Bundel van de Commissie Samenleving van 1 juni 2021

0 Digitaal inchecken 19:15 - 19:30 uur

1 19:30 - Opening

2 19:33 - Vaststellen agenda d.d. 1 juni 2021

Agenda_Commissie_Samenleving_1_juni_2021.docx

3 19:35 - Adviezenlijst vergadering gecombineerde commissie Samenleving en Grondgebied d.d. 31 maart

concept-adviezenlijst gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31 maart 2021.docx

bijlage-toezeggingen gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31 maart 2021.docx

4 19:40 - Lijst ingekomen stukken

Ingekomen_stukken_chronologisch 01042021 - 20052021.docx

Ingekomen_stukken_per rubriek 01042021 - 20052021.docx

5 19:45 - Raadsmemo inspectie rapport onderwijsachterstandenbeleid

Status: bespreken
Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke

Om agendering gevraagd door VVD.

Raadsmemo inspectierapport onderwijsachterstandenbeleid.pdf

Definitief rapport inspectie onderwijsachterstandenbeleid MM.pdf

6 20:00 - Veiligheidsregio Limburg - Noord Jaarverantwoording 2020 - Ontwerpbegroting 2022

Status: om advies
Portefeuillehouder: burgemeester mr. drs. W. Gradisen

Dossier 1427 voorblad

Raadsvoorstel reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en zienswijze ontwerpbegroting 2022 VRLN ondertekend.pdf

Raadsbesluit reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en zienswijze ontwerpbegroting 2022 VRLN.docx

Bijlage 1 Brief concept reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en definitieve zienswijze ontwerpbegroting 2022 VRLN.docx

Bijlage 2 Brief voorlopige jaarverantwoording 2020.pdf

Bijlage 3 Jaarverantwoording 2020 versie gemeenteraden.pdf

Bijlage 4 Voorstellen bestemming resultaat.pdf

Bijlage 5 Brief ontwerpbegroting 2022.pdf

Bijlage 6 Ontwerpbegroting 2022 voor gemeenteraden na correctie.pdf

Bijlage 7 Begroting 2022 in één oogopslag.pdf

Bijlage 8 Brief kerntakendiscussie.pdf

7 20:20 - Gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem - Nijmegen Jaarrekening 2020

Status: om advies
Portefeuillehouder: burgemeester mr. drs. W. Gradisen

Dossier 1456 voorblad

Raadsvoorstel Jaarrekening 2020 Gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ondertekend.pdf

Raadsbesluit Jaarrekening 2020 Gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen (Bijlage 5).docx

Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief gemeenten jaarrekening 2020 GO.pdf

Bijlage 2 - Jaarverslag incl. jaarrekening 2020 GO.pdf

Bijlage 3 - aanbiedingsbrief jaarrekening 2020 The Economic Board.pdf

Bijlage 4 - Jaarrekening 2020 The Economic Board.pdf

Bijlage 6 - concept-zienswijze inzake jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen.docx

8 20:35 - Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen - jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022

Status: om advies
Portefeuillehouder: wethouder drs. C.G.P.M. Peters
burgemeester mr. drs. W. Gradisen

Dossier 1459 voorblad

Raadsvoorstel - jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022 Modulaire Gemeenschappelijke Regeling ondertekend.pdf

Raadsbesluit - jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022 Modulaire Gemeenschappelijke Regeling.docx

Bijlage 1 - aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020 MGR.pdf

Bijlage 2 - MGR Jaarstukken 2020.pdf

Bijlage 3 - MGR begroting 2022-2025 en bijstelling 2021.pdf

Bijlage 4 - DEF adviesrapport MGR jaarstukken 2020 en begroting 2022.pdf

Bijlage 5 - zienswijze college.docx

9 20:50 - Lokale Inclusie Agenda

Status: om advies
Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke

Dossier 625 voorblad

Raadsvoorstel Lokale Inclusie Agenda_ondertekend.pdf

Raadsbesluit Lokale Inclusie Agenda.docx

Bijlage 1 Lokale Inclusie Agenda 2021 Gemeente Mook en Middelaar.pdf

Bijlage 2 Inspraaknotitie Lokale Inclusie Agenda.pdf

10 21:10 - Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Status: om advies
Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke

Dossier 1424 voorblad

Raadsvoorstel Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.pdf

Raadsbesluit Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.docx

Bijlage 1 Regioplan Beschermd Wonen Regio Nijmegen en Rivierenland.pdf

Bijlage 2 Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland.pdf

Bijlage 3 Praatplaat definitief.pdf

11 21:30 - Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0

Status: om advies
Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke

Dossier 1435 voorblad

Raadsvoorstel RES NML 1.0 ondertekend.pdf

Raadsbesluit RES NML 1.0.pdf

Bijlage 1 - Consultatiedocument RES NML.docx

Bijlage 2 - Samenvatting RES NML 1.0.pdf

Bijlage 3 - Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0.pdf

Bijlage 4 - Netimpactrapportage RES 1.0 - NML.pdf

12 21:55 - Rondvraag

13 22:00 - Sluiting

Gemeente Mook en Middelaar

Agenda Commissie Samenleving

Datum 01-06-2021
Tijd 19:30 - 22:00
Locatie Digitaal
Voorzitter F.N. Dillerop
Omschrijving

0	**Digitaal inchecken 19:15 - 19:30 uur**
1 19:30	**Opening**
2 19:33	**Vaststellen agenda d.d. 1 juni 2021**
3 19:35	**Adviezenlijst vergadering gecombineerde commissie Samenleving en Grondgebied d.d. 31 maart**
4 19:40	**Lijst ingekomen stukken**
5 19:45	**Raadsmemo inspectie rapport onderwijsachterstandenbeleid** Status: bespreken Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke Om agendering gevraagd door VVD.
6 20:00	**Veiligheidsregio Limburg - Noord Jaarverantwoording 2020 - Ontwerpbegroting 2022** Status: om advies Portefeuillehouder: burgemeester mr. drs. W. Gradisen
7 20:20	**Gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem - Nijmegen Jaarrekening 2020** Status: om advies Portefeuillehouder: burgemeester mr. drs. W. Gradisen
8 20:35	**Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen - jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022** Status: om advies Portefeuillehouder: wethouder drs. C.G.P.M. Peters burgemeester mr. drs. W. Gradisen
9 20:50	**Lokale Inclusie Agenda** Status: om advies Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke
10 21:10	**Beschermd wonen en maatschappelijke opvang** Status: om advies Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke
11 21:30	**Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0**

Status: om advies
Portefeuillehouder: wethouder P.D. Baneke

12 **Rondvraag**

21:55

13 **Sluiting**

22:00

Gemeente Mook en Middelaar

Adviezenlijst

Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31 maart 2021

Presentielijst

Commissieleden:	de heer G.A. van den Honert (DGP) de heer L.G. van der Linden (DGP) de heer drs. F.M.M. Jongen (CDA) de heer drs. G.B.M. van den Berg (CDA) de heer F.N. Dillerop (PvdA) de heer P.M. Heisen (PvdA) de heer dr. M.J.A. Kamp (GroenLinks) mevrouw H. Roozendaal (GroenLinks) de heer S.H. Brinkhoff (VVD) de heer J.R. Akkerman (VVD)
Voorzitter:	de heer A.F. Herings (DGP)
Commissiegriffier:	de heer P.J. Wiersma MSc
Griffier:	mevrouw mr. M.A.M. van Arensbergen
Portefeuillehouders:	de heer P.D. Baneke (PB) (wethouder) de heer G.J.M. Wienhoven (GW) (wethouder) mevrouw drs. C.G.P.M. Peters (KP) (wethouder) de heer mr. drs. W. Gradisen (WG) (burgemeester)
Gemeentesecretaris:	mevrouw A. Smits-de Kinkelder
Overige genodigden:	de heer Van der Burgt, ambtelijke ondersteuning (agendapunt 5); mevrouw Verhoeff en de heer Woudenberg, Dar (agendapunt 6); de heer Bussel, Projectdirecteur Lob van Gennep (agendapunt 8)

Aanvangstijd: 19.30 uur Sluitingstijd: 22.50 uur

Geluidsopnamen

Geluidsfragmenten van de vergadering zijn per agendapunt terug te luisteren op
https://ris2.ibabs.eu/Calendar/Index/MookenMiddelaar

Gemeente Mook en Middelaar

Adviezenlijst

0 **Digitaal inchecken (19.15 - 19.30 uur)**

1 **Opening**
De voorzitter heet iedereen welkom en controleert de presentie van de aanwezigen in de digitale vergadering. Eenieder is aanwezig. De vergadering wordt geopend.

2 **Vaststellen agenda d.d. 30 maart**
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3.a **Adviezenlijst vergadering commissie SL d.d. 23 februari 2021**
De heer Brinkhoff (VVD) inzake gesprek met belanghebbenden over Groesbeekseweg 19; inzake beantwoording brievenschrijvers Zandberg.

De adviezenlijst wordt ongewijzigd vastgesteld.

3.b **Adviezenlijst vergadering commissie GB d.d. 24 februari 2021**
De adviezenlijst wordt ongewijzigd vastgesteld.

4 **Lijst ingekomen stukken**
De heer Brinkhoff (VVD) inzake stand van zaken Raden in Verzet; inzake volkstuintjes Middelbeers.
De heer Kamp (GroenLinks) inzake reactie op brief burgerinitiatief problemen Generaal Gavinstraat.

Bespreekstukken

5 **Verordening commissie bezwaarschriften Mook en Middelaar 2021**

Voorstel om te besluiten:

De Verordening commissie bezwaarschriften Mook en Middelaar 2021 vast te stellen.

Advies: Hamerstuk voor de raad van 8 april

6 **Kaders Grondstoffenplan Omgekeerd inzamelen**
Mevrouw Verhoeff en de heer Woudenberg zijn namens Dar aanwezig voor eventuele toelichting en beantwoording van vragen.

De heer Dillerop (PvdA) en de heer van den Honert (DGP) inzake mogelijkheid wegingssysteem ondergrondse containers. Toezegging GW (zie bijlage).

Voorstel om te besluiten:

1. In te stemmen met het invoeren van het omgekeerd inzamelen met ingang van 1 januari 2022 conform bijgaande notitie, waarbij:

- Op circa 15 plekken in de gemeente ondergrondse restafvalcontainers worden geplaatst;
- De huidige restafvalcontainer (180 l) wordt ingezet als PMD-container;
- Het kilotarief voor inzameling van gft-afval wordt afgeschaft;
- De huis-aan-huis inzameling van oud papier naar de hele gemeente wordt uitgebreid;
- De inzet van Don Bosco bij de papierinzameling wordt gecontinueerd;
- Gestart wordt met de inzameling van luiers op enkele brenglocaties.
- Een investering van € 362.350 voor projectkosten en uitvoering beschikbaar te stellen;
- Deze investering af te schrijven in 10 jaar middels afschrijving ad € 36.235 per jaar;
- De totale financiële gevolgen, zijnde een besparing van € 41.000 in 2022 ten opzichte van 2021 te verwerken in de tarieven 2022.

Advies: Bespreekstuk voor de raad van 8 april

7 Bestemmingsplan Eindweg 9 Middelaar

Voorstel om te besluiten:

1. Akkoord te gaan met de beoordeling van de ingediende zienswijze, zoals beschreven in de zienswijzennota in bijlage 2.
2. Bestemmingsplan "Eindweg 9, Middelaar" gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de bij dit besluit behorende zienswijzennota (bijlage 2).

Advies: Hamerstuk voor de raad van 8 april

8 Ontwerp-voorkeursbeslissing Lob van Gennep

De heer Van Bussel, projectdirecteur Lob van Gennep, is aanwezig voor eventuele toelichting en beantwoording van vragen.

Voorstel om te besluiten:

1. In te stemmen met een positief advies voor het alternatief ‘Reguliere Dijken’ als voorkeursalternatief;
2. Geen wensen of bedenkingen kenbaar te maken inzake de Ontwerpvoorkeursbeslissing Lob van Gennep, waarin het alternatief ‘Reguliere Dijken’ als voorkeursalternatief wordt voorgesteld;
3. Een bedrag van €130.000 te reserveren in een krediet ter realisatie van gemeentelijke meekoppelkansen in de Lob van Gennep;
4. Het krediet vooralsnog af te schrijven in 25 jaar en de jaarlijkse afschrijvingskosten ad € 5.200 te dekken binnen de exploitatie.

Advies: Bespreekstuk voor de raad van 8 april

9 Rondvraag

De heer Akkerman (VVD) n.a.v. contactgegevens ontwikkelaar nieuw appartementencomplex centrum/Rijksweg. Toezegging GW (zie bijlage).

De heer Brinkhoff (VVD) n.a.v. artikel Gelderlander over bereikbaarheid ambulances bikepark Mook.

De heer Jongen (CDA) n.a.v. artikel Gelderlander over uitbreiding terrassen horeca Mook.
De heer van den Berg (CDA) inzake plannen Cuicksesteeg.
Mevrouw Roozendaal (GroenLinks) n.a.v. Tiny Houses. Toezegging KP (zie bijlage).

De heer Heisen (PvdA) n.a.v. stand van zaken haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Kandinsky. Toezegging PB (zie bijlage).

De heer Heisen (PvdA) inzake het memo Concept onderzoeksvoorstel bestemmingswijziging 'horecastrip' Rijksweg, Plasmolen (18 december 2018). Toezegging GW (zie bijlage).

De heer Baneke (portefeuillehouder) maakt raads- en commissieleden attent op een mogelijke presentatie van het Regionaal Ondersteuningsbureau. Er is de intentie om voor de regio een presentatie te verzorgen over het toezicht en de handhaving in het zorgdomein. Indien er animo voor is, kan dit worden doorgegeven aan de griffie.

10 Sluiting

De voorzitter dankt iedereen voor zijn of haar aanwezigheid en sluit de digitale vergadering om 22.50 uur.

Bijlage: Toezeggingen gecombineerde commissie Samenleving en Grondgebied 31 maart 2021

Aldus (on)gewijzigd vastgesteld door de commissie Samenleving op 1 juni 2021.

Titel	Agendapunt	Toezegging	Portefeuillehouder
Contactgegevens ontwikkelaar appartementencomplex	Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31-03-2021 9. Rondvraag	Het college gaat na of de contactgegevens van de ontwikkelaar van het appartementencomplex aan de Rijksweg gepubliceerd kunnen worden voor geïnteresseerden.	G.J.M. Wienhoven
Notitie inzake verkenning Tiny Houses	Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31-03-2021 9. Rondvraag	De portefeuillehouder zegt toe de notitie inzake de verkenning van Tiny Houses toe te sturen aan de raad.	drs. K. Peters
Stand van zaken haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Kandinsky	Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31-03-2021 9. Rondvraag	Het college zegt toe nadere informatie te verstrekken over de stand van zaken zodra dit mogelijk is.	P.D. Baneke
Update onderzoeksresultaten horecastrip Plasmolen	Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31-03-2021 9. Rondvraag	Het college zegt toe een update te geven over de onderzoeksresultaten m.b.t. de horecastrip Plasmolen.	G.J.M. Wienhoven
Wegingssysteem containers	Gecombineerde Commissie Samenleving en Grondgebied 31-03-2021 6. Kaders Grondstoffenplan Omgekeerd inzamelen	Het college zegt toe nader uit te zoeken of een wegingssysteem in containers mogelijk is en wat daarvan de kosten zijn.	G.J.M. Wienhoven

ID	Datum	Onderwerp	Afzender	Toelichting	Advies afdoening	Rubriek
1708	19-05-2021	Brief Waar gaat uw partij voor kiezen in 2022	Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland		V.K.A.	
1719	19-05-2021	Openbare besluitenlijst_Collegevergadering_2021-05-04	College van B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1715	19-05-2021	Convenanten hulpmiddelen	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1711	19-05-2021	Vernieuwde Gemeentelijke inkoopvoorwaarden bij IT Toolbox (GIBIT)	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1709	19-05-2021	Beknotten advisering ambtenaren uit den boze	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1716	19-05-2021	Lachgas	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1714	19-05-2021	Jaarverslag 2020	Nationale ombudsman		V.K.A.	
1717	19-05-2021	Nieuwsbrief - week 20	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1720	19-05-2021	Prinses Irene en jonge super talenten bij u in de gemeente	Schooldag van de duurzaamheid		V.K.A.	
1721	19-05-2021	Uitnodiging ROB presentatie toezicht en handhaving in het zorgdomein	ROB	Aanmelden voor 1 van de 3 presentaties kunt u via	V.K.A.	Uitnodigingen

				griffier@mookenmiddelaar.nl		
1712	19-05-2021	Nieuwsledenbrief coronacrisis nr. 30	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1718	19-05-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-05-11	College van B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1710	19-05-2021	Brief Coronasteun aan College van B en W d.d. 11-05-21	KBO Limburg		V.K.A.	
1713	19-05-2021	Zienswijze behoud en herstel bakenbomen	Stichting Animo Natuur- en Milieugroep		V.K.A.	
1705	12-05-2021	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1707	12-05-2021	Uitnodiging Raadsbijeenkomst Regioplan Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang	Regio Nijmegen		V.K.A.	Uitnodigingen
1706	12-05-2021	Wegwijzer gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid en VNG Model Huisvestingsverordening	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1703	11-05-2021	Strategische agenda 2025+ bij Informele Euregioraadsbijeen	Euregioraad		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen

		komst van 11-03-2021				
1701	11-05-2021	Horen gemeenteraad provinciaal inpassingsplan Opwaardering Maaslijn	Provincie Limburg		Ter behandeling in de raadscommissie	
1699	11-05-2021	Nieuwsbrief - week 19	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1692	11-05-2021	Voorbereiding op Statenwerk laat te wensen over	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1694	11-05-2021	Uitnodiging webinars Week Lokaal Klimaatbeleid	Klimaatverbond Nederland		V.K.A.	Uitnodigingen
1693	11-05-2021	Verkiezing Meest Toegankelijke Gemeente van Nederland	VNG		V.K.A.	
1702	11-05-2021	Aanbiedingsbrief jaarstukken TEB	Regio Arnhem Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1696	11-05-2021	Motie aansluiting bij coalitie naar minimumloon 14 euro	Fracties Kerkrade		V.K.A.	
1698	11-05-2021	Open brief over Moratorium voor WIND op LAND	NLVOW		V.K.A.	
1697	11-05-2021	Afvalverwerking	Actiegroep Stop de afvalstrop in Mook en Middelaar		V.K.A.	Inwoners

1700	11-05-2021	Bekendmaking voorgedragen kandidaten voor VNG-bestuur en -commissies en opening mogelijkheid stellen andere kandidaten	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1695	11-05-2021	@Beeldspraak mei 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1704	11-05-2021	Blijf bij met de digitale leeromgeving	Raadsleden.nl		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1689	07-05-2021	Agenda 10 mei Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	Namens Mook en Middelaar zijn de raadsleden mevrouw J. Mulders en de heer T. Broekmans afgevaardigd in de regioagendacommissie.	V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1690	07-05-2021	Besluitenlijst RAC 6 april 2021	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1691	07-05-2021	Concept Informatieprotocol	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	Het concept Informatieprotocol wordt nog ter consultatie aan de raad voorgelegd.	V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1688	06-05-2021	Alcoholwet en aanpassing Model-APV	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven

1683	04-05-2021	Nieuwsbrief - week 18	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1686	04-05-2021	Uitnodiging regionale raadsbijeenkomst betrokkenheid raden op onze Regio	Griffiers Regio Noord Limburg		V.K.A.	Uitnodigingen
1687	04-05-2021	Aanbiedingsbrief factsheet meer dan werk Q1 2021	Regio Rijk van Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1678	04-05-2021	Gemeentelijk beleid bewegen ontmoeten spelen en sport	Stichting Speelruimte		V.K.A.	
1679	04-05-2021	Raadsledennieuws brief - april	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1680	04-05-2021	Governance is niet af te dwingen	Huis voor de Sport Limburg		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1681	04-05-2021	Een op vijf Statenleden haakt na verkiezingen af	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1676	04-05-2021	Digitale informatiebijeenkomst over begroting 2022 veiligheidsregio	Veligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.	
1682	04-05-2021	Nieuwe achtervangovereenkomst Gemeente - Waarborgfonds Sociale Woningbouw	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven

1685	04-05-2021	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1677	04-05-2021	Factsheet StartersCentrum Limburg	StartersCentrum Limburg		V.K.A.	
1684	04-05-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-26	Collegevan B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1670	30-04-2021	Compensatie tekorten Jeugdzorg	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1665	30-04-2021	Nieuwsbrief 26 april 2021	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1666	30-04-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-20	College van B&W		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1667	30-04-2021	Nieuwsbrief - week 17	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1671	30-04-2021	Terugkijklink webinar Verstedelijkingsstrategie 214	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.	
1668	30-04-2021	Nieuws uit de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1673	30-04-2021	Begeleidende brief rapport gemeentes 2021	Stichting Nederlandse Haarden- en Kachelbranche		V.K.A.	
1664	30-04-2021	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.	Nieuwsbrieven

1669	30-04-2021	Motie: Borstonderzoek Vrouwen	Fracties Peel en Maas		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1675	30-04-2021	Rapport en presentatie Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein Mook en Middelaar	College		V.K.A.	
1674	30-04-2021	Onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop in 2020.	Bureau Objectief		V.K.A.	
1672	30-04-2021	Nieuwsbrief	Trendsportal		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1663	28-04-2021	Voorstel afval gemeente	inwoners		V.K.A.	Inwoners
1658	26-04-2021	@Beeldspraak april-2 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1661	26-04-2021	22 april 2021 Wereld Aarde dag in uw gemeente!	Leven met de Aarde		V.K.A.	
1662	26-04-2021	Regionale bijeenkomst voor gemeenteraden in Noord-Limburg - 19 mei 2021	Griffiers Noord Limburg		V.K.A.	Uitnodigingen
1660	26-04-2021	Doe de competentiescan voor raadsleden	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1659	26-04-2021	20210421 Nieuwsbrief april 2021	The Economic Board		V.K.A.	Nieuwsbrieven

1655	21-04-2021	Nieuwsbrief relaties GGD Gelderland-Zuid - april 2021	GGD		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1653	21-04-2021	Opfrisser 9 Nieuws over onze circulaire frisse en groene leefomgeving	Dar		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1654	21-04-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-13	College van B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1657	21-04-2021	Regionale raadsinformatiebijeenkomst jaarstukken VRGZ-GGD-MGR-ODRN (digitaal)	Griffier Mook en Middelaar		V.K.A.	
1656	21-04-2021	Nieuwsbrief - week 16	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1643	20-04-2021	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1638	20-04-2021	Nieuwsledenbrief coronacrisis nr. 29	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1644	20-04-2021	Uitnodiging webinar 21 april 2021 - Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley	Groene Metropoolregio		V.K.A.	Uitnodigingen
1645	20-04-2021	Begroting 2022 in één oogopslag	Veiligheidsregio Limburg-Noord		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1640	20-04-2021	Aanjaagteam Digitale toegankelijkheid	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven

1641	20-04-2021	Vernieuwing Antenneconvenant	VNG		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1651	20-04-2021	Bestuursakkoord 2021 - GMR - GLD - TEB	Groene Metropoolregio – Provincie Gelderland – The Economic Board		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1639	20-04-2021	Brief Gouverneur Bovens 15 april 2021	Gouverneur Bovens		V.K.A.	
1652	20-04-2021	Brief aan colleges inzake aanbieden gewijzigde gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen d.d. 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1637	20-04-2021	Vertrouwen overheden en burgers moet verbeterd	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1647	20-04-2021	Brief kerntakendiscussie	Veligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1646	20-04-2021	Brief voorlopige jaarverantwoording 2020	Veiligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1649	20-04-2021	Brief gemeenteraden inzake Aanbieden concept begroting GMR 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen

1650	20-04-2021	Brief aan gemeentenraden inzake aanbieding concept-regionale agenda 2022 d.d. 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1642	20-04-2021	Raden in Verzet 15 april 2021	Raden in Verzet		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1636	20-04-2021	Regionale Raads- en Statenbijeenkomst Regio Noord-Limburg - 12 april 2021	Regio Noord-Limburg		V.K.A.	
1648	20-04-2021	Concept-verslag Vergadering Agendacommissie 13 april_2021	MGR		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1635	14-04-2021	ZBB documenten	B&W	Het college heeft besloten op grond van artikel 25, tweede lid, van de Gemeentewet, geheimhouding op het Overzicht formats compleet te leggen en verzoekt de raad de geheimhouding in de eerstvolgende vergadering te bekrachtigen. Zie hiervoor de begeleidingsbrief ZBB.	V.K.A.	

1634	14-04-2021	Aanbiedingsbrief gemeenten jaarrekening	GO Regio Arnhem Nijmegen		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1632	14-04-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 4 april 2021	B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1630	13-04-2021	Word een Fairtrade Gemeente en zet Eerlijke Handel op de politieke agenda	Stichting Fairtrade Gemeente Nederland		V.K.A.	
1622	13-04-2021	@Beeldspraak april 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1631	13-04-2021	Jaarverslag inclusief jaarrekening 2020 en begroting 2022	MARN		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1625	13-04-2021	Belastingoverzicht 2021	Provincie Limburg		V.K.A.	
1623	13-04-2021	Aandachtspunten begroting 2022	Provincie Limburg		V.K.A.	
1627	13-04-2021	Vooraankondiging VNG Jaarcongres op 16 juni 2021	VNG		V.K.A.	
1626	13-04-2021	Nieuwsbrief - week 15	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1629	13-04-2021	Woningbouw Molenhoek Zuid gem Mook en Middelaar	Vereniging Bos en Kuil		V.K.A.	
1624	13-04-2021	Programma 12 april 2021	Regio Noord-Limburg		V.K.A.	

1628	13-04-2021	Voortgangsnotitie Raden in Verzet	Raden in Verzet		V.K.A.	
1621	07-04-2021	Omgekeerd inzamelen	KBO Mook, KBO Molenhoek, KBO Middelaar		V.K.A.	
1614	07-04-2021	Tilburgse wethouder leefde een maand op bijstandsniveau	Binnenlands Bestuur		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1607	07-04-2021	Blijf bij met de digitale leeromgeving	Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1611	07-04-2021	Nieuwsbrief - week 14	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1612	07-04-2021	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-03-30	College van B&W		V.K.A.	Besluitenlijst B&W
1609	07-04-2021	Motie borstonderzoek vrouwen	Lokaal Dinkelland		V.K.A.	
1608	07-04-2021	Will the European hero please stand up Clingendael Meets Students	Instituut Clingendael		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1610	07-04-2021	Rijkssteun cultuur aan gemeenten 2020 en 2021 1e helft	Voorzitter Beroeps Organisatie Kunstenaars BOK		V.K.A.	
1615	07-04-2021	Uitnodiging webinar 21 april 2021 - Verstedelijkingsstrategie Arnhem-	Groene Metropoolregio		V.K.A.	Uitnodigingen

		Nijmegen-Foodvalley				
1613	07-04-2021	Regionaal rekenkameronderzoek	Gemeente Nijmegen		V.K.A.	
1616	07-04-2021	Conceptjaarstukken 2020	IWGM		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1617	07-04-2021	Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020	MGR		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1619	07-04-2021	Aanbiedingsbrief en verzoek zienswijzen ontwerpbegroting 2022	RUD LN.		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1620	07-04-2021	Onderzoek gemeenschappelijke regeling IWGM	IWGM		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1618	07-04-2021	Aanbiedingsbrief concept jaarverslag en jaarrekening 2020	RUD LN		V.K.A.	Gemeenschappelijke regelingen
1605	06-04-2021	Afvalinzameling, omgekeerd inzamelen	Inwoner		Ter afdoening naar B&W	Inwoners
1603	06-04-2021	Nieuwsbrief Raadsleden April 2021	RIEC Limburg		V.K.A.	Nieuwsbrieven
1606	06-04-2021	Afvalverwerking	Wijkraad de Bisselt		V.K.A.	
1604	06-04-2021	Meer mogelijkheden voor ruimtelijke	Lob van Gennep		V.K.A.	

		ontwikkeling in Lob van Gennep				

Rubriek	Datum	ID	Onderwerp	Afzender	Toelichting	Advies afdoening
Uitnodigingen	26-04-2021	1662	Regionale bijeenkomst voor gemeenteraden in Noord-Limburg - 19 mei 2021	Griffiers Noord Limburg		V.K.A.
Uitnodigingen	20-04-2021	1644	Uitnodiging webinar 21 april 2021 - Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley	Groene Metropoolregio		V.K.A.
Uitnodigingen	04-05-2021	1686	Uitnodiging regionale raadsbijeenkomst betrokkenheid raden op onze Regio	Griffiers Regio Noord Limburg		V.K.A.
Uitnodigingen	19-05-2021	1721	Uitnodiging ROB presentatie toezicht en handhaving in het zorgdomein	ROB	Aanmelden voor 1 van de 3 presentaties kunt u via griffier@mookenmiddelaar.nl	V.K.A.
Uitnodigingen	07-04-2021	1615	Uitnodiging webinar 21 april 2021 - Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley	Groene Metropoolregio		V.K.A.
Uitnodigingen	11-05-2021	1694	Uitnodiging webinars Week Lokaal Klimaatbeleid	Klimaatverbond Nederland		V.K.A.

Uitnodigingen	12-05-2021	1707	Uitnodiging Raadsbijeenkomst Regioplan Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang	Regio Nijmegen		V.K.A.
Nieuwsbrieven	07-04-2021	1611	Nieuwsbrief - week 14	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	26-04-2021	1658	@Beeldspraak april-2 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.
Nieuwsbrieven	06-04-2021	1603	Nieuwsbrief Raadsleden April 2021	RIEC Limburg		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1670	Compensatie tekorten Jeugdzorg	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	13-04-2021	1622	@Beeldspraak april 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.
Nieuwsbrieven	12-05-2021	1706	Wegwijzer gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid en VNG Model Huisvestingsverordening	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1668	Nieuws uit de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.
Nieuwsbrieven	11-05-2021	1700	Bekendmaking voorgedragen kandidaten voor VNG-bestuur en -	VNG		V.K.A.

			commissies en opening mogelijkheid stellen andere kandidaten			
Nieuwsbrieven	13-04-2021	1626	Nieuwsbrief - week 15	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1715	Convenanten hulpmiddelen	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1683	Nieuwsbrief - week 18	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	20-04-2021	1642	Raden in Verzet 15 april 2021	Raden in Verzet		V.K.A.
Nieuwsbrieven	06-05-2021	1688	Alcoholwet en aanpassing Model-APV	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	11-05-2021	1695	@Beeldspraak mei 2021	Gelders Genootschap		V.K.A.
Nieuwsbrieven	11-05-2021	1704	Blijf bij met de digitale leeromgeving	Raadsleden.nl		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1679	Raadsledennieuws brief - april	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1711	Vernieuwde Gemeentelijke inkoopvoorwaarden bij IT Toolbox (GIBIT)	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1709	Beknotten advisering ambtenaren uit den boze	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1716	Lachgas	VNG		V.K.A.

Nieuwsbrieven	12-05-2021	1705	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.
Nieuwsbrieven	20-04-2021	1638	Nieuwsledenbrief coronacrisis nr. 29	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1666	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-20	College van B&W		V.K.A.
Nieuwsbrieven	21-04-2021	1656	Nieuwsbrief - week 16	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	11-05-2021	1692	Voorbereiding op Statenwerk laat te wensen over	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	20-04-2021	1643	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1680	Governance is niet af te dwingen	Huis voor de Sport Limburg		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1681	Een op vijf Statenleden haakt na verkiezingen af	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	26-04-2021	1660	Doe de competentiescan voor raadsleden	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	21-04-2021	1655	Nieuwsbrief relaties GGD Gelderland-Zuid - april 2021	GGD		V.K.A.
Nieuwsbrieven	21-04-2021	1653	Opfrisser 9 Nieuws over onze circulaire frisse en groene leefomgeving	Dar		V.K.A.
Nieuwsbrieven	07-04-2021	1607	Blijf bij met de digitale leeromgeving	Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.

Nieuwsbrieven	20-04-2021	1637	Vertrouwen overheden en burgers moet verbeterd	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	26-04-2021	1659	20210421 Nieuwsbrief april 2021	The Economic Board		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1667	Nieuwsbrief - week 17	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1685	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1665	Nieuwsbrief 26 april 2021	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	07-04-2021	1614	Tilburgse wethouder leefde een maand op bijstandsniveau	Binnenlands Bestuur		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1672	Nieuwsbrief	Trendsportal		V.K.A.
Nieuwsbrieven	07-04-2021	1608	Will the European hero please stand up Clingendael Meets Students	Instituut Clingendael		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1717	Nieuwsbrief - week 20	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1664	Corona Nieuwsbrief	Sijthoff Media		V.K.A.
Nieuwsbrieven	30-04-2021	1669	Motie: Borstonderzoek Vrouwen	Fracties Peel en Maas		V.K.A.
Nieuwsbrieven	20-04-2021	1640	Aanjaagteam Digitale toegankelijkheid	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	04-05-2021	1682	Nieuwe achtervangovereen	VNG		V.K.A.

			komst Gemeente - Waarborgfonds Sociale Woningbouw			
Nieuwsbrieven	11-05-2021	1699	Nieuwsbrief - week 19	Nederlandse Vereniging voor Raadsleden		V.K.A.
Nieuwsbrieven	20-04-2021	1641	Vernieuwing Antenneconvenant	VNG		V.K.A.
Nieuwsbrieven	19-05-2021	1712	Nieuwsledenbrief coronacrisis nr. 30	VNG		V.K.A.
Inwoners	28-04-2021	1663	Voorstel afval gemeente	inwoners		V.K.A.
Inwoners	11-05-2021	1697	Afvalverwerking	Actiegroep Stop de afvalstrop in Mook en Middelaar		V.K.A.
Inwoners	06-04-2021	1605	Afvalinzameling, omgekeerd inzamelen	Inwoner		Ter afdoening naar B&W
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1649	Brief gemeenteraden inzake Aanbieden concept begroting GMR 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	14-04-2021	1634	Aanbiedingsbrief gemeenten jaarrekening	GO Regio Arnhem Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-04-2021	1620	Onderzoek gemeenschappelijke regeling IWGM	IWGM		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-04-2021	1618	Aanbiedingsbrief concept jaarverslag en jaarrekening 2020	RUD LN		V.K.A.

Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1650	Brief aan gemeentenraden inzake aanbieding concept-regionale agenda 2022 d.d. 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	04-05-2021	1687	Aanbiedingsbrief factsheet meer dan werk Q1 2021	Regio Rijk van Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1648	Concept-verslag Vergadering Agendacommissie 13 april_2021	MGR		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-05-2021	1689	Agenda 10 mei Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	Namens Mook en Middelaar zijn de raadsleden mevrouw J. Mulders en de heer T. Broekmans afgevaardigd in de regioagendacommissie.	V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1645	Begroting 2022 in één oogopslag	Veiligheidsregio Limburg-Noord		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-05-2021	1690	Besluitenlijst RAC 6 april 2021	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-04-2021	1619	Aanbiedingsbrief en verzoek zienswijzen ontwerpbegroting 2022	RUD LN.		V.K.A.

Gemeenschappelijke regelingen	07-04-2021	1616	Conceptjaarstukken 2020	IWGM		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	07-04-2021	1617	Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020	MGR		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1647	Brief kerntakendiscussie	Veligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1651	Bestuursakkoord 2021 - GMR - GLD - TEB	Groene Metropoolregio – Provincie Gelderland – The Economic Board		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1652	Brief aan colleges inzake aanbieden gewijzigde gemeenschappelijke regeling Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen d.d. 14-04-21	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	11-05-2021	1702	Aanbiedingsbrief jaarstukken TEB	Regio Arnhem Nijmegen		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	13-04-2021	1631	Jaarverslag inclusief jaarrekening 2020 en begroting 2022	MARN		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	20-04-2021	1646	Brief voorlopige jaarverantwoording 2020	Veiligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.
Gemeenschappelijke regelingen	11-05-2021	1703	Strategische agenda 2025+ bij Informele Euregioraadsbijeen	Euregioraad		V.K.A.

			komst van 11-03-2021			
Gemeenschappelijke regelingen	07-05-2021	1691	Concept Informatieprotocol	RAC Regioagendacommissie Groene Metropoolregio	Het concept Informatieprotocol wordt nog ter consultatie aan de raad voorgelegd.	V.K.A.
Besluitenlijst B&W	07-04-2021	1612	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-03-30	College van B&W		V.K.A.
Besluitenlijst B&W	04-05-2021	1684	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-26	Collegevan B&W		V.K.A.
Besluitenlijst B&W	14-04-2021	1632	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 4 april 2021	B&W		V.K.A.
Besluitenlijst B&W	19-05-2021	1718	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-05-11	College van B&W		V.K.A.
Besluitenlijst B&W	21-04-2021	1654	Openbare besluitenlijst Collegevergadering 2021-04-13	College van B&W		V.K.A.
Besluitenlijst B&W	19-05-2021	1719	Openbare besluitenlijst_Collegevergadering_2021-05-04	College van B&W		V.K.A.
	30-04-2021	1675	Rapport en presentatie Visitatiecommissie	College		V.K.A.

			financiële beheersbaarheid sociaal domein Mook en Middelaar			
	14-04-2021	1635	ZBB documenten	B&W	Het college heeft besloten op grond van artikel 25, tweede lid, van de Gemeentewet, geheimhouding op het Overzicht formats compleet te leggen en verzoekt de raad de geheimhouding in de eerstvolgende vergadering te bekrachtigen. Zie hiervoor de begeleidingsbrief ZBB.	V.K.A.
	13-04-2021	1623	Aandachtspunten begroting 2022	Provincie Limburg		V.K.A.
	06-04-2021	1604	Meer mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling in Lob van Gennep	Lob van Gennep		V.K.A.
	13-04-2021	1629	Woningbouw Molenhoek Zuid gem Mook en Middelaar	Vereniging Bos en Kuil		V.K.A.
	07-04-2021	1621	Omgekeerd inzamelen	KBO Mook, KBO Molenhoek, KBO Middelaar		V.K.A.

	30-04-2021	1674	Onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcoholverkoop in 2020.	Bureau Objectief		V.K.A.
	20-04-2021	1636	Regionale Raads- en Statenbijeenkomst Regio Noord-Limburg - 12 april 2021	Regio Noord-Limburg		V.K.A.
	19-05-2021	1708	Brief Waar gaat uw partij voor kiezen in 2022	Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland		V.K.A.
	13-04-2021	1627	Vooraankondiging VNG Jaarcongres op 16 juni 2021	VNG		V.K.A.
	04-05-2021	1678	Gemeentelijk beleid bewegen ontmoeten spelen en sport	Stichting Speelruimte		V.K.A.
	13-04-2021	1624	Programma 12 april 2021	Regio Noord-Limburg		V.K.A.
	13-04-2021	1628	Voortgangsnotitie Raden in Verzet	Raden in Verzet		V.K.A.
	11-05-2021	1698	Open brief over Moratorium voor WIND op LAND	NLVOW		V.K.A.
	13-04-2021	1630	Word een Fairtrade Gemeente en zet Eerlijke Handel op de politieke agenda	Stichting Fairtrade Gemeente Nederland		V.K.A.

	19-05-2021	1714	Jaarverslag 2020	Nationale ombudsman		V.K.A.
	07-04-2021	1609	Motie borstonderzoek vrouwen	Lokaal Dinkelland		V.K.A.
	26-04-2021	1661	22 april 2021 Wereld Aarde dag in uw gemeente!	Leven met de Aarde		V.K.A.
	19-05-2021	1720	Prinses Irene en jonge super talenten bij u in de gemeente	Schooldag van de duurzaamheid		V.K.A.
	07-04-2021	1610	Rijkssteun cultuur aan gemeenten 2020 en 2021 1e helft	Voorzitter Beroeps Organisatie Kunstenaars BOK		V.K.A.
	21-04-2021	1657	Regionale raadsinformatiebijeenkomst jaarstukken VRGZ-GGD-MGR-ODRN (digitaal)	Griffier Mook en Middelaar		V.K.A.
	07-04-2021	1613	Regionaal rekenkameronderzoek	Gemeente Nijmegen		V.K.A.
	19-05-2021	1710	Brief Coronasteun aan College van B en W d.d. 11-05-21	KBO Limburg		V.K.A.
	11-05-2021	1693	Verkiezing Meest Toegankelijke Gemeente van Nederland	VNG		V.K.A.

	20-04-2021	1639	Brief Gouverneur Bovens 15 april 2021	Gouverneur Bovens		V.K.A.
	06-04-2021	1606	Afvalverwerking	Wijkraad de Bisselt		V.K.A.
	30-04-2021	1673	Begeleidende brief rapport gemeentes 2021	Stichting Nederlandse Haarden- en Kachelbranche		V.K.A.
	30-04-2021	1671	Terugkijklink webinar Verstedelijkingsstrategie 214	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen		V.K.A.
	11-05-2021	1701	Horen gemeenteraad provinciaal inpassingsplan Opwaardering Maaslijn	Provincie Limburg		Ter behandeling in de raadscommissie
	19-05-2021	1713	Zienswijze behoud en herstel bakenbomen	Stichting Animo Natuur- en Milieugroep		V.K.A.
	04-05-2021	1677	Factsheet StartersCentrum Limburg	StartersCentrum Limburg		V.K.A.
	11-05-2021	1696	Motie aansluiting bij coalitie naar minimumloon 14 euro	Fracties Kerkrade		V.K.A.
	13-04-2021	1625	Belastingoverzicht 2021	Provincie Limburg		V.K.A.
	04-05-2021	1676	Digitale informatiebijeenkomst over begroting	Veligheidsregio Limburg Noord		V.K.A.

			2022 veiligheidsregio			

Raadsmemo

Gemeente Mook en Middelaar

Postadres: Postbus 200, 6585 ZK MOOK
Bezoekadres: Raadhuisplein 6 Mook
Telefoon: (024) 696 91 11
Fax: (024) 696 19 39
E-mail: gemeente@mookenmiddelaar.nl
Internet: www.mookenmiddelaar.nl

Aan: de gemeenteraad
Van: Burgemeester en wethouders
Afdeling: N.v.t
Doc. Nr.:
Datum: 16 maart 2021
Onderwerp: inspectierapport onderwijsachterstandenbeleid

Geachte leden van de raad,

Zoals toegezegd informeren wij u over het onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs inzake de uitvoering van het onderwijsachterstandenbeleid in onze gemeente. Wij voegen daartoe de rapportage bij van de inspectie, die ons op 1 december 2012 is toegezonden. Ons college is in de gelegenheid gesteld om op de concept-versie te reageren. Deze reactie is opgenomen op bladzijde 15 van het rapport.

Waarnemingen inspectie

Het rapport geeft aan dat onze gemeente nog niet aan alle wettelijke taken op het gebied van de voor- en vroegschoolse educatie voldoet. Het beeld dat geschetst wordt is herkenbaar. Het rapport bevat aan het einde een vijftal afspraken die op 30 juni 2021 gerealiseerd dienen te zijn.

Het gaat daarbij om:

1. In beeld brengen non-bereik onder kinderen met speciale aandacht voor Middelaar.
2. Afspraken over indicering, registratie en toeleiding van kinderen tot vve.
3. Definitieve afspraken over de doorgaande lijn (warme overdracht kindercentra naar scholen).
4. Resultaatafspraken met de scholen over vroegschoolse educatie.
5. Zorgdragen voor toezicht op basiskwaliteit door GGD.

Ontwikkelingen onderwijsachterstandenbeleid gemeente Mook en Middelaar

Onze gemeente is verhoudingsgewijs kort bezig met het onderwijsachterstandenbeleid. Dat heeft er voor een deel mee te maken, dat er pas sinds 2019 een (doel)uitkering voor dit doel wordt ontvangen.

Maar ook vóór die tijd waren er al afspraken gemaakt met kindercentra, scholen en de GGD over het vormgeven van de voor- en vroegschoolse educatie. De aanleiding daarvoor was een toename van het aantal leerlingen met een (potentiële) vve-indicatie. Om dit in het juiste perspectief te zien: op dit moment subsidiëren wij 9 vve-plaatsen bij KION.

In 2020 is de inzet van het Rijk op voor- en vroegschoolse opvang versterkt. Per 1 augustus 2020 dienden gemeenten aan kinderen van 2,5 jaar en ouder met een indicatie 160 uren voorschoolse

educatie in 1,5 jaar te bieden. Daar is de focus ook op gericht geweest en dit doel is ook daadwerkelijk behaald.

Daarnaast zijn er langer geleden ook al afspraken gemaakt met de kindercentra, scholen en de GGD over de wijze van indicatiestelling, signalering en toeleiding van kinderen naar vve en een warme overdracht van de voorschoolse voorzieningen naar de school. Deze afspraken zijn echter niet geformaliseerd en de uitvoering is wisselend. Dat lijkt ook per kern te verschillen. Hier ligt dus nog wel een taak voor de gemeente om de vrijblijvendheid er af te halen en zoveel mogelijk voor eensluidende afspraken te zorgen.

Deze afspraken worden gemaakt binnen de werkgroep onderwijsachterstandenbeleid.

Vervolg

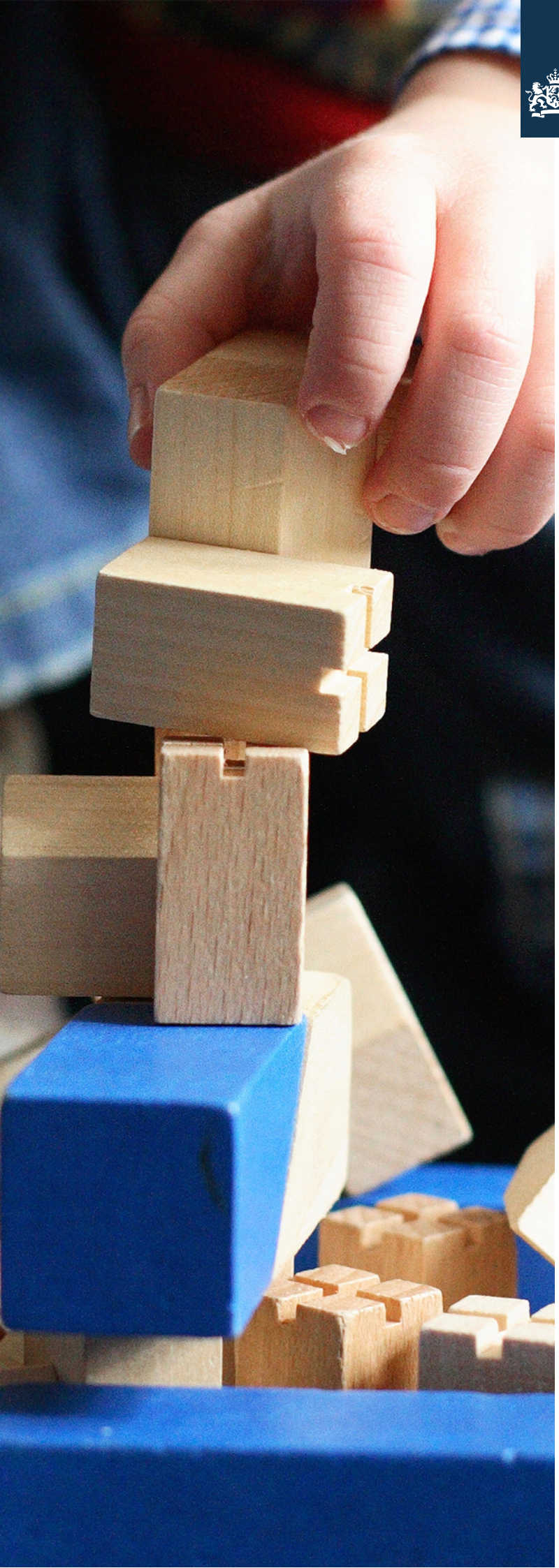
Onze gemeente wordt gevraagd om hier vóór 30 juni 2021 uitvoering aan te geven. Voor een deel zal het daarbij gaan om formalisering/verfijning van bestaande praktijk. De afspraken met het onderwijs vragen waarschijnlijk wat meer tijd.

Met vriendelijke groet

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De secretaris,
J.M.G. Smits - de Kinkelder

De burgemeester,
mr. drs. W. Gradisen

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Mook en Middelaar

Onderzoek gemeente

Onderzoek naar voor- en vroegschoolse educatie

Datum vaststelling: 1 december 2020

Samenvatting

De inspectie houdt toezicht op de wijze waarop de gemeenten de verplichtingen aangaande het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOAB) nakomen. Gemeenten die al voor 2019 een GOAB-budget kregen, hebben hiervoor een digitale vragenlijst ingevuld. Gemeenten die sinds 2019 ook een GOAB-budget ontvangen, krijgen in 2019-2020 een eerste onderzoek naar de kwaliteit van het vve-beleid.

Het onderzoek is bedoeld om de kwaliteit van het vve-beleid van de gemeente een eerste keer in beeld te brengen en te onderzoeken in hoeverre de gemeente daarmee voldoet aan de wettelijke eisen.

We hebben een gesprek gevoerd met de betrokken beleidsambtenaar van de gemeente en aangeleverde documenten geanalyseerd. Vervolgens hebben we de wettelijke eisen met betrekking tot het vve-beleid beoordeeld en de eigen aspecten van kwaliteit gewaardeerd.

Beeld van de kwaliteit van vve binnen de gemeente
We zien dat het vve-beleid en de uitvoering daarvan in de gemeente Mook en Middelaar op de meeste onderdelen nog moet worden vastgesteld en moet groeien. Dit betekent dat de gemeente nu nog niet aan het merendeel van de wettelijke eisen die gelden voor voorschoolse educatie voldoet.
Dit is een eerste onderzoek door de inspectie naar het vigerende vve-beleid binnen de gemeente. In het gesprek met de gemeente is vastgesteld dat er nog wel wat moet gebeuren. Daarom ziet de gemeente dit onderzoek ook als een nulmeting van het vve-beleid.

Wat gaat goed bij vve?
De gemeente heeft afspraken gemaakt met betrokken partners over wie doelgroepkinderen zijn. JGZ indiceert deze doelgroeppeuters en stimuleert de betreffende ouders om hun kind deel te laten nemen aan een voorschool. Als een kind al de peuteropvang bezoekt, kunnen ook de pedagogisch medewerkers de inschatting maken dat een kind binnen de doelgroep valt, en ouders doorverwijzen naar JGZ om alsnog een indicatie voor vve te krijgen. De gemeente maakte hiernaast afspraken met de kinderopvangorganisatie over het werken met een integraal vve programma en een kindvolgsysteem.

Gemeente: Mook en Middelaar
Gemeente nummer: 0944

OAB-budget gemeente 2020:
€ 60.100,-

Aantal houders in de gemeente zonder voorschoolse educatie: 1

Aantal houders in de gemeente met voorschoolse educatie: 1

Aantal kinderdagverblijven met voorschoolse educatie in de gemeente: 2

Aantal schoolbesturen in de gemeente: 1

GGD-regio: Limburg Noord

Ook voert de gemeente jaarlijks overleg met de betrokken partners en er is een werkgroep Onderwijsachterstanden opgericht.

De gemeente maakte met de GGD afspraken over de beoordeling van de basiskwaliteit van de voorschoolse educatie op de voorscholen. Overigens heeft deze toetsing nog niet plaatsgevonden. Dit heeft te maken met de verspreiding van het coronavirus in Nederland waardoor de GGD het toezicht op de kinderopvang in de afgelopen maanden niet op reguliere wijze heeft kunnen uitvoeren.

Wat moet beter bij vve?
Op verschillende onderdelen voldoet de gemeente nog niet aan de wet.
Ten eerste moet de gemeente er voor zorgen dat zij beter zicht krijgt op eventuele doelgroeppeuters in Middelaar, zodat zij kan vaststellen of het aanbod en de spreiding van kindplaatsen toereikend zijn.
Ten tweede moet de gemeente de afspraken die met het consultatiebureau en de kinderopvang gemaakt zijn in een werkdocument, formeel bekrachtigen.
Ten derde is het van belang dat de gemeente met de voorscholen en basisscholen afspraken maakt over de overdracht van voor- naar vroegschool (groep 1 en 2 van de basisschool), zodat er een doorgaande lijn is tussen voorschool en kleutergroep.
Ten vierde is het van belang dat de gemeente met het schoolbestuur afspraken maakt over wat ze willen dat (doelgroep)kleuters kennen en kunnen om succesvol in groep 3 te kunnen starten. Hiermee kan de gemeente aantonen dat alle inspanningen het gewenste resultaat hebben.

Wat kan beter bij vve?
Het is belangrijk dat alle betrokken organisaties, onder aanvoering van de gemeente, gezamenlijk en vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid streven naar een goede uitvoering van vve. Hiermee kan het doel bereikt worden dat de meeste kinderen in Mook en Middelaar zonder achterstand aan groep 3 van de basisschool kunnen beginnen. Om hiervoor te zorgen kan de gemeente meer de regie pakken om alle betrokken partners samen te brengen en goede afspraken met elkaar te maken. Bijvoorbeeld over de manier waarop ouders geholpen kunnen worden zodat zij ook thuis de ontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren.

En over hoe voorscholen en ouders van peuters makkelijk gebruik kunnen maken van zorgverleners, mocht dat nodig zijn.
Daarnaast mag de gemeente gerust aan de voorscholen vragen hoe ze zelf zorgen voor goede kwaliteit van de voorschoolse educatie. Het is immers belangrijk dat de pedagogisch medewerkers voldoende vaardigheden hebben om kinderen gericht in hun ontwikkeling te stimuleren.
Ten slotte kan de gemeente ook haar eigen beleid jaarlijks gaan evalueren.

Vervolg
We spreken met de gemeente af dat ze de komende maanden ervoor gaan zorgen dat ze aan de wettelijke onderdelen gaan voldoen. Hierover gaat de gemeente met de betrokken partners concrete afspraken maken. De gemeente zal zich hierover verantwoorden aan de inspectie.
De gemeente zal tevens opgenomen worden in het landelijk georganiseerde risicogestuurd toezicht op gemeentelijk vve-beleid.

In hoofdstuk 2.2 zijn de afspraken voor het vervolgtoezicht vastgelegd.

Inhoudsopgave

1.	Opzet onderzoek	6
2.	Resultaten onderzoek op gemeenteniveau	8
3.	Reactie van de gemeente	15

1. Opzet onderzoek

De inspectie heeft onderzoek uitgevoerd bij de gemeente Mook en Middelaar.

Werkwijze

- Een gesprek met de betrokken beleidsambtenaar over het vve-beleid van de gemeente;
- Analyse van opgevraagde en aangeleverde beleidsdocumenten;
- Beoordeling en waardering van de kwaliteit van het vve-beleid van de gemeente Mook en Middelaar.

Voor meer informatie over het nieuwe toezicht en het nieuwe onderzoekskader, zie de website van de inspectie.

Bij het onderzoek naar vve-gemeenten worden de volgende standaarden onderzocht.

Standaarden gemeente	Onderzocht
1. Gemeentelijk beleid	
1.1 Definitie doelgroepkind	•
1.2 Bereik	•
1.3 Toeleiding	•
1.4 Doorgaande lijn	•
1.5 Resultaten	•
1.6 Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau	•
2. Vve beleidscontext	
2.1 Integraal vve-programma	•
2.2 Ouders	•
2.3 Externe zorg	•
2.4 Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen	•
2.5 Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	•
3. Vve condities	
3.1 De gemeente heeft geregeld dat de GGD de basiskwaliteit van de voorscholen beoordeelt	•
3.2 Er is een gemeentelijk vve-subsidiekader	•

Legenda
De beoordeling en waardering van standaarden wordt in dit rapport aangegeven door de hiernaast geplaatste legenda.

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 staan de resultaten van het gemeentelijke onderzoek naar vve en de afspraken over het vervolgtoezicht.
In hoofdstuk 3 hebben we de reactie van de gemeente op het onderzoek naar vve en de rapportage daarover opgenomen.

Legenda

Beoordelingen en waarderingen zoals ze in de rapportages worden weergegeven:

O Onvoldoende
K Kan beter
V Voldoende
G Goed

2 . Resultaten onderzoek op gemeenteniveau

In dit hoofdstuk geven we de resultaten weer van het onderzoek bij de gemeente Mook en Middelaar op de standaarden voor vve.

Samenvattend oordeel

We zien dat het vve-beleid en de uitvoering daarvan in de gemeente Mook en Middelaar nog moet groeien. De gemeente voldoet nog slechts ten dele aan haar wettelijke verplichtingen voor vve. Het beleid en de uitvoering daarvan, moeten verbeterd worden voor wat betreft het bereik, de toeleiding en de doorgaande lijn. Ook zijn nog geen resultaatafspraken vastgesteld met het schoolbestuur. Wel heeft de gemeente een doelgroepdefinitie en is de gemeente regievoerder voor vve.

Versterking is zeker ook mogelijk binnen de vve-beleidscontext, waar het gaat om ouderbetrokkenheid, een externe zorgstructuur voor peuters en de evaluatie van vve op de niveaus van vve-locaties en gemeente.

De vve-condities voldoen deels aan de wettelijke eisen. Als gevolg van het corona-virus heeft de GGD de beoordeling van de basiskwaliteit voor voorschoolse educatie moeten uitstellen tot het najaar van 2020.

2.1. Voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente

In de onderstaande tabel geven wij de oordelen en/of waarderingen weer op de standaarden van de kwaliteitsgebieden ‘Gemeentelijk vve-beleid (1)’, ‘Vve-beleidscontext (2)’ en ‘Vve-condities (3)’.

Gemeentelijk vve-beleid	O	K	V	G
1.1 Definitie doelgroepkind			●	
1.2 Bereik	●			
1.3 Toeleiding	●			
1.4 Doorgaande lijn	●			
1.5 Resultaten	●			
1.6 Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau			●	

Vve-beleidscontext	K	V	G
2.1 Integraal vve-programma		●	
2.2 Ouders	●		
2.3 Externe zorg	●		
2.4 Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen	●		
2.5 Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	●		

Vve-condities	O	K	V	G
3.1 De gemeente heeft geregeld dat de GGD de basiskwaliteit van de voorscholen beoordeelt			●	
3.2 Er is een gemeentelijk subsidiekader			●	

Context:
De gemeente krijgt van het ministerie van OCW een budget voor gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOAB). Consequentie daarvan is onder meer het hebben en uitvoeren van een vve-beleid. Dat vve-beleid moet voor een groot deel nog uitgewerkt worden. Vooral voor kleinere gemeenten, zoals Mook en Middelaar, is dat een flinke opgave.

Er is een notitie opgesteld waarin de contouren van het onderwijsachterstandenbeleid zijn vastgelegd. Hierin zijn ook de ambities geformuleerd ten aanzien van vve. Deze notitie beperkt zich tot de voorschoolse periode. De gemeente zit nu in de fase van het opstellen van uitwerkingsnotities en werkdocumenten waarin concreet is aangegeven hoe de ambities gerealiseerd gaan worden. In deze werkdocumenten zal helder worden wie waar verantwoordelijk voor is en hoe de gemeente samen met de partners kan voldoen aan de wettelijke en andere voorwaarden om vve goed uit te rollen in de gemeente. Deze werkdocumenten moeten binnen het LEA de komende tijd bestuurlijk vastgesteld en geaccordeerd worden.

Gemeentelijk vve-beleid
1.1 De gemeente heeft afspraken over een doelgroepdefinitie
Gemeenten hebben de wettelijke taak om afspraken te maken over welke kinderen met een risico op een achterstand in aanmerking komen voor voorschoolse educatie (WPO artikel 167, lid 1a, 1).
De gemeente Mook en Middelaar hanteert een doelgroepdefinitie op basis waarvan de jeugdarts van het consultatiebureau kinderen indiceert. Als een kind de peuteropvang al bezoekt, kunnen ook de pedagogisch medewerkers de inschatting maken dat een kind binnen de doelgroep valt, en ouders doorverwijzen naar JGZ om alsnog een indicatie voor vve te krijgen.

Indicatoren voor deelname aan voorschoolse educatie zijn: het opleidingsniveau van ouders/verzorgers, de thuistaal is niet Nederlands en ouders spreken onvoldoende Nederlands, het resultaat op het van Wiechen ontwikkelingsonderzoek is onvoldoende (op communicatie) zonder medische oorzaak en er zijn risico's aanwezig op ontwikkelings- en onderwijsachterstanden. De gemeente voldoet hiermee aan de wet. De gemeente kan overwegen om de definitie verder aan te vullen op basis van de CBS-indicatoren. Hiernaast zou de gemeente de gehanteerde definitie beter kunnen verantwoorden op basis van een duidelijke analyse van de peuterpopulatie in de gemeente.

1.2 Geen zicht op non-bereik
We beoordelen deze standaard als Onvoldoende. Gemeenten dienen voldoende voorzieningen in aantal en spreiding te realiseren waar kinderen met een risico op achterstand kunnen deelnemen aan voorschoolse educatie (artikel 166, lid 1 WPO). De gemeente heeft op dit moment niet exact zicht op wie de doelgroepkinderen (eventueel) in Middelaar zijn, aangezien hiervoor nog geen aanvullende afspraken zijn voor toeleiding en indicering (1.3 Toeleiding). De gemeente stelt 8 plaatsen beschikbaar in Mook (1-10-2019) waarvan er 7 gebruikt worden. Hoewel er niet veel peuters zijn in de gemeente (CBS 2017: totaal 75, met 10 in Middelaar), is het mogelijk dat er in Middelaar doelgroeppeuters zijn die momenteel niet worden bereikt. Het is van belang dat de gemeente hier zicht op krijgt zodat zij kan vaststellen of het aanbod en de spreiding van kindplaatsen toereikend zijn.

1.3 De toeleiding naar voorscholen moet beter
We beoordelen de Toeleiding als Onvoldoende. Gemeenten zijn op basis van artikel 167, lid 1a onder 2 van de WPO verantwoordelijk voor het voeren van overleg en het zorgdragen voor het maken van afspraken over de wijze waarop doelgroepkinderen worden toegeleid naar voorschoolse educatie. Dat doen zij met het oog op een zo groot mogelijke deelname van het aantal kinderen aan voorschoolse educatie.
In het document *Notitie Intensivering peuteropvang 2020* zijn enkele afspraken vastgelegd over de signalering en toeleiding naar vve. Dit document heeft het karakter van een werkdocument en is niet formeel door partijen bekrachtigd. Ook is het nodig om aanvullende afspraken te maken, bijvoorbeeld over wie wanneer verantwoordelijk is voor signalering en toeleiding van peuters in Middelaar, aangezien daar geen peuteropvang aanwezig is.

1.4 De doorgaande lijn voldoet nog niet aan de wettelijke eisen
Ook op het gebied van de doorgaande lijn heeft de gemeente een wettelijke taak (WPO artikel 167, lid 1a, onder 3). Dit betreft het voeren van overleg en zorgdragen voor het maken van afspraken over de doorgaande lijn van voor- naar vroegschool.

Deze afspraken zijn er op dit moment nog niet en het overleg hierover met de partners (met name met de scholen en het schoolbestuur), verloopt volgens de gemeente nog moeizaam.

1.5 Er zijn geen resultaatafspraken gemaakt
De gemeente heeft op dit moment nog geen afspraken met de schoolbesturen over wat de resultaten van vroegschoolse educatie moeten zijn. Hiermee voldoet de gemeente niet aan artikel 167, lid 1b van de WPO. We beoordelen deze standaard daarom ook als Onvoldoende.
De gemeente heeft met de schoolbesturen die actief zijn binnen de gemeente geen afspraken gemaakt over het gewenste ontwikkelingsniveau van met name de doelgroepkinderen, zodat ze zonder of hooguit met beperkte achterstand in groep 3 van de basisschool kunnen beginnen.
Bij deze afspraken hoort ook het bepalen van de wijze waarop de scholen/schoolbesturen de resultaatgegevens aan de gemeente aanleveren.
Omdat vve een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van zowel de voor- als de vroegscholen mag de gemeente ook aan de voorscholen vragen wat de verwachte resultaten van de voorschoolse educatie dienen te zijn. Hoewel hier geen wettelijke grondslag voor is, kan het wel de gezamenlijke verantwoordelijkheid benadrukken en is er een beter beeld van wat de voorscholen bijdragen aan het terugdringen van ontwikkelingsachterstanden.

1.6 De gemeente neemt regie maar dit kan steviger
We waarderen de vve-coördinatie als Voldoende. De gemeente voert jaarlijks een overleg met de betrokken partners en er is een werkgroep Onderwijsachterstanden opgericht. Het overleg met het schoolbestuur en de scholen, staat nog in de kinderschoenen. De gemeente zou vanuit een heldere visie en concrete doelen meer sturing kunnen geven aan de uitvoering van goede voor- en vroegschoolse educatie. Uiteraard in samenspraak met de betrokken partners.

Vve-beleidscontext

2.1 Er zijn afspraken over het gebruik van een integraal vve-programma en een observatiesysteem
We waarderen deze standaard als Voldoende. De gemeente heeft in haar subsidievoorwaarden aangegeven dat de kinderopvanglocaties die vve aanbieden, moeten voldoen aan de wettelijke basisvoorwaarden voorschoolse educatie. In artikel 5 van deze basisvoorwaarden is aangegeven dat de locaties gebruik moeten maken van een integraal vve programma. In de subsidievoorwaarden is ook opgenomen dat er binnen de voorschoolse voorzieningen met een specifiek kindvolgsysteem gewerkt wordt.

2.2 Een gemeentelijk ouderbeleid ontbreekt
We waarderen deze standaard als Kan beter. De gemeente heeft op dit moment geen expliciete visie op ouderbeleid en laat de invulling nu over aan de verschillende vve-locaties.
Voor het daadwerkelijk actief betrekken van ouders bij de vve-activiteiten, zowel thuis als op de vve-locatie is het van belang dat de gemeente afspraken maakt met de houder van de voorscholen over de wijze waarop zij dit (gaan) doen en wat de resultaten hiervan zijn. Hiermee kan de gemeente actief aanmoedigen dat ouders, in het verlengde van wat er op de VVE-locaties gebeurt, ook thuis ontwikkelingsstimulerend gedrag gaan vertonen.

2.3 Nog geen heldere externe zorgstructuur voor peuters
We waarderen deze standaard als Kan beter. Gemeenten zijn, in het kader van integraal jeugdbeleid, verantwoordelijk voor een sluitend netwerk van zorgverleners, zodat kinderen op effectieve en efficiënte wijze de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. De zorgstructuur die de gemeente hanteert, kan op dit punt beter, zodat ook voor peuters die dit nodig hebben snel externe ondersteuning georganiseerd kan worden. De gemeente denkt op dit moment na over hoe het invulling kan geven aan dit belangrijke aspect van vve: het zo vroeg mogelijk signaleren van risico's in de ontwikkeling van kinderen en het organiseren van extra ondersteuning om deze risico's te minimaliseren.

2.4 Er zijn geen afspraken over interne kwaliteitszorg met voor- en vroegscholen
De wijze waarop de gemeente gebruik maakt van kwaliteitsbevindingen van de voor- en vroegscholen waarderen we als Kan beter. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen afspraken met de vve-instellingen over de wijze waarop ze hun eigen kwaliteit evalueren, verbeteren en borgen en ook geen afspraken over de wijze waarop ze zich aan de gemeente verantwoorden over de kwaliteit van vve. Er zijn geen kwaliteitsnormen geformuleerd waaraan de vve-instellingen moeten voldoen.
Effecten van vve zijn mede afhankelijk van de kwaliteit van de vve die geleverd wordt door de voorscholen. Het gaat dan om de pedagogische en educatieve vaardigheden van de pedagogisch medewerkers, de wijze waarop het vve-programma wordt gebruikt, de zorg en begeleiding die aan peuters geboden wordt, de inrichting van de ruimtes, enz. Het is daarom van belang dat gemeenten hierover afspraken maken met de (houders van) voorscholen.

2.5 Er is geen systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau
Een werkende kwaliteitscyclus om de uitvoering en kwaliteit van vve systematisch te monitoren en te evalueren zodat het beleid verbeterd of aangepast kan worden, ontbreekt nog. Deze standaard waarderen we ook als Kan beter.

De gemeente beschikt momenteel over enkele evaluatieve gegevens, voornamelijk kengetallen ten aanzien van het bereik van peuters in alle vormen van voorschoolse opvang en besteding van financiën.

Vve-condities

3.1 De GGD beoordeelt jaarlijks de basiskwaliteit van de voorscholen
Deze standaard beoordelen we als Voldoende.
Hoewel nog geen beoordeling van basisvoorwaarden voor de voorschoolse educatie plaatsvond, maakte de gemeente met de GGD sluitende afspraken over een jaarlijkse beoordeling van de basisvoorwaarden voor voorschoolse educatie bij de betrokken voorscholen. Dit onderzoek heeft echter nog niet kunnen plaatsvinden. Dit heeft te maken met de verspreiding van het coronavirus in Nederland waardoor de GGD sinds 16 maart 2020 het toezicht op de kinderopvang niet meer op reguliere wijze heeft kunnen uitvoeren. Voor het einde van 2020 zal de GGD de basiskwaliteit voor voorschoolse educatie toetsen op de betrokken locaties.

3.2 Er is een gemeentelijk vve-subsidiekader
We waarderen deze standaard als Voldoende.
De gemeente heeft subsidievoorwaarden vastgesteld voor de houders van kinderopvang. Hierin zijn de voorwaarden vermeld, waaraan de organisatie moet voldoen als ze voorschoolse educatie gesubsidieerd wil hebben. Dit zijn echter vooral voorwaarden die rechtstreeks uit de wet- en regelgeving zijn geciteerd, er zijn geen aanvullende inhoudelijke voorwaarden, zoals ouderbetrokkenheid of doorgaande lijn. De gemeente laat daardoor een kans liggen om het subsidiekader als sturend instrument te gebruiken voor het vergroten van de kwaliteit van de voorschoolse educatie.

2.2. Afspraken vervolgtoezicht

Tekortkoming	Wat verwachten wij?	Wat doen wij?
Vve gemeente	**... van de gemeente**	
De gemeente voldoet niet aan artikel 166, lid 1 van de WPO, waarin staat dat gemeenten voldoende voorzieningen moet realiseren, zowel in aantal als in spreiding.	De gemeente brengt het non-bereik en de eventuele noodzaak voor spreiding van ve-voorzieningen over de gemeente in kaart. Uiterlijk 30 juni 2021 informeert de gemeente ons hierover.	Wij controleren of de toegestuurde afspraak voldoet.
De gemeente voldoet niet aan artikel 167, lid 1a, 2 van de WPO waarin is aangegeven dat zij verantwoordelijk is voor het maken van afspraken over de wijze waarop doelgroepkinderen worden toegeleid naar voorschoolse educatie.	De gemeente maakt met de betrokkenen definitieve afspraken over de wijze van indicering, registratie en toeleiding in Middelaar en stuurt ons uiterlijk 30 juni 2021 de gemaakte afspraak toe.	Wij controleren of de toegestuurde afspraak voldoet.
De doorgaande lijn voldoet niet aan de eisen. Daarmee voldoet de gemeente niet aan de wettelijke eis (artikel 167, lid 1a onder 3 van de WPO).	De gemeente maakt met de betrokkenen definitieve afspraken over de doorgaande lijn én stuurt ons uiterlijk 30 juni 2021 de gemaakte afspraak toe.	Wij controleren of de toegestuurde afspraak voldoet.
De gemeente heeft nog geen afspraken met het schoolbestuur gemaakt over wat de resultaten van vroegschoolse educatie moeten zijn. De gemeente voldoet hiermee niet aan de wettelijke eis (art. 167, lid 1b van de WPO).	De gemeente spreekt met het schoolbestuur af wat de resultaten van de vroegschoolse educatie moeten zijn en stuurt ons uiterlijk 30 juni 2021 de gemaakte afspraak toe.	Wij controleren of de toegestuurde afspraak voldoet.
In de gemeente heeft nog geen toetsing plaatsgevonden van de basiskwaliteit van de voorschoolse educatie (art. 1.63 en 2.21 van de Wet Kinderopvang en Kwaliteitseisen).	De gemeente ziet er op toe dat de GGD de haar afspraak nakomt en uiterlijk 1 januari 2021 de basisvoorwaarden voor voorschoolse educatie beoordeelt op de locaties waar vve aangeboden wordt.	Wij beoordelen aan de hand van de inspectierapporten van de GGD of de gemeente aan haar wettelijke verplichting heeft voldaan.

3 . Reactie van de gemeente

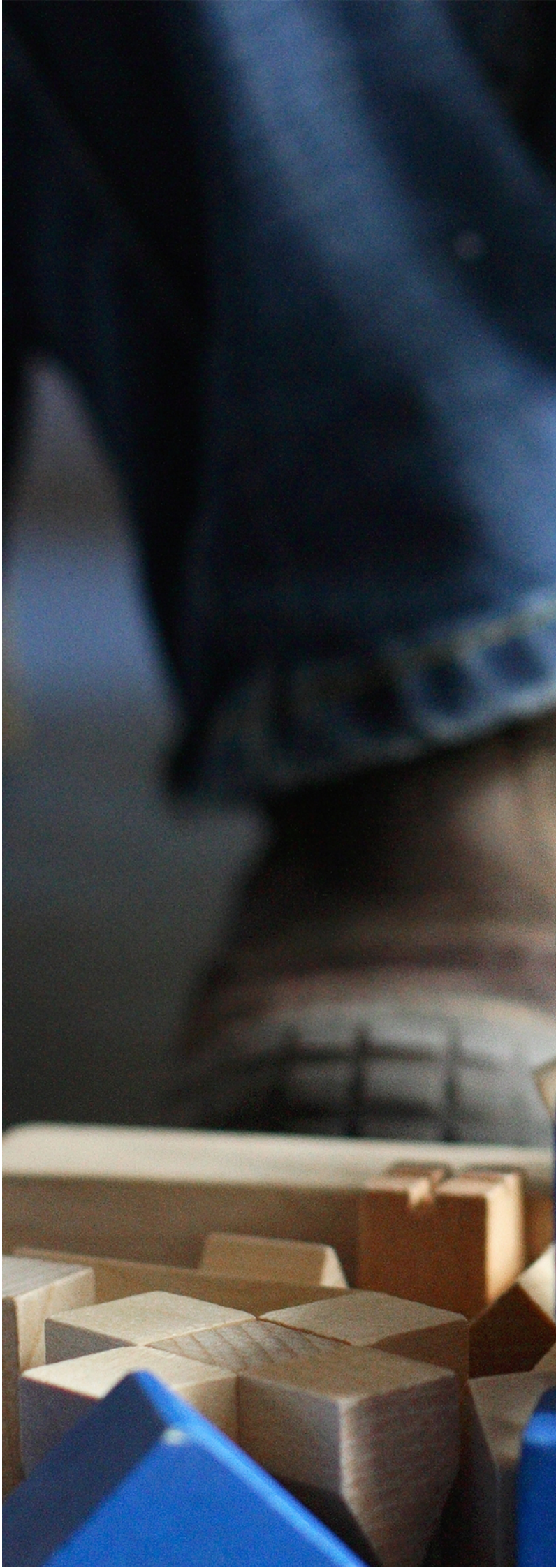
Hieronder geeft het college van B en W een reactie op de uitkomsten van het onderzoek. De gemeente Mook en Middelaar geeft aan hoe zij hiermee aan de slag gaat.

Het college heeft met belangstelling kennis genomen van het onderzoeksrapport. De bevindingen zijn herkenbaar en vormen een goed uitgangspunt voor de verdere vormgeving van de voor- en vroegschoolse educatie in onze gemeente.

Het college zal zich inspannen om de afspraken genoemd in paragraaf 2.2 voor 30 juni 2021 te realiseren. Deze lijken haalbaar, mede omdat de huidige praktijk daar al deels bij aansluit en de benodigde documenten deels al voorhanden zijn, al dan niet bekrachtigd of in conceptvorm.

De toeleiding van kinderen uit de kern Middelaar naar de voor- en vroegschoolse opvang ziet het college als een bijzondere uitdaging. Het maken van resultaatafspraken over de vroegschoolse educatie met de scholen staat nog aan het begin. Wij willen hierbij primair aansluiten bij de documenten en systemen die al op de scholen voorhanden zijn.

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060

Gemeente Mook en Middelaar

Commissie Samenleving

Dossiernummer	1427
Extern Zaak ID	CM21.1067
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	6
Omschrijving	Veiligheidsregio Limburg – Noord Jaarverantwoording 2020 – Ontwerpbegroting 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Raadsvoorstel

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	**MM21007724**
Onderwerp	**Voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022 Veiligheidsregio Limburg-Noord**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Programma	Openbare orde en veiligheid
Portefeuillehouder	mr. drs. W. Gradisen

Voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022 Veiligheidsregio Limburg-Noord

Inleiding

De Veiligheidsregio Limburg-Noord heeft u de voorlopige jaarverantwoording 2020 en de ontwerpbegroting 2022 aangeboden. Gelet op het bepaalde in de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen stellen zij u in de gelegenheid om uw reactie en zienswijze op deze documenten kenbaar te maken.
Op basis van de bepalingen uit het Algemeen delegatiebesluit, vastgesteld door de gemeenteraad in 2012 is de zienswijze ontwerpbegroting 2022 op 11 mei 2021 door het college van burgemeester en wethouders vastgesteld. De ontwerpbegroting 2022 blijft namelijk binnen de marge van dit delegatiebesluit. Vandaar dat een zienswijze is gedelegeerd naar het college. Dit geldt niet voor de voorlopige jaarverantwoording 2020 van de VRLN. De gemeenteraad is hier bevoegd tot het indienen van de reactie op de jaarverantwoording 2020.
De Veiligheidsregio Limburg-Noord biedt de voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022 ter vaststelling aan in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 9 juli 2021. De reactie en zienswijze moet uiterlijk 25 juni 2021 zijn ingediend.

Voorstel

1. Kennis te nemen van de voorlopige jaarverantwoording 2020, ontwerpbegroting 2022 en overige bijlagen.
2. Kennis te nemen van de zienswijze ontwerpbegroting 2022, zoals vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders op 11 mei 2021.
3. De concept reactie jaarverantwoording 2020 vast te stellen en vervolgens de brief reactie jaarverantwoording 2020 en zienswijze ontwerpbegroting 2022 kenbaar te maken bij de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Beoogd effect

Raadsvoorstel

De reactie en zienswijze hebben als beoogd effect een nadere duiding aan de (resultaten van de) voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022, alsmede het aanbrengen van wijzigingen en tot slot het al dan wel of niet instemmen met voorstellen.

Argumenten

Voorlopige jaarverantwoording 2020

1. Financieel resultaat:

Het jaar 2020 stond voor de Veiligheidsregio Limburg-Noord voornamelijk in het teken van de bestrijding van de coronapandemie. Dit heeft gevolgen gehad voor de taakuitvoering en het financieel resultaat van de Veiligheidsregio. Er is werk blijven liggen dat moet worden ingehaald. In verband met corona moet daarbij worden gedacht aan onder andere zaken op het gebied van bedrijfsvoering, brandweerzorg en crisisbeheersing, zoals uitgestelde manschapsopleidingen, het uitgesteld multidisciplinair opleiden en oefenen en uitgestelde netwerkdagen crisisbeheersing.
De kosten van de bestrijding van de coronapandemie worden vergoed door het Rijk en zullen separaat worden verantwoord. Het resultaat zoals meegenomen in de jaarverantwoording op coronabestrijding is dan ook neutraal.
Het financieel resultaat over 2020 bedraagt € 3,072 miljoen voordelig. Dit resultaat wordt voor € 1,810 miljoen beïnvloed door de vrijval van de voorzieningen voor groot onderhoud gebouwen van de Veiligheidsregio. Door boekhoudkundige regelgeving is deze vrijval noodzakelijk. Het groot onderhoud blijft overigens volgens het Dagelijks Bestuur (DB) van de VRLN wel noodzakelijk. Het DB stelt daarom voor een reserve te vormen ten bedrage van € 1,810 miljoen met hetzelfde doel als de genoemde voorzieningen. Alvorens hiermee kan worden ingestemd is het wenselijk de Veiligheidsregio de voorwaarden mee te geven dat er een onderhoudsplan wordt gemaakt en dat overgebleven gelden terugvloeien naar de gemeenten.

2. Doorschuiven activiteiten:

Door de Veiligheidsregio wordt voorgesteld om € 694.000 en € 442.000 te reserveren in verband met (reguliere) werkzaamheden die zijn blijven liggen door de bestrijding van de pandemie. Het is onvoldoende duidelijk in hoeverre het noodzakelijk en haalbaar is om de activiteiten die zijn blijven liggen in te halen. Alvorens hiermee kan worden ingestemd dient onderzoek te worden verricht naar de noodzakelijkheid en haalbaarheid.

3. Terugstorting naar gemeenten:

Tot slot wil de Veiligheidsregio € 126.000 terug laten vloeien naar de gemeenten. Dit is conform eerder gemaakte afspraken.

Ontwerpbegroting 2022 (zienswijze reeds vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders op 11 mei 2021, argumentatie ter kennisgeving.)

1. Geen nieuw beleid:

De begroting is opgesteld op basis van de kadernota 2022. In het beleidsplan VRLN 2020-2023 zijn de beleidsinhoudelijke ontwikkelingen van de Publieke Gezondheid, Brandweer en Crisisbeheersing uitgewerkt voor de komende

jaren. Met het oog hierop zijn in de begroting 2022 geen voorstellen voor nieuw beleid opgenomen.

2. Kerntakendiscussie:
Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 5 maart jl. gesproken over het proces van de kerntakendiscussie. Belangrijke constatering is dat de discussie meer ruimte en tijd vraagt en daarom losgekoppeld wordt van de behandeling van de begroting 2022. Afhankelijk van de besluitvorming in de kerntakendiscussie kan dit leiden tot een begrotingswijziging.

3. Kosten ontwikkeling loon- en prijsstijgingen:
Het Algemeen Bestuur heeft besloten dat kostenontwikkelingen als gevolg van loon- en prijsstijgingen worden meegenomen in de gemeentelijke bijdrage op basis van een vastgesteld kader.

4. Paraatheid brandweer:
Om een verantwoorde mate van paraatheid van de brandweer te kunnen garanderen is een extra investering nodig in met name vrijwilligers, beroepspersoneel, werving en opleiding. Op 15 maart 2019 heeft het bestuur besloten de repressieve organisatie toekomstbestendig te maken tot en met 2023. Er is gekozen voor een gefaseerde invoering.
De gemeenteraad van Mook en Middelaar heeft in juni 2019 ingestemd met deze gefaseerde invoering van het investeringsvoorstel “paraatheid repressieve brandweerzorg”. In de jaarschijf 2022 is een bedrag van €220.000 begroot.

5. Kosten taakdifferentiatie brandweer:
In het bijzonder als gevolg van een uitspraak van het Europese Hof is actueel geworden om een duidelijk onderscheid te maken tussen de werkzaamheden van een brandweervrijwilliger en –professional. Beroepsmatige en vrijwillige brandweermensen doen (deels) hetzelfde werk, maar worden niet gelijk beloond. Dit betekent dat er een taakdifferentiatie moet komen tussen vrijwillige en beroepskrachten.
In de begroting van de VRLN wordt uitgegaan van kostendekking vanuit het Rijk voor de meerkosten van deze taakdifferentiatie brandweer. De veiligheidsregio’s zijn van oordeel dat hier sprake is van een stelselwijziging en dat de extra kosten voor rekening komen van het Rijk. Hier is echter nog geen definitieve besluitvorming over. Indien het Rijk anders beslist worden de kosten doorberekend naar de gemeenten. Het betreft een bedrag van € 800.000.

6. Vermindering overhead:
in de begroting wordt aangegeven dat de omgang van de generieke overhead beperkt wordt tot maximaal 15% van de totale personele capaciteit.

Uit de begroting wordt onvoldoende duidelijk wat dit concreet betekent. Het college heeft in de zienswijze op de ontwerpbegroting 2022 hierover aangegeven dat graag wordt vernomen hoe de VRLN dit wil gaan doen en wat dit concreet betekent. Verder is door het college gemeld dat ervan wordt uitgegaan dat dit een financieel voordeel oplevert en dat graag wordt vernomen of en hoe dit voordeel opnieuw wordt ingezet.

7. Nieuwbouw kazernes:
In 2016 is besloten tot nieuwbouw van enkele kazernes. Vertragingen in het vergunningstraject hebben tot latere start van de bouw geleid en daarmee tot hogere bouwkosten dan geraamd. Deze constatering en financieel risico is niet opgenomen in de risico-paragraaf.
Het college heeft in de zienswijze op de ontwerpbegroting 2022 hierover meegegeven om, gelet op bovenstaande reële risico's, de "nieuwbouw-kazernes" op te nemen in de risico-paragraaf.

Kerntakendiscussie
Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 5 maart jl. gesproken over het proces van de kerntakendiscussie. Besloten is om de kerntakendiscussie los te koppelen van de begroting 2022. In de brief die vanuit de Veiligheidsregio naar de gemeenteraden is toegezonden wordt uitleg gegeven over de huidige stand van zaken.
Er is een werkgroep ingesteld die op basis van het voorwerk een concrete aanpak en tijdpad gaat opstellen. Het betrekken van de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten zal een nadrukkelijke plek krijgen in de aanpak. Er wordt ingezet om tijdens de bestuursconferentie van 30 september en 1 oktober de besluitvorming over het traject plaats te laten vinden. Indien die noodzakelijk is worden de financiële consequenties doorvertaald in een begrotingswijziging.

Vooralsnog is onduidelijk welke (financiële) consequenties de kerntakendiscussie met zich meebrengt. In deze is het wenselijk dat uw raad (financiële) kaders stelt ten aanzien van de kerntakendiscussie. Voorgesteld wordt om het eerder vastgestelde standpunt "nieuw voor oud" in het kader van de kerntakendiscussie nogmaals richting de Veiligheidsregio te communiceren.

Kanttekeningen

1. Wijziging voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022
In achtneming van de zienswijze zal (kunnen) leiden tot wijzigingen in de (resultaten van de) voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022. Besluitvorming ligt echter bij het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Raadsvoorstel

Duurzaamheid

N.v.t.

Participatie

N.v.t.

Financiën

Vaststelling van de voorlopige jaarverantwoording 2020 door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord zal leiden tot een terugbetaling van €126.000 aan de deelnemende gemeenten. Voor de gemeente Mook en Middelaar zal de terugbetaling ongeveer €1.200 bedragen.

Communicatie

Na besluitvorming wordt de reactie en zienswijze kenbaar gemaakt bij het Dagelijks Bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Uitvoering

N.v.t.

Bijlage(n)

Raadsbesluit, en bijlagen:
1. Brief concept reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en definitieve zienswijze ontwerpbegroting 2022 VRLN
2. Brief voorlopige jaarverantwoording 2020
3. Jaarverantwoording 2020 versie gemeenteraden
4. Voorstellen bestemming resultaat
5. Brief ontwerpbegroting 2022
6. Ontwerpbegroting 2022 voor gemeenteraden na correctie
7. Begroting 2022 in één oogopslag
8. Brief kerntakendiscussie

Mook, 11 mei 2021

Raadsvoorstel

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits- de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en
zienswijze ontwerpbegroting 2022
Veiligheidsregio Limburg-Noord

Raadsbesluit

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer **MM21007726**
Onderwerp **Voorlopige jaarverantwoording 2020 en ontwerpbegroting 2022 Veiligheidsregio Limburg-Noord**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. Kennis te nemen van de voorlopige jaarverantwoording 2020, ontwerpbegroting 2022 en overige bijlagen.
2. Kennis te nemen van de zienswijze ontwerpbegroting 2022, zoals vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders op 11 mei 2021.
3. De concept reactie jaarverantwoording 2020 vast te stellen en vervolgens de brief reactie jaarverantwoording 2020 en zienswijze ontwerpbegroting 2022 kenbaar te maken bij de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

De griffier
mr. M.A.M. van Arensbergen

De voorzitter
mr. drs. W. Gradisen

Gemeente Mook en Middelaar

Postadres: Postbus 200, 6585 ZK MOOK
Bezoekadres: Raadhuisplein 6 Mook
Telefoon: (024) 696 91 11
Fax: (024) 696 19 39
E-mail: gemeente@mookenmiddelaar.nl
Internet: www.mookenmiddelaar.nl

Veiligheidsregio Limburg-Noord
t.a.v. het Dagelijks Bestuur
Postbus 11
5900 AA Venlo

Uw kenmerk: UIT051111 / UIT051110
Uw brief van: 9 april 2021
Ons kenmerk: CM21.1067
Inlichtingen: L. van Wijk
Telefoon: (024) 696 91 11
Afdeling: Staf
Datum: 10 juni 2021
Onderwerp: Reactie voorlopige jaarverantwoording 2020 en zienswijze ontwerpbegroting 2022 Veiligheidsregio Limburg-Noord

Geacht Bestuur,

In uw brief van 9 april 2021 vraagt u om uiterlijk 24 juni 2021 een reactie en zienswijze te geven op de voorlopige jaarrekening 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Op 10 juni jl. is de voorlopige jaarverantwoording 2020 behandeld in de gemeenteraad. Op 11 mei jl. is de zienswijze ontwerpbegroting 2022 op basis van het Algemeen delegatiebesluit 2012 door het college van burgemeester en wethouders vastgesteld. Naar aanleiding hiervan willen wij de volgende reactie en zienswijze inbrengen.

Reactie voorlopige jaarverantwoording 2020
Gelezen hebben de voorlopige jaarverantwoording 2020 van de Veiligheidsregio Limburg-Noord komen wij tot de volgende zienswijze op de jaarverantwoording:

1. Er wordt ingestemd om een bedrag van € 1.810.000 om te zetten in een bestemmingsreserve voor het onderhoud aan de gebouwen, met als voorwaarden dat er een onderhoudsplan wordt opgesteld en dat de gelden die overblijven terug vloeien naar de gemeenten.
2. Er wordt op voorhand niet ingestemd met het doen van een reservering van € 694.000 en € 442.000 in verband met (reguliere) werkzaamheden die zijn blijven liggen door de bestrijding van de pandemie. Alvorens hiermee kan worden ingestemd dient aangetoond te worden dat deze inhaalslag haalbaar en noodzakelijk is. Dit blijkt niet uit de jaarrekening.
3. Ten aanzien van het voorstel om € 126.000 terug te betalen aan de gemeenten, kan worden ingestemd.

Zienswijze ontwerpbegroting 2022
Gelezen hebben de ontwerpbegroting 2022 van de Veiligheidsregio Limburg-Noord is het college van burgemeester en wethouders, op basis van de bepalingen uit het Algemeen delegatiebesluit 2012 gekomen tot de volgende zienswijze op de begroting:

1. U geeft aan de omvang van de generieke overhead te beperken tot maximaal 15% van de totale personele capaciteit (met een correctiefactor voor brandweervrijwilligers). Wij vernemen graag hoe u dat wilt gaan doen en wat dit concreet betekent. Wij gaan er overigens van uit dat dit een financieel voordeel oplevert en vernemen graag of en hoe dit voordeel opnieuw wordt ingezet.
2. U geeft aan dat in 2016 besloten is tot nieuwbouw kazernes op een aantal plaatsen. Het bedrag van achterstallig onderhoud van deze kazernes zou meegenomen worden in de nieuwbouw. Zoals wij begrijpen is er discussie ontstaan over het bedrag van achterstallig onderhoud.

Daarnaast is er vertraging ontstaan in de vergunningentrajecten die hebben geleid tot een latere start van de bouw van diverse kazernes en daarmee tot hogere bouwkosten dan geraamd (inflatiecorrectie). De combinatie van beide tegenvallers kan leiden tot een financieel risico. Wij willen daar nog aan toe voegen dat, gelet op de huidige omstandigheden, de bouwkosten eerder hoger uitvallen dan gelijk blijven.
Gelet op bovenstaande reële risico's willen wij de "nieuwbouw kazernes" dan ook opgenomen zien in de risico paragraaf.

Kerntakendiscussie
Mede vanwege het feit dat de kerntakendiscussie is losgekoppeld van de behandeling van de begroting 2022, is de voorliggende ontwerpbegroting beleidsarm. De kerntaken discussie zal, voor zover nu voorzien, na de zomer worden afgerond. Vooralsnog is er brede steun voor de richting waarin de brandweer in onze regio zich wil door ontwikkelen en kiest de VRLN voor een afgekaderde basisbrandweerzorg. U voorziet dat de meerkosten voor een deel in het eigen budgettair kader op te vangen zijn. De concrete keuzes en de financiële gevolgen, vertalen zich in eerste wijziging van de begroting voor het jaar 2022.

Wij staan er op dat getracht wordt de gevolgen van de kerntakendiscussie uit te voeren conform de eerder gemaakte afspraken, namelijk "nieuw voor oud". Tevens verzoeken wij om de tijdsplanning en de momenten waarop wij als gemeenteraad worden betrokken in het proces zo spoedig mogelijk te communiceren.

Hoogachtend

De griffier,
mr. M. van Arensbergen

De voorzitter,
mr. drs. W. Gradisen

veiligheidsregio
limburg-noord

Aan de gemeenteraden
van de deelnemende gemeenten
Veiligheidsregio Limburg-Noord

datum	9 april 2021	**behandeld door**	Claudia Knapen
uw kenmerk		**telefoonnummer**	+31881190288
ons kenmerk	UIT051111	**bijlage(n)**	2

onderwerp Voorlopige jaarverantwoording 2020

Geachte leden van de gemeenteraad,

Bijgaand bieden wij u de voorlopige jaarverantwoording 2020 van de Veiligheidsregio Limburg-Noord aan. De jaarverantwoording bestaat uit het jaarverslag (inhoudelijk) en de jaarrekening (financieel). Vaststelling van de jaarverantwoording 2020 is voorzien in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio van 9 juli 2021.

Het jaar 2020 stond voor de VRLN in het teken van de bestrijding van de coronapandemie. Los van de specifieke taakstelling van de veiligheidsregio in het kader van de bestrijding van de crisis, zijn de in Nederland afgekondigde coronamaatregelen van invloed op de taakuitvoering en het financieel resultaat van de VRLN. Het verbieden van samenkomsten, het sluiten van de scholen en de kinderopvang, het verbod op reizen en daarnaast de inzet voor de bestrijding van de pandemie hebben geleid tot prioritering en hiermee uitstel van reguliere activiteiten. Er is werk blijven liggen dat moet worden ingehaald.

De kosten van de bestrijding van de coronapandemie worden vergoed door het Rijk en worden separaat verantwoord. Het resultaat zoals meegenomen in deze jaarverantwoording op coronabestrijding is dan ook neutraal.

Het jaar 2020 is afgesloten met een voordelig resultaat van € 3,072 miljoen. Dit resultaat wordt voor € 1,810 miljoen beïnvloed door de vrijval van de voorzieningen voor groot onderhoud gebouwen van de VRLN. Door boekhoudkundige regelgeving is deze vrijval noodzakelijk. Het groot onderhoud blijft natuurlijk wel noodzakelijk. Het Dagelijks Bestuur stelt daarom voor een reserve te vormen ten bedrage van € 1,810 miljoen met hetzelfde doel als de genoemde voorzieningen.

veiligheidsregio
limburg-noord

Het gepresenteerde voordelig resultaat in de jaarverantwoording is exclusief een bedrag van € 378.815 veroorzaakt door een incidenteel voordeel op looncompensatie inzake cao-afspraken. De raming van de loonstijging, zoals die volgens afspraak wordt meegenomen in de begroting, was in 2020 hoger dan de werkelijke loonstijging. In het Algemeen Bestuur van december 2020 is, in lijn met de beleidslijn over indexering, besloten dit incidentele voordeel na vaststelling van de jaarverantwoording terug te storten naar de deelnemende gemeenten.

Naast de genoemde reservering voor het groot onderhoud gebouwen is het Dagelijks Bestuur voornemens om het Algemeen Bestuur voor te stellen een tweetal reserveringen te doen. Zoals genoemd is door de bestrijding van de pandemie regulier werk blijven liggen dat ingehaald dient te worden. Het voorstel is voor de noodzakelijke inhaalslag een bedrag van € 694.000 te reserveren vanuit het positief rekening resultaat.
Daarnaast is de geplande transitie binnen de VRLN in 2020 vanwege de crisis niet opgestart. Om deze transitie mogelijk te maken wordt voorgesteld € 442.000 te reserveren voor dit doel. In de bijlage is een overzicht gegeven van de onderliggende bestedingen.

Ten aanzien van het restantbedrag zijnde € 126.000 is het voorstel dit terug te betalen aan de deelnemende gemeenten. Hiermee komt het totaal bedrag dat aan de deelnemende gemeenten wordt terugbetaald uit op € 504.815.

Accountantscontrole
De accountantscontrole heeft plaatsgevonden en de accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven voor getrouwheid en rechtmatigheid. De verklaring wordt ingevoegd in de jaarverantwoording 2020.

Eventuele reacties op de jaarverantwoording 2020 ontvangen wij graag **vóór 25 juni 2021.**

Mocht u behoefte hebben aan een toelichting in de gemeenteraad of raadscommissie dan zijn wij daartoe gaarne bereid.

Met vriendelijke groet,

Namens het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord,

Algemeen Directeur
Jac J. Rooijmans

Voorlopige Jaarverantwoording 2020

Status: 12 april 2021
Voor toezending aan de gemeenteraden

Voorwoord

Wat een jaar! Dit kan ik met recht zeggen. Dacht ik begin 2020 nog alle focus te hebben op de risicogerichte jeugdgezondheidszorg en toekomstbestendige brandweerzorg, werd de wereld in februari 2020 helemaal anders.

De coronacrisis heeft de samenleving hard geraakt. De sterfte aan COVID-19 is een belangrijke doodsoorzaak in 2020. De ziektelast is vijf keer zo hoog als bij een normale griep. Bovendien zijn de langetermijneffecten voor ex-patiënten nog onbekend. Het RIVM concludeert dat de coronacrisis veel harder toeslaat bij lager opgeleide mensen, omdat zij vaker leiden aan chronische ziekten.
VRLN zet zich maximaal in om de coronacrisis in onze regio te bestrijden. Daarnaast zullen we aandacht besteden aan de lange termijn maatschappelijke en gezondheidseffecten.

Ik zie in de organisatie: daadkracht, samenwerking, saamhorigheid. Stond de veiligheidsregio voor 2020 minder op de kaart, in 2020 kreeg deze betekenis door de regierol die we pakken in de crisis. Omdat wij ook de regionale GGD onder ons dak hebben, hadden wij in het begin van de crisis een voorsprong op andere regio's. Informatie-uitwisseling en samenwerking tussen gezondheid en veiligheid stonden bij ons immers al in de steigers. In 2020 is dit succesvol bekrachtigd. En leverde dit ons een finaleplek op in de verkiezing van 'Beste Overheidsorganisatie van het jaar 2020'.

Onze dienstverlening vanuit de brandweer en crisisbeheersing aan de inwoners in de regio is geen moment stil gevallen. In april dit jaar bleek dit enorm belangrijk toen natuurgebied De Meinweg in brand stond. We bestreden een crisis in een crisis. We werkten samen met veel brandweerkorpsen van andere regio's en van ons buurland Duitsland. En we evacueerden 4.000 inwoners van het dorp Herkenbosch naar een veilige en gezonde plek.

De dienstverlening van de GGD is waar mogelijk voortgezet. De focus lag natuurlijk op de infectieziektebestrijding waardoor projecten op andere taakvelden niet allemaal zijn uitgevoerd.
Het sluiten van scholen en kinderdagverblijven heeft een grote invloed op de uitvoering van het takenpakket van de GGD. Met veel creativiteit is gezocht naar het leggen van contact met ouders en kinderen.

Ook in de bedrijfsvoering heeft de coronabestrijding grote impact. Denk hierbij in het bijzonder aan de medewerkers van ICT, gebouwenbeheer, afsprakenbureau en communicatie. Zij faciliteerden het testen, traceren en vaccineren. Als gevolg daarvan is het onderhoudsplan voor de gebouwen in 2020 niet opnieuw vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In de jaarcijfers ziet u terug dat de voorzieningen voor groot onderhoud moeten worden omgezet naar een reservering.

Ik sluit af met de hoop en de verwachting dat we ergens in 2021 de coronacrisis achter ons kunnen laten en we ons kunnen focussen op andere aspecten van uw gezondheid en veiligheid.

Jac Rooijmans
Algemeen directeur Veiligheidsregio Limburg-Noord

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Deel A Algemeen 4

1 Algemeen 4

1.1 Inleiding 4
1.2 Financieel resultaat 2020 4
1.3 Bestrijding coronapandemie 6

Deel B Jaarverslag 9

2 Programmaverantwoording 9

2.1 Programma Publieke Gezondheid 9
2.2 Programma Brandweerzorg 18
2.3 Programma Crisisbeheersing 28
2.4 Bedrijfsvoering/Overhead 34
2.5 Vennootschapsbelasting 35
2.6 Algemene dekkingsmiddelen 35

3 Paragrafen 36

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 36
3.2 Bedrijfsvoeringsparagraaf 39
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 42
3.4 Financiering 44
3.5 Verbonden partijen 45

Deel C Jaarrekening 46

4 Balans per 31 december 46

5 Het overzicht van baten en lasten 48

6 Toelichtingen 49

6.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 49
6.2 Toelichting op de balans 51
6.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 63
6.4 Sisa-bijlage bij de jaarrekening 70
6.5 Bijlage met gerealiseerde baten en lasten per taakveld 72
6.6 Bijlage met toelichting op langlopende verplichtingen 73

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 75

Lijst van afkortingen 76

Deel A Algemeen

1 Algemeen

1.1 Inleiding

In de jaarverantwoording 2020 wordt de realisatie afgezet tegen de begroting 2020.
De begroting 2020 is op 5 juli 2019 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van Veiligheidsregio Limburg-Noord (VRLN). In het Algemeen Bestuur van 7 februari 2020 is begrotingswijziging 1, met betrekking tot aanpassing van de gemeentelijke bijdrage ten behoeve van Extra Contactmoment Adolescenten, vastgesteld. Op 16 december 2020 heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met de technische begrotingswijziging nummer 2 2020. In deze begrotingswijziging zijn mutaties meegenomen die hun oorsprong vinden in de bestuursrapportage over het eerste halfjaar 2020.

1.2 Financieel resultaat 2020

Het financieel resultaat over 2020 bedraagt na de mutaties in de reserves € 3,072 miljoen voordelig. Dit resultaat wordt voor € 1,810 miljoen beïnvloed door de omzetting van de voorzieningen voor groot onderhoud naar een reservering voor groot onderhoud. De boekhoudspelregels maken deze administratieve correctie noodzakelijk.
Het feitelijk financieel resultaat over 2020 is € 1,262 miljoen euro. De belangrijkste reden hiervoor is dat niet alle geplande activiteiten zijn uitgevoerd. Er is werk blijven liggen en dat moet worden ingehaald. De kosten van de bestrijding van de coronapandemie worden vergoed door het Rijk en separaat verantwoord. Los van de specifieke taakstelling van VRLN in het kader van de bestrijding van de crisis, zijn de in Nederland afgekondigde coronamaatregelen van invloed op het financieel resultaat. Het verbieden van samenkomsten, het sluiten van de scholen en de noodzakelijke herprioritering hebben er toe geleid dat het uitvoeringsprogramma niet volledig is uitgevoerd

Het incidentele cao-voordeel van € 378.815 is al terugbetaald aan de deelnemende gemeenten, want het Algemeen Bestuur heeft middels begrotingswijziging 2 van 2020 besloten tot terugbetaling. In het financieel resultaat is deze terugbetaling verdisconteerd.

In de jaarrekening zijn de gerealiseerde baten en lasten afgezet tegen de gewijzigde begroting 2020. Deze begrotingswijziging is gebaseerd op de verwachte realisatie in de bestuursrapportage 2020, waarin gerapporteerd werd op basis van de halfjaarcijfers en het geprognosticeerde resultaat aan het einde van het jaar. In de bestuursrapportage is nadrukkelijk het voorzichtigheidsbeginsel gehanteerd. Het was op dat moment nog onduidelijk in hoeverre we de kosten voor de bestrijding van de coronapandemie en het wegvallen van inkomsten volledig vergoed zouden krijgen door het Rijk. In acht nemen van het voorzichtigheidsbeginsel resulteerde op dat moment in een verwacht tekort als gevolg van de coronapandemie van € 846.000 op jaarbasis. Inmiddels is duidelijk dat alle gemaakte

kosten inclusief de gederfde inkomsten worden vergoed door het Rijk. Dat betekent dat we in de jaarrekening uitkomen op een neutraal resultaat voor wat betreft de coronabestrijding.

Resultaat *(bedragen in duizenden euro's)*

Programma	Resultaat begroting na wijziging	Jaarrekening 2020 vrijval onderhoud-voorziening	Jaarrekening 2020 overig	Verschil begroting realisatie
Publieke Gezondheid	-243		182	425
Brandweerzorg	589	817	340	568
Crisisbeheersing	319		348	28
Overhead	181	993	393	1.205
Corona	-846		0	846
Resultaat	**0**	**1.810**	**1.262**	**3.072**

De coronacrisis duurt lang en als gevolg daarvan is een deel van de voor 2020 ingeplande werkzaamheden blijven liggen. Dat zijn toezeggingen naar onze deelnemende gemeenten die niet zijn ingevuld. Aanvankelijk was het idee het uitgestelde werk in de tweede helft van 2020 in het halen. Dat was door corona helaas niet mogelijk. Het werk moet nu in 2021 en wellicht ook 2022 worden ingehaald. Met onze deelnemende gemeenten maken we hierover afspraken en reserveren uit het resultaat op het door gemeenten beschikbaar gesteld budget middelen voor het inhalen van het werk. Daarnaast moet de organisatie een transitie doormaken die in 2020 niet kon worden opgestart. Aan het Algemeen Bestuur zullen in de navolgende lijn voorstellen voor de bestemming van het resultaat worden voorgelegd.

Bestemming resultaat

(bedragen in duizenden euro's)

Resultaat 2020	**3.072**
Omzetten voorzieningen groot onderhoud naar reservering	1.810
Resultaat te bestemmen	**1.262**

Bestemmingsvoorstellen	Inhalen van werk 2020	Transitie	Totaal
Brandweerzorg	353	260	613
Crisisbeheersing	201	55	256
Bedrijfsvoering	140	127	267
Totaal	**694**	**442**	**1.136**
Retour gemeenten			126
Reeds teruggestort naar gemeenten			379

1.3 Bestrijding coronapandemie

1.3.1 Inhoudelijke verantwoording

Op basis van artikel 40 van de Wet veiligheidsregio's (Wvr) heeft de voorzitter, in overeenstemming met de burgemeesters uit het regionaal beleidsteam, verslag uitgebracht over zijn besluiten in het kader van de bestrijding van de coronapandemie en het verloop van de gebeurtenissen. In dat verslag staat ook of een burgemeester aantekening heeft laten maken van zijn eventuele bezwaren tegen besluiten van de voorzitter. Dit verslag is naar de gemeenteraden gestuurd. In de jaarverantwoording verwijzen wij naar deze verantwoording van de voorzitter van de veiligheidsregio.

1.3.2 Financiële verantwoording

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft toegezegd de kosten in het kader van de bestrijding van de coronacrisis volledig te vergoeden.

Generieke taken in crisisbeheersing

De GGD heeft een wettelijke taak in de infectieziektebestrijding. Denk hierbij aan zaken als surveillance door specialisten infectieziekten, voorlichting aan inwoners, afstemming met stakeholders, afwikkeling van klachten en claims burgers en het afleggen van verantwoording aan het bestuur en in het verlengde daarvan aan de gemeenteraden.
Het testen & traceren maakt ook deel uit van onze taakstelling. De omvang waarop dat in het kader van de coronapandemie plaats moet vinden, is zo groot dat onze reguliere budgettaire mogelijkheden volstrekt ontoereikend zijn.

Inzet personeel

In het bestrijden van de pandemie worden de GGD én de veiligheidsregio in de kerntaken aangesproken. Door het flexibel inzetten van eigen goed opgeleid personeel kan de organisatie veel menskracht inzetten op de bestrijding van het coronavirus.
Er ontstaan meerkosten door de vergoeding van meer-uren, overuren en toelagen. Deze kosten zijn gedeclareerd bij het Rijk.
Aan het einde van 2020 is het verlofsaldo hoger dan gebruikelijk en wijkt daarmee af van het jaarlijks gelijkblijvend volume. Dat hangt samen met corona: medewerkers zijn extra ingezet in de coronabestrijding en medewerkers namen als gevolg van corona minder verlof op. De verlofuren ontstaan door de coronabestrijding, declareren we bij het Rijk.

De door Minister toegezegde vergoeding van € 1.000 voor ons zorgpersoneel is eveneens gedeclareerd bij het Rijk.

Bemonsteren

In eerste instantie heeft de GGD een teststraat bemenst. De brandweer gaf daarbij logistieke ondersteuning. Toen de opdracht groter werd, zijn voor het bemonsteren medewerkers van Event Medical Service ingezet. Onder aansturing van GGD-professionals voeren zij de werkzaamheden uit. De huurprijs is € 30 per uur (excl. btw). Voor het testen van mensen die om medische redenen niet naar de teststraat kunnen komen, hebben we een afspraak gemaakt met het Rode Kruis. Vrijwilligers van het Rode Kruis kunnen thuistests afnemen.

De eerste teststraat kwam op de Drie Decembersingel in Blerick, later volgden Venlo (daarmee verviel die in Blerick), Roermond, Weert en Venray. In december kwam er een mobiele testbus bij. In totaal is er een capaciteit van 2.925 tests per dag.

Bron- en contactonderzoek
Bron- en contactonderzoek (BCO) is een belangrijk instrument in de beheersing van het coronavirus. De opdracht was vanaf 1 juni iedereen met klachten te testen. Bovendien is het belangrijk te onderzoeken met wie een besmet persoon contact had en wat de uiteindelijke bron van de besmetting was.
In eerste instantie gingen we er vanuit dat voor het bron- en contactonderzoek eigen medewerkers en medewerkers op tijdelijk contract ingezet zouden worden. Uiteindelijk hebben we er voor gekozen een externe partij in te zetten. Onder regie van de GGD worden BCO's uitgevoerd door het callcenter van de Munckhof Business Travel. Het bedrijf zet daar 150 mensen voor in.

Laboratoriumonderzoek
Monsters worden in GGD-teststraten afgenomen, maar ook in de ziekenhuizen op verzoek van huisartsen. De GGD stuurt de monsters vanuit de GGD-teststraten naar het laboratorium.
Bij de start van de coronabestrijding waren er op landelijk niveau nog geen afspraken gemaakt over de verdeling van de schaarse laboratoriumcapaciteit en de prijs van het onderzoek. Ook was het declaratieproces niet eenduidig vastgelegd.
Inmiddels is in de landelijke toedeling van laboratoriumcapaciteit bepaald dat Sanquin in Amsterdam de monsters vanuit GGD Limburg-Noord onderzoekt. Na dat besluit sturen we de monsters naar Amsterdam. Sanquin declareert de kosten rechtstreeks bij het RIVM.
Van GGD-en wordt daarnaast verwacht dat zij de declaraties van laboratoria in de regio doorgeleiden naar het RIVM. We betalen de facturen van de ziekenhuizen en declareren de kosten 1 op 1 bij het RIVM.

Gederfde inkomsten van de GGD
De coronacrisis leidt wereldwijd tot het stilvallen van het toerisme. Dat betekent een omzetverlies voor reizigersadvies en vaccinaties. De sluiting van de kinderopvang heeft geleid tot minder uitgevoerde inspecties en dus ook hier minder inkomsten. Ook het omzetverlies van de GGD komt voor vergoeding door het Rijk in aanmerking.
De lagere opbrengsten bij de GGD zijn in lijn met de door VWS opgestelde verantwoordingsinstructie netto opgenomen, dat wil zeggen met aftrek van lagere inkoopkosten.

Corona

	Declaraties VWS
Meerkosten	
Bron- en contactonderzoek	1.326.439
Bemonstering	3.432.552
Overige kosten	2.192.704
Subtotaal meerkosten	**6.951.695**
Minder opbrengsten (verrekend met minder uitgaven)	
Technische Hygiënezorg/Toezicht houden	413.713
Reizigerszorg	491.227
Subtotaal minder opbrengsten	**904.940**
Totaal gedeclareerd	**7.856.635**
Nog te declareren bij VWS eindafrekening 2020	**413.751**
Werkelijke lasten Corona (excl. Laboratoriumkosten) uit jaarrekening 2020	**8.270.386**

Laboratoriumkosten	**Aantal**	**Declaratie RIVM**
GGD testen tot juni (geen uniform tarief)	1.767	175.000
GGD testen vanaf juni à € 65 (laboratorium Sanquin declareert rechtstreeks bij RIVM)	166.426	10.817.690
Testen uitgevoerd in opdracht van huisartsen	6.639	433.010
Totaal gedeclareerd		**11.425.700**

Zorgbonus	**Declaratie**
134 zorgprofessionals	**241.200**
Totaal	**19.937.286**

Deel B Jaarverslag

2 Programmaverantwoording

In dit onderdeel staat de inhoudelijke toelichting op de uitvoering en het verloop van de programma's van de veiligheidsregio, te weten Publieke Gezondheid, Brandweerzorg, Crisisbeheersing en Overhead.

2.1 Programma Publieke Gezondheid

Het programma Publieke Gezondheid bestaat uit vijf programmaonderdelen:

- Jeugdgezondheidszorg 0-18;
- Uitvoerende taken gezondheidsbescherming;
- Bewaken publieke gezondheid bij incidenten, rampen en crisis;
- Toezicht houden en
- Onderzoek, kennis en advies.

Algemene ontwikkelingen in 2020

Activiteiten in het kader van de bestrijding van het coronavirus
Kenmerkend voor het jaar 2020 is de uitbraak van het coronavirus in Nederland en de activiteiten die de GGD heeft uitgevoerd om deze infectieziekte te bestrijden. Bij de bestrijding hiervan is intensief samengewerkt met de koepelorganisatie van de GGD, de GGD GHOR Nederland. De koepelorganisatie heeft opschalingsplannen op het gebied van testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren opgesteld. Deze zijn vertaald naar regionale opschalingsplannen voor onze regio. De GGD heeft op vier onderdelen activiteiten uitgevoerd om het virus te bestrijden:

- specialistische infectieziektebestrijding;
- het testen van burgers;
- het uitvoeren van bron- en contactonderzoek en
- het vaccineren.

Ten eerste de specialistische infectieziektebestrijdingsprocessen. Dit bevat onder meer advies over beleidsimplementatie, surveillance en outbreakmanagement, woordvoering voor publiek en ketenpartners in de zorg, regie op het bron- en contactonderzoek en coördinatie op de algehele COVID-19 bestrijding. De grootschaligheid van de uitbraak in relatie tot de beperkte formatie van infectieziektebestrijding (IZB) heeft ertoe geleid dat uitgebreid is met zowel IZB-artsen als IZB-verpleegkundigen. Tevens hebben activiteiten op IZB gebied 7 dagen in de week plaatsgevonden.

Ten tweede het testen van burgers op het coronavirus. Deze nieuwe taak voor de GGD is in korte tijd geïmplementeerd en opgeschaald. De opschaling heeft plaatsgevonden via thuistesten (max. 5 per dag), naar een testfaciliteit op de parkeerplaats van de GGD (max. 60 per dag), naar een grote testfaciliteit bij de hoofdlocatie van VRLN (max. 720 per dag), naar een viertal locaties (max. 2.900 per

dag). Hiermee is meer capaciteit gerealiseerd dan landelijk verwacht. Tevens is bij de laatste stap in de opschaling een spreiding in de regio gerealiseerd, met testfaciliteiten in Weert, Roermond, Venray en Venlo. Voor de uitvoering van het testen is een duurzame relatie aangegaan met Event Medical Service B.V.

Ten derde het grootschalig uitvoeren van bron- en contactonderzoek (BCO). Iedere besmetting leidt tot het uitvoeren van een BCO. De reguliere infectieziektebestrijding is toegerust om dagelijks enkele BCO's uit te voeren. Vanwege het hoge aantal besmettingen, moesten er soms tot wel 500 BCO's per dag uitgevoerd worden. Door deze toename is een externe partij (Munckhof Groep BV) ingehuurd voor de uitvoering van BCO's. Daarnaast zijn BCO's in voorkomende gevallen in een afgeslankte vorm uitgevoerd. Dit laatste is in lijn met het landelijk beleid.

Ten vierde het vaccineren. Met ingang van 2021 wordt er in Nederland gevaccineerd tegen het coronavirus. Om het vaccineren mogelijk te maken, zijn er vier vaccinatielocaties ingericht. In december zijn de voorbereidingen gestart voor de vaccinatielocatie in Blerick. Naast Blerick zijn er in Weert, Roermond en Venray vaccinatielocaties gerealiseerd. Het vaccinatiepersoneel wordt geleverd door een externe partij (Event Medical Service B.V.). Zij staan zeven dagen per week gereed om onze inwoners te vaccineren.

Het effect van het coronavirus op de reguliere processen
De uitbraak van het coronavirus raakt diverse reguliere processen van de GGD. Enerzijds zijn processen stilgelegd en anderzijds hebben processen in een andere vorm plaatsgevonden.
Ten eerste de processen die zijn stilgelegd. Dit betreft met name de inspecties in het kader van de Wet Kinderopvang en de reizigersconsulten en -vaccinaties. Vanwege het sluiten van de kinderopvanglocaties hebben er zo'n 70% minder inspecties plaatsgevonden. Zodra deze locaties weer open waren en het praktisch mogelijk was, zijn de inspecties hervat. Het aantal reizigersconsulten en -vaccinaties is afgenomen als gevolg van de grote daling van reisbewegingen (van zowel de zakelijke als de recreatieve reizen). Waar mogelijk zijn de medewerkers van deze processen zo veel mogelijk ingezet op activiteiten in het kader van de pandemiebestrijding.
Ten tweede de processen die in een andere vorm hebben plaatsgevonden. De gewijzigde vorm heeft met name betrekking op fysieke afspraken die in een digitale vorm hebben plaatsgevonden. Zo zijn consulten seksuele gezondheid telefonisch afgenomen (waar dat kon). Ook hebben er bij de jeugdgezondheidszorg (JGZ) telefonische consulten of consulten via beeldbellen plaatsgevonden. Bij de JGZ zijn tevens de groepsvaccinaties aangepast aan de RIVM richtlijnen. Door een nauwe samenwerking met de brandweer en meer individuele uitnodigingen voor specifieke tijden, is dit toch vrij efficiënt verlopen.

Programma Nu Niet Zwanger
In 2020 is verder uitvoering gegeven aan het programma Nu Niet Zwanger (NNZ). NNZ biedt ondersteuning en zorg op maat aan mensen in kwetsbare omstandigheden bij het maken van een bewuste keuze over het moment van hun kinderwens. Dit heeft als doel om te voorkomen dat zij onbedoeld zwanger raken. Professionals bieden hiervoor actief begeleiding, beginnend bij een gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Dit is een programma wat alle GGD'en

uitvoeren in samenwerking met GGD GHOR Nederland. Het programma is gefinancierd door het Ministerie van VWS.

NNZ richt zich op mensen in kwetsbare omstandigheden in de vruchtbare leeftijd waarbij (vaak) sprake is van een combinatie en opeenstapeling van problemen en beperkingen (multi-problematiek). Vaak hebben zij een gebrek aan zelfredzaamheid en zelfherstellend vermogen en is er sprake van een tekortschieten of onvoldoende aansluiten van hulp van zorginstanties en omgeving. Vanwege complexe problematiek zijn de begunstigden (vrijwel) altijd al in beeld bij diverse organisaties.

Het resultaat van deze interventie is dat de kwetsbaren een bewuste keuze over het moment van hun kinderwens kunnen maken en niet onbedoeld zwanger raken. Ruim 80% kiest ervoor om gemotiveerd en vrijwillig geschikte anticonceptie te gebruiken.

Ouderportaal en taakherschikking JGZ
De invoering van het ouderportaal en de taakherschikking waren twee grote thema's voor de JGZ in 2020. De implementatie van het ouderportaal biedt ouders de mogelijkheid om digitaal het kinddossier in te zien en ook digitaal afspraken te maken. Het ouderportaal is in maart 2021 operationeel.
De taakherschikking is vanwege de coronapandemie uitgesteld. Het gezamenlijk en fysiek volgen van scholing is uitgesteld tot na de lockdown. Vanwege de verlenging van de lockdown is ondertussen met de opleider een alternatief scholingsprogramma opgesteld, waarbij de RIVM richtlijnen gevolgd kunnen worden. De scholing start in februari 2021.

Extra contactmoment adolescenten (ECA)
Naar aanleiding van een inspectie van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft de GGD een tweede fysiek contactmoment voor de adolescenten in moeten voeren. Dit kwam met de uitbraak van het coronavirus in een ander daglicht te staan. Met het sluiten van de scholen heeft het tweede fysieke contactmoment niet plaats kunnen vinden zoals gepland. De JGZ-medewerker zou fysiek in de klassen aanwezig zijn, waarna de adolescenten een vragenlijst invullen. Afhankelijk van hun antwoorden, volgt er een contactmoment op indicatie. Door de coronapandemie is de invoering van het ECA omgezet naar een digitale variant.

Verdeelsleutel JGZ
In het besluitvormingsproces van de begroting 2021 is afgesproken dat er een nieuwe verdeelsleutel wordt uitgewerkt voor de gemeentelijke bijdrage in de kosten van de jeugdgezondheidszorg. De in 2016 vastgestelde verdeelsleutel, gebaseerd op het aantal jongeren in combinatie met de ses-score, is niet langer bruikbaar doordat de ses-scores niet meer worden gepubliceerd door het CBS en daarmee een actualisatie van de verdeelsleutel niet mogelijk is.
Een drietal alternatieve varianten zijn gepresenteerd aan het Algemeen Bestuur, de bestuurscommissie GGD en de ambtenaren publieke gezondheid. Een nadere toelichting en besluitvorming, vindt plaats in 2021. Hiermee kan de nieuwe verdeling toegepast worden op de begroting 2022.

Wat hebben we gedaan?

2.1.1 Jeugdgezondheidszorg 0-18

Dit jaar heeft de jeugdgezondheidszorg hinder ondervonden van de uitbraak van het coronavirus. Het programma JGZ is conform landelijke richtlijnen aangepast.

Volledig uitgevoerd zijn vaccinaties van het Rijksvaccinatieprogramma inclusief consult consultatiebureau tot en met de leeftijd van 15 maanden, de meningokokken vaccinatie voor 14 jarigen en de risicozorg voor 0 tot 18 jarigen. Ook volledig uitgevoerd is de hielprikscreening. De gehoorscreening is volgens richtlijn RIVM tijdelijk stopgezet. Intussen is deze screening ingehaald. Landelijk is er een onderzoek bezig naar de effecten van uitstel van deze gehoorscreening.

Gedeeltelijk uitgevoerd zijn consulten die niet konden plaatsvinden als gevolg van corona gerelateerde klachten. Deze zijn later uitgevoerd of in een andere vorm van direct cliëntcontact.
Een aantal activiteiten zijn niet geheel uitgevoerd in 2020. Dit betreft een deel van de 3,5 jaar consulten, de consulten van 5/6 jarigen, de vaccinaties van het cohort 9-jarigen DTP en BMR en de vaccinaties van het cohort 12-jarige meisjes HPV. In het laatste half jaar is gestart met het inhalen van de consulten en vaccinaties. Een deel van de inhaalslag vindt begin 2021 plaats.

Verplichte scholingen voor bevoegd en bekwaam zijn doorgegaan. Hiervoor is e-learning ingezet als alternatief voor de face-to-face scholingen. Uitstelbare scholingen zijn uitgesteld vanwege beperkingen van groepsbijeenkomsten en vanwege prioriteitstelling corona bestrijdingstaken van de GGD. Hiertoe heeft de JGZ uren ingezet voor corona.

Indicator	Realisatie
Volledigheid	
· Vaccinaties worden aangeboden aan alle kinderen die daarvoor in aanmerking komen conform het Rijksvaccinatieprogramma	Ja
· De algemene vaccinatiegraad is conform RIVM-streefwaarde 95%	Nog niet beschikbaar
· De streefwaarde van de HPV-vaccinatiegraad is conform RIVM streefwaarde 63%	Nog niet beschikbaar
· Alle kinderen (0-18) zijn in beeld	Ja
Tijdigheid	
· Postnatale onderzoeken uitgevoerd binnen de norm van 90% binnen 16 dagen	90%
· 8 weken onderzoeken uitgevoerd binnen de norm van 90% binnen 42 tot 70 dagen	96%
· Ieder vluchtelingenkind dat in zorg komt wordt binnen 6 weken gezien	85%
Tijdkritische vaccinaties	
· 6-9 weken: norm 90% binnen 42-70 dagen	96%
· 3 maanden: norm 90% binnen 4 weken na de 6-9 weken vaccinatie	89%
· 4 maanden: norm 90% binnen 8 weken na de 6-9 weken vaccinatie	92%
· 11 maanden: norm 90% binnen 11-12 maanden	66%
· 14 maanden: norm 90% tussen 14-15 maanden	86%

2.1.2 Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

Infectieziektebestrijding
Het jaar 2020 heeft voor de infectieziektebestrijding met name in het teken gestaan van de uitbraak van het coronavirus (als nieuwe A-ziekte). Hoewel pas eind februari in Nederland de eerste besmetting is geconstateerd, heeft de uitbraak in China eind 2019 al geleid tot extra aandacht voor dit virus. De invloed van de maatregelen om het coronavirus in te dammen is groot. Door de lockdown en anderhalve meter regel zijn alle luchtoverdraagbare en reisgerelateerde ziekten fors in aantal achtergebleven bij voorgaande jaren. De getroffen maatregelen hebben niet slechts effect op de bestrijding van COVID-19, maar komen de gezondheid in algemene zin ten goede.

Reizigersconsulten en -vaccinaties
Het aantal reizigersconsulten en -vaccinaties is fors afgenomen vanwege de uitbraak van het coronavirus en de lockdown. Het aantal reisbewegingen is (mondiaal) afgenomen, zowel aan de recreatieve als aan de zakelijke kant. Dit effect is direct zichtbaar in het aantal reizigersconsulten en -vaccinaties. Er is een afname van zo'n 70% zichtbaar. Vaccinaties voor beroepsbeoefenaren hebben wel doorgang gevonden.

Tuberculosebestrijding
In 2020 werden in onze regio 31 patiënten behandeld voor tuberculose (TBC); van 9 patiënten is de behandeling afgerond, 19 patiënten zijn nog in behandeling (een behandeling duurt 6 maanden), 2 patiënten zijn vertrokken met onbekende bestemming en 1 patiënt bleek met een andere bacterie besmet te zijn dan de TBC bacterie. Helaas komt dit ieder jaar voor. Bij twee patiënten met besmettelijke tuberculose waren er kleine kinderen in het gezin. Uit voorzorg zijn deze gestart met een behandeling om te voorkomen dat ze bij een eventuele besmetting complicaties zoals hersenvliesontsteking ontwikkelen. In 2020 betrof dit 4 kinderen.
Daarnaast werden er in 2020 46 cliënten met latente TBC (niet ziek, wel geïnfecteerd) bij de GGD gemeld, waarvan er 31 behandeld zijn. Latente TBC is niet meldingsplichtig zoals actieve TBC. Bij latente TBC heeft een cliënt met een verminderde weerstand kans om actieve TBC te ontwikkelen. Deze cliënten worden minimaal drie maanden behandeld en in verband met therapietrouw en bronopsporing door de GGD behandeld en/of begeleid.
De lockdowns hebben de GGD genoodzaakt om kritisch te kijken naar de cliënten die uitgenodigd konden worden op locatie. De risicogroepen met de hoogste kans op het ontwikkelen van tuberculose zijn onderzocht. De opgelopen achterstand van de eerste lockdown is in het najaar ingelopen.

Seksuele gezondheid
Als gevolg van het coronavirus zijn de consulten met direct cliëntcontact beperkt in tijd en heeft er meer telefonisch contact en consultatie plaatsgevonden. Met name in de maanden april en mei heeft er minder contact plaatsgevonden. Dit is vanaf juni ingehaald.
In het eerste half jaar is tevens gestart met het landelijke programma Nu Niet Zwanger. Deze interventie is effectief en de vraag ernaar is groot. Contacten met gynaecologen, verloskundigen en huisartsen die voor het programma diensten gaan verlenen (plaatsen anticonceptie) zijn gelegd. In alle drie de ziekenhuizen in onze regio zijn gynaecologen hiervoor bereid gevonden en per regio twee

huisartsen/verloskundigenpraktijken. Met bijna 20 ketenpartners is het gesprek gevoerd om aan te sluiten bij het programma en aandachtsfunctionarissen te leveren.

Indicatoren	Realisatie
· 95% van de meldingen in het kader van de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn binnen de gestelde termijn gedaan	95%
· Minimaal 85% van de TBC-behandelingen worden afgerond binnen de daarvoor gestelde termijn	94%
· TBC-vaccinatiegraad van kinderen (mits zij hiervoor in aanmerking komen) is 85%	Deze cijfers zijn nog niet leverbaar vanuit i-TBC
· Reizigerszorg: klanttevredenheid rapportcijfer minimaal 7,5	Niet uitgevoerd
· 10.000 consulten reizigerszorg worden uitgevoerd	3.081
· 15.000 vaccins worden gegeven aan reizigers	3.940
· 2.000 consulten SOA en Sense	2.146
· SOA: klanttevredenheid minimaal 8,0	Niet uitgevoerd

Technische hygiënezorg (THZ)

Als gevolg van de coronapandemie hebben geen inspecties op evenementen plaatsgevonden. Inspecties bij tattoo- en piercingshops hebben wel plaatsgevonden, in totaal 54. De AZC's in Echt en Baexem zijn geïnspecteerd. Het AZC in Weert is in 2020 gesloten. Daar heeft geen inspectie meer plaatsgevonden.

Indicatoren	Realisatie
· We verrichten 100% van de evenementeninspecties	Geen
· 100% van de bij ons aangemelde seksinrichtingen zijn geïnspecteerd	100%
· 40 inspecties tattoo- en piercingshops uitgevoerd	54
· Alle AZC locaties in onze regio worden geïnspecteerd op THZ	100%

Medische milieukunde

Alle vragen met betrekking tot gezondheidsrisico's door milieuverontreiniging zijn beantwoord door de GGD. Er zijn 84 adviezen gegeven aan instellingen. Naast vragen van instellingen komen er ook vragen van burgers binnen. Er zijn 28 burgervragen met betrekking tot het binnenmilieu behandeld en 83 burgervragen met betrekking tot gezondheidsrisico's buiten de eigen woning. Als gevolg van de coronapandemie zijn er ook diverse adviezen gegeven met betrekking tot ventilatie, onder andere aan scholen.

Naast deze reguliere activiteiten zijn er activiteiten met betrekking tot de omgevingswet uitgevoerd. Deze activiteiten vonden met name plaats in overleg met gemeenten.

Indicatoren	Realisatie
· Op basis van onze eigen kwaliteitsnormen wordt op 100% van de vragen met betrekking tot gezondheidsrisico's door milieuverontreiniging een antwoord gegeven	100%
· 75 adviezen aan instellingen over milieuverontreiniging opgesteld	84

Forensische geneeskunde
Ondanks de schaarste aan professionals is de bereikbaarheid en beschikbaarheid van de forensische geneeskunde geborgd. Het aantal lijkschouwingen was hoger dan begroot, maar nagenoeg gelijk als in het jaar 2019. Het aantal forensisch medische onderzoeken is significant hoger dan begroot. Dit is te wijten aan de bloedproeven die de GGD voor de Politie uitvoert. De GGD heeft aan de stijgende vraag naar bloedproeven kunnen voldoen door de inzet van forensisch verpleegkundigen.

Indicatoren	Realisatie
Bereikbaarheid/beschikbaarheid is 100% geborgd	100%
Lijkschouw: 650	542
Forensisch medisch onderzoek: 500	945
Arrestantenzorg: 1.400 behandelingen	1.410

2.1.3 Bewaken publieke gezondheid bij incidenten, rampen en crises

In geval van incidenten, rampen of crises is de GGD in alle gevallen tijdig aanwezig. Het jaar 2020 stond met name in het teken van opgeschaalde infectieziektebestrijding. Met ingang van februari, als gevolg van de coronapandemie, is de organisatie zeven dagen per week opgeschaald.

De Officier van dienst Geneeskundig (OvD-G) weet de kernteamleider psychosociale hulpverlening (PSH) steeds vaker te vinden. Dit leidt niet altijd tot de inzet van PSH, vaak is intercollegiaal overleg voldoende.

Indicatoren	Realisatie
· Psychosociale hulpverlening: in 100% van de gevallen zijn de taken binnen de gestelde opkomsttijd opgepakt	100%
· Opgeschaalde medische milieukunde: in 100% van de gevallen zijn de taken binnen de gestelde opkomsttijd opgepakt	100%
· Opgeschaalde infectieziektebestrijding: in 100% van de gevallen zijn de taken binnen de gestelde opkomsttijd opgepakt	100%
· Gezondheidsonderzoek bij rampen: in 100% van de gevallen wordt advies uitgebracht naar aanleiding van de gestelde vraag	nvt

2.1.4 Toezicht houden

Als gevolg van de coronapandemie zijn slechts 30% van de instellingen geïnspecteerd. Dit komt doordat instellingen als gevolg van de lockdown hebben moeten sluiten, of slechts geopend waren voor noodopvang. In 2020 zijn 132 kinderopvanglocaties geïnspecteerd van de 451 in onze regio. Daarnaast zijn 50 steekproeven uitgevoerd bij gastouders. De organisatie dient bij minimaal 5% van de gastouders een steekproef uit te voeren. De 50 steekproeven betreft 7%, waarmee de GGD dus voldoet aan de wettelijke norm.

Van maart tot september hebben er geen inspecties plaatsgevonden. De inspecteurs zijn toen ingezet bij de pandemiebestrijding. Vanaf september hebben er weer inspecties plaatsgevonden, waarbij het beleid van de GGD GHOR Nederland gevolgd is. Conform dit beleid zijn de risicolocaties met voorrang geïnspecteerd.
Verder hebben er in 2020 bij kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en gastouderbureaus 18 onderzoeken voor registratie, 46 incidentele onderzoeken en 36 nadere onderzoeken plaatsgevonden. Bij gastouders hebben 102 onderzoeken voor registratie, 3 incidentele onderzoeken en 1 nader onderzoek plaatsgevonden.

Indicatoren	Realisatie
100% van de instellingen is (al dan niet op basis van indicatie) geïnspecteerd en een rapport is opgemaakt	30%

2.1.5 Onderzoek, kennis en advies

Eind 2019 hebben GGD Limburg-Noord en GGD Zuid Limburg gezamenlijk de vierjaarlijkse Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd onder 16.000 jongeren in leerjaar 2 en 4 van het voortgezet onderwijs in Limburg. De jongeren tussen 13-16 jaar hebben een vragenlijst ingevuld over hun gezondheid en leefstijl. Alle resultaten zijn beschikbaar gesteld via het Kennisplein van GGD Limburg-Noord en de Gezondheidsatlas van GGD Zuid Limburg. De belangrijkste resultaten staan beschreven in de provinciale rapportage en er hebben duidingsgesprekken met de gemeenten plaatsgevonden.

Het onderzoek ondersteunt gemeenten bij het vormgeven van het lokaal gezondheidsbeleid (Gezondheidsbevordering). Gemeenten hebben de afgelopen jaren al veel initiatieven ondernomen om de gezonde keuze de gemakkelijke keuze te maken. Op dit moment zijn de voorbereidingen gestart ten behoeve van de Volwassenen- en Ouderenmonitor.

Daarnaast zijn het RIVM en de GGD een gezamenlijk onderzoek gestart naar de gevolgen van de maatregelen om de coronapandemie te bestrijden. Onderzocht wordt welke gevolgen de getroffen maatregelen hebben op de gezondheid. Om in kaart te brengen hoe mensen met deze maatregelen en adviezen omgaan zijn het RIVM en de GGD een onderzoek gestart. Hierbij gaat het onder andere om wat mensen van de maatregelen vinden, of het mensen lukt deze maatregelen op te volgen en of ze denken dat deze maatregelen effect hebben. Maar ook levensstijl en welbevinden worden nagegaan, bijvoorbeeld of mensen meer zijn gaan drinken of roken en of zij zich vaker eenzaam of angstig voelen. Landelijk zijn er vijf metingen gehouden, waarbij GGD'en regionale factsheets en rapportages maken van de eerste, derde en vijfde meting.

Indicatoren	Realisatie
Voor tevredenheid van de aanvrager over het advies en ondersteuning is minimaal het rapportcijfer 7 gehaald	Niet uitgevoerd

Wat heeft het gekost?

De gemeentelijke bijdrage voor het programma Publieke Gezondheid bedraagt € 13,308 miljoen (exclusief overhead), omgerekend is dat een bedrag van € 25,68 per inwoner.

Voor het reguliere deel van het programma Publieke Gezondheid geldt een positief resultaat van € 424.000 ten opzichte van de prognose uit de halfjaarrapportage. In de halfjaarrapportage was de verwachting dat er een tekort van € 242.000 zou ontstaan.
Belangrijkste oorzaken voor dit verschil ten opzichte van de bestuursrapportage zitten mate name in niet geraamde UWV-uitkeringen en inkomsten vanwege detachering. Ook zijn op een aantal onderdelen de lasten achtergebleven bij de raming. Daartegenover zijn er hogere personele lasten en lagere baten vanwege de sluiting van het AZC in Weert.

In de onderstaande tabel zijn de voornaamste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting weergegeven. Voor het totaal overzicht van de gerealiseerde baten en lasten wordt verwezen naar onderdeel 6.3.1 Programma Publieke Gezondheid.

(bedragen in duizenden euro's)

Afwijking t.o.v. gewijzigde begroting	I/S	Baten	Lasten
Corona	I	8.223	-6.410
Personeel:			
Meerkosten projecten (zoals Nu Niet Zwanger, Voorzorg), baten UWV-uitkeringen, teamleider inzet corona	I	84	-258
Materieel:			
Stelposten/taakstellingen niet ingezet	I		130
Onderzoeken apparatuur en verbruiksartikelen JGZ	I		-65
Minder opleidingen (oa OTO), reiskosten OV, Arbo-onderzoeken	I	-40	117
Projecten (met name Voorzorg, inloopspreekuur en Nu Niet Zwanger)	I	267	
Subsidies/projecten/detachering Gezondheidsbevordering, Onderzoek en Beleid	I	177	
PGA i.v.m. sluiting AZC Weert	S	-88	
Vrijval balanspost adolescenten en statushouders	I	62	
Diverse baten (artsen M&G, OTO-opleidingen, TBC)	I/S	-67	
Saldo overige voor- en nadelen	I	81	23
Totaal		**8.700**	**-6.462**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening inclusief corona			**2.237**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening exclusief corona			**424**

I = Incidenteel; S = Structureel; '+' = Voordeel; '-' = Nadeel

2.2 Programma Brandweerzorg

Het programma Brandweerzorg bestaat uit drie onderdelen:

- Risicobeheersing;
- Incidentbestrijding;
- Preparatie.

2.2.1. Risicobeheersing

Algemene ontwikkelingen in 2020

Invoering nieuw informatiesysteem Squit2020
Op 15 april 2020 zijn we live gegaan met het nieuwe informatiesysteem Squit2020, als eerste in de provincie Limburg. Daarmee zijn de voorwaarden gerealiseerd om op 1-1-2022 aan te sluiten op het nieuwe Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Nieuwe omgevingswet
De invoeringsdatum voor de nieuwe omgevingswet is met een jaar uitgesteld naar 1-1-2022. Dat laat onverlet dat wij samen met de gemeenten voortvarend aan de slag zijn gegaan. Wij hebben in 2020 deelgenomen aan de regionale implementatieprojecten. Concreet resultaat is oplevering van de bouwsteen Veiligheid. In een aantal gemeenten en de provincie hebben wij geparticipeerd in de totstandkoming van de omgevingsvisie en deze bouwsteen gebruikt in ons advies. Daarnaast hebben wij een conceptvoorstel aangeleverd voor het maken van procesafspraken met gemeenten over de bijdrage en rol van VRLN in de intake- en omgevingstafel. Met de RUD Zuid-Limburg is een start gemaakt om te komen tot procesafspraken over de adviestrajecten met betrekking tot de risicovolle bedrijven. Op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten wij op 1-1-2022 voldoende voorbereid te zijn op onze taak, mits we de komende maanden voldoende praktijkervaring op kunnen gaan doen in proefprocessen en pilots.

Wat hebben we gedaan?

Corona heeft grote invloed gehad op de uitvoering van de preventieve taken. Vanaf maart zijn de activiteiten van Brandveilig Leven grotendeels gestopt en heeft de Risk Factory de deuren moeten sluiten. Het fysiek uitvoeren van controle-activiteiten hebben we tijdens de lockdown beperkt tot situaties met hoge urgentie. In de zomermaanden hebben we fysieke inspecties uitgevoerd bij de objecten waar we dat met in acht name van de maatregelen op een veilige manier uit konden voeren. Daarbij zijn we terughoudend omgegaan met objecten waarin kwetsbare groepen verblijven.
Het aantal adviesaanvragen voor evenementen is gedurende het jaar sterk teruggelopen. Daarvoor in de plaats is er veel tijd gaan zitten in de advisering aan het Operationeel Team (OT) en Beleidsteam (BT) hoe om te gaan met evenementen in relatie tot de coronamaatregelen en de tijdelijke noodverordening.
De capaciteit van de medewerkers risicobeheersing die door de omstandigheden minder werk te doen hadden is ingezet voor ondersteuning bij de vaccinatiecampagne van de GGD, het bron-en contactonderzoek, ondersteuning bij de advisering aan het OT en BT, zowel ten aanzien van de

coronacrisis als de brand op de Meinweg en de paraatheid op de kazernes tijdens de eerste lockdown.
Daarnaast hebben we van de nood een deugd gemaakt en een digitale variant ontwikkeld voor de uitvoering van gebruikscontroles. De digitale zelfscanmethodiek was in pilotvorm al in ontwikkeling en is door de huidige situatie versneld in productie gebracht. Ook Brandveilig Leven heeft onder andere voor de uitvoering van de veiligheidsexpedities een alternatief ontwikkeld en toegepast in de praktijk.

Het programmaonderdeel risicobeheersing bestaat uit meerdere taakvelden.

A Ruimtelijke veiligheid

Raming	Realisatie
75-100 adviesaanvragen externe veiligheid	299 adviezen: 154 externe veiligheid 99 advies bluswatervoorziening en bereikbaarheid aan gemeenten 46 keer vooroverleg

We zien een toename van het aantal adviezen op ruimtelijke veiligheid. Dat heeft onder andere te maken met de activiteiten van Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) (herziening waternet) en de energietransitie waar onder de aanleg van zonnepaneelvelden. Doordat we steeds beter aansluiten bij de gemeentelijke processen worden we in een eerder stadium betrokken bij ontwikkelingen en kunnen onze rol in het voortraject beter invullen. Dat resulteert in een toename van het aantal adviezen vooroverleg.

B Industriële veiligheid

Raming	Realisatie
60 aanvragen milieuvergunning en BRZO	16 adviezen/inspecties, waarvan 11 BRZO-inspecties

Er is een daling ten opzichte van vorig jaar te zien in het aantal inspecties in het kader van het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) en Wabo-milieuadviezen (Wet algemene bepalingen omgevingswet). Vanwege de coronacrisis is het niet mogelijk geweest om alle BRZO-bedrijven die volgens de planning geïnspecteerd zouden worden, fysiek te bezoeken. In plaats daarvan hebben er enkele administratieve inspecties op afstand plaatsgevonden.

Begin januari is het landelijke project 'risicorelevante bedrijven' gestart. In het kader van dit project worden in Limburg-Noord 6 bedrijven bezocht die grotere hoeveelheden gevaarlijke stoffen opslaan of verwerken (de zogenaamde niet-niet BRZO-bedrijven). De insteek was dat dit project nog in 2020 zou worden afgerond, echter door de coronacrisis heeft het project vertraging opgelopen. De eerste bedrijfsbezoeken zijn inmiddels gepland. Naar verwachting wordt het project medio 2021 afgerond.

C Bouwveiligheid

Raming	Realisatie
450 aanvragen bouwvergunning, gemiddeld 900 adviesrapporten	878 adviesrapporten

De ontwikkeling van het aantal aanvragen in het kader van bouwveiligheid is, na een korte terugloop in het voorjaar, constant gebleven.

D Gebruiksveiligheid

Raming	Realisatie
300 adviezen brandveilig gebruik	225
500 adviezen evenementenadvisering	151
1.500 controles gebruiksveiligheid bestaande bouw	605

In 2020 is toezicht op gebruiksveiligheid bij bestaande bouw uitgevoerd op basis van een nieuw uitvoeringsprogramma, waarbij een start gemaakt wordt met branchegericht toezicht. Dat wil zeggen dat we de gebruikelijke periodieke standaardcontroles gefaseerd gaan vervangen door een maatwerkaanpak die aansluit bij de specifieke risico's en kenmerken van de verschillende branches.

Omdat we bij ingaan van de lockdown besloten hebben om geen controles meer uit te voeren op locatie zijn we direct gaan werken aan alternatieve vormen van toezicht op brandveilig gebruik. Voor de lockdown waren we hier reeds mee gestart in de pilots branchegerichte aanpak. Naast deze pilots hebben we een laagdrempelige checklist opgesteld die voor kleine, niet-complexe objecten gebruikt kan worden voor een zelfcontrole. Door de eigenaar/gebruiker van het pand deze checklist zelf te laten doornemen en hierbij foto's en scans te laten aanleveren van situaties en documenten krijgen we toch een goed beeld van de brandveiligheidssituatie. Bij twijfel kunnen we middels een videoverbinding met de eigenaar/gebruiker meekijken of besluiten toch ter plaatse te gaan voor een controle.

Brandveilig Leven

Raming	Realisatie half jaar
300 voorlichtingsactiviteiten brandveilig leven	66

Het afgelopen jaar is, door alle coronamaatregelen, een bijzonder jaar geweest voor Brandveilig Leven. Veel van de activiteiten vinden normaalgesproken op locatie plaats en senioren zijn onze belangrijkste doelgroep. Veel van de Brandveilig Leven activiteiten zijn daardoor uitgesteld of verplaatst. Het team heeft deze periode gebruikt voor online campagnes, het ontwikkelen van expertise voor online activiteiten, ondersteunen bij corona gerelateerde werkzaamheden binnen de organisatie en (door)ontwikkeling van projecten.

E Onderzoek en beleid

Grote brandcompartimenten
Het project grote brandcompartimenten, met als doel het voorkomen en bestrijden van brand bij grote brandcompartimenten (megahallen en megastallen) en de gevolgen voor het repressief optreden, heeft vertraging opgelopen. In de prioritering van werkzaamheden is met name ingezet op de afronding van het Interregprogramma Natuurbrandbestrijding.

Natuurbrandbestrijding
Het Interregprogramma Natuurbrandbestrijding is in 2020 formeel afgelopen. De actualiteit vraagt om continuering van dit project en daartoe is bij de provincie subsidie aangevraagd en toegekend om samen met Grenspark de ingezette samenwerking met gemeenten, natuurbeheerders en Duitse partners in 2021 te continueren en een nieuwe subsidieaanvraag Interegg voor te bereiden.

Energietransitie
Ontwerpuitgangspunten voor zonnepaneelvelden en zonnepanelen op daken zijn vastgelegd in een handreiking die met de gemeenten is gedeeld en enthousiast ontvangen. Deze wordt gebruikt bij aanvragen en vooroverleggen met initiatiefnemers. Samen met Brandveilig Leven zijn presentaties opgesteld om mensen bewust te maken van de risico's van lithium-ion batterijen en ook van zonnepanelen op daken. Landelijk is er een projectgroep opgestart vanuit het IFV (Instituut Fysieke Veiligheid) en de veiligheidsregio's om op het gebied van energietransitie een rode draad te krijgen op advisering. VRLN levert hier een bijdrage aan op het thema bus- en vrachtverkeer.

Regionaal project bluswatervoorziening
In 2020 is door het bestuur opdracht gegeven om de stand van zaken op te maken over de bluswatervoorzieningen in de regio, knelpunten in beeld te brengen en een aanbeveling te doen. De inventarisatiefase is afgerond. Door de coronacrisis is vertraging opgelopen doordat betrokken medewerkers van VRLN en ambtenaren van de gemeenten minder beschikbaar waren.

Project Sleutelkluizen
Risicovolle en kwetsbare objecten hebben de mogelijkheid en/of zijn verplicht over een systeem te beschikken om de brandweer toegang te verschaffen bij een calamiteit. De huidige systemen en het beheer daarvan is verouderd en voldoet niet meer aan de eisen vanuit oogpunt van veiligheid en security. Het project sleutelkluizen is een meerjarig project. In 2020 heeft vooronderzoek en verkenning oplossingsrichtingen plaatsgevonden. Beleidskeuze volgt in 2021

F Risk Factory

Vanaf januari 2020 is de Risk Factory officieel open voor senioren, zodat ook zij op een bijzondere manier (on)gezonde en (on)veilige situaties kunnen ervaren en beleven. De scenario's voor ouderen zijn, in samenwerking met betrokken partners en KBO Limburg, inhoudelijk afgestemd op senioren. De Risk Factory is in 2020 door de coronamaatregelen grotendeels gesloten geweest, gedurende 3 maanden zijn basisschoolleerlingen en senioren ontvangen. De periode waarin de Risk Factory

gesloten is geweest, is gebruikt voor (door)ontwikkeling van de scenario's op basis van de feedback van de bezoekers, de ontwikkeling van nieuwe scenario's, onderzoek naar het maatschappelijk rendement en onderzoek naar de haalbaarheid van de komst van nieuwe doelgroepen.

Indicatoren risicobeheersing	Realisatie
· Goed en snel: wij adviseren in een vroegtijdig stadium vanuit vakinhoudelijke professionaliteit, onafhankelijkheid en risicogericht. · Co-creatie: wij werken samen met partners aan veiligheidsvraagstukken, leveren een onderbouwde bijdrage aan integraal advies en maken waar mogelijk de verbinding op inhoud. · Informatiegestuurd: wij faciliteren gemeentelijke beleidskeuzes en beïnvloeden brandveilig gedrag door het verzamelen, analyseren en duiden van data en vertalen dit naar een regionaal brandrisicoprofiel en regionaal/lokaal veiligheidsbeleid.	Zie toelichting

Toelichting bij de indicatoren risicobeheersing:

Goed en snel:
Vorig jaar hebben we een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd over de volle breedte van onze dienstverlening. Dat doen we tweejaarlijks, eerstvolgende meting is in 2021.
Vooroverleg: Wij zetten substantieel meer in op participatie in het vooroverleg bij nieuwe ontwikkelingen.
Initiatievenoverleg: In voorbereiding op de Omgevingswet participeren wij steeds meer in de voorfase van nieuwe ontwikkelingen, de initiatieffase. Daar kunnen wij gericht advies uitbrengen over de veiligheidsaspecten van een initiatief, aanbevelingen doen en aangeven op welke momenten in het vergunningverleningstraject wij moeten/kunnen adviseren en toetsen. Zo staan gemeente en initiatiefnemer niet voor verrassingen en kunnen we efficiënt samenwerken gedurende het proces. Momenteel participeren wij in 10 van de 15 gemeenten in een vorm van initiatievenoverleg.
Interne audit: In 2020 hebben we een eerste ervaring opgedaan met het uitvoeren van een interne audit. Een tweetal collega's hebben 10 adviezen en 10 controles beoordeeld of deze voldoen aan de door ons zelf gestelde kwaliteitscriteria. Uit deze audit hebben we twee leerpunten getrokken:

1. De controles en adviezen die we opnieuw bekeken hebben voldoen volgens onze auditors aan onze eigen kwaliteitseisen. Dit bevestigt het beeld dat gemeenten van ons hebben in de enquête die we in 2020 hebben uitgezet bij onze gemeenten.
2. We willen beter en breder onderzoeken wat we van onze eigen adviezen vinden: kwaliteitseisen concreter maken met duidelijke beoordelingscriteria en een systeem ontwikkelen om met beperkte tijdsinvestering meer eigen adviezen en controles te kunnen auditen.

Co-creatie
De coronacrisis heeft invloed gehad op de mate waarin we nieuwe samenwerkingsverbanden zijn aangegaan. We zijn blij dat we de bestaande samenwerkingscontacten levend kunnen houden. Vanuit Brandveilig Leven is Defensie als nieuwe samenwerkingspartner te noemen. Daarnaast heeft zich een nieuwe woningbouwcorporatie aangesloten bij het regionaal multi-netwerkoverleg met de woningbouwcorporaties.

Informatiegestuurd
In 2020 is de eerste integrale rapportage brandweerzorg over 2019 opgeleverd met daarin op regionaal en lokaal niveau indicatoren en cijfers over geleverde brandweerzorg. De rapportage over 2020 volgt in het eerste kwartaal 2021.
Het project datalab is het vervolg op de implementatie van Squit2020. Dit project voorziet in analyse van data die we kunnen genereren uit bestaande systemen brandweerzorg breed.

2.2.2. Incidentbestrijding

Algemene ontwikkelingen in 2020

Deeltijdrichtlijn en taakdifferentiatie
Uit onderzoek blijkt dat het Nederlandse stelsel van brandweerzorg niet strookt met Europese wet- en regelgeving. Beroepsmatige en vrijwillige brandweermensen doen vrijwel hetzelfde werk maar worden niet gelijk beloond. De oplossing waarvoor naar verwachting wordt gekozen door de Minister en het Veiligheidsberaad is om te komen tot een substantiële taakdifferentiatie tussen vrijwilligers en beroepsmatige brandweermensen. Dit is een fundamentele verandering, want het huidige stelsel gaat uit van gelijke taken voor beroeps en vrijwilligers. Voor Brandweer Limburg-Noord is de inschatting dat taakdifferentiatie in het real case scenario structureel € 800.000 gaat kosten. De vraag is wie voor deze kosten moet opdraaien, de veiligheidsregio's (werkgevers) of het Rijk.

Doorontwikkeling brandweer
Met de opening van de nieuwe kazerne in Ittervoort (samenvoeging Thorn-Hunsel) in 2020 is de uitvoering van het Repressief Brandweerorganisatie Plan (RBOP) 2015-2019 afgerond. De ontwikkeling staat niet stil en stap voor stap wordt toegewerkt naar een repressieve brandweerorganisatie die flexibel, rationeel en robuust is ingericht om snel en adequaat te kunnen blijven optreden. Vrijwillig waar het kan en beroepsmatig waar het moet.

Borgen van de paraatheid 2020-2023
Op 5 juli 2019 heeft het Algemeen Bestuur een besluit genomen naar aanleiding van de paraatheidsproblematiek. Het bestuur heeft ingestemd met het voorstel om over te gaan tot het beschikbaar stellen van 2,1 miljoen euro structureel voor de termijn tot en met 2023. De uitvoering van het hieraan ten grondslag liggend plan van aanpak ligt op schema, maar is wel beïnvloed door corona.

Tweede loopbaanbeleid
In 2020 heeft de brandweer haar tweede loopbaanbeleid geactualiseerd. Waar dat in de afgelopen jaren minimaal was, moeten vanaf 2020 grotere bedragen gereserveerd worden om onder andere opleidingskosten, assessments en outplacement trajecten voor beroepsmedewerkers te ondersteunen en faciliteren. Deze kosten kunnen oplopen tot enkele tienduizenden euro's per jaar, verspreid over de komende 15 jaar.

Grensoverschrijdende samenwerking
De interregionale operationele samenwerking op het vlak van incidentbestrijding is in 2020 verder uitgebreid. We treden op in andere regio's en eenheden van andere regio's treden ook bij ons op. Uitgangspunt is de beste hulp aan de burger. Met de VR Gelderland-Zuid en de VR Brabant-Noord zijn overeenkomsten gesloten en is in 2020 conform gewerkt. De samenwerking met VR Brabant-Zuid Oost en VR Limburg-Zuid is voorbereid en zal in het begin van 2021 ten uitvoer worden gebracht en worden vastgelegd.

Wat hebben we gedaan?

Als gevolg van corona was 2020 geen gewoon jaar. Corona heeft grote invloed gehad op alle facetten van het brandweerwerk.

De kracht van een brandweerorganisatie is de paraatheid en een snelle reactie. Toen er te weinig mondkapjes waren, lukte het om binnen een half uur alle 30 vrijwillige posten als inzamelpunt in te richten. Brandweermensen hebben een week lang meer dan 12 uur per dag ambulances ontsmet bij ziekenhuizen. Er zijn logistieke taken uitgevoerd ten behoeve van de gezondheidszorg. Brandweermensen ondersteunden de GGD bij het opzetten en organiseren van reguliere vaccinatiecampagnes maar ook bij het testen van mogelijke corona patiënten. Onder projectleiderschap van de Brandweer werd in Roermond een zorghotel opgericht en in Blerick een vaccinatiestraat.

Brand Meinweggebied
Klimaatverandering heeft een merkbare invloed op het brandweeroptreden. Zo heeft in april 2020 een grote natuurbrand plaatsgevonden in nationaal park de Meinweg. Deze inzet heeft het uiterste van de slagkracht en het uithoudingsvermogen gevergd maar heeft tevens een flinke kostenpost opgeleverd voor de Veiligheidsregio Limburg-Noord. Denk aan inzeturen van manschappen in het veld tot crisisteams, maar ook materiële kosten als diesel en reparatie voertuigen en eten en drinken voor de vele brandweerlieden die dag en nacht hebben doorgewerkt.

Uitrukken
In 2020 werd er uitgerukt voor 2.645 prio 1 incidenten. Bij sommige incidenten rukken meerdere voertuigen en/of posten uit. Dat kan zijn in verband met de omvang van het incident, maar ook uit voorzorg om de paraatheid te garanderen. Voor de 2.645 incidenten zijn 3.132 voertuigen uitgerukt. Het aantal incidenten met prio 1 lag hoger dan gemiddeld in de afgelopen jaren. Daarnaast waren er 1.863 prio 2 incidenten.

Het aantal incidenten in 2020 is net als in 2019 hoger dan gemiddeld in de afgelopen jaren. De verhoogde inzet in combinatie met de brand in het Meinweggebied, die gedurende vijf dagen veel capaciteit heeft gevergd, leidt tot hogere personele en vrijwilligerskosten voor repressie. De overschrijding wordt opgevangen door onderschrijdingen op vrijwilligerskosten voor vakbekwaamheid. Hier waren als gevolg van corona minder activiteiten mogelijk.

Indicatoren	Realisatie
Regionaal: in de praktijk wordt 50% van de maatgevende incidenten (brand in een gebouw) binnen de wettelijke opkomsttijd voor dat specifieke soort gebouw bereikt door de eerste eenheid.	51%, gemiddelde opkomsttijd: 8:33 minuten
Bij prio-1 meldingen is het streven een uitruktijd van maximaal 5 minuten te halen bij vrijwillige posten en anderhalve minuut bij beroepsposten en posten met een SI-2T (moment van alarmering tot aan moment van de uitruk).	Beroepsposten: 1:21 minuten Vrijwillige posten: 4:50 minuten Snel inzetbaar voertuig SI-2T: 1:19 minuten

2.2.3. Preparatie

Algemene ontwikkelingen in 2020

Voor de ondersteunende werkvelden van preparatie is het van belang dat zij zich zodanig inrichten dat zij flexibel kunnen inspelen op de ontwikkelingen binnen incidentbestrijding. Dat vergt aanpassing in materiaal, vakbekwaamheid en operationele voorbereiding.

Het feit dat vrijwilligers gemiddeld minder lang bij de brandweer blijven in combinatie met vergrijzing en succesvolle werving leiden tot een grotere vraag naar opleidingen. Met de geplande nieuwbouw van kazerne Venray (2021/2022) kan uitbreiding van de opleidingscapaciteit plaatsvinden.

In de 2^{e} helft van 2020 is gestart met het in kaart brengen van de mogelijkheden voor verduurzaming van de bestaande kazernes. Nieuw gebouwde of nog te bouwen kazernes zijn al zo goed als energieneutraal met zonnepanelen en luchtwarmtepompen. Van belang is nu om de volgende stap te maken en ook bestaande kazernes van energiebesparende maatregelen te voorzien. Dit gebeurt in nauw overleg met de gemeenten, als verhuurder van de panden.

Wat hebben we gedaan?

De coronamaatregelen zijn hard voelbaar op het gebied van opleidingen, trainingen en oefeningen. Deze konden gedurende langere periodes niet of alleen in aangepaste vorm doorgaan. Dit heeft geresulteerd in een substantiële achterstand voor alle opleidingen. Ongeveer 45% van de reguliere oefeningen zijn niet conform planning uitgevoerd. Ook is het realistisch trainen in Enschede en Weeze vrijwel helemaal geannuleerd. De vakbekwaamheid van de brandweer komt nog niet acuut in het gedrang maar baart wel zorgen als deze situatie zich ver in 2021 voortzet. Digitale vormen van opleidingen en oefeningen zijn geïntroduceerd. In 2021 wordt getracht om de achterstanden in opleidingen in te halen.

Verenigingsactiviteiten zoals korpsavonden, juist bij de vrijwillige posten van essentieel belang voor de groepsbinding, zijn sinds maart 2020 afgelast.

Ten aanzien van aankoop van nieuwe producten en diensten is de jaarplanning voor 2020 nagenoeg volledig gerealiseerd. Het betreft onder andere de aankoop van tankautospuiten en andere voertuigen en materieel. Belangrijk in het kader van de paraatheid van de brandweer is de nieuwe alarmontvanger inclusief een paraatheidsmonitor.

Indicatoren	Realisatie
· Gecertificeerd opleidingsbureau.	Ja, hercertificering in 2021
· Alle ruim 850 operationeel inzetbare medewerkers voldoen aan de landelijke branche-standaard voor vakbekwaamheid.	Ja
· Actuele planvorming, procedures, inzetvoorstellen en dekkingsplan.	Ja
· De kazernes voldoen aan niveau 3 van de NEN2767-norm.	Ja, m.u.v. de plaatsen waar nieuwbouw komt.
· Al het materieel voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitsstandaard en/of keurmerk en wordt periodiek gekeurd.	Ja

Wat heeft het gekost?

De gemeentelijke bijdrage voor het programma Brandweerzorg bedraagt € 25,381 miljoen (exclusief overhead), omgerekend is dat een bedrag van € 48,97 per inwoner.

Voor het reguliere deel van het programma Brandweerzorg geldt een positief resultaat van € 568.000 ten opzichte van de prognose uit de halfjaarrapportage. In de halfjaarrapportage was de verwachting dat er een overschot van € 589.000 zou ontstaan.

Belangrijkste oorzaken voor dit verschil zitten op personeelskosten mate name in lagere lasten vrijwilligersvergoeding door niet doorgaan opleidingen en oefeningen en bij risicobeheersing lagere inhuur voor controles bouwveiligheid.
Tegenover lagere lasten staan op het gebied van materiële lasten meerkosten voor reparatiekosten voertuigen, aankoop materieel en extra dotatie onderhoudsvoorziening. Daarnaast onder de baten een vrijval onderhoudsvoorziening

In de onderstaande tabel zijn de voornaamste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting weergegeven. Voor het totaal overzicht van de gerealiseerde baten en lasten wordt verwezen naar onderdeel 6.3.2 Programma Brandweerzorg.

(bedragen in duizenden euro's)

Afwijking t.o.v. gewijzigde begroting	I/S	Baten	Lasten
Risicobeheersing			
Personeel:			
Personeel en overige personeelskosten	I	30	-20
Lagere kosten inhuur t.b.v. controles bouw veiligheid	I		58
Lagere opbrengsten detacheringsvergoeding	I	-16	
Hogere UWV uitkering	I	4	
Materieel:			
Lagere kapitaallasten bouw veiligheid (Wabo)	I		6
Lagere kosten onderzoek en beleid	I		25
Hogere kosten arbozorg	I		-10
Hogere overige baten	I	3	1
Subtotaal Risicobeheersing		**21**	**60**
Preparatie en Incidentbestrijding			
Corona			-79
Personeel:			
Baten en lasten levensloop	I	579	-579
Baten en lasten FLO	I	366	-374
Lagere kosten vrijwilligers a.g.v. niet doorgaan opleiden en oefenen	I		427
Lagere kosten inhuur extern a.g.v. corona	I		25
Meerkosten piketten en dagdienst repressie	I		-73
Materieel:			
Extra kosten opleiden waterongevallen	I		-48
Extra dotatie voorziening onderhoud Venlo	I		-220
Vrijval onderhoudsvoorziening brandweerkazernes	I	817	
Materieel brandweer hogere reparatiekosten voertuigen	I		-210
Aankoop materieel	I		-259
Saldo overige voor- en nadelen	I	7	29
Subtotaal Preparatie en Incidentbestrijding		**1.769**	**-1.361**
Totaal		**1.790**	**-1.301**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening inclusief corona			**489**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening exclusief corona			**568**

I = Incidenteel; S = Structureel; '+' = Voordeel; '-' = Nadeel

2.3 Programma Crisisbeheersing

Het programma Crisisbeheersing bestaat uit de volgende onderdelen:

- Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking (incl. GHOR);
- Gemeentelijke processen;
- Meldkamer.

Algemene ontwikkelingen in 2020

De personele inzet voor COVID-19 en de natuurbranden afgelopen zomer was dusdanig, dat een aantal onderwerpen uit het jaarplan crisisbeheersing niet of langzamer dan verwacht opgepakt en uitgewerkt konden worden. Ook de migratie naar FRIS (nieuwe ICT-infrastructuur) vergde veel capaciteit van het team Crisisbeheersing, dat als eerste deze overstap maakte.
In 2020 werd de Wet veiligheidsregio's (Wvr) geëvalueerd door een landelijke commissie; ook vanuit Crisisbeheersing is hieraan bijgedragen.
Bovenstaande maakt, dat de speerpunten zoals opgenomen in de begroting 2020 weliswaar doorliepen, maar ingekleurd of vertraagd door corona niet opgepakt konden worden volgens het oorspronkelijke plan en (nog) niet het beoogde resultaat opleverden. Onderstaande speerpunten zijn dan ook opgenomen in het jaarplan crisisbeheersing 2021:

- doorontwikkeling crisisorganisatie;
- doorontwikkeling evenementenadvisering en
- Veiligheidsinformatie centrum (VIC).

2.3.1. Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking (incl. GHOR)

Wat hebben we gedaan?

Door de coronacrisis is er op het thema ziektegolf (risicoprofiel) en in samenhang daarmee met netwerkmanagement, planvorming/scenario-uitwerking en informatiemanagement (onder andere dashboarding) ongelofelijk veel gebeurd. De capaciteiten van crisisbeheersing zijn met name ingezet voor de coronabestrijding: het bemensen van crisisteams, ondersteuning van GGD en GHOR bij het inrichten van het coronahotel, de verschillende teststraten en vaccinatievoorbereiding en het scenario-denken bij verschillende vraagstukken in opdracht van ROT en RBT. Daarnaast werd ook capaciteit 'uitgeleend' aan het Landelijk Operationeel Team Corona (LOT-C).

Het multidisciplinaire oefenprogramma (MOTO) werd door de coronacrisis weliswaar grotendeels voorbereid, maar slechts beperkt uitgevoerd en ligt op de plank voor 2021. Daarnaast liep de uitgebreide evaluatie van natuurbranden en ook van de COVID-19 aanpak door VRLN.

Ook evenementenadvisering stond vanaf maart volledig in het teken van (regionaal vertalen van) COVID-19 maatregelen: daardoor is in vergelijking met andere jaren veel meer op A-evenementen geadviseerd, waar normaliter met name (grotere) B en C-evenementen de overhand hebben.

Het was niet uitsluitend corona wat de klok sloeg in 2020, er zijn ook andere resultaten geboekt. Zo is de migratie naar het nieuwe C2000-systeem uitgevoerd en heeft de hervorming van piketten gestalte gekregen. Tevens is bijgedragen aan de landelijk ontwikkelde nieuwe plot-module voor LCMS die in 2020 voltooiing naderde en is vanuit de samenwerking in Zuid6-verband het project ‘actueel integraal meldkamerbeeld’ met het gereedkomen van het plan van aanpak, in gang gezet.
Begin 2020 werd de campagne 'wacht niet op water’ gelanceerd en eind mei was de live-gang van de geheel vernieuwde website VRLN.nl een feit. Deze website vervangt de oude risico- en crisiscommunicatiewebsite limburg-veilig.nl. De bekendheid van de veiligheidsregio bij inwoners en partners is vergroot met een online-campagne ‘gezichten van VRLN’, waarbij ook collega's van crisisbeheersing vertelden over hun werkzaamheden in de coronabestrijding.
Tot maart werd programma multidisciplinair trainen en oefenen, inclusief de systeemtest (van 2019) uitgevoerd. In de zomerperiode bood VRLN wederom een platvorm voor het Scenarioteam Droogte. De planvorming met betrekking tot Extreem weer werd opgeleverd en het Rampbestrijdingsplan Hoogwater Maas werd geactualiseerd.
Naast eerdergenoemde evaluaties is ook de Citrix-uitval van begin 2020 geëvalueerd. Conclusies daaruit hebben vervolgens mede richting gegeven aan het plan van aanpak voor het intern continuïteitsplan.

De stijgende lijn die de laatste jaren zichtbaar is in het aantal inzetten van de Adviseur Gevaarlijke Stoffen, heeft ook in 2020 doorgezet: van 70 in 2017 naar 235 in 2020. Ook zonder de dumpingen, die een stijgende lijn laten zien en voor ongeveer de helft drugsgerelateerd zijn, is deze stijging zichtbaar.

VRLN kende vanwege de coronacrisis in 2020 een exceptioneel lange opschaling in GRIP 4, van 26 februari tot 1 december, toen de Tijdelijke wet maatregelen (TWM) van kracht werd. In 2020 overlegde het Regionaal Operationeel Team Corona (ROT-C) 68 keer en het Regionaal Beleidsteam Corona (RBT) 44 keer.
Daarnaast werd door VRLN nog 15 maal opgeschaald naar een Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings-Procedure (GRIP), wat het totaal op 16 brengt: GRIP 1: 12x, GRIP 2: 2x, GRIP 3: 1x en dus 1x GRIP 4.
Bijzonder was ook de meerdaagse GRIP-3 opschaling vanwege de natuurbrand in het Meinweg-gebied, waarbij de inwoners van Herkenbosch (gemeente Roerdalen) werden geëvacueerd midden in de ‘eerste golf’ van de coronacrisis. Tegelijkertijd stond ook de Deurnese Peel in brand, waar VRLN ook de effecten van merkte. Eind 2020 werd het evaluatierapport gepubliceerd.
De drie stormen in februari 2020 hebben niet tot opschalingen geleid.
Bij de beide GRIP 2-situaties, uitval van de meldkamer (13 maart) en uitval telefonie op de meldkamer (16 november) was er geen Commando Plaats Incident (CoPI). En uiteraard ook niet bij de langdurige corona-GRIP4.

Indicatoren	Realisatie
Evenementenadvisering	
Op alle adviesaanvragen (ongeveer 325 per jaar) in het kader van vergunningverlening voor een B- of C-evenement is tijdig advies uitgebracht, afhankelijk van de tijdige aanvraag door en informatieverschaffing van de aanvrager.	Vóór en tussen de lockdown-situaties is in totaal op 142 evenementen geadviseerd: 75 A, 63 B en 4 C.
Operationele voorbereiding	
Alle (100%) multidisciplinaire plannen, werkinstructies en operationele informatie zijn conform versiedatum minder dan 3 jaar oud.	Ruim 90% gerealiseerd; als gevolg van corona konden niet alle geplande actualisaties worden uitgevoerd.
Met alle structurele partners en buurregio's zijn afspraken vastgelegd op netwerkkaarten.	Conform norm gerealiseerd en beheerd.
MOTO-aanbod (multi-opleiden-trainen-oefenen) dat voorziet in tenminste 2 oefenmomenten per functionaris per jaar. Deze oefenmomenten worden conform planning gerealiseerd.	Het aanbod (M)OTO voorzag in voldoende oefenmomenten, maar kon vanwege corona-maatregelen en lockdowns vanaf maart niet meer worden gerealiseerd.
(M)OTO-deelname door GHOR-functionarissen en multi-functionarissen (i.c. leiders en informatiemanagers) voldoet aan de norm van minimaal 2 momenten per functionaris per jaar.	Norm deelname is door zowel multi- als GHOR-functionarissen (m.u.v. enkele OvDG'en) niet gehaald, omdat vanwege corona het oefenprogramma na maart vrijwel stilviel.
De operationele gereedheid van GHOR-functionarissen is actueel en inzichtelijk.	Ja; hoewel oefenprogramma grotendeels stilviel, zijn vrijwel alle GHOR-functionarissen in de coronacrisisstructuren ingezet.
De GHOR stelt jaarlijks een bestuursrapportage op, die inzicht geeft in de voorbereiding van instellingen, zorgaanbieders, regionale ambulancevoorzieningen en diensten die een taak hebben in de geneeskundige hulpverlening én continuïteit van zorg moeten garanderen.	De bestuursrapportage krijgt na de coronacrisis op basis van bevindingen opnieuw vorm en inhoud.
Incidentbestrijding	
Individueel niveau: de kernfuncties crisisbeheersing zijn in 80% van de gevallen na alarmering binnen de normtijd begonnen met hun werkzaamheden.	100%
Teamniveau: de teams beginnen in 80% van de gevallen in een naar oordeel van de leider voldoende complete samenstelling binnen de normtijd met het eerste overleg.	100%

2.3.2 Gemeentelijke processen

Snelle en adequate inzet van vakbekwame functionarissen belast met de gemeentelijke processen bij crisisbeheersing. Ongeveer 300 functionarissen verdeeld over 21 sleutelfuncties in 13 bovenlokale, 3 interlokale en 8 lokale pools vertegenwoordigen samen de gemeenten en zorgen voor bevolkingszorg.

Wat hebben we gedaan?

Operationele inzet
Gemeenten hebben in 2020 een grote bijdrage geleverd aan de crisisbeheersing rondom het coronavirus. Met het opstellen van noodverordening en het handhaven van de nodige maatregelen hadden gemeenten een groot aandeel in de bestrijding van het virus. Daarnaast zijn functionarissen ook meermalen betrokken geweest bij kortstondige incidenten. De natuurbrand in de Meinweg is hier het belangrijkste voorbeeld van. Tijdens deze brand zijn ongeveer 4200 inwoners geëvacueerd uit Herkenbosch. Naast de grote crises zijn de officieren van dienst bevolkingszorg 303 keer in actie gekomen om gemeentelijke taken uit te voeren bij plaatselijke incidenten.

Vakbekwaamheid
De coronacrisis zorgde voor grote uitdagingen op het gebied van opleiding, training en oefening van gemeentefunctionarissen. Door proactief handelen van team oranje kolom en een facilitaire houding van opleidingspartners is de opleidingsgraad grotendeels behaald. Daarbij komt dat bijna alle functionarissen dit jaar operationeel zijn ingezet bij crises en/of incidenten.

Automatisering en communicatie
Om gemeentefunctionarissen tegemoet te komen in administratieve ondersteuning is begin 2020 een roosterapp ingevoerd waarmee piketroosters, OTO-roosters, contactgegevens en nieuwsberichten kunnen worden gedeeld. De huidige tijd vraagt om snelle communicatie; zeker tijdens crises. Een belangrijk onderdeel van de impuls in crisiscommunicatie is een nieuwe website voor zowel de koude als warme fase. Deze website is gerealiseerd waarbij crisiscommunicatie is ingebed middels een crisis-liveblog op vrln.nl die pas actief wordt bij calamiteiten.

Overige ontwikkelingen
Het nieuwe convenant met het Nederlandse Rode Kruis en de vernieuwde bijdrage voor het Landelijke Netwerk Bevolkingszorg zijn gerealiseerd.

Indicatoren	Realisatie
Operationele voorbereiding	
· Van de functionarissen binnen de Oranje Kolom die actief zijn binnen de multidisciplinaire teams neemt iedere functionaris minimaal 1x per jaar deel aan een multidisciplinaire bijscholing of oefening.	82%
· Elke functionaris binnen de Oranje Kolom neemt minimaal 1x per jaar deel aan een monodisciplinaire opleiding of oefening.	88%
· Alle nieuwe functionarissen die binnen de Oranje Kolom actief zijn, volgen een startbekwaamheidstraject voor de functie die zij gaan uitoefenen.	100%
Incidentbestrijding	
· In alle gevallen zijn de teams na alarmering binnen de gestelde opkomsttijden operationeel.	Conform norm

2.3.3. Meldkamer

De meldkamers van Veiligheidsregio Zuid Limburg en Veiligheidsregio Limburg-Noord zijn samengevoegd in een nieuwe meldkamer die in Maastricht gevestigd is. De meldkamer is in de begroting van VRLN nog wel zichtbaar als apart programmaonderdeel, aangezien de financiering voor een deel nog loopt via de begrotingen van de veiligheidsregio's. Verdere begroting en verantwoording gaat via een apart traject door de nieuwe meldkamerorganisatie.

Wat heeft het gekost?

De gemeentelijke bijdrage voor het programma Crisisbeheersing bedraagt € 4,561 miljoen (exclusief overhead), omgerekend is dat een bedrag van € 8,80 per inwoner.

Voor het reguliere deel van het programma Crisisbeheersing geldt een positief resultaat van € 28.000 ten opzichte van de prognose uit de halfjaarrapportage. In de halfjaarrapportage was de verwachting dat er een overschot van € 319.000 zou ontstaan, dit is iets toegenomen.
Dit voordeel ten opzichte van de bestuursrapportage wordt door een aantal kleine afwijkingen veroorzaakt. De grootste verschillen zijn ontstaan door lagere kosten opleiden en oefenen, lagere kosten website. Daartegenover staan hogere kosten programma 'Informatie en Techniek' en extra storting in reserve Transitiekosten schaalvergroting meldkamer.

In de onderstaande tabel zijn de voornaamste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting weergegeven. Voor het totaal overzicht van de gerealiseerde baten en lasten wordt verwezen naar onderdeel 6.3.3 Programma Crisisbeheersing.

(bedragen in duizenden euro's)

Afwijking t.o.v. gewijzigde begroting	I/S	Baten	Lasten
Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking			
Corona	I		-16
Personeel:			
Hogere kosten piketten en overige personele kosten	I		-11
Hogere UWV-ontvangsten medewerkers	I	4	
Materieel:			
Hogere kapitaallasten m.n. door versnelde afschrijving activa VIC	I		-9
Lasten VIC, waartegenover baten subsidie VIC	I	117	-117
Lagere kosten opleiden en oefenen en opleidingen algemeen	I		40
Extra kosten programma 'Informatie en Techniek'	I		-27
Lagere kosten website	I		30
Hogere overige kosten	I		-8
Minder ontvangen overige subsidies	I	-11	
Subtotaal Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking		**110**	**-118**
Gemeentelijke processen			
Personeel:			
Lagere kosten personeel	I		3
Hogere kosten piketvergoedingen	S		-11
Materieel:			
Lagere kosten opleiden en oefenen	I		25
Lagere kosten externe piketten	S		4
Subtotaal Gemeentelijke Processen		**0**	**21**
Meldkamer			
Personeel:			
Lagere kosten centralisten en caco's door natuurlijk verloop en niet meer invullen (nieuwe medewerkers worden aangenomen binnen MKL)	S		105
Afrekening vertrekkende centralisten en caco's	I		-26
Materieel:			
Wegvallen reguliere bijdrage MKL (lasten) en wegvallen rechtstreekse declaratie caco's aan Politie Zuid Limburg (baten)	S	-357	371
Lagere overige kosten meldkamer	I		5
Vergoeding reis- en verblijfkosten centralisten	I	54	
Wegvallen subsidie opleidingen caco's	I	-12	
Lagere storting (lasten) en onttrekking (baten) reserve transitiekosten schaalvergroting meldkamer	I	-164	24
Subtotaal Meldkamer		**-479**	**479**
Totaal		**-369**	**382**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening inclusief corona			**12**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening exclusief corona			**28**

I = Incidenteel; S = Structureel; '+' = Voordeel; '-' = Nadeel

2.4 Bedrijfsvoering/Overhead

In het kader van de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) worden de kosten voor de bedrijfsvoering ondergebracht in het onderdeel Overhead.

Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hierbij worden in het BBV een aantal uitgangspunten gehanteerd:

- Kosten dienen zoveel mogelijk direct te worden toegerekend aan het betreffende programma;
- Ondersteunende werkzaamheden die niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of een extern product horen thuis bij de overhead;
- Hiërarchisch leidinggevenden behoren bij de overhead en
- De huisvesting voor algemene taken behoort tot de overhead. Huisvesting specifiek voor brandweer of GGD worden bij het betreffende programma begroot en verantwoord.

In de begroting van de veiligheidsregio worden de kosten van de overhead verdeeld over de programma's en op die wijze verrekend in de gemeentelijke bijdrage. De gemeenten kunnen namelijk geen overheadkosten van de veiligheidsregio toevoegen aan hun eigen overheadkosten.

Wat heeft het gekost?

De gemeentelijke bijdrage voor de Overhead ten bedrage van € 12,482 miljoen, omgerekend een bedrag van € 24,08 per inwoner, wordt verdeeld over de drie inhoudelijke programma's. De gemeenten betalen niet direct voor de Overhead.

Voor het reguliere deel van de Overhead geldt een positief resultaat van € 1.205.000 ten opzichte van de prognose uit de halfjaarrapportage. In de halfjaarrapportage was de verwachting dat er een overschot van € 180.000 zou ontstaan, dit is dus toegenomen.

Het extra positief resultaat hangt vooral samen met lagere lasten bij automatisering en telefonie. In 2020 en 2021 is geld vrijgemaakt voor ICT samenhangend met het project FRIS. De implementatie is gestart in 2020, maar loopt nog door in 2021 zodat de hogere budgetten nog niet helemaal benut zijn. De uitputting zal in 2021 wel compleet zijn. Bij de kapitaallasten is het voordeel vooral ontstaan door achterblijvende investeringen bij Documentaire Informatie Voorziening. Daarnaast is door de lagere rente bij nieuwe geldleningen een voordeel ontstaan en hebben we bij verzekeringen een voordeel op de premies doordat we een groter eigen risico dragen en een aantal verzekeringen hebben opgezegd. Daarnaast is er sprake van een vrijval in de onderhoudsvoorziening kantoorgebouwen van € 993.000.

In de onderstaande tabel zijn de voornaamste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting weergegeven. Voor het totaal overzicht van de gerealiseerde baten en lasten wordt verwezen naar onderdeel 6.3.4 Bedrijfsvoering/Overhead.

(bedragen in duizenden euro's)

Afwijking t.o.v. gewijzigde begroting	I/S	Baten	Lasten
Bedrijfsvoering			
Corona	I	-267	-604
Personeel:			
Saldo diverse voor- en nadelen	I	28	42
Materieel:			
Saldo diverse voor- en nadelen ICT (met name telefonie)	I		160
Voordeel op rente-omslag door lagere rente op nieuwe leningen	I		72
Kapitaallasten ICT en DIV, met name uitgestelde investeringen DIV	I		110
Risk Factory	I	117	-117
Voordeel op verzekeringen: lagere premie i.v.m. hoger eigen risico	S		68
Storting voorziening bovenmatig verlof	I		-287
Onttrekking reserve	I	323	
Vrijval onderhoudsvoorziening kantoorgebouwen	I	993	
Saldo overige voor- en nadelen	I	-367	50
Totaal		**827**	**-506**
Overhead Publieke Gezondheid			**8**
Overhead Brandweerzorg			**-11**
Overhead Crisisbeheersing			**15**
Totaal afwijkingen bedrijfsvoering/overhead		**827**	**-493**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening inclusief corona			**334**
Verschil begroting na wijziging en jaarrekening exclusief corona			**1.205**

I = Incidenteel; S = Structureel; '+' = Voordeel; '-' = Nadeel

2.5 Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen van bijvoorbeeld gemeenten, provincies en waterschappen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Met deze wetswijziging wil de Nederlandse overheid gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Voor zover bekend zijn de hiermee samenhangende financiële gevolgen voor de veiligheidsregio zeer beperkt. Voor de vennootschapsbelasting die op de activiteiten drukt die door de belastingdienst als VPB-plichtig worden aangemerkt, is voor 2020 geen bedrag geraamd. Omdat wij activiteiten verrichten tegen kostprijs en zonder winstoogmerk verwachten wij geen heffing in 2020.

2.6 Algemene dekkingsmiddelen

VRLN kent als algemeen dekkingsmiddel het saldo van de financieringsfunctie, zijnde € 649.519.

3 Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In 2015 heeft het Algemeen Bestuur bepaald dat een algemene reserve van maximaal 2% van het begrotingstotaal volstaat mits onderbouwd met een inventarisatie van risico's. Op basis van alle risico's met bijbehorende risico-inschatting (kans x effect) is een analyse gemaakt van de benodigde algemene reserve voor VRLN. Door middel van een simulatiemethodiek (Monte-Carlo) is het verband tussen risico's en aan te houden algemene reserve bepaald. In deze simulatie wordt het gedrag van de risico's over een groot aantal jaren nagebootst. In de eerste plaats leidt dit tot uitspraken over de mate van zekerheid dat het beschikbare weerstandsvermogen, voldoende is om de risico's op te vangen. Daarnaast geeft deze analyse antwoord op de vraag welke risico's het meest bepalend zijn in de bepaling van de aan te houden risicovoorziening. Om de drie jaar wordt de berekening geactualiseerd.

Het Algemeen Bestuur heeft besloten een algemene reserve van maximaal € 1.250.000 aan te houden. Aan het einde van 2020 is de algemene reserve € 533.000 groot en is er een vrij beschikbare reserve van € 1.087.000.

Concrete risico's
In het kader van risicomanagement vragen wij aandacht voor een aantal concrete risico's.

Coronapandemie
De kosten van de bestrijding van de coronapandemie van de GGD en de veiligheidsregio worden vergoed door het Rijk.
In januari 2021 komt een datalek in de GGD-systemen in de publiciteit. De Autoriteit Persoonsgegevens is begin februari 2021 een onderzoek gestart naar de naleving door de GGD van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Daarbij heeft de Autoriteit Persoonsgegevens aangegeven het toezicht op de GGD te intensiveren. Het is nog niet duidelijk wanneer de uitkomst van het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens te verwachten is en wat de uiteindelijke bevindingen zullen zijn. Onderzoeken en besluiten van de Autoriteit Persoonsgegevens worden doorgaans openbaar gemaakt. Na afloop van het onderzoek zal worden vastgesteld of en in welke mate individuele GGD-en aan te spreken zijn op de consequenties van het datalek. Dat zou tot claims van benadeelde burgers kunnen leiden.

Deeltijdregeling brandweervrijwilligers
In Nederland bestaat een hybride stelsel van beroeps- en vrijwillige brandweermensen. Volgens EU-regelgeving zouden de vrijwilligers hetzelfde betaald moeten krijgen als de beroepsmedewerkers; een Belgische brandweervrijwilliger heeft daarover met succes een rechtszaak gevoerd voor het Europees Hof van Justitie. De kans bestaat dat bepaalde taken van vrijwilligers overgenomen moeten worden door beroepskrachten. Dit leidt tot hogere arbeidskosten.

De Minister van Justitie en Veiligheid heeft nog geen definitief standpunt ingenomen in dit dossier. Er zijn ook nog geen afspraken gemaakt over de vergoeding van de meerkosten die voortvloeien uit deze stelselwijziging.

Kosten Functioneel Leeftijdsontslag (FLO)
De FLO kosten stijgen omdat het overgangsrecht is aangepast aan wijzigingen in het fiscaal regime. Er vindt volledige compensatie van nadelige effecten plaats.
In de regio Limburg-Noord is er door het Algemeen Bestuur voor gekozen de FLO-kosten van de beroepskorpsen Venlo en Roermond niet in de regionalisering van de brandweer mee te nemen. Dat betekent dat deze specifieke kosten door de gemeenten Venlo en Roermond (inclusief Maasgouw en Roerdalen als gemeenten in het voormalige brandweerdistrict) worden gedragen. In meer veiligheidsregio's is voor een dergelijke constructie gekozen. Veelal is door gemeenten met beroepsbrandweer vóór de regionalisering een voorziening opgebouwd. Als de gemeentelijke voorziening in de regionalisering niet is overgedragen naar de veiligheidsregio, blijven de kosten buiten het regionaal budgettair kader.
In de bestuurlijke discussie over toekomstige arbeidsvoorwaardenvraagstukken zal het verschil tussen de beroepsbrandweer en de vrijwillige brandweer in betekenis afnemen.

Tweede loopbaan
Voor medewerkers die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn gekomen, staat na twintig jaar de tweede loopbaan centraal. Investeren in opleidingen is nodig om medewerkers naar een dienstbetrekking buiten de brandweer te begeleiden.

Beroepsziekten en arbeidsongevallen
Steeds meer verzekeraars vergoeden schade als gevolg van ongevallen en ziekten niet meer volledig terwijl de premies wel sterk stijgen. Hierdoor sluiten de verwachtingen en de afhandeling van claims niet altijd op elkaar aan. Deze ontwikkeling schrikt potentiële brandweervrijwilligers en in het bijzonder hun hoofdwerkgevers af.
Brandweer Nederland werkt samen met alle veiligheidsregio's aan de harmonisatie van de aanspraken voor brandweermedewerkers opdat in Nederland een uniform stelsel ontstaat. Daarnaast wordt onderzocht of een gezamenlijk onderling waarborgfonds haalbaar is. De (financiële) gevolgen voor VRLN, in de vorm van een storting in het waarborgfonds, zijn op dit moment nog niet bekend.
Aan het einde van 2021 loopt de ongevallenverzekering van VRLN af. In afwachting van de landelijke ontwikkelingen moet eventueel een verlenging van de verzekering plaatsvinden.

Krappe arbeidsmarkt
De krappere arbeidsmarkt maakt het moeilijk medewerkers te vinden. Het risico bestaat dat de formatie niet op orde is en afgesproken prestaties om die reden niet kunnen worden gerealiseerd. Daarnaast nemen kosten om leemtes in de planning te ondervangen met tijdelijke inhuur van medewerkers toe en is de inspanning die geleverd wordt om verloop van medewerkers op te vangen groot.

Ondernemersrisico
Er bestaan onzekerheden ten aanzien van aanvullende inkomsten door (mogelijke) veranderingen in wet- en regelgeving en overige (externe) ontwikkelingen.
In 2020 was als gevolg van de coronapandemie sprake van een forse omzetderving. Het Rijk heeft dit verlies gecompenseerd.

ICT ontwikkelingen
ICT ontwikkelingen in de samenleving gaan momenteel snel. Stakeholders hebben een navenant hogere verwachting van de mogelijkheden alsmede van een tijdige en juiste informatie-ontsluiting. Het waarborgen van de informatieveiligheid vraagt om aanvullende investeringen.
VRLN is in 2020 gestart met het inrichten van nieuwe flexibele en veilige werkplekken die het mogelijk maken vanaf elke locatie te werken. Tevens komt er een geïntegreerde vast/mobiel oplossing voor de communicatie met een geborgde continuïteit voor de crisisorganisatie. De kosten van vernieuwde licenties en maatregelen in het kader van informatieveiligheid nemen toe.

Voorwaardelijk pensioen medewerkers Zorggroep
Op 1 januari 2012 is de jeugdgezondheidszorg voor 0-4 jarige overgedragen van de Zorggroep naar VRLN. Met de overgang van de medewerkers van de Zorggroep naar VRLN is het deelnemerschap van de collega's overgekomen van de Zorggroep bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PfZW) beëindigd. Op basis van artikel 18 lid 4 van het sociaal plan garandeert VRLN dat het voorwaardelijk pensioen na overdracht van pensioenrechten naar het ABP bij dat pensioenfonds ten minste gelijk is aan dat bij het PfZW. Om dit te bewerkstelligen is met het ABP in 2011 'Behoud Voorwaardelijke Inkoop' overeengekomen. Dat is de financiële techniek waarmee overdracht van rechten plaats kan vinden. In 2020 heeft het ABP de voorwaardelijke pensioenrechten opgenomen.
Bij het opmaken van het jaarverslag 2020 vindt overleg met het ABP plaats over de hoogte van de rechten van dertig individuele medewerkers. Als gevolg daarvan is dit dossier nog niet afgesloten.

Financiële kengetallen

Netto schuldquote
Het kengetal netto schuldquote, ook wel bekend als de netto-schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeenschappelijke regeling. De netto schuldquote geeft aan of de gemeenschappelijke regeling investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. Daarnaast geeft het kengetal inzicht in de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de uitgave 'Houdbare Gemeentefinanciën' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (100%) dit als voldoende kan worden bestempeld. Voor veiligheidsregio's wordt 80% als norm aangehouden. VRLN blijft onder de norm.

Solvabiliteit
De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe financieel gezonder de gemeenschappelijke regeling. De solvabiliteitsratio is relatief hoog in deze jaarrekening. Dit hangt samen met de vrijval van de onderhoudsvoorzieningen. Hierdoor is vreemd vermogen verschoven naar het eigen vermogen. Dit is een tijdelijke situatie, op het moment dat de onderhoudsplannen geactualiseerd zijn, verschuiven deze middelen weer naar een voorziening en daalt de solvabiliteitsratio.
VRLN is in staat haar kortlopende en langlopende schulden te voldoen. De lage rentestand is behulpzaam, want de duurdere leningen met een hoger rentepercentage worden indien mogelijk vervangen door goedkopere leningen met een lager rentepercentage.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn voornamelijk de gemeentelijke bijdragen en de rijksbijdrage. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Het percentage voor VRLN ligt ultimo 2020 op 0,9%.

Bovengenoemde kengetallen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Financiële kengetallen (exclusief Corona) *(in percentages)*

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020
Netto schuldquote	67,1%	74,7%	53,4%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	67,1%	74,7%	53,4%
Solvabiliteitsratio	7,0%	4,6%	13,0%
Structurele exploitatieruimte	0,9%	-0,7%	0,9%

3.2 Bedrijfsvoeringsparagraaf

Belangrijk is dat de bedrijfsvoering mee moet kunnen bewegen met veranderingen in operationele processen. Ook veranderingen in de maatschappij vragen een flexibele bedrijfsvoering: toenemende regelgeving met toenemende regel- en verantwoordingsdruk, informatieveiligheid/cybercrime, polarisering burgers/geen gedeelde waarden, hybride werken en digitaal werken.
Hiervoor maakt de bedrijfsvoering een transitie door. In de eerste fase van de transitie is de focus op de volgende aspecten:

1 Basis op orde
Het basisdienstverleningspakket vraagt om een heldere taakafbakening en een daarbij aansluitend verwachtingspatroon van de medewerkers van de primaire processen.

2 Kwetsbaarheid van functies verminderen
Bedrijfsvoering onderzoekt waar met andere organisaties gezamenlijk kwetsbare functies kunnen worden ingericht. Focus ligt op andere veiligheidsregio's, GGD-en en grotere gemeenten in onze regio. Wellicht kan bedrijfsvoering op termijn ook werkprocessen aan externe partijen uitbesteden.

3 Belang van (veilig) ontsluiten en delen van informatie
De ingezette digitalisering moet worden afgemaakt om doelmatiger te kunnen werken. De digitalisering van werkprocessen geeft een impuls aan het informatiemanagement.

4 Informatieveiligheid
Borgen dat veiligheid en privacy bij digitaal ontsluiten van informatie en samenwerken prioriteit hebben, hiervoor inrichten van bedrijfsprocessen.

5 Duurzame inzetbaarheid van vitale en veerkrachtige medewerkers vergroten; jonge medewerkers aantrekken en oudere collega's vitaal houden.

De bedrijfsvoering van VRLN bestaat uit diverse onderdelen: personeel en organisatie, juridisch zaken, informatisering en automatisering, materieel en gebouwenbeheer, communicatie, bestuursondersteuning, facilitaire ondersteuning, inkoop, financiën, control en kwaliteit.

Personeel en Organisatie

Personeel en Organisatie richt zich op het vitaal en veerkrachtig houden van het personeelsbestand. Achter deze twee begrippen gaat een hele wereld schuil. Denk aan zaken als verzuimpreventie, waar mogelijk verjongen van het personeelsbestand en aandacht voor de inzetbaarheid van ouderen. VRLN moet een aantrekkelijke werkgever blijven.
De ontwikkeling van het leiderschap is eveneens een speerpunt. Van leidinggevenden wordt een grote mate van eigenaarschap verwacht. Dat betekent dat zij aanspreekbaar zijn op resultaten maar ook nadrukkelijk oog hebben voor hun medewerkers. Leidinggevenden besteden middels zogenaamde HR-gesprekken gericht aandacht aan zaken als arbeidssatisfactie en persoonlijke ontwikkeling.

Omvang en samenstelling personeel

	31-12-2019		31-12-2020	
	Aantal	%	Aantal	%
Werknemers	601		634	
Fte	514,1		521	
Fulltime	269	44,8	288	45,4
Parttime	332	55,2	346	54,6

Informatisering en automatisering

In 2020 is een groot beroep gedaan op het team ICT. Testen, traceren en vaccineren brengen geautomatiseerde administratieve processen op gang. Dat is met specifieke hard- en software gefaciliteerd. Daarnaast doen collega's die thuiswerken een beroep op de ondersteuning.

In toenemende mate worden overheidsorganisaties geconfronteerd met dreigingen op het gebied van informatieveiligheid en continuïteit. Doorlopend verhoogde aandacht is noodzakelijk om de bedrijfscontinuïteit te garanderen. In 2020 is geïnvesteerd in beveiligingstechniek.
Helaas bleek in 2020 informatie uit het landelijk informatiesysteem voor de teststraten vatbaar voor datadiefstal.

De vernieuwing van het werkplek- en communicatie platform is vertraagd. In 2021 wordt deze operatie afgerond en dat moet er toe leiden dat nieuwe technologische ontwikkelingen kunnen worden ingezet. Dit komt de effectiviteit van VRLN ten goede.

Materieel en Gebouwenbeheer
In 2020 is een groot beroep gedaan op het team Materieel en Gebouwenbeheer. Onder hun begeleiding zijn test- en vaccinatiestraten opgebouwd. Daarnaast is de inrichting van de overige gebouwen coronaproof gemaakt.
De meerjarige-onderhoudsplannen welke ten grondslag liggen aan de voorzieningen voor groot onderhoud zijn in 2015 opgesteld. Vanaf 2017 voeren we het plan uit. De accountant geeft aan dat de onderhoudsplannen binnen 5 jaar moeten worden geactualiseerd. In 2020 stond deze exercitie gepland. Door corona is dat niet gelukt. In 2021 staat deze actualisatie op de rol.

Communicatie
In 2020 was crisiscommunicatie de hoofdmoot. De coronacrisis leidt tot een zeer grote informatiebehoefte bij de inwoners en stakeholders. Mensen vragen om duiding en een concreet handelingsperspectief. Bij de brand op de Meinweg zien we dat ook terug. We zetten gericht zo veel mogelijk communicatiekanalen in om iedere burger te bereiken.
Aan de hand van korte filmpjes met het persoonlijke ervaringen van medewerkers die werken aan de bestrijding van het coronavirus is het verhaal van onze organisatie verteld.
Het verslag van de voorzitter -op basis van artikel 40 van de Wet veiligheidsregio's- is op een digitale wijze vormgegeven om gemeenteraadsleden in staat te stellen deze informatie tot zich te nemen.
Ook het publieksjaarverslag gieten we om die reden in een digitaal jasje.

Inkoop
In de afgelopen jaren is veel tijd en energie geïnvesteerd in rechtmatig en efficiënt inkopen. Dat is en blijft randvoorwaardelijk maar is niet het hoofddoel van het inkopen. VRLN koopt in om zaken te realiseren en resultaten te boeken.
In 2020 zijn de geplande inkooptrajecten voor een groot deel uitgevoerd. Inkoop heeft ondersteund bij de spoedinkopen in het kader van de coronabestrijding.

Financien & Control & Kwaliteit
Alles is gericht op het in control houden van de organisatie. Dat loopt enerzijds via organisatorische maatregelen zoals het opstellen van richtlijnen en procedures en het inrichten van zaken als managementinformatie, capaciteitsmanagement en contractmanagement. Daarnaast zetten we in op het vertrouwen in het gezonde verstand en de goede bedoelingen van onze mensen. Niet alles vooraf willen regelen maar ruimte laten voor een antwoord op de vraag: Wat is de bedoeling en wat wordt er dan van mij verwacht? Het gaat om het laden van het eigen kompas van medewerkers waardoor ze

zelf met complexe vraagstukken kunnen omgaan en de stijl van leidinggeven maakt dat ze zich ook handelingsvrij voelen om echt te doen wat nodig. Niet vrijblijvend, maar vanuit een groot persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel. In dit kader is in 2020 een In Control Self-Assessment uitgevoerd door het managementteam van de brandweer. Hieruit blijkt een focus op de interne beheersing vanuit een risicobenadering. Ook de externe kwaliteitsaudit bij de GGD brengt het belang van een wendbare organisatie met de nadruk op eigenaarschap in beeld.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De belangrijkste kapitaalgoederen die de veiligheidsregio in eigendom heeft betreffen gebouwen, vervoermiddelen (brandweervoertuigen) en ander brandweermaterieel.

a. Het beleidskader
Het beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is in 2016 geactualiseerd. Het bestuur heeft in 2016 de financiële verordening en de afschrijvingstermijnen opnieuw vastgesteld.
b. De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties
De veiligheidsregio heeft een aantal gebouwen in beheer en eigendom. Na het stopzetten van het BTW Compensatiefonds heeft de veiligheidsregio, naast de algemene gebouwen, de kazernes in de gemeenten Echt-Susteren (post Echt), Gennep, Mook en Middelaar, Venlo (post Venlo) en Weert (post Weert) per 1 januari 2014 in eigendom overgenomen. Uitgangspunt hierbij is dat het in bezit hebben van onroerend goed vanuit een structurele dienstbaarheid aan de organisatie beoordeeld wordt. De kazerne Mook is eind 2019 weer in eigendom overgenomen door de Gemeente Mook en Middelaar.

b. Materieel
Ten aanzien van vervanging van materieel zijn soberheid, doelmatigheid en regionale uniformiteit belangrijke uitgangspunten.
In het kader van risicogerichtheid en focus wordt de standaardisering op onderdelen minder. Op dit moment worden ingewikkelde branden (denk aan zeer grote brandcompartimenten) bestreden met middelen die geschikt zijn voor reguliere gebouwbranden maar niet voor brandcompartimenten tot wel 25.000 m^2. De brandweer moet dan ook investeren in nieuwe innovatieve technische middelen.
Tevens zal er bij aanschaf van nieuwe voertuigen gekeken worden naar duurzame initiatieven waarbij de primaire inzetfunctie van het voertuig in kwaliteit gelijk moet blijven aan de gestelde eisen. De fasering van duurzame voertuigen wordt waarschijnlijk het eerste zichtbaar bij de piket voertuigen. Aandacht is hierbij wel nodig voor de gevolgen voor de infrastructuur, zoals laadfaciliteiten op de locaties van de veiligheidsregio en bij piket functionarissen.
Naast de reguliere vervangingen is in 2020 het zogenaamd grootwatertransport vervangen (zware dompelpompen voor het transporteren van veel bluswater over afstanden tot 2,5 km).

c. Harmonisatie huisvestingslasten brandweerlocaties
Het Algemeen Bestuur heeft op 27 oktober 2015 besloten de huisvestingslasten van de brandweergebouwen integraal onderdeel te laten zijn van de begroting van de veiligheidsregio. Dit betekent dat met ingang van 2017 de niet in eigendom zijnde gebouwen gehuurd worden tegen gelijke voorwaarden, conform een uniform huurcontract. Met ingang van 2017 zijn de exploitatielasten

integraal onderdeel van de begroting van de veiligheidsregio. De lasten van groot onderhoud worden in rekening gebracht bij de gemeenten, maar het onderhoud wordt uitgevoerd door de veiligheidsregio.

Met de opening van de nieuwe kazerne in Ittervoort (samenvoeging Thorn-Hunsel) is de uitvoering van het Repressief Brandweerorganisatieplan 2015-2019 afgerond. Voor de te kleine centrumpost Venray liggen er plannen voor nieuwbouw van kazerne Venray (2021/2022).

In de komende jaren kijken we voor huisvesting ook naar de ontwikkeling van duurzaamheid binnen zowel de bestaande huisvesting als de nieuw te bouwen kazernes. Niet alleen de infrastructuur voor duurzame voertuigen, maar ook het terugbrengen van verbruikskosten op onze huisvestingslocaties is van belang. Om deze ontwikkeling prioriteit te geven, maar meer nog vanuit een maatschappelijk verantwoorde visie zal het positioneren van een duurzaamheidscoördinator ingezet moeten worden. Deze medewerker is verantwoordelijk voor het vormgeven van het duurzaamheidsbeleid en de implementatie. Op die manier wordt een basis gelegd en kan er in kaart worden gebracht welke investeringen er de komende jaren noodzakelijk zijn om te voldoen aan de gestelde normen.

d. De financiële consequenties
Voor het groot onderhoud aan de gebouwen van de veiligheidsregio zijn onderhoudsvoorzieningen gevormd. De voorziening ter grootte van € 1.810.000 moet op formele gronden worden omgezet van voorziening onderhoud gebouwen naar reserve onderhoud gebouwen. Dit betekent dat het bedrag uit deze voorziening zijnde € 1.810.000 vrijvalt en deel uitmaakt van het jaarrekeningresultaat 2020. De besluitvorming om dit deel van het jaarrekeningresultaat om te zetten in een bestemmingsreserve, in afwachting van de actualisatie van de onderhoudsplannen, vindt plaats bij de behandeling van de resultaatbestemming in het Algemeen Bestuur bij de vaststelling van de jaarrekening 2020.
De totale omvang van de onderhoudsvoorzieningen per 31 december 2020 is nihil.

De veiligheidsregio heeft de volgende gebouwen in eigendom:

Locatie	Adres	Plaats
Hoofdvestiging VRLN	Nijmeegseweg 42	Venlo
Oude brandweerkazerne Venlo	Nijmeegseweg 40	Venlo
Hoofdvestiging GGD (Venlo)	Drie Decembersingel	Venlo
Hoofdvestiging GGD (Roermond)	Oranjelaan	Roermond
Brandweerkazerne Echt	Bandertlaan	Echt
Brandweerkazerne Gennep	Paesplasweg	Gennep
Brandweerkazerne Horst*	Westsingel	Horst
Brandweerkazerne Ittervoort	Aziëstraat	Ittervoort
Brandweerkazerne Nederweert	Smisserstraat	Nederweert
Brandweerkazerne Stramproy	Bergerothweg	Stramproy
Brandweerkazerne Venlo	Ariënsstraat	Venlo
Brandweerkazerne Weert	De Savorin Lohmanstraat	Weert

* toekomstig eigendom (2020/2021)

3.4 Financiering

Het beleid van de veiligheidsregio inzake de financiering is vastgelegd in het treasurystatuut. Het Dagelijks Bestuur heeft op 8 september 2017 een nieuw treasurystatuut vastgesteld, aansluitend op de geldende financiële verordening van de Veiligheidsregio Limburg-Noord.

Risicobeheer (kasgeldlimiet en renterisiconorm)
De kasgeldlimiet laat zien welk risico er bestaat ten aanzien van vlottende schulden. De renterisiconorm is een maatstaf om te bepalen welke kredietrisico's de veiligheidsregio loopt op de vaste schulden. Dit zijn de schulden met een looptijd langer dan 1 jaar.

Kasgeldlimiet (vlottende schuld)
Onderstaande tabel geeft het renterisico van de vlottende schuld voor het jaar 2020.

Berekening kasgeldlimiet *(bedragen in duizenden euro's)*

(Jaar t = 2020)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1. Vlottende schuld	4.000	1.667	1.000	1.333
2. Vlottende middelen	2.102	2.623	2.165	2.634
3. Netto vlottend schuld (+) of overschot (-) (1-2)	1.898	-956	-1.165	-1.300
(4) Gemiddelde van (3)	1.898	-956	-1.165	-1.300
4. Toegestane kasgeldlimiet				
In geld	6.174	6.174	6.174	6.174
In percentage	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
Ruimte (4 groter dan 3)	4.276	7.130	7.339	7.474
Overschrijding (3 groter dan 4)	-	-	-	-
Berekening kasgeldlimiet (5)				
(7) Rekeningtotaal 2020	75.290	75.290	75.290	75.290
(8) Percentage regeling	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
(5)=(7)*(8) kasgeldlimiet 2020	6.174	6.174	6.174	6.174

In 2020 is op het einde van het boekjaar voldaan aan de norm voor de kasgeldlimiet (plafond voor korte financiering < 1 jaar) op grond van de Wet Financiering Decentrale Overheden (wet Fido).

Renterisiconorm (vaste schuld)
Onderstaande tabel geeft het renterisico van de vaste schuld.

Renterisiconorm

(bedragen in duizenden euro's)

	2020
1 renteherzieningen	0
2 aflossingen	4.291
3 renterisico (1)+(2)	4.291
(4) renterisiconorm	15.058
(5a)= (4>3) ruimte onder renterisiconorm	10.767
(5b)= (3>4) overschrijding van de renterisiconorm	
Berekening renterisiconorm (4)	
(4a) begrotingstotaal jaar t	75.290
(4b percentage regeling	20 %
(4)=(4a)*(4b)/100 renterisiconorm jaar T	15.058

De renterisiconorm is het bedrag ter grootte van 20% van het begrotingstotaal van 2020. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overschrijden. Dit is niet het geval.

Liquiditeitsplanning en financieringspositie

De bestaande vaste geldleningen in combinatie met kortlopende geldleningen, reserves en voorzieningen en het betalingsritme van de gemeenten zijn voldoende gebleken om de lopende uitgaven inclusief investeringen te bekostigen.

Rentekosten en renteopbrengsten

In 2020 zijn de volgende rentekosten en renteopbrengsten gerealiseerd:

Rentekosten:	
Rente vaste geldleningen	€ 491.397
Rente eigen financieringsmiddelen	€ 20.537
Rente kortlopende geldleningen/rekening courant	€ 0
Renteopbrengsten:	
Rente rekening-courant/spaarrekeningen	€ 713

3.5 Verbonden partijen

De veiligheidsregio kent geen verbonden partijen.

Deel C Jaarrekening

4 Balans per 31 december

Balans per 31 december 2020 *(bedragen in duizenden euro's)*

ACTIVA		31 december 2020		31 december 2019
VASTE ACTIVA				
Immateriële vaste activa		**0**		**0**
Materiële vaste activa		**49.995**		**49.882**
- Investeringen met een economisch nut	49.995		49.882	
Financiële vaste activa		**0**		**0**
TOTAAL VASTE ACTIVA		**49.995**		**49.882**
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		**31**		**31**
- Gereed product en handelsgoederen	31		31	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar		**1.819**		**2.179**
- Vorderingen op openbare lichamen	238		880	
- Rekening-courantverhouding met het Rijk	1.527		1.066	
- Overige vorderingen	54		233	
Liquide middelen		**416**		**456**
- Kassaldi	6		7	
- Banksaldi	411		450	
Overlopende activa		**5.886**		**1.059**
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	0		0	
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.886		1.059	
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		**8.153**		**3.726**
TOTAAL ACTIVA		**58.148**		**53.607**

Balans per 31 december 2020 *(bedragen in duizenden euro's)*

PASSIVA	31 december 2020		31 december 2019	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen		**7.540**		**3.771**
- Algemene reserve	533		58	
- Bestemmingsreserves	3.935		3.067	
- Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	3.072		646	
Voorzieningen		**294**		**1.482**
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	0		0	
- Voorzieningen ter egalisering van kosten	294		1.482	
- Voorzieningen voor middelen van derden w aarvan de bestemming gebonden is	0		0	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer		**34.275**		**38.566**
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	34.275		38.566	
TOTAAL VASTE PASSIVA		**42.109**		**43.819**
VLOTTENDE PASSIVA				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar		**5.805**		**3.319**
- Kasgeldleningen	4.000		2.000	
- Banksaldi	0		0	
- Overige schulden	1.805		1.319	
Overlopende passiva		**10.233**		**6.470**
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouw d en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen (met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)	9.315		6.115	
- De voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen	245		4	
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	673		351	
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		**16.039**		**9.789**
TOTAAL PASSIVA		**58.148**		**53.607**

5 Het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar 2020

(bedragen in duizenden euro's)

	Realisatie 2019	Primaire begroting 2020	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)				
Publieke Gezondheid	17.836	17.076	17.741	24.203
Brandweerzorg	29.076	30.069	30.250	31.551
Crisisbeheersing	5.317	5.052	5.275	4.917
Overhead	13.387	14.112	14.126	14.619
Totaal lasten	**65.617**	**66.310**	**67.392**	**75.290**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)				
Publieke Gezondheid	4.986	3.777	3.900	12.578
Brandweerzorg overig	5.576	4.379	5.675	6.648
Brandweerzorg vrijval onderhoudsvoorziening				817
Crisisbeheersing	1.427	305	909	704
Overhead overig	1.920	1.785	2.014	1.524
Overhead vrijval onderhoudsvoorziening				993
Totaal baten programma's	**13.909**	**10.245**	**12.498**	**23.265**
Baten gemeentelijke bijdragen				
Publieke Gezondheid	12.997	13.299	13.308	13.308
Brandweerzorg	23.349	25.438	25.381	25.381
Crisisbeheersing	4.339	4.628	4.561	4.561
Overhead	11.942	12.505	12.482	12.482
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**52.626**	**55.870**	**55.734**	**55.734**
Totaal baten	**66.535**	**66.115**	**68.231**	**78.998**
Saldo (excl. mutaties reserves)				
Publieke Gezondheid	147	0	-533	1.683
Brandweerzorg	-151	252	807	1.296
Crisisbeheersing	449	120	196	348
Overhead	474	-177	369	380
Totaal programma's	**918**	**195**	**839**	**3.708**
Saldo van baten en lasten	**918**	**195**	**839**	**3.708**
Toevoegingen aan reserves	417	233	1.059	1.036
Onttrekkingen aan reserves	144	428	220	400
Gerealiseerde resultaat	**646**	**0**	**0**	**3.072**

6 Toelichtingen

6.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De veiligheidsregio dient als gemeenschappelijke regeling te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften zoals deze ook voor gemeenten gelden. Deze voorschriften zijn vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).

De waarderingsgrondslagen zijn bepaald aan de hand van het BBV dan wel aan de hand van algemeen in het maatschappelijk verkeer aanvaarde normen.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd.
Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met eventuele bijdragen van derden, onttrekkingen aan de reserves en/of voorzieningen en de afschrijvingen. De activa met een relatief geringe betekenis worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de rekening van baten en lasten gebracht. Afschrijving van de activa (lineair of annuïtair (enkel bij de gebouwen Nijmeegseweg en Drie Decembersingel bij aanschaf in 2003/2004)) vindt plaats met inachtneming van de verwachte gebruiksduur of nuttigheidsduur. In voorkomende gevallen wordt de afschrijving aangepast aan de herziene verwachte gebruiksduur.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het verslagjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Het bestuur heeft in 2016 de afschrijvingstermijnen opnieuw vastgesteld. Deze termijnen worden gehanteerd voor nieuwe investeringen. De investeringen uit eerdere jaren worden afgeschreven op basis van de gebruiksduur die op het moment van de investering werd gehanteerd. De gehanteerde afschrijvingstermijnen per categorie zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	5 tot 44 jaar
Vervoermiddelen	5 tot 20 jaar
Machines, apparaten en installaties	3 tot 40 jaar
Overige materiële vaste activa	3 tot 30 jaar

Vlottende activa

Voorraden
Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de betaalde inkoopprijs.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar
De vorderingen op openbare lichamen, rekening-courant verhouding met het Rijk en de overige vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien noodzakelijk wordt een voorziening in mindering gebracht voor verwachte oninbaarheid.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve en bestemmingsreserves. Binnen de bestemmingsreserves is een onderscheid gemaakt tussen reserves met een specifiek bestedingsdoel en bestemmingsreserves die zijn gevormd ter dekking van eerder gedane investeringen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden

met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf kapitaalgoederen is het beleid nader uiteengezet.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

6.2 Toelichting op de balans

6.2.1. Activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa
De veiligheidsregio kent geen immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa
De veiligheidsregio kent slechts investeringen met een economisch nut. De investeringen met economisch nut worden als volgt onderverdeeld:

Materiële vaste activa *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Gronden en terreinen	2.047	2.047
Bedrijfsgebouwen	26.771	27.279
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	32	34
Vervoermiddelen	12.923	12.673
Machines, apparaten en installaties	1.689	1.445
Overige materiële vaste activa	6.533	6.403
Totaal	**49.994**	**49.882**

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer.

Verloopoverzicht materiële vaste activa *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde 31-12-2019	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boekwaarde 31-12-2020
Gronden en terreinen	2.047	0	0	0	0	0	2.047
Bedrijfsgebouwen	27.279	790	96	1.202	0	0	26.771
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	34	0	0	2	0	0	32
Vervoermiddelen	12.673	2.106	0	1.856	0	0	12.923
Machines, apparaten en installaties	1.445	805	86	474	0	0	1.689
Overige materiële vaste activa	6.403	1.365	71	1.164	0	0	6.533
Totaal	**49.882**	**5.065**	**254**	**4.698**	**0**	**0**	**49.994**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

Investeringen met een investeringsbedrag groter dan € 100.000 *(bedragen in duizenden euro's)*

	Werkelijk besteed in 2020	Cumulatief besteed t/m 2020
Pagers	324	324
Voorbereidingskrediet nieuw bouw kazerne Horst	229	229
SIGT voertuig Venlo	144	144
Project FRIS	678	1.530
Aankoop röntgenapparaat	112	112
Tankautospuit vakbekw aam	373	373
Waterhaakarmbakken (2 stuks)	250	250
Haakarmvoertuigen (5 stuks)	966	966
	3.076	**3.928**

Financiële vaste activa

De veiligheidsregio heeft geen financiële vaste activa.

Vlottende activa

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Voorraden *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Gereed product en handelsgoederen	31	31
Totaal	**31**	**31**

Deze voorraden gereed product betreffen vaccins.

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd van een jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Vorderingen op openbare lichamen	238	880
Rekening-courant verhouding met het rijk	1.527	1.066
Overige vorderingen	54	233
Totaal	**1.819**	**2.179**

In 2020 is het niet noodzakelijk gebleken om een voorziening voor oninbare vorderingen in mindering te brengen op de vorderingen.

Voor de rekening-courantverhouding met het Rijk worden hieronder weergegeven het drempelbedrag voor het begrotingsjaar 2020 en voor ieder kwartaal het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag door de veiligheidsregio buiten ’s Rijks schatkist is aangehouden.

Wet financiering decentrale overheden *(bedragen in duizenden euro's)*

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	374	454	380	386
Drempelbedrag	497	497	497	497
Ruimte onder drempelbedrag	124	43	117	112
Overschrijding van het drempelbedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Kassaldi	6	7
Banksaldi	411	450
Totaal	**416**	**456**

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

Overlopende activa *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.886	1.059
Totaal	**5.886**	**1.059**

De stijging wordt vooral veroorzaakt door een stijging van nog te ontvangen baten (COVID-19, laboratoriumkosten en FLO).

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Eigen vermogen *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Algemene reserve	533	58
Bestemmingsreserves	3.935	3.067
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	3.072	646
Totaal	**7.540**	**3.771**

Het verloop in 2020 wordt in volgend overzicht per reserve weergegeven:

Verloopoverzicht reserves *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2019	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde per 31 december 2020
Algemene reserve	58	153	0	323	0	533
Algemene reserve	**58**	**153**	**0**	**323**	**0**	**533**
Bestemmingsreserves t.b.v. dekking van kapitaallasten						
Reserve kapitaallasten huisvesting Nijmeegseweg, Venlo	272	12	0	0	28	256
Reserve kapitaallasten huisvesting Drie Decembersingel, Venlo	107	5	0	0	13	98
Reserve kapitaallasten huisvesting Oranjelaan, Roermond	78	4	0	0	15	66
Subtotaal reserves t.b.v. dekking kapitaallasten	**456**	**21**	**0**	**0**	**56**	**421**
Overige bestemmingsreserves						
Reserve transitiekosten schaalvergroting meldkamer	1.061	17	0	0	0	1.078
Reserve CMA (Centraal Meld- en Actiepunt)	158	0	21	0	0	138
Reserve taakherschikking en ouderportaal	0	568	0	0	0	568
Reserve assurantie eigen risico	380	122	0	0	0	502
Egalisatiereserve Kapitaallasten Brandweerzorg	1.011	218	0	0	0	1.229
Subtotaal overige bestemmingsreserves	**2.611**	**924**	**21**	**0**	**0**	**3.514**
Bestemmingsreserves	**3.067**	**945**	**21**	**0**	**56**	**3.935**
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	646	3.072	323	-323	0	3.072
Gerealiseerd resultaat	**646**	**3.072**	**323**	**-323**	**0**	**3.072**
Totaal	**3.771**	**4.169**	**344**	**0**	**56**	**7.540**

Onder ‘bestemming resultaat’ staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar. Onder ‘afschrijvingen’ staan de verminderingen vermeld in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.

De aard en de reden van iedere reserve wordt hieronder toegelicht evenals de mutaties die dit boekjaar hebben plaatsgevonden.

Algemene reserve

De algemene reserve is in 2020 opgehoogd met de bijdrage van gemeenten van € 152.500 en met een deel van het rekeningresultaat 2019 ten bedrage van € 323.000. De algemene reserve is hierdoor in 2020 toegenomen neemt tot € 533.000.
Het rekeningresultaat dat opgenomen is in het overzicht reserves bedraagt € 3.072.000. Hier zit ook het bedrag in samenhangend met de vrijval van de voorzieningen groot onderhoud van € 1.810.000. Dit bedrag is hier tijdelijk geparkeerd in afwachting van de actualisatie van de onderhoudsplannen waarna het weer in de betreffende voorzieningen gestort kan worden.
In de vergadering van 17 april 2015 heeft het Algemeen Bestuur de nota risicomanagement vastgesteld. Het niveau van de algemene reserve is vastgesteld op maximaal € 1,250 miljoen. Uitgaande van een algemene reserve van € 533.000 en een vrij beschikbare reserve van € 1.087.000 is het weerstandsvermogen groot € 1.620.000.

Verloopoverzicht vermogenspositie *(bedragen in duizenden euro's)*

	Stand per 31 december 2020
Stand eigen vermogen per 31 december 2020	7.540
af: reserves niet vrij beschikbaar	-2.436
af: kapitaalreserves	-421
af: bedrag gereserveerd voor onderhoud gebouwen	-1.810
Resultaat 2020 + weerstandsvermogen	**2.873**

Overzicht resultaat 2020 + weerstandsvermogen *(bedragen in duizenden euro's)*

	Stand per 31 december 2020
Algemene reserve	533
Reserve transitiekosten schaalvergroting meldkamer	1.078
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	3.072
Omzetting voorzieningen groot onderhoud gebouwen + kazernes	-1.810
Resultaat 2020 + weerstandsvermogen	**2.873**

Reserve kapitaallasten gebouw Nijmeegseweg 42 te Venlo
Deze reserve wordt ingezet om een deel van de kapitaallasten op te vangen samenhangend met de aankoop/inrichting van het gebouw Nijmeegseweg 42 te Venlo. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag onttrokken aan deze reserve en wordt jaarlijks rente toegevoegd.

Reserve kapitaallasten gebouw Drie Decembersingel te Venlo
Deze reserve wordt ingezet om een deel van de kapitaallasten op te vangen samenhangend met de aankoop/inrichting van het gebouw Drie Decembersingel te Venlo. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag onttrokken aan deze reserve en wordt jaarlijks rente toegevoegd.

Reserve kapitaallasten gebouw Oranjelaan Roermond
Deze reserve wordt ingezet om een deel van de kapitaallasten op te vangen samenhangend met de aankoop/inrichting van het gebouw Quadrivium aan de Oranjelaan in Roermond. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag onttrokken aan deze reserve en wordt jaarlijks rente toegevoegd.

Reserve transitiekosten schaalvergroting meldkamer
Op 21 december 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten tot het vormen van een reserve ten behoeve van de schaalvergroting meldkamer brandweer. De meldkamer van Limburg-Noord is samengevoegd met de meldkamer van Zuid-Limburg en in 2016 heeft de verhuizing naar Maastricht plaatsgevonden. De reserve is bestemd voor het opvangen van de te verwachte frictiekosten van deze samenvoeging. De storting in 2020 bestaat uit het resultaat van de meldkamer van € 17.000.

Reserve CMA (Centraal Meld- en Actiepunt)
De reserve CMA is gevormd in het kader van de vereffening van resultaten op het specifiek ten laste van de centrumgemeente Venlo uitgevoerde CMA. Bij eventuele beëindiging van deze activiteit wordt het bedrag aangewend ter dekking van eventuele frictiekosten. Het Algemeen Bestuur heeft besloten dat de activiteiten voor het CMA ingaande 2018 worden beëindigd. De eventuele frictiekosten komen ten laste van deze reserve. Voor 2020 gaat het om een bedrag van € 21.000.
Met de gemeente Venlo is afgesproken dat het restant saldo in 2021 wordt aangewend voor een door de gemeente aan te wijzen bestemming.

Reserve taakherschikking en ouderportaal
Vanwege de coronapandemie is in 2020 de implementatie van het ouderportaal stopgezet, dit wordt begin 2021 hervat. Er is sprake van een half jaar vertraging. Ook de taakherschikking binnen de JGZ is uitgesteld naar 2021. Om te waarborgen dat deze projecten weer opgepakt worden in 2021 heeft het Algemeen Bestuur besloten een bestemmingsreserve te vormen van € 568.000, zodat de middelen hiervoor in 2021 beschikbaar zijn.

Reserve assurantie eigen risico
Bij de aanbesteding van de verzekeringen is ervoor gekozen een deel van de verzekeringen materieel stop te zetten en dit risico zelf te dragen. In 2015 is voor dit doel de bestemmingsreserve assurantie eigen risico gevormd. In 2016 is een bedrag vanuit de balanspost afwikkeling verzekeringsuitkeringen toegevoegd aan deze reserve. In 2017, 2018 en 2019 is respectievelijk een bedrag van € 43.000 toegevoegd, € 60.000 toegevoegd en € 15.000 onttrokken en € 104.000 toegevoegd. In 2020 is € 122.000 toegevoegd aan deze reserve.

Egalisatiereserve kapitaallasten brandweerzorg
In 2017 is deze bestemmingsreserve gevormd vanuit de onderuitputting van de kapitaallasten. Deze reserve wordt ingezet om de verwachte overschrijding van de kapitaallasten in de komende jaren op te vangen. In 2018 en 2019 is respectievelijk € 106.000 en € 260.000 toegevoegd aan deze reserve. In 2020 is € 218.000 toegevoegd aan deze reserve.

Toevoegingen en onttrekkingen reserves, onderverdeeld naar incidenteel en structureel *(bedragen in duizenden euro's)*

	Toevoeging incidenteel	Toevoeging structureel	Onttrekking incidenteel	Onttrekking structureel
Algemene reserve	**153**	**0**	**323**	**0**
Reserves t.b.v. dekking kapitaallasten	0	21	0	56
Overige bestemmingsreserves	848	77	21	0
Bestemmingsreserves	**848**	**97**	**21**	**56**
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	3.072	0	1	0
Gerealiseerd resultaat	**3.072**	**0**	**1**	**0**
Totaal	**4.072**	**97**	**344**	**56**

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2020 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Verloopoverzicht voorzieningen *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2019	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde per 31 december 2020
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onderhoudsegalisatievoorzieningen m.b.t. gebouwen					
Voorziening groot onderhoud gebouwen	872	230	993	109	0
Voorziening groot onderhoud brandweerkazerne, Gennep	76	18	94	0	0
Voorziening groot onderhoud brandweerkazerne, Venlo	281	293	533	41	0
Voorziening groot onderhoud brandweerkazerne, Echt	48	14	62	0	0
Voorziening groot onderhoud brandweerkazerne, Weert	96	32	129	0	0
Subtotaal onderhoudsegalisatievoorzieningen m.b.t. gebouwen	**1.373**	**587**	**1.810**	**150**	**0**
Overige egalisatievoorzieningen					
Voorziening aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een niet vergelijkbaar volume	0	287	0	0	287
Voorziening ouderen-, volwassenen- en jongerenmonitor	109	42	0	144	7
Totaal (onderhouds)egalisatievoorzieningen	**1.482**	**916**	**1.810**	**294**	**294**
Totaal voorzieningen voor middelen van derden	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**1.482**	**916**	**1.810**	**294**	**294**

In de kolom ‘vrijval’ zijn de bedragen opgenomen die ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorziening zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

Het onderhoudsplan voor het groot onderhoud had in 2020 voorgelegd moeten worden aan het Algemeen Bestuur omdat dat 1 maal in de 5 jaar moet gebeuren. Als gevolg van werkdruk in het kader van de coronabestrijding is het niet gelukt de onderhoudsplannen in 2020 te actualiseren. In 2021 zal een geactualiseerde plan aan het Algemeen Bestuur worden voorgelegd. Aan het Algemeen Bestuur vragen we bij de vaststelling van de jaarrekening 2020 een bestemmingsreserve te vormen voor het groot onderhoud aan alle gebouwen.

Voorziening groot onderhoud gebouwen

Ten behoeve van het uit te voeren groot onderhoud aan de panden Nijmeegseweg te Venlo, Drie Decembersingel te Venlo en Oranjelaan te Roermond is deze onderhoudsvoorziening gevormd. De in 2015 opgestelde meerjarenonderhoudsplannen welke ten grondslag liggen aan deze voorziening zijn in 2017 en 2018 geactualiseerd maar niet formeel vastgesteld door het Algemeen Bestuur.
In 2020 is er een bedrag van € 993.000 van de onderhoudsvoorziening gebouwen op formele gronden vrijgevallen. Aan het Algemeen Bestuur vragen we bij de vaststelling van de jaarrekening 2020 een bestemmingsreserve te vormen ter grootte van € 993.000.

Voorziening groot onderhoud brandweerkazernes

Ten behoeve van het uit te voeren groot onderhoud van de brandweerkazernes in eigendom van de veiligheidsregio zijn onderhoudsvoorzieningen gevormd. De meerjarenonderhoudsplannen welke ten grondslag liggen aan deze voorzieningen zijn in 2015 opgesteld.
In 2020 is er een bedrag van € 817.000 van de onderhoudsvoorziening brandweergebouwen op formele gronden vrijgevallen. Aan het Algemeen Bestuur vragen we bij de vaststelling van de jaarrekening 2020 een bestemmingsreserve te vormen ter grootte van € 817.000.

Voorziening ouderen-, volwassenen- en jongerenmonitor
In de Wpg is de gemeenten opgedragen om elke 4 jaar een nota 'Lokaal gezondheidsbeleid' op te stellen die is gebaseerd op een analyse van de gezondheidssituatie van de bevolking. Om aan deze wettelijke verplichting te voldoen is deze voorziening opgevoerd waaraan jaarlijks een bedrag gedoteerd wordt en waar eens in de 4 jaar een beroep op gedaan wordt voor de uitvoering van de volwassenen en ouderenmonitor en de jongerenmonitor. In 2020 is er € 42.000 gedoteerd aan deze voorziening. Er is in 2020 een bedrag van € 144.000 aangewend.

Voorziening aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een niet vergelijkbaar volume
In 2020 is deze voorziening gevormd en is er een bedrag van € 287.000 gedoteerd ten behoeve van de spreiding van de jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een niet vergelijkbaar volume.

Vaste schulden met een looptijd langer dan een jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan een jaar is als volgt:

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	34.275	38.566
Overige schulden	0	0
Totaal	**34.275**	**38.566**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan een jaar over het jaar 2020.

Verloop vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar *(bedragen in duizenden euro's)*

	Saldo 31 december 2019	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31 december 2020
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	38.566	0	4.291	34.275
	38.566	**0**	**4.291**	**34.275**

De rentelast over de opgenomen geldleningen bedraagt € 491.397. De aflossingen op de langlopende leningen in 2020 bedragen € 4.290.830. In 2020 zijn er geen nieuwe leningen afgesloten.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Vlottende passiva *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Netto-vlottende schulden met een rentetyptische looptijd korter dan een jaar	5.805	3.319
Overlopende passiva	10.233	6.470
Totaal	**16.039**	**9.789**

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Specificatie netto-vlottende schulden met een rentetyptische looptijd korter dan een jaar *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Overige kasgeldleningen	4.000	2.000
Banksaldi	0	0
Overige schulden	1.805	1.319
Totaal	**5.805**	**3.319**

De post overige schulden bestaat met name uit het saldo van de crediteuren.

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Specificatie overlopende passiva *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2020	Boekwaarde per 31 december 2019
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouw d en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen (met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)	9.315	6.115
De voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen	245	4
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	673	351
Totaal	**10.233**	**6.470**

De verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen (ofwel de nog te betalen bedragen) bestaan voornamelijk uit af te dragen sociale lasten en pensioenpremies.

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren *(bedragen in duizenden euro's)*

	Saldo 31 december 2019	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31 december 2020
Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Scholing brandweerpersoneel /VWS	4	241	0	245
Totaal	**4**	**241**	**0**	**245**

De post scholing brandweerpersoneel/VWS betreft enerzijds middelen uit een ESF-subsidie van Brandweer Nederland, welke worden ingezet ten behoeve van de versterking van het brandweeronderwijs en anderzijds vooruitontvangen middelen Bonusregeling zorgmedewerkers 2020 van het Ministerie van VWS.

Langlopende financiële verplichtingen

De veiligheidsregio is voor een aantal jaren verbonden aan, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder volgen de belangrijkste van deze verplichtingen.

Huurovereenkomsten

In het kader van de huur van GGD-panden is voor ongeveer € 700.000 (huur- en servicekosten) aan verplichtingen aangegaan. Voor de brandweerkazernes zijn in 2017 nieuwe huurovereenkomsten afgesloten. Deze hebben een looptijd van 5 jaar (2017 t/m 2021). De jaarlijkse huurverplichting (2021 nog resterend) bedraagt circa € 980.000.

Investeringsverplichtingen

Voor balansdatum zijn investeringsverplichtingen aangegaan. Deze hangen samen met investeringen die worden uitgevoerd over een periode die over het boekjaar heen loopt.

Overige langlopende verplichtingen

Voor de toelichting op de langlopende verplichtingen wordt verwezen naar de bijlage.

Verlofuren

Conform het BBV is geen voorziening gevormd voor het openstaand verlof. Zie hierover de opmerking onder punt 6.3.7. Dit openstaand verlof wordt gezien als een verplichting van vergelijkbaar volume en vertegenwoordigt een waarde van € 1,750 miljoen.
Aan het einde van 2020 is het verlofsaldo fors hoger dan gebruikelijk. Dat hangt samen met corona: medewerkers zijn extra ingezet in de coronabestrijding en medewerkers namen als gevolg van corona

minder verlof op. Vanwege dit eenmalige hogere verlofsaldo nemen we in de jaarrekening over 2020 een voorziening op.

Gebeurtenissen na de afsluitingsdatum van het boekjaar

In januari 2021 is een datalek in de GGD-systemen in de publiciteit gekomen. De Autoriteit Persoonsgegevens is begin februari 2021 een onderzoek gestart naar de naleving door de GGD van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Daarbij heeft de Autoriteit Persoonsgegevens aangegeven het toezicht op de GGD te gaan intensiveren. Het is nog niet duidelijk wanneer de uitkomst van het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens te verwachten is en wat de uiteindelijke bevindingen zullen zijn. Onderzoeken en besluiten van de Autoriteit Persoonsgegevens worden doorgaans openbaar gemaakt. Na afloop van het onderzoek zal worden vastgesteld of en in welke mate individuele GGD-en aan te spreken zijn op de consequenties van het datalek.

6.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie en de begroting na wijziging worden hieronder toegelicht. De baten en lasten zijn opgenomen per programma en worden nader verklaard.

6.3.1. Programma Publieke Gezondheid

Totaal Programma Publieke Gezondheid *(bedragen in duizenden euro's)*

130219

	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Verschil begroting - realisatie	
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)				
Jeugdgezondheidszorg 0-18	9.737	9.946	-208	
Uitvoerende taken gezondheidsbescherming	3.454	3.601	-148	
Bew aken publieke gezondheid bij incidenten, rampen en crisis	58	65	-7	
Toezicht houden	519	530	-11	
Onderzoek, kennis en advies	1.402	1.489	-87	
Bedrijfsvoering GGD	2.571	8.572	-6.001	
Totaal lasten	**17.741**	**24.203**	**-6.462**	
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)				
Jeugdgezondheidszorg 0-18	1.109	1.221	112	
Uitvoerende taken gezondheidsbescherming	1.889	1.749	-141	
Bew aken publieke gezondheid bij incidenten, rampen en crisis	0	0	0	
Toezicht houden	359	286	-72	
Onderzoek, kennis en advies	125	321	195	
Bedrijfsvoering GGD	417	9.002	8.585	
Totaal baten programma	**3.900**	**12.578**	**8.679**	
Baten (gemeentelijke bijdragen)				
Jeugdgezondheidszorg 0-18	8.920	8.920	0	
Uitvoerende taken gezondheidsbescherming	1.146	1.146	0	
Bew aken publieke gezondheid bij incidenten, rampen en crisis	56	56	0	
Toezicht houden	-127	-127	0	
Onderzoek, kennis en advies	1.358	1.358	0	
Bedrijfsvoering GGD	1.955	1.955	0	
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**13.308**	**13.308**	**0**	
Totaal baten	**17.208**	**25.887**	**8.679**	
Saldo van baten en lasten	**-533**	**1.683**	**2.216**	**V**
Toevoegingen aan reserves	572	572	0	
Onttrekkingen aan reserves	15	36	21	
Gerealiseerde resultaat	**-1.089**	**1.148**	**2.237**	**V**
Gerealiseerde resultaat excl Corona	**-242**	**182**	**424**	**V**

Zonder de kosten van de coronabestrijding is er bij de jaarrekening sprake van een voordeel van € 182.000 bij de GGD waar bij de bestuursrapportage nog uitgegaan werd van een nadeel van € 242.000. Het voordeel ten opzichte van de bestuursrapportage wordt met name veroorzaakt door meer inkomsten van derden (projecten, subsidies). Daar staan natuurlijk wel uitvoeringsverplichtingen tegenover. Daarnaast zien we minder uitgaven voor reiskosten uit dienstreizen. De vrijval van de balanspost adolescenten en statushouders van € 62.000 komt via de resultaatsbestemming ten goede aan de gemeenten.
Het nadeel laat zich verklaren door hogere personele lasten en lagere baten vanwege de sluiting van het AZC in Weert.

6.3.2. Programma Brandweerzorg

Totaal Programma Brandweerzorg *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Verschil begroting - realisatie
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)			
Risicobeheersing	3.132	3.071	60
Incidentbestrijding en preparatie	27.118	28.480	-1.362
Totaal lasten	**30.250**	**31.551**	**-1.301**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)			
Risicobeheersing	622	642	21
Incidentbestrijding en preparatie	5.053	6.006	952
Vrijval onderhoudsvoorziening brandweerkazernes		817	817
Totaal baten programma	**5.675**	**7.465**	**1.790**
Baten (gemeentelijke bijdragen)			
Risicobeheersing	2.690	2.690	0
Incidentbestrijding en preparatie	22.691	22.691	0
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**25.381**	**25.381**	**0**
Totaal baten	**31.057**	**32.847**	**1.790**
Saldo van baten en lasten	**807**	**1.296**	**489 V**
Toevoegingen aan reserves	218	218	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Gerealiseerde resultaat	**589**	**1.078**	**489 V**
Gerealiseerde resultaat excl. Corona	**589**	**1.157**	**568 V**

In de jaarrekening is sprake van een voordeel van € 1.157.000 bij Brandweerzorg, waar bij de bestuursrapportage nog uitgegaan werd van een voordeel van € 589.000. Deze afwijking ten opzichte van de bestuursrapportage, ten bedrage van € 568.000, wordt met name veroorzaakt door de vrijval in de onderhoudsvoorziening brandweerkazernes. Dit is een administratieve correctie. Daarnaast zien

we in de tweede helft van het jaar mutaties door aankoop materieel en hogere reparatiekosten voertuigen. Het financieel resultaat is vooral ontstaan door lagere kosten vrijwilligersvergoedingen als gevolg van het niet doorgaan van opleiden en oefenen, waarvan een gedeelte wordt ingehaald.
Bij Risicobeheersing lagere kosten externe inhuur ten behoeve van controles bouwveiligheid en lagere kosten onderzoek en beleid.

6.3.3. Programma Veiligheid: Crisisbeheersing

Totaal Programma Crisisbeheersing *(bedragen in duizenden euro's)*

130219

	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Verschil begroting - realisatie
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)			
Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking (incl. GHOR)	2.813	2.931	-118
Gemeentelijke processen	735	715	20
Meldkamer	1.727	1.271	456
Totaal lasten	**5.275**	**4.917**	**358**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)			
Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking (incl. GHOR)	551	661	110
Gemeentelijke processen	90	90	0
Meldkamer	269	-47	-315
Totaal baten programma	**909**	**704**	**-205**
Baten (gemeentelijke bijdragen)			
Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking (incl. GHOR)	2.585	2.585	0
Gemeentelijke processen	642	642	0
Meldkamer	1.335	1.335	0
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**4.561**	**4.561**	**0**
Totaal baten	**5.471**	**5.265**	**-205**
Saldo van baten en lasten	**196**	**348**	**153 V**
Toevoegingen aan reserves	40	17	24
Onttrekkingen aan reserves	164	0	-164
Gerealiseerde resultaat	**319**	**332**	**12 V**
Gerealiseerde resultaat excl. Corona	**319**	**348**	**28 V**

In de jaarrekening is sprake van een voordeel van € 348.000 bij Crisisbeheersing waar bij de bestuursrapportage nog uitgegaan werd van een voordeel van € 319.000. Het voordeel is dus met € 28.000 toegenomen ten opzichte van de bestuursrapportage. Mutaties ten opzichte van de begroting ontstaan door afwijkingen in de lasten: lagere personeelslasten, hogere kosten piketfunctionarissen, lagere kosten opleiden, trainen en oefenen en operationeel optreden, hogere kosten programma ‘Informatie en Techniek’ en extra storting in reserve Transitiekosten schaalvergroting meldkamer.

6.3.4. Bedrijfsvoering/Overhead

Totaal Overhead *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2020 na wijziging	Realisatie 2020	Verschil begroting - realisatie
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)			
Overhead	14.126	14.619	-493
Totaal lasten	**14.126**	**14.619**	**-493**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)			
Overhead	2.014	1.524	-489
vrijval onderhoudsvoorziening kantoorgebouwen		993	993
Totaal baten overhead	**2.014**	**2.517**	**504**
Baten (gemeentelijke bijdragen)			
Overhead	12.482	12.482	0
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**12.482**	**12.482**	**0**
Totaal baten	**14.496**	**14.999**	**504**
Saldo van baten en lasten	**369**	**380**	**11 V**
Toevoegingen aan reserves	230	230	-0
Onttrekkingen aan reserves	41	364	323
Gerealiseerde resultaat	**181**	**515**	**334 V**
Gerealiseerde resultaat excl. Corona	**180**	**1.386**	**1.206 V**

In de jaarrekening is sprake van een voordeel van € 1.386.000 bij de overhead, waar bij de bestuursrapportage nog uitgegaan werd van een voordeel van € 180.000. Het voordeel is dus met € 1.206.000 toegenomen ten opzichte van de bestuursrapportage. Dit komt voor een groot deel door de vrijval van de onderhoudsvoorziening kantoorgebouwen van € 993.000. Dit is een administratieve correctie. Daarnaast zijn de lasten bij automatisering en telefonie lager. In 2020 en 2021 is meer geld vrijgemaakt voor ICT samenhangend met de vernieuwing van het werkplek- en communicatieplatform. De implementatie is gestart in 2020 en loopt door in 2021. De uitputting zal in 2021 wel compleet zijn. Bij de kapitaallasten is een voordeel van € 110.000, dit wordt vooral bij Documentaire Informatie Voorziening gerealiseerd waar sprake is van achterblijvende investeringen. Daarnaast is door de lagere rente bij nieuwe geldleningen een voordeel van € 72.000. Tot slot hebben we bij verzekeringen een voordeel op de premies van € 68.000, dit komt omdat we een groter eigen risico dragen en een aantal verzekeringen hebben opgezegd.

6.3.6. Overzicht incidentele baten en lasten

In de hierna volgende overzichten staat een samenvatting van de incidentele afwijkingen ten opzichte van de begroting wat betreft de baten en de lasten.

Incidentele baten *(bedragen in duizenden euro's)*

Omschrijving			
Corona		8.880	V
Publieke Gezondheid:	Subsidies/detacheringen	177	V
	Baten projecten Voorzorg/Nu Niet Zw anger/inloopspreekuur	267	V
	UWV-uitkeringen	84	V
Brandw eerzorg:	Overige baten en doorbelasting gemeenten FLO-overgangsrecht	366	V
	Vrijval onderhoudsvoorziening	817	V
Crisisbeheersing:	Overige baten/bijdragen	-23	N
Overhead:	Vrijval onderhoudsvoorziening	993	V
Totaal		**11.561**	**V**

'+' = Voordeel; '-' = Nadeel

Incidentele lasten *(bedragen in duizenden euro's)*

Omschrijving			
Corona		-8.880	N
Publieke Gezondheid	Inhuur/extra capaciteit i.v.m. projecten	-258	N
	Onderzoeken, verbruiksartikelen JGZ	-65	N
	Niet ingezette stelpost	130	V
	Overige kosten GGD, opleidingen, NS-kaart, Arbo-gerelateerd	117	V
Brandw eerzorg:	Lasten FLO	-374	N
	Lagere kosten inhuur t.b.v. controles bouw veiligheid	58	V
	Lagere kosten inhuur extern a.g.v. Corona	25	V
	Lagere kosten vrijw illigers a.g.v. niet doorgaan opleiden en oefenen	427	V
	Storting voorziening onderhoud gebouw en	-220	N
	Uitgaven materieel	-259	N
Crisisbeheersing:	Programmaplan Informatie en Techniek	-27	N
Overhead:	Kosten beste overheidsorganisatie	-41	N
	Voormalig personeel	40	V
	Voordeel materiële lasten ICT (met name telefonie)	182	V
	Voordeel Renteomslag	72	V
	Storting in voorziening i.v.m. bovenmatig verlof	-287	N
	Kapitaallasten DIV, ICT	110	V
Totaal		**-9.250**	**N**

'+' = Voordeel; '-' = Nadeel

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

De baten en lasten op programmaniveau overschrijden de baten en lasten in de begroting na wijziging. Deze overschrijding wordt veroorzaakt door de systematiek van het opstellen van de jaarrekening. De baten en lasten in de begroting na wijziging zijn deels gesaldeerd. In de jaarrekening zijn de niet gesaldeerde baten en lasten opgenomen. Formeel leidt dit tot een begrotingsonrechtmatigheid. Met het vaststellen van de jaarverantwoording wordt dit door het Algemeen Bestuur goedgekeurd.

Tot op heden geven externe accountants een rechtmatigheidsoordeel af bij de jaarrekening. Er is een wetswijziging in de maak die regelt dat het bestuur zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeeft in de jaarstukken. De externe accountant geeft dan een controleverklaring af met alleen een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening. Op moment van schrijven is de ingangsdatum van de rechtmatigheidsverantwoording nog niet definitief. De wetswijziging die hiervoor nodig is, is doorgeschoven naar de tweede helft van 2021. Het is onduidelijk of de wijziging met terugwerkende kracht zal worden ingevoerd per 1 januari 2021. In 2020 zijn de eerste voorbereidingen getroffen en zijn de bijbehorende besluiten door het Dagelijks Bestuur genomen. In 2021 worden deze voorbereidingen voortgezet zodat VRLN klaar is om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven (per boekjaar 2021 of 2022) zodra de wetswijziging heeft plaatsgevonden.

6.3.7. Aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op grond van het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen voorzieningen gevormd worden. De financiële consequenties bijvoorbeeld van het opnemen en toekennen van verlof vallen onder de aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen. Hier wordt dus geen voorziening voor opgenomen, wel geven we bij ‘de niet uit de balans blijkende verplichtingen’ aan welke de omvang hiervan is. Aan het einde van 2020 was het verlof als gevolg van coronabestrijding substantieel hoger.

6.3.8. Wet normering topinkomens

Uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector moet de bezoldiging van alle topfunctionarissen (WNT) worden verantwoord, ook als de norm niet is overschreden. Dit geldt ook voor externe topfunctionarissen, ongeacht de duur van het dienstverband c.q. de periode van inhuur.

Het bezoldigingsmaximum uit hoofde van de WNT 2020 voor de leidinggevende topfunctionarissen bedraagt € 201.000 en wordt niet overschreden. De norm uit hoofde van de WNT 2020 voor de voorzitter en de leden van het Algemeen Bestuur bedraagt 15% van het WNT-maximum (€ 30.150), respectievelijk 10% van het WNT-maximum (€ 20.100) en wordt niet overschreden.

WNT - 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking

(bedragen in hele euro's)

	J. Rooijmans
Functiegegevens	Secretaris Algemeen Bestuur Algemeen Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	147.567
Beloningen betaalbaar op termijn	21.135
Subtotaal	*168.702*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	168.702

Gegevens 2019	**J. Rooijmans**
Functiegegevens	Secretaris Algemeen Bestuur Algemeen Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	164.023
Beloningen betaalbaar op termijn	20.243
Subtotaal	*184.266*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
Bezoldiging	184.266

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen andere functionarissen met een dienstbetrekking die in 2020 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen. De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instellingen als leidinggevende topfunctionaris die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018.

De leden van het Algemeen Bestuur van VRLN ontvangen vanuit VRLN geen bezoldiging uit hoofde van hun functie.

WNT - 1d. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE VRLN	FUNCTIE	Datum wijziging
A. Scholten	Voorzitter Algemeen Bestuur Voorzitter Dagelijks Bestuur	Burgemeester gemeente Venlo	
W. Rutten	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Beesel	28-01-2020
B. Vostermans	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Beesel	28-01-2020
J. Hessels	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Echt-Susteren	
W.van Beek	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Gennep	05-10-2020
H.Teunissen	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Gennep	05-10-2020
R.Palmen	Lid Algemeen Bestuur Lid Dagelijks Bestuur	Burgemeester gemeente Horst aan de Maas	
B.M.T.J. Op de Laak	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Nederweert	
D. Schmalschläger	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Leudal	
S. Strous	Lid Algemeen Bestuur Lid Dagelijks Bestuur	Burgemeester gemeente Maasgouw	
W. Gradisen	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Mook en Middelaar	
W. Delissen - van Tongerlo	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Peel en Maas	
A.Mestrom	Lid Dagelijks Bestuur	Wethouder gemeente Peel en Maas	
M. de Boer – Beerta	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Roerdalen	
M.J.D. Donders - De Leest	Lid Algemeen Bestuur Lid Dagelijks Bestuur	Burgemeester gemeente Roermond	
M.A.J. Smitsmans - Burhenne	Lid Dagelijks Bestuur	Wethouder gemeente Roermond	
J. Gilissen	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Venray	01-01-2020
L. Winants	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Venray	06-01-2020
J. Heijmans	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Weert	31-01-2020
I. Leppink-Schuitema	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Weert	18-05-2020
P.Sterk	Lid Dagelijks Bestuur	Wethouder gemeente Weert	
M. Pelzer	Lid Algemeen Bestuur	Burgemeester gemeente Bergen	

6.4 Sisa-bijlage bij de jaarrekening

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 4 maart 2021								
JenV	**A2**	**Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR)** **Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3** Veiligheidsregio's	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A2/01*					
			€ 5.866.084					
VWS	**H11**	**Corona Bonusregeling Zorg**	Kenmerk/nummer aanvraag *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/01*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen voor bonus *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/02*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen voor belastingcomponent *Aard controle n.v.t* *Indicator: H11/03*	Totaal in (2020) ontvangen specifieke uitkeringen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/04*	De totale besteding (t/m jaar T) aan medewerkers netto uitgekeerde bonus van € 1.000 *Aard controle R* *Indicator: H11/05*	De totale besteding (t/m jaar T) aan derden netto uitgekeerde bonus van € 1.000 *Aard controle R* *Indicator: H11/06*
			2400390756	€ 134.000	€ 107.200	€ 241.200	€ 0	€ 0
			Zijn de zorgprofessionals die een bonus van aanvrager hebben ontvangen werkzaam geweest in de periode 1 maart tot 1 september 2020 bij de organisatie waarvoor een aanvraag is gedaan (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H11/07*	Voldoen de betalingen (t/m jaar T) aan de inkomenstoets zoals omschreven in de regeling (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H11/08*	Afgedragen of aangegeven verschuldigde eindheffing over de aan medewerkers netto uitgekeerde bonus (max € 800 per medewerker) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/09*	Afgedragen verschuldigde belasting (t/m jaar) over de aan derden netto uitgekeerde bonus (€ 750 per persoon) *Aard controle R* *Indicator: H11/10*	Overig saldo voor bonus in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H11/11*	Overig saldo voor belastingcomponent in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H11/12*
			Ja	Ja	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Eventuele toelichting Verplicht als alle of een deel van de bonussen wordt uitgekeerd in het volgende jaar (05 of 06) of als bij 07 of 08 Nee is ingevuld. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H11/14*				
			De bonussen worden uitgekeerd in 2021.	Nee				

6.5 Bijlage met gerealiseerde baten en lasten per taakveld

De Veiligheidsregio Limburg-Noord dient als gemeenschappelijke regeling de baten op het taakveld overhead te verdelen naar de overige taakvelden. Deze verdeling is uitgevoerd op basis van de verhouding van de gemeentelijke bijdragen van de betreffende programma's.

Het taakveld Crisisbeheersing en Brandweer is opgebouwd uit de twee programma's Veiligheid. Het taakveld Volksgezondheid betreft het programma Gezondheid, met uitzondering van het programmaonderdeel Toezicht houden. Dit programmaonderdeel valt onder het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie.

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld *(bedragen in duizenden euro's)*

110419

Taakvelden gemeenten		Gerealiseerde baten	Gerealiseerde lasten
0.	**Bestuur en Ondersteuning**		
0.4	Overhead	0	14.849
Subtotaal taakveld Bestuur en Ondersteuning		**0**	**14.849**
1.	**Veiligheid**		
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	47.284	36.703
Subtotaal Veiligheid		**47.284**	**36.703**
6.	**Sociaal Domein**		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	292	530
Subtotaal Sociaal Domein		**292**	**530**
7.	**Volksgezondheid en Milieu**		
7.1	Volksgezondheid	31.822	24.245
Subtotaal Volksgezondheid en Milieu		**31.822**	**24.245**
Totaal		**79.398**	**76.326**

6.6 Bijlage met toelichting op langlopende verplichtingen

De veiligheidsregio is voor een aantal jaren verbonden aan, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een toelichting op langlopende verplichting met een inkoopwaarde boven € 100.000.

- Voor levering van gas en elektra zijn met ingang van 1 januari 2019 overeenkomsten gesloten met een duur van vier jaar, tot en met 31 december 2022. De prijs is afhankelijk van marktomstandigheden en verbruik. De ingeschatte kosten bedragen ca. € 450.000 per jaar.
- Voor het schoonmaakonderhoud is een overeenkomst gesloten met ingang van 1 april 2019 voor de duur van acht jaar inclusief opties tot verlenging, tot en met 1 april 2027. De verplichting bedraagt ca. € 400.000 per jaar.
- Voor de levering van consultants en implementatie van de salarisapplicatie is met ingang van 28 juni 2016 een overeenkomst gesloten. De overeenkomst heeft een looptijd van vier jaar met een optie tot twee keer verlenging van twaalf maanden. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 150.000.
- In 2013 is een overeenkomst gesloten voor levering en onderhoud van het vakbekwaamheidssysteem. De overeenkomst loopt tot en met 1 januari 2022. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 100.000.
- Voor het leveren van kantoormeubilair is een overeenkomst gesloten met ingang van 1 mei 2018 voor een duur van vier jaar, tot en met 1 mei 2022. De verplichting bedraagt ca. € 150.000 per jaar.
- Voor het leveren van medische ge- en verbruiksartikelen en onderhoud en kalibratie van medische meetmiddelen is een overeenkomst gesloten met ingang van 1 januari 2017 voor een duur van vier jaar, tot en met 31 december 2020. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 110.000.
- Voor het meerjarig onderhoud van de gebouwen is een overeenkomst gesloten met ingang van 1 januari 2019 voor een duur van drie jaar, tot en met 31 december 2021. De verplichting bedraagt ca. € 200.000 per jaar.
- In 2019 is een overeenkomst gesloten voor het beschikbaar stellen van tankkaarten voor voertuigen in eigen beheer. De overeenkomst is per 1 maart 2019 ingegaan en loopt tot 1 maart 2023, met een optie tot een verlenging van vier jaar. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 240.000.
- Voor de digitale dossiervorming JGZ is met ingang van 1 oktober 2017 een overeenkomst gesloten. De overeenkomst heeft een looptijd van vier jaar, met een optie tot verlenging van twaalf maanden. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 350.000.
- In 2019 is een overeenkomst gesloten voor de levering van vaccins. De overeenkomst is ingegaan op 1 april 2019 voor een duur van bijna twee jaar, tot en met 31 december 2021. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 350.000.
- Voor de nieuwbouw en oplevering van vijf kazernes is een overeenkomst aangegaan met ingang van 1 mei 2018 met een duur van vier jaar, tot en met 1 mei 2022. De geschatte jaarlijkse kosten bedragen ca. €1.500.000.
- Met ingang van 1 april 2016 is een huurovereenkomst gesloten voor de levering van Multifunctionals. De overeenkomst heeft een looptijd van 4 jaar met een optie tot een keer verlenging van twaalf maanden. Er is gebruik gemaakt van de optie om de overeenkomst te verlengen tot 1 april 2021. De verplichting bedraagt ca.€ 100.000 per jaar.
- In 2018 is een overeenkomst gesloten voor een aansprakelijkheidsverzekering. De verzekering is ingegaan op 1 januari 2019 en loopt tot en met 31 december 2021, met een optie tot drie keer verlenging van twaalf maanden. De verplichting bedraagt ca. € 100.000 per jaar.

- In 2018 is een overeenkomst gesloten voor de brand- en wagenparkverzekering. De verzekeringen zijn ingegaan op 1 januari 2019 en lopen tot en met 31 december 2021, met een optie tot drie keer verlenging van twaalf maanden. De verplichting bedraagt ca. € 300.000 per jaar.
- Voor onderhoud van voertuigen en installaties is een overeenkomst gesloten met ingang van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2021. De verplichting bedraagt ca. € 500.000 per jaar.
- In 2017 is een overeenkomst gesloten voor keuring en onderhoud van brandweermaterieel. De overeenkomst is ingegaan op 1 januari 2017 tot en met 1 juli 2021. De verplichting bedraagt ca. € 300.000 per jaar.
- In 2018 is een overeenkomst gesloten voor ondersteuning en begeleiding van brandweer specifieke trainingen. De overeenkomst loopt tot en met 31 december 2021. De verplichting bedraagt ca. € 100.000 per jaar.
- Met ingang van 1 januari 2019 is een overeenkomst gesloten voor de brandweer specifieke eendaagse trainingen. De overeenkomst heeft een looptijd van 2 jaar met een optie tot twee keer verlenging van twaalf maanden. De verplichting bedraagt ca. € 300.000 per jaar.
- In 2018 zijn overeenkomsten gesloten voor levering en additionele dienst(verlening) ICT hardware. De overeenkomsten zijn ingegaan op 14 februari 2018 en lopen tot en met 31 december 2020. De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 350.000.
- Per 1 januari 2017 is een overeenkomst gesloten voor inhuur van flexibele arbeid. De overeenkomst heeft een looptijd van twee jaar, met een optie tot vier keer verlenging van twaalf maanden. Er is gebruik gemaakt van de optie om de overeenkomst te verlengen tot 1 januari 2021. De verplichting bedraagt ca. € 125.000 per jaar.
- Voor het uitvoeren van brandveiligheidscontrole van 400 objecten per jaar is een overeenkomst gesloten. De overeenkomst heeft een looptijd van 1 augustus 2018 tot en met 31 juli 2021, met een optie tot twee keer verlenging van twaalf maanden. De verplichting bedraagt ca.€ 140.000 per jaar.
- Met ingang van 1 oktober 2019 is een overeenkomst gesloten inzake levering van licenties en consultancy. De overeenkomst heeft een looptijd van vier jaar, met een optie tot twee keer verlenging van twaalf maanden. De verplichting bedraagt ca. € 650.000 per jaar.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Wordt later ingevoegd.

Lijst van afkortingen

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AZC	Asielzoekerscentrum
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten
BCO	Bron- en contactonderzoek
BMR	Bof, mazelen en rode hond
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BT	Beleidsteam
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMA	Centraal Meld- en Actiepunt
CoPI	Commando Plaats Incident
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DTP	Difterie, tetanus en polio
ECA	Extra contactmoment adolescenten
Fido	Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	GeneeskundigeHulpverleningsOrganisatie in de Regio
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure
HPV	Humaan Papillomavirus
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IZB	Infectieziektebestrijding
IFV	Instituut Fysieke Veiligheid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KBO	Katholieke Bond van Ouderen
LCMS	Landelijk Crisis Management Systeem
LOT-C	Landelijk Operationeel Team Corona
MOTO	Multi Opleiden Trainen & Oefenen
NNZ	Nu Niet Zwanger
OT	Operationeel Team
OvD-G	Officier van dienst Geneeskundig
PfZW	Pensioenfonds Zorg en Welzijn
Prio	Prioriteit
PSH	Psychosociale hulpverlening
RBOP	Repressief Brandweerorganisatie Plan
RBT	Regionaal Beleidsteam
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
ROT	Regionaal Operationeel team
RUD	Regionale Uitvoerings Dienst
SES	Sociaal economische status

SI-2T	Snel Interventie Voertuig
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
TBC	Tuberculose
THZ	Technische hygiënezorg
TWM	Tijdelijke wet maatregelen
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VIC	Veiligheids Informatie Centrum
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VR	Veiligheidsregio
VRLN	Veiligheidsregio Limburg-Noord
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingswet
WML	Waterleiding Maatschappij Limburg
WNT	Wet Normering Topinkomens
Wpg	Wet publieke gezondheid
Wvr	Wet veiligheidsregio's

Voorstellen bestemming resultaat

	Inhalen werk 2020	Transitie	Totaal
Brandweerzorg	**€ 353.000**	**€ 260.000**	**€ 613.000**
Gebruikscontroles risicobeheersing (door extern bedrijf)	€ 50.000		
Leiderschapstrainingen	€ 25.000		
Bijeenkomsten Brandveilig Leven	€ 6.000		
Herstartbijeenkomsten Risk Factory	€ 2.000		
Manschapsopleidingen brandweer	€ 165.000		
Energiescan kazernes	€ 44.000		
Uitgestelde aanbestedingen	€ 55.000		
Implementatie nieuw roosterprogramma	€ 6.000		
Beleidsondersteuning nieuw brandweerorganisatieplan		€ 50.000	
Storting in egalisatiereserve 2e loopbaanbeleid		€ 210.000	
Crisisbeheersing	**€ 201.000**	**€ 55.000**	**€ 256.000**
Multidisciplinair opleiden en oefenen	€ 50.000		
Netwerkdagen crisisbeheersing	€ 35.000		
Project vroegtijdig digitaal opstarten piketfuncties	€ 40.000		
Project informatiegestuurd werken	€ 76.000		
Vervroegd opstarten informatiebeheer GEO/VIC		€ 55.000	
Bedrijfsvoering	**€ 140.000**	**€ 127.000**	**€ 267.000**
Transitiekosten CMS websites	€ 140.000		
Deskundigheidsbevordering nieuwe werkwijze na transitie		€ 18.000	
Ontwikkelen data governance strategie		€ 15.000	
Strippenkaart GEO en doorontwikkeling Intranet		€ 6.250	
Inrichten en beheer processencatalogus/DSP I-navigator		€ 6.250	
Documentmanagement O365 Sharepoint/Teams		€ 25.000	
Inrichting zaaktype bestuurlijke besluitvorming		€ 10.000	
Inrichten data-verkeersplein		€ 15.000	
Ondersteuning Uniform koppelvlak en Dataportaal		€ 11.500	
ICT-audit		€ 15.000	
Digitalisering personeelsblad		€ 5.000	
TOTAAL	**€ 694.000**	**€ 442.000**	**€ 1.136.000**

veiligheidsregio
limburg-noord

Aan de gemeenteraden
van de deelnemende gemeenten
Veiligheidsregio Limburg-Noord

datum	9 april 2021	**behandeld door**	Claudia Knapen
uw kenmerk		**telefoonnummer**	+31881190288
ons kenmerk	UIT051110	**bijlage(n)**	2

onderwerp Ontwerpbegroting 2022

Geachte leden van de gemeenteraad,

Bijgaand bieden wij u de ontwerpbegroting 2022 van Veiligheidsregio Limburg-Noord voor zienswijze aan. De begroting is opgesteld op basis van de kaderbrief 2022. De kaderbrief 2022 is in december 2020 aan u toegezonden, waarbij u de gelegenheid is geboden om eventuele opmerkingen daarover kenbaar te maken.

Het Algemeen Bestuur heeft in de vergadering van 5 maart jl. gesproken over het proces van de kerntakendiscussie. Er werd geconstateerd dat er goede documenten zijn aangeleverd en ook prima inhoudelijke presentaties zijn gegeven. Daarmee is een goede basis gelegd voor het verdere gesprek en discussie. Het vervolgtraject van de kerntakendiscussie wordt in een separaat schrijven weergegeven. Belangrijke constatering is dat de discussie meer ruimte en tijd vraagt en daarom losgekoppeld wordt van de behandeling van de begroting 2022. Met het oog daarop is de voorliggende ontwerpbegroting beleidsarm. Wel verwerkt is de nieuwe verdeelsleutel voor de kosten van de jeugdgezondheidszorg. Om grote verschillen in gemeentelijke bijdrage te voorkomen is er gekozen voor een ingroeimodel.

Daarnaast zijn de financiële ontwikkelingen meegenomen zoals reeds vermeld in de kaderbrief 2022. Het betreft de kostenontwikkeling als gevolg van loon- en prijsstijgingen en de gefaseerde invoering van de paraatheid brandweer. Tevens is de uitbreiding van het Rijksvaccinatieprogramma verwerkt, waarvoor naar verwachting bij de meicirculaire 2021 een toevoeging aan het gemeentefonds plaatsvindt.

veiligheidsregio
limburg-noord

Gemeentelijke zienswijze
Met in achtneming van de bepalingen in de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft u ten minste 8 weken de gelegenheid om de zienswijze van de gemeenteraad in te dienen voordat besluitvorming in het Algemeen Bestuur van VRLN plaatsvindt. Besluitvorming door het Algemeen Bestuur is voorzien op 9 juli 2021. Met het oog op tijdige doorgeleiding naar het Algemeen Bestuur verzoeken wij u om vóór 25 juni 2021 uw eventuele zienswijze kenbaar te maken. Een eventuele later kenbaar gemaakte zienswijze kan uitsluitend mondeling worden ingebracht, mits deze vóór 9 juli bekend is.

Naast de ontwerpbegroting 2022 treft u hierbij ook de begroting 2022 in één oogopslag aan.

Mocht u behoefte hebben aan een toelichting in de gemeenteraad of raadscommissie dan zijn wij daartoe graag bereid.

Met vriendelijke groet,

Namens het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord,

Algemeen Directeur
Jac J. Rooijmans

Ontwerpbegroting 2022

Status: Ontwerpbegroting 2022 voor gemeenteraden

Voorwoord

Met deze begroting en kaders stuurt het bestuur van Veiligheidsregio Limburg-Noord (VRLN) zowel de inhoudelijke als de financiële kaders, taken en activiteiten voor het jaar 2022.

De maatschappelijke thema's gezondheid en veiligheid zijn, zoals alles in de maatschappij, aan verandering onderhevig. Nieuwe of veranderde wet- en regelgeving, verschuiving in taken tussen lokale en landelijke overheid, veranderende samenstelling van de bevolking, veranderende waarden en normen, verschuiving van risico's, verdergaande digitalisering en ga zo maar door.
Deze veranderingen hebben invloed op ons werk in beide taakvelden. Het is belangrijk om regelmatig samen te bekijken of de veiligheidsregio nog bezig is met de juiste zaken, of de kwaliteit op niveau is en of taken efficiënt worden uitgevoerd. Een herijking van de gemeentelijke opdracht door middel van een kerntakendiscussie draagt hieraan bij.
De kerntakendiscussie is in het voorjaar van 2021 opgestart en zal na de zomer worden afgerond.
De keuzes van het Algemeen Bestuur zijn nog niet in de ontwerpbegroting vastgelegd. Dat zal, na afronding van de kerntakendiscussie, middels een begrotingswijziging plaatsvinden.
In het budgettair kader voor 2022 nemen we de compensatie van de loon- en prijsstijging op. Tevens leiden specifieke opdrachten van het Rijk die zijn vertaald naar het gemeentefonds tot een voor onze deelnemende gemeenten budgettair neutrale uitzetting van onze begroting.

We staan voor een aantal grote uitdagingen. Een toekomstbestendige brandweerzorg realiseren waarbij nieuwe wetgeving en maatschappelijke veranderingen grote invloed hebben op onze medewerkers, in het bijzonder op ons vrijwilligerskorps. Een vrijwilligerskorps waar onze brandweerzorg nu in belangrijke mate op gebaseerd is.
Daarnaast zien we dat de taken en rollen van de GGD verschuiven. Dat komt in de eerste plaats omdat de GGD nadrukkelijk wil bijdragen aan het realiseren van de opgave die gemeenten hebben in het Sociaal Domein. In de tweede plaats worden uit de bestrijding van de coronapandemie lessen getrokken. De vraag is of de aansturing en borging van de wettelijke taken op het gebied van de gezondheidsbescherming voldoet.
Ook in de bedrijfsvoering spelen vraagstukken. Met name het vergroten van de informatieveiligheid en de noodzakelijke vernieuwing van het ICT werkplek- en communicatieplatform brengen meerkosten met zich mee.
Veiligheidsregio Limburg-Noord zal uitdagingen voor een belangrijk deel binnen het budgettair kader opvangen. Het uitgangspunt *Nieuw voor Oud* is leidend.

Jac Rooijmans
Algemeen directeur Veiligheidsregio Limburg-Noord

Inhoudsopgave

Deel A Algemeen 4

1 Algemeen 4

1.1 Herijking kerntaken 4
1.2 Verdeelsystematiek gemeentelijke bijdrage 6
1.3 Financiële kaders 7

Deel B Beleidsbegroting 9

2 Programmaplan 9

2.1 Programma Publieke Gezondheid 9
2.2 Programma Brandweerzorg 21
2.3 Programma Crisisbeheersing 30
2.4 Programma Bedrijfsvoering/Overhead 36
2.5 Onvoorzien 39
2.6 Vennootschapsbelasting 39
2.7 Algemene dekkingsmiddelen 39

3 Paragrafen 40

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 40
3.2 Onderhoud kapitaalgoederen 43
3.3 Financiering 44
3.4 Verbonden Partijen 45

Deel C Financiële begroting 46

4 Overzicht baten en lasten 46

4.1 Baten en lasten per programma 46
4.2 Overzicht incidenteel en structureel verloop baten en lasten 47
4.3 Verdeling baten 49
4.4 Geprognotiseerde (meerjaren-)balans 49

5 Financiële positie 51

5.1 Aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen 51
5.2 Financiering 51
5.3 Investeringen 51
5.4 Reserves en voorzieningen 52
5.5 EMU-saldo 53

6 Geraamde baten en lasten per taakveld 54

Bijlagen 55

Investeringen 55
Gemeentelijke bijdragen 57
Lijst van afkortingen 59

Deel A Algemeen

1 Algemeen

De begroting 2022 is gebaseerd op het beleidsplan voor de periode 2020-2023. Het beleidsplan geeft de strategische richting voor de doorontwikkeling van VRLN voor deze vier jaren.
De begroting is opgesteld conform de door het Algemeen Bestuur op 16 december 2020 vastgesteld kaderbrief voor begroting 2022.

1.1 Herijking kerntaken

In 2021 vindt een kerntakendiscussie plaats. Alle programma's van de veiligheidsregio (Publieke Gezondheid, Brandweerzorg en Crisisbeheersing) en de bedrijfsvoering worden tegen het licht gehouden. In het voorjaar van 2021 heeft een eerste ronde van de discussie plaatsgevonden. Na de zomer wordt de discussie in het Algemeen Bestuur afgerond. De keuzes vertalen zich vervolgens naar een eerste wijziging van de begroting voor het jaar 2022.

- **Publieke Gezondheid**

De GGD is bij het opmaken van de begroting voor 2022 volop bezig met de bestrijding van de coronapandemie. De lessen die uit de aanpak van de coronacrisis kunnen worden getrokken, zijn van invloed op de toekomstige taakuitoefening van de GGD.
Op landelijk niveau wordt enerzijds de betekenis van de lokale aanpak van de infectieziektebestrijding benadrukt. In de reguliere fase zorgt deze aanpak voor maatwerk bij een infectiebron: een individuele professionele afweging die goed rekening houdt met lokale verschillen en regionale netwerken. De lokale organisatie is daarnaast waardevol vanwege de relaties die er liggen met gemeenten en regionale zorgpartners. Anderzijds geeft men aan dat de lokale benadering leidt tot verschillen tussen de GGD'en die bij een landelijke crises de slagvaardigheid en wendbaarheid in de weg staan.
De GGD'en in Nederland vragen van het kabinet duidelijkheid over de verantwoordelijkheden, de samenwerking, de sturing, de financiering en de uitvoering in de infectieziektebestrijding.

In de eerste ronde van de kerntakendiscussie is geconcludeerd dat de GGD voornamelijk wettelijk vastgelegde taken uitvoert. Als gevolg daarvan is er weinig speelruimte in de Wat-vraag en spitst de discussie spitst zich toe op de Hoe-vraag. De navolgende richtinggevende uitspraken zijn gedaan:

- Werken vanuit het brede perspectief van positieve gezondheid;
- Specifieke aandacht voor de meest kwetsbaren;
- Aansluiting bij sociaal domein en voorliggend veld;
- Aansluiting bij ontwikkelen omgevingsvisie;
- Data vertalen naar regionale en lokale informatie en onderzoekagenda VRLN afstemmen op gemeenten om daarmee gemeenten te ondersteunen naar gerichte interventies;
- Meer inzetten op mogelijkheden digitalisering van contacten met inwoners en E-Health toepassingen en
- Kwetsbaarheid invulling beschermingstaken wegnemen.

- **Brandweerzorg**

Er zijn maatschappelijke, technische, economische en juridische ontwikkelingen die de toekomst van de brandweerzorg in Nederland beïnvloeden. De vertaling van deze ontwikkelingen voor onze regio wordt vastgelegd in het Repressief Brandweer Organisatieplan 2022-2030.

In de eerste ronde van de kerntakendiscussie is gebleken dat er in de Bestuurscommissie Veiligheid brede steun bestaat voor de richting waarin de brandweer in onze regio zich wil door ontwikkelen. VRLN kiest met 'de behapbare basis' voor een afgekaderde basisbrandweerzorg waarbij er rekening wordt gehouden met hetgeen een vrijwilliger kan leveren en wordt ingezet op het verstevigen van de specialismen per incidenttype. Deze richting heeft consequenties voor de organisatie van de paraatheid, de inzet van Tankautospuit Flex/Snel Interventie Voertuig, de organisatie van specialistische taken, de inzet van technologie en het gebruik van brandweerposten.
Het bestuur van VRLN is van mening dat de meerkosten van de deeltijdregeling brandweervrijwilligers opgevangen moeten worden door het Rijk, want de stelselwijziging is het gevolg van Europese wetgeving. Met invoering van 'de behapbare basis' zijn de meerkosten voor een deel in het eigen budgettair kader op te vangen. De concrete keuzes in dit kader worden na de zomer voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.

- **Crisisbeheersing**

In de eerste ronde van de kerntakendiscussie is naar voren gekomen dat VRLN wil inzetten op versterking van de informatiesturing en de internationale netwerkontwikkeling. Daarnaast kan de synergie met GHOR en Oranje Kolom toenemen.
Met interne verschuivingen binnen het programma Crisisbeheersing moet de intensivering worden gefinancierd.

- **Bedrijfsvoering**

In de eerste ronde van de kerntakendiscussie is aandacht gevraagd voor vraagstukken die in de bedrijfsvoering spelen. Met name het vergroten van de informatieveiligheid en de noodzakelijke vernieuwing van het ICT werkplek- en communicatieplatform brengen meerkosten met zich mee. De organisatie kan deze meerkosten opvangen door te snijden in budgetten voor dienstreizen, opleidingen, specifieke software en faciliteiten voor medewerkers. Het laatste randje vet is van de botten gesneden.

De huisvestingslasten van VRLN zijn relatief hoog bleek uit een door Berenschot uitgevoerde benchmark. Wellicht zijn besparingen te realiseren. Daarvoor is de bestuurlijke opdracht voor een strategische huisvestingsverkenning opgehaald. De besluitvorming over de uitkomsten van deze verkenning vindt na de zomer van 2021 plaats.

De Risk Factory kan als gevolg van de coronamaatregelen al geruime tijd geen bezoekers ontvangen. Als gevolg daarvan is verlenging van de pilotperiode met één jaar aan de orde.

1.2 Verdeelsystematiek gemeentelijke bijdrage

Met ingang van begrotingsjaar 2017 is een systematiek voor verdeling van de kosten van de gemeenschappelijke regeling over de deelnemende gemeenten van toepassing. Deze systematiek maakt voor de kosten van Veiligheid (Brandweerzorg, Crisisbeheersing en GHOR) gebruik van de objectieve verdeelcriteria in het gemeentefonds. Voor de Publieke Gezondheid is het aantal inwoners maatgevend en voor de jeugdgezondheidszorg wordt het aantal inwoners tot 18 jaar in combinatie met scores sociaal economische status in wijken gebruikt. Voor de begroting 2021 zijn de waarden op de objectieve verdeelcriteria geactualiseerd.

Actualisatie gemeentefonds
In juni 2018 heeft de minister van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer gemeld te werken aan een herziening van het gemeentefonds. Met deze herziening wordt onder meer beoogd om de vastgestelde knelpunten in de verdeling van de middelen voor het sociaal domein op te lossen. Veranderingen in het takenpakket en de context waarin gemeenten werken geven aanleiding om ook de rest van het gemeentefonds opnieuw te bezien, waaronder het domein Openbare Orde en Veiligheid (OOV).
In februari 2020 heeft de minister besloten om de invoering van gemeentefonds-nieuwe-stijl uit te stellen tot 2022. Inmiddels is duidelijk dat de invoering van de nieuwe verdeling opschuift naar 1 januari 2023. Voor de voorliggende begroting heeft dit dus geen gevolgen.

Verdeelsleutel jeugdgezondheidszorg
De verdeelsleutel voor de jeugdgezondheidszorg bestaat uit een combinatie van 2 indicatoren: het aantal jongeren 0 t/m 17 jaar in combinatie met de sociaal economische status (ses) op wijkniveau. Toegezegd was de verdeelsystematiek na vier jaar te actualiseren. Deze actualisatie is in de begroting 2021 uitgewerkt. Hiervoor is rekening gehouden met de actuele gegevens wat betreft aantal 0 t/m 17 jarigen per 1 januari 2019 en de meest recente ses-score.
Vanaf 2020 wordt er geen ses-score op wijkniveau meer gepresenteerd. Dat betekent dat de kostenverdeelsystematiek van VRLN op dit punt moet worden aangepast. Op advies van de bestuurscommissie GGD is er een nieuwe verdeelsleutel opgesteld die uitgaat van het aantal jongeren in combinatie met een tweetal beleidsindicatoren die relevant zijn voor de jeugdgezondheidszorg. Om de herverdeeleffecten te verkleinen is een ingroeimodel gehanteerd, waarbij in 2022 25% van de verschil wordt verrekend. Dit loopt op tot 100% in de begroting 2025.

1.3 Financiële kaders

De begroting is opgesteld conform de door het Algemeen Bestuur op 16 december 2020 vastgesteld kaderbrief voor begroting 2022.

1.3.1 Algemene kaders op grond van ontwikkelingen

Aantal inwoners

Conform het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) wordt gerekend met het aantal inwoners op 1 januari voorafgaande aan het begrotingsjaar. Voor 2022 dus 1 januari 2021. In de begroting 2022 wordt gerekend met de eerste schatting van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van medio februari 2021 van 521.683 inwoners.

Renteomslag

In de begroting 2022 wordt gerekend met een renteomslag percentage van 2,25%.

1.3.2 Ontwikkelingen op basis van bestuurlijke afwegingen

Indexatie algemeen

Het Algemeen Bestuur heeft besloten dat kostenontwikkelingen als gevolg van loon- en prijsstijgingen worden meegenomen in de gemeentelijke bijdrage op basis van een vastgesteld kader. Dit kader behelst dat kostenstijgingen, die buiten de beïnvloedingssfeer van VRLN liggen, worden meegenomen in de gemeentelijke bijdrage.

Voor zover de indexatie herleidbaar en belastbaar is aan derden, worden deze lasten doorbelast aan de bijdragen van derden. Voor het resterende deel worden deze lasten meegenomen in de gemeentelijke bijdrage.

Loonstijging

Uitgangspunt voor de raming van de looncompensatie zijn de geldende cao-afspraken.
In de begroting 2022 is de index ter hoogte van 1,4% meegenomen, gebaseerd op de meest recente Macro Economische Verkenning MEV/CEP-publicatie, sector overheid van het Centraal Planbureau (november 2020). Verrekening vindt achteraf plaats. De 1,4% wordt berekend over de grondslag personele lasten zijnde € 45,7 miljoen. Ongeveer 15% van de loonstijging (€ 95.000) wordt ten laste gebracht aan derden. Een bedrag van € 545.000 komt ten laste van de gemeentelijke bijdrage.

Materiële kostenstijging

Voor de ontwikkeling van de materiële kosten wordt de Index Materiële Overheidsconsumptie (IMOC) uit de MEV toegepast. In de begroting 2022 is deze IMOC bepaald op 1,5% (november 2020). De grondslag voor de berekening van de materiële kostenstijging is een begrotingsbedrag van € 22 miljoen. Een bedrag van € 330.000 komt ten laste van de gemeentelijke bijdrage.

Paraatheid brandweer

Om een verantwoorde mate van paraatheid van de brandweer te kunnen garanderen is een extra investering nodig in met name vrijwilligers, beroepspersoneel, werving en opleidingen. Op 15 maart

2019 heeft het bestuur op basis van een advies van een bestuurlijke commissie een variant gekozen die voorziet in een vangnet voor het toekomstbestendig maken van de repressieve organisatie tot en met 2023. De gekozen maatregelen leiden gefaseerd tot een kostenverhoging van € 2,18 miljoen tot en met 2023 (een ophoging van het budget met 8,8%). Door de gefaseerde invoering is hiervan in de jaarschijf 2022 een bedrag nodig van € 220.000 met name bestemd voor een kleine uitbreiding van de beroepsformatie en versterking van de specialistische opleidingen.

Weerstandsvermogen

Het Algemeen Bestuur heeft ingestemd met de aanvulling van de algemene reserve door het ophogen van de gemeentelijke bijdrage gedurende 4 jaar met € 152.500 per jaar (gemiddeld € 0,30 per inwoner per jaar) ingaande het begrotingsjaar 2018. Eventuele positieve resultaten die in de periode van 4 jaar worden behaald, worden in mindering gebracht op de bijdrage van het daaropvolgende jaar. De begroting 2021 was het laatste jaar dat deze aanvulling is opgenomen. In de begroting 2022 is de gemeentelijke bijdrage dan ook verlaagd met een bedrag van € 152.500.

Uitbreiding Rijksvaccinatieprogramma

Het gemeentefonds wordt vanaf 2021 structureel opgehoogd ten behoeve van de uitvoering van de Meningokokken (MenACWY)-vaccinatie voor 14-jarigen. De verantwoordelijkheid voor deze taak is met ingang van 1 januari 2021 overgedragen aan de gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden naar verwachting bij de meicirculaire 2021 toegevoegd aan de eerder overgehevelde middelen voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP).
Voor 2022 is een bedrag van € 94.000 opgenomen voor deze vaccinatie. Dit is gebaseerd op het geboortecohort van 2007, waarbij een vaccinatiegraad van 95% is gehanteerd. Deze vaccinatiegraad is gerealiseerd in 2019. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gaat hierbij vooralsnog uit van een tarief van € 20,66 per vaccinatie.

De ontwikkelingen in de gemeentelijke bijdrage van 2021 naar 2022 zijn het resultaat van bovenstaande bestuurlijke afwegingen.

Aansluiting begroting 2021 - begroting 2022

(bedragen in duizenden euro's)

	Bedrag	I/S
Gemeentelijke bijdrage 2021	57.798	S
Loonstijging 2022	545	S
Materiële kostenstijging 2022	330	S
Wegvallen toevoeging reserves i.v.m. weerstandsvermogen	-153	S
Programma Brandweerzorg 2020 - 2023, jaarschijf 2022	220	S
Uitbreiding RVP	94	S
Prenataal huisbezoek	PM	S
Totaal gemeentelijke bijdrage 2022	**58.834**	**S**

Deel B Beleidsbegroting

2 Programmaplan

2.1 Programma Publieke Gezondheid

De overheid is er om de gezondheid van burgers te bewaken en om het individu te beschermen tegen gezondheidsrisico's van buitenaf waarop zijzelf niet of nauwelijks invloed hebben, zoals infectieziekte-uitbraken en de negatieve effecten van gedrag van anderen (meeroken, huiselijk geweld). Ook stimuleert de overheid gedrag dat de gezondheid bevordert. Publieke gezondheidszorg is een vorm van zorg waar mensen niet om vragen omdat ze klachten hebben (cure) of omdat ze ondersteuning nodig hebben (care). Publieke gezondheidszorg omvat de (door individuele burgers ongevraagde) zorg die de overheid aanbiedt om ziekte en gezondheidsschade van de gehele (of groepen in de) bevolking op te sporen en te voorkomen.

Het programma Publieke Gezondheid bestaat uit drie onderdelen:

- Publieke gezondheidszorg voor de jeugd;
- Publieke gezondheidszorg algemeen en
- Publieke gezondheidszorg tijdens crisissituaties.

Algemene ontwikkelingen 2022

Daling van het aantal kinderen en verslechtering sociaal economische status
In onze regio daalt het aantal kinderen gestaag. In de periode 2015-2019 is het aantal inwoners tot 18 jaar in onze regio gedaald met 5,6% van 94.562 naar 89.236 kinderen. In de leeftijdscategorie 0-4 jaar is sprake van een daling van 1,4% en in de leeftijdscategorie 4-18 jaar is de daling 6,6%. In de leeftijdsgroep 0-4 jaar zien we in de afgelopen jaren een stabilisatie optreden.
Een daling van het aantal kinderen vertaalt zich in een daling van de directe uitvoeringskosten van de jeugdgezondheidzorg.
Helaas is de sociaal economische status in de afgelopen jaren verslechterd. Deze effecten zijn van invloed op de aard en omvang van de jeugdgezondheidszorg. Dat is van invloed op de risicozorg die door de jeugdgezondheidszorg wordt geleverd en leidt tot een kostenverhoging.
Door bovenstaande ontwikkelingen is een reële structurele besparing ter grootte van € 200.000 ontstaan. De verwerking van deze besparing wordt meegenomen in de kerntakendiscussie.

Aansturing infectieziektebestrijding
Tijdens de herijking van het takenpakket is onder meer gesproken over de toekomst van de infectieziektebestrijding (IZB). Landelijk wordt gediscussieerd over de governance van de (opgeschaalde) IZB. Moet de aansturing landelijk plaatsvinden, regionaal of een combinatie daarvan? En hoe verhouden de aansturende partijen zich tot elkaar? En moet deze veranderen in aard en omvang? Omdat hier nog veel onduidelijkheid over is, wordt in deze begroting uitgegaan van de huidige situatie. Dit houdt in dat de burgemeesters en wethouders verantwoordelijk zijn voor de aansturing en financiering van de reguliere regionale infectieziektebestrijding. Zodra er sprake is van een pandemie vindt aansturing en financiering plaats door VWS.

Prenataal huisbezoek
Uit het Wetsvoorstel 'Prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg' (PHB JGZ) volgt dat gemeenten de taak krijgen om een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie. De gemeente moet deze taak opdragen aan of inkopen bij dezelfde organisatie die voor de gemeente de JGZ uitvoert.
Het wetsvoorstel voorziet niet in het aantal huisbezoeken maar voorziet in tijdige hulp en ondersteuning. Het is aan de gemeente om voor een voldoende aanbod te zorgen ter opvolging van het prenatale huisbezoek.

Ten behoeve van de implementatie van het wetsvoorstel heeft VWS het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) de opdracht gegeven een handreiking te ontwikkelen. De handreiking dient als leidraad en ondersteuning voor de betrokken stakeholders bij de implementatie van het prenataal huisbezoek door de JGZ. Zo ondersteunt de leidraad de onderlinge samenwerking, helpt het bij het maken van de inkoopafspraken en om het prenataal huisbezoek ook daadwerkelijk te laten plaatsvinden. In de handreiking wordt per module de rol van de verschillende ketenpartners beschreven. Ook wordt stilgestaan bij de definitie van kwetsbaarheid. De oplevering van de handreiking is gepland op 1 juli 2021. De invoering van deze wet is gepland op 1 januari 2022.

Voor de uitvoering van het wetsvoorstel wordt jaarlijks € 5,3 miljoen in het gemeentefonds gestort. Het betreft geen geoormerkt budget. In overleg met BZK en de VNG wordt gekeken naar een verdeling over de gemeenten die recht doet aan het percentage vroeggeboorte en laag geboortegewicht per gemeente. Het streven is in de meicirculaire 2021 de verdeling van het budget over de gemeenten te publiceren. Vooralsnog is er geen gemeentelijke bijdrage opgenomen in de begroting 2022 voor de uitvoering van dit prenataal huisbezoek. De gemeentelijke bijdrage wordt aangepast zodra de uitvoeringsvorm en de omvang in onze regio bekend zijn. Hierover vindt overleg tussen de gemeenten en de GGD plaats.

Opleiding artsen jeugdgezondheidszorg
De opleiding van jeugdartsen bestond voorheen uit een 2-jarige opleiding met profiel jeugdgezondheidszorg. De vernieuwing van de opleiding leidt ertoe dat vanaf 2022 iedere arts een volledige opleiding arts maatschappij en gezondheid moet hebben afgerond. Niet alle artsen in dienst van de GGD hebben deze opleiding afgerond of zijn ermee gestart. Dit betekent dat voor deze artsen geldt dat zij uiterlijk in 2022 moeten zijn gestart met de tweede fase. Een punt van aandacht voor de organisatie is het regelen van vervanging.

Rijksvaccinatieprogramma
De verantwoordelijkheid voor de uitvoering en bekostiging van het Rijksvaccinatieprogramma valt onder verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het gaat dan om de vaccinaties die onderdeel zijn van het Rijksvaccinatieprogramma en opgenomen in het Besluit Publieke Gezondheid.

Vanaf 2021 is de uitvoering van de Meningokokken (MenACWY)-vaccinatie voor 14-jarigen opgenomen in het Besluit Publieke Gezondheid. Dit houdt in dat de verantwoordelijkheid en financiering van deze vaccinatie voor rekening van de gemeenten komen. Het gemeentefonds wordt vanaf 2021 structureel opgehoogd ten behoeve van de uitvoering van deze vaccinatie voor 14-jarigen.

De daarmee gemoeide middelen worden naar verwachting bij de meicirculaire 2021 toegevoegd aan de eerder overgehevelde middelen voor de uitvoering van het RVP. In de begroting 2022 is, vooruitlopend hierop, een bedrag van € 94.000 opgenomen. Dit betreft het geboortecohort 2008 (4.762 kinderen), de meest recente MenACWY vaccinatiegraad onder de 14 jarigen (2019; 95%), en het door VWS bepaalde tarief van 2020 vermeerderd met 1% index (€20,86).

De vaccinaties die nog niet zijn opgenomen in het Besluit Publieke Gezondheid, maar wel onderdeel zijn van het Rijksvaccinatieprogramma, voert de GGD uit in afstemming met het RIVM en worden rechtstreeks gefinancierd door het RIVM. Tot nader order is dit aan de orde voor de 22-wekenprik voor zwangere vrouwen tegen kinkhoest (maternale kinkhoestvaccinatie). De kosten voor zowel het vaccin als het zetten van de vaccinatie worden vergoed door het RIVM.

Verwachte toekomstige uitbreidingen van het RVP zijn:

- Vanaf 2022 het Humaan Papillomavirus (HPV) voor jongens tot 18 jaar. Het vaccin beschermt niet alleen meisjes tegen baarmoederhalskanker, maar ook jongens tegen penis-, anus-, mond-, en keelkanker. Ook wordt de vaccinatie eerder gegeven, namelijk met 9 jaar in plaats van 14 jaar. Hoe de financiering van deze uitbreiding van de doelgroep loopt is nog onbekend.
- Uitbreiding van het RVP voor personen van 18 tot en met 26 jaar. Aan deze groep personen worden alle vaccinaties beschikbaar gesteld die eerder voorbehouden waren voor personen tot 18 jaar. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor vaccinaties zoals opgenomen in het Besluit Publieke Gezondheid. Het vaccinatieprogramma in dit besluit beperkt zich tot personen tot 18 jaar. Hiermee zijn de vaccinaties van personen van 18 tot en met 26 jaar geen onderdeel van het gemeentelijk RVP pakket.
- Een toekomstig SARS-CoV-2 vaccin. Het vaccin zal worden opgenomen in het RVP voor de gehele bevolking. Ook hiervoor krijgen gemeenten geen medeverantwoordelijkheid.

Geïnformeerde toestemming voor vaccineren
Zowel voor deelname aan het RVP als voor het verwerken van de persoonsgegevens, waaronder doorlevering vanuit de uitvoerders van de jeugdgezondheidszorg (JGZ-organisaties) aan het RIVM, is wettelijk vereist dat er toestemming wordt gevraagd. Voor dat laatste is de technische ondersteuning nog niet gerealiseerd. Over het verkrijgen van deze geïnformeerde toestemming, ook ‘informed consent’ genoemd, is een aparte RVP-richtlijn geschreven. Deze professionele RVP-richtlijn is in 2018 ontwikkeld om te voldoen aan de wettelijke eisen en is tegelijk ook bedoeld om een handvat te bieden om het gesprek met ouders over het RVP te ondersteunen. Zolang de registratie niet digitaal in het digitaal dossier JGZ is vast te leggen, wordt de informed consent ten aanzien van de uitwisseling van data tussen JGZ en RIVM nog niet actief uitgevraagd.

Naar verwachting wordt in de meicirculaire aan gemeenten gevraagd om de techniek voor het informed consent nog dit jaar mogelijk te laten maken door de instelling die voor de gemeente de JGZ uitvoert (inclusief de toekenning van financiële middelen in het gemeentefonds).

Omgevingswet
De Omgevingswet, de Wet publieke gezondheid en lokale preventie/sportakkoorden bieden de mogelijkheid om gezondheidsbevordering en gezondheidsbescherming mee te nemen in ruimtelijke

ontwikkelingen. Zorgen dat de gezondheid van individuen, groepen en gemeenschappen beter wordt door de omgeving gezonder te maken, door gezond gedrag te stimuleren en door gezond gedrag makkelijker te maken. Samen met onze gemeenten wordt het instrumentarium hiervoor ontwikkeld (bouwsteen gezondheid). In voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet wordt de samenwerking met gemeenten al gezocht. .

Zorg en Veiligheid verbonden
Het kabinet zet in op het versterken van de goede samenwerking tussen zorg, welzijn, veiligheid en straf. Het ministerie van Justitie en Veiligheid benadrukt in de Rijksbegroting het belang van de rol van gemeenten. Ze geeft aan het lokaal bestuur een stevigere rol in onder andere de aanpak van huiselijk geweld maar ook van radicalisering. Ook het ministerie van VWS zet extra in op zorg- en veiligheidsvraagstukken. Dat is zichtbaar in de versterking van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, de aanpak van mensenhandel, de extra middelen voor de aanpak personen met verward gedrag, de aandacht voor maatwerk en een persoonsgerichte aanpak, het versterken van de aanpak van multiproblematiek, de inzet op preventie van radicalisering en het terugdringen van recidive. Met onze wethouders en burgemeesters willen we verkennen op welke wijze de GGD de gemeenten kan ondersteunen.

Kwetsbaren en jeugd
De coronapandemie heeft laten zien dat de kwetsbaren in onze omgeving mogelijk nog harder zijn geraakt en hun kwetsbaarheid daarmee toeneemt. De aandacht voor kwetsbaren en kwetsbaarheid moet een plek krijgen in het meerjarenbeleidsplan en in de regionale en lokale preventieagenda. Onder meer vervult de GGD een rol bij de totstandkoming en duiding van de post coronamonitors van GGD GHOR Nederland. Dit start na verwachting in het najaar van 2021 en loopt door in 2022. De financiering hiervan vindt door GGD GHOR Nederland en VWS plaats.

Internationale medewerkers
De coronapandemie heeft duidelijk gemaakt dat extra aandacht voor gezondheidsbevordering onder de doelgroep medewerkers uit het buitenland noodzakelijk is. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat arbeidsmigranten in mindere mate gebruik maken van hulpverleningsvoorzieningen in vergelijking met Nederlanders zonder migratieachtergrond. In samenspraak met gemeenten en zorgpartners wil de GGD de gezondheidsvraagstukken in onze regio in kaart brengen.

2.1.1 Publieke gezondheidszorg voor de jeugd

Het beoogd maatschappelijk effect betreft:

> *Creëren van een gezonde en veilige basis voor alle kinderen, met gelijkwaardige kansen in de maatschappij.*

Om kinderen goed te begeleiden, problemen vroegtijdig te signaleren en ontwikkelende complexe problematiek te voorkomen, is een ander samenspel met ouders en hun kinderen nodig. We moeten komen tot een nieuwe samenwerking tussen partijen die bij het opgroeien van kinderen betrokken zijn; naast jeugdgezondheidszorg, gemeentelijke toegang en jeugdzorg, ook onderwijs en voorschoolse voorzieningen en de eerstelijns en tweedelijns zorg en Veilig Thuis. Het is een grote opgave om de

ingezette cultuuromslag vorm te geven en nieuwe verbindingen en initiatieven te realiseren. Voorwaarde hiervoor is een stevige positie van preventie in het jeugddomein en een doorgaande, integrale keten van preventie tot curatie.

Ouderportaal
In 2020 is de implementatie van het ouderportaal gestart. Dit geeft ouders de mogelijkheid om digitaal het kinddossier in te zien en om digitaal afspraken te maken. De implementatie is in het voorjaar van 2021 afgerond. Dit levert een besparing op als gevolg van reductie van portokosten, groeiboekjes en drukwerk. Maar daar tegenover moet geïnvesteerd worden in digitale veiligheid (securitycertificaten) en privacy (DigiD inlogmogelijkheid). De jaarlijkse efficiencywinst bedraagt € 30.000. Deze financiële ruimte is onderdeel van het eerder gepresenteerde € 325.000 besparingspotentieel en wordt meegenomen in de kerntakendiscussie.

Taakherschikking
De taakherschikking binnen de jeugdgezondheidszorg is gestart in februari 2021. Het doel is om verpleegkundigen zodanig op te leiden, dat zij een aantal taken van jeugdartsen over kunnen nemen. Het gaat om zeven contactmomenten op het consultatiebureau welke deels door de jeugdverpleegkundige worden uitgevoerd. Waar sprake is van een verhoogd risico, of meer complexiteit, blijft de jeugdarts degene die het consult afneemt. Dat gaat om zo'n 30% van de gevallen.

De opleiding taakherschikking kent een duur van 2,5 jaar. Deze is gestart in februari 2021 en wordt afgerond tegen de zomer van 2023. Na de implementatie van taakherschikking dalen de personeelskosten met € 95.000 per jaar. De loonkosten van een jeugdverpleegkundige zijn immers lager dan van een jeugdarts. Deze financiële ruimte is onderdeel van het eerder gepresenteerde € 325.000 besparingspotentieel en wordt meegenomen in de kerntakendiscussie.
De investering ten behoeve van het scholingstraject bedraagt € 600.000 en is in 2020 reeds voorzien. Dit betekent dat de gemeenten hier geen extra financiële bijdrage voor gaan betalen.

Met welke prestaties wordt het beoogd maatschappelijk effect gerealiseerd?
Om voor alle kinderen een gezonde en veilige basis te creëren, met gelijkwaardige kansen in de maatschappij, zijn een aantal strategische doelen geformuleerd. Met het realiseren van deze doelen wordt een zo groot mogelijke impact gerealiseerd op de (publieke) gezondheid van de jeugd. De doelen, met hun vertaling in prestaties, zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Strategisch doel	Operationeel doel	Prestaties
Veilig en gezond opgroeien van alle kinderen in Limburg-Noord, inclusief de nieuwkomers.	Uitvoeren basispakket JGZ voor alle kinderen (88.000)	Aanbieden van contactmomenten (85.000 consulten, verdeeld over 20 fysieke consultatiebureaus) conform Landelijk Professioneel Kader en professionele richtlijnen

Verkleinen gezondheidsverschillen	Aanbieden van extra zorg voor kinderen met extra zorgbehoeften	Aanbieden van extra contactmomenten.
Proactief inspelen op behoeften van gemeenten, ouders en kinderen op het gebied van JGZ	Uitvoeren lokaal aanbod JGZ	- Aanbieden zorg op maat. - Differentiatie in aard, frequentie en discipline van contactmomenten.
Optimale start voor alle kinderen	Aanbieden van zorg op maat in eerste 1.000 dagen van het kind	- Uitvoeren pre- en perinataal aanbod. - Participatie JGZ preventieagenda. - Participatie Kansrijke Start. - Uitvoeren programma Nu Niet Zwanger
Bestrijden van door vaccinatie te voorkomen infectieziekten op individueel en populatieniveau	Minimaal 95% van kinderen (WHO-norm) is gevaccineerd conform RVP, en de vaccinatiegraad van HPV in minimaal 65%.	Uitvoeren Rijksvaccinatieprogramma (50.000 vaccinaties), inclusief de 22 wekenprik voor zwangere vrouwen (4.000 vaccinaties).
Faciliteren beleidsontwikkeling publieke gezondheid jeugd	Informeren en adviseren van gemeenten over gezondheidsbeleid op basis van monitoring, rapportage en onderzoek	-Opstellen Integrale Jeugdrapportage. -Gezondheidsmonitor kind en jeugd.
Sluitend aanbod van preventieve en gespecialiseerde zorg	Samenwerking in sociaal domein versterken	Deelname aan lokale coalities.
Continue verbetering van publieke gezondheidszorg voor de jeugd	Signaleren kansen, ontwikkelingen en bedreigingen en samenbrengen van diverse informatiebronnen	Uitvoeren van verdiepend onderzoek en het adviseren over trends en ontwikkelingen.

2.1.2 Publieke gezondheidszorg algemeen

Het beoogd maatschappelijk effect betreft:

> *Bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving door verspreiding van besmettelijke infectieziekten te voorkomen of vroegtijdig te signaleren, de bevolking te beschermen tegen gezondheidsbedreigende factoren en het stimuleren van een gezonde leefstijl en -omgeving.*

Dit maatschappelijk effect wordt gerealiseerd middels infectieziektebestrijding, medische milieukunde, forensische geneeskunde en technische hygiënezorg.

Infectieziektebestrijding

De GGD is actief in het voorkomen, opsporen en bestrijden van infectieziekten zoals kinkhoest, hepatitis B en legionellose. We garanderen een 24-uurs bereikbaarheid voor het melden hiervan en melden deze binnen de wettelijk gestelde termijn. Het opsporen en bestrijden van tuberculose (TBC) vindt met name plaats onder zowel risicogroepen, zoals asielzoekers en immigranten, als ook onder personen die in contact komen met mensen uit risicogroepen, de contactgroepen. In 2022 verwacht de GGD nog werkzaamheden te verrichten in de pandemiebestrijding. Dit in opdracht van en met financiering door VWS.

Ook richt de GGD zich op de seksuele gezondheid van de burgers in onze regio. Seksualiteit is in alle levensfases een belangrijke antecedent voor een goed ervaren gezondheid. Dit reikt verder dan het opsporen en bestrijden van seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA's). Bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met kwetsbare vrouwen/partners/stellen over een kinderwens, zodat zij een bewuste en eigen keuze kunnen maken ter voorkoming van een onbedoelde zwangerschap. Ook zet de GGD zich in om het gesprek over genegenheid en intimiteit zo toegankelijk mogelijk te maken.

Daarnaast ziet de GGD meerwaarde in het geven van reizigersadvies en -vaccinaties om infectieziekten te voorkomen. Het juiste consult met de juiste vaccinatie verkleint de kans dat infectieziekten binnen onze regio uitbreken. De GGD vervult hierin meer en meer een expertrol. In 2020 en 2021 ondervindt reizigersadvisering hinder van de coronapandemie. De vraag is nihil en activiteiten beperken zich tot het vaccineren van beroepsgroepen. In de begroting 2022 is geen rekening gehouden met beperkingen als gevolg van de coronapandemie. Indien hier wel sprake van is, ontstaat er derving van inkomsten. Een eventuele derving van inkomsten wordt verhaald bij VWS, waardoor er geen financieel risico ontstaat voor de gemeenten.

Medische milieukunde

De GGD stelt zich steeds meer op als proactieve adviseur van de gemeenten rondom medisch milieukundige zaken. Het provinciaal asbest-aanvalsplan blijft onder de aandacht. Daarnaast zet de GGD zich in om de medische milieukunde een herkenbare plek te geven in de Omgevingswet.

Forensische geneeskunde

De lijkschouw is een wettelijke taak voor de gemeenten. Binnen onze regio hebben de gemeenten de GGD aangewezen voor de uitvoering van deze taak. Voor politie en justitie voert de GGD forensisch medisch onderzoek en medische arrestantenzorg uit. De GGD borgt de beschikbaarheid en bereikbaarheid van forensisch artsen. Landelijke schaarste aan professionals maakt dit uitdagend. Om beschikbaarheid en bereikbaarheid te garanderen wordt samengewerkt met andere GGD'en. Tevens wordt gewerkt met de inzet van een forensisch verpleegkundige.

Technische hygiënezorg

De GGD adviseert bij evenementen en bij risicolocaties. Daarnaast voert zij inspecties uit op naleving van de gezondheidsvoorschriften ten behoeve van vergunningverlening aan tattoo- en piercingshops, op verzoek van de gemeenten bij seksinrichtingen en op verzoek van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) bij asielzoekerscentra. De technische hygiënezorg richt zich mede door deze controlerende activiteiten ook op preventie infectieziekten.

Toezicht houden

De GGD voert toezicht uit op de kinderopvang. Dit doet ze bij kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang, gastouderbureaus en gastouders. Het betreft zowel jaarlijkse onderzoeken, onderzoeken op indicatie en onderzoek bij de aanvraag van een nieuwe opvanglocatie. In zowel 2020 als 2021 hebben de inspecties niet op alle kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en gastouderbureau's plaats kunnen vinden. Dit als gevolg van de coronapandemie en daardoor het (gedeeltelijk) sluiten van de locaties. In de begroting 2022 is geen rekening gehouden met beperkingen als gevolg van de coronapandemie. Indien hier wel sprake van is, ontstaat er derving van inkomsten. Dit ontstaat omdat er sprake is van prestatiefacturatie (p*q) aan gemeenten. Een eventuele derving van inkomsten wordt verhaald bij VWS, waardoor er geen financieel risico is.

Nu niet zwanger

De GGD voert het programma Nu Niet Zwanger uit in de regio. Dit doet ze onder subsidieverstrekking van VWS en GGD GHOR Nederland. Deze financiering is voor 2020 en 2021 en wordt mogelijk door VWS verlengd tot en met 2022. Daarnaast zijn gemeenten met de Provincie in overleg om de implementatie te stimuleren, waarvoor de Provincie mogelijk extra financiële middelen ter beschikking stelt. De GGD gaat uit van continuering van het programma Nu Niet Zwanger in 2022, waarbij de financiering via VWS, GGD GHOR Nederland en eventueel de Provincie geborgd is.

Met welke prestaties wordt het beoogd maatschappelijk effect gerealiseerd?

Om bij te dragen aan een gezonde en veilige leefomgeving door verspreiding van besmettelijke infectieziekten te voorkomen of vroegtijdig te signaleren, de bevolking te bescherming tegen gezondheidsbedreigende factoren en het stimuleren van een gezonde leefstijl en –omgevingen, zijn een aantal strategische doelen geformuleerd. Met het realiseren van deze doelen wordt een zo groot mogelijke impact gerealiseerd op de algemene (publieke) gezondheid. De doelen, met hun vertaling in prestaties, zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Strategisch doel	Operationeel doel	Prestaties
Het voorkomen of vroegtijdig signaleren van besmettelijke infectieziekten	Signaleren en bestrijden van infectieziekten en monitoren vaccinatiegraad	- Afhandelen van meldingen van infectieziekten (minimaal 95% binnen de wettelijke normtijden) - Op specialisaties infectieziektebestrijding, tuberculose (30 patiënten met ziekteverschijnselen in behandeling en 45 geïnfecteerde zonder ziekteverschijnselen in beeld), seksuele gezondheid (2.200 consulten), reizigersadvisering (11.500 consulten, 15.000 vaccinaties): i. Preventieve en voorlichtingsactiviteiten geven zowel individueel als in groepsverband, als aan risicogroepen ii. Voorlichting en advies over hygiëne en gezondheid iii. Bijdragen aan kennisontwikkeling en activiteiten t.b.v. antibioticaresistentie en infectiepreventie iv. Uitvoeren van bron- en contactonderzoek v. Screening op en behandeling van infectieziekten
Het beschermen van de bevolking tegen gezondheids-bedreigende factoren en het stimuleren van een gezonde leefstijl en -omgeving	Signaleren van factoren die gezondheids-risico's met zich mee brengen en het bevorderen van een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag	- Gezondheidsmonitor Volwassenen en ouderen opstellen - Uitvoeren verdiepend onderzoek naar gezondheid en -gezondheidsrisico's - Uitvoeren forensisch geneeskundige zorg: *i. Lijkschouw (300 maal) bij vermoeden niet-natuurlijke dood en euthanasie (230 verklaringen)* *ii. Forensisch medisch onderzoek bij incidenten, huiselijk geweld, zedenzaken en kindermishandeling.* *iii. Afname alcohol- en drugscontroles en medische arrestantenzorg (600 controles)* *iv. Opstellen letselbeschrijvingen (50 stuks)* - (Pro)actief adviseren over gezondheidsrisico's op gebied van milieu en ruimtelijke ordening, als ook over de leefomgeving in relatie tot de gezondheid. En voorlichting over voorkomende gezondheidsbedreigende factoren, o.a. asbest, gewasbeschermingsmiddelen, eikenprocessierups, hitte, houtkachels en windmolens (200 maal) - Adviseren over gezondheidsrisico's van gevaarlijke stoffen (10 adviezen) - Ondersteunen van gemeenten bij invoering Omgevingswet en borging van gezondheid in omgevingsvisies en -plannen

Het houden van toezicht	Uitvoeren van toezicht op de kinderopvang en vergunde bedrijven	- Uitvoeren van jaarlijkse onderzoeken bij kinderdagverblijven (KDV), buitenschoolse opvang (BSO), gastouderbureaus (GOB), en gastouders (GO) (500 jaarlijkse onderzoeken) - Uitvoeren van onderzoek bij aanvraag nieuwe opvanglocatie - Uitvoeren overige onderzoeken bij KDV, BSO, GOB en GO - Inspecteren en adviseren van tattoo- en piercingshops (50 stuks), (tijdelijke) huisvestinglocaties vluchtelingen en statushouders (2 azc's) en seksbedrijven
Continue verbetering van de algemene publieke gezondheidszorg	Signaleren kansen, ontwikkelingen en bedreigingen en samenbrengen van diverse informatiebronnen	Uitvoeren van verdiepend onderzoek en het adviseren over trends en ontwikkelingen

2.1.3 Publieke gezondheidszorg tijdens crisissituaties

Het beoogt maatschappelijk effect betreft:

> *Beperken van gezondheidsschade bij crisissituaties door voorbereiding op en coördinatie van zorg bij ongevallen en rampen, als ook het borgen van opgeschaalde publieke gezondheidsprocessen.*

De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) draagt in crisissituaties zorg voor coördinatie, aansturing en regie van de geneeskundige hulpverlening. Preventief adviseert ze gemeenten en andere (overheids-)organisaties op dat gebied. De GGD is verantwoordelijk voor publieke gezondheidsprocessen. Hieronder vallen opgeschaalde infectieziektebestrijding, opgeschaalde medische milieukunde, psychosociale hulpverlening en gezondheidsonderzoek bij rampen. De GHOR en de GGD borgen de opgeschaalde publieke zorg.

Met welke prestaties wordt het beoogd maatschappelijk effect gerealiseerd?

Om gezondheidsschade bij crisissituaties te beperken door voorbereiding op, en coördinatie van zorg bij ongevallen en rampen, als ook het borgen van opgeschaalde publieke gezondheidsprocessen, zijn een aantal strategische doelen geformuleerd. Met het realiseren van deze doelen wordt een zo groot mogelijke impact gerealiseerd op de algemene (publieke) gezondheid. De doelen, met hun vertaling in prestaties, zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Strategisch doel	Operationeel doel	Prestaties
Regie op en voorbereiding van de geneeskundige hulpverlening bij crises	Zorginstellingen zijn zich bewust van hun rol en eigen verantwoordelijkheid binnen de zorgketen	Actuele informatie over de mate van voorbereiding en continuïteit in de zorgketen.
Bijdragen aan de borging van geneeskundige hulpverlening	Adviseert over crisisbeheersing om zorgcontinuïteit verstoring te beperken, als ook over risicobeheersing om crises te voorkomen	- Adviseren en bieden van ondersteuning t.a.v. crisisbeheersing aan partners in de zorgketen om een positieve bijdrage te leveren aan zorg continuïteit. - Bijdragen aan multidisciplinaire advisering over evenementen en infrastructurele projecten aan gemeenten, andere overheden en bedrijven (mede in relatie met de nieuwe Omgevingswet).
Coördineren, aansturen en regisseren van de geneeskundige hulpverlening tijdens crisissituaties	Borgen van een kwalitatief hoogstaande crisisorganisatie die 24/7 paraat is.	- Voldoen aan normen zoals vastgelegd in het Geneeskundig Crisisplan. - Continue beschikbaarheid van gekwalificeerde crisisfunctionarissen. - Uitvoeren van activiteiten voor ontwikkeling en blijvende vakbekwaamheid d.m.v. een actueel opleidingsplan (OTO-plan). - Borging beschikbaarheid van materieel (vervoer, communicatiemiddelen en kleding) permanent op orde.
	Verbinden van geneeskundige hulpverlening met openbare orde en veiligheid	- Informatiemanagement t.b.v. instellingen. - Realiseren van een systeem t.b.v. informatie uitwisseling in de zorgketen in het kader van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
	Visie zelfredzaamheid GHOR en veiligheidsregio ten uitvoering brengen	- Analyseren van zelfredzaamheid kwetsbare groepen. - Bieden van handelingsperspectieven tijdens rampen en crisis. - Adviseren van sociale netwerken en zorginstellingen rondom verminderd zelfredzamen.

Beperken van gezondheids-schade	Borgen opgeschaalde publieke gezondheids-processen en ondersteunen bevoegd gezag bij incidenten met (mogelijke) maatschappelijke onrust	Inzetten van psychosociale hulpverlening, medische milieukunde, opgeschaalde infectieziektebestrijding en het opstarten van een gezondheidsonderzoek bij rampen. Als ook het adviseren van bevoegd gezag.

2.1.4 Programmakosten

De kosten van het programma Publieke Gezondheid bedragen € 18,2 miljoen exclusief de toerekening van overhead. De gemeenten dekken met hun bijdragen € 13,5 miljoen van de programmakosten. Dat is € 26 per inwoner.

Totaal Programma Publieke gezondheid *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2022
Lasten	18.188
Baten	17.901
Algemene dekkingsmiddelen	0
Onvoorzien	0
Geraamd saldo van baten en lasten	**288**
Stortingen in reserves	2
Onttrekkingen uit reserves	290
Geraamd resultaat	**0**

Een storting van € 2.000 en een onttrekking van € 15.000 vindt plaats in c.q. uit de reserve ter dekking van de Kapitaallasten Oranjelaan Roermond. Daarnaast een onttrekking ter dekking van de investering in de taakherschikking ten bedrage van € 275.000.

De kosten voor de GHOR zijn opgenomen in de begroting van het Programma Crisisbeheersing, omdat daar ook het merendeel van de baten wordt verantwoord.

2.2 Programma Brandweerzorg

Het programma Brandweerzorg bestaat uit drie onderdelen:

- Risicobeheersing;
- Incidentbestrijding;
- Preparatie.

Algemene ontwikkelingen 2022

Taakdifferentiatie brandweervrijwilligers
Uit (recent) onderzoek blijkt dat het Nederlandse stelsel van brandweerzorg niet strookt met Europese wet- en regelgeving; beroepsmatige en vrijwillige brandweermensen doen hetzelfde werk maar worden niet gelijk beloond. De oplossing die landelijk is gekozen, is om te komen tot een substantiële taakdifferentiatie tussen vrijwilligers en beroepsmatige brandweermensen. Dit is een fundamentele verandering, want het huidig stelsel gaat uit van gelijke taken voor beroeps en vrijwilligers. In de voorbereiding op de taakdifferentiatie is door Brandweer Limburg-Noord een aantal oplossingsrichtingen ontwikkeld. De minst dure oplossingsrichting leidt - bij een verder ongewijzigde organisatie - tot structurele meerkosten van ruim € 800.000. De veiligheidsregio's zijn van oordeel dat hier sprake is van een stelselwijziging en dat de extra kosten voor de Minister zijn.
Het streven is om Brandweer Limburg-Noord vanuit de inhoud door te ontwikkelen met als doel een adequate en toekomstbestendige brandweerzorg tegen aanvaardbare kosten. Het juridische eindresultaat zal vergelijkbaar zijn met wat de Denktank en de Minister voor ogen hebben.

Versterking paraatheid brandweer
Conform beleidsplan 2020-2023 wordt voor incidentbestrijding en preparatie uitvoering gegeven aan de bestuurlijk vastgestelde derde jaarschijf versterking paraatheid. Dit leidt tot een geplande verhoging van de bijdrage in 2022 met een bedrag van € 220.000.

2e loopbaanbeleid
In 2006 is het 2e loopbaanbeleid bij de brandweer geïntroduceerd. Het gaat over medewerkers incidentbestrijding in de 24-uursdienst. Onder voorwaarde van medische geschiktheid mogen deze medewerkers maximaal 20 jaar werken in deze bezwarende functie. Werkgever en werknemer spannen zich gezamenlijk in om een goede vervolgstap, de zogenaamde 2e loopbaan van de werknemer, mogelijk te maken naar een niet bezwarende functie binnen dan wel buiten de organisatie. In de begroting is te weinig financiële ruimte om het beleid uit te voeren. Bovendien moet het beleid geactualiseerd en gemoderniseerd worden. Getracht wordt om de tekorten, die naar verwachting aanzienlijk zijn, uit de eigen begroting te dekken. Mogelijk is hier sprake van een financieel risico.

Nieuwbouw kazernes
In 2016 heeft de Bestuurscommissie Veiligheid een besluit genomen tot nieuwbouw kazernes op een aantal plaatsen. Een voorwaarde is dat het bedrag van achterstallig onderhoud van de huidige kazerne, dat op 1-1-2017 weggewerkt zou moeten zijn, in de nieuwbouw wordt gestoken.

Verder is het uitgangspunt voor nieuwbouw dat het sober en doelmatig moet zijn. Ook mogen de totale huisvestingslasten niet hoger worden als gevolg van nieuwbouw. In het bouwkrediet zit dan ook geen enkele lucht.
Vertragingen in vergunningstrajecten hebben tot latere start van de bouw van diverse kazernes geleid en daarmee tot hogere bouwkosten dan geraamd (inflatiecorrectie). Bij de financiering is uitgegaan van een centrale post in het gebied Heythuysen in plaats van het in stand houden van twee posten. Daarnaast is er geen rekening mee gehouden dat er discussie kon ontstaan over het besluit van het Algemeen Bestuur over het bedrag van achterstallig onderhoud.
De combinatie van voorgaande tegenvallers kan leiden tot een financieel risico.

Actualisatie investeringsprogramma materiaal brandweer
Het investeringsprogramma brandweer wordt geactualiseerd naar de periode 2022 - 2030. Op voorhand is duidelijk dat het budget voor kapitaallasten in deze periode niet toereikend is. Daar zijn twee redenen voor aan te wijzen. In de eerste plaats is het materieel in de regionalisering naar VRLN overgekomen zonder btw. De vervanging vindt met btw plaats en daaruit vloeit dus een kostenstijging voort. In de tweede plaats zijn de specificaties in de loop van de tijd gewijzigd en dat is van invloed op de aanschafprijs. De verwachting is dat de omvang pas zichtbaar wordt in de jaren na 2022. Voor de tijdelijke opvang van deze verwachte tekorten hebben we de afgelopen jaren de egalisatiereserve kapitaallasten brandweerzorg gevormd.

Energietransitie en duurzaamheid
De overgang naar nieuwe technieken en vormen van energiegebruik (elektrische voertuigen, hybride auto's, voertuigen op waterstof of vloeibaar aardgas (LNG), buurtbatterijen, windturbines en zonnepanelen) is in volle gang. Bij de ontwikkeling en in gebruik name is voor brandveiligheid vaak niet veel aandacht. Maar als er iets misgaat, is de brandweer meestal als eerste ter plaatse. Wat betekenen de nieuwe ontwikkelingen voor de veiligheid van burgers en voor de inzet van de brandweer? Het is belangrijk om als brandweer de werking en de risico’s te kennen en hierop voorbereid te zijn. In 2021 wordt hier door de veiligheidsregio's gezamenlijk een programma op ontwikkeld dat in 2022 concreet vertaald moet worden in een regionaal programma en/of project.

Werken met de Omgevingswet
Naar verwachting is de nieuwe omgevingswet op 1 januari 2022 een feit, hebben we nieuwe procesafspraken gemaakt over de adviesrol van de veiligheidsregio bij de vergunningverleningstrajecten en werken we samen in de digitale samenwerkingsruimte binnen Squit 2020. Gemeenten gaan door met maken van hun omgevingsvisies en omgevingsplannen en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Daar hebben zij respectievelijk tot 2026 en 2029 de tijd voor. Daarnaast treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen in werking voor gevolgklasse 1.
2022 zal vooral een jaar zijn van uitproberen en ervaring opdoen met de daadwerkelijke werking van de nieuwe wet in de praktijk waarbij de 15 gemeenten ieder een eigen tijd/tempo lopen in het implementatieproces. Naar verwachting gaat dit de nodige flexibiliteit vragen van risicobeheersing qua inzet van capaciteit. Het is niet uit te sluiten dat verdergaande prioritering in uitvoering van taken nodig zal zijn.

Informatiegestuurd werken
VRLN heeft in haar beleidsplan 2020 - 2023 informatiegestuurd werken als kernwaarde opgenomen. Informatie wordt steeds belangrijker zowel in de voorbereiding op incidenten als in de preventieve taken. Hiervoor is binnen de gehele veiligheidsregio een programma Informatie & Techniek gestart. In dit programma krijgen vraagstukken rondom informatievoorziening, ICT en innovatie een plek. Binnen brandweerzorg hebben we veel data ter beschikking. In 2021 zijn we gestart met het inrichten van een systeem dat deze data beschikbaar kan stellen en kan opwaarderen tot bruikbare informatie en kennis. Ook wordt er in 2021 gestart met de modernisering van de Mobiele Operationele Informatievoorziening in de brandweervoertuigen.
In 2022 maken we de vervolgstap naar het structureel inbedden van business intelligence in de brandweerorganisatie.

Digitaliseren producten
De coronacrisis heeft ons geleerd dat we een deel van onze dienstverlening digitaal kunnen organiseren en dat dat voordelen biedt. De digitale zelfscan brandveiligheid is daar een voorbeeld van, maar ook het aanbieden van inhoudelijke webinars of het online organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten. Voordelen zijn onder andere dat we meer burgers kunnen bereiken door producten via meerdere kanalen aan te bieden. We kunnen het toezicht op gebruiksveiligheid breder en frequenter inzetten waarbij we een beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemer of de eigenaar van een gebouw.

Verbinding Veiligheid en Gezondheid
Brandveilig Leven heeft de afgelopen jaren een ontwikkeling doorgemaakt in de professionalisering van preventie, zowel op inhoudelijk als op methodisch vlak. Steeds vaker worden raakvlakken zichtbaar met andere onderwerpen op het gebied van veiligheid en gezondheid (denk aan klimaatverandering, ondermijning, valpreventie en de rookvrije generatie). De uitdaging voor de komende jaren is om synergie te creëren op deze thema's in samenwerking met maatschappelijke partners.

2.2.1 Risicobeheersing

Gemeenten willen een veilige woon- en leefomgeving voor hun inwoners. Sociale veiligheid is daarbij een belangrijk aandachtsveld, maar ook doelen op het vlak van de fysieke veiligheid zoals vermindering van het aantal incidenten en calamiteiten zijn voor gemeenten erg belangrijk. Hierbij werken zij samen met professionals, zoals politie en veiligheidsregio. Ook zetten zij in op versterken van de betrokkenheid en vergroting van het zelfoplossend vermogen van hun inwoners en ondernemers. De veiligheidsregio helpt gemeenten hierbij. Binnen risicobeheersing biedt zij gemeenten deskundige hulp bij het voorkomen en beperken van (brand)incidenten en bij het indammen van brandrisico's. Daarnaast wordt er specifiek aandacht gegeven aan het voorkomen van branden en ongevallen door het stimuleren van brandveilig gedrag bij burgers, organisaties en bedrijven (voorheen Brandveilig Leven). In vergunningstrajecten zorgt de veiligheidsregio voor deskundige advisering op het gebied van de ruimtelijke, industriële en gebruiksveiligheid en in bouwtrajecten. Als onderdeel van de veiligheidsketen richt risicobeheersing zich onder meer op het

mogelijk maken van een veilige en effectieve inzet van de hulpdiensten bij calamiteiten. De regio werkt vanuit het begrip ‘meerlaagse veiligheid’ waarbij in iedere fase van het realiseren van een ruimtelijke ontwikkeling of bouwwerk een passend instrument ingezet kan worden om fysieke veiligheid te vergroten. Risicobeheersing adviseert tevens over bereikbaarheid en aanwezige bluswatervoorzieningen zodat hulpdiensten effectief op kunnen treden bij calamiteiten.

Activiteiten 2022

Het programmaonderdeel risicobeheersing bestaat uit meerdere taakvelden (hieronder A t/m E).

A Ruimtelijke veiligheid

De veiligheidsregio brengt adviezen uit gericht op het beheersen van omgevingsrisico’s. De advieswerkzaamheden omvatten: externe veiligheid bestemmingsplannen, omgevings- en trajectbesluiten, routering gevaarlijke stoffen, infrastructurele wijzigingen, realiseren van bluswatervoorzieningen en keurmerk veilig ondernemen. Doel is om in een zo vroeg mogelijk stadium veiligheidsrisico’s in beeld te brengen en mee te laten wegen in de beleidskeuzes die gemaakt worden.

Prestatie indicatoren

Snelle, adequate en kwalitatief hoogwaardige adviezen over maatregelen, voorzieningen en voorschriften om omgevingsrisico’s te beperken en te beheersen.
Jaarlijks gaat het gemiddeld om 250 tot 300 adviesaanvragen in het kader van omgevingsvisies, omgevingsplannen en omgevingsvergunning inclusief bluswater en bereikbaarheid.

B Industriële veiligheid

De veiligheidsregio voert werkzaamheden uit gericht op het adviseren over, toezien op en eventueel handhaven van de beheersing van industriële risico’s. Tot deze werkzaamheden behoren het beoordelen van veiligheidsrapporten, aanwijzing van bedrijfsbrandweren, advies op het gebied van opslag van vuurwerk en explosieve stoffen, advies externe veiligheid Wet Milieubeheer en inspecties en handhaving BRZO (Besluit Risico Zware Ongevallen).

Prestatie indicatoren

Snelle, adequate en kwalitatief hoogwaardige adviezen over maatregelen, voorzieningen en voorschriften om industriële risico’s te beperken en te beheersen. Adequate controle in het kader van handhaving door middel van toezicht en inspecties.
Jaarlijks gaat het gemiddeld om 12 BRZO-inspecties en 10-20 adviezen in het kader van aanvragen voor een milieuvergunning en behandeling incidentmeldingen.

C Bouwveiligheid

De veiligheidsregio adviseert over brandveiligheidsaspecten bij bouwvergunningtrajecten: over te nemen bouwkundige maatregelen, technische installaties, bereikbaarheid en bluswatervoorzieningen op objectniveau. Controles tijdens en na de bouw maken deel uit van deze werkzaamheden.

Prestatie indicatoren

Snelle, adequate en kwalitatief hoogwaardige adviezen over maatregelen, voorzieningen en voorschriften over brandveiligheidsaspecten in het kader van bouwvergunningtrajecten. Adequate controle in het kader van handhaving door middel van toezicht en inspecties.
Jaarlijks worden gemiddeld 900 adviesrapporten uitgebracht en 20 controles uitgevoerd. Speerpunt is het verhogen van de kwaliteit van onze dienstverlening aan gemeenten: door nog meer aan de voorkant mee te denken zodat gemeenten niet verrast worden door ons advies in een lopende aanvraag; door het borgen van maximale afstemming bij complexe trajecten en door de risicogerichte benadering goed te borgen in het adviesformat.

D Gebruiksveiligheid

De veiligheidsregio adviseert over brandveilig gebruik van bouwwerken en bij risicovolle en/of grootschalige evenementen. Hiertoe behoort de advisering omgevingsvergunning en melding brandveilig gebruik, de advisering en het toezicht bij grootschalige en risicovolle (B- en C-) evenementen en het toezicht op brandveilig gebruik.
Daarnaast voert de veiligheidsregio activiteiten uit specifiek gericht op het verkleinen van het risico op brand door menselijk handelen. Concrete activiteiten zijn de ervaringsprogramma's binnen de Risk Factory voor scholieren, zorginstellingen, het voorlichten en trainen van kwetsbare groepen en het trainen van ambassadeurs (bij voorkeur door het opzoeken van een structurele samenwerking met zorgorganisaties en woningcorporaties).

Prestatie indicatoren

Snelle, adequate en kwalitatief hoogwaardige adviezen over maatregelen, voorzieningen en voorschriften bij het gebruik van bouwwerken en bij evenementen.
Jaarlijks gaat het gemiddeld om 1.500 gebruikscontroles, 300 adviezen in het kader van brandveilig gebruik en 500 adviezen in het kader van evenementenadvisering.

Brandveilig Leven

Specifiek onderdeel binnen gebruiksveiligheid is Brandveilig Leven, waarbij specifiek aandacht gegeven wordt aan het voorkomen van branden en ongevallen door het stimuleren van brandveilig gedrag bij burgers, organisaties en bedrijven. In totaal worden ruim 300 voorlichtingsactiviteiten Brandveilig Leven uitgevoerd.
We maken hierbij in toenemende mate gebruik van volontairs en ambassadeurs (intermediairs). Een belangrijk onderdeel is dan ook het werven en trainen van intermediairs. Om dit te bereiken zoeken we onder meer aansluiting bij opleidingen voor mensen die werkzaam worden bij kwetsbare groepen in de samenleving (bijvoorbeeld MBO Verzorgende).
Het team Brandveilig Leven werkt daarnaast samen met de overige collega's van Risicobeheersing om vraagstukken en uitdagingen gezamenlijk aan te gaan en zorgt er tevens voor dat brandweerposten de juiste (methodische) ondersteuning krijgen bij het uitrollen van lokale initiatieven zoals voorlichtingsactiviteiten.

E Onderzoek en beleid

Binnen risicobeheersing verzorgt VRLN de beleidsvoorbereiding (of levert een bijdrage aan) op diverse terreinen en onderwerpen.

Prestatie indicatoren

Adequate en kwalitatief hoogwaardige beleidsadviezen die bijdragen aan een effectieve en efficiënte organisatie van de brandweerpreventie, gebaseerd op de nieuwste inzichten en ontwikkelingen.

Indicatoren (risicobeheersing als geheel)

- **Goed en op tijd**: wij adviseren in een vroegtijdig stadium vanuit vakinhoudelijke professionaliteit, onafhankelijk en risicogericht.
  - *Wij zijn aan de voorkant betrokken bij nieuwe ontwikkelingen en aanvragen zodat veiligheid meegenomen kan worden in de fase van integrale belangenafweging. Het percentage vooroverleggen ten opzichte van het aantal adviesaanvragen toont een stijgende lijn.*
  - *De medewerkers risicobeheersing voldoen aan de landelijk vastgestelde kwaliteitscriteria. Dit is vastgelegd in het dashboard ontwikkeling vakmanschap.*
  - *Met iedere medewerker wordt jaarlijks een ontwikkelgesprek gevoerd.*
  - *Onze adviezen voldoen aan de interne standaard voor kwaliteit (kwaliteitskaart). Dit wordt jaarlijks beoordeeld op basis van een steekproef.*
  - *Wij voeren een tevredenheidsonderzoek uit met betrekking tot onze dienstverlening en scoren daarbij een ruimvoldoende.*
- **Co-creatie:** wij werken samen met partners aan veiligheidsvraagstukken, leveren een onderbouwde bijdrage aan integraal advies en maken waar mogelijk de verbinding op inhoud.
  - *Het aantal partners waar wij structureel mee samenwerken toont een stijgende lijn.*
  - *Per programma geven wij minimaal 1 voorbeeld van een nieuw samenwerkingsinitiatief.*
  - *Wij meten de kwaliteit van de samenwerking met partners d.m.v. een enquête.*

- **Informatie gestuurd:** wij faciliteren gemeentelijke beleidskeuzes en beïnvloeden brandveilig gedrag door het verzamelen, analyseren en duiden van data en vertalen dit naar een regionaal brandrisicoprofiel en regionaal/lokaal veiligheidsbeeld.
  - *Iedere gemeente beschikt over een kwalitatieve rapportage over brandveiligheid/naleefgedrag bij risicovolle objecten in de gemeente.*
  - *Een actueel overzicht van de meest voorkomende oorzaken van brand in de regio is beschikbaar.*
  - *Leveren wij digitale kaartinformatie over risico's aan incidentbestrijding en aan gemeenten.*

2.2.2 Incidentbestrijding

De veiligheidsregio voert de operationele brandweerzorg uit. Deze omvat het voorkomen en bestrijden van branden en van ongevallen anders dan brand die gevaar voor mens en dier (kunnen) opleveren (verkeersongevallen, bedrijfsongevallen, waterongevallen en ongevallen met gevaarlijke stoffen). De veiligheidsregio beschikt hiervoor over 30 brandweerposten. Het werk wordt uitgevoerd door beroepsmedewerkers (24 uursdienst en dagdienstmedewerkers) en ongeveer 800 vrijwilligers. Naast de basiszorg omvat incidentbestrijding ook het grootschalig en specialistisch optreden van de brandweer. Bij incidenten van grotere omvang is het aspect van slagkracht van belang. Aan de hand

van het provinciaal risicoprofiel en de hierin genoemde incidenttypen is bepaald hoe groot de slagkracht minimaal moet zijn. Aangezien het gros van de incidenttypen zich in elke gemeente kan voordoen, is gekozen voor een zodanige verdeling van capaciteit dat de slagkracht overal binnen de landelijke tijdsnormen kan worden geformeerd. Deze capaciteit is overigens al aanwezig; het is de som van de eenheden die nodig zijn voor de snelle eerstelijns brandweerzorg in de gemeenten. Voor het bestrijden van complexe incidenten beschikt de brandweer over specialistische teams die de lokale posten kunnen ondersteunen met extra kennis, ervaring en uitrusting.

Activiteiten 2022

Een verdere ontwikkeling van de repressieve organisatie

Brandweer Limburg-Noord is op weg naar de brandweer in 2030; een repressieve brandweerorganisatie die flexibel, rationeel en robuust is ingericht om snel en adequaat incidenten te kunnen bestrijden. Vrijwillig waar het kan en beroepsmatig daar waar het moet en met ruimte voor burgerhulpverlening.

Snel en adequaat betekent dat de basisbrandweerzorg georganiseerd blijft vanuit de lokale brandweerposten. Eenvoudige technieken en tactieken en een verregaande standaardisering maken dat de lokale vrijwilliger de basisincidenten in zijn of haar verzorgingsgebied kan bestrijden: werken vanuit een behapbare basis.

Aanvullend op de vrijwillige posten die op basis van vrije instroom werken, creëren we waar en wanneer nodig een beroepsmatige schil van gegarandeerde paraatheid.

De focus van de specialistische teams ligt op hoogwaardige kennis van en ervaring met complexe incidenten en minder op de opkomsttijd. Door ombuigingen en het maken van scherpe maar verantwoorde keuzes worden de extra kosten van taakdifferentiatie en andere externe ontwikkelingen gecompenseerd. Een en ander wordt vastgelegd in het RBOP 3 (Repressief Brandweer Organisatieplan).

Prestatie indicatoren

Een parate brandweerorganisatie die adequaat en voldoende snel reageert op de gemiddeld 4.000 meldingen per jaar (waarvan 2.500 prio 1 en 1.500 prio 2).

Indicatoren

- Regionaal: in de praktijk wordt 50% van de maatgevende incidenten (brand in een gebouw) binnen de wettelijke opkomsttijd voor dat specifieke soort gebouw bereikt door de eerste eenheid.
- Bij prio-1 meldingen is het streven een uitruktijd van maximaal 5 minuten te halen bij vrijwillige posten en anderhalve minuut bij beroepsposten en posten met een SI-2T (moment van alarmering tot aan moment van de uitruk).

2.2.3 Preparatie

De kwaliteit van de operationele brandweerzorg is sterk afhankelijk van de vakbekwaamheid van de medewerkers, de inzetbaarheid van het materieel en de operationele voorbereiding. Deze aspecten zijn verenigd binnen het onderdeel Preparatie.
Vakbekwaamheid bestaat uit het opleiden (vakbekwaam worden) en oefenen (vakbekwaam blijven) van het brandweerpersoneel. Dit is vastgelegd in kwalificatieprofielen en in wet- en regelgeving. Het onderdeel materieel is gericht op het onderhoud en aankoop van materieel van de brandweer. Operationele voorbereiding verzorgt alle procedures en data zoals die nodig zijn binnen Brandweerzorg en is de verbindende schakel naar de ketenpartners en meldkamer.

Activiteiten 2022

Speciaal te benoemen activiteiten voor 2022 zijn:

- Zoveel als mogelijk voldoen aan de grote opleidingsvraag van nieuwe vrijwilligers.
- Opleiding en training specialistische teams.
- Invoering gebiedsgerichte opkomsttijden.
- Grote aanbestedingen materieel.
- Uitvoering RBOP 3.0.
- Ontwikkelingen conform Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) zoals genoemd in het “beleids- en bestedingsplan 2020-2024 meldkamers”.

Prestatie indicatoren

Een goed geoefende, voorbereide en toegeruste brandweerorganisatie, conform landelijk vastgestelde standaarden. Jaarlijks zijn er leergangen voor gemiddeld 200 medewerkers en vrijwilligers, met als hoofdmoot de leergangen manschap, chauffeur, pompbediener en bevelvoerder. Jaarlijks zijn er 20 tot 40 reguliere oefenmomenten voor elke brandweermedewerker (vrijwilligers en beroeps).

Indicatoren

- Gecertificeerd opleidingsbureau.
- Alle ruim 850 operationeel inzetbare medewerkers voldoen aan de landelijke branche-standaard voor vakbekwaamheid.
- Actuele planvorming, objectinformatie, procedures, inzetvoorstellen en dekkingsplan.
- De kazernes voldoen aan onderhoudsniveau 3 van de NEN2767-norm.
- Al het materieel voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitsstandaard en/of keurmerk en wordt periodiek gekeurd.

2.2.4 Programmakosten

De kosten van de programma Brandweerzorg bedragen € 32,5 miljoen (exclusief toerekening overhead). Dat is € 62 per inwoner. De gemeenten dekken met hun bijdragen € 26,9 miljoen van deze kosten. Dat is € 52 per inwoner.

Totaal Programma Brandweerzorg *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2022
Lasten	32.361
Baten	32.304
Algemene dekkingsmiddelen	0
Onvoorzien	0
Geraamd saldo van baten en lasten	**57**
Stortingen in reserves	137
Onttrekkingen uit reserves	194
Geraamd resultaat	**0**

Een storting van € 137.000 en een onttrekking van € 194.000 vindt plaats in c.q. uit de reserve onderhoud brandweergebouwen.

2.3 Programma Crisisbeheersing

De veiligheidsregio zorgt voor een platform voor de verschillende partijen in de crisisbeheersing. Zij draagt zorg voor een collectief beeld en analyse van risico's in de regio en voor (de inzet van) een gedegen voorbereide, vakbekwame, parate en professionele crisisorganisatie. Het programma Crisisbeheersing bestaat uit de volgende onderdelen:

- Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking;
- GeneeskundigeHulpverleningsOrganisatie in de Regio (GHOR);
- Gemeentelijke processen en
- Meldkamer Limburg multidisciplinaire samenwerking.

2.3.1 Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking en GHOR

Het onderdeel crisisbeheersing voert de multidisciplinaire taken uit. Dit onderdeel is primair verantwoordelijk voor de multidisciplinaire kernfuncties, ruimtes, (informatie)voorzieningen en wettelijke planfiguren en heeft een regierol in de samenwerking met de (keten)partners. Crisisbeheersing:

- onderhoudt daartoe de benodigde contacten, netwerken en convenanten met partners en buurregio's in binnen- en buitenland;
- informeert en adviseert burgers, partners en bestuur omtrent risico's en maatregelen, onder andere door risicocommunicatie, evenementenadvies en participatie in de Risk Factory;
- ontwikkelt en beheert gezamenlijke plannen, (opschaling)procedures, informatievoorziening, multidisciplinaire piketten, pools, ruimtes en andere (digitale) resources;
- coördineert de multidisciplinaire voorbereiding, informatie-uitwisseling, vakbekwaamheid en daadwerkelijk optreden van betrokken diensten en (keten)partners en
- bewaakt de kwaliteit van de crisisbeheersing middels monitoren, evalueren en leren.

De GHOR is belast met de coördinatie, voorbereiding, aansturing en regie van de geneeskundige hulpverlening bij rampen en grootschalige ongevallen en met de advisering van andere overheden en organisaties op dat gebied.

- Doelstelling is dat de geneeskundige partners naadloos kunnen opschalen van reguliere naar opgeschaalde geneeskundige hulpverlening en dat de betrokken organisaties daarbij als samenhangende keten kunnen optreden, zodat slachtoffers van rampen en crises optimale zorg kan worden geboden.
- Daarvoor zijn enerzijds afspraken (convenanten) met partners van belang. Anderzijds is een goede relatie met de partners op alle niveaus minstens zo belangrijk.
- Een specifieke activiteit vormt de geneeskundige advisering bij evenementen.

Evaluatie Wet veiligheidsregio's

De evaluatie van de Wet veiligheidsregio's (Wvr) (2020), de kabinetsreactie daarop (begin 2021) en de leerpunten uit diverse crisistypen, in het bijzonder de coronapandemie, vormen de basis voor de doorontwikkeling van crisisbeheersing in 2022. In de evaluatie en de reactie hierop wordt eens temeer het belang van (steviger) samenwerken tussen rijk en regio alsook binnen en tussen veiligheidsregio's onderstreept en dat is ook in lijn met de uitvoering van de Agenda Risico- en Crisisbeheersing 2018-

2021, waarop de minister toeziet. Ook voor digitale veiligheid had het kabinet al eerder aangegeven, de respons in het geval van digitale incidenten en crisis te willen versterken.

Als de evaluatie van de Wvr tot aanpassingen van deze wet gaat leiden, kan dat in 2022 in het programma crisisbeheersing tot beleidswijzigingen leiden. Tijd/tempo daarvan zijn nog niet te voorzien, maar anticiperend daarop wordt in 2021 de visie op een toekomstbestendige crisisbeheersing in Limburg-Noord uitgewerkt, die in 2022 omgezet wordt in termen van taken en formatie. Waar dit eigenlijk zou vragen om investeringen, zal dit door ombuigen van budgetten en formatie budgettair neutraal gebeuren en wordt als vanouds ingezet op het (opnieuw) verwerven van subsidies.

In 2022 zal verder vorm en inhoud gegeven worden aan crisisbeheersing in relatie tot sociaal maatschappelijke risico's en klimaatadaptatie. Hierin speelt informatiegestuurd werken een belangrijke rol, door samen met de provincie, andere veiligheidsregio's en stakeholders te werken aan permanente uitwisseling van veiligheidsinformatie en duiding daarvan.

Informatiemanagement GHOR
Landelijk gezien is informatieontsluiting en toegankelijkheid van informatie, mede ten behoeve van ketenpartners, in doorontwikkeling. De GHOR Limburg-Noord is hierin onvoldoende meegegroeid. Dit heeft tot gevolg dat we het landelijke tempo niet kunnen bijbenen en de aansluiting bij de doorontwikkeling van de functie Informatiemanagement binnen de eigen afdeling crisisbeheersing missen. De kwetsbaarheid van het ontbreken van deze functie is met name duidelijk in de koude en lauwe fase, voor en na een crisis. In de langdurende coronacrisis nam deze behoefte toe, bij zowel de eigen organisatie als bij de ketenpartners en het landelijk netwerk. Door de inzet van een adviseur informatiemanagement wordt deze kwetsbaarheid verminderd.

Activiteiten 2022
Crisisbeheersing formuleert in het licht van de kerntakendiscussie en evaluatie van de Wvr in 2021 haar toekomstvisie. Daarin vinden we aanleiding om in 2022 in te zetten op:

- Versterking van de netwerk- en regierol: Naar aanleiding van de adviezen die door de commissie Evaluatie Wvr zijn gedaan ten aanzien van rol en positie van de GHOR, bevolkingszorg en crisiscommunicatie in crisisbeheersing. We gaan gezamenlijk met GHOR en Oranje Kolom op zoek naar synergie. Daarnaast richten we onze inspanningen op extern netwerkmanagement, zowel regionaal als nationaal en internationaal.
- Informatiegestuurd werken is de basis voor moderne crisisbeheersing. We bouwen dan ook verder op VIC (de 2e fase). Naast genereren en duiden van informatie willen we ook (digitale) toepassingsmogelijkheden en beheer van systemen beter borgen.
- Informatiegestuurd werken bij de GHOR wordt verder ingericht, met name in de preparatiefase, met aandacht voor regievoering op het informatienetwerk, -proces en -producten. De GHOR werkt hierbij samen met en draagt bij aan multidisciplinair informatiemanagement en creëert voor de witte keten een 'single source of truth'.
- Waar we eerst spraken over risicocommunicatie in 'koud' en crisiscommunicatie in 'warm', is er steeds meer sprake van een lauwe situatie waarin continu communiceren belangrijk is. Alleen door risico-, crisis- en ook corporate communicatie met elkaar te verbinden, kunnen we een verbinding realiseren met onze inwoners en partners.

- In het kader van doorontwikkeling van de crisisorganisatie voeren we in 2021 aanpassingen uit, die we in 2022 evalueren en waar nodig bijsturen. Dit betreft onder andere de kernfuncties in leiding & coördinatie en informatiemanagement.

Verder zal in 2022 opvolging gegeven worden aan leerpunten uit evaluaties van de aanpak van de COVID-19 pandemie.

Prestatie indicatoren

Crisisbeheersing draagt zorg voor actuele plannen, snelle en adequate opschaling en inzet van vakbekwame medewerkers, belast met GHOR- en multidisciplinaire processen crisisbeheersing. Daarvoor worden onderstaande inspanningen (indicatoren) geleverd.

Indicatoren

Evenementenadvisering:

- Op alle adviesaanvragen *(*ongeveer 325 per jaar) in het kader van vergunningverlening voor een B- of C-evenement is tijdig advies uitgebracht, afhankelijk van de tijdige aanvraag door en informatieverschaffing van de aanvrager.

Operationele voorbereiding:

- Tenminste 90% van multidisciplinaire plannen, werkinstructies en operationele informatie worden tenminste eenmaal per 3 jaar gecontroleerd op actualiteit waarbij de versiedatum wordt aangepast.
- Met alle structurele partners en buurregio's zijn afspraken vastgelegd op netwerkkaarten; deze worden tenminste eenmaal per 3 jaar geactualiseerd.
- Het MOTO-aanbod (multidisciplinair opleiden-trainen-oefenen) voorziet in tenminste 2 oefenmomenten per functionaris per jaar. Deze oefenmomenten worden conform planning gerealiseerd.
- (M)OTO-deelname door GHOR-functionarissen en multi-functionarissen (i.c. leiders en informatiemanagers) voldoet aan de norm van minimaal 2 momenten per functionaris per jaar.
- De operationele gereedheid van GHOR-functionarissen is actueel en inzichtelijk.
- De GHOR heeft inzicht in de voorbereiding van instellingen, zorgaanbieders, regionale ambulancevoorziening en diensten die een taak hebben in de geneeskundige hulpverlening én continuïteit van zorg moeten garanderen.

Incidentbestrijding:

- Individueel niveau: de kernfuncties crisisbeheersing zijn in 80% van de gevallen na alarmering binnen de normtijd uit het Regionaal Crisisplan aangevangen met hun werkzaamheden.
- Teamniveau: de teams beginnen in 80% van de gevallen in een naar oordeel van de leider voldoende complete samenstelling binnen de normtijd uit het Regionaal Crisisplan met het eerste overleg.

2.3.2 Gemeentelijke processen

De Oranje Kolom (gemeentelijke crisisorganisatie) is belast met de coördinatie en uitvoering van de processen Bevolkingszorg tijdens een crisis. Deze processen zijn: crisiscommunicatie, publieke zorg, omgevingszorg, nazorg, informatiemanagement, resourcemanagement en evaluatie. De Oranje Kolom richt zich voornamelijk op de operationele voorbereiding en preparatie van functionarissen die tijdens een incident in actie moeten komen. Dit gebeurt door opleidingen en deelname aan mono- en multidisciplinaire oefeningen. De Oranje Kolom valt inhoudelijk onder verantwoordelijkheid van de coördinerend gemeentesecretaris en functioneel onder de veiligheidsregio (werkgeverschap).

Voor de Oranje Kolom zijn ongeveer 300 functionarissen actief, verdeeld over 21 sleutelfuncties in 13 bovenlokale, 3 interlokale en 8 lokale pools.

Activiteiten 2022

Passend binnen de landelijke toekomstagenda blijft de Oranje Kolom werken aan de positionering van het proces bevolkingszorg binnen de veiligheidsregio. Daarbij blijven wij werken aan de (bestuurlijke) verbinding tussen de 15 gemeenten en hun medewerkers.

Implementatie Handboek Bevolkingszorg

In 2022 staat de implementatie van het nieuwe Handboek Bevolkingszorg centraal. Het handboek wordt in 2021 opgeleverd, passend binnen de Landelijke Toekomstagenda Bevolkingszorg 2020. Het opleiden, trainen en oefenen in de nieuwe structuur is een logisch vervolg van de doorontwikkeling van bevolkingszorg.

Continue communicatie

In het kader van de versteviging van crisiscommunicatie wordt ingezet op het concept van ‘continu communiceren’ waarbij de focus komt te liggen op een vloeiende overgang van corporate-, naar risico- en crisiscommunicatie en weer terug. De nieuwe website met ‘liveblog’-functionaliteit is een eerste stap. De doorontwikkeling van de persinformatietool (PINT) is hier het vervolg op.

Operationele inzetbaarheid

Vanwege interne organisatieontwikkelingen en de continue externe adaptatie aan nieuwe en ‘ongekende’ crises blijft vakbekwaamheid van gemeentefunctionarissen onze topprioriteit. Bij alle processen staat zelfredzaamheid en burgerhulpverlening centraal. De vanzelfsprekendheid van het proces ‘Nafase’ voor partners blijft daarbij een aandachtspunt.

Verstevigen nevenfunctie

Wij werken aan het vergroten van de aantrekkingskracht van de crisisnevenfuncties voor gemeenteambtenaren en aan de inbedding van bevolkingszorgrollen in de bestaande gemeentelijke functieprofielen.

Prestatie indicatoren

Indicatoren
Operationele voorbereiding: • Van de functionarissen binnen de Oranje Kolom die actief zijn binnen de multidisciplinaire teams neemt iedere functionaris minimaal 1x per jaar deel aan een multidisciplinaire bijscholing of oefening. • Elke functionaris binnen de Oranje Kolom neemt minimaal 1x per jaar deel aan een monodisciplinaire opleiding of oefening. • Alle nieuwe functionarissen die binnen de Oranje Kolom actief zijn, volgen een startbekwaamheidstraject voor de functie die zij gaan uitoefenen. *Incidentbestrijding:* • In alle gevallen zijn de teams na alarmering binnen de gestelde opkomsttijden operationeel.

2.3.3 Meldkamer

De meldkamerfunctie is voor Limburg-Noord belegd bij de Gemeenschappelijke Meldkamer Limburg. Het technisch beheer hiervan is per 2020 overgedragen aan de LMS. Het personele beheer voor brandweer (centralisten) en crisisbeheersing (calamiteitencoördinatoren) is overgedragen aan Veiligheidsregio Zuid-Limburg. Regie en kaderstelling is echter een gedeelde verantwoordelijkheid voor beide veiligheidsregio's. De calamiteitencoördinatoren functioneren in dit kader als vooruitgeschoven post van crisisbeheersing op de meldkamer, met verschillende taakaspecten:

- warm ten behoeve van 24/7 geborgde eenhoofdige multidisciplinaire leiding en delen van multidisciplinaire incidentinformatie;
- lauw ten behoeve van de operationele informatievoorziening rond kwetsbaarheden, dreigingen en omgevingsbeelden in de regio en
- koud ten behoeve van een aantal multidisciplinaire voorbereidingstaken op de meldkamer (opleiding, oefening, procedures etc.).

Op landelijk niveau zijn budgetten voor de LMS beschikbaar gesteld en daarvoor is budget afgeroomd bij de partners en dus ook bij de veiligheidsregio’s. We gaan er vanuit dat er geen aanvullende bijdrage van VRLN wordt gevraagd. Van de LMS vraagt de Meldkamer Limburg in 2022 onder andere expertise om inmiddels gestarte initiatieven in het kader van informatiegestuurde veiligheid, zoals Project Actueel Integraal meldkamerbeeld, in lijn te brengen en te houden met andere veiligheidsregio’s/meldkamers enerzijds en anderzijds om te voorkomen dat in Limburg wielen opnieuw uitgevonden (moeten) worden.
Voor de functie calamiteitencoördinator ligt de prioriteit allereerst bij een adequate bezetting (in fte en opleiding) zodat een 24/7 dekking van het rooster geborgd is. Verder zal in 2021 naar verwachting landelijk een kwalificatieprofiel en functiebeschrijving tot stand komen. Dit zal in (aanloop naar) 2022 ook in Limburg vertaald worden en verder vorm en inhoud krijgen op zowel de warme en lauwe als op koude taken.

2.3.4 Programmakosten

De kosten van de programma Crisisbeheersing bedragen € 4,9 miljoen (exclusief toerekening overhead). Dat is € 9 per inwoner. De gemeenten dekken met hun bijdragen € 4,4 miljoen van deze kosten. Dat is € 8 per inwoner. Dit is inclusief de bijdragen voor de GHOR.

Totaal Programma Crisisbeheersing *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2022
Lasten	4.889
Baten	4.929
Algemene dekkingsmiddelen	0
Onvoorzien	0
Geraamd saldo van baten en lasten	**-40**
Stortingen in reserves	40
Onttrekkingen uit reserves	0
Geraamd resultaat	**0**

De storting van € 40.000 vindt plaats in de reserve Transitiekosten Schaalvergroting Meldkamer.

2.4 Programma Bedrijfsvoering/Overhead

In het kader van de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) worden de kosten voor de bedrijfsvoering ondergebracht in het onderdeel Overhead.

Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hierbij worden in het BBV een aantal uitgangspunten gehanteerd:

- Kosten dienen zoveel mogelijk direct te worden toegerekend aan het betreffende programma;
- Ondersteunende werkzaamheden die niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of een extern product horen thuis bij de overhead;
- Hiërarchisch leidinggevenden behoren bij de overhead;
- De huisvesting voor algemene taken behoort tot de overhead. Huisvesting specifiek voor brandweer of GGD worden bij het betreffende programma begroot en verantwoord.

Algemene ontwikkelingen 2022

Het programma bedrijfsvoering is ondersteunend aan de beleidsinhoudelijke programma's en bestaat uit de activiteiten met betrekking tot personeel & organisatie, financiën, control, informatie & automatisering, facilitaire ondersteuning, inkoop, juridische zaken en communicatie.
Uitgangspunten die worden gehanteerd:

- Ondersteunend aan het primair proces, binnen wet- en regelgeving en de inhoudelijke kaders die door het bestuur zijn gesteld;
- Functioneren binnen financiële kaders die samenhangen met de bestuurlijk vastgestelde begroting;
- Functionerend binnen de door de organisatie gebruikte kwaliteitssystemen;
- Werken op basis van informatie delen en toegankelijkheid, waarbij digitalisering − met als randvoorwaarde een goede borging van aspecten van informatieveiligheid en privacy − actief wordt opgepakt;
- Duurzame inzetbaarheid van vitale en veerkrachtige medewerkers;
- Duurzame bedrijfsvoering gericht op het tegengaan van verspilling van middelen, menselijk kapitaal en energie.

Activiteiten 2022

VRLN wordt geconfronteerd met een autonome kostenstijging als gevolg van noodzakelijke investeringen in informatieveiligheid, de wijziging van de licentiestructuur door Microsoft en de vervanging ven werkplekken. Deze kostenstijging ter grootte van € 545.000 wordt opgevangen binnen eigen middelen door inzet van ICT-innovatiegelden, opleidingsbudgetten, budget voor dienstreizen en vacatureruimte.

In de bedrijfsvoering kiest VRLN voor intensivering van de samenwerking met collega veiligheidsregio's en GGD-en. Daarnaast kiezen we voor samenwerking met de gemeenten in onze regio op terreinen als crisiscommunicatie, juridische zaken, fiscale issues en ict-beheer. We

onderzoeken of we meer gebruik kunnen gaan maken van de dienstverlening van Inkoopcentrum Zuid en ICT Noord- en Midden-Limburg.
We beperken de omvang van de generieke overhead (overhead met uitzondering van directie, management en secretariaten van het primair proces) tot maximaal 15% van de totale personele capaciteit (met een correctiefactor voor brandweervrijwilligers).

De bedrijfsvoering maakt een transitieproces door en daarin ligt de focus op de navolgende aspecten:

1. Basis op orde.
   Het basisdienstverleningspakket vraagt om een heldere taakafbakening en een daarbij aansluitend verwachtingspatroon van de klanten van de ondersteuning. Daarnaast moet de ingezette digitalisering worden afgemaakt om doelmatiger te kunnen werken. De digitalisering van werkprocessen geeft een impuls aan het informatiegestuurd werken.
2. Kwetsbaarheid van functies verminderen.
   Bezien waar we met andere organisaties gezamenlijk kwetsbare functies kunnen inrichten. Focus: andere veiligheidsregio's, GGD-en en grotere gemeenten in onze regio. Waar mogelijk maken we gebruik van leveringscontracten van de VNG. Wellicht gaan we op termijn ook ondersteunende werkprocessen aan externe partijen uitbesteden.
3. We willen in de bedrijfsvoering jonge mensen aantrekken en oudere collega's vitaal houden.
4. De competenties van de medewerkers ontwikkelen aan de veranderende tijd en maatschappij waarin we acteren die andere vaardigheden vraagt dan 10 jaar geleden.

Risk Factory
Binnen de Risk Factory ligt de focus op verbreding van het bereik van de huidige doelgroepen, basisschoolleerlingen groep 8 en senioren. Daarnaast vindt er een verkenning plaats naar de komst van nieuwe doelgroepen, zoals in de vastgestelde businesscase al staat omschreven, waaronder statushouders en arbeidsmigranten. De tussentijdse evaluatie is met een jaar verschoven en zal in 2022 plaatsvinden, waarbij stilgestaan wordt bij de inhoudelijke en randvoorwaardelijke doelen van de Risk Factory.
De Risk Factory is voor een periode van 5 jaar als projectorganisatie ondergebracht binnen de juridische context van VRLN. De komende tijd start een onderzoek naar de voor- en nadelen van een andere inrichting van de governance. Te denken valt bijvoorbeeld aan het onderbrengen van de Risk Factory is een stichting waarin een burgemeester en een wethouder vanuit VRLN lid zijn van het stichtingsbestuur of participeren in een Raad van Toezicht. Bij voordelen denken wij eerst en vooral aan het verbreden van de (bestuurlijke) betrokkenheid van de publieke en private partners die samenwerken aan het realiseren van de doelstellingen van de Risk Factory. De financiële basis moet worden verbreed. Het streven is de verkenning halverwege 2021 af te ronden.

2.4.1 Programmakosten

In de begroting van de veiligheidsregio worden de kosten van de bedrijfsvoering verdeeld over de inhoudelijke programma's en op die wijze verrekend in de gemeentelijke bijdrage. De gemeente kan namelijk geen overheadkosten van de veiligheidsregio toevoegen aan haar eigen overheadkosten. Op basis van de omvang van de programma's gaat een vast percentage van 60% van de generieke overhead naar de veiligheidsprogramma's Brandweerzorg en Crisisbeheersing en 40% naar Publieke Gezondheid. Binnen de betreffende programma's wordt de overhead toebedeeld aan onderdelen op basis van de omvang van de lasten.

In 2019 heeft Berenschot de overheadkosten van VRLN vergeleken met 12 andere veiligheidsregio's. Uit deze benchmark is gebleken dat de overheadkosten van VRLN aansluiten bij het gemiddeld niveau in de sector. Wij beperken de omvang van de generieke overhead (overhead met uitzondering van directie, management en secretariaten van het primair proces) tot maximaal 15% van de totale personele capaciteit (met een correctiefactor voor brandweervrijwilligers).

De kosten van de programma Bedrijfsvoering bedragen € 15,4 miljoen. Dat is € 30 per inwoner. De gemeenten dekken met hun bijdragen € 14,1 miljoen van deze kosten. Dat is € 27 per inwoner. De overheadkosten worden toegerekend naar de inhoudelijke programma's en voor een deel gedekt uit de gemeentelijke bijdrage en voor een ander deel uit de overige baten.

Totaal Overhead *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2022
Lasten	15.184
Baten	15.022
Algemene dekkingsmiddelen	300
Onvoorzien	50
Geraamd saldo van baten en lasten	**-88**
Stortingen in reserves	306
Onttrekkingen uit reserves	218
Geraamd resultaat	**0**

De storting van € 306.000 vindt voor € 16.000 plaats in de bestemmingsreserves ten behoeve van dekking kapitaallasten gebouw Nijmeegseweg en Drie Decembersingel, € 60.000 in de Reserve Assurantie Eigen Risico en € 230.000 in de reserve onderhoud kantoorgebouwen. De onttrekking van € 218.000 heeft voor € 41.000 betrekking op de reserve ter dekking van de kapitaallasten gebouw Nijmeegseweg en Drie Decembersingel en voor € 177.000 op de reserve onderhoud kantoorgebouwen.

2.5 Onvoorzien

In de begroting 2022 is een bedrag opgenomen van € 50.000 voor onvoorzien en daarmee wordt voldaan aan het wettelijk vereiste.

2.6 Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen van bijvoorbeeld gemeenten, provincies en waterschappen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Met deze wetswijziging wil de Nederlandse overheid gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Voor zover bekend zijn de hiermee samenhangende financiële gevolgen voor de Veiligheidsregio Limburg-Noord zeer beperkt.
Voor de vennootschapsbelasting (VPB) die op de activiteiten drukt die door de belastingdienst als VPB-plichtig worden aangemerkt, is voor 2022 geen bedrag geraamd. Omdat wij activiteiten verrichten tegen kostprijs en zonder winstoogmerk verwachten wij geen heffing voor 2022.

2.7 Algemene dekkingsmiddelen

VRLN kent als algemeen dekkingsmiddel het saldo van de financieringsfunctie. Voor 2022 is dit saldo naar verwachting € 300.000.

3 Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In 2015 heeft het Algemeen Bestuur besloten een algemene reserve van maximaal € 1.250.000 aan te houden.

Concrete risico's
In het kader van risicomanagement vragen wij aandacht voor een aantal concrete risico's.

Datalek corona
In januari 2021 komt een datalek in de GGD-systemen in de publiciteit. De Autoriteit Persoonsgegevens is begin februari 2021 een onderzoek gestart naar de naleving door de GGD van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Daarbij heeft de Autoriteit Persoonsgegevens aangegeven het toezicht op de GGD te intensiveren. Het is nog niet duidelijk wanneer de uitkomst van het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens te verwachten is en wat de uiteindelijke bevindingen zullen zijn. Onderzoeken en besluiten van de Autoriteit Persoonsgegevens worden doorgaans openbaar gemaakt. Na afloop van het onderzoek zal worden vastgesteld of en in welke mate individuele GGD-en aan te spreken zijn op de consequenties van het datalek. Dat zou tot claims van benadeelde burgers kunnen leiden.

Deeltijdregeling brandweervrijwilligers
In Nederland bestaat een hybride stelsel van beroeps- en vrijwillige brandweermensen. Volgens EU-regelgeving zouden de vrijwilligers hetzelfde betaald moeten krijgen als de beroepsmedewerkers. De kans bestaat dat bepaalde taken van vrijwilligers overgenomen moeten worden door beroepskrachten. Dit leidt tot hogere arbeidskosten.
De Minister van Justitie en Veiligheid heeft nog geen definitief standpunt ingenomen in dit dossier. Er zijn ook nog geen afspraken gemaakt over de vergoeding van de meerkosten die voortvloeien uit deze stelselwijziging.

Kosten Functioneel Leeftijdsontslag (FLO)
De FLO kosten stijgen omdat het overgangsrecht is aangepast aan wijzigingen in het fiscaal regime. Er vindt volledige compensatie van nadelige effecten plaats.
In de regio Limburg-Noord is er door het Algemeen Bestuur voor gekozen de FLO kosten van de beroepskorpsen Venlo en Roermond niet in de regionalisering van de brandweer mee te nemen. Dat betekent dat deze specifieke kosten door de gemeenten Venlo en Roermond (inclusief Maasgouw en Roerdalen als gemeenten in het voormalige brandweerdistrict) worden gedragen. In meer veiligheidsregio's is voor een dergelijke constructie gekozen. Veelal is door gemeenten met beroepsbrandweer vóór de regionalisering een voorziening opgebouwd. Als de gemeentelijke voorziening in de regionalisering niet is overgedragen naar de veiligheidsregio, blijven de kosten buiten het regionaal budgettair kader.
In de bestuurlijke discussie over toekomstige arbeidsvoorwaardenvraagstukken zal het verschil tussen de beroepsbrandweer en de vrijwillige brandweer in betekenis afnemen.

Tweede loopbaan
Voor medewerkers die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn gekomen, staat na twintig jaar de tweede loopbaan centraal. Investeren in opleiding is nodig om medewerkers naar een dienstbetrekking buiten de brandweer te begeleiden.

Beroepsziekten en arbeidsongevallen
Steeds meer verzekeraars vergoeden schade als gevolg van ongevallen en ziekten niet meer volledig terwijl de premies wel sterk stijgen. Hierdoor sluiten de verwachtingen en de afhandeling van claims niet altijd op elkaar aan. Deze ontwikkeling schrikt potentiële brandweervrijwilligers en in het bijzonder hun hoofdwerkgevers af.
Brandweer Nederland werkt samen met alle veiligheidsregio's aan de harmonisatie van de aanspraken voor brandweermedewerkers opdat in Nederland een uniform stelsel ontstaat. Daarnaast wordt onderzocht of een gezamenlijk onderling waarborgfonds haalbaar is. De (financiële) gevolgen voor VRLN, in de vorm van een storting in het waarborgfonds, zijn op dit moment nog niet bekend.
Aan het einde van 2021 loopt de ongevallenverzekering van VRLN af. In afwachting van de landelijke ontwikkelingen moet eventueel een verlenging van de verzekering plaatsvinden.

Krappe arbeidsmarkt
De krappere arbeidsmarkt maakt het moeilijk medewerkers te vinden. Het risico bestaat dat de formatie niet op orde is en afgesproken prestaties om die reden niet kunnen worden gerealiseerd. Daarnaast nemen kosten om leemtes in de planning te ondervangen met tijdelijke inhuur van medewerkers toe en is de inspanning die geleverd wordt om verloop van medewerkers op te vangen groot.

Ondernemersrisico
Er bestaan onzekerheden ten aanzien van aanvullende inkomsten door (mogelijke) veranderingen in wet- en regelgeving en overige (externe) ontwikkelingen.

ICT ontwikkelingen
ICT ontwikkelingen in de samenleving gaan momenteel snel. Stakeholders hebben een navenant hogere verwachting van de mogelijkheden alsmede van een tijdige en juiste informatie-ontsluiting. Het waarborgen van de informatieveiligheid vraagt om aanvullende investeringen.
VRLN is in 2020 gestart met het inrichten van nieuwe flexibele en veilige werkplekken die het mogelijk maken vanaf elke locatie te werken. Tevens komt er een geïntegreerde vast/mobiel oplossing voor de communicatie met een geborgde continuïteit voor de crisisorganisatie. De kosten van vernieuwde licenties en maatregelen in het kader van informatieveiligheid nemen toe.

Voorwaardelijk pensioen medewerkers Zorggroep
Op 1 januari 2012 is de jeugdgezondheidszorg voor 0-4 jarigen overgedragen van de Zorggroep naar VRLN. Met de overgang van de medewerkers van de Zorggroep naar VRLN is het deelnemerschap van de collega's overgekomen van de Zorggroep bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PfZW) beëindigd. Op basis van artikel 18 lid 4 van het sociaal plan garandeert VRLN dat het voorwaardelijk pensioen na overdracht van pensioenrechten naar het ABP bij dat pensioenfonds ten minste gelijk is aan dat bij het PfZW. Om dit te bewerkstelligen is met het ABP in 2011 'Behoud Voorwaardelijke Inkoop' overeengekomen. Dat is de financiële techniek waarmee overdracht van rechten plaats kan vinden. In 2020 heeft het ABP de voorwaardelijke pensioenrechten opgenomen.
Bij het opstellen van de begroting 2022 vindt overleg met het ABP plaats over de hoogte van de rechten van dertig individuele medewerkers. Als gevolg daarvan is dit dossier nog niet afgesloten.

Financiële kengetallen

Netto schuldquote
Het kengetal netto schuldquote, ook wel bekend als de netto-schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeenschappelijke regeling. De netto schuldquote geeft aan of de gemeenschappelijke regeling investeringsruimte heeft of juist op zijn tellen moet passen. Daarnaast geeft het kengetal inzicht in de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de uitgave 'Houdbare Gemeentefinanciën' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (100%) dit als voldoende kan worden bestempeld. Voor veiligheidsregio's wordt 80% als norm aangehouden. VRLN blijft onder de norm.

Solvabiliteit
De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe financieel gezonder de gemeenschappelijke regeling. De solvabiliteit van de organisatie wordt door de wetgever in toenemende mate als onderdeel gezien van de sturings- en verantwoordingsinformatie.
VRLN is in staat haar kortlopende en langlopende schulden te voldoen. De lage rentestand is behulpzaam want de duurdere leningen met een hoger rentepercentage worden indien mogelijk vervangen door goedkopere leningen met een lager rentepercentage.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn voornamelijk de gemeentelijke bijdragen en de rijksbijdrage. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Het percentage voor VRLN ligt ultimo 2022 op -0,4 %. Idealiter is dit verhoudingsgetal nul of positief. Immers dan worden de structurele lasten gedekt door structurele baten.

Genoemde kengetallen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Financiële kengetallen *(in percentages)*

	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Netto schuldquote	54,0%	60,6%	67,1%	63,8%	65,4%	66,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	54,0%	60,6%	67,1%	63,8%	65,4%	66,5%
Solvabiliteitsratio	7,9%	11,4%	10,0%	10,3%	9,8%	9,7%
Structurele exploitatieruimte	0,9%	-0,8%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	0,0%

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

De belangrijkste kapitaalgoederen die VRLN in eigendom heeft betreffen materieel van de brandweer (met name vervoermiddelen) en gebouwen. Voor deze eigendommen gelden de wettelijke voorgeschreven keurings- en onderhoudswerkzaamheden.

a. Materieel
Ten aanzien van vervanging van materieel zijn soberheid, doelmatigheid en regionale uniformiteit belangrijke uitgangspunten. In het kader van risicogerichtheid en focus wordt de standaardisering op onderdelen minder. Op dit moment worden ingewikkelde branden (denk aan zeer grote brandcompartimenten) bestreden met middelen die geschikt zijn voor reguliere gebouwbranden maar niet voor brandcompartimenten tot wel 25.000 m^2. De brandweer moet dan ook investeren in nieuwe innovatieve technische middelen. Tevens wordt er bij aanschaf van nieuwe voertuigen gekeken naar duurzame initiatieven waarbij de primaire inzetfunctie van het voertuig in kwaliteit gelijk moet blijven aan de gestelde eisen. De fasering van duurzame voertuigen wordt waarschijnlijk het eerste zichtbaar bij de piket voertuigen. Aandacht is hierbij wel nodig voor de gevolgen voor de infrastructuur, zoals laadfaciliteiten op de locaties van de veiligheidsregio en bij piket functionarissen.
Naast de reguliere vervangingen, wordt in 2022 het gefragmenteerd potentieel van schuimblussende eenheden vervangen door twee schuimblusvoertuigen. Ook staat de aanschaf van de uitrusting van de specialistische teams op het programma.

b. Huisvesting
VRLN beschikt over 30 brandweerkazernes, hiervan zijn er 8 eigendom van VRLN (inclusief de nog nieuw te bouwen locatie). Naast 8 brandweerkazernes heeft VRLN ook vier kantoorlocaties (incl. GGD-vestigingen) in eigendom.

VRLN heeft de volgende gebouwen in eigendom:

Locatie	Adres	Plaats
Hoofdvestiging VRLN	Nijmeegseweg 42	Venlo
Oude brandweerkazerne Venlo	Nijmeegseweg 40	Venlo
Hoofdvestiging GGD (Venlo)	Drie Decembersingel	Venlo
Hoofdvestiging GGD (Roermond)	Oranjelaan	Roermond
Brandweerkazerne Echt	Bandertlaan	Echt
Brandweerkazerne Gennep	Paesplasweg	Gennep
Brandweerkazerne Horst*	Westsingel	Horst
Brandweerkazerne Ittervoort	Aziëstraat	Ittervoort
Brandweerkazerne Nederweert	Smisserstraat	Nederweert
Brandweerkazerne Stramproy	Bergerothweg	Stramproy
Brandweerkazerne Venlo	Ariënsstraat	Venlo
Brandweerkazerne Weert	De Savorin Lohmanstraat	Weert

* toekomstig eigendom (2020/2021)

Duurzaamheid

In de komende jaren kijken we voor materieel en huisvesting ook nadrukkelijk naar de ontwikkeling van duurzaamheid. Het gaat hierbij om de uitstoot op drie niveaus: uitstoot van eigen middelen (met name voertuigen), inkoop en verbruik van energie en uitstoot als gevolg van activiteiten. Om deze ontwikkeling prioriteit te geven, maar meer nog vanuit een maatschappelijk verantwoorde visie zal het positioneren van een duurzaamheidscoördinator ingezet worden. Deze medewerker is verantwoordelijk voor het vormgeven van het duurzaamheidsbeleid en de implementatie. Op die manier wordt een basis gelegd en kan er in kaart worden gebracht welke investeringen er de komende jaren noodzakelijk zijn om te voldoen aan de gestelde normen.

3.3 Financiering

De veiligheidsregio heeft het beleid ten aanzien van de financiering vastgelegd in de financiële verordening. De regels ter uitvoering van de beleidspunten zijn vastgelegd in het treasurystatuut (financieringsstatuut). De veiligheidsregio voldoet aan de voorschriften met betrekking tot de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Risicobeheer (kasgeldlimiet en renterisiconorm)

De kasgeldlimiet laat zien welk risico er bestaat ten aanzien van vlottende schulden. De renterisiconorm is een maatstaf om te bepalen welke kredietrisico's de veiligheidsregio loopt op de vaste schulden. Dit zijn de schulden met een looptijd langer dan 1 jaar.
De renterisiconorm wordt gemeten in een bedrag ter grootte van 20% van het begrotingstotaal. De veiligheidsregio zal in het begrotingsjaar 2022 en meerjarig voor de daaropvolgende 3 jaar, volgens de huidige inzichten, binnen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm blijven.

Liquiditeitsplanning en financieringspositie

Gezien de investeringsplanning en de aflossing op bestaande geldleningen wordt in de kapitaalbehoefte voorzien door het aantrekken van geldleningen in 2022 en de volgende jaren. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de kasgeldlimiet maximaal benut wordt, zonder deze te overschrijden.

Renterisiconorm *(bedragen in duizenden euro's)*

	2022	2023	2024	2025
(1) Renteherzieningen	0	0	0	0
(2) Aflossingen	8.417	7.387	8.087	7.787
(3) Renterisico (1) + (2)	8.417	7.387	8.087	7.787
(4) Renterisiconorm	14.232	14.232	14.232	14.232
(5a) = (4) > (3) Ruimte onder renterisiconorm	5.815	6.844	6.144	6.444
(5b) = (3) > (4) Overschrijding van de renterisiconorm				
Berekening renterisiconorm (4)				
(4a) Begrotingstotaal jaar t	71.158	71.158	71.158	71.158
(4b) Percentage regeling	20 %	20 %	20 %	20 %
(4) = (4a)*(4b)/100 Renterisiconorm jaar t	14.232	14.232	14.232	14.232

Kasgeldlimiet *(bedragen in duizenden euro's)*

140319

(Jaar t = 2020)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
(1) Vlottende schuld	4.000	1.667	1.000	1.333
(2) Vlottende middelen	2.102	2.623	2.165	2.634
(3) Netto vlottend schuld (+) of overschot (-) (1) - (2)	1.898	-956	-1.165	-1.300
(4) Gemiddelde van (3)	1.898	-956	-1.165	-1.300
(4) Toegestane kasgeldlimiet				
In geld	6.172	6.172	6.172	6.172
In percentage	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
Ruimte ((4) groter dan (3))	4.274	7.128	7.337	7.472
Overschrijding ((3) groter dan (4))	-	-	-	-
(5) Berekening kasgeldlimiet				
(6) Rekeningtotaal 2020	75.269	75.269	75.269	75.269
(7) Percentage regeling	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
(5) = (6)*(7) kasgeldlimiet 2020	6.172	6.172	6.172	6.172

3.4 Verbonden Partijen

De veiligheidsregio kent geen verbonden partijen.

Deel C Financiële begroting

4 Overzicht baten en lasten

4.1 Baten en lasten per programma

In de onderstaande tabel is het totaal van de baten en lasten per programma opgenomen.

De ontwikkelingen op de baten en lasten zijn bij de financiële kaders nader toegelicht.
In het kader van het meerjarenperspectief is een beleidsneutrale lijn gevolgd. De ontwikkelingen in een meerjarenperspectief zijn dermate onzeker dat een nadere concretisering op programmaniveau op dit moment niet opportuun is. De ontwikkelingen van de investeringen worden vanuit een actualisatie van het meerjarig (vervangings-)investeringsplan benaderd.

In de meerjarenraming zijn de volgende ontwikkelingen meegenomen:

- De gefaseerde stijging van de gemeentelijke bijdrage voor het borgen van de paraatheid van de brandweer tot en met 2023.
- Indien de ontwikkeling zich voltrekt zoals voorgesteld is er vanaf 2022 geen extra bijdrage meer nodig zijn voor het aanvullen van het weerstandsvermogen ten bedrage van € 152.500.

De financiële consequenties in een meerjarenperspectief van de indexatiesystematiek zijn niet meegenomen in de meerjarenraming; een en ander is opgenomen tegen het prijspeil 2021.

Baten en lasten per programma (incl. meerjarenraming) *(bedragen in duizenden euro's)*

	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Mutatie 2022
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)							
Publieke gezondheid	24.203	17.770	18.188	17.913	17.913	17.913	418
Brandweerzorg	31.552	31.298	32.361	32.529	32.430	32.377	1.063
Crisisbeheersing	4.917	5.179	4.889	4.889	4.889	4.889	-290
Overhead	14.597	14.430	15.184	15.276	15.586	15.389	754
Onvoorzien	0	50	50	50	50	50	0
Totaal lasten (excl. toev. aan de reserves)	**75.269**	**68.726**	**70.672**	**70.657**	**70.869**	**70.618**	**1.946**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)							
Publieke gezondheid	12.578	3.826	4.408	4.408	4.408	4.408	582
Brandweerzorg	6.649	4.482	5.442	5.442	5.442	5.442	960
Crisisbeheersing	704	314	558	558	558	558	244
Overhead	1.524	1.505	914	914	914	914	-591
Algemene dekkingsmiddelen	0	300	300	300	300	300	0
Totaal baten programma's	**21.455**	**10.427**	**11.621**	**11.621**	**11.621**	**11.621**	**1.194**
Baten gemeentelijke bijdragen							
Publieke gezondheid	13.308	13.933	13.493	13.493	13.493	13.493	-440
Brandweerzorg	25.382	26.257	26.861	27.051	27.051	27.051	604
Crisisbeheersing	4.561	4.744	4.372	4.372	4.372	4.372	-372
Overhead	12.482	12.863	14.108	14.108	14.108	14.108	1.245
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**55.733**	**57.798**	**58.834**	**59.024**	**59.024**	**59.024**	**1.037**
Totaal baten (excl. onttr. aan de reserves)	**77.188**	**68.225**	**70.456**	**70.646**	**70.646**	**70.646**	**2.231**
Saldo (excl. mutaties reserves)							
Publieke gezondheid	1.683	-11	-288	-13	-13	-13	-277
Brandweerzorg	479	-559	-57	-35	64	117	502
Crisisbeheersing	348	-120	40	40	40	40	160
Overhead	-591	-62	-162	-254	-565	-367	-100
Algemene dekkingsmiddelen	0	300	300	300	300	300	0
Onvoorzien	0	-50	-50	-50	-50	-50	0
Totaal saldo van baten en lasten	**1.919**	**-502**	**-216**	**-11**	**-223**	**28**	**286**
Toevoegingen aan reserves (lasten)	1.036	233	486	484	482	480	253
Onttrekkingen aan reserves (baten)	400	735	702	495	705	453	-33
Geraamd resultaat voor bestemming	**1.284**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Uit de staat van Baten en lasten blijkt dat de begroting in meerjarig perspectief sluitend is.

4.2 Overzicht incidenteel en structureel verloop baten en lasten

De ontwikkeling van de incidentele baten en lasten wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de genomen a-structurele maatregelen om a-structureel begrotingsevenwicht te bereiken.

In onderstaand overzicht zijn de baten en lasten onderverdeeld naar incidenteel en structureel.

Baten en lasten per programma (incl. meerjarenraming) *(bedragen in duizenden euro's)*

	Begroting 2022	Begroting 2022 incident.	Begroting 2022 struct.	Raming 2023	Raming 2023 incident.	Raming 2023 struct.	Raming 2024	Raming 2024 incident.	Raming 2024 struct.	Raming 2025	Raming 2025 incident.	Raming 2025 struct.
Lasten (excl. toevoegingen aan reserves)												
Publieke gezondheid	18.188	455	17.733	17.913	105	17.808	17.913	30	17.883	17.913	30	17.883
Brandweerzorg	32.361	722	31.639	32.529	716	31.813	32.430	708	31.722	32.377	708	31.669
Crisisbeheersing	4.889	0	4.889	4.889	0	4.889	4.889	0	4.889	4.889	0	4.889
Overhead	15.184	441	14.743	15.276	323	14.952	15.586	353	15.233	15.389	236	15.153
Onvoorzien	50		50	50		50	50		50	50		50
Totaal lasten (excl. toev. aan de reserves)	**70.672**	**1.618**	**69.054**	**70.657**	**1.144**	**69.513**	**70.869**	**1.091**	**69.778**	**70.618**	**974**	**69.645**
Baten (excl. onttrekkingen aan reserves)												
Publieke gezondheid	4.408	600	3.808	4.408	434	3.974	4.408	167	4.240	4.408	167	4.240
Brandweerzorg	5.442	626	4.816	5.442	622	4.820	5.442	612	4.830	5.442	612	4.830
Crisisbeheersing	558	0	558	558	0	558	558	0	558	558	0	558
Overhead	914	0	914	914	0	914	914	0	914	914	0	914
Algemene dekkingsmiddelen	300	300	0	300	300	0	300	300	0	300	300	0
Totaal baten programma's	**11.621**	**1.526**	**10.095**	**11.621**	**1.356**	**10.266**	**11.621**	**1.079**	**10.542**	**11.621**	**1.079**	**10.542**
Baten gemeentelijke bijdragen												
Publieke gezondheid	13.493	0	13.493	13.493	0	13.493	13.493	0	13.493	13.493	0	13.493
Brandweerzorg	26.861	0	26.861	27.051	0	27.051	27.051	0	27.051	27.051	0	27.051
Crisisbeheersing	4.372	0	4.372	4.372	0	4.372	4.372	0	4.372	4.372	0	4.372
Overhead	14.108	0	14.108	14.108	0	14.108	14.108	0	14.108	14.108	0	14.108
Totaal baten gemeentelijke bijdragen	**58.834**	**0**	**58.834**	**59.024**	**0**	**59.024**	**59.024**	**0**	**59.024**	**59.024**	**0**	**59.024**
Totaal baten (excl. onttr. aan de reserves)	**70.456**	**1.526**	**68.930**	**70.646**	**1.356**	**69.290**	**70.646**	**1.079**	**69.567**	**70.646**	**1.079**	**69.567**
Saldo (excl. mutaties reserves)												
Publieke gezondheid	-288	145	-433	-13	329	-341	-13	137	-150	-13	137	-150
Brandweerzorg	-57	-96	39	-35	-94	59	64	-96	160	117	-96	213
Crisisbeheersing	40	0	40	40	0	40	40	0	40	40	0	40
Overhead	-162	-441	279	-254	-323	70	-565	-353	-211	-367	-236	-132
Algemene dekkingsmiddelen	300	300	0	300	300	0	300	300	0	300	300	0
Onvoorzien	-50	0	-50	-50	0	-50	-50	0	-50	-50	0	-50
Totaal saldo van baten en lasten	**-216**	**-92**	**-124**	**-11**	**211**	**-222**	**-223**	**-12**	**-211**	**28**	**106**	**-78**
Toevoegingen aan reserves (lasten)	486	467	19	484	452	32	482	467	15	480	467	13
Onttrekkingen aan reserves (baten)	702	646	56	495	439	56	705	649	56	453	397	56
Geraamd resultaat voor bestemming	**0**	**87**	**-87**	**0**	**199**	**-198**	**0**	**170**	**-170**	**0**	**35**	**-35**

De belangrijkste incidentele effecten kunnen als volgt worden weergegeven:

Programma Publieke Gezondheid

Binnen het programma Publieke Gezondheid zijn in 2022 incidenteel extra lasten opgenomen voor JGZ die ten laste komen van de Reserve Taakherschikking en Ouderportaal. Daarnaast zijn er incidentele lasten en baten opgenomen voor de projecten ‘Nu niet Zwanger’ en diverse projecten gezondheidsbevordering/Kennis & Onderzoek. Voor het project Voorzorg zijn alleen incidentele baten opgenomen.

Programma Brandweerzorg

In het programma Brandweerzorg hebben de incidentele baten en lasten betrekking op het FLO-overgangsrecht van de Brandweer Roermond en Brandweer Venlo. Het verloop van de baten en lasten is jaarlijks verschillend, maar voor VRLN budgettair neutraal, omdat FLO kosten worden verrekend.

Programma Crisisbeheersing

In het programma Crisisbeheersing zijn naast de mutaties aan de reserve Transitie Schaalvergroting Meldkamer, geen incidentele mutaties te verwachten.

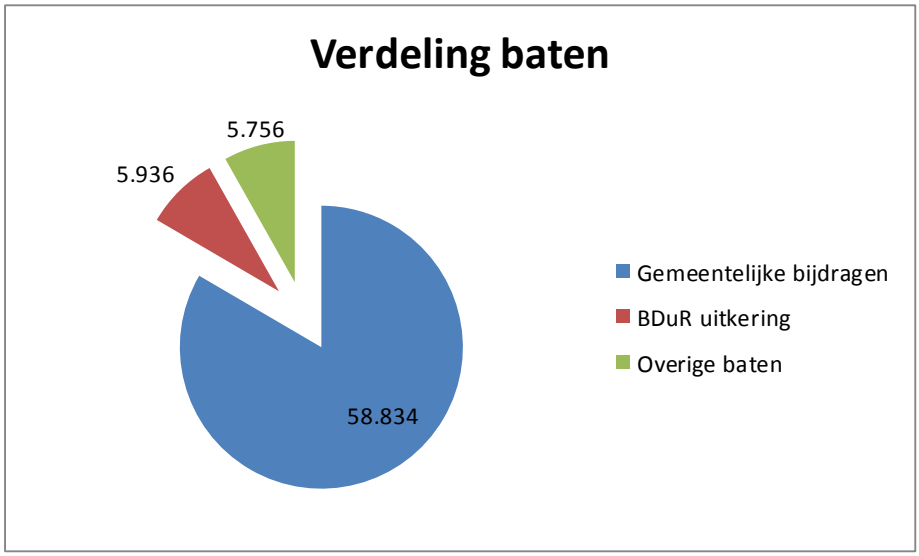
Overhead

De incidentele lasten hebben betrekking op het voormalig personeel, welke last in de komende jaren wordt afgebouwd.

4.3 Verdeling baten

De veiligheidsregio kent als baten de gemeentelijke bijdragen, de BDuR en overige baten van derden. De verhouding van deze inkomstenstromen in relatie tot het totaal van de begroting is als volgt weergegeven.

(bedragen in duizenden euro's)

Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR)

De veiligheidsregio ontvangt jaarlijks een rijksbijdrage in de vorm van de BDuR. De hoogte van de BDuR wordt bekendgemaakt in de zogeheten juni-circulaire. Ten tijde van het opstellen van de begroting zijn deze gegevens nog niet beschikbaar. Daarom wordt in de begroting uitgegaan van een inschatting van deze baten. Voor 2022 is hierbij rekening gehouden met een totaal bedrag van € 5,9 miljoen.

Overige Baten

Naast de gemeentelijke bijdragen en de BDuR ontvangt de veiligheidsregio inkomsten uit andere bronnen zoals het rijk, instellingen en burgers. Deze zijn proportioneel met de omvang van de activiteiten. Een deel van de overige baten bestaat uit bijdragen van gemeenten welke niet via de gemeentelijke bijdrage worden verrekend.

4.4 Geprognotiseerde (meerjaren-)balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo (Economische en Monetaire Unie) wordt in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) een geprognotiseerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in een begrotingsparagraaf. Met het opnemen van een geprognotiseerde balans krijgt het bestuur meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte.

Balans per ultimo boekjaar *(bedragen in duizenden euro's)*

ACTIVA	2020	2021	2022	2323	2024	2025
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Materiële vaste activa	49.995	48.033	53.802	51.613	52.581	53.193
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste activa	**49.995**	**48.033**	**53.802**	**51.613**	**52.581**	**53.193**
Vlottende activa						
Voorraden	31	31	31	31	31	31
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	1.819	1.819	1.819	1.819	1.819	1.819
Liquide middelen	416	416	416	416	416	416
Overlopende activa	5.887	5.887	5.887	5.887	5.887	5.887
Totaal vlottende activa	**8.153**	**8.153**	**8.153**	**8.153**	**8.153**	**8.153**
Totaal activa	**58.148**	**56.186**	**61.955**	**59.766**	**60.734**	**61.346**

Balans per ultimo boekjaar *(bedragen in duizenden euro's)*

PASSIVA	2020	2021	2022	2323	2024	2025
Vaste passiva						
Eigen vermogen	7.540	6.395	6.177	6.165	5.941	5.967
Voorzieningen	294	335	377	419	461	287
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	34.275	36.763	35.346	34.459	33.371	32.584
Totaal vaste passiva	**42.109**	**43.493**	**41.900**	**41.043**	**39.773**	**38.838**
Vlottende passiva						
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	5.805	2.460	9.821	8.490	10.727	12.275
Overlopende passiva	10.234	10.234	10.234	10.234	10.234	10.234
Totaal vlottende passiva	**16.039**	**12.694**	**20.055**	**18.724**	**20.961**	**22.508**
Totaal passiva	**58.148**	**56.186**	**61.955**	**59.766**	**60.734**	**61.346**

5 Financiële positie

5.1 Aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op grond van het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen geen voorzieningen gevormd worden. Dit is conform het beleid bij VRLN.
De financiële consequenties bijvoorbeeld van het opnemen en toekennen van verlof vallen onder de aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen. Hier mag geen voorziening voor worden opgenomen, wel geven we aan bij ‘de niet uit de balans blijkende verplichtingen’ welke de omvang hiervan is.

5.2 Financiering

Hiervoor wordt verwezen naar hoofdstuk 3 Paragrafen, onderdeel 3.3 Financiering.

5.3 Investeringen

De veiligheidsregio kent geen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut, maar kent enkel investeringen met een economisch nut.
Op basis van de meerjarige investeringsplanning bedragen de investeringen in 2022 in totaal € 10,259 miljoen. In de onderstaande tabel zijn de vervangingsinvesteringen weergegeven, in de bijlage staat een verdere specificering.

Investeringen 2022	*(bedragen in duizenden euro's)*
Tankautospuiten	2.440
Snelle Interventie Voertuigen	1.620
Hulpverleningsvoertuigen	1.440
Haakarmvoertuigen	210
Personeel-/materieelvoertuigen	82
Dienstauto's	365
Haakarmbakken	1.225
Kazernetenue	550
Inventaris	131
Ademlucht	57
Communicatie-apparatuur	1.455
Overig brandweer	19
Bedrijfsgebouwen	169
ICT-centraal	404
Meubilair kantoorgebouwen	92
	10.259

5.4 Reserves en voorzieningen

De stand en het gespecificeerde verloop van de reserves kan als volgt worden weergegeven:

Verloopoverzicht reserves *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 1 januari 2022	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde per 31 december 2022
Algemene reserve	685	0	0	0	0	685
Algemene reserve	**685**	**0**	**0**	**0**	**0**	**685**
Bestemmingsreserves t.b.v. dekking van kapitaallasten						
Reserve kapitaallasten gebouw Nijmeegseweg, Venlo	240	11	0	0	28	223
Reserve kapitaallasten gebouw Drie Decembersingel, Venlo	90	4	0	0	13	80
Reserve kapitaallasten gebouw Oranjelaan, Roermond	54	2	0	0	15	42
Subtotaal bestemmingsreserves t.b.v. dekking kapitaallasten	**384**	**17**	**0**	**0**	**56**	**345**
Overige bestemmingsreserves						
Reserve onderhoud kantoorgebouwen	1.214	230	177	0	0	1.267
Reserve onderhoud brandweergebouwen	932	137	194	0	0	875
Reserve taakherschikking en ouderportaal	293	0	275	0	0	18
Reserve assurantie eigen risico	562	60	0	0	0	622
Egalisatiereserve kapitaallasten brandweerzorg	1.229	0	0	0	0	1.229
Reserve CMA (Centraal Meld- en Actiepunt)	138	0	0	0	0	138
Reserve transitiekosten schaalvergroting meldkamer	958	40	0	0	0	999
Subtotaal overige bestemmingsreserves	**5.326**	**467**	**646**	**0**	**0**	**5.147**
Bestemmingsreserves	**5.709**	**484**	**646**	**0**	**56**	**5.492**
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerde resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**6.395**	**484**	**646**	**0**	**56**	**6.177**

Meerjarig verloop *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 31 december 2021	Boekwaarde per 31 december 2022	Boekwaarde per 31 december 2023	Boekwaarde per 31 december 2024	Boekwaarde per 31 december 2025
Algemene reserve	685	685	685	685	685
Bestemmingsreserves t.b.v. dekking kapitaallasten	384	345	304	262	218
Overige bestemmingsreserves	5.326	5.147	5.175	4.993	5.064
Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	0	0	0	0	0
Totaal	**6.395**	**6.177**	**6.165**	**5.941**	**5.967**

De stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

Verloopoverzicht voorzieningen *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 1 januari 2022	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde per 31 december 2022
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige egalisatievoorzieningen					
Voorziening aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een niet vergelijkbaar volume	287	0	0	0	287
Voorziening ouderen-, volwassenen- en jongerenmonitor	49	42	0	0	90
Totaal (onderhouds) egalisatievoorzieningen	**335**	**42**	**0**	**0**	**377**
Totaal voorzieningen voor middelen van derden	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**335**	**42**	**0**	**0**	**377**

De stand en het gespecificeerde verloop van de overheidsuitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden weergegeven:

Verloopoverzicht overheidsuitkering *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 1 januari 2022	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde per 31 december 2022
Scholing Brandweer personeel	4	0	0	0	4
Totaal	**4**	**0**	**0**	**0**	**4**

Totaaloverzicht *(bedragen in duizenden euro's)*

	Boekwaarde per 1 januari 2022	Toevoeging	Onttrekking	Specifieke onttrekking	Boekwaarde per 31 december 2022
Reserves	6.395	484	646	56	6.177
Voorzieningen	335	42	0	0	377
Overheidsuitkeringen met specifiek bestedingsdoel	4	0	0	0	4
Totaal	**6.734**	**526**	**646**	**56**	**6.558**

5.5 EMU-saldo

Het EMU (Economische en Monetaire Unie)-saldo betreft het vorderingensaldo van de overheid. Uit de meerjarige balansposities van de geprognotiseerde (meerjaren-)balans kan het EMU-saldo meerjarig worden bepaald.
Het EMU-saldo is het saldo van de mutaties in de vorderingen en de mutaties in de schulden van het begrotingsjaar (t) ten opzichte van het begrotingsjaar (t-1), ofwel de som van de mutaties van de vaste en vlottende financiële activa minus de som van de mutaties van de vaste en vlottende schuld.

EMU-saldo *(bedragen in duizenden euro's)*

	2021	2022	2023	2024	2025
Mutaties financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Mutaties vlottende financiële activa	0	0	0	0	0
Mutaties totale financiële activa	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties vaste schuld	2.488	-1.417	-887	-1.087	-787
Mutaties vlottende schuld	-3.345	7.361	-1.331	2.237	1.547
Mutaties totale schuld	**-857**	**5.945**	**-2.219**	**1.150**	**760**
Totaal EMU saldo	**857**	**-5.945**	**2.219**	**-1.150**	**-760**

6 Geraamde baten en lasten per taakveld

Het BBV schrijft voor dat er voor de uitvoeringsinformatie gebruik wordt gemaakt van de bij ministeriële regeling vastgestelde taakvelden conform de gemeenschappelijke regeling, dit om de financiële vergelijkbaarheid te verbeteren in verband met de toegankelijkheid van de uitvoeringsinformatie. De taakvelden hebben betrekking op uiteenlopende taken en daaraan gerelateerde activiteiten waar baten en lasten mee gemoeid zijn.

Baten en lasten per taakveld *(bedragen in duizenden euro's)*

Taakvelden gemeenten	Omschrijving	Lasten	Baten
0. Bestuur en Ondersteuning			
0.4 Overhead	Tot dit taakveld behoren de kosten van overhead, d.w.z. alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.	15.540	0
Subtotaal Bestuur en Ondersteuning		**15.540**	**0**
1. Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	Tot dit taakveld behoren alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen.	37.427	6.194
	Overige bijdragen overhead		1.353
	Gemeentelijke bijdrage overhead		7.404
	Gemeentelijke bijdrage		31.233
Subtotaal Veiligheid		**37.427**	**46.184**
6. Sociaal domein			
6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie	Tot dit taakveld behoren algemene voorzieningen (waarvoor geen individuele beschikking van de gemeente nodig is) gericht op participatie. Voor de VRLN gaat het om kinderopvang: toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang en peuterspeelzalen.	401	738
	Overige bijdragen overhead		0
	Gemeentelijke bijdrage overhead		0
	Gemeentelijke bijdrage		-337
Subtotaal Sociaal Domein		**401**	**401**
7. Volksgezondheid en Milieu			
7.1 Volksgezondheid	Tot dit taakveld behoren maatregelen ter bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen.	17.790	3.960
	Overige bijdragen overhead		78
	Gemeentelijke bijdrage overhead		6.704
	Gemeentelijke bijdrage		13.830
Subtotaal Volksgezondheid en Milieu		**17.790**	**24.573**
Totaal		**71.158**	**71.158**

Van de generieke overhead wordt 40% toegerekend naar het programma Publieke gezondheid en 60% toegerekend naar de programma's Brandweerzorg en Crisisbeheersing.

Bijlagen

Investeringen

Specificatie investeringen

(bedragen in duizenden euro's)

23.2632 TST Tankautospuit Panningen	430
Bepakking TS Panningen incl. LD slangen	90
Bepakking TS Stevensweert incl. LD slangen	430
Update bepakking TS Stevensweert	90
SBV WW (1 van 2) Schuimblusvoertuig en Waterwagen (cf. beleidsplan) (was 2020)	700
SBV WW (2 van 2) Schuimblusvoertuig en Waterwagen (cf. beleidsplan) (was 2020)	700
Tankautospuiten	**2.440**
23.1269 SIV Snel Interventie Voertuig Gennep (was 2020)	180
23.1469 SIV Snel Interventie Voertuig Venray (was 2020)	180
23.2369 SIV Snel Interventie Voertuig Horst (was 2020)	180
23.2669 SIV Snel Interventie Voertuig Panningen (was 2020)	180
23.3269 SIV Snel Interventie Voertuig Venlo (was 2020)	180
23.4369 SIV Snel Interventie Voertuig Heythuysen (was 2020)	180
23.4469 SIV Snel Interventie Voertuig Weert (was 2020)	180
23.5169 SIV Snel Interventie Voertuig Roermond (was 2020)	180
23.5369 SIV Snel Interventie Voertuig Echt (was 2020)	180
Snelle Interventie Voertuigen	**1.620**
23.1371 HV Bergen (was 2020)	310
Bepakking HV Bergen (was 2020)	100
23.2671 HV Panningen (was 2020)	310
Bepakking HV Panningen (was 2020)	310
23.5371 HV Echt (was 2020)	310
Update bepakking HV Echt (was 2020)	100
Hulpverleningsvoertuigen	**1.440**
23.5181 HAV Haakarmvoertuig Roermond (was 2020)	210
Haakarmvoertuigen	**210**
23.3286 PM Personeel / Materieelvoertuig Venlo	30
23.4481 PM Personeel / Materieelvoertuig Weert	52
Personeel-/materieelvoertuigen	**82**
23.1401 DAT-DB Dienst-auto/-bus Venray	52
23.2301 DBT Horst (was 2021)	52
23.1403 DV Dienstvoertuig Venray	25
23.3204 DA-DB Dienst-auto/-bus Venlo	52
23.3201 DA Dienstauto Venlo (was 2021)	30
23.3203 Dienstauto Venlo	25
23.3209 Dienstauto Venlo	25
23.4501 DA-DB WvD Dienst-auto/-bus WvD Stramproy	52
23.4701 DA-DB Dienst-auto/-bus Grathem (Kelpen-Oler)	52
Dienstauto's	**365**
Verzorgingshaakarmbak (VZH) (23-4383) Heythuysen	175
MCU - Commandohaakarmbak (COH) A (was 2020)	550
MCU - Commandohaakarmbak (COH) B (was 2020)	500
Haakarmbakken	**1.225**
3750 Materieel Brandweer	550
Kazernetenue	**550**
Meubilair Brandweerpost Heythuysen (was 2019)	23
Meubilair Brandweerpost Horst (was 2019)	29
Meubilair Brandweerpost Roggel (was 2019)	19
Meubilair Brandweerpost Bergen	2
Meubilair Brandweerpost Echt	2
Meubilair Brandweerpost Grathem (Kelpen-Oler)	19
Meubilair Brandweerpost Meijel	1
Meubilair Brandweerpost Sevenum	19
Meubilair Brandweerpost Stevensweert	1
Meubilair Brandweerpost Panningen (was 2027)	19
Inventaris	**131**

Compressor t.b.v. ademlucht - Gennep (2 stuks, gaat naar Venray)	20
Wasmachine gelaatstukken Gennep (of Venray)	7
Droogkast (droger) gelaatstukken Roermond (1) (was 2019)	4
Droger gelaatstukken Gennep	5
Droogkast Venlo (was 2019)	4
Wasmachine overig cluster Venray	10
Droger uitrukpakken Gennep (of Venray)	8
Ademlucht	**57**
Portofoons (553 stuks) en mobilofoons (75 stuks)	600
Mobiele dataterminals (MOI/MDT)	855
Communicatie-apparatuur	**1.455**
Valbeveiliging 2022 (vervanging van 2017)	19
Overig brandweer	**19**
Subtotaal brandweer	**9.594**
Installaties - kantoorgebouwen	58
Meubilair- kantoorgebouwen	203
Gebouwen	**261**
ICT - Mobility	404
ICT	**404**
Subtotaal bedrijfsvoering/gezondheidszorg	**665**
Totaal Investeringen	**10.259**

Gemeentelijke bijdragen

De opbouw van de gemeentelijke bijdragen 2022 is weergegeven in onderstaande tabel. Het verloop over de jaren 2021 - 2025 kan als volgt worden weergegeven.

Gemeentelijke bijdragen *(bedragen in duizenden euro's)*

Gemeente	Aantal inwoners peildatum 1-1-2021	Bijdragen 2021	Loon-kosten-stijging 2022 1,4%	Materiële kosten-stijging 2022 1,5%	BRW-plan 2020-2023 jaarschijf 2022	Wegvallen toevoeging reserve i.v.m. weerstands-vermogen	Uitbreiding RVP	Verdeel-sleutel JGZ ingroei effect 25%	Bijdragen 2022	Bijdragen 2023	Bijdragen 2024	Bijdragen 2025
Beesel	13.448	1.446	14	8	5	-4	2	-18	1.452	1.438	1.420	1.402
Bergen	13.111	1.569	15	9	6	-4	3	-9	1.588	1.585	1.577	1.568
Echt-Susteren	31.744	3.329	31	19	13	-9	5	-1	3.388	3.399	3.398	3.397
Gennep	17.038	1.966	19	11	7	-5	3	7	2.009	2.022	2.029	2.036
Horst aan de Maas	42.497	4.814	45	28	19	-13	8	-10	4.891	4.898	4.888	4.878
Leudal	36.046	3.943	37	23	16	-10	6	1	4.015	4.029	4.030	4.030
Maasgouw	23.947	2.485	23	14	11	-7	4	9	2.540	2.558	2.568	2.577
Mook en Middelaar	7.910	523	5	3	3	-1	n.v.t.	n.v.t.	532	534	534	534
Nederweert	17.169	1.794	17	10	7	-5	3	0	1.826	1.831	1.831	1.831
Peel en Maas	43.658	4.620	44	26	17	-12	8	-25	4.677	4.666	4.641	4.616
Roerdalen	20.602	2.126	20	12	9	-6	3	12	2.176	2.196	2.207	2.219
Roermond	58.806	6.937	65	40	25	-18	11	-7	7.053	7.067	7.060	7.053
Venlo	101.985	11.971	113	68	43	-32	20	14	12.198	12.249	12.262	12.276
Venray	43.706	4.845	46	28	19	-13	8	3	4.935	4.954	4.956	4.959
Weert	50.017	5.432	51	31	21	-14	9	25	5.555	5.598	5.623	5.648
Totaal	**521.684**	**57.798**	**545**	**330**	**220**	**-153**	**94**	**0**	**58.834**	**59.024**	**59.024**	**59.024**

Gemeentelijke bijdragen per programmaonderdeel

Verdeling gemeentelijke bijdragen over de overhead en de programma's

(bedragen in duizenden euro's)

Programma	2021	2022	2023	2024	2025
Publieke Gezondheid	13.933	13.493	13.493	13.493	13.493
Brandweerzorg	26.257	26.861	27.051	27.051	27.051
Crisisbeheersing	4.744	4.372	4.372	4.372	4.372
Overhead	12.863	14.108	14.108	14.108	14.108
Totaal gemeentelijke bijdrage 2022	**57.798**	**58.834**	**59.024**	**59.024**	**59.024**

190

Verdeling gemeentelijke bijdragen over de programma's (incl. overhead) *(bedragen in duizenden euro's)*

Programma	2021	2022	2023	2024	2025
Publieke Gezondheid	19.887	20.198	20.198	20.198	20.198
Brandweerzorg	32.168	33.048	33.238	33.238	33.238
Crisisbeheersing	5.743	5.589	5.589	5.589	5.589
Totaal gemeentelijke bijdrage 2022	**57.798**	**58.834**	**59.024**	**59.024**	**59.024**

Gemeentelijke bijdrage meerjarig per programma, per gemeente

Gemeente	2022			2023			2024			2025		
	Publieke gezondheid	Brandweer-zorg	Crisis-beheersing	Publieke gezondheid	Brandweer-zorg	Crisis-beheersing	Publieke gezondheid	Brandweer-zorg	Crisis-beheersing	Publieke gezondheid	Brandweer-zorg	Crisis-beheersing
Beesel	585.148	743.485	123.864	566.798	747.627	123.864	548.447	747.627	123.864	530.097	747.627	123.864
Bergen	512.186	922.699	153.583	503.510	928.223	153.583	494.834	928.223	153.583	486.158	928.223	153.583
Echt-Susteren	1.144.327	1.900.132	343.740	1.143.603	1.911.535	343.740	1.142.879	1.911.535	343.740	1.142.155	1.911.535	343.740
Gennep	649.653	1.165.166	193.928	656.678	1.171.589	193.928	663.702	1.171.589	193.928	670.727	1.171.589	193.928
Horst aan de Maas	1.586.767	2.832.598	471.615	1.576.921	2.849.040	471.615	1.567.075	2.849.040	471.615	1.557.229	2.849.040	471.615
Leudal	1.256.856	2.364.428	393.587	1.257.455	2.378.129	393.587	1.258.053	2.378.129	393.587	1.258.652	2.378.129	393.587
Maasgouw	787.373	1.484.190	268.441	796.572	1.493.386	268.441	805.772	1.493.386	268.441	814.971	1.493.386	268.441
Mook en Middelaar	44.576	417.852	69.679	44.576	420.243	69.679	44.576	420.243	69.679	44.576	420.243	69.679
Nederweert	608.227	1.043.593	173.802	608.141	1.049.282	173.802	608.055	1.049.282	173.802	607.970	1.049.282	173.802
Peel en Maas	1.661.396	2.584.803	430.757	1.636.160	2.599.383	430.757	1.610.923	2.599.383	430.757	1.585.687	2.599.383	430.757
Roerdalen	707.177	1.244.272	224.773	718.762	1.252.064	224.773	730.347	1.252.064	224.773	741.933	1.252.064	224.773
Roermond	2.622.223	3.796.997	633.537	2.615.234	3.818.319	633.537	2.608.244	3.818.319	633.537	2.601.255	3.818.319	633.537
Venlo	4.418.583	6.667.370	1.111.548	4.432.216	6.704.737	1.111.548	4.445.849	6.704.737	1.111.548	4.459.482	6.704.737	1.111.548
Venray	1.744.922	2.719.745	469.909	1.747.728	2.735.919	469.909	1.750.533	2.735.919	469.909	1.753.339	2.735.919	469.909
Weert	1.867.107	3.161.532	526.348	1.892.169	3.179.385	526.348	1.917.231	3.179.385	526.348	1.942.293	3.179.385	526.348
Totaal	**20.196.522**	**33.048.860**	**5.589.110**	**20.196.522**	**33.238.860**	**5.589.110**	**20.196.522**	**33.238.860**	**5.589.110**	**20.196.522**	**33.238.860**	**5.589.110**

Lijst van afkortingen

BBV	Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten
BDuR	Brede Doeluitkering Rampenbestrijding
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen
BSO	Buitenschoolse opvang
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEP	Centraal Economisch Plan
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU	Economische en Monetaire Unie
FLO	Functioneel leeftijdsontslag
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GO	Gastouder
GOB	Gastouderbureau
HPV	Humaan Papillomavirus
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IMOC	Index materiële overheidsconsumptie
IZB	Infectieziektebestrijding
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KDV	Kinderdagverblijf
LMS	Landelijke Meldkamer Samenwerking
MEV	Macro Economische Verkenning
MOTO	Multi Opleiden Trainen & Oefenen
NCJ	Nederlands Centrum Jeugdgezondheid
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
PfZW	Pensioenfonds Zorg en Welzijn
PHB JGZ	Prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg
PINT	Persinformatietool
RBOP	Repressief Brandweer Organisatieplan
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
SES	Sociaal Economische Status
SI-2T	Snel Interventie Voertuig
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
TBC	Tuberculose
VIC	Veiligheidsinformatiecentrum
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRLN	Veiligheidsregio Limburg-Noord
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wgr	Wet gemeenschappelijke regeling
WHO	World Health Organization
WVR	Wet veiligheidsregio's

Veiligheidsregio Limburg-Noord

Begroting 2022 in één oogopslag

Veiligheidsregio Limburg-Noord bevordert de gezondheid en veiligheid en bestrijdt rampen en crisis in de regio Limburg-Noord. Door bundeling van krachten van GGD, brandweer, 15 gemeenten en andere partners zijn we op weg naar de gezondste en veiligste regio in 2025. De gezondste en veiligste regio realiseren we samen.

GGD Limburg-Noord

Publieke gezondheidszorg **jeugd**
- 88.000 kinderen 0-18 jaar
- 85.000 consulten
- 20 consultatiebureau's
- 54.000 vaccinaties Rijksvaccinatieprogramma

Publieke gezondheidszorg **algemeen**
- 75 tbc klanten behandeld en/of begeleid
- 2.200 soa consulten
- 11.500 reisconsulten
- 50 inspecties tattoo- en piercingshops
- 10 adviezen gezondheidsrisico's gevaarlijke stoffen
- 300 lijkschouwingen en 230 euthanasieverklaringen
- 500 jaarlijkse inspecties kinderopvang

Publieke gezondheidszorg **crisissituatie**
- adviseren en ondersteunen van partners in de zorgketen t.a.v. crisisbeheersing
- borgen kwalitatief hoogstaande crisisorganisatie met 24/7 paraatheid

BRANDWEER Limburg-Noord

Risicobeheersing
- 250-300 adviezen gericht op omgevingsrisico's
- 900 adviezen bij trajecten bouwvergunningen
- 1.500 gebruikcontroles
- 300 adviezen brandveilig gebruik
- 300 voorlichtingsactiviteiten Brandveilig Leven

Incidentbestrijding
- 30 brandweerposten
- ongeveer 800 vrijwilligers
- 67 fte beroepsbrandweer (24-uurs dienst)
- 4.000 meldingen (2.500 prio 1 en 1.500 prio 2)

Preparatie
- 20-40 oefenmomenten per brandweermedewerker
- jaarlijks 200 opleidingsplekken

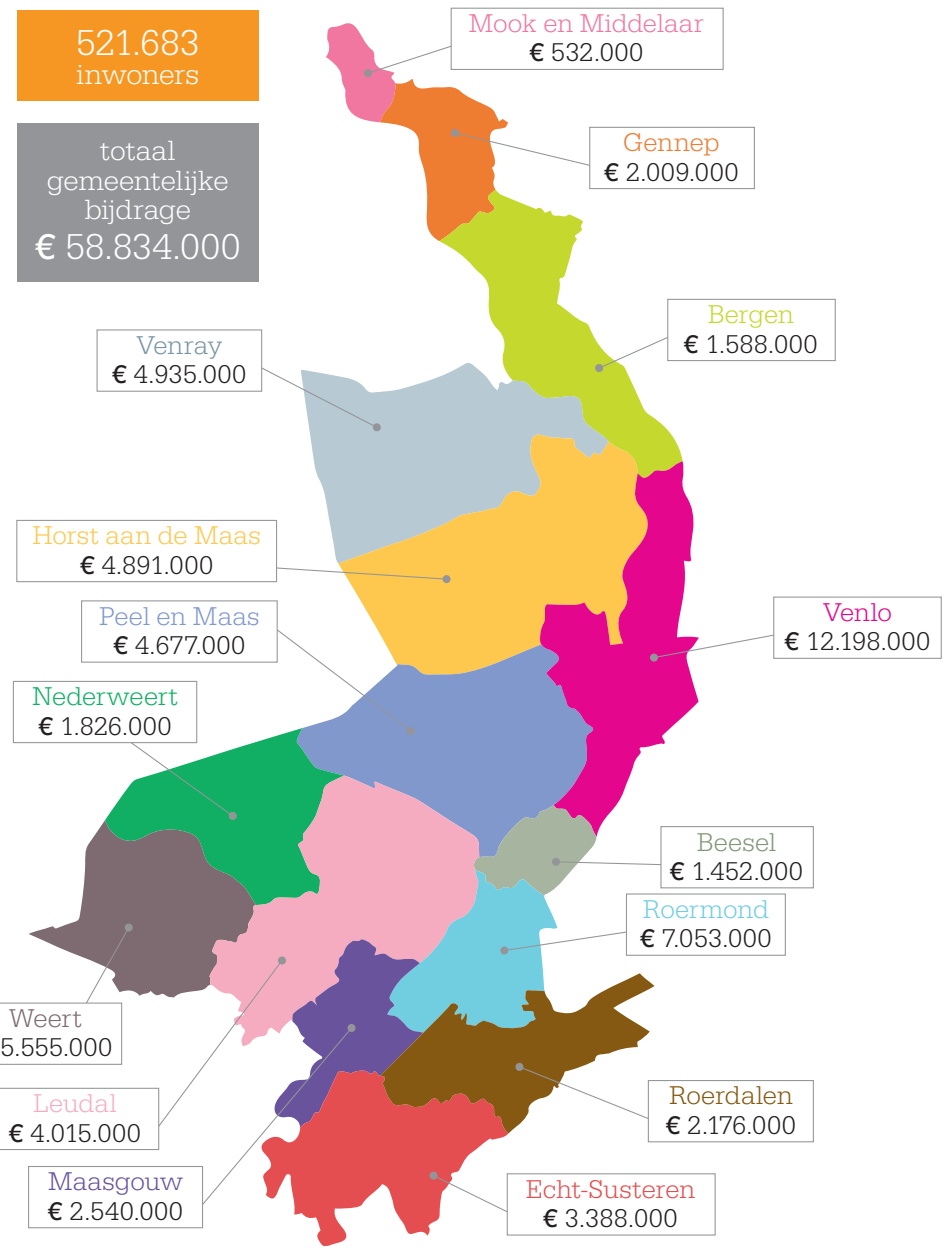
veiligheidsregio limburg-noord

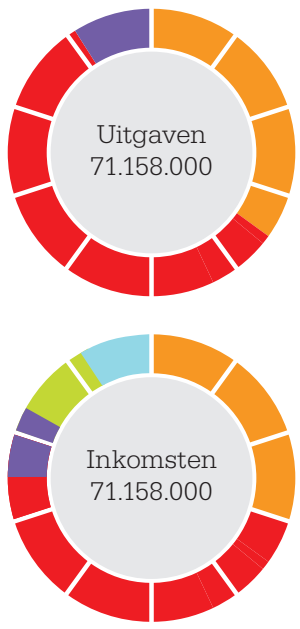
Crisisbeheersing en multidisciplinaire samenwerking
- 325 adviesaanvragen vergunning evenementen
- aanbod van minimaal 2 oefenmomenten per operationeel functionaris
- 42 crisisfunctionarissen in een multidisciplinaire rol
- 63 operationele plannen

Gemeentelijke processen
- ongeveer 300 crisisfunctionarissen actief

521.683 inwoners

totaal gemeentelijke bijdrage € 58.834.000

Programma's	UITGAVEN
Publieke gezondheid	24.974.000
Brandweerzorg	39.877.000
Crisisbeheersing	6.307.000
TOTAAL	**71.158.000**

	INKOMSTEN
Gemeentelijke bijdragen:	
- Publieke gezondheid	20.198.000
- Brandweerzorg	33.048.000
- Crisisbeheersing	5.589.000
BDUR inkomsten	5.963.000
Overig inkomsten	6.360.000
TOTAAL	**71.158.000**

AANSLUITING BEGROTING 2022 - 2021

Gemeentelijke bijdrage 2021	57.798.000
Loonstijging 2022	545.000
Materiële kostenstijging 2022	330.000
Wegvallen toevoeging reserves ivm weerstandsvermogen	-153.000
Garanderen paraatheid jaarschijf 2022	220.000
Uitbreiding Rijksvaccinatieprogramma	94.000
TOTAAL	**58.834.000**

Alle bedragen zijn afgerond op 1000 euro.

veiligheidsregio
limburg-noord

Aan Veiligheidsregio Limburg-Noord
deelnemende gemeenten

datum	8 april 2021	**behandeld door**	Con Delissen
uw kenmerk		**telefoonnummer**	+31881190222
ons kenmerk	UIT051127	**bijlage(n)**	

onderwerp Kerntakendiscussie Veiligheidsregio Limburg Noord

Geacht gemeentebestuur,

Binnen de Veiligheidsregio Limburg-Noord houden wij periodiek onze werkzaamheden tegen het licht in relatie tot onze wettelijke en maatschappelijke opdracht. Daarmee krijgen we inzicht in of we de goede dingen doen en of we die op de goede manier doen. We kunnen dan de vraag beantwoorden of onze programma's en diensten de gewenste inhoud, kwaliteit en vorm hebben en of de kosten ervan in redelijke verhouding daarmee staan. Zo'n kerntakendiscussie willen we zeer binnenkort wederom gaan voeren. Daarover informeren wij u met deze brief.

Voorbereidingen gestart
In de afgelopen maanden zijn de programma's veiligheid en gezondheid meerdere malen uitgediept in de bestuurlijke vergaderingen. Daarbij hebben we niet alleen gekeken naar wat is, maar ook naar de ontwikkelingen die op ons af komen en de manier(en) waarop we daarmee om kunnen gaan. We stelden vast dat de goede documenten zijn aangeleverd en de gegeven presentaties bijdragen aan het noodzakelijke inzicht om afwegingen te kunnen maken. Daarbij betrekken wij documenten als: het manifest voor preventieve gezondheidszorg, het plan voor de brandweer van de toekomst, het repressief brandweerorganisatieplan, en de aanbevelingen uit de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's en daarmee de doorontwikkeling van de crisisbeheersing. Daarmee ligt er een inhoudelijk goed fundament om het gesprek en de discussie over te voeren.

Van inzicht naar besluitvorming
Vanuit deze basis, gaan we met elkaar op zoek naar de Veiligheidsregio van de toekomst. We starten een traject van gesprekken en discussies waarin we met elkaar antwoord willen geven op de vraag hoe we op een passende manier inhoud en vorm willen geven aan onze toekomstige taken en opgaven. Die gesprekken en discussies moeten leiden tot een breed gedragen uitkomst.

veiligheidsregio
limburg-noord

Aanpak en uitkomst: uitwerking door bestuurlijke werkgroep
Waar we eerder dachten dit traject te kunnen koppelen aan de begroting 2022, is ons gebleken dat een zorgvuldige aanpak meer tijd en ruimte vraagt. En meer betrokkenheid van de diverse actoren en geledingen binnen de aangesloten gemeenten. Daarom hebben we een bestuurlijke werkgroep ingesteld die op basis van het voorwerk een concrete aanpak en tijdpad gaat opstellen. Deze werkgroep bestaat uit de wethouders Mestrom (Peel en Maas) en Smitsmans (Roermond) en de burgemeesters Strous (Maasgouw) en Palmen (Horst aan de Maas, voorzitter). De bedoeling is dat tijdens de bestuursconferentie van 30 september en 1 oktober besluitvorming over dit traject kan plaatsvinden. Indien van toepassing, zullen dan de financiële consequenties doorvertaald worden in een begrotingswijziging.
De eerste stap voor de bestuurlijke werkgroep is het uitwerken van een aanpak en het bijbehorende tijdpad. Zodra dat vastgesteld is, zullen wij u hierover nader informeren. In ieder geval zullen het betrekken van onze ambtelijke collega's en de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten een nadrukkelijk plek krijgen in die aanpak.

Wij hopen op uw deelname en bijdrage in dit traject zodat we samen de beste keuzes voor onze Veiligheidsregio kunnen maken.

Met vriendelijke groet,

Namens het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord,

J.J. Rooijmans,
Algemeen Directeur

Commissie Samenleving

Dossiernummer	1456
Extern Zaak ID	ZM21.00909
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	7
Omschrijving	Gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem – Nijmegen Jaarrekening 2020

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Raadsvoorstel

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	ZM21.00909
Onderwerp	**Jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Programma	Paragraaf Verbonden Partijen
Portefeuillehouder	mr. drs. W. Gradisen

Jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen

Inleiding
Uw raad wordt uitgenodigd een zienswijze over de (laatste) voorlopige jaarrekening 2020 van het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen in te dienen vóór 11 juni 2021. De jaarrekening is opgenomen in het laatste jaarverslag van het GO.

Voorstel
1. Kennis te nemen van de concept-jaarrekening 2020 van het GO regio Arnhem-Nijmegen.
2. Bijgaande zienswijze in te dienen t.a.v. de concept-jaarrekening 2020 van het GO regio Arnhem-Nijmegen

Beoogd effect
Gebruik te maken van het recht om een zienswijze in te dienen t.a.v. de concept-jaarrekening 2020.

Argumenten

Deze jaarrekening is de laatste jaarrekening van het GO Regio Arnhem-Nijmegen. Immers het GO is per 31 december 2020 opgehouden te bestaan. Waarmee deze rekening tevens de liquidatierekening is.

In 2020 is door alle 18 deelnemende gemeenten € 1,88 betaald, waarvan € 1,- is bestemd voor The Economic Board. Dat betekent voor Mook en Middelaar ongeveer € 14.600,-. De voorlopige jaarrekening sluit met een overschot van € 150.892,-. Het bestuur van het GO stelt voor van dit resultaat een bedrag van € 62.365,- in te zetten voor:
- kosten voortzetting PFO-secretarissen 1e kwartaal 2021. Dit 1e kwartaal betrof namelijk een overgangsperiode waarin het werk van de 4 PFO's is doorgegaan. Betreft een bedrag van € 42.000,-;
- reservering voor evt. liquidatiekosten, die door de gastheergemeente (Arnhem) worden gemaakt. Gaat om € 7.500,-.
- finale financiële afronding van 2 projecten PFO-economie.
Het betreft de MKB-deal ad € 3.265,- en het project kosten onderzoek Bruisende binnensteden en krachtige kernen ad € 9.600,-. Totaal € 12.865,-.

Het bestuur van het GO stelt voor om het restant ad € 88.527,- terug te geven aan de gemeenten. Voor Mook en Middelaar komt dit neer op ongeveer € 885.

<u>The Economic Board</u>
De belangrijkste inkomsten van The Economic Board komen van de achttien deelnemende gemeenten in het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen. Deze gemeenten hebben in 2015 besloten € 1,- per inwoner via de Regio Arnhem Nijmegen beschikbaar te stellen aan The Economic Board. Het jaarverslag 2020, inclusief jaarrekening 2020 is digitaal beschikbaar via de website van The Economic Board.
Dit heeft in 2020 geresulteerd in een bedrag van € 782.259,-. De basis-financiering voor The Economic Board is door de gemeenten toegezegd voor vijf jaar. Dit betekent dat de basisfinanciering tot en met 2020 gegarandeerd was. Verder hebben in 2020 diverse partners in-kind-bijdragen geleverd aan The Economic Board, bijvoorbeeld via het beschikbaar stellen van personeel, huisvesting, faciliteiten en diensten (zoals de inzet van adviseurs). De in-kind-bijdragen zijn een uiting van het commitment van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheden aan The Economic Board.

Het bestuur stelt voor een bedrag groot € 70.908,00 zijnde niet bestede gemeentelijke inwonerbijdragen terug te geven aan de 18 deelnemende gemeenten. Dit bedrag is het verschil tussen het verwachte overschot, zoals vermeld in door The Economic Board aangeboden begroting 2021 en het werkelijk gerealiseerde overschot over 2020. Voor Mook en Middelaar komt de teruggave neer op zo'n € 700,-. Het bestuur is van mening dat een bedrag van € 140.617,00 voldoende buffer vormt om de bedrijfscontinuïteit te waarborgen

tussen de aflopende en nieuwe vijf-jaarsperiode. Daarnaast is men in de tweede helft van 2020 bewust voorzichtig geweest met het doen van uitgaven i.v.m. de onduidelijkheid over de voortzetting van de gemeentelijke bijdragen na 1 januari 2021. Een drietal gemeenten, waaronder Mook en Middelaar, zijn ook per laatstgenoemde datum gestopt met het verlenen van een financiële bijdrage.

Gelet op de aangedragen argumenten wordt voorgesteld om in de zienswijze te vermelden dat uw raad instemt met voornoemde besteding c.q. teruggave. Opgemerkt wordt dat, alhoewel Mook en Middelaar niet heeft bijgedragen aan de MKB-deal, toch aan dit project kan deelnemen en de ondernemers hier desgewenst hun voordeel mee kunnen doen.

Kanttekeningen

T.a.v. The Economic Board zou men eventueel kunnen verzoeken om een hogere teruggave. Gelet echter op de aangedragen argumenten is hier niet voor gekozen.

Duurzaamheid

n.v.t.

Participatie

De raden van alle deelnemende gemeenten kunnen desgewenst een zienswijze indienen.

Financiën

De gemeente Mook en Middelaar heeft in 2020 € 14.700 betaald aan het GO regio Arnhem-Nijmegen en The Economic Board. Hiervan zal naar verwachting € 1.585,- terugbetaald worden. Indien de liquidatiekosten lager uitvallen dan verwacht, zou dit bedrag nog verhoogd kunnen worden.

Uitvoering

Direct na de raadsvergadering zal de zienswijze van uw raad naar het secretariaat van het GO worden gestuurd.

Raadsvoorstel

Bijlage(n)

1. Aanbiedingsbrief jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen
2. Jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen
3. Aanbiedingsbrief jaarrekening 2020 TEB
4. Jaarrekening 2020 TEB
5. Concept-raadsbesluit jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen
6. Concept-zienswijze

Mook, 11 mei 2021

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits- de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Raadsbesluit

Documentnummer **ZM21.00909**
Onderwerp **Jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 4 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. Kennis te nemen van de jaarrekening 2020 van het GO regio Arnhem-Nijmegen.
2. Geen zienswijze in te dienen t.a.v. de jaarrekening 2020 van het GO regio Arnhem-Nijmegen

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

De griffier
mr. M.A.M. van Arensbergen

De voorzitter
mr. drs. W. Gradisen

De gemeenteraden van 18 deelnemende gemeenten in de Regio Arnhem Nijmegen.

Tevens aangeboden aan de leden van het Bestuurlijk Overleg

Datum	: 26 maart 2021
Uw kenmerk	: -
Ons kenmerk	: 545512
Contactpersoon	: Henk van den Berg
Telefoonnummer	: 06-46737374

Onderwerp: Voorlopige jaarrekening & jaarverslag 2020

Geachte leden van de raad,

Samenvatting

De gemeenteraden worden uitgenodigd een zienswijze over de (laatste) voorlopige jaarrekening 2020 van de Regio Arnhem Nijmegen naar voren te brengen voor 11 juni 2021. De jaarrekening is opgenomen in het laatste jaarverslag van het Gemeenschappelijk Orgaan.

Achtergrond

Op grond van artikel 10 van de regeling zendt het bestuur van het gemeenschappelijk orgaan voor 15 april de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten. De raden kunnen een zienswijze over de jaarrekening naar voren brengen alvorens deze wordt vastgesteld. Het bestuur is voornemens de jaarrekening op woensdag 23 juni 2020 vast te stellen. Graag ontvangen wij een eventuele zienswijze voor vrijdag 11 juni 2020.

Deze jaarrekening is de laatste jaarrekening van het gemeenschappelijk orgaan Arnhem Nijmegen City Region. Immers het GO is per 31 december 2020 opgehouden te bestaan waarmee deze jaarrekening tevens de liquidatierekening is.
Voor de liquidatie is door het bestuur een regeling opgesteld (liquidatieplan). Dit plan is aan de 18 colleges, na de besluitvorming op 2 december 2020, aangeboden aan uw college samen het verzoek de regionale samenwerking op te heffen.

Jaarrekening 2020

De voorlopige jaarrekening, zoals deze door het bestuur op 3 maart jl. is vastgesteld, sluit met een overschot van € 150.892,00. Het bestuur stelt voor van dit resultaat een bedrag van € 62.365,00 in te zetten voor:
- kosten voortzetting 4 PFO secretarissen eerste kwartaal 2021. Zoals door de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking gemeld is het eerste kwartaal van 2021 een overgangsperiode. In die overgangsperiode is het werk van de 4 PFO's doorgegaan. Bedrag € 42.000,00.
- reservering voor (eventuele) liquidatiekosten die door de gastheergemeente worden gemaakt. Bedrag € 7.500,00.
- finale financiële afronding van 2 projecten PFO-Economie. Het betreft de MKB-deal en het project kosten onderzoek "Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen". Bedrag € 12.865,00.

Het bestuur stelt voor het restant ad. € 88.527,00 terug te geven aan de deelnemende gemeenten. Dit gaat op basis van het inwoneraantal op 1 januari 2019.

The Economic Board

Onderdeel van de jaarrekening van het Gemeenschappelijk Orgaan is de verantwoording door de Stichting Economic Board van de door de 18 gemeenten beschikbaar gestelde inwonerbijdrage (€ 1,00). Het jaarverslag 2020, met de jaarrekening 2020, is digitaal beschikbaar via de website van The Economic Board.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
info@regioAN.nl | 06-46737374

Het bestuur stelt voor een bedrag groot € 70.908,00 zijnde niet bestede gemeentelijke inwonerbijdragen terug te geven aan de 18 deelnemende gemeenten.
Dit bedrag is het verschil tussen het verwachte overschot, zoals vermeld in de in september 2020 door The Economic Board aangeboden begroting 2021 en het werkelijk gerealiseerde overschot over 2020.
Het bestuur is van mening dat een bedrag van € 140.617,00 voldoende buffer vormt om de bedrijfscontinuiteit te waarborgen tussen de aflopende en nieuwe vijf-jaarsperiode.

Slot

Mocht u naar aanleiding van deze brief nadere informatie of een toelichting wensen, dan kunt u zich wenden tot de secretaris (06-467373747 of info@regioan.nl).

Namens het Algemeen Bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen,

Ahmed Marcouch
Voorzitter

Henk van den Berg
secretaris

Bijlagen: 1

i.a.a.: leden bestuur, netwerkdirectie, regiocoördinatoren (allen per mail).

Concept Jaarverslag 2020

Regio Arnhem Nijmegen

Bureau Brussel
&
The Economic Board

Vastgesteld op 3 maart 2021

Zaaknummer: 545512

Inhoudsopgave

Concept Jaarverslag 2020 1
Inhoudsopgave 2
Inleiding 3
Jaarrekening 2020 4
Een terugblik op 2020 6
Covid-19 6
Communicatie 6
Versterkingsproces 7
Bestuurlijke tafel 7
PFO Duurzaamheid 8
PFO Economie 10
PFO Mobiliteit 12
PFO Wonen 15
Bureau Brussel 17
Bijlage 1 Organogram 19
Bijlage 2 Het team 20

Andere foto's zijn uit eigen beheer. Bij stockfoto's staat fotograaf vermeld.

Inleiding

Dit jaarverslag is bedoeld om allen die betrokken zijn bij de regionale samenwerking, raadsleden, bestuurders en partners te informeren over de voortgang van de regionale samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen. Een samenwerking die zich sinds 2016 richt op vier domeinen waarop 18 gemeenten zich gevonden hebben om lokale uitdagingen op de schaal van de regio Arnhem-Nijmegen aan te pakken.
Het jaarverslag bestaat uit de financiële verantwoording van het boekjaar en een verslag van de activiteiten. 2020 is het laatste jaar van het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region. Per 31 december is deze samenwerking opgeheven. Een versterkte samenwerking, de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, is per 1 januari 2021 gestart.

Jaarrekening 2020

De administratie van de regio wordt verzorgd door de gemeente Arnhem, die als sinds de start in 2016 fungeert als gastheergemeente. Hieronder treft u het overzicht aan zoals dat door de gemeente Arnhem beschikbaar is gesteld. De cijfers komen - uiteraard- overeen met de boekhouding van de gemeente Arnhem. Accountantscontrole wordt uitgevoerd conform de daartoe strekkende regels van de gemeente Arnhem.

Totale baten	**Begroot**	**Werkelijk**
Gemeenschappelijke bijdrage 18 gemeenten	1.470.656	1.470.656
Lasten		
Stichting Economic Board	782.259	782.259
Bureau Brussel	298.000	256.342
Bureau Regio	142.072	142.072
Regiodag/regioactiviteiten	12.000	12.331
Communicatie	7.500	
Overige kosten	4.450	
PFO-secretarissen	224.365	167.945
Totaal lasten	1.470.646	1.360.949

De inwonerbijdrage voor 2020, groot € 1,88 per inwoner, is van alle 18 gemeenten ontvangen, gebaseerd op het inwoneraantal per 1 januari 2019.

Het jaar sluit met een overschot van **€ 109.697,00.** De uitgaven komen nagenoeg overeen met de begroting. Meest opvallende afwijking zijn de kosten van de PFO-secretarissen. Deze zijn in de begroting te hoog ingeschat omdat bij het opstellen van de begroting een rekenmethodiek is toegepast die niet juist bleek te zijn. De kosten voor Bureau Brussel en de overige kosten (w.o. Regiodag en communicatie) zijn lager uitgevallen, wat mede te wijten is aan de pandemie.

Vanuit eerdere jaren was een bedrag van € 41.194,00 nog niet besteed. Dit maakt dat op 31 december 2020 een positief saldo resteert van **€ 150.892,00.** Over de besteding van dit bedrag wordt het Bestuurlijk Overleg een voorstel gedaan.

De financiële verantwoording ziet op de 'organisatie' van het Gemeenschappelijk Orgaan. De programmagelden die door de 4 PFO's, veelal via de collectezakmethode, worden binnengehaald bij de deelnemende gemeenten, danwel uit bijdrage van provincie Gelderland of Rijk, worden via he betreffende PFO verantwoord. Zoals gebruikelijk is een actueel overzicht van deze middelen niet opgenomen in dit jaarverslag.

The Economic Board

Van de inwonerbijdrage wordt € 1,00 in twee termijnen overgemaakt aan de Stichting The Economic Board als basisfinanciering. Het financieel jaarverslag over 2020 van The Economic Board vindt u op de website **Fout! De hyperlinkverwijzing is ongeldig..** The Economic Board heeft laten weten over het jaar 2020 een bedrag groot € 211.525,00 overgehouden te hebben van de ontvangen inwonerbijdrage van de 18 gemeenten.
Bij de aanbieding van de begroting 2021, eind september 2020, heeft zij al melding gemaakt van het voornemen om omwille van de bedrijfscontinuitiet een deel van de middelen 2020 mee te nemen naar 2021. Enerzijds als overbrugging naar de ontvangst van de 1e bijdrage 2021 medio februari/maart anderzijds vanwege de onduidelijkheid over voortzetting van de gemeentelijke bijdragen voor de 2e vijfjaarsperiode. Dit heeft er toe geleid dat zij zeer voorzichtig is geweest met het doen van uitgaven in de 2e helft van 2020.

Besluitvorming over het overschot dat resteert uit de gemeentelijke inwonerbijdrage vindt plaats in het Bestuurlijk Overleg.

Een terugblik op 2020

Alvorens uitgebreider stil te staan bij het werk dat in 2020 door 4 PFO's is verzet en terug te blikken op de activiteiten en resultaten van Bureau Brussel kort enige onderwerpen die speelden in de samenwerking binnen de regio Arnhem Nijmegen.

Covid-19

De Covid-19 crisis heeft ook de regionale samenwerking niet onberoerd gelaten. Na het 1e RegioOverleg(t) op 11 maart, waar de regio te gast was van het college van Heumen, zijn de daaropvolgende geplande samenkomsten van PFO's en Bestuurlijk Overleg voornamelijk online gehouden. Dit betekende dat één van de pijlers van regionale samenwerking, bestuurlijke ontmoeting, op een geheel nieuwe en andere wijze plaats heeft moeten vinden. Ook de geplande RegioReis in mei 2020, naar Groningen, kon geen doorgang vinden.

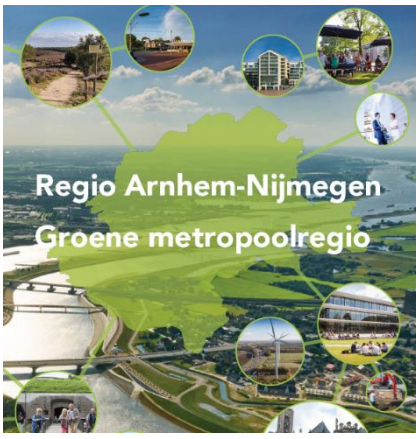
Communicatie

De uitvoering van de in 2018 door het bestuur aangenomen notitie *Verbetering informatievoorziening* is ook in 2020 weer stevig doorgezet. De maandelijkse nieuwbrief van de regio en de nieuwsbrief van Bureau Brussel ('Brussels Lof') hebben een groot bereik en worden goed gelezen.
Voor de interne medewerkers verschijnt sinds de herfst een aparte nieuwsbrief die het proces van versterken en bouwen aan een nieuwe regionale samenwerking toelicht. Deze tweewekelijkse nieuwsbrief voorziet in een behoefte. De abonneelijst blijft groeien met collega's die geïnteresseerd zijn in alle ontwikkelingen. Intentie is deze nieuwsbrief ook in 2021 door te zetten.

In 2019 is gestart om vlogs te maken waarin de voorzitter van een PFO of Bestuurlijk Overleg kort verslag doet van wat in de vergadering besproken is. Ook dit initiatief bleek door het noodzakelijk online-vergaderen niet goed uitvoerbaar tegen redelijk kosten zodat in het najaar gestopt is met het maken van de vlogs.

Daarnaast wordt door het regiobureau veel aandacht besteed aan het actueel houden van de website www.regioan.nl. Voornamelijk de pagina Versterkingsproces blijkt in een grote behoefte te voorzien en gaf een actueel beeld van de stappen die werden gezet in het Versterkingsproces onder aansturing van de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking.
Daarnaast zijn er meerdere actuele pagina's gecreëerd: res-regioan.nl, regioan.nl/polis/, regioan.nl/woondeal/, regioan.nl/mkb-deal.

Versterkingsproces

Het Versterkingsproces, gestart in 2019, is in 2020 doorgezet.
Het proces heeft mede door de Covid-19 crisis vertraging opgelopen. Het bleek voor de Stuurgroep niet mogelijk voor de zomer alle eindproducten ter besluitvorming aan de 18 gemeenten voor te leggen. De Stuurgroep, bestaande uit de burgemeester Van Riswijk, Bruls, Marcouch en de wethouders Witjes, Fleuren, Derks en Verstand koos ervoor alle afgesproken stappen met belanghebbenden, ondanks de daardoor optredende vertraging, te doorlopen.
Daarmee stond het tweede half jaar in het teken van de gemeentelijke besluitvorming.
De Stuurgroep presenteerde de volgende voorstellen:

- Visie op de regio Arnhem-Nijmegen;
- Regionale agenda 2021-2025;
- Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen 2020.
- Bedrijfsplan.

De provincie Gelderland wilde graag met de regio samenwerken om zo een gezamenlijke gebiedsagenda voor de regio Arnhem-Nijmegen te laten ontstaan, waarin zowel de regiogemeenten als de provincie hun bestuurlijke, inhoudelijke en financiële bijdragen zullen samenbrengen. Zij is in het hele versterkingsproces actief geinformeerd en betrokken door de Stuurgroep. De keuze is gemaakt om de nieuwe samenwerking vast te leggen in een nieuw bestuursakkoord dat voortbouwt op het oude Bestuursakkoord (2017) maar dan met de hele regio en triple helix goed betrokken. De intentie is vastgelegd in een intentieovereenkomst die tegelijkertijd aan de colleges werd aangeboden.

Nadat op 6 oktober 2019 alle colleges instemde met de voorstellen, was het de beurt aan de gemeenteraden. Uiteindelijk besloten 17 gemeenteraden positief te adviseren waardoor de colleges over konden gaan tot het aangaan van de nieuwe versterkte samenwerking en tegelijkertijd besluiten tot opheffing van de huidige samenwerking. De gemeenteraad van Beuningen heeft de beslissing uitgesteld tot na de jaarwisseling.

Het hele versterkingsproces heeft de nodige inzet gevraagd van vele bestuurders en ambtenaren uit de regio. Ook voor het regiobureau vormde het secretariaatschap van de stuurgroep, deelname aan het ambtelijk kernteam en alle ondersteunde wertkzaamheden (communicatie, financien e.d.) forse extra inzet die deels is gecompenseerd door de inhuur van tijdelijk ondersteunende capaciteit (16 uur).

Bestuurlijke tafel

Het Bestuurlijk Overleg is in 2020 4 maal bijeen geweest. De eerste keer op de RegioOverleg(t) in Heumen. De volgende 3 geplande RegioOverrleg(t) op locatie konden geen doorgang vinden. De vergaderingen van de 4 PFO's, het Bestuurlijk Overleg en de kring van gemeentesecretarissen vonden nadien, overwegend, online plaats op de 3 geplande dagen. De agenda en stukken van het Bestuurlijk Overleg zijn te vinden op de www.regioan.nl. De in 2019 gestarte vrijdagochtendontmoetingen (RegioOntmoet) zijn in 2020 vooral gebruikt om de bestuurders te informeren en te betrekken bij het verstekingsproces.

PFO Duurzaamheid

Dit is het laatste jaarverslag van PFO Duurzaamheid. In dit jaar is het PFO naast de vier reguliere regiodagen, drie keer extra bij elkaar gekomen in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen.
Het voorbereidend regionaal ambtelijk overleg Klimaatberaad is acht keer bij elkaar gekomen.
Naast besluiten nemen heeft het PFO ook kennis onderling gedeeld zoals over brandpreventie bij zonnepanelen en elektrische auto's en de impact van de Wespendief op windenergie op en rond de Veluwe.

Regionale routekaart

In dit jaar heeft het PFO de voortgang gemonitord met betrekking tot de uitvoering van de Regionale Routekaart. Hiervoor zijn datagegevens uit 2018 en 2019 gebruikt. De bestuurlijke samenvatting hierover is vastgesteld. De conclusie was dat we goed bezig zijn op het gebied van hernieuwbare energie, maar dat we op gebied van energiebesparing en elektrisch vervoer meer moeten stimuleren. Deze boodschap is overgedragen aan de Groene Metropoolregio.
In het kader van de Regionale Routekaart zijn enkele regionale projecten uitgevoerd waaronder het stimuleren van bewustwording in de gebouwde omgeving (enquête uitgezet), het verduurzamen van bedrijventerreinen, en duurzaam/circulair inkopen (in regionaal verband).
Vijftien colleges van B&W hebben het door het door PFO vastgesteld regionaal ambitiedocument circulariteit in GWW sector vastgesteld. Daarna is het bijbehorend programma inclusief de begroting voor 2021 door het PFO vastgesteld.

Energie inkoop

Op het gebied van energie inkoop is besloten om de huidige leveringscontracten voor elektriciteit en aardgas te verlengen tot 1 januari 2023. Om het vergroenen van aardgas te verbeteren besloot het PFO om in 2021, een nieuwe aanbesteding voor aardgas in regionaal verband voor te bereiden.
Naar aanleiding van de boerenprotesten tegen de stikstofuitstoot heeft de provincie een Gelderse Maatregelen Stikstof aanpak georganiseerd. Hierover is in PFO regelmatig de stand van zaken gedeeld en input gevraagd voor gesprekken met de provincie.

RES

Tot slot stonden 3 extra PFO's in het teken van de Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen. Deze RES is een verplichting in het kader van het nationaal Klimaatakkoord om 49% CO2 te reduceren in 2030. De werkorganisatie RES organiseerde deze PFO's en vele andere regionale bijeenkomsten (waaronder ruimte ateliers) voor de zestien deelnemende gemeenten (Montferland en Mook & Middelaar nemen deel in andere RESsen). Na vaststelling in het PFO Duurzaamheid is in januari 2020 de startnotitie RES door alle 16 gemeenteraden vastgesteld. In september 2020 hebben alle 16 colleges het concept bod RES 1.0 vastgesteld omdat deze uiterlijk 1 oktober 2020 moest zijn ingediend bij het Nationaal Programma RES. Ook alle reacties van gemeenteraden en andere stakeholders op het concept bod RES zijn meegestuurd. Vanaf oktober is de werkorganisatie gestart met de beantwoording van alle ontvangen reacties op het concept bod RES 1.0 en de verwerking daarvan in het definitief bod RES 1.0.
Het PFO heeft besloten om alle hierboven genoemde projecten voort te zetten via de opgave Circulaire regio van de Groene Metropoolregio.

PFO Economie

Coronacrisis

De regiogemeenten hebben onverwacht alle zeilen bij moeten zetten om de gevolgen van de coronacrisis te beteugelen. In het portefeuillehoudersoverleg economie deelden de wethouders hun zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor het lokale bedrijfsleven en hun ervaringen met de aanpak op lokaal niveau.
Maar tegelijkertijd keken zij ook vooruit en bespraken wat nodig is om de regionale economie in de herstelfase een impuls te geven. De geïntensiveerde samenwerking wordt gezien als een belangrijke voorwaarde om te zorgen dat de regio weer sterk uit deze economisch crisis komt.

Economische ambities

In 2020 zijn weer stappen gezet in de concretisering van de drie regionale ambities die de portefeuillehouders economie hebben geformuleerd *op het gebied van 1. profilering, vitale binnensteden en vrijetijdseconomie, 2. arbeidsmarkt en 3. circulaire economie.*
Ad 1: In opdracht van de regio Arnhem Nijmegen is een regionale uitvoeringagenda opgesteld voor het Toeristisch Perspectief 2030. Het proces dat samen is doorlopen heeft de samenwerking in de regio op het gebied van Recreatie en Toerisme versterkt. De komende periode wordt benut om met partners de geformuleerde projecten uit te voeren, een gezamenlijke opdrachtverlening aan TVAN overeen te komen en de regio nog sterker te profileren.
Ad 2: er is een businesscase opgesteld voor een Skillshub waarbij gebruik wordt gemaakt van lopende- en nieuwe initiatieven die aansluiten bij de behoefte van het bedrijfsleven. Behoud en versterking van het arbeidspotentieel in onze regio vanuit een skills-gerichte oriëntatie staat hierbij voorop. Daarbij richt men zich niet alleen op werkzoekenden maar juist ook op het werk-fit houden van werkenden.
Ad 3: in de regio wordt goed aan de weg getimmerd op het gebied van circulaire economie. Alle regiogemeenten ondertekenden in december 2020 het manifest Circulaire Economie. Hierin wordt het bedrijfsleven aangespoord om het belang van een circulaire economie te onderkennen. Deze oproep kreeg gehoor getuige de medeondertekening door een aantal grote ondernemersorganisaties/-kringen in de regio.
Als meest circulaire werklocatie van het jaar viel Synergiepark InnoFase in Duiven in de prijzen. Het synergiepark won de Circular Economy Award. Het zorgde ervoor dat de circulaire prijs, die jaarlijks door het vakblad BT wordt georganiseerd, in de regio blijft. Vorig jaar won het bedrijvenpark IPKW in Arnhem de award en in 2018 werd de regio Arnhem-Nijmegen als meest circulaire regio in Nederland uitgeroepen.

MKB-deal

In december kon een succes worden gevierd. Staatssecretaris Mona Keijzer kende de mkb-deal voor het project Sm@rtTogether aan de regio Arnhem Nijmegen toe. De regio krijgt de maximale bijdrage van €400.000 van het ministerie EZK. Daardoor kan de komende drie jaar een totale investering in het mkb van 1,6 miljoen worden gerealiseerd. De middelen worden ingezet om digitalisering bij enkele honderden midden- en kleinbedrijven te stimuleren.

The Economic Board (TEB)

Er wordt veel waarde gehecht aan de samenwerking in Triple Helix-verband die door de TEB wordt vormgegeven. De regio is door burgemeester Van Eert bestuurlijk in de Board vertegenwoordigd en draagt jaarlijks €1 per inwoner bij. Om te zorgen voor een goed verbinding met de regiogemeenten stond TEB in iedere PFO-vergadering op de agenda. In dit kader werd o.a. het Strategisch- en Tactisch Plan 2020-2025,

waarvan een investeringsagenda deel uitmaakt, besproken. De inhoudelijke focus ligt daarbij op de twee iconische clusters: Health, Hightech, Food én Energy. Ook de wijze waarop TEB in de Groene Metropoolregio vanaf 2021 wordt gepositioneerd kwam aan de orde.

Regionaal Programma werklocaties (RPW)

Om het aanbod aan bedrijvenlocaties in balans te brengen zijn er in 2018 afspraken gemaakt die vastgelegd zijn in het RPW. Eén van de afspraken betreft de monitoring van de terreinuitgifte om tijdig bij te kunnen sturen.

Begin 2020 kwam uit de cijfers naar voren dat als gevolg van positieve economische ontwikkelingen in de afgelopen paar jaar de uitgifte van grond op bedrijventerreinen was versneld. Daaruit is geconcludeerd dat de afgesproken schrapopgave kon worden gestopt.

Vervolgens is in de tweede helft van dit jaar een nieuw RPW 2021-2024 opgesteld. Na de bespreking in de laatste PFO-vergadering van 2020 is dit document met bijbehorende documenten aan alle colleges aangeboden ter vaststelling in de gemeenteraden.

In het nieuwe RPW staat dat na jaren van krimp er tot 2030 ruim 120 hectare ontwikkelruimte voor nieuwe bedrijfskavels wordt gezien. Daarvan is 40 hectare bestemd voor grote logistieke bedrijven (XXL-logistiek), waarvoor de regio een aantal voorwaarden heeft geformuleerd. Indachtig de geformuleerde ambities voor de Groene Metropoolregio is in het RPW aangegeven aan welke duurzaamheidaspecten nieuwe bedrijvenlocaties moeten voldoen.

PFO Mobiliteit

Dit is het laatste jaar van het reguliere portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit. Vanaf 2021 gaat het om de Regionale Opgave "Verbonden Regio" .
Naast een overgang van een GO Regio Arnhem Nijmegen naar een GR "de Groene Metropoolregio", hadden we dit jaar ook te maken met de COVID 19 pandemie. Dat betekende o.a. dat 11 maart 2020 voorlopig de laatste fysieke bijeenkomst was van het portefeuillehoudersoverleg, de digitale portefeuillehoudersoverleggen zijn daarna snel opgepakt.
Het portefeuillehoudersoverleg Mobiliteit heeft ook dit jaar weer een aantal belangrijke onderwerpen besproken en besluiten genomen.

ALGEMEEN

- **Regionaal Mobiliteitsfonds en bestedingsplan**

Dit jaar is het Mobiliteitsfonds voor het eerst volledig gefinancierd door de Regiogemeenten. De gemeentelijke bijdrage is €1,30 per inwoner/gemeente.
De onderwerpen/studies die hierna genoemd worden zijn (grotendeels) gefinancieerd vanuit het mobiliteitsfonds en overeenkomstig het bestedingsplan 2020.

- **POLIS conferentie december 2020 Regio Arnhem Nijmegen**

Van 7-10 december heeft de jaarlijkse internationale POLIS conferentie plaatsgevonden in onze Regio. In verband met COVID 19, geheel digitaal. De conferentie was een groot succes met meer dan 900 digitale deelnemers uit 46 landen. De conferentie heeft ons ondanks de beperkingen van COVID 19, goed op de kaart gezet. De Regio Arnhem-Nijmegen presenteerde tijdens Polis 2020 het programma ‘Meet the Dutch’. Hierin werden vier actuele thema's behandeld: Mobility Hubs, Smart charging the city, Changing mobility behaviour en Creating a zero emission corridor. Aan de hand van praktijkvoorbeelden uit de regio konden deelnemers inspiratie opdoen over slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen en het stimuleren van duurzaam mobiliteitsgedrag.

De Europese Polis conferentie 2020 over duurzame mobiliteit is afgerond met een topontmoeting tussen bestuurders verantwoordelijk voor mobiliteit en vertegenwoordigers van de Europese Unie. Ze gingen in dialoog om hun bijdrage aan de Green Deal te bespreken hoe de EU steden en regio's kan ondersteunen om nog beter te presteren. In totaal zetten 16 regio’s en steden hun handtekening onder de Urban Green-Deal-Makers Pledge, waaronder wethouders Timens namens de regio Arnhem Nijmegen. Daarin beloven ze zich volledig in te zetten om rond 2030 een emissiereductie van 55% te bereiken door de verschuiving naar duurzame stedelijke mobiliteit te versnellen. De Europese coronaherstelfondsen zijn daarbij cruciaal.

- **Mobiliteitsvisie provincie**

Als Regio hebben we gereageerd op de mobiliteitsvisie van de provincie. We hebben in deze reactie onze zorgen geuit over o.a. spoorontwikkelingen, het OV en de financierbaarheid van projecten (fiets, hubs, verkeersveiligheid e.d.).
Samen met ons eigen Mobiliteitsbeleid (o.a. het Ambitiedocument Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid) zal de provincale Mobiliteitsvisie gebruikt worden als opmaat vanuit Mobiliteit voor het in 2021 af te sluiten Bestuursaccoord met de provincie.

- **Notitie Landbouwverkeer**

Door nieuwe wetgeving werden gemeenten geconfronteerd met landbouwverkeer op wegen, waar dat voorheen niet mogelijk was. De Regio heeft een coordinerende rol vervuld en geinventariseerd waar de betreffende gemeenten (de problemen spelen niet overal in onze regio) tegenaan zijn gelopen door deze nieuwe wetgeving. Op basis van deze inventarisatie wordt het gesprek met de provincie in 2021 aangegaan.

SPOOR

- Spooragenda/ OV Toekomstbeeld 2040.

De Regio is via de landsdelige en landelijke "spoortafels" nauw betrokken bij de totstandkoming van het Toekomstbeeld OV 2040. Hierin geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, dat wil zeggen na 2030. Een van die kansrijke spoorcorridors is de zogenaamde "A12 corridor" (Utrecht-Arnhem-Duitse grens). Het gaat hierbij om personenvervoer (internationale (ICE Frankfurt en ICE Berlijn), nationale (6-8 intercity's) en regionale treinen) en goederenvervoer (Noordtak Betuweroute mogelijk via Arnhem).
Langs deze "A12"spoorcorridor liggen ook een aantal belangrijke Verstedelijkingslocaties uit de Woondeal/Verstedelijkingsstrategie met de Regio Arnhem Nijmegen, waaronder Arnhem Oost (10.000 woningen). De lobby richting het ministerie van I&W is door onze Regio in 2020 gestart en we gaan dat in 2021 verder oppakken met andere belangrijke partners langs de A12 corridor (bijvoorbeeld de Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland, Utrecht, NS en NS Internationaal, Regio's Foodvalley en Achterhoek, The Economic Board).

De lobby richting I&W richt zich op

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12 corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer)
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt i.v.m. aantasting leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen)

Daarnaast vinden belangrijke lobbywerkzaamheden ook plaats rondom de woondeal en verstedelijkingsstrategie (ministerie BZK en I&W, waarbinnen getracht wordt geld voor een goede bereikbaarheid van nieuwe woningbouwlocaties te ontvangen.
De regionale samenwerking voor "spoor" is geborgd in de *kopgroep spoor* (6 gemeenten) die een aantal keer per jaar samenkomt ter voorbereiding en advisering van het PFO, de spoortafels en het ambtelijk overleg.

HOOFDWEGENNET

- Studie Zuid- en Westflank Nijmegen

Deze studie, uitgevoerd in samenwerking met de provincie Gelderland is dit jaar afgerond.

- Studie A12 Arnhem Oost-Duitse grens

Deze studie "minder hinder A12" uitgevoerd in samenwerking met o.a. Rijkswaterstaat is inmiddels ook afgerond en wordt begin 2021 geaccordeerd door het BOM. Om de filedruk op de A12 te verminderen zijn aantal maatrregelen voorgesteld, waaronder gedragsmaatregelen, maar ook voorstellen die meer in ruimtelijk vlak etc (BOM jan)

OV

- OV Concessie 2023

De provincie heeft de OV concessie 2023 (nieuwe aanbesteding) voor 2 jaar stilgelegd in verband met COVID 19. Voorafgaand aan deze stillegging heeft de Regio in het kader van het programma van Eissen, wensen vanuit de regiogemeenten aangegeven t.a.v. het toekomstig OV.

- **Basismobiliteit**

De Regio heeft in een studie onderzocht hoe de basismobiliteit verbeterd zou kunnen worden."Dit heeft het rapport "Mobiliteit op Maat" opgeleverd. De provincie heeft helaas het voorstel van de Regio niet overgenomen en gekozen voor een halte taxisysteem (HUB taxi).

VERKEERSVEILIGHEID

- SPV 2030 (Strategisch Plan Verkeersveiligheid)

Subsidieregeling van het Rijk voor projecten die verkeersveiligheid verbeteren in gemeenten. De Regio heeft hierbij een coordinerende rol vervult. Veel Regiogemeenten hebben projecten ingediend voor cofinanciering. Bijna alles is gehonoreerd door het ministerie. Totaal is er voor 5 mln binnengehaald voor onze regio

- Verkeersveiligheidagenda

Eind 2020 is er in alle regiogemeenten in opdracht van de Regio een risicoscan uitgevoerd. Mede op basis hiervan zal in 2021 een verkeersveiligheidsagenda opgesteld worden voor 2021 e.v. Daarnaast hebben wij een tweetal studies uitgevoerd naar schoolroutes en 30 km/h binnen bebouwde kom.

FIETS

In 2020 is volop uitvoering gegeven aan de uitwerking van aantrekkelijk *regionaal (snel)fietsnetwerk*. Basis daarvoor is de *Samenwerkingsagenda Fiets Arnhem Nijmegen* en de werkagenda uit december 2019. In 2020 hebben we de plannen voor 4 kansrijke snelfietsroutes een stap verder weten te brengen. Dat is gelukt, onder andere voor de beoogde SFR Westflank, met als voorlopig hoogtepunt nieuwe bestuurlijk afspraken met betrokken gemeenten en provincie. In het vierde kwartaal is veel energie gestoken in de opzet van de nieuwe *meerjarige regionale werkagenda fiets*, waarbij we alle 18 gemeenten hebben geconsulteerd. De regionale samenwerking voor fiets is geborgd in de *kopgroep fiets* (6 gemeenten) die 6 keer per jaar samenkomt om het PFO en ambtelijk overleg van plannen en uitwerkingen te voorzien.

SLIM EN SCHOON ONDERWEG

Door corona moest een aantal projecten van Slim & Schoon Onderweg een andere invulling krijgen of ze werden vertraagd, toch is veel werk verzet. Vanuit communicatie is de website vernieuwd en de campagne Zo Werkt Het uitgevoerd. De mobiliteitsmakelaar heeft bij 38 werkgevers mobiliteitsonderzoek (postcodescans, enquêtes) uitgevoerd, en organiseerde voor 53 werkgevers mobiliteit gerelateerde acties (o.a. een beweegchallenge in Nijmegen en e-bike probeeracties). Ruim 2.800 werknemers namen deel aan die mobiliteitsacties. De logistiek makelaars hielpen ondernemers en overheden bij (het voorbereiden van) het slimmer en schoner maken van de logistiek. Zij hebben contact gehad met 120 bedrijven. Bij 30 bedrijven zijn activiteiten in uitvoering gebracht, zoals het inzetten van een EV-scan, gebruik van platformen, voorbereiding van een subsidie e.d. De campussen Arnhem en Nijmegen werden geholpen bij het corona-proof opstarten, de samenwerking wordt in 2021 uitgebouwd. Voor Anders Reizen A12 zijn vele acties uitgezet en maatregelen voorbereid die in 2021 worden uitgevoerd, als de samenleving na corona weer op gang komt. Het Slim Spitsen project Waalbrug heeft geleid tot structurele gedragsverandering en met de implementatie van 13 eHUBS in Arnhem en Nijmegen heeft de regio de eerste ervaringen opgedaan met elektrische deelmobiliteit. Ook is gewerkt aan een visie op logistieke hubs in de steden en regio. Voor de digitaliseringsopgave van mobiliteitsdata is een Plan van Aanpak goedgekeurd en een coördinator aangesteld die dit project vanaf januari 2021 gaat trekken.

PFO Wonen

2020: De regio als één woningmarkt

Wonen heeft met het sluiten van de Woondeal regionale prioriteit gekregen. De aankomende jaren moeten woningbouwprojecten versneld tot uitvoer worden gebracht. Er is veel voor nodig om dat te realiseren. 2020 heeft in het teken gestaan om daar als regio voorzieningen voor te treffen.

Woondeal en uitvoeringplan

Op 4 maart 2020 werd de Woondeal regio Arnhem-Nijmegen ondertekend met een steunverklaring van belangrijke private en maatschappelijke partners. De woningbouwopgave bestaat uit het bestaande woningtekort terugdringen tot 2% in 2030 (35.000 woningen). Om deze opgave te realiseren is een uitvoeringsplan opgesteld en zijn gemeenten aan de slag gegaan met de uitbreiding van hun plancapaciteit naar 130% van de behoefte. Woningcorporaties hebben voor de bouw van ruim 4.000 woningen in de regio een beroep gedaan op de Regeling Vermindering Verhuurderheffing. Door binnen twee jaar te starten met de bouw van deze woningen ontvangen zij €25.000 korting per woning. De gemeente Nijmegen heeft twee aanvragen voor Woningbouwimpulsgelden gedaan: voor het stationsgebied en voor de Winkelsteeg (Kanaalzone). Daarnaast is er €5 miljoen aan de regio toegekend voor de (flexibele, tijdelijke) huisvesting van kwetsbare groepen. Deze middelen worden in ieder geval in de gemeenten Arnhem en Nijmegen ingezet. Om gemeenten te ondersteunen met extra ambtelijke capaciteit en kennis hebben het Rijk en de provincie middelen beschikbaar gesteld. De cofinancieringsregeling van de provincie is van kracht. De vliegende brigade / flexpool wordt uitgewerkt en is het eerste kwartaal van 2021 beschikbaar.

Animatiefilm Woondeal

De animatiefilm staat op regioan.nl/woondeal.

Publiek private Tempotafels

In de tweede helft van het jaar zijn de publieke private Tempotafels die uitvoering geven aan de Woondeal van start gegaan. Voor de versnellingsopgave zijn de meest kansrijke woningbouwprojecten in kaart gebracht. De regionale woningmarktmonitor brengt de woningmarktontwikkeling in beeld. Deze monitor kijkt terug en geeft daarmee inzicht in de voortgang. Daarnaast toont de monitor toekomstige ontwikkelingen.
Om de betaalbaarheid te waarborgen en tegelijkertijd in te zetten op versnelling en circulariteit, zijn de toepassing van innovaties als conceptueel bouwen en industrialisatie verkend.

Huisvesting specifieke doelgroepen

De aandacht voor de huisvesting van specifieke doelgroepen groeit op regionaal niveau. Ervaring en kennis zijn gedeeld en wordt bekeken wat er nodig is om tot realisatie van woonruimte voor de verschillende doelgroepen te komen. Voor de huisvesting van arbeidsmigranten zijn afspraken gemaakt over het opstellen van een regionaal beleidskader. Daarnaast is er regionaal afstemming over standplaatsenbeleid voor woonwagens.

Stikstof

De regio ligt dichtbij Natura 2000 gebieden, waar de kritische depositiewaarde voor stikstof van veel habitattypen wordt overschreden. De in de Woondeal opgenomen projecten hebben voorrang gekregen in de aanvragen voor stikstofdepositieruimte. Begin 2021 start een regisseur Stikstof die namens de regio met de provincie afspraken maakt over het pakket Gelderse Maatregelen Stikstof. Met de ontwikkeling van circulaire en natuur-inclusieve woningbouw wordt bijgedragen aan verminderen stikstofdepositie (en vergemakkelijken vergunningverlening).

Verstedelijkingsstrategie

Ruimte is schaars. Om de groeiopgave (60.000 woningen tot 2040) goed en zorgvuldig vorm te geven in samenhang met de met landbouw, natuur, water, bereikbaarheid, duurzame energie, energie & klimaat wordt samen met de regio Foodvalley een verstedelijkingsstrategie opgesteld. In oktober 2020 hebben 26 gemeenten en 2 provincies ingestemd de contourennotitie dat de bouwstenen en uitgangspunten voor deze strategie beschrijft. In een ontwerpend onderzoek zijn drie verschillende toekomstvarianten uitgewerkt. Om gezamenlijk de juiste keuzes te maken richting een volwaardige verstedelijkingsstrategie, worden in de komende periode de vier bouwstenen verder uitgewerkt en aangescherpt.

Training Woonbeleid

In 2020 hebben beleidsmedewerkers Wonen en enkele collega's in het Sociaal domein de driedaagse training Woonbeleid gevolgd. Een training op maat georganiseerd door de VNG Academie samen met Platform 31.

Subregionale Woonagenda's

De drie subregio's geven uitvoering aan de subregionale woonagenda's. Naar aanleiding van de Woondeal hebben de subregio's hun Woonagenda herijkt.

Het portefeuillehouders overleg Wonen en het ambtelijk platform Wonen zijn in 2020 viermaal bijeen geweest. Een afsluitend overleg voor beide gremia staat gepland voor het eerste kwartaal 2021. De Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley gaan onderdeel uitmaken van de Groene groeiregio.

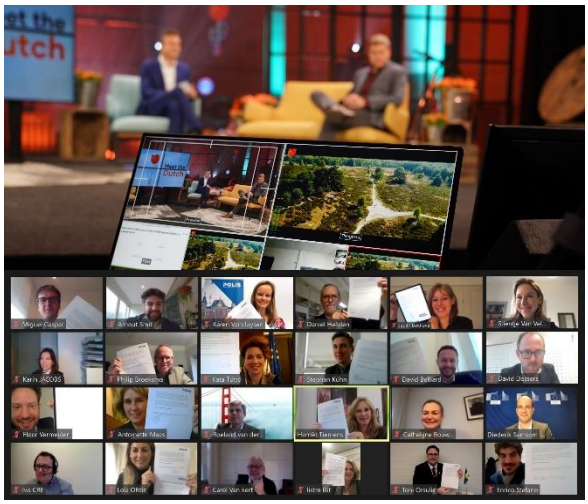
Bureau Brussel

Hoogtepunten en resultaten

Met het toewerken naar én een nieuwe regionale organisatie, én de nieuwe Europese periode 2021-2027, was 2020 een jaar van de winkel open houden tijdens de verbouwing en lockdown. In dit verslag geven we een inkijk in de resultaten die hierin geboekt zijn aan de hand van een aantal voorbeelden. 2020 was ook voor Bureau Brussel een uitdagend jaar in tijden van Covid-19 en aflopende EU fondsen. Ook in Brussel ging alles digitaal, wat toch flinke impact dreigde te hebben op samenwerkingskansen, partnerschappen en ontmoeting.

Profilering

Toch was dit hét jaar waarin we ons alvast als Groene Metropoolregio hebben geprofileerd, met name ten aanzien van duurzame mobiliteit tijdens de Polis conferentie in december 2020 vanuit de regio. Met meer dan 900 deelnemers, veel Europese zichtbaarheid van de regio, en het aannemen van de Polis Pledge door 19 regio's in aanwezigheid van de Europese Commissie zijn veel van de doelstellingen behaald. Zo is actief opgeroepen Europese herstelfondsen ook voor duurzame verbindingen in te zetten. Tijdens de conferentie zagen we veel betrokkenheid van de hele regio, iets wat ook in uiting kwam tijdens de **European Week of Regions and Cities**. In de digitale editie van dit jaar heeft met name **NextGarden** / Lingewaard zich sterk gepresenteerd, samenwerking andere Europese regio's opgezocht, en zo voorgesorteerd voor Europese projecten. We zijn dus dankbaar voor alle flexibiliteit in de regio, waardoor het ook 'vanuit huis' gelukt is ons Europees te profileren.

Partners

Profilering leidt tot samenwerking, zeker met Europese partners die de regio niet van nature vinden. De Polis conferentie heeft tot een sterkere samenwerking met meer dan 80 Europese regio's en steden op mobiliteit gelet. Dit schept een goede basis voor meer activiteiten op 'verbonden regio', bijvoorbeeld door betere aansluiting op de Europese corridors (internationale treinen en binnenvaart). In 2021 geven we hier een vervolg aan. Ook in een ander netwerkverband, ERRIN, is actief bijgedragen aan de inzet op de Europese TEN-T vervoercorridors: we verwachten nu dat Europese regelgeving en funding beter gaat aansluiten bij initiatieven van de regio als de A12 spoorcorridor, Energy Hubs en schone binnenvaart.
Ook is de samenwerking met andere Energy regio's verstevigd, met name in het European Hydrogen Valleys Platform. Dit heeft ook al geleid tot eerste projectresultaten.
Niet alleen Europese partners, maar ook regionale partners zijn verder aangehaakt, geadviseerd en geïnformeerd over Europese kansen. Niet alleen de clusters rondom the Economic Board, maar ook organisaties als Royal Eijkelkamp (advies en netwerk EU aanvraag), Foundation for Global Goals (Rheden), Radboud Universiteit, Rijnstate, Van Hall Larenstein en bedrijven als NedStack.

EUROPEAN HYDROGEN VALLEYS PARTNERSHIP

Europese public affairs gebeurt ook steeds meer in Oost Nederlands verband. Met 'Think East Netherlands' gaat ook Oost-Nederland met steun van de twee provincies en Oost NL actief in samenwerking met ons aan de slag op de Bureau Brussel thema's Energy, Health High Tech en Circular. Begin 2021 leidt dit tot een Strategische Innovatie en Investeringsagenda, waarmee we gezamenlijk voor EU fondsen kunnen gaan.
Desalniettemin bleek 2020 een lastig jaar voor Europese partnerschappen. Bureau Brussel is normaal gesproken bij uitstek in staat om vanuit Europese ontmoeting kansen voor de regio op het spoor te komen. We zijn dus blij dat we wel hebben kunnen voortbouwen op bestaande partnerschappen.

Projecten

Ook is de regio er in geslaagd regionale aanvragen bij de EU van de grond en goedgekeurd te krijgen. Het huidige portfolio van projecten gaat om minstens 5,8 mln baten, tegen 1,5 miljoen kosten (+ 10 miljoen baten voor regionale partners). Op schone scheepvaart (ET Transhipment Hub), zorginnovatie (dRural) en waterstof hebben we projecten goedgekeurd gekregen. In totaal is er ca. 80 miljoen euro in de regio geland afgelopen jaar (401,3 mln sinds 2014). Dit is geen direct 'Bureau Brussel resultaat' maar wel wat we faciliteren en waar we voor pleiten in Brussel en regio. Ook dit jaar was er in meer dan de helft van de gevallen niet alleen sprake van Europees geld, maar ook bijbehorende Europese samenwerking. Relaties met Europese regio's en andere stakeholders zijn hiervoor onontbeerlijk.

In 2020 is een effect dat we hebben gezien dat Europese projectontwikkeling heeft geïnspireerd en initiatieven in de regio van de grond heeft helpen krijgen. In minstens twee gevallen kon een Europese kans in eerste instantie niet opgepakt worden door gebruik aan ruimte en capaciteit in de regio. Ondertussen zien we zowel op voedselstrategie (feed the city) als op elektronica hub (repair economy) concrete projecten in de regio, waar helaas de EU samenwerking en subsidie nog te vroeg voor kwam.

Desalniettemin, deden zich zoals verwacht minder specifieke projectenkansen voor, met name door de aflopende EU fondsenperiode. Daarom hebben we in 2020 ons voornamelijk gefocust op lobby voor de nieuwe Europese fondsen, met het nieuw Meerjarig Financieel Kader dat in 2021 van start gaat.

Doorontwikkeling

Maar 2020 stond uiteraard ook voor een groot deel in het teken van het regionale versterkingsproces richting de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Vanaf de zomer zijn we als Bureau Brussel ook begonnen met de voorbereiding van de nieuwe Public Affairs Strategie. In de Regionale Agenda zijn specifiek activiteiten op lobby benoemd. Dit wordt gevat in een 'Public Affairs Strategie'; de Groene Metropoolregio wil een sterke samenwerking, lobby en positie met het Rijk, EU en Duitsland.

Voor 2021 worden nieuwe Bureau Brussel activiteiten meegenomen in de nieuwe Public Affairs Strategie van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Praktisch betekent dit dat de thema's Energy, Mobiliteit, Health High Tech, Circulaire Economie blijven staan uit het jaarplan 2020. De precieze inzet wordt nu bijgewerkt, op basis van de invulling van de regionale opgaven. Hier verwachten we veel Europese kansen en sterkere regionale voeding. Naar een Europese Groene Metropoolregio!

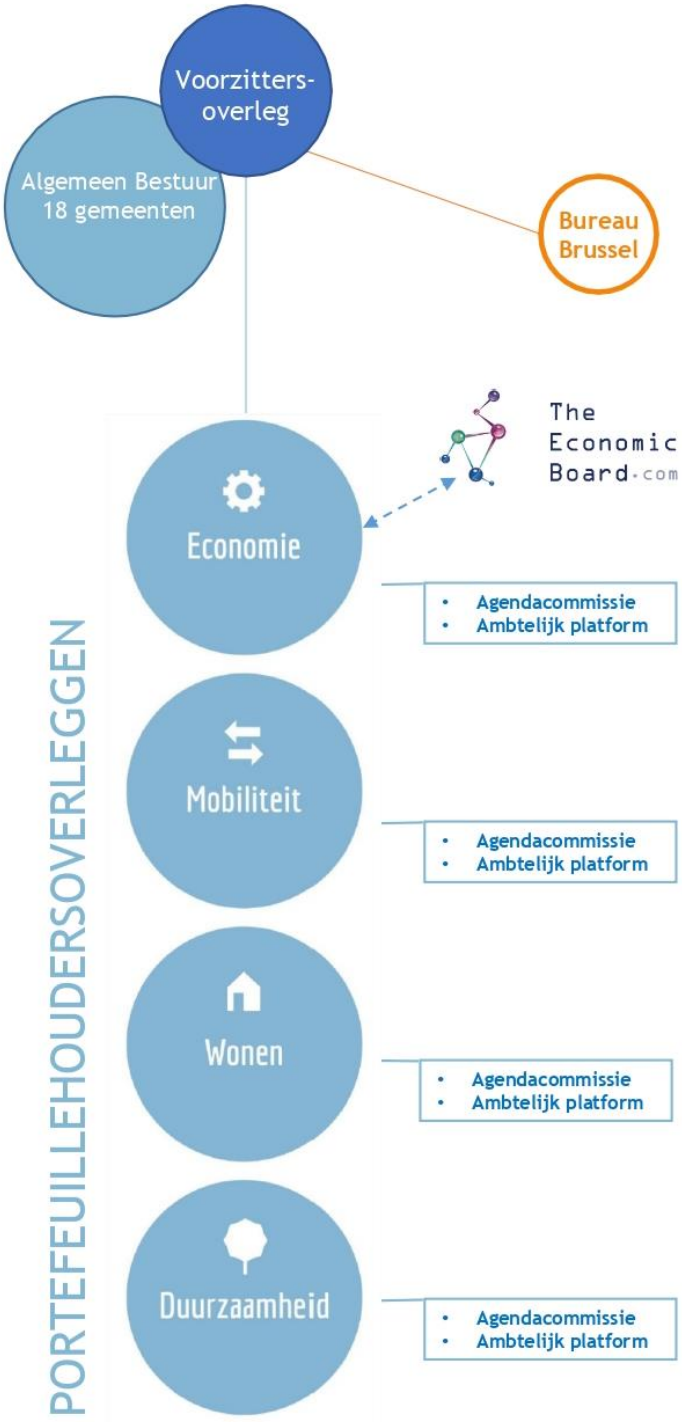
Bijlage 1 Organogram

Inrichting van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Provincie

Rijk

Europa

Bijlage 2 Het regioteam

Henk van den Berg
Secretaris

Rachel Drosterij
Managementassistent &
Communicatie

Arnout Smit
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Geert Ritsema
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Maaike Mulder
Ondersteuner
Versterkingsproces

Ferit Bahceci
Bureau Brussel
Trainee

PFO-secretarissen

Patrick Aelmans
PFO Duurzaamheid

Yvonne Hazelaar
PFO Economie

Suzanne Hesseling
PFO Mobiliteit

Elke Dreier
PFO Wonen

Regio Arnhem Nijmegen
T.a.v. Algemeen Bestuur
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

Nijmegen, 03.05.2021

Betreft: jaarverslag en jaarrekening 2020 van The Economic Board

Geachte bestuurders,

Wij delen bij dezen met u de definitieve versies van het jaarverslag en de jaarrekening met accountantsverklaring. Wij richten ons met deze brief tot de (voormalige) Regio Arnhem Nijmegen en niet de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, omdat in 2020 het eerste orgaan actief was.

Jaarverslag
COVID-19 heeft een grote impact gehad op het verloop van het jaar 2020. In het jaarverslag besteden wij daar op verschillende plekken aandacht aan. Het jaarverslag 2020 kent dezelfde verschijningsvorm als het vorige jaarverslag. De lezer krijgt de informatie op een overzichtelijke manier gepresenteerd in een aantrekkelijk vormgegeven digitaal magazine. Voor de geïnteresseerde lezer zijn er doorklikmogelijkheden om meer informatie te verkrijgen.

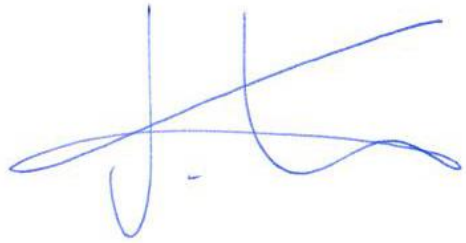
U komt via deze link bij het jaarverslag. Het is op die pagina ook mogelijk een eenvoudig opgemaakte pdf-versie van het jaarverslag te downloaden. Het jaarverslag is in april vastgesteld door de board.

Jaarrekening
De jaarrekening kent eenzelfde opzet als afgelopen jaren. De financiële auditcommissie van de board, onder voorzitterschap van burgemeester Carol van Eert, heeft de concept jaarcijfers en concept jaarrekening besproken op 15 maart en 15 april. De leden van The Economic Board hebben de jaarrekening vervolgens goedgekeurd in april. Wij kiezen ervoor een ongetekende versie van de jaarrekening te versturen en te publiceren op onze website, om onrechtmatig gebruik van de handtekeningen te voorkomen. De getekende versie van de jaarrekening is in te zien op het kantoor van het projectbureau.

Het algemeen bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen heeft op 3 maart als onderdeel van haar liquidatie besloten de regiogemeenten voor te stellen de overgebleven gelden bij The Economic Board terug te vorderen. Wij betreuren dit besluit. In de jaarrekening hebben wij rekening gehouden met deze mogelijke terugvordering.

Tot slot
Wij verwachten u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Wij zijn u zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van de financiële middelen. Wij verzoeken u, met het indienen van deze verantwoordingsdocumenten, de door ons ontvangen basisfinanciering over 2020 definitief vast te stellen (de zogenaamde subsidievaststelling).

Met vriendelijke groet,

Sigrid Helbig
Directeur

JAARREKENING 2020

STICHTING ECONOMIC BOARD REGIO ARNHEM-NIJMEGEN

NIJMEGEN

I N H O U D S O P G A V E

RAPPORT

A.	Opdracht	pagina 3
B.	Samenstellingsverklaring	pagina 3
C.	Algemeen	pagina 4
D.	Resultaten	pagina 4

JAARREKENING

1.	Balans per 31 december 2020	pagina 5
2.	Staat van baten en lasten over 2020	pagina 7
3.	Kasstroomoverzicht 2020	pagina 8
4.	Grondslagen voor waardering en bepaling exploitatieresultaat	pagina 9
5.	Toelichting op de balans per 31 december 2020	pagina 11
6.	Toelichting op de staat van baten en lasten	pagina 13

Overige gegevens

1.	Ontbreken van de verklaring	pagina 17
2.	Statutaire regeling bestemming exploitatieresultaat	pagina 17

Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Toernooiveld 300
6525 EC Nijmegen

Nijmegen, 22 april 2021

Geacht bestuur,

A. Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2020 van Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen te Nijmegen samengesteld.

Het bestuur van de stichting is op grond van wettelijke bepalingen verantwoordelijk voor de jaarrekening.

B. Samenstellingsverklaring

De jaarrekening van Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen te Nijmegen is door ons opgesteld op basis van de van u gekregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2020 en de staat van baten en lasten over 2020 met de daarbij horende toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Bij deze jaarrekening wordt door de externe accountant Reith & Ten Böhmer, in de persoon van de heer N.H.M. Reith AA, een controleverklaring verstrekt. Voor deze controleverklaring verwijzen wij naar de overige gegevens.

C. Algemeen

Bedrijfsgegevens
De stichting heeft ten doel het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en de regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

Directie
Per balansdatum wordt de directie gevoerd door mevrouw S.M. Helbig.

D. Resultaten

Het exploitatieresultaat over 2020 bedraagt € 38.244.
De vergelijking van de staat van baten en lasten ten opzichte van de begroting ziet er als volgt uit:

	Gerealiseerd		Begroot		Verschil
	€	%	€	%	€
Baten	**889.737**	**100,0**	**828.000**	**100,0**	**61.737**
Personeels- en salariskosten	516.547	58,1	580.000	70,0	-63.453
Huisvestingskosten	38.560	4,3	40.000	4,8	-1.440
Reiskosten	2.771	0,3	17.000	2,1	-14.229
Projectondersteuning	132.351	14,9	60.000	7,2	72.351
Communicatie / Media	116.642	13,1	100.000	12,1	16.642
Advieskosten	5.285	0,6	22.000	2,7	-16.715
Administratiekosten	20.271	2,3	15.000	1,8	5.271
Afschrijvingskosten	8.043	0,9	8.000	1,0	43
Kantoorkosten	11.023	1,2	16.000	1,9	-4.977
Onvoorzien	0	0,0	20.000	2,4	-20.000
Totaal Lasten	**851.493**	**95,7**	**878.000**	**106,0**	**-26.507**
Exploitatieresultaat	**38.244**	**4,3**	**-50.000**	**-6,0**	**88.244**

Tot het verstrekken van nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,
De Administratiekamer B.V.

De heer A.W.N. Wijers

1. BALANS PER 31 DECEMBER 2020
(na verwerking exploitatieresultaat)

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Vaste activa		
Materiële vaste activa	**6.899**	**14.942**
Vlottende activa		
Overige vorderingen	20.495	40.210
	20.495	**40.210**
Liquide middelen	**249.437**	**109.951**
Totaal	**276.831**	**165.103**

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Stichtingskapitaal		
Continuïteitsreserve	50.000	50.000
Bestemmingsreserve	92.850	54.606
	142.850	**104.606**
Kortlopende schulden		
Crediteuren	32.322	16.763
Belastingen	13.682	14.008
Overige schulden	87.977	29.726
	133.981	**60.497**
Totaal	**276.831**	**165.103**

2. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2020

	2020	2019
	€	€
Baten	**889.737**	**869.831**
Personeels- en salariskosten	516.547	537.812
Huisvestingskosten	38.560	32.217
Reiskosten	2.771	16.224
Projectondersteuning	132.351	100.046
Communicatie/Media	116.642	150.679
Advieskosten	5.285	31.323
Administratiekosten	20.271	19.947
Afschrijvingskosten	8.043	7.969
Kantoorkosten	11.023	15.688
Onvoorzien	0	0
Totaal Lasten	**851.493**	**911.905**
Exploitatieresultaat	**38.244**	**-42.074**

3. KASSTROOMOVERZICHT OVER 2020

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2020	
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	38.244	
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	8.043	
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	19.715	
Mutatie kortlopende schulden	73.484	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		139.486
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in materiële vaste activa		0
		139.486

Samenstelling geldmiddelen

	2020	
	€	€
Liquide middelen per 1 januari	109.951	
Mutatie liquide middelen boekjaar	139.486	
Geldmiddelen per 31 december		249.437

4. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN BEPALING EXPLOITATIERESULTAAT

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen is feitelijk en statutair gevestigd op Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP te Nijmegen en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 65371992.

De stichting heeft ten doel het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstelleingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en de regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

De jaarrekening is opgesteld conform de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Terugbetaling Subsidie Gemeenten

De stichting heeft de afgelopen vijf jaar telkens een overschot op de ontvangen basisfinanciering gerealiseerd. Omdat de overboeking van middelen in maart van het lopende jaar plaatsvindt, werd er telkens een minimale buffer van twee maanden (circa 130.000 euro) aangehouden. In het kader van de subsidierelatie van TEB en de Regio Arnhem Nijmegen is elk jaar goedkeuring gevraagd om overgebleven bedragen over te mogen hevelen naar het volgende jaar; dit is telkens gehonoreerd. Dat was ook de intentie voor het boekjaar 2020. Het algemeen bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen heeft in oktober 2020 goedkeuring gegeven aan de begroting 2021 van TEB. In deze begroting is uitgegaan van een gelijkblijvende basisfinanciering van circa 780.000 euro en werd er een overschot van 140.000 euro over het boekjaar 2020 geprognotiseerd. Omdat pas in december definitief duidelijk werd welke gemeenten een bijdrage zouden blijven geven en hoe groot de basisfinanciering uiteindelijk zou worden, is in de tweede helft van 2020 voorzichtiger geld uitgegeven. Hierdoor is er 70.000 euro minder uitgegeven dan was begroot. TEB heeft in februari bij de liquidatie van de Regio Arnhem Nijmegen gevraagd het totaal gerealiseerde overschot van nu 210.000 euro over te mogen hevelen naar 2021. Het algemeen bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen heeft besloten niet in te stemmen met dit verzoek en heeft aan de gemeenten voorgesteld 70.000 euro terug te vorderen, onder andere omdat in haar ogen de toelichting van de bestemming van de gelden onvoldoende was. De schuld van 70.000 euro heeft hierop betrekking. Deze post is gereserveerd voor het geval de regiogemeenten definitief besluiten de gelden terug te vorderen.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, Na balansdatum is bekend geworden dat veertien van de achttien regiogemeenten via de inwonersbijdrage zullen blijven bijdragen aan de basisfinanciering van The Economic Board. De bijdrage van de gemeenten zal in 2021 uit komen op € 697.000.

Subsidie Provincie Gelderland voor het project Triple Helix 3.0

In 2020 is door de provincie een subsidie voor het project “Triple Helix 3.0” toegekend van maximaal € 150.000. In 2020 is een voorschot van 80% ontvangen, derhalve € 120.000. Deze subsidie is toegekend voor het opstellen van een uitvoeringsplan om te komen tot een eerste nieuwe investeringsagenda van The Economic Board. De ontvangen bijdrage van € 120.000 is verwerkt onder de baten (zie blz. 13) en de kosten van dit project ad. € 123.108 is verwerkt onder de lasten onder het kopje projectondersteuning. (zie blz. 14). Per 31 december 2020 is het project nog niet afgerond.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waarde-verminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de aanschaffings- of vervaardigingskosten, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

De materiële vaste activa waarvan de stichting krachtens een financiële lease-overeenkomst de economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële lease-overeenkomst voortkomende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële lease-overeenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen. Voor zover niet anders is vermeld hebben de vorderingen een looptijd van korter dan 1 jaar.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen voor de staat van baten en lasten

Baten

De baten bestaan uit subsidiebijdragen van €1 per inwoner van de deelnemende gemeenten.

Overige bedrijfskosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van economische levensduur. Boekwinsten en - verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten alleen voor zover deze niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

Bestemming exploitatieresultaat 2020
Het exploitatieresultaat over 2020 bedraagt € 38.244.
De voorgestelde bestemming is opgenomen onder de toelichting op de balans.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2020

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Materiële vaste activa		
Stand 1 januari	14.942	22.062
Investeringen	0	849
Afschrijving	8.043	7.969
Stand 31 december	6.899	14.942

De materiële vaste activa betreft inventaris. Er wordt voor de inventaris geen restwaarde gehanteerd.

Overige vorderingen		
Vooruitbetaalde kosten	7.924	8.507
Doorbelastingen Provincie Gelderland/HAN/Gemeente Arnhem	497	26.973
Waarborg	225	225
Subsidie Ministerie van SZW project "Duurzaam Inzetbaar"	6.250	0
Overige vorderingen	5.599	4.505
	20.495	40.210

Liquide middelen		
Rabobank	119.425	59.945
Rabobank spaarrekening	130.012	50.006
	249.437	109.951

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

	31-12-2020	31-12-2019
	€	€
Continuïteitsreserve		
Stand 1 januari	50.000	50.000
Dotatie boekjaar	0	0
Stand 31 december	50.000	50.000
Bestemmingsreserve		
Stand 1 januari	54.606	96.680
Resultaat boekjaar	38.244	-42.074
Stand 31 december	92.850	54.606

De bestemmingsreserve ultimo 2020 zal in 2021 worden aangewend voor diverse activiteiten, die aansluiten bij de strategische doelstellingen van de Stichting zoals vastgelegd in het strategisch plan. De activiteiten hebben betrekking op de onderwerpen Food, Health en Energy.

Crediteuren		
Crediteuren	32.322	16.763
	32.322	16.763
Belastingen		
Loonheffingen	13.682	14.008
	13.682	14.008
Overige schulden		
Voorziening vakantiegeld	17.977	17.580
Nettolonen	0	146
Terugbetaling subsidie gemeenten	70.000	0
Overige te betalen kosten	0	12.000
	87.977	29.726

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

De stichting heeft per 15 april 2019 een huurovereenkomst afgesloten voor de huur van een kantoor- en bedrijfsruimte. De huurverplichting bedraagt op jaarbasis € 36.587,64 exclusief btw. Er is sprake van onbelaste huur. De looptijd van de verplichting is van 1 mei 2019 tot en met 30 april 2020. Opzegging kan gebeuren met inachtneming van een termijn van drie maanden voorfgaande aan het verstrijken van de lopende periode. Anders wordt de huurovereenkomst verlengd tot en met 28 februari 2021.

De stichting is in 2020 een subsidie project gestart genaamd Triple Helix 3.0. De looptijd van het project was in eerste instantie van 19 februari 2020 tot en met 2 november 2020. Vanwege de uitbraak van het Corona virus is verzocht tot verlenging van het project. Dit verzoek is in januari 2021 goedgekeurd, hiermee is de projectduur verlengd tot 1 juli 2021. De totale subisidie voor het project is vastgesteld op € 150.000. 80% hiervan zijnde € 120.000 is als voorschot uitgekeerd in 2020. Het restant voorschot van 20% zijnde € 30.000 wordt uitgekeerd in januari 2021.

Voorstel exploitatiebestemming

De directie stelt voor om € 38.244 van het exploitatieresultaat over 2020 toe te voegen aan de bestemmingssreserve. Vooruitlopend op de vaststelling door de bestuursvergadering is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

6. TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2020

	2020	2019
	€	€
Baten		
Subsidie gemeenten	782.259	778.488
Terugbetaling subsidie gemeenten	-70.000	0
BTW teruggave gemeenten	51.104	71.343
Subsidie Provincie Gelderland project "Triple Helix 3.0"	120.000	0
Subsidie Ministerie van SZW project "Duurzaam Inzetbaar"	6.250	0
Overige baten	124	20.000
	889.737	869.831

Er zijn diverse in kind bijdragen. Deze zijn opgenomen in het bestuurlijk verslag.

	2020	2019
	€	€
Personeels- en salariskosten		
Loonkosten	421.565	443.668
Voorziening vakantiegeld	25.825	24.064
Sociale verzekeringen	50.934	47.615
Ziekengeldverzekering	12.578	9.725
Reiskostenvergoedingen	2.528	2.632
Werkkostenregeling vrije ruimte	1.581	1.337
Scholingskosten	1.566	7.147
Overige personeelskosten	-30	1.624
	516.547	537.812
Huisvestingskosten		
Huur	36.190	23.861
Parkeerkosten	1.595	2.435
Overige huisvestingskosten	775	5.921
	38.560	32.217
Reiskosten		
Declaratie zakelijke kilometers	2.287	7.186
Reis- en verblijfkosten	484	9.038
	2.771	16.224
Projectondersteuning		
Projectstimulering	6.439	35.713
Events	2.804	64.333
Kosten project "Triple Helix 3.0"	123.108	0
	132.351	100.046
Communicatie/Media		
Internet en automatiseringskosten	11.490	12.291
Telefoon	2.679	3.617
Content website	22.857	15.877
Marketing en regiobranding	35.525	55.805
Advertentie- en reclamekosten	44.091	63.089
	116.642	150.679

	2020	2019
	€	€
Advieskosten		
Advieskosten	5.285	31.323
Administratiekosten		
Administratiekosten	18.731	18.477
Salarisadministratie	1.540	1.470
	20.271	19.947
Afschrijvingskosten		
Afschrijvingskosten	8.043	7.969
Kantoorkosten		
Kantoorartikelen	1.404	2.097
Verzekeringen	2.297	2.268
Kleine aanschaffingen	554	1.850
Contributies en abonnementen	4.080	2.700
Representatiekosten	2.286	6.270
Rente en bankkosten	227	388
Overige kantoorkosten	175	115
	11.023	15.688
Onvoorzien		
Uitgaven onvoorzien	0	0

Binnen de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen waren over het boekjaar 2020 5,45 fte werkzaam (2019: 5,39 fte). Deze fte is verdeeld over 7 medewerkers.
De salarissen binnen de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen voldoen voor 2020 aan de vereisten van de Wet normering topinkomens (WNT)

ONDERTEKENING BESTUUR VOOR AKKOORD

Nijmegen, ……. 2021

Directeur:	Mevrouw S.M. Helbig
Voorzitter:	De heer A. Marcouch
Voorzitter financiële auditcommissie:	De heer C.F. van Eert
Bestuurder:	Mevrouw M. Esselbrugge

OVERIGE GEGEVENS

1. Ontbreken van de verklaring

Conform artikel 15.3 van de oprichtingsakte wordt de accountantsverklaring door de directie van de stichting aan deze jaarrekening toegevoegd.

2. Statutaire regeling bestemming exploitatieresultaat

In de statuten is geen vermelding over de bestemming van het exploitatieresultaat opgenomen. Echter in de vergadering is overeengekomen, dit resultaat mee te nemen naar een opvolgend jaar.

Gemeente Mook en Middelaar

Postadres: Postbus 200, 6585 ZK MOOK
Bezoekadres: Raadhuisplein 6 Mook
Telefoon: (024) 696 91 11
Fax: (024) 696 19 39
E-mail: gemeente@mookenmiddelaar.nl
Internet: www.mookenmiddelaar.nl

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen
T.a.v. het Bestuurlijk Overleg
Eusebiusbuitensingel 53
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

Uw kenmerk: 545512
Uw brief van: 26 maart 2021
Ons kenmerk: ZM21.00909
Inlichtingen: L.W.A.M. Berben
Telefoon: 06-50007332
Afdeling: Staf
Datum: 10 juni 2021
Onderwerp: jaarrekening 2020 GO regio Arnhem-Nijmegen

Geacht bestuur,

Op 26 maart 2021 hebben wij de jaarstukken 2020, inclusief jaarrekening 2020, van het GO regio Arnhem-Nijmegen ontvangen.

Vooraleerst spreken wij onze waardering uit voor de verrichte werkzaamheden t.a.v. deze laatste jaarstukken. Wij hebben hiervan kennis genomen en kunnen hiermee instemmen inclusief de voorgestelde besteding en teruggave van het restant. Wij verzoeken u, conform uw voorstel, om het restant van het overschot van het GO ad € 88.527,- en de niet bestede gemeentelijke inwonerbijdragen t.a.v. The Economic Board ad € 70.908,- terug te geven aan de 18 deelnemende gemeenten op basis van het inwoneraantal.

Hoogachtend

De griffier,
mr. M. van Arensbergen

De voorzitter,
mr. drs. W. Gradisen

Commissie Samenleving

Dossiernummer	1459
Extern Zaak ID	ZM21.01007
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	8
Omschrijving	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen – jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	**ZM21.01007**
Onderwerp	**jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022 MGR**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Programma	Paragraaf Verbonden Partijen
Portefeuillehouder	Drs. K. Peters en mr. drs. W. Gradisen

jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022 MGR

Inleiding
De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling GR Rijk van Nijmegen (MGR) heeft de jaarstukken 2020, ontwerpbegroting 2022, meerjarenraming 2023-2025 en de bijstelling begroting 2021 ingediend.
Het college kan een zienswijze op de ontwerpbegroting 2022 indienen op grond van het Delegatiebesluit 2012 omdat de begroting minder dan 5% afwijkt van de eerder ingediende meerjarenbegroting. Ter kennisname treft u een samenvatting van de begroting aan en de zienswijze van het college.
Uw Raad is bevoegd om een zienswijze op de jaarrekening 2020 in te dienen omdat deze meer dan 5% afwijkt van de begroting 2020. Hieromtrent treft u een voorstel aan.

Voorstel
1. In te stemmen met de jaarrekening 2020 incl. resultaatsbestemming en geen zienswijze in te dienen.
2. Kennis te nemen van de bijgestelde begroting 2021, de ontwerpbegroting 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2025 incl. de zienswijze van het college.

Beoogd effect
Gebruik te maken van het recht om zienswijzen kenbaar te maken t.a.v. jaarrekening 2020 en kennis te nemen van de begroting 2022, bijgestelde begroting 2021 en meerjarenbegroting 2023-2025 en de zienswijze van het college.

Argumenten

Hieronder zal allereerst worden ingegaan op de jaarstukken 2020, incl. jaarrekening 2020. Vervolgens komen de begrotingswijziging 2021, de ontwerpbegroting 2022 en de meerjarenraming 2023-2025 aan de orde.

JAARVERSLAG EN JAARREKENING MGR 2020

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR) is een uitvoeringsorganisatie én een platform voor regionale afstemming. In 2020 heeft de MGR twee raadsbijeenkomsten georganiseerd. Ook werd de informatievoorziening verbeterd door het nieuwe Informatieprotocol, een nieuwe website (nog in ontwikkeling) en raadsbijeenkomsten waarin men de jaarstukken kan toelichten. Tot slot is in 2020 de aangepaste juridische regeling vastgesteld in de raden. Financieel zijn er geen bijzonderheden ten aanzien van de MGR. Bij het onderdeel bestuursondersteuning zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd. In de begroting is geen post onvoorzien opgenomen en de MGR beschikt ook niet over reserves. Er hebben dan ook geen structurele of incidentele onttrekkingen of toevoegingen aan het eigen vermogen plaatsgevonden.

WerkBedrijf (exclusief sociale werkvoorziening)

WerkBedrijf bemiddelt, ontwikkelt en begeleidt werkzoekenden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt naar werk. De doelstellingen voor 2020 ten aanzien van Werk, zijn niet behaald vanwege de corona-crisis. Toch stroomden nog 861 (begroot 1.100) mensen uit een bijstandsuitkering omdat zij aan de slag gingen op een betaalde werkplek. 750 mensen (begroot 900) plaatste men op een parttime baan en 483 jongeren (begroot 450) plaatste men op een betaalde werkplek. 788 mensen met een arbeidsbeperking hadden een werkplek. Tot slot zijn er 524 mensen (begroot 400) actief (geweest) op een werkplek in de arbeidsmatige dagbesteding. Al bij al onder de gegeven omstandigheden een goed resultaat.

De kansen op de arbeidsmarkt en behoefte van ondernemers veranderden snel en Werkbedrijf speelde daarop in. Zo kon WerkBedrijf helpen bij de groeiende vraag naar toezichthouders (voor winkels) en verkeersregelaars (voor teststraten). In de zorg is ook veel vraag, maar vooral naar opgeleid personeel. De opleidingstrajecten in de zorg heeft Werkbedrijf tijdens corona-crisis door kunnen zetten.

Ondernemers ervaren meer onzekerheid door de corona-crisis en ze zijn voorzichtig in het aannemen van personeel. WerkBedrijf informeert hen over de (landelijke) regelingen en zet eigen instrumenten zo veel mogelijk in. WerkBedrijf constateert dat detacheren een manier is om risico's (en daarmee een drempel) weg te nemen voor ondernemers. In 2020 startte WerkBedrijf daarom met het 100 banenplan: een groepsdetachering van 100 kandidaten. Detachering biedt kansen: het sluit aan op de ondernemersbehoefte, kandidaten vinden werk en

door detachering behoudt WerkBedrijf (schaars) werk in onze regio dat passend is voor de kandidaten. In 2021 gaat WerkBedrijf hiermee door.

WerkBedrijf zorgt er ook voor dat werkzoekenden goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt en worden begeleid op de werkplek om uitval te voorkomen. WerkBedrijf kent enkele prioritaire groepen: jongeren, 55-plusers, statushouders en mensen met een arbeidsbeperking. Voor zorgjongeren en statushouders past WerkBedrijf een speciale aanpak toe, want voor hen is een goede start op de arbeidsmarkt cruciaal.

Financieel resultaat
Het onderdeel Werk laat een voordelig resultaat zien van € 3,3 miljoen. Het resultaat is met name ontstaan doordat de extra middelen van de mei- en septembercirculaire van € 633.100 niet ingezet zijn. Dit komt met name door een onderbesteding op de instrumentgelden van € 1,5 miljoen. Door corona zijn er minder trajecten ingezet. Daarnaast is minder inhuurpersoneel ingezet in de uitvoering waardoor de personele lasten € 490.000 lager zijn. De overhead is € 465.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het terugdraaien van de versnelde afschrijving uit 2019 van € 265.000 in verband met de voorgenomen verhuizing naar de Boekweitweg. Wegens het coronavirus is daarnaast ook bij de ondersteuning minder inhuur geweest waardoor € 225.000 bespaard is op personele lasten. Met de decembercirculaire 2020 is € 1 miljoen toegekend in de vorm van een aanvullend pakket re-integratiekosten. Deze middelen worden geprogrammeerd voor de jaren 2021 en 2022 om in te kunnen spelen op de effecten op de werkgelegenheid wegens corona.

Voor de volgende onderdelen van Werk ontvangen de gemeenten de volgende middelen terug:
• € 776.600 Participatiebudget; Dit betreft het overschot op het Participatiebudget. Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt door corona en niet ingezette middelen uit de september- en decembercirculaire 2020.
• € 560.300 betreft minder uitgaven wettelijke loonkostensubsidies conform de melding in de tussenrapportage 2020. Met name wegens een terugval in instroom.
• € 406.300 betreft minder uitgaven arbeidsmatige dagbesteding conform de melding in de tussenrapportage 2020. Met name wegens een terugval in gebruik van dagdelen en een lagere instroom. In deze afrekening is reeds voorzien in de meerkostenregeling en de afgegeven omzetgarantie tot 1 augustus 2020.

iRvN
ICT Rijk van Nijmegen (iRvN) beheert, exploiteert en ontwikkelt de technische ICT-infrastructuur (inclusief telefonie) van en voor de gemeenten in de regio Rijk van Nijmegen, ODRN en de MGR. Daarnaast verzorgt men voor Gemeente Nijmegen, WerkBedrijf en de Omgevingsdienst Regio Nijmegen het functionele

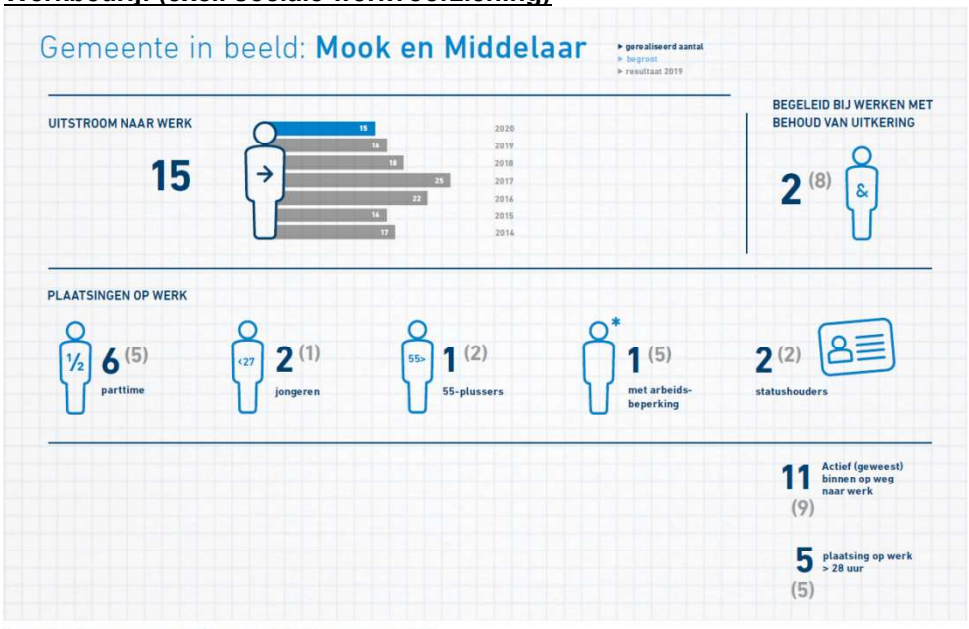
applicatiebeheer van alle informatiesystemen. In toenemende mate doet men dit ook voor (primaire proces) applicaties van de overige deelnemende gemeenten.

In 2020 is de stabiliteit en continuïteit van de ICT-infrastructuur verder vergroot. Zo is de tweede iRvN-computerzaal (stadhuis Nijmegen) verbouwd en aangepast aan de huidige eisen en is de redundantie verbeterd. Door corona zijn de meeste werkplekken versneld gerealiseerd volgens het 100% mobiel-concept. Bovendien zijn alle gemeenten gemigreerd naar Microsoft365 en Teams voor digitaal vergaderen, beeldbellen. Indien gewenst wordt het ook ingezet als samenwerkingsplatform voor documenten-, informatie- en kennisdeling.
Afgelopen jaar zijn ook een aantal informatieveiligheidsbeheermaatregelen in het kader van de invoering van de BIO beschreven en waar nodig aangepast en geïmplementeerd.
In 2020 is een start gemaakt met het onderzoek ‘Evaluatie iRvN en de regionale I&A-organisatie, met het oog op de toekomst’. Naast een terugblikkende evaluatie moet dit onderzoek tevens een toets doen op de haalbaarheid van de door iRvN opgestelde toekomstvisie. Conclusies en aanbevelingen worden medio 2021 verwacht.

<u>Financieel resultaat</u>
Bij de iRvN is een klein voordelig resultaat behaald. Daarnaast is er een aantal verschuivingen gerealiseerd. Het resultaat per onderdeel ziet er als volgt uit:
• Bij automatisering zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd.
• Bij informatie & applicatiebeheer is een resultaat behaald van € 9.000 voordelig.

Resultaten gemeente Mook en Middelaar

Werkbedrijf (excl. sociale werkvoorziening)

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Maatwerk

Project/activiteit	Begroot	realisatie
Basis dichtbij	nvt	Gerealiseerd conform afspraak
Zorgjongeren	4 begroot	6 trajecten waarvan 1 geplaatst op werk

Basis dichtbij
De inkomensconsulenten hebben behoefte om op kandidaatniveau de ontwikkelingen te volgen en daarover af te stemmen. Om aan die vraag tegemoet te komen is een consulent bedrijfsdienstverlening om de week een dagdeel aanwezig. Hij/zij zorgt voor een goede aansluiting tussen gemeente en WerkBedrijf, door vragen van klantmanagers te beantwoorden en kandidaten op locatie (eventueel samen) te spreken. Intakegesprekken met kandidaten worden op locatie uitgevoerd. Deze Basis-dichtbij wordt zeer geapprecieerd door onze consulenten en dit wordt als bijzonder nuttig en effectief ervaren. De commercieel manager coördineert de samenwerking tussen WerkBedrijf, lokale ondernemers en de gemeente Mook & Middelaar als werkgever. De commercieel manager is lid van de Ondernemersvereniging Mook.

Zorgjongeren
Zorgjongeren hebben problemen op meerdere leefgebieden. Zij zijn daardoor nog niet in staat de stap te zetten richting de arbeidsmarkt. Problemen die kunnen spelen zijn: dakloos, voortijdig schoolverlater, verslaving, psychische problemen of schulden. Als deze problemen opgelost zijn zien we dat de jongeren vaak relatief snel de stap naar werk of scholing kunnen zetten. Voor het jaar 2020 hadden wij maatwerk afgesproken voor 4 trajecten voor zorgjongeren. Deze jongeren kregen begeleiding van een jongerenconsulent van WerkBedrijf met aandachtsgebied zorgjongeren. In 2020 waren 6 jongeren in traject. Daarvan is 1 jongere aan het werk gegaan. De andere jongeren hadden te complexe problemen, gingen voor aanvang van het traject al aan het werk of naar school of waren verhuisd.

Statushouders
In verband met de wens om statushouders zo snel mogelijk mee te laten doen in onze samenleving, hebben gemeenten een extra opdracht aan WerkBedrijf verstrekt. WerkBedrijf kent een speciaal team consulenten, die bemiddelen statushouders naar werk of opleiding. Er wordt samengewerkt met het COA en Vluchtelingenwerk om een goed beeld te krijgen van een statushouder en de begeleiding op elkaar af te stemmen. Er zijn met bedrijven samenwerkings-overeenkomsten gesloten. Deze bedrijven bieden opleidingen, leer/werktrajecten en contracten aan.

Resultaatbestemming 2020 onderdeel werk:

Verbijzondering voorstel resultaatbestemming voor WERK naar de verschillende onderdelen Bedragen in € 1.000	WERK					Totaal
	ADB	WLKS	Participatie			
			Resultaat	Circulaires mei/sept/dec	Budget 2020 naar 2021	
Beuningen	-97	3	-100	98	25	-70
Berg en Dal	-102	-96	-253	181	66	-203
Druten	-18	-69	-75	26	21	-114
Heumen	-110	-113	-63	42	17	-226
Mook en Middelaar	-20	12	-22	11	6	-12
Nijmegen	-60	-296	-2.605	1.205	707	-1.048
Wijchen	0	-3	-213	89	58	-69
West Maas en Waal	0	0	0	0	0	0
Totaal*	**-406**	**-561**	**-3.329**	**1.653**	**900**	**-1.743**

iRvN

iRvN is de ICT dienstverlener van en voor gemeente Mook en Middelaar. Op alle gebieden rondom ICT infrastructuur en informatiebeveiliging plukken wij de vruchten van de in 2020 nog steviger neergezette infrastructuur en dienstverlening. Dit is niet altijd zichtbaar voor de eindgebruiker. Direct merkbare resultaten zijn het gemeentebreed beschikbaar stellen van 'veilig mailen', het volledig mobiel maken van de werkplekken (laptops ipv desktops) en voortzetting van een dagdeel extra fysieke aanwezigheid van de servicedesk op het gemeentehuis.
In 2020 zijn we gebruik gaan maken van een zogenaamde password manager. Deze toepassing stelt ons in staat om op een gebruiksvriendelijke manier complexe wachtwoorden te maken en beheren. De eindgebruiker is een cruciale schakel in de informatiebeveiliging. Daarom is er ook meer aandacht aan bewustwording. Onder regie van iRvN is er regionaal een phishing campagne uitgevoerd. Het KCC heeft veel profijt van de nieuwe telefooncentrale, een uitvloeisel van de landelijke GT Connect aanbesteding. 2020 was een bijzonder jaar vanwege COVID-19. Daarom is misschien wel het meest opvallende resultaat een versnelde uitrol van Microsoft Teams. Dit heeft de gemeentelijke organisatie in staat gesteld om op afstand te kunnen overleggen. Ook de raad en raadscommissies vergaderen met Teams, met ondersteuning van iRvN.

Conclusies jaarverslag en jaarrekening 2020

Uit het bijgevoegde advies van de Adviesfunctie Gemeenschappelijke regelingen (AGR) blijkt dat zij adviseert om, mede gelet op de goedkeurende accountantsverklaring, in te stemmen met de jaarrekening 2020, welke voor verrekening sluit met een voordelig resultaat van € 2,3 miljoen en tevens in te stemmen met het resultaatsbestemmingsvoorstel.

Geadviseerd wordt het advies van de AGR over te nemen en geen zienswijze in te dienen.

BIJGESTELDE BEGROTING 2021, ONTWERPBEGROTING 2022 EN MEERJARENRAMING 2023-2025

Zoals in de inleiding is vermeld is het college bevoegd om t.a.v. de begroting 2022 en de bijgestelde begroting 201 een zienswijze in te dienen. Onderstaande info is dan ook ter kennisname.

Bijgestelde begroting 2021

Met de aanbieding van de begroting 2022-2025 wordt eveneens de gewijzigde begroting 2021 aangeboden. Het verschil tussen de primitieve begroting 2021 en de aangepaste begroting bedraagt € 4,26 mln.
Deze aanpassingen betreffen onder meer de effecten van de decembercirculaire 2020. Hierin zitten tijdelijke middelen opgenomen ten behoeve van een aanvullend pakket re-integratie. Hiervan is nu een bedrag van € 1,9 mln. opgenomen in de begroting 2021 en € 1,9 mln. in het begrotingsjaar 2022. Daarnaast is een bedrag van € 0,9 mln. via een budgetoverheveling vanuit het jaar 2020 toegevoegd aan de begrotingscijfers over het jaar 2021.Bovendien heeft het Rijks meer participatie-middelen toegekend voor het jaar 2021. Dit leidt tot een stijging van zo'n € 0,6 mln. toename op het taakveld arbeidsparticipatie en zal worden ingezet. Ook op applicatiebeheer en automatisering wordt de begroting 2021 aangepast met eenmalig € 457.000.

Gevolgen bijstelling voor Mook en Middelaar

Omschrijving	Bijstelling 2021 MGR	In begroting 2021 MoMi	Verschil
Onderdeel Werk			
Participatiebudget	120.000	115.908	4.092
Op weg naar werk/ Arbeidsmatige dagbesteding	82.000	82.000	0
Loonkostensubsidie regulier en beschut	41.000	40.000	1.000
iRvN			
Automatisering	299.000	297.000	2.000
Saldo			7.092

Conform advies van de AGR stemt het college in met de bijgestelde begroting 2021 en zal worden verzocht om in de bijlagen bij de begroting per onderdeel een overzicht op te nemen welke wijzigingen zich hebben voorgedaan.

Ontwerp-begroting 2022

Allereerst wordt opgemerkt dat de Kaderbrief, welke in december 2020 aan alle deelnemende gemeenten is verzonden, heeft geleid tot diverse zienswijzen van de deelnemende gemeenten. De zienswijzen die door de MGR zijn overgenomen zijn, conform afspraak, verwerkt in de ontwerp-begroting 2021. De zienswijze van Mook en Middelaar is geheel overgenomen (zie aanbiedingsbrief).

1. Bestuur/platformfunctie

Bij haar oprichting heeft de MGR de taak gekregen om niet alleen een uitvoeringsorganisatie te zijn, maar ook een platform voor regionale afstemming en overleg. Dit betekent dat bijvoorbeeld gesprekken worden gefaciliteerd tussen bestuurders over strategische thema's en raadsbijeenkomsten worden georganiseerd. Zo is in de regio gestart met het organiseren van regelmatige collegeontmoetingen en zorgen de griffiers voor bijeenkomsten voor de zeven raden.

In 2021 gaat men een tweejarige agenda voor samenwerking en afstemming in de regio Rijk van Nijmegen opstellen. Dit wilde men in 2020 doen, maar vanwege andere prioriteiten is men hier niet aan toegekomen. In 2021 haalt men de ervaringen met de nieuwe rapportages op bij de deelnemende gemeenten. Sinds 2020 werkt de MGR met de nieuwe afspraken van het Informatieprotocol. Dit betekent onder andere dat de rapportages in frequentie en samenstelling zijn gewijzigd. In 2021 verwacht men de uitkomsten van twee evaluaties over de uitvoeringsmodules te kunnen delen. Voor de iRvN gaat het om het lopende onderzoek 'Evaluatie ICT Rijk van Nijmegen en de I&A samenwerkingspartners, met het oog op de toekomst'. Dit onderzoek wordt door PWC uitgevoerd. Voor WerkBedrijf geldt dat een evaluatieonderzoek in het tweede kwartaal van 2021 staat gepland.

Begin 2021 is de nieuwe website (regiorvn.nl) in de lucht gegaan. De oude website voldeed niet meer. De website werd ook in de techniek niet meer onderhouden, waardoor bijvoorbeeld wisselingen in het bestuur en commissies niet gecommuniceerd konden worden. Met de nieuwe website is dit alles wel weer mogelijk. De website is ingericht met colleges, raden en de eigen bestuursleden als primaire gebruikers voor ogen. De vernieuwde website moet de toegankelijkheid en openbaarheid van MGR-publicaties verhogen. Maar er moet op dit terrein meer gebeuren. Per 1 juli 2021 treedt de Wet elektronische publicaties in werken. Ook voor de MGR betekent dit een grote verandering in de publicatieverplichtingen. Deze wordt ingevoerd.

Tot slot hoopt men in 2021 en 2022 weer bijeenkomsten voor raadsleden, bestuurders en andere geïnteresseerden te hervatten om het werk in de module WerkBedrijf toe te lichten.

Het college zal in haar zienswijze verzoeken om een evaluatie van de platformfunctie, aangezien deze tot dusver nog niet heeft plaatsgevonden.

2. Werkbedrijf (exclusief sociale werkvoorziening)

Algemeen
WerkBedrijf is er voor iedereen en investeert extra in jongeren, 55-plussers, statushouders, en arbeidsgehandicapten. In de loop van 2019 is nieuw arbeidsmarktbeleid vastgesteld en dat geeft ten opzichte van 2020, accentverschuivingen in de begroting 2022 en de meerjarenraming 2022-2025.

Invullen wettelijke verplichting beschut werk Participatiewet
Sinds 1 januari 2017 zijn uitvoerders van de Participatiewet verplicht om voor mensen met een indicatie beschut werk een betaald dienstverband te organiseren. Inwoners kunnen zelf een indicatie bij UWV aanvragen. Dit is niet voorbehouden aan mensen onder de Participatiewet; ook vanuit Wajong, WW en WIA kunnen mensen de voorziening aanvragen. Uitgangspunt is om kandidaten een zo regulier mogelijke plek te bieden met maximale ontwikkelingsmogelijkheden, in een geschikte omgeving met de juiste begeleiding. WerkBedrijf verwacht dat hier een lichte groei in de komende jaren en daardoor stijgen de kosten uiteraard ook.

Loonkostensubsidies
Als gevolg van de Wet Banenafspraak moet er meer aangepaste c.q. passende werkgelegenheid gaan ontstaan bij reguliere werkgevers met 25 of meer werknemers. Ook voor dergelijke banen moeten kandidaten met een arbeidshandicap geïndiceerd worden door het UWV. De reguliere loonkostensubsidie groeit jaarlijks. Na plaatsing van een kandidaat loopt de subsidie in de jaren daarna nog door. WerkBedrijf verwacht ook hier een groei. Het verlenen van de wettelijke loonkostensubsidie (lks) is verplicht voor de kandidaat die daar (na indicatie) recht op heeft. In die zin gaat het om een ‘open einde’ regeling. Daarbij merken wij echter op dat alleen een loonkostensubsidie wordt toegekend als de kandidaat werk heeft. Met dit werk verwerft de kandidaat een inkomen dat (nagenoeg) in vrijwel alle gevallen gelijk of hoger is dan de bijstandsuitkering en dat is precies de bedoeling. De kandidaat gaat aan het werk, met alle positieve effecten van dien en de uitkering stopt. Ter compensatie van de lagere loonwaarde verleent WerkBedrijf de loonkostensubsidie. Per saldo heeft dit een dempend effect op onze uitgaven aan uitkeringen.

Arbeidsmatige Dagbesteding / Op weg naar Werk
Ten opzichte van de primaire begroting 2020 is het bedrag voor arbeidsmatige dagbesteding voor onze gemeente lager. De inzet van het instrument arbeidsmatige dagbesteding (ADB) steunen wij ten volle voor de groep waarvoor dit het hoogst haalbare is. Het is zeer nuttig en noodzakelijk om dit aan te bieden aan kandidaten die daarvoor zijn geïndiceerd. Wij pleiten er voor om voor deze

groep personen geen belemmeringen op te werpen en vooralsnog ook geen beperkingen door te voeren qua dagdelen of aantal deelnemers.

Corona-crisis
Werkbedrijf treft diverse maatregelen zoals het realiseren van een operationeel regionaal mobiliteitsteam, het voorkomen en bestrijden van (jeugd)werkloosheid, en de heroriëntatie van zelfstandigen op de arbeidsmarkt. Daarbij werkt Werkbedrijf samen met UWV WERKbedrijf, Leerwerkloket, gemeenten, werkgeversorganisaties, scholingsinstituten en vakbonden. De Regionale Tafel Arbeidsmarkt is een belangrijke spil in dit geheel.

Doelen 2021 en 2022

<u>Financieel</u>

Baten Bedragen in € 1.000	MGR WerkBedrijf						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Arbeidsparticipatie	16.040	18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502
Begeleide participatie	53.326	52.229	51.933	48.917	46.011	43.302	40.168
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	478	852	815	828	828	828	828
Totaal baten	**72.849**	**75.124**	**78.601**	**74.957**	**70.994**	**68.780**	**66.334**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR WerkBedrijf						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Arbeidsparticipatie	11.972	13.553	17.329	16.375	14.990	15.165	15.853
Begeleide participatie	50.355	49.273	48.976	45.986	43.217	40.510	37.377
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	347	438	387	387	387	387	387
Totaal programma	**65.679**	**67.139**	**70.568**	**66.936**	**63.109**	**60.899**	**58.453**
Overhead MGR	7.170	7.985	8.033	8.021	7.885	7.881	7.881
Totaal lasten	**72.849**	**75.124**	**78.601**	**74.957**	**70.994**	**68.780**	**66.334**

Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3. iRvN

Het accent voor nu voor deze ontwerpbegroting 2022 blijft in algemene termen liggen op de doorontwikkeling van iRvN als ICT-dienstverlener voor een veilige, flexibele en moderne werkomgeving. De huidige (Corona-)situatie vraagt om een versnelde realisatie van een innovatieve, professioneel ingerichte en 100% mobiele werkplek voor iedereen. Een werkplek waarbij naast het verwerken en bewerken van informatie ook spraak- en beeldcommunicatie geïntegreerd is zodat (digitaal) samenwerken op afstand, kennisdelen etc. optimaal gefaciliteerd en gestimuleerd worden.
Bij de doorontwikkeling wordt rekening gehouden met:
• de technologische trends en ontwikkelingen;
• de landelijke wet- en regelgeving, m.n. op het gebied van informatieveiligheid;
• verdere regionale ondersteuning en samenwerking;
• interne kwantitatieve en kwalitatieve personeelsopbouw.
De primaire doelstelling is het waarborgen van de bedrijfscontinuïteit. De afhankelijkheid van de ICT infrastructuur (serverpark, storage, netwerk en werkplekken) en het huidige (in-huis/on-premise) applicatielandschap van de primaire processen, stelt steeds hogere eisen aan de kwaliteit van die infrastructuur. Naast de grote afhankelijkheid zijn met name ook security en informatieveiligheid verantwoordelijk voor de hogere kwaliteitseisen.
Een andere belangrijke doelstelling van iRvN is het begeleiden van de bij haar aangesloten gemeenten en organisaties in het digitale transformatieproces.

Van belang om te melden is dat in 2021, in opdracht van de Kring van Gemeentesecretarissen, een grootschalig evaluatieonderzoek wordt uitgevoerd en afgerond naar ICT Rijk van Nijmegen en de I&A-samenwerkingspartners van haar deelnemende gemeenten, met het oog op de toekomstige regionale I&A-samenwerkingen en de iRvN-ambities. De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek zullen de basis zijn voor de verdere ontwikkeling van iRvN in 2022.

Meerjarenbegroting 2023-2025

De meerjarenbegroting 2023-2025 is niet vatbaar voor zienswijzen en wordt derhalve alleen ter kennisname aangeboden.

Gevolgen niet doorgaan verhuizing naar de Boekweitweg
Om te besparen op de overhead, wilde de MGR alle activiteiten en medewerkers van WerkBedrijf huisvesten op de Boekweitweg. Dit wilde men om zo te realiseren dat het beschikbare budget ten goede komt aan de dienstverlening aan kandidaten en ondernemers. Dit voornemen is gedeeld in het bestuur eind 2019. De structurele verlaging van de overheadkosten (huisvestingslasten) zou € 0,5 miljoen ingaande 2021 bedragen.
In de loop van 2020 is duidelijk geworden dat het oorspronkelijk voorstel uit 2019 om de huisvestingslasten MGR te verlagen niet gerealiseerd kon worden:
• Nijmegen geeft aan dat de verhuizing een forse (financiële) impact heeft voor Nijmegen. In dat kader houdt Nijmegen de MGR aan het huidige huurcontract Nieuwe Dukenburgseweg 21a Nijmegen (2025) en de gastheercontracten (2022).
• Nijmegen wil – vanwege de herontwikkeling van het gebied Kanaalzone/Winkelsteeg – de panden van de MGR aan de Boekweitweg en St. Teunismolenweg verwerven. Dit in combinatie met afspraken met de MGR over het voortgezet gebruik van de panden tot ongeveer 2030.
• Nijmegen wil zich in gezamenlijkheid met de MGR oriënteren op een nieuwe locatie voor de activiteiten van de module WerkBedrijf in het plangebied, vanaf 2030.

Blijft voor nu de vraag openstaan: hoe kunnen de structurele verlaging van de overheadkosten ad € 0,5 miljoen per 2021 realiseren?
De structurele besparing op overheadkosten realiseert de MGR op langere termijn door:
1. Het kantoorgedeelte van de Boekweitweg te verhuren aan stichting Talis. Hiertoe dient het pand verbouwd te worden. De verbouwing start op 1 december 2021. De kosten van de verbouwing zijn voor stichting Talis (circa € 3,8 miljoen). Huurinkomsten zijn er per 1 augustus 2022. Deze bedragen op jaarbasis € 0,2 miljoen.
2. Een gebruikersovereenkomst met stichting Talis, af te sluiten voor hun kantoorruimte op de Wezenlaan. MGR betaalt hiervoor geen huur (wel gebruikerslasten).
Op korte termijn (voor 2021 en 2022) neemt de MGR aanvullende maatregelen in de begroting om de besparing op de overheadkosten te realiseren, door:
1. Huurbaten te verhogen door ruimte op de Sint Teunismolenweg te verhuren aan de GGD Zuid-Gelderland gedurende één jaar.
2. Tijdelijke aframing van (overhead)budgetten zoals studie-, overige advies, automatiserings- en licentiekosten

Kanttekeningen

Het is uiteindelijk aan het bestuur of de zienswijzen die door gemeenten worden ingediend, worden overgenomen.

Duurzaamheid

n.v.t.

Participatie

Alle gemeenten hebben de mogelijkheid om desgewenst zienswijzen in te dienen.

Financiën

Hier volgt een kleine compilatie van bovenstaande met de financiële consequenties voor Mook en Middelaar.

MGR x € 1.000

	B2020	Rek2020	B2021	B2021Wijz	B2022oud	B2022nw
Regionale samenwerking	5	5	5	5	5	5
ICT overhead	286	286	297	299	297	297
Werkbedrijf	230	203	238	257	245	263
Totaal	521	494	540	561	547	565
Wijziging		-27		21		18

De verschillen bij het Werkbedrijf ontstaan voornamelijk op arbeidsparticipatie. De wijzigingen in de gemeentelijke begrotingen zullen worden meegenomen in de zomerrapportage, ten laste van het resultaat.

Uitvoering

Direct na de raadsvergadering zal de zienswijze van het college en uw raad naar de MGR worden gestuurd.

Bijlage(n)

1. Aanbiedingsbrief jaarstukken 2020 en concept-begroting 2022 MGR
2. Jaarstukken MGR 2020
3. Begroting 2022, meerjarenraming 2023—2025 en bijstelling begroting 2021 MGR

4.	Advies Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen
5.	Zienswijze college
6.	Concept-raadsbesluit

Mook, 11 mei 2021

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits- de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Raadsbesluit

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer **ZM21.01007**
Onderwerp **jaarrekening 2020 en ontwerpbegroting 2022 MGR**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. In te stemmen met de jaarrekening 2020 incl. resultaatsbestemming en geen zienswijze in te dienen.
2. Kennis te nemen van de bijgestelde begroting 2021, de ontwerpbegroting 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2025 incl. de zienswijze van het college.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

.

De griffier
mr. M.A.M. van Arensbergen

De voorzitter
mr. drs. W. Gradisen

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

Aan de colleges en raden in de regio Rijk van Nijmegen

Datum
31 maart 2021

Contactpersoon
Ina Hol

Onderwerp
Ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020

Direct telefoonnummer
06 542340003

Geachte leden van de colleges en raden,

Hierbij bieden wij u de ontwerpjaarstukken 2020 en –begroting 2022-2025 en bijstelling 2021 aan. Beide stukken hebben betrekking op de MGR als geheel en op beide modules iRvN en WerkBedrijf.

De kaders voor de begroting hebben wij u eind vorig jaar gestuurd. U bent in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen. Van deze mogelijkheid hebben alle gemeenten gebruik gemaakt, waarvoor onze dank. De ingediende zienswijzen hebben we waar mogelijk en wenselijk in de begroting verwerkt. In de bijlage 2 bij deze brief gaan wij in op deze zienswijzen.

In beide ontwerpdocumenten staat een samenvatting. In bijlage 1 direct achter deze brief treft u daarnaast een opsomming van aandachtspunten uit zowel jaarrekening als begroting.
U kunt een zienswijze indienen op de bijgevoegde ontwerpstukken. Deze kunt u vóór 18 juni 2021 indienen, conform afspraak met de agendacommissie en de griffiers in de regio.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en zien uw zienswijze graag tegemoet.

Hoogachtend,

Dagelijks Bestuur modulaire gemeenschappelijke regeling Rijk van Nijmegen,

De Voorzitter,

Drs. H.M.F. Bruls

De Secretaris,

J. Hol

Bijlagen: 1. Highlights van de ontwerpjaarstukken (direct achter deze brief) 2. Bespreking zienswijzen kaderbrief (direct achter deze brief); 2. Ontwerpjaarstukken; 3. Ontwerpbegroting

Bijlage 1: Highlights van de ontwerpjaarstukken

Algemeen

De begroting voldoet aan de BRN-normen van de regio Rijk van Nijmegen. Ten aanzien van het onderdeel SW van WerkBedrijf geldt dat de toename van de kostprijs per medewerker[1] over 2021 en 2022 binnen de toegestane BRN norm valt (in het afzonderlijke jaar 2022 is dat niet het geval, maar over 2 jaar gemeten dus wel).[2]

Verder voldoet de begroting ook aan de generieke, structurele korting van 1% in 2021 en 2% in 2022 en 3% vanaf 2023.[3] De laatste 1% korting vanaf 2023 is nog niet verwerkt. Hiervoor wachten we het aanvullend advies af over de bezuinigingsmogelijkheden van het onderzoeksbureau van het "evaluatieonderzoek iRvN (en de regionale I&A-organisaties), met het oog op de toekomst". Dit onderzoek wordt in 2021 afgerond. De generieke korting van de gemeentelijke bijdrage is enkel van toepassing voor de module iRvN.

Voor module WerkBedrijf gold dat we alle activiteiten en medewerkers van WerkBedrijf wilden huisvesten op de Boekweitweg. Dit wilden we om zo te realiseren dat het beschikbare budget ten goede komt aan de dienstverlening aan kandidaten en ondernemers. Dit voornemen hebben we gedeeld in ons bestuur eind 2019. De structurele verlaging van de overheadkosten (huisvestingslasten) bedraagt € 0,5 miljoen ingaande 2021. Voor dit onderdeel geldt dat we de structurele verlaging op de overhead realiseren, niet door gezamenlijke huisvesting op de Boekweitweg, maar door deze kantoorruimten te verhuren.

Voor beide uitvoeringsmodules geldt dat er in 2021 evaluatie-onderzoeken worden uitgevoerd. De aanleiding en insteek van beide onderzoeken verschilt, maar de uitkomsten van beide bieden onze deelnemende gemeenten wel de mogelijkheid om na circa 5 jaar samenwerken in de regio Rijk van Nijmegen op ICT-dienstverlening, arbeidsbemiddeling en sociale werkvoorziening de blik op de toekomst te richten.

WerkBedrijf

Ontwikkeling Werk

We moeten constateren dat we niet het aantal kandidaten aan werk hebben geholpen in 2020 dan we hadden afgesproken. In plaats van 1.100 mensen uit de bijstand naar werk, is de teller blijven steken op 858. Oorzaak is de coronacrisis. We zien ook dat we op een aantal subdoelen wel onze ambities ten aanzien van plaatsingen hebben gerealiseerd (met name het aantal kandidaten met een beperking en jongeren aan het werk was hoger dan onze ambitie).

Onze uitdagingen voor de komende periode liggen op de markt: hoe realiseren we dat werk dat geschikt is voor onze kandidaten wordt behouden en toeneemt in onze regio Rijk van Nijmegen? Eind 2020 zijn we gestart met ons 100-banenplan. Een belangrijk element van dit plan is lichte industriële werkgelegenheid versterken in onze regio. Hierdoor hebben we tot nu toe circa 50 kandidaten groepsgewijs op werk kunnen plaatsen, dit ondanks dat we een gefaseerde opbouw van plaatsingen vanwege corona in acht moeten nemen. De komende periode zetten we in op soortgelijke plannen,

---

[1] Uitgedrukt in standaardeenheden (SE) conform systematiek.

[2] In 2021 neemt de kostprijs af van € 30.932 naar € 30.690 (afname van 0,8%). In 2022 neemt de kostprijs toe van € 30.690 naar € 30.819 (toename van 0,42%). In combinatie blijven we ruim binnen de toegestane BRN norm van 0,24% voor 2022.

[3] In de regio Rijk van Nijmegen is eind 2019 vastgesteld (BRN 2021) om na indexering van de gemeentelijke bijdragen deze generieke korting structureel toe te passen bij gemeenschappelijke regelingen. Voor MGR geldt deze alleen voor de iRvN. Ten aanzien van WerkBedrijf is deze niet van toepassing omdat gemeentelijke bijdragen zijn gebaseerd op rijksbudgetten.

gericht op behoud en uitbreiding van werk in de regio en het groepsgewijs detacheren van kandidaten.

We hebben het jaar 2020 financieel positief afgesloten voor het onderdeel Werk. Dit komt doordat we nu eenmaal minder kandidaten hebben kunnen plaatsen vanwege corona en middelen die laat in 2020 zijn toegekend niet meer hebben kunnen uitgeven ten behoeve van de vraaggerichte arbeidsbemiddeling.

Ontwikkeling SW

Ook voor dit onderdeel geldt dat onze resultaten beïnvloed zijn door de gevolgen van corona. Onze SW-collega's bij ondernemers en werkzaam op de Boekweitweg konden vanaf medio maart 2020 niet meer werken; zij kwamen thuis te zitten. Op de Boekweitweg kozen we ervoor om vanaf april SW-medewerkers weer (in kleine groepen) te laten werken. Dit deden we vanwege het welzijn van SW-medewerkers. Thuiszitten had veel impact op hen. De structuur viel weg en eenzaamheid en een isolement lagen op de loer. Door weer (gedeeltelijk) te kunnen werken boden we perspectief, ritme, sociale contacten en voldoening. We realiseerden over 2020 een betere omzet dan we in de tussenrapportage 2020 verwachtten. Dit komt doordat SW-medewerkers sneller aan het werk gingen dan verwacht en we spraken betere tarieven af met ondernemers.

Kortom: de SW laat een voordelig resultaat zien van € 583.100, terwijl we eerder een tekort van € 882.000 verwachtten. Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt door een voordeel op de salarislasten SW, lagere overheadkosten en een betere omzet dan verwacht. De kostprijs per medewerker is € 29.473. Dit is lager dan begroot (€ 30.529). Daarnaast hebben we geen beroep hoeven te doen op de extra middelen die gemeenten ontvingen voor de SW in het kader van corona. In totaal was dit voor 2020 € 2,8 miljoen voor onze regio.

Onze uitdagingen voor de komende periode voor dit onderdeel blijft om de toegevoegde waarde van SW-medewerkers zo hoog mogelijk te krijgen. Door goede begeleiding te bieden en ons in te spannen om het juiste werk tegen het juiste tarief te behouden en te vergroten in onze regio.

ICT Rijk van Nijmegen

Het accent voor 2021 en 2022 ligt op de doorontwikkeling van iRvN als ICT-dienstverlener voor een veilige, flexibele en moderne werkomgeving. Innovatie waar mogelijk, inmiddels wel 100% mobiel, en altijd passend bij de vraag van deelnemende gemeenten. Bij de doorontwikkeling wordt rekening gehouden met:

- de technologische trends en ontwikkelingen;
- de landelijke wet- en regelgeving, m.n. op het gebied van informatieveiligheid;
- verdere regionale ondersteuning en samenwerking;
- interne kwantitatieve en kwalitatieve personeelsopbouw.

De communicatie over de dienstverlening aan de gebruikers wordt flink aangepakt en we gaan de selfservice vanuit de iRvN-Servicedesk actief inzetten. De informatieveiligheid wordt verder vergroot door de focus nu te leggen op de herinrichting van de beheeromgeving (accounts en werkplekken), segmentatie van het interne netwerk, implementatie van GGI-veilig, etc. We gaan verder met de optimalisering van de inrichting van de persoonsgebonden laptops die voldoen aan de BIO/AvG-richtlijnen. Datzelfde geldt voor de verdere inrichting en ondersteuning van Microsoft365 (de nieuwe Microsoft standaard voor samenwerkingsfunctionaliteiten binnen de kantoorautomatisering, incl. Teams voor digitaal vergaderen en documenten-, informatie- en kennisdeling) gemaakt.

Onze module iRvN heeft het jaar 2020 ook positief afgesloten.

Bijlage 2: Bespreking zienswijzen kaderbrief 2022, budgetoverheveling en detacheringsfaciliteit

In november 2020 heeft ons bestuur aan gemeenten drie brieven verstuurd waarop gemeenten hun zienswijze (of wensen en bedenkingen) konden formuleren. Het gaat om de volgende stukken:

1. de Kaderbrief 2022;
2. het besluit van ons dagelijks bestuur budget uit 2020 over te hevelen naar 2021 (€ 0,9 miljoen in te zetten voor 100-banenplan en verbreding doelgroep);
3. oprichten van een stichting ten behoeve van een detacheringsfaciliteit.

De laatste twee brieven hebben enkel betrekking op onze module WerkBedrijf. Alle gemeenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de brieven. Onderstaand gaan wij nader in op de punten die zijn benoemd in de zienswijzen. Daarbij vermelden we welke gemeente(n) het betreffende punt hebben gemaakt.

1. Kaderbrief 2022

Opmerkingen ten aanzien van WerkBedrijf

Indicatoren naar aanleiding van de zes accenten (Beuningen)
In de Kaderbrief benoemt de MGR zes accenten in de uitvoering (ervaringen kandidaten en ondernemers, detacheringen, verbreding doelgroep en regionale mobiliteitsteams en kansberoepen). Gevraagd wordt om in de begroting indicatoren op te nemen om het effect van deze ambities van WerkBedrijf in beeld te brengen.

In het Informatieprotocol hebben we prestatie-indicatoren afgesproken met elkaar. In de overeengekomen dienstverleningsovereenkomst is hier nog een aanvulling opgedaan. We willen de vastgestelde prestatie-indicatoren handhaven en nu geen aanvullingen hierop doen. Daarbij komt dat de genoemde accenten het 'hoe' betreffen en niet het 'wat. We vinden dat indicatoren betrekking moeten hebben op het 'wat'. Uiteindelijk (maatschappelijk) effect dat we willen bereiken met onze vraaggerichte arbeidsbemiddeling is (duurzame) plaatsing van kandidaten op werk.

Ontschotting van budgetten (Mook en Middelaar)
Graag ziet de gemeente voorstellen tegemoet omtrent de ontschotting van middelen, zodra de ontwikkeling van de rijksbudgetten dit mogelijk maakt.

Het ontschotten van budgetten is afhankelijk van spelregels vanuit het rijksoverheid én gemeenten. Bij de start van WerkBedrijf hebben gemeenten expliciet besloten financieel een onderscheid te willen blijven maken tussen werk en sociale werkvoorziening. Hetzelfde geldt voor het onderscheid tussen participatiebudget en WMO-budget. In de bekostigingssystematiek verwachten we dat het een en ander gaat veranderen. We zullen hierop anticiperen en met voorstellen indien van toepassing komen.

Continuïteit dienstverlening aan zelfstandigen (Druten)
Gemeente vindt het van groot belang de dienstverlening aan zelfstandigen (voorkomend uit de TOZO-regelingen) te borgen in 2022 (Druten).

De dienstverlening wat betreft de her- en omscholing en loopbaanoriëntatie voor deze doelgroep is vanuit WerkBedrijf in nauwe samenwerking met het Leerwerkloket voldoende geborgd.

Opmerkingen ten aanzien van IRvN

Ten aanzien van de iRvN hebben drie gemeenten punten in hun zienswijze aangedragen (Druten, Nijmegen en Wijchen). Deze punten raken alle de technologische en organisatorische ontwikkelingen rondom de ICT-dienstverlening en het lopende evaluatieonderzoek rondom de iRvN en de regionale I&A-organisaties.

Gemeenten stemmen in met de taakstelling in de begroting van 2022 (regiodeel). Taakstelling voor I&A wordt voor en met Nijmegen uitgewerkt.

Beroep doen op Informatie- en applicatiebeheer van andere partners om gewenste technologische innovaties te realiseren (Druten en Wijchen)
Gemeenten hebben kennisgenomen van de in de kaderbrief beschreven technologische ontwikkelingen en het onderdeel informatie- en applicatiebeheer van de gemeenten Nijmegen en Mook en Middelaar verzorgt. Het is niet mogelijk om hiervoor in de nabije toekomst een beroep te doen op de IRvN. Daarom richten wij ons ook op andere partners om gewenste technologische innovaties in het gevraagde tempo te realiseren. Uiteraard werken gemeenten op dit terrein met u samen.

Module iRvN voert voor gemeente Nijmegen en Mook en Middelaar het applicatiebeheer uit. Wij herkennen niet het beeld dat het voor andere gemeenten niet mogelijk zou zijn daarvoor een beroep op iRvN te doen. Ook voor gemeenten Druten en Wijchen, in het geval van het applicatiebeheer sociaal Domein, voeren wij applicatiebeheer uit en daar waar het nodig is en kan, delen wij onze kennis en ervaring op dat gebied met de regio.

Ondersteuning gemeenten bij het nieuwe werken (Druten en Wijchen)
Gemeenten maken graag gebruik maken van de verdere mogelijkheden die het samenwerkingsplatform Office365 gaat bieden op het gebied van de kantoorautomatisering. Aandacht wordt gevraagd voor het nieuwe werken (digitale vergaderingen en presentaties). Op welke wijze kunt u de gemeenten ondersteunen? Wij blijven hierover graag met u in gesprek en wachten de ontwikkelingen op dit vlak met grote belangstelling af.

IRvN werkt met een multidisciplinair team om gemeenten te ondersteunen bij het implementeren en werken met Microsoft365. Multidisciplinair omdat werken met MS365 zowel technische, organisatorische als informatiemanagement aspecten kent. Er worden werkafspraken gemaakt tussen iRvN en gemeenten om de verdere implementatie vorm te geven.

Toekomstige plusproducten in aanbod van iRvN en mogelijke scenario's over de toekomstige samenwerking tussen iRvN en gemeenten (Druten en Wijchen)
Gemeenten herkennen en erkennen de beschreven ontwikkelingen in de kaderbrief. Als gevolg hiervan verandert de vraag vanuit regiogemeenten aan iRvN. Dit heeft gevolgen voor de gevraagde producten, diensten en het strategische personeelsbeleid van de iRvN. Het is dus mogelijk dat er in de toekomst nieuwe plusproducten als aanbod voor de deelnemende gemeenten komen.

Ja, afhankelijk van de uitkomsten van het evaluatieonderzoek. Het onderzoeksbureau (PWC) onderzoekt de mogelijkheden naar nieuwe plusproducten met name op het gebied van I&A diensten, informatie- en gegevensbeheer. Een onderdeel van de opdracht aan PWC is het opstellen van scenario's voor de toekomstige samenwerking.

Regionale toekomstvisie en doorontwikkeling iRvN en taakstelling applicatiebeheer (Nijmegen)
Gemeente geeft aan dat de evaluatie van de iRvN houvast moet gaan geven ten aanzien van de regionale toekomstvisie en daarmee de doorontwikkeling voor iRvN. En merkt hierbij op dat het niet wenselijk is vooruit te lopen op de uitkomsten ten aanzien van de huidige taken. Gemeente gaat akkoord dat de taakstelling in de begroting van 2022, zoals deze nu aangekondigd is op IT-beheer (regiodeel), komende tijd uitgewerkt wordt specifiek voor Nijmegen voor wat betreft het applicatiebeheer.

Nadat per 1 januari 2020 alle budgetten met betrekking tot het contractueel onderhoud van de applicatiesoftware weer volledig teruggegaan is naar Gemeente Nijmegen, zijn enkel de personele budgetten conform de overgedragen formatie onderdeel van de iRvN-begroting. We hebben

aangegeven dat een structurele bezuiniging dus enkel te realiseren is indien de formatie wordt teruggebracht. Dit is alleen mogelijk als Nijmegen aangeeft welke applicaties niet meer door iRvN beheerd hoeven te worden. Nijmegen heeft aangegeven dat ze het functioneel beheer belastingen niet meer beheerd te hoeven worden door de iRvN. Dit betekent concreet dat de formatie en tevens de budgetten van I&A geleidelijk met 4 fte afneemt (waarvan 2 fte vanaf 1 januari 2021 en 2 fte per 1 juli 2022). In nieuwe gevallen zal in nauwe samenspraak met Nijmegen op een vergelijkbare wijze gehandeld worden.

Budgetoverheveling (WerkBedrijf)

Instemming met budgetoverheveling (alle)
Alle gemeenten hebben ingestemd met ons voorstel budget ad € 0,9 miljoen uit 2020 over te hevelen naar 2021 voor de uitvoering van het 100-banenplan. Eén gemeente, Druten, stemt niet in met de budgetoverheveling ten behoeve van de verbreding van de doelgroep met mensen met Tozo (€ 0,3 miljoen).

Op basis van deze zienswijzen hebben we besloten de budgetoverheveling door te voeren. Onze overwegingen:

- Meerderheid van gemeenten stemmen in met de budgetoverheveling;
- Druten geeft in dezelfde zienswijze aan "het van groot belang te vinden dat de dienstverlening aan deze groep mensen [met een Tozo] – indien noodzakelijk – doorgaat in 2022".
- Gezien het verder positieve resultaat van WerkBedrijf en besluit van Druten om aanvullende re-integratiemiddelen 2021 zelf te houden, menen we dat dit in verhouding staat tot ons besluit volledige budgetoverheveling door te laten gaan.

Aandacht voor beleidsmatige en financiële verantwoording 100-banenplan (Beuningen, Heumen, Druten)
Gemeenten vragen aandacht voor monitoring van effecten van het 100-banenplan (instroom, doorplaatsing van kandidaten naar een duurzaam dienstverband, financieel en overig).

In onze tussenrapportage gaan we in op de voortgang van het 100-banenplan en de effecten hiervan.

Informatie over Tozo-doelgroep (Mook en Middelaar)
Wij verwachten wel afzonderlijke informatie over de Tozo-doelgroep bij de begroting.

In onze tussenrapportage gaan we in op de geboden dienstverlening vanuit WerkBedrjf aan de Tozo-doelgroep en de effecten hiervan.

Geen structurele verhoging van de bijdrage (Beuningen)
Gemeente meldt dat Werkbedrijf na 2021 geen aanspraak (op basis van eenmalige budgetoverheveling) kan maken op een structurele verhoging van de bijdrage.

Een eenmalige budgetoverheveling tast de algemene spelregels inzake de gemeentelijke bijdrage wat ons betreft niet aan. De algemene spelregel is dat middelen voor arbeidsbemiddeling (re-integratie en participatie) aan WerkBedrijf worden overgeheveld.

Hoe ambitie realiseren? (Druten)
U voert de Participatiewet uit met betrekking tot de ondersteuning bij arbeidsinschakeling waaronder de matching van werkgevers met de kandidaten. Hoe denkt u dat in deze corona tijd te gaan realiseren met onder andere de extra middelen (budgetoverheveling) in 2021?

We nemen aan dat de begroting u hierop in grote lijnen antwoord geeft. We verwijzen u naar de samenvatting, paragraaf 2.1.3 en paragraaf 2.2.3 in de begroting onderdeel WerkBedrijf.

Oprichten Stichting voor detacheringsfaciliteit

Drie gemeenten stemmen in met de oprichting van een stichting (Beuningen, Berg en Dal en Nijmegen). Nijmegen heeft wel een aantal wensen en bedenkingen opgesteld hierbij. De overige gemeenten (Druten, Heumen, Mook en Middelaar en Wijchen) geven in het algemeen aan de juridische, organisatorische en financiële consequenties niet te overzien. En dat zij daarom voorafgaand aan de oprichting van de stichting een concreet beleidsvoorstel willen zien, waarop zij opnieuw hun zienswijze kunnen afgeven.

Gezien de ontwikkelingen rondom de cao 'Aan de Slag' en de zienswijzen van gemeenten, stellen we definitieve besluitvorming rondom het oprichten van de stichting nu uit. We verwachten eind maart de volledige cao-tekst te ontvangen. Op basis daarvan zullen we een advies formuleren voor gemeenten tbv de ledenraadpleging. En bereiden we een definitief besluit voor ten aanzien van onze detacheringsfaciliteit en de wijze waarop we dit kunnen realiseren (wel of niet een stichting oprichten). Hierbij betrekken we uw ingediende zienswijzen, wensen en bedenkingen.

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

Jaarstukken 2020

MGR Rijk van Nijmegen, 18/03/2020

Inhoud

Jaarverslag **3**
- Samenvatting 4
- MGR 7
- WerkBedrijf 8
- De cijfers: mensen aan het werk in 2020 9
- WerkBedrijf: het verhaal achter de cijfers 12
- Regionale projecten 15
- SW: de cijfers 17
- Sociale werkvoorziening 17
- ICT Rijk van Nijmegen 19

Paragrafen **23**
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing 24
- Financiering 28
- Bedrijfsvoering 31
- Onderhoud kapitaalgoederen 36
- Verbonden partijen 36
- Verklaring van toepasselijkheid 37

Jaarrekening **40**
1. Balans per 31-12-2020 41
2. Het overzicht van baten en lasten over het begrotingsjaar 42
3. Grondslagen voor waardering en resultaat-bepaling 48
4 Toelichting balans per 31 december 2020 51
5 Gebeurtenissen na balansdatum 65
6 Niet uit de balans blijkende langlopende financiële verplichtingen 66
7 Toelichting op overzicht baten en lasten 68
8 Publicatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector 81
9 Taakvelden gemeenten 83
10 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 84

Bijlagen **86**
- Berg en Dal 87
- Beuningen 90
- Druten 92
- Heumen 94
- Mook en Middelaar 97
- Nijmegen 99
- Wijchen 102
- West Maas en Waal 105

Bijlage 2 Verantwoording I-deel deelnemende gemeenten 106
Bijlage 3 Overzicht gemeentelijke deel-afrekeningen 107
Bijlage 4 Verdeling risico-inventarisatie per gemeente 109
Bijlage 5 Consolidatieoverzicht 110
Bijlage 6 Toelichting begroting voor en na wijziging 112
Bijlage 7 Overheadpercentages 115
Bijlage 8 Open source producten 116

Jaarverslag

Samenvatting

MGR

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR) is een uitvoeringsorganisatie én een platform voor regionale afstemming. In 2020 heeft de MGR twee raadsbijeenkomsten georganiseerd. Ook werd de informatievoorziening verbeterd door het nieuwe Informatieprotocol, een nieuwe website (nog in ontwikkeling) en raadsbijeenkomsten waarin wij onze jaarstukken kunnen toelichten. Tot slot is in 2020 de aangepaste juridische regeling vastgesteld in de raden. Financieel zijn er geen bijzonderheden ten aanzien van de MGR. Bij het onderdeel bestuursondersteuning zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd. In de begroting is geen post onvoorzien opgenomen en de MGR beschikt ook niet over reserves. Er hebben dan ook geen structurele of incidentele onttrekkingen of toevoegingen aan het eigen vermogen plaatsgevonden.

WerkBedrijf

WerkBedrijf bemiddelt, ontwikkelt en begeleidt werkzoekenden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt naar en op een werkplek. Ondanks de uitdagingen door corona hebben we mooie resultaten bereikt. In een korte tijd zetten we onze dienstverlening digitaal op. We (video) belden met ondernemers en kandidaten, gaven online trainingen, bemiddelden kandidaten ook via online banenmarkten en begeleidden kandidaten die (thuis) aan het werk waren. De kansen op de arbeidsmarkt en behoefte van ondernemers veranderde snel en we speelden daarop in. Zo konden we helpen bij de groeiende vraag naar toezichthouders (voor winkels) en verkeersregelaars (voor teststraten). In de zorg is ook veel vraag, maar vooral naar opgeleid personeel. Onze opleidingstrajecten in de zorg hebben we tijdens corona door kunnen zetten.

Ondernemers ervaren meer onzekerheid door corona en zijn voorzichtig in het aannemen van personeel. We informeren hen over de (landelijke) regelingen en zetten onze instrumenten nuttig in. Ook denken we mee in het verlengen van plaatsingen om werkbehoud te realiseren. We zien dat detacheren een manier is om risico's (en daarmee een drempel) weg te nemen voor ondernemers. In 2020 startten we daarom met het 100 banenplan: een groepsdetachering van 100 kandidaten. Detachering biedt kansen: het sluit aan op de ondernemersbehoefte, kandidaten vinden werk en door detachering behouden we (schaars) werk in onze regio dat passend is voor onze kandidaten. In 2021 gaan we het detacheren van kandidaten verder uitrollen.

Een aantal aanbieders van *Op Weg Naar Werk* (voorheen arbeidsmatige dagbesteding) moesten door corona hun locatie (tijdelijk) sluiten. Inmiddels heeft een deel van de aanbieders de activiteiten weer in een creatieve of hybride vorm opgestart. Afgelopen jaar zijn 435 kandidaten actief geweest in een Op Weg Naar Werk-traject. Ons doel was 475. De uitgaven zijn in 2020 lager doordat een deel van de kandidaten van minder dagdelen gebruik maakt en minder kandidaten startten met een OWNW-traject. Dit resulteert erin dat gemeenten € 406.300 terug ontvangen.

Afgelopen jaar plaatsten we in totaal 1.485 kandidaten met een bijstandsuitkering op werk. Dit zijn 750 plaatsingen op *parttime werk* (doel was 900) en 735 plaatsingen op fulltime werk (meer dan 28 uur per week). Eind 2020 zijn in onze regio 524 kandidaten *met een arbeidsbeperking* aan het werk (geweest). Ons doel was 400. In de eerste coronagolf meldden veel jongeren zich bij ons die een 0-uren contract hadden en opeens zonder werk zaten. We hebben daarom afgelopen jaar extra capaciteit ingezet op bemiddeling van jongeren naar banen in andere branches. En een toolkit opgezet met praktische handvatten om werk te vinden. We plaatsten afgelopen jaar 482 *jongeren met een bijstandsuitkering* op werk. Ons doel was 450.

In 2020 stroomden 861 kandidaten *uit de uitkering* omdat zij werk vonden dat voldoende inkomsten bood. Onze doelstelling was 1.100. We plaatsen afgelopen jaar minder kandidaten. Dit leidt ook tot minder uitgaven van middelen uit de september- en decembercirculaire en wettelijke loonkostensubsidies. Dit resulteert erin dat gemeenten € 776.600 Participatiebudget en € 560.300 t.b.v. wettelijke loonkostensubsidies terug ontvangen.

WerkBedrijf voorziet de komende jaren een na-ijleffect van corona. We moeten inspelen op de risico's die ondernemers ervaren in het aannemen van personeel en aansluiten op hun behoefte. Bijvoorbeeld door het ontwikkelen van detacheringsmogelijkheden. Kwetsbare kandidaten zullen, meer als voorheen, concurreren met recent werklozen. Zij hebben (blijvende) ondersteuning nodig om in de veranderde arbeidsmarkt hun plek te vinden en te behouden. We willen verdere jeugd(werkloosheid) voorkomen en bestrijden. En we verwachten een groep zelfstandigen die zich zal moeten heroriënteren op de arbeidsmarkt omdat hun sector te langzaam herstelt.
Het Rijk heeft vanwege corona aanvullende middelen voor reintegratie beschikbaar gesteld. In de decembercirculaire 2020 is daarvoor € 1 miljoen toegekend. Deze middelen worden verdeeld over 2021 en 2022.

Daarnaast hevelt WerkBedrijf € 900.000 budget van 2020 over naar 2021. Daarmee willen we de komende jaren anticiperen op het na-ijleffect van corona.

Sociale werkvoorziening

Ook binnen de *SW* was de impact van corona groot. Een deel van de SW-medewerkers kon tijdens de eerste coronagolf tijdelijk niet werken omdat de opdrachtgever minder werk had of geen coronaproof werkplek kon bieden. Op de Boekweitweg kozen we ervoor om redelijk snel (tijdens de eerste coronagolf) SW-medewerkers weer (in kleine groepen) te laten werken. Dit deden we vanwege het welzijn van SW-medewerkers. Thuiszitten had veel impact op hen. De structuur viel weg en eenzaamheid en een isolement lagen op de loer. Door weer (gedeeltelijk) te kunnen werken boden we perspectief, ritme, sociale contacten en voldoening. We zagen het *gemiddeld ziekteverzuim* dalen naar 17,3% (doelstelling 17,4%). We zetten ons in voor een laag verzuim, maar een andere verklaring hiervoor is dat SW-medewerkers zich niet ziekmelden wanneer zij niet aan het werk zijn.

Op de Boekweitweg nam BlueView per 1 april de productieverantwoordelijkheid over. Vanwege de coronasituatie hadden we tot 1 juli aangepaste contractafspraken. Om alle SW-medewerkers van de Boekweitweg een veilige werkplek te kunnen bieden huren we sinds medio 2020 een extra locatie. Op die manier kan iedereen, met inachtneming van de RIVM maatregelen, weer werken. De beschutte SW-medewerkers werken nu gedetacheerd via BlueView. Daarmee werkt 92% van onze SW-medewerkers gedetacheerd, met begeleiding van WerkBedrijf. We realiseren daarmee onze ambitie om zoveel mogelijk SW-medewerkers bij een ondernemer te laten werken. De overige 8% is (gedeeltelijk) niet aan het werk vanwege langdurige ziekte, een leeftijdsregeling waardoor men minder werkt of omdat we een geschikte detacheringsplaats zoeken.

SW-medewerkers gingen sneller aan het werk dan verwacht en we spraken betere tarieven af met ondernemers. Daardoor realiseerden we een betere omzet dan we in de tussenrapportage verwachtten. De *toegevoegde waarde* is € 6.734. Onze doelstelling was € 7.489. De SW laat een voordelig resultaat zien van € 583.100, terwijl we een tekort van € 882.000 verwachtten. Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt door een voordeel op de salarislasten SW, lagere overheadkosten en een betere omzet dan verwacht. De overige baten laten een voordeel zien door de transitievergoeding SW dat uitbetaald wordt

door UWV. Hier staat een gelijk bedrag aan lasten tegenover. De kostprijs per subsidie-eenheid (SE) is € 29.473. Dit is lager dan begroot (€ 30.529).

Voor 2020 is de begrote bijdrage van de gemeenten toereikend geweest. De extra middelen die we via de NOW aangevraagd hebben (€ 3,4 miljoen) zijn terugbetaald. Daarnaast hebben we geen beroep hoeven te doen op de extra middelen die gemeenten ontvingen voor de SW in het kader van corona. In totaal was dit voor 2020 € 2,8 miljoen voor onze regio.

Als we vooruitblikken dan zijn we in 2021 beter voorbereid op de te verwachten effecten van corona. We hebben afgelopen jaar veel geleerd, zijn in staat snel te schakelen naar kansrijke beroepen en zien kansen in het detacheren (zowel individueel als groepsgewijs) van kandidaten. Ondanks de veranderde arbeidsmarkt handhaven we daarom onze uitstroomdoelstelling in 2021 op 1.100. De invloed van corona op onze (SW) omzet zal beperkter zijn dan in 2020. Hoewel corona voor een onzekere periode zorgt verwachten we in 2021 binnen de gestelde kaders van de begroting 2021 te blijven. We informeren gemeenten met tussentijdse rapportages over de voortgang en ontwikkelingen.

iRvN

ICT Rijk van Nijmegen (iRvN) beheert, exploiteert en ontwikkelt de technische ICT-infrastructuur (inclusief telefonie) van en voor de gemeenten in de regio Rijk van Nijmegen, ODRN en de MGR. Daarnaast verzorgen we voor Gemeente Nijmegen, WerkBedrijf en de Omgevingsdienst Regio Nijmegen het functionele applicatiebeheer van alle informatiesystemen. In toenemende mate doen we dit ook voor (primaire proces) applicaties van de overige deelnemende gemeenten.

In 2020 is de stabiliteit en continuïteit van de ICT-infrastructuur verder vergroot. Zo is de tweede iRvN-computerzaal (stadhuis Nijmegen) verbouwd en aangepast aan de huidige eisen en is de redundantie verbeterd.

Door corona zijn de meeste werkplekken versneld gerealiseerd volgens het 100% mobiel-concept. Bovendien zijn alle gemeenten gemigreerd naar Microsoft365 en Teams voor digitaal vergaderen, beeldbellen. Indien gewenst wordt het ook ingezet als samenwerkingsplatform voor documenten-, informatie- en kennisdeling.

Afgelopen jaar zijn ook een aantal informatieveiligheidsbeheermaatregelen in het kader van de invoering van de BIO beschreven en waar nodig aangepast en geïmplementeerd.

We waren in 2020 nauw betrokken bij landelijke aanbestedingen. Na GT-Mobiel, GT-Vast en Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) en GGI-Veilig hebben we in 2020, namens onze deelnemers, meegedaan aan de (landelijke) aanbestedingen GT-Connect en GT-Print. We participeren actief in de ontwikkeling van de landelijke digitale gemeentelijke infrastructuur door deelname aan de GGI-adviesraad en de GGI-stuurgroep.

In 2020 is een start gemaakt met het onderzoek 'Evaluatie iRvN en de regionale I&A-organisatie, met het oog op de toekomst'. Naast een terugblikkende evaluatie moet dit onderzoek tevens een toets doen op de haalbaarheid van de door iRvN opgestelde toekomstvisie. Conclusies en aanbevelingen worden medio 2021 verwacht.

iRvN heeft in 2020 een voordeel van € 9.000 op de gemeentelijke bijdrage ten opzichte van de bijgestelde begroting. Dit voordeel is het resultaat van onderdeel Informatie & Applicatiebeheer. Bij het onderdeel Automatisering is het resultaat op de gemeentelijke bijdrage € 0. Onder paragraaf 7 zijn de afwijkingen nader toegelicht.

MGR

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR) is zowel een uitvoeringsorganisatie als een platform voor regionale afstemming en overleg. Vanuit dit platform worden gesprekken gefaciliteerd over samenwerkingsthema's.

Regionale bijeenkomsten over thema's. Afgelopen jaar organiseerden we twee regionale raadsbijeenkomsten. In het voorjaar één over de samenwerking tussen WerkBedrijf en BlueView en in het najaar één over de dienstverleningsovereenkomsten tussen WerkBedrijf en gemeenten.

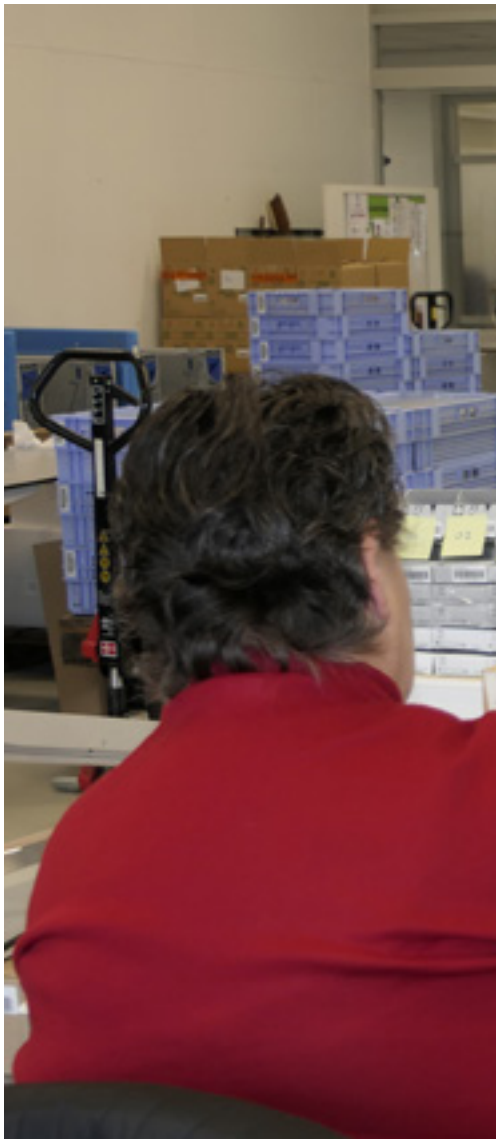
Informatievoorziening. In 2020 wijzigde onze informatievoorziening naar gemeenten. Dit conform het Informatieprotocol dat in maart 2020 is vastgesteld door het algemeen bestuur van de MGR. Een belangrijke wijziging is dat er sindsdien twee rapportagemomenten zijn: in mei een factsheet over de resultaten van WerkBedrijf en in september een tussenrapportage over de MGR. Eind 2020 startten we met de ontwikkeling van de vernieuwing van onze website (www.regiorvn.nl). De huidige site is verouderd waardoor de informatie op de site niet op orde is. We verwachten begin maart 2021 de nieuwe site in de lucht te hebben.

Tot slot wordt ook in een breder verband gewerkt aan het verbeteren van informatievoorziening. De griffierskring Gelderland Zuid (regio Rijk van Nijmegen en Rivierenland) heeft het initiatief genomen om de informatie van verschillende gemeenschappelijke regelingen te stroomlijnen richting gemeenteraden. Als gevolg hiervan waren in 2020 regionale raadsbijeenkomsten georganiseerd waarin we een toelichting konden geven op onze (ontwerp-)jaarstukken en Kaderbrief.

Juridische regeling. In 2020 is de aangepaste juridische regeling vastgesteld in alle raden. De aanleiding voor de aanpassing is de bestuurlijke inrichting en de taakverdeling tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. De gemeenten die niet deelnemen aan het dagelijks bestuur ervaren een informatieachterstand ten aanzien van het platform voor samenwerking en afstemming. Door de aanpassing van de regeling wordt afgesproken dat het dagelijks bestuur niet langer de voorstellen over de platformfunctie voorbereid. Deze worden direct in het algemeen bestuur behandeld.

Financieel. Financieel zijn er geen bijzonderheden ten aanzien van de MGR. Bij het onderdeel bestuursondersteuning zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd. In de begroting is geen post onvoorzien opgenomen en de MGR beschikt ook niet over reserves. Er hebben dan ook geen structurele of incidentele onttrekkingen of toevoegingen aan het eigen vermogen plaatsgevonden.

WerkBedrijf

WerkBedrijf bemiddelt, ontwikkelt en begeleidt werkzoekenden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt naar en op een werkplek. De personeelsvraag van ondernemers en de mogelijkheden van kandidaten staan voorop. Op onze **website** en in ons **magazine Meer dan werk** vindt u meer informatie over onze dienstverlening en kunt u **verhalen** van kandidaten en ondernemers lezen.

Corona heeft afgelopen jaar veel impact gehad op onze ondernemers, kandidaten en ons werk. Ondernemers hebben een pittig jaar gehad. Velen hebben werk(plekken) aangepast. Bijvoorbeeld met spatschermen, het verplichten van mondkapjes en aanpassing van werktijden voor een brede bezetting. Werkgevers denken goed na hoe zij uitval van personeel kunnen voorkomen. We hebben regelmatig contact met onze ondernemers en ondersteunen daar waar behoefte aan is. Bijvoorbeeld door kandidaten op een werkplek extra te begeleiden. Voor kandidaten die thuiswerkten was de fysieke afstand tot de werkplek en de werkgever een uitdaging. Ook wezen we ondernemers op ondersteunende maatregelen en subsidies waarvoor zij in aanmerken komen en zetten we onze instrumenten nuttig in. Zo verlengden we plaatsingen om werkbehoud te realiseren als ontslagen dreigden.

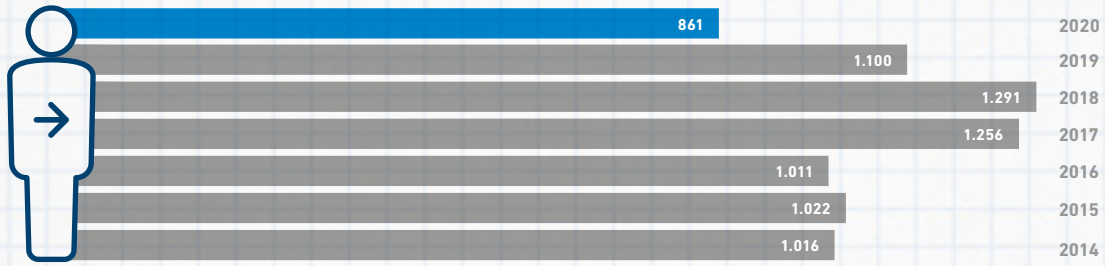

De cijfers: mensen aan het werk in 2020

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

861 (1.100)

PLAATSINGEN OP WERK

750 (900) (937)
parttime

482 (450) (501)
jongeren

99 (191)
55-plus

148 (186)
statushouders

AAN HET WERK (GEWEEST)

524 (400)
met arbeidsbeperking

BEGELEID OP ONBETAALD WERK

674 (1.050)
met behoud van uitkering

435 (475) (471)
actief (geweest) binnen Op weg naar werk

KANDIDATEN IN DIENSTVERLENING

4.253
(4.223)

1.231 JONGEREN

508 55-PLUS

501 STATUS-HOUDERS

788 MET ARBEIDS-BEPERKING

RELATIES MET ONDERNEMERS
1.238

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

We merkten dat ondernemers door de onzekere toekomst voorzichtig zijn met het aannemen van personeel. De detailhandel ligt grotendeels stil, met uitzondering van de supermarkten. In het groen en de schoonmaak liepen werkkansen terug. De bouw- en installatiebranche werkte door, maar opleidingstrajecten moesten uitgesteld worden. In de industrie en logistiek zijn er ondernemers die veel werk hebben, maar ook ondernemers die een zware tijd hebben zoals de horeca distributie of opslag.

Corona bood ook kansen voor andere sectoren. We konden ondernemers helpen bij hun vraag naar toezichthouders (bijvoorbeeld voor winkels) en verkeersregelaars (bij teststraten). In de zorg is er een tekort, maar er is vooral vraag naar gediplomeerd personeel. Daar spelen we op in met opleidingstrajecten in de zorg. Deze konden we afgelopen jaar doorzetten. Horeca ondernemers koersen op opening op 1 april 2021. Met wervingsacties helpen wij hen bij het vinden van personeel.

De coronacrisis had ook gevolgen voor de ondersteuning van onze kandidaten die een Op Weg Naar Werk-traject volgden. Een groot deel van hen zat, met name tijdens de eerste golf, noodgedwongen thuis en kon niet terecht op de werkplek. Met extra ondersteuning vanuit WerkBedrijf slaagden de aanbieders erin om de dienstverlening aan de kandidaten met veel creativiteit zoveel mogelijk (thuis of op de werkplek) voort te zetten.

Zelf hebben we afgelopen jaar onze dienstverlening ook digitaal aangeboden en werkten professionals deels vanuit huis. We vonden andere manieren om kandidaten en ondernemers te ondersteunen, bijvoorbeeld door online trainingen en online banenmarkten.

Ook financieel heeft corona effect gehad. We gaven minder uit aan instrumenten, wettelijke loonkostensubsidies en Op Weg Naar Werk. Gemeenten ontvangen daar middelen voor terug. Gelijktijdig kijken we vooruit en verwachten we nog een aantal jaren de na-ijleffecten van de coronacrisis te merken. Denk hierbij aan recent werklozen die na hun WW-periode doorstromen in de bijstand. Of kandidaten met een kwetsbare positie. Zij hebben ondersteuning nodig om in een veranderde arbeidsmarkt, waar zij concurreren met recent werklozen, hun plek te vinden. Zeker

Het verhaal van Niels Gijsbers, uitbater van D'n Bogerd

"Natuurlijk wil ik liever voluit draaien en gasten ontvangen. Maar nu dat niet kan, is er tijd en ruimte om andere dingen op te pakken. Zo kunnen alle medewerkers aan het werk blijven. We proberen van iets negatiefs toch wat positiefs te maken." Lees het hele verhaal van Niels op onze website.

na een lange periode waarin veel activiteiten stil kwamen te liggen. Ook verwachten we meer ZZP'ers die zich moeten heroriënteren op de arbeidsmarkt omdat de sector waarin ze werken geen kansen biedt. Het Rijk heeft vanwege corona aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de re-integratiedienstverlening in stand te houden en dienstverlening aan kandidaten die als gevolg van de crisis in de bijstand stromen te intensiveren. In de decembercirculaire 2020 is daarvoor € 1 miljoen toegekend. Deze middelen worden verdeeld over 2021 en 2022. Daarnaast hevelt WerkBedrijf € 900.000 budget van 2020 over naar 2021. Daarmee willen het na-ijleffecten van corona op kunnen vangen in onze regio.

Doorlopend kandidaatstevredenheids-onderzoek

In 2020 maakten 4.253 kandidaten gebruik van onze dienstverlening. Een uitsplitsing naar focusgroep vindt u in de infographic. Sinds 2018 meten we doorlopend de tevredenheid van kandidaten over onze dienstverlening. We willen weten hoe kandidaten aanmeld-, intake-, bemiddelingsfase en fase aan het werk ervaren. Met de feedback van kandidaten verbeteren we onze dienstverlening. Zo hebben we in 2018 aanpassingen gedaan in de aanmeldfase omdat een deel van de kandidaten niet goed wist wat er van hen verwacht werd en wat ze van WerkBedrijf konden verwachten.

Omdat kandidaten aangaven dat zij de vragenlijst te lang vonden en ondertussen het nieuwe systeem EVA gebouwd werd hebben we het tevredenheidsonderzoek aangepast. De vragenlijst kortten we in en dankzij EVA kunnen we nu continu meten. Eerder stuurden we 1 keer per kwartaal een vragenlijst naar kandidaten. Sinds de zomer krijgen kandidaten twee weken nadat zij in een nieuwe fase zitten een vragenlijst over de fase die zij zojuist afgesloten en doorlopen hebben. Het kandidaatstevredenheidsonderzoek laat het volgende zien:

- Niet de aanmeldfase, maar de intakefase is vanwege corona de eerste kennismaking met ons. Deze scoort een 7,9. Kandidaten zijn tevreden over het gesprek met onze consulenten. Gesprekken vinden voornamelijk telefonisch of via beeldbellen plaats.
- De bemiddelingsfase scoort een 7,3. We kunnen nog verbeteren in de manier waarop we kandidaten meenemen in de mogelijkheden voor hen, wat zij zelf kunnen doen en wat hun toekomstperspectief is.
- De fase 'aan het werk' wordt niet goed gescoord. Hier wordt geen cijfer aan verbonden, maar uit de feedback zien we dat we kunnen verbeteren in onze nazorg. Bijvoorbeeld door een bepaalde periode na de plaatsing te blijven checken hoe het met de kandidaat gaat. Dat zou ook effect kunnen hebben op de duurzaamheid van de plaatsing.
- WerkBedrijf krijgt een 7,4 en consulenten worden gescoord met een 7,9.

Kortom: cijfers waar we op dit moment tevreden over zijn en waar ook ruimte is voor verbetering. Een aantal onderdelen van onze dienstverlening lichten we nader toe op de volgende pagina.

WerkBedrijf: het verhaal achter de cijfers

Op Weg Naar Werk zijn arrangementen voor kandidaten die arbeidsvermogen hebben, maar waarvoor betaald werk (nog) niet haalbaar is. Ze hebben intensieve begeleiding nodig en dat wordt geboden op een plek binnen de voorziening Op Weg Naar Werk (voorheen arbeidsmatige dagbesteding). De focus ligt op het vergroten van zelfredzaamheid en het ontwikkelen van loonwaarde. In 2020 zijn 132 kandidaten gestart op een werkplek binnen Op Weg Naar Werk. Vorig jaar startten 123 kandidaten. In totaal zijn afgelopen jaar 435 kandidaten actief geweest binnen Op Weg Naar Werk. Dit is minder dan 2019 (471) en onze doelstelling (475). Dit is deels te verklaren doordat wij sinds 2020 trajecten (sneller) administratief afsluiten wanneer een aanbieder geen tijdige aanvraag doet voor een herindicatie. Dat heeft vooral effect op de cijfers en niet zozeer op kandidaten.

Als er na het afsluiten van een traject toch een aanvraag volgt, wordt deze uiteraard in behandeling genomen. De uitgaven zijn in 2020 lager doordat een deel van de kandidaten van minder dagdelen gebruik maakt en minder kandidaten startten met een OWNW-traject. Dit resulteert erin dat gemeenten € 406.300 terug ontvangen. Daarbij is rekening gehouden met de meerkostenregeling en de afgegeven omzetgarantie tot 1 augustus 2020. Deze regelingen hebben ervoor gezorgd dat aanbieders geen nadelen ondervonden van de lockdown. Daarmee hebben we de voorziening en de werkplekken in stand kunnen houden.

Werken met behoud van uitkering is een opstap naar betaald werk. Kandidaten krijgen de kans om bij een ondernemer aan de slag te gaan en op die manier zijn vakvaardigheden en werknemersvaardigheden te ontwikkelen. Werken met behoud van uitkering kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door een proefplaatsing van maximaal 3 maanden. Ook is een leerwerkplek (maximaal 6 maanden) of een ontwikkeltraject (maximaal 12 maanden) mogelijk. We kijken altijd wat passend is voor de kandidaat en houden daarbij de snelste route naar betaald werk in ons achterhoofd. In 2020 begeleidden we 674 kandidaten op een werkplek met behoud van uitkering. Dit is minder dan 2019 (1.050). Met name binnen de horeca en zakelijke dienstverlening waren minder kandidaten aan de slag op een werkplek met behoud van uitkering. In de techniek en groen/grijs sector bleef het aantal kandidaten op een werkplek met behoud van uitkering redelijk stabiel. We merken dat een betaalde baan met een forfaitaire loonkostensubsidie voor sommige kandidaten en ondernemers een goed alternatief is voor het werken met behoud van uitkering.

Uitstroom jongeren naar onderwijs. We stimuleren jongeren om, waar mogelijk, een opleiding te volgen. Jongeren die voor hun 30e starten met een voltijdsstudie kunnen studiefinanciering aanvragen en stromen daarmee uit de uitkering. We onderzoeken samen met de jongere en LeerwerkLoket Rijk van Nijmegen welke opleiding het beste aansluit. In 2020 zijn 137 jongeren gestart met een opleiding met studiefinanciering. Zij hoefden daardoor geen gebruik meer te maken van de uitkering. Afgelopen jaar startten meer jongeren met een opleiding. In 2019 startten namelijk 107 jongeren met een opleiding.

Plaatsingen op werk onderscheiden we sinds 2020 in parttime plaatsingen (minder dan 28 uur per week) en fulltime plaatsingen (meer dan 28 uur per week). We kiezen voor 28 uur omdat kandidaten die meer dan 28 uur per week werken in potentie uit de uitkering stromen. Of iemand uit de uitkering stroomt blijft altijd afhankelijk van het loon en de gezinssituatie. Het is daardoor niet mogelijk om 1-op-1 het verband te leggen tussen het aantal plaatsingen en uitstroom

uit de uitkering. Ook melden we een kanttekening bij het vergelijken van de doelstelling en realisatie. De doelstelling is namelijk gebaseerd op een andere definitie van parttime werk, namelijk minder dan 36 uur per week.
In totaal plaatsten we in 2020 1.485 kandidaten met een bijstandsuitkering op werk. Dit zijn 750 plaatsingen op parttime werk en 735 plaatsingen op fulltime werk. Dit is minder dan het aantal plaatsingen dat we in 2019 realiseerde (1.764).
Bij het aantal plaatsingen lichten we een aantal prioritaire doelgroepen uit. Het is goed om te weten dat een kandidaat onder meerdere doelgroepen kan vallen. Zo valt een statushouder van 25 jaar zowel onder de doelgroep 'statushouders' als onder de doelgroep 'jongeren'.

Kijken we naar de prioritaire doelgroepen dan zijn afgelopen jaar in totaal 524 **kandidaten met een arbeidsbeperking** aan het werk (geweest). Dit is meer dan onze doelstelling (400). In 2020 plaatsten we 245 kandidaten met een arbeidsbeperking. In 2019 plaatsten we 316 kandidaten. Deze kandidaten hebben een indicatie banenafspraak of behoren tot de doelgroep loonkostensubsidie en kunnen niet zelfstandig het minimumloon verdienen. Zij hebben aanpassingen op de werkplek en extra ondersteuning nodig. Ter compensatie voor de lagere productiviteit kunnen werkgevers een loonkostensubsidie ontvangen. Er zijn meer kandidaten met een arbeidsbeperking aan het werk geweest dan onze doelstelling, maar gemeenten ontvangen toch € 560.300 t.b.v. wettelijke loonkostensubsidies terug. Dit komt doordat er in de eerste coronagolf minder kandidaten startten met een loonkostensubsidie. In de tweede helft van het jaar gingen meer kandidaten met een loonkostensubsidie aan de slag. Deze loonkostensubsidies vallen dus deels in 2021. Gedurende het jaar stoppen ook kandidaten op hun werkplek. De latere (en lagere) instroom compenseert niet het aantal kandidaten dat in gestopt is met een loonkostensubsidie.

De **nieuw beschut** kandidaten zijn niet opgenomen in de plaatsingscijfers. Afgelopen jaar zijn 13 kandidaten gestart met een beschut nieuw dienstverband. Eind 2020 zijn in totaal 17 kandidaten aan het werk met een beschut nieuw dienstverband.

Jongeren zijn een andere prioritaire doelgroep. De instroom van jongeren was in de eerste coronagolf hoog. Veel jongeren met 0-uren contracten zaten opeens zonder werk. We hebben daarom extra ingezet om deze jongeren naar een andere branche te bemiddelen. Ook ontwikkelden we een toolkit met tips en opdrachten om werk te vinden en cursussen te volgen. Afgelopen jaar plaatsten we 482 jongeren met een bijstandsuitkering op werk. Daarmee behalen we onze doelstelling (450).

Ook de **55-plussers en statushouders** zijn een prioritaire doelgroepen. Afgelopen jaar plaatsten we 99 kandidaten die ouder waren dan 55 jaar op een werkplek. Statushouders hebben intensieve begeleiding nodig om de arbeidsmarkt, het werk, de cultuur en taal goed te leren kennen. We hebben speciale voorzieningen om hen daarbij te ondersteunen. In 2020 plaatsten we 148 statushouders op een betaalde baan. Dit is minder dan in 2019 (186).

Voorkomen van instroom in de bijstand. We begeleiden ook kandidaten die (nog) geen uitkering ontvangen. Dit zijn niet-uitkeringsgerechtigden, jongeren die nog in de zoekperiode zitten en jongeren met een WW-uitkering. Gemeenten hebben er in 2020 vanwege corona voor gekozen om de zoekperiode voor een aantal maanden los te laten. Een deel van de jongeren kon daardoor direct een uitkering aanvragen in plaats van pas na de zoekperiode (na 4 weken). In 2020 plaatsten we 256 kandidaten op betaald werk die daardoor

geen uitkering aan hoefden te vragen (de niet-uitkeringsgerechtigden en WW-jongeren) of slechts voor een paar weken een uitkering ontvingen (jongeren in de zoekperiode).

Uitstroom uit de uitkering betekent dat iemand geen uitkering meer ontvangt omdat hij voldoende inkomsten krijgt uit betaald werk. In 2020 stroomden 861 kandidaten uit de uitkering door het verkrijgen van werk. Onze doelstelling (1.100) behaalden we niet. Zoals in de inleiding is toegelicht heeft corona daar veel invloed op.

Ondernemers ervaren in de coronatijd meer onzekerheden bij het aannemen van nieuw personeel. Detachering is een manier om ondernemersrisico's weg te nemen en daarmee werk te bieden aan kandidaten die niet vanzelfsprekend werk vinden. Eind 2020 zijn we gestart met het 100-banenplan. Daarmee bieden we 100 kandidaten uit de Participatiewet via een detacheringsconstructie een baan bij BlueView. Eind 2020 waren 30 kandidaten aan het werk en we breiden gefaseerd uit naar 100 kandidaten. We zien dat het type werk aansluit bij de kwaliteiten van de kandidaten. Kandidaten worden begeleid op de werkplek en als het contract afloopt worden zij verlengd (via detachering), rechtstreeks in dienst genomen of bemiddeld naar een volgende baan. Met deze constructie ontzorgen we de ondernemer, gaan kandidaten aan het werk en behouden we in onze regio werk dat aansluit op competenties van onze kandidaten. Detachering biedt nu, maar ook zeker in de toekomst kansen voor onze kandidaten.
In 2021 werken we daarom het detacheren van (groepen) kandidaten verder uit.

Regionale projecten

In deze paragraaf lichten we, volgens afspraken, de voortgang van een aantal regionale projecten toe. Dit zijn vaak projecten die gefinancierd worden met extra (regionale) middelen zoals subsidies en impulsen vanuit het Rijk.

Bedragen in € 1	Perspectief op Werk			
	Budget	Realisatie		Restant Budget
		2019	2020	
Kansberoepen	626.083	0	132.929	493.154
Communicatie en Imago	48.111	0	13.079	35.032
MKB bij begeleiden doelgroep	57.000	0	22.716	34.284
Ondersteuning RTA	61.833	0	47.601	14.232
Nog te programmeren 1e miljoen	206.973	0	0	206.973
Eigen bijdrage WBRN	97.200	97.200	0	0
Totaal	**1.097.200**	**97.200**	**216.325**	**783.675**

De Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA) is een bestuurlijke tafel waar overheid, ondernemers, vakbonden en onderwijsinstellingen samenwerken om actuele knelpunten op de arbeidsmarkt aan te pakken. De RTA voert regie over projecten en activiteiten die we, aanvullend op de reguliere dienstverlening, regionaal uitvoeren met rijks- en provinciale middelen. Dit komt samen in de Uitvoeringsagenda van de RTA. In 2020 zijn we met de rijksmiddelen Perspectief Op Werk onder meer doorgegaan met leerwerktrajecten voor kandidaten naar kansrijke beroepen en sectoren, zoals Techniek en Zorg. Door de coronacrisis moesten we enkele projecten uitstellen, bijvoorbeeld doordat ondernemers onvoldoende werk hadden. Andere projecten moesten we aanpassen, zodat kandidaten op andere wijze toch het leerwerktraject konden voortzetten. De realisatie van Perspectief Op Werk vindt u in de tabel. De realisatie van € 97.200 in 2019 is gefinancierd vanuit WerkBedrijf.

Samen met de andere Gelderse regio's vroegen de partners provinciale subsidie aan om de coronacrisis op de arbeidsmarkt te bestrijden. Met deze middelen startten we met de volgende acties: vergroten aantal stage- en leerwerkplekken, uitbreiden van hybride leeromgevingen en inzetten van leervouchers voor werkzoekenden en ZZP-ers. Ook troffen we de voorbereidingen voor het project Praktijkleerroute in de regio. Hierdoor kunnen werkzoekenden (met en zonder werk) zonder startkwalificatie via een erkende praktijkverklaring vanuit het MBO toch een plek op de arbeidsmarkt verwerven of behouden. Bij het opzetten van de praktijkleerroute werken ondernemers, UWV, ROC, SBB, LeerwerkLoket en WerkBedrijf samen. In 2021 zetten we de verschillende projecten voort. Veel aandacht zal uitgaan naar het neerzetten van de (corona-) crisisdienstverlening voor werkzoekenden en ondernemers, als aanvulling op de reguliere dienstverlening.

IPS

In een IPS-traject wordt een kandidaat met een ernstig psychische aandoening (EPA) door een IPS-coach maximaal 3 jaar begeleid naar en op een werkplek. De IPS-coach werkt bij de GGZ-instelling waar de kandidaat zorg ontvangt. Daardoor kan zorg en werk goed op elkaar afgestemd worden. WerkBedrijf is sparringpartner, zet voorzieningen in en stelt het netwerk van werkgevers beschikbaar. Sinds 2017 zijn 93 trajecten gestart. Daarvan zijn 74 trajecten eind 2020 actief.

31 kandidaten waren eind 2020 betaald aan het werk. 6 kandidaten waren onbetaald aan het werk en 36 hebben nog geen werk. 1 kandidaat volgt een opleiding. Vanwege corona is begeleiding afgelopen jaar deels online verzorgd. Kandidaten vinden het prettig dat juist in deze onzekere tijd langdurige begeleiding beschikbaar is.

In de financiering is er onderscheid tussen trajecten die in 2017-2019 gestart zijn en trajecten die tussen 2020-2022 starten. Voor trajecten die tussen 2017-2019 startten is in 2020 in totaal € 176.000 in de begroting opgenomen en € 180.000 uitgegeven. In totaal is er € 700.000 budget voor IPS-trajecten die tussen 2020-2022 starten. In 2020 is € 80.000 voorschot verleend. Het restant wordt gereserveerd voor de volgende jaren.

Route naar Arbeid

Samen met ROC Nijmegen en Helicon heeft WerkBedrijf een Route naar Arbeid opgezet voor voortijdig schoolverlaters (VSV). Dit zijn jongeren die stoppen met school, maar nog geen startkwalificatie hebben. Bijvoorbeeld leerlingen van Entree die niet doorstromen naar MBO niveau 2. De school, WerkBedrijf en Leerplicht bespreken periodiek de jongeren die geen startkwalificatie (gaan) halen. Samen met een trajectbegeleider vanuit school begeleidt WerkBedrijf deze jongeren naar een passende werkplek. Route naar arbeid wordt gefinancierd vanuit de regionale rijksmiddelen voor het terugdringen van voortijdig schoolverlaten. In 2021 willen we deze aanpak uitbreiden naar jongeren die uitvallen op MBO 2-niveau.

ESF Actieve inclusie

Het Europees Sociaal Fonds, programma Actieve Inclusie stelde voor iedere arbeidsmarktregio subsidie beschikbaar voor reintegratie van jongeren en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. WerkBedrijf is uitvoerder van deze taak. In 2020 heeft centrumgemeente Nijmegen de einddeclaratie ingediend namens de arbeidsmarktregio. Naar verwachting wordt in 2021 de subsidie uitgekeerd en een nieuw ESF-programma opengesteld.

SW: de cijfers

▸ gerealiseerd
▸ begroot

SW-MEDEWERKERS IN DIENST

1.620

ZIEKTEVERZUIM

17,3% (17,4%)

TOEGEVOEGDE WAARDE PER FTE

€ 6.734
(€ 7.489)

Sociale werkvoorziening

Eind 2020 waren 1.620 SW-medewerkers bij ons in dienst. 92% van hen werkt gedetacheerd bij een ondernemer. Dat is fors meer dan eind 2019 (66%). Dat komt doordat BlueView per 1 april 2020 de verantwoordelijk heeft voor de productie op de Boekweitweg. Daardoor veranderde de werkvorm van de SW-medewerkers op de Boekweitweg van 'beschut' naar 'detachering' in een beschutte werkomgeving. WerkBedrijf blijft de begeleiding verzorgen en de SW-medewerkers blijven werkzaam op de Boekweitweg. WerkBedrijf werkt al langer samen met BlueView en met dit besluit realiseren we onze ambitie om zoveel mogelijk SW-medewerkers bij een ondernemer te laten werken. BlueView heeft veel ervaring in productiewerkzaamheden en het werken met SW-medewerkers. Ze bieden een gevarieerd werkaanbod met meer ontwikkelingsmogelijkheden. Vanwege de coronacrisis zijn tot 1 juli 2020 aanvullende contractafspraken gemaakt met BlueView. In de piek van de crisis waren weinig SW-medewerkers aan het werk omdat een groot deel van hen in de risicogroep valt.

Ook bij andere opdrachtgevers waren, zeker in de eerste coronagolf, minder SW-medewerkers aan het werk. Opdrachtgevers hadden soms minder werk of konden geen coronaproof werkplek bieden. Op de Boekweitweg kozen we ervoor om tijdens de eerste coronagolf SW-medewerkers weer (in kleine groepen) te laten werken. Dit deden we vanwege het welzijn van SW-medewerkers. Thuiszitten had veel impact op hen. De structuur viel weg en eenzaamheid en een isolement lagen op de loer. Door weer (gedeeltelijk) te kunnen werken boden we perspectief, een ritme, sociale contacten en voldoening. Om alle SW-medewerkers een veilige werkplek te bieden en te voldoen aan de RIVM-richtlijnen hebben we, in overleg met BlueView, voor 5 jaar een locatie aan de Tarweweg gehuurd. De groepsdetachering BlueView Noviomagum (die al in 2018 is gestart) en afdeling Werkportaal & bemiddelingen (die SW-medewerkers voorbereidt op een plek bij een ondernemer, buiten de muren van WerkBedrijf) zijn verhuisd naar de Tarweweg. Daarmee kunnen SW-medewerkers op de Boekweitweg en Tarweweg voldoende afstand houden tijdens hun werk. De locatie is aangepast naar Arbo-eisen en geschikt gemaakt voor productiewerkzaamheden.

Medio 2020 kwam het werk bij onze opdrachtgevers (met uitzondering van de horeca) grotendeels weer terug. De terugval in omzet is daardoor minder groot dan wij verwachtten bij de halfjaarcijfers. De *toegevoegde waarde* is € 6.734. Onze doelstelling was € 7.489. De SW laat een voordelig resultaat zien van € 583.100, terwijl we een

tekort van € 882.000 verwachtten. Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt door een voordeel op de salarislasten SW en overhead. Voor 2020 is de begrote bijdrage van de gemeenten toereikend geweest. De extra middelen die we via de NOW aangevraagd hebben (€ 3,4 miljoen) zijn terugbetaald. Daarnaast hebben we geen beroep hoeven te doen op de extra middelen die gemeenten ontvingen voor de SW in het kader van corona. In totaal was dit voor 2020 € 2,8 miljoen voor onze regio.

Corona speelt ook een rol in het *gemiddeld ziekteverzuim*. In 2020 was het gemiddeld ziekteverzuim 17,3%. Dit is een daling ten opzichte van 2019, toen was het 18,4%. Veel SW-medewerkers zaten thuis omdat zij niet aan het werk konden. Zij meldden zich in die periode ook niet ziek. We zagen met name het kortdurend verzuim en 'grijs' verzuim afnemen. Onder 'grijs' verzuim verstaan we verzuim dat geen medische reden heeft. Zo ziet een deel van de SW-medewerkers een ziekmelding als oplossing voor problematiek die thuis of in de persoonlijke sfeer speelt. Hulp hiervoor vinden (of vragen) is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Om die reden onderzoeken we hoe we de hulpverlening dichterbij SW-medewerkers kunnen organiseren en wat onze rol daarin kan zijn.

ICT Rijk van Nijmegen

ICT Rijk van Nijmegen (iRvN) beheert, exploiteert en ontwikkelt de technische ICT-infrastructuur (inclusief telefonie) van en voor de gemeenten in de regio Rijk van Nijmegen, de ODRN en de MGR. Daarnaast verzorgen we voor Gemeente Nijmegen, WerkBedrijf en de Omgevingsdienst Regio Nijmegen het functionele applicatiebeheer van alle informatiesystemen. In toenemende mate doen we dit ook voor (primaire) procesapplicaties van de overige deelnemende gemeenten.

ICT-beheer

ICT-infrastructuur

In 2020 is de stabiliteit en continuïteit van de ICT-infrastructuur verder vergroot. Zo is de tweede iRvN-computerzaal (stadhuis Nijmegen) verbouwd en aangepast aan de huidige eisen en is de redundantie van de aansluiting op het glasvezelnet (TeleMANN) verbeterd. Naast het up-to-date houden van alle systeemsoftware, zoals Citrix, Firewall's en alle netwerkapparatuur, zijn alle servers gemigreerd naar het nieuwe beveiligde DataCenterNetwerk.

Verder is de aanbesteding voor Storage, Backup & Recovery (die 2021 gepland staat) voorbereid. Vanwege de beëindiging van het onderhoud is de internetbrowser Internet Explorer vervangen door de nieuwe Microsoft standaardbrowser Edge.

Mobiel werken

Door corona werken alle ambtenaren vanaf maart 2020 vanuit huis. De uitrol van laptops is versneld gerealiseerd, evenals de inrichting en beheer van de nieuwe mobiele werkplekken. Gelijktijdig zijn alle gemeenten (met uitzondering van Nijmegen) gemigreerd naar Microsoft365 en Teams. Teams wordt gebruikt voor het digitaal vergaderen en eventueel samenwerken, documenten-, informatie- en kennisdelen. Gemeente Nijmegen heeft in een later stadium besloten Teams gedeeltelijk in te zetten (uitsluitend voor beeldbellen/digitaal vergaderen). Zij zijn nog niet volledige gemigreerd naar Microsoft365. Samen met een landelijke werkgroep (VNG) en Microsoft wordt gewerkt aan een verdere optimalisatie van de inrichting van Microsoft365 voor (lokale) overheden zodat deze het werken volgens de BIO en de privacyrichtlijnen nog beter ondersteund.

Met de versnelde invoering van Microsoft365 en Teams heeft de Servicedesk de eerste weken van het thuiswerken workshops en opleidingen georganiseerd voor de eindgebruikers. In die periode hebben ruim 700 ambtenaren de gebruikersinstructies of opleiding MS-Teams gevolgd. Toen de raden digitaal mochten vergaderen is ook voor de gemeenteraadsleden en griffies een gebruikersinstructie en opleiding MS-Teams georganiseerd. Deze vergaderingen zijn vanaf dat moment ook vanuit de Servicedesk op de locatie van de gemeentehuizen daadwerkelijk (fysiek aanwezig) ondersteund, zodat alles zo goed mogelijk kon verlopen.

Informatieveiligheid

De coronatijd maakt nog meer duidelijk hoe afhankelijk we zijn van een goede, betrouwbare en veilige ICT-werkomgeving. Met name het minimaliseren van de risico's van een hack, zoals de universiteit van Maastricht en Gemeente Hof van Twente hebben meegemaakt, blijft nadrukkelijk om aandacht vragen. Ondanks de plotselinge coronacrisis is een aantal maatregelen doorgevoerd dan wel een start mee gemaakt om deze in te voeren. De focus hierbij is met name gericht op de autorisatie-structuur van de iRvN-medewerkers en de inrichting van de robuuste mobiele werkplek.

De Multi Factor Authenticatie is als standaard-inlogprocedure inmiddels volledig ingevoerd.
iRvN is na een aanvankelijke moeizame start aangesloten op het SIEM/SOC (Security Information

and Event Management/Security Operations Center) van KPN. KPN heeft de landelijke aanbesteding GGI-Veilig voor dit kavel heeft gewonnen. Samen met de implementatie van de (interne log-analyzer is hiermee een grote stap gezet in het proactief monitoren van events, onverwachte en met name ongewenste activiteiten op ons netwerk. Deze monitoring wordt verder verbreed en geoptimaliseerd.

Campagne phisingmail en hacking

Bij gemeenten is in samenwerking met een gespecialiseerd bureau onderzocht in welke mate gebruikers alert zijn op 'foute' mails. Uit dat onderzoek kwam naar voren dat er nog steeds een groot aantal gebruikers zijn die zich laten verleiden om onbekende mails te openen, op links te klikken die daarin zijn opgenomen en daarna ook gevraagde informatie geven.

In dit kader is iRvN bij gemeenten in samenwerking met de CISO's de campagne gestart om gebruikers bewust(er) te maken van de veiligheidsrisico's bij phishingmail en andere vormen van pogingen van derden om gebruikers te verleiden hen vertrouwelijke informatie te verschaffen dan wel hen daartoe toegang te verlenen.
Deze campagne is in zijn oorspronkelijk opzet (waaronder posters en publicaties binnen de gemeentehuizen) door de Coronacrisis aangehouden.
Voor iRvN-medewerkers is ook een awareness-campagne uitgevoerd waarbij in de vorm van een spel een werkelijke hack gesimuleerd wordt. Dit is uitgevoerd in samenwerking met het bureau dat ook nauw betrokken zijn geweest bij de Maastricht-hack.

Dienstverlening

De kwaliteit en de volledigheid van de gegevens in Topdesk is sterk verbeterd en de registraties van alle meldingen en incidenten is gestandaardiseerd. Daarnaast is de kennisbank gevuld met zeer veel nieuwe (standaard) kennisitems voor de servicedeskmedewerkers en binnenkort ook voor de eindgebruikers. Op basis hiervan is de voorbereiding gestart voor de naderende invoeringen van de iRvN-"selfservice". Hierdoor wordt de eindgebruiker minder afhankelijk van de beschikbaarheid en de tijdgebondenheid van de telefonische servicedesk.

Door de Servicedesk is de Dienstenlandkaart ingericht. Deze geeft een goed inzicht en is een goed stuurinstrument voor de (kwaliteit van) de iRvN dienstverlening. Deze zal dan ook de basis zijn voor de nieuwe Servicedesk rapportages aan de deelnemende gemeenten.

Samen met gemeenten zijn de procedures rondom de indiensttreding, doorstroom en uitdiensttreding van medewerkers zodanig ingericht zodat het proces rondom gebruikersaccounts vanuit de diverse P&O-afdelingen gestandaardiseerd en voor het grootste deel geautomatiseerd in IAM (Identity en Access Management) kan verlopen.

Landelijke aanbestedingen

Na GT-Mobiel, GT-Vast GGI, GGI-Veilig en GT-Connect hebben we in 2020 namens onze deelnemers, meegedaan aan de (landelijke) aanbestedingen GT-Print. Tijdens de implementatie van GT-Connect (vaste telefonie) is gebleken dat de leverancier toch niet in staat bleek om de vereiste diensten met voldoende kwaliteit te leveren en is de verder implementatie opgeschort. Tot slot participeren we actief in de ontwikkeling van de landelijke digitale gemeentelijke infrastructuur middels deelname aan de GGI-adviesraad en de GGI-stuurgroep.

VNG Common Ground

Het afgelopen jaar is een landelijk overleg tussen (ICT-)samenwerkingsverbanden (Kruispunt) gestart. Dit overleg richt zich op de rol van deze samenwerkingsverbanden in de toekomst met VNG/Common Ground ontwikkeling en hoe zij deze ontwikkeling kunnen faciliteren en stimuleren.

Er is door een Common Ground-werkgroep een ICT-ontwikkel- en beheerplatform bedacht: “Haven”. Het doel is een platform te hebben voor de (lokale) overheid waarop de ontwikkelde Common Ground-producten voor alle gemeenten beschikbaar gesteld worden. iRvN is aangesloten bij deze ontwikkeling zodat onze regionale ICT-infrastructuur tijdig wordt aangepast/aangesloten en er geen technische belemmeringen zijn voor de implementatie van Common Ground producten.

Informatie- en Applicatiebeheer (I&A)

I&A-beheer voert als primaire taak het functioneel applicatiebeheer uit voor de informatiesystemen van Gemeente Nijmegen, WerkBedrijf en ODRN. Voor de Werkorganisatie Druten Wijchen voeren we nu ook het functioneel beheer voor het Sociaal Domein uit. Voor Gemeente Beuningen hebben we de functie van Informatieadviseur ingevuld. Voor Gemeente Beuningen voeren we sinds 2020 ook het webbeheer uit door het leveren van een webmaster. Met deze inzet zorgen we voor kennisdeling, samenwerking en het verminderen van kwetsbaarheid in de regio.

I&A en ICT-kaders

De hoofden Bedrijfsvoering en CIO Nijmegen hebben, samen met iRvN, kaders opgesteld om de I&A- en ICT-samenwerking te verbeteren. Deze kaders geven daarmee ook de richting en de speelruimte aan waarbinnen iRvN de haar beheerde en geëxploiteerde ICT-infrastructuur kan en moet ontwikkelen.

In 2020 is een nieuwe set van Basisafspraken én een aangepaste Product- en Dienstencatalogus overeengekomen ter vervanging van de afspraken die vanaf de oprichting van iRvN golden. En zijn verdere afspraken gemaakt over het gezamenlijk aanpassen van de gezamenlijke afspraken.

EVA WBRN

Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van het verder ontwikkelen van het EVA-project van WerkBedrijf. In nauwe samenwerking met applicatiebeheerders, key users, GAC-consultants en eindgebruikers werd, met relatief kort cyclische werkmethodes, in 2020 de vervolgfase afgerond zodat nu de inrichting voor de Participatiewet als ook voor de WMO afgerond zijn.

ESB

De door I&A ingerichte en beheerde Enterprise Service Bus (ESB: een voorziening voor een gecontroleerde en veilige berichtenuitwisseling tussen in- en externe informatiesystemen) is voor de gehele regio beschikbaar. De ESB wordt ingezet als koppel- en integratiemechanisme.

Het is een middel voor gemeenten om zicht te houden op haar informatiestromen, ook wanneer die informatiestromen zich meer en meer naar ‘de cloud’ verplaatsen. In 2020 is dat ook gedaan voor de koppelingen met landelijke voorzieningen in het kader van de ‘nieuwe Omgevingswet’ en zijn andere koppelingen tussen procesapplicaties van gemeenten gerealiseerd via de ESB, onder andere binnen Gemeente Berg en Dal.Het regionaliseren van de ESB is een belangrijke stap gebleken in de uitbreiding van de samenwerkingsactiviteiten binnen de regio. Advisering over het gebruik van de ESB, de inrichting en het beheer zijn voor alle gemeenten beschikbaar.

iRvN organisatieontwikkeling

Doorontwikkeling Servicedesk

De doorontwikkeling van de Servicedesk met als focus: Oplossen, Communiceren en Bewaken gaat gestaag door. De inrichting van Topdesk en de registratie- en werkprocessen zijn verder geoptimaliseerd en vooral gestandaardiseerd waarmee "de basis op orde" is gekomen. Hiermee is het fundament gelegd om meer werkzaamheden te standaardiseren en door de Servicedesk zelf uit te laten voeren. Hierdoor wordt het oplossend vermogen van de Servicedesk vergroot. Ook is het afgelopen jaar veel aandacht besteed aan de onderlinge afstemming tussen de iRvN-afdelingen onderling: communicatie (overleg), samenwerking (werkprocessen) en kennisdeling (Topdesk).

Doorontwikkeling Informatie- en Applicatiebeheer

Binnen Informatie- en Applicatiebeheer is de indeling van de teams aangepast om de planning en bewaking van beheer-, incident- en projectactiviteiten te verbeteren. Het in 2019 gestarte coördinatieteam coördineert op hoofdlijnen de werkzaamheden van de inhoudelijk applicatieclusters. De inzet van het Module Asset Management binnen TOPdesk heeft, in samenwerking met Gemeente Nijmegen, geleid tot een verdere professionalisering van het beheer. Deze ontwikkeling zal ook regionaal uitgerold worden in overleg met de I-coördinatoren van de regio.

Collectief opleidingstraject 'Broodje met...'

In 2019 is gestart met een collectief opleidingstraject om kennis te verbreden, de eigen doorontwikkeling te vergroten en de onderlinge samenwerking te vergroten. In het Coronajaar hebben digitale BroodjeMet-sessies plaatsgevonden met de focus op Informatiebeveiliging. In samenwerking met Fox-IT zijn iRvN-brede sessies over phishing- en hackpogingen georganiseerd en is een regionale (management)sessie uitgevoerd over hoe te handelen bij een cyber-aanval.

Evaluatie ICT Rijk van Nijmegen en de I&A-samenwerkingspartners

Door diverse ontwikkelingen, waaronder ook de coronacrisis, is de start van de aangekondigde evaluatie enige maanden vertraagd. Nadat begin dit jaar de opdrachtformulering is afgerond en selectiecriteria zijn opgesteld heeft een drietal onderzoeksbureaus in september offertes uitgebracht om het "evaluatieonderzoek met het oog op de toekomst" om dit evaluatieonderzoek uit te voeren.
Het onderzoek is gegund aan PWC en zij zijn in december gestart met de eerste ronde interviews. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de gezamenlijke gemeentesecretarissen en zal in mei 2021 worden afgerond met conclusies en aanbevelingen.

OpenSource Applicaties

Op verzoek van Gemeente Nijmegen, die een actief Open Standaarden en Open Source strategie heeft geformuleerd, rapporteert iRvN periodiek over de door haar gebruikte en beheerde Open Source producten. Eerder is al vastgesteld dat iRvN alle verplichte en gewenste Open Standaarden die voor de overheid gelden hanteert dan wel indien nodig kan ondersteunen. Hierop is nog een uitzondering te noemen, genaamd Dmarc, daarvan is iRvN afhankelijk van derden partijen. In bijlage 9 is een overzicht opgenomen van de betreffende Open Source producten.

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de MGR Rijk van Nijmegen in staat is tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

1. De weerstandscapaciteit: dit zijn middelen en mogelijkheden waarover het MGR Rijk van Nijmegen beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
2. Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De paragraaf over het weerstandsvermogen bevat minimaal een inventarisatie van de weerstandscapaciteit en risico's en het beleid hierop. Voor nadere informatie verwijzen we naar de notitie risico-inventarisatie die door ons bestuur is vastgesteld.

Weerstandscapaciteit

De MGR kiest ervoor om (ter voorkoming van mogelijke financiële risico's) geen weerstandsvermogen aan te houden, maar mogelijk een kostenegalisatiereserve per gemeente te vormen. Dit betekent dat de risico's worden opgenomen in de begroting en jaarrekening van de deelnemende gemeenten en niet binnen de begroting en jaarrekening van de MGR.

Risico's

We inventariseren risico's om verantwoording af te leggen over en inzicht te geven in de risico's die voor de MGR Rijk van Nijmegen (zowel procesmatig als voor het bedrijf zelf) van belang zijn. Het is essentieel dat de risicoparagraaf voldoende vooruitkijkt naar toekomstige risico's in beleid, uitvoering en de gevolgen hiervan voor de financiele middelen. De risicoparagraaf geeft informatie over de houdbaarheid van de strategie voor de komende periode. In deze paragraaf benoemen we de grootste risico's.

Wet- en regelgeving en politiek bestuurlijke risico's

Afbouw en ontschotting Participatiebudget

Per 2023 komt er waarschijnlijk een nieuw budgetverdeelmodel voor het sociaal domein. Participatie is één van de vier clusters. Welk effect het nieuwe budgetverdeelmodel heeft op WerkBedrijf is op dit moment nog onduidelijk. Het zou kunnen leiden tot frictie, omdat de personele lasten niet meer gedekt kunnen worden uit de budgetten (en de lasten niet snel afgebouwd kunnen worden). Om die reden werken we met een flexibele personele schil en hebben we een mobiliteitsvoorziening.

Aanbieden beschut werk (nieuw) vanuit de Participatiewet

Kandidaten die uitsluitend in een beschutte werkomgeving betaald werk kunnen verrichten, ondersteunen we zoveel mogelijk om actief te kunnen zijn op de arbeidsmarkt. Voor kandidaten die een positief advies beschut werk nieuw van UWV krijgen, organiseren we (indien mogelijk en passend) een tijdelijk dienstverband in een beschutte omgeving van maximaal 23 maanden, met 100% Wettelijk minimumloon (WML). We sturen op duurzame plaatsingen en bemiddelen de kandidaat naar een volgende of vaste werkplek. De kosten dekken we uit de loonkostensubsidie. Die wordt overgeheveld vanuit het bijstandsbudget (BUIG) van de gemeenten. Uit het Participatiebudget financieren we de begeleidingsvergoeding en eventuele werkplekaanpassingen. Het eerste risico is dat deze dekking afneemt of wegvalt, terwijl de loonkosten voor kandidaten met een nieuw dienstverband beschut blijven bestaan. Een tweede risico is de stijging van de loonkosten, bijvoorbeeld door de invoering van de basis cao voor deze doelgroep in 2021. Wanneer de structurele kosten niet meer gedekt kunnen worden vanuit deze middelen, ontstaat er een financieel risico voor de gemeenten. De omvang van dit risico is pas te bepalen als het aantal kandidaten met een vast dienstverband bekend is.

Uittreden van een gemeente

Uittreding van een gemeente uit de MGR of uit één of meerdere modules heeft tot gevolg dat frictiekosten ontstaan bij de MGR. Vooral als er langlopende verplichtingen zijn aangegaan kunnen de frictiekosten aanzienlijk zijn.

Afbouw WSW budget en stijging gemiddelde loonkosten SW medewerkers.

WerkBedrijf rekent voor de dienstverlening van de Sociale Werkvoorziening (onderdeel SW) een kostendekkende bijdrage (kostprijs per SE) bij gemeenten. Deze bijdrage is hoger dan het WSW budget dat de deelnemende gemeenten ontvangen vanuit het Rijk. Een afname van het WSW budget betekent geen direct risico voor de MGR. Aangezien gemeenten de bijdrage voor de uitvoering van de SW financieren vanuit het WSW budget benoemen we het risico wel in deze paragraaf. Wettelijke wijzigingen (cao, minimumloon en premies) zijn niet beïnvloedbaar, maar hebben wel een grote impact op de kosten. Sinds 2015 is er geen nieuwe instroom meer op basis van de Participatiewet. Dit heeft een vertragend effect op de daling van het loongebouw. Dit betekent ook geen direct risico voor de MGR, omdat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de bijdragen.

Maatschappelijke risico's

Klant- en marktrisico's Onderdeel SW
Hierbij gaat het voornamelijk om de volgende risicofactoren:

- Lagere uurtarieven gedetacheerde SW-medewerkers;
- Minder productieve uren gedetacheerde SW-medewerkers en/of lagere stijging toegevoegde waarde in beschut werk;
- Onvoldoende detacheringsmogelijkheden in de markt.

ICT

Dit betreft met name het risico van uitval of het hacken van ICT voorzieningen. De MGR anticipeert op dit risico door het uitvoeren van testen. Ondanks de testen blijft de mogelijkheid van uitval bestaan.

Middelen, organisatie, medewerkers en efficiency

Vennootschapsbelasting (VPB)
In 2017 heeft de Belastingdienst geconcludeerd dat de MGR onder voorwaarden niet VPB plichtig is. De afspraken die daarover met de Belastingdienst zijn gemaakt hebben wij voor 2020 strikt toegepast. Wijziging in activiteiten vanuit de MGR of inzichten vanuit de Belastingdienst kunnen dit standpunt wijzigen.

Belasting Toegevoegde Waarde (BTW)

Op 10 juli 2020 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan inzake re-integratiediensten. Dit heeft ertoe geleid dat met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 alle BTW op re-integratiediensten compensabel is. Dit houdt in dat de deelnemende gemeenten zo'n € 360.000 aanvullend kunnen declareren binnen het BTW compensatiefonds. Op 15 september 2020 hebben wij onze Belastinginspecteur hierover een brief gesteurd. Op dit moment lopen de gesprekken om tot een integrale afspraak te komen.

Juridische risico's

Op juridisch gebied loopt de MGR op het moment geen risico's.

Informatiebeveiliging en Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Informatiebeveiliging vormt een belangrijk onderwerp binnen de MGR Rijk van Nijmegen. Met name aan de borging van de privacy van betrokkenen wordt veel aandacht besteed. De noodzakelijke maatregelen zijn getroffen om tijdig te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging. Het grootste risico is

dat bijzondere persoonsgegevens uitlekken. Ook het uitlekken van bedrijfsinformatie valt onder deze risico's. Ondanks de getroffen maatregelen kunnen zich dergelijke incidenten voordoen. De impact van een dergelijk incident is niet vooraf in te schatten. De maximale geldboete kan oplopen tot ruim € 800.000 en er kan sprake zijn van veel negatieve publiciteit.

Toelichting van een schema van de risico-inventarisatie van 2020

De verwachtingswaarde is het ingeschatte, te betalen schadebedrag als het risico zich daadwerkelijk voordoet. De Capaciteit MGR betreft de weerstandscapaciteit waarmee de MGR rekening moet houden. Aangezien de MGR geen weerstandsvermogen opbouwt, betekent dit dat de deelnemende gemeenten rekening dienen te houden met dit risico bij het bepalen van hun weerstandscapaciteit. In bijlage 4 is de verdeling per gemeente te vinden.

Bedragen in € 1.000	Verwachtings-waarde	Capaciteit MGR
Wet en regelgeving en politiek bestuurlijke risico's		
Landelijke- of regionale ontwikkelingen in wet- en regelgeving en /of beleid	350	140
Niet naleven van wet- en regelgeving of subsidievoorwaarden	1.525	620
Subtotaal	**1.875**	**760**
Maatschappelijke risico's		
Claims	105	36
Imagoschade	PM	PM
Veranderende eisen vanuit de deelnemende gemeenten	500	300
Klant- en marktrisico's (voormalig) SW bedrijf	1.020	468
ICT	500	100
BIG - privacy	300	60
Subtotaal	**2.425**	**964**
Middelen, organisatie, medewerkers en efficiency		
Ziekteverzuim & Arbo	350	140
Leeftijd personeel	200	40
Personele frictie	850	510
Integriteit, fraude, diefstal	175	50
Verzekeringen	350	70
Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	PM	PM
Financiële terugloop van SW middelen	PM	PM
Automatisering	250	150
Subtotaal	**2.175**	**960**
Risico-inventarisatie MGR	**6.475**	**2.684**

Kengetallen

De netto schuldquote wordt als volgt berekend: de som van de onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva minus kortlopende (debiteuren) vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa wordt gedeeld door de totale inkomsten (voor bestemming reserves). De netto schuldquote blijft relatief stabiel aangezien er enkel is afgelost op bestaande leningen en geen nieuwe lening is afgesloten.

De solvabiliteit betreft de ratio van het totale eigen vermogen gedeeld door het totaal van de passiva. Een solvabiliteit van 20% is gebruikelijk. De MGR Rijk van Nijmegen heeft een solvabiliteit van 0%. Dit komt doordat de MGR 'het resultaat' per einde boekjaar naar ratio afrekent met de deelnemende gemeenten. Dit gebeurt omdat sprake is van een gemeenschappelijke regeling waarvoor de deelnemende gemeenten verantwoordelijk zijn. Het uitgangspunt is dat er beperkte vermogensvorming binnen de MGR Rijk van Nijmegen bestaat. De deelnemende gemeenten houden in haar weerstandsvermogen rekening met de bij de MGR aanwezige risico's.

De liquiditeit betreft de vlottende activa gedeeld door de vlottende passiva. De liquiditeit bedraagt 1. Dit is een gebruikelijke ratio. Hiermee kan de MGR aan haar kortlopende verplichtingen voldoen.

	Begroot	Realisatie	
	2020	2020	2019
Netto schuldquote	8,6%	8,8%	8,0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	8,6%	8,8%	8,0%
Solvabiliteitsratio	0,0%	0,0%	0,0%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%
Liquiditeit	1,0	1,0	1,0

Financiering

Het doel van deze paragraaf is om te informeren over het treasurybeleid en de beheersing van financiële risico's. De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.

Treasurystatuut

Op de MGR is de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido) van toepassing. Het doel van deze wet is onder andere om op een verantwoorde, verstandige en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de MGR met een statuut te regelen. In 2020 is het statuut herzien waarin waarin de regels over de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten en de administratieve organisatie van de financieringsfunctie zijn opgenomen.

Treasurybeheer

Volgens artikel 13 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten dient de begrotingsparagraaf over de financiering in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer te bevatten. Met betrekking tot risicobeheer gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- De MGR mag leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak uitsluitend verstrekken aan door het algemeen bestuur goedgekeurde derde partijen. Hierbij wordt vooraf advies ingewonnen over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij;
- De MGR kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie als deze uitzettingen vertrouwd zijn en niet gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het vertrouwde karakter van deze leningenuitzettingen wordt gewaarborgd met richtlijnen en limieten van dit treasurystatuut;
- Het gebruik van derivaten is niet toegestaan.

Er is in 2020 niet afgeweken van deze uitgangspunten.

Risicobeheer; de Kasgeldlimiet en Rente-risiconorm

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn koersrisico's, renterisico's en kredietrisico's.

Koersrisico's

De MGR heeft geen leningen in buitenlandse valuta. Transacties in buitenlandse valuta komen niet of nauwelijks voor. Het koersrisico is dus nihil. De MGR heeft geen beleggingen en staatsobligaties. De MGR is verplicht eventuele overtollige middelen bij de schatkist te stallen (schatkistbankieren) en gaat dus geen nieuwe beleggingen aan.

Renterisicobeheer

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op korte termijn weer. Hieronder vallen alle kortlopende financieringen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar. Het doel van dit limiet is om te voorkomen dat bij herfinanciering van de leningen bij (aanzienlijk) hogere rente grote schokken gaan optreden in de hoogte van de rente die de MGR moet betalen. Het niveau van de kasgeldlimiet is beperkt tot 8,2% van het totaal van de primitieve begroting. De wettelijk toegestane kasgeldlimiet van 8,2% is in 2020 niet overschreden. Ook het meerjarenperspectief is dat het niet structureel wordt overschreden.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld worden ingekaderd door de renterisiconorm. Jaarlijks mogen de renterisico's door renteherziening en herfinanciering niet hoger zijn dan 20% van het begrotingstotaal (leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). In 2020 heeft een aflossing plaatsgevonden. Dit is weergegeven in de tabel. In de betreffende tabel is ook te zien dat de renterisiconorm ruimschoots wordt gehaald.

	2020			
Bedragen in € 1.000	Q1	Q2	Q3	Q4
Begrotingstotaal (primitief)	94.402	94.402	94.402	94.402
Percentage	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
Kasgeldlimiet	**7.741**	**7.741**	**7.741**	**7.741**
Omvang vlottende middelen	9.506	11.058	13.396	17.395
Bank-Giro	478	439	457	514
Tegoeden RC	9.028	10.619	12.939	16.881
Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
Omvang vlottende korte schuld	0	0	0	0
Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0	0	0	0
Totaal netto-vlottende schuld	**9.506**	**11.058**	**13.396**	**17.395**
Ruimte (+)	**17.247**	**18.799**	**21.137**	**25.136**

Rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen

Over 2020 bedroegen de rentelasten € 136.000. De rentelasten zijn naar rato van de gemiddelde boekwaarde toegerekend aan de investeringen. De rentelasten worden volledig toegerekend aan de taakvelden. Voor 2020 is er geen renteresultaat behaald.

Bedragen in € 1.000	2020
Begrotingstotaal (primitief)	94.402
Percentage renterisiconorm	20%
Toetsbedrag renterisiconorm	18.880
Aflossingen	53
Ruimte	**18.827**

Schatkistbankieren

Sinds de oprichting in 2015 is de MGR verplicht om haar overtollige middelen aan te houden bij het Rijk. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Hierdoor kan de MGR geen gelden meer beleggen en zijn we voor rentevergoedingen afhankelijk van de vergoedingen die het Rijk geeft. Deze waren in 2020 nagenoeg nihil.

De 'overtollige middelen' zijn de gelden boven een drempelbedrag. Dat drempelbedrag wordt bepaald aan de hand van een percentage van het begrotingstotaal. In enig kwartaal mag dit drempelbedrag aan eigen (gemiddeld) banksaldo niet worden overschreden. De MGR heeft het drempelbedrag in 2020 niet overschreden. Dit is af te lezen uit de tabel ▼

	2020			
Bedragen in € 1.000	Q1	Q2	Q3	Q4
Begrotingstotaal	94.402	94.402	94.402	94.402
Normpercentage	0,75%	0,75%	0,75%	0,75%
Drempelbedrag	708	708	708	708
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	478	439	457	514
Ruimte onder drempelbedrag	**230**	**269**	**251**	**194**
Overschrijding drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

Gewaarborgde geldleningen

De MGR is geen gewaarborgde geldleningen aangegaan bij een externe partij.

Jaar van afsluiten	Omvang	Verval-datum	Rente	Aflossing
2015	1.200.000	02-01-2035	1,74%	Jaalijks
2017	4.500.000	27-04-2037	1,73%	Einde looptijd
2018	2.500.000	25-06-2038	1,705%	Einde looptijd

Overige geldleningen

In 2020 heeft de MGR geen nieuwe leningen aangetrokken. Hierboven de lopende geldleningen ▲

Financieringsbehoefte

Met het verwachte investeringsvolume voor de komende jaren is de huidige financiering afdoende. Er bestaat voor de komende jaren geen behoefte aan het aantrekken van nieuwe geldleningen. Op 16 juli 2020 is met de BNG een krediet- en depotarrangement in rekeningcourant afgesloten. Dit is met name gedaan om mogelijk pieken of scherpe terugval in inkomsten tijdelijk te kunnen opvangen.

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering is de sturing en beheersing van de primaire en ondersteunende processen om het voorgenomen beleid en de daarmee samenhangende doelstellingen van de MGR te realiseren.

Een goede bedrijfsvoering is een voorwaarde voor het uitoefenen van het beleid, de dienstverlening aan kandidaten en ondernemers en de uitvoering van projecten. De kwaliteit van de uitvoering van de taken van de MGR is in grote mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering. In deze paragraaf informeren wij u over de belangrijkste bedrijfsvoeringsprocessen binnen de MGR. U vindt informatie over het beleid, de organisatie, het personeelsbeleid, informatisering, de administratieve organisatie en de kansen en bedreigingen voor de MGR.

Beleid van de bedrijfsvoering

De organisatiestructuur van de MGR is een afgeleide van het zogenoemde afdelingenmodel. De organisatie staat onder algemene leiding van een algemeen directeur en de secretaris van de MGR. Binnen de MGR is de planning & control cyclus ingericht. Deze start met de begroting waarin de afspraken over het te voeren beleid worden vastgelegd. In 2020 hebben wij met rapportages tussentijds aan de regio verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. Het jaar sluiten we af met de jaarrekening waarin we verantwoording afleggen over boekjaar 2020.

Naast de verantwoordingsdocumenten zijn de volgende documenten opgesteld om de bedrijfsvoering verder vorm te geven:

- Notitie weerstandsvermogen
- Notitie en richtlijn activeren en afschrijving
- Treasurystatuut
- Financiële verordening
- Controleverordening
- Controleplan
- Beschrijvingen van de primaire processen
- Gastheerrol
- Re-integratieverordening
- Mandatering
- Informatiebeveiligingsbeleid

Bijgaande notities moeten waarborgen dat de MGR binnen de wettelijke en financiële kaders handelt. De resultaten hiervan leggen we aan het dagelijks en het algemeen bestuur ter besluitvorming voor.

Organisatiestructuur

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen kent de volgende drie bestuursorganen: algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de voorzitter. Daarnaast hebben we een Bestuurscommissie WerkBedrijf en een agendacommissie vanuit de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten.

Algemeen bestuur

Het algemeen bestuur bestaat uit 15 leden (inclusief de voorzitter). Dit zijn leden van de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de deelnemende gemeenten. Aan het algemeen bestuur behoren de taken en bevoegdheden toe die in de wet aan het algemeen bestuur zijn opgedragen, evenals alle bevoegdheden die op basis van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen aan dit orgaan worden opgedragen en niet aan het dagelijks bestuur, de voorzitter of de Bestuurscommissie WerkBedrijf zijn opgedragen.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur telt drie leden inclusief de voorzitter. Conform de wet en de regeling komt het dagelijks bestuur de bevoegdheid toe die in de gemeente toekomt aan het College van Burgemeester en Wethouders dan wel het College van Gedeputeerde Staten.

De voorzitter

De voorzitter wordt door en uit het algemeen bestuur benoemd. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het dagelijks als ook het algemeen bestuur. Hij vertegenwoordigt de regeling in- en buiten rechte.

Bestuurscommissie WerkBedrijf

De leden van de Bestuurscommissie WerkBedrijf worden door het algemeen bestuur benoemd. De Bestuurscommissie WerkBedrijf is verantwoordelijk voor de inhoudelijke koers van het WerkBedrijf als het gaat om re-integratie en arbeidsmatige dagbesteding. De Bestuurscommissie WerkBedrijf adviseert hierin het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Agendacommissie

De agendacommissie bestaat uit raadsleden van de zeven deelnemende gemeenten en kent zeven leden, inclusief de voorzitter. De agendacommissie heeft haar taken en rolopvatting beschreven in haar reglement van orde. Zij heeft als taak de logistieke voorbereiding en planning van de politieke besluitvorming ten behoeve van de gemeenteraden van de aan de MGR deelnemende gemeenten en schept randvoorwaarden zodat de raden hun kaderstellende en controlerende taak goed kunnen vervullen. Verder adviseert zij het dagelijks bestuur over de kwaliteit van de informatievoorziening van en door de MGR, denkt zij mee over de inrichting van de juridische regeling voor de MGR en organiseert ze regionale bijeenkomsten.

Uitvoeringsorganisatie en platform

De uitvoeringsorganisatie kenmerkt zich door een platte organisatie met 2 modules die worden geleid door een directeur/algemeen manager. De MGR kent daarnaast een secretaris/directeur die zorgdraagt voor de coördinatie en afstemming tussen de modules, de verantwoording naar het bestuur en de ontwikkeling van de platformfunctie voor de regio. Binnen iedere module is sprake van een beperkt aantal afdelingen en teams.

Personeelsbeleid

Het afgelopen jaar zijn we actief aan de slag gegaan met de thema's ontwikkeling en vitaliteit. Ontwikkeling van onze medewerkers, maar ook van de organisatie. Wanneer mensen actief bezig zijn met hun persoonlijke ontwikkeling, zijn zij goed in balans zijn en voelen zich vitaal. Vitale medewerkers zijn veerkrachtig en kunnen makkelijker met veranderingen omgaan. Dit heeft ons ten tijden van COVID-19 geholpen om met de juiste dingen aan de slag te gaan en onze werkzaamheden hybride (deels vanuit huis en deels op kantoor) uit te voeren. Vanuit de MGR is veel geïnvesteerd in de kwaliteit van onze digitale, hybride en soms ook fysieke overleggen.

Informatisering en automatisering

De informatisering en automatisering heeft tot doel de dienstverlening van de MGR aan haar klanten en kandidaten te optimaliseren. De informatisering en automatisering van de MGR maakt gebruik van het netwerk van iRvN. iRvN heeft contracten met diverse IT-aanbieders. De MGR maakt daar gebruik van. De belangrijkste systemen waarvan gebruik wordt gemaakt zijn: EVA, Compas en TopDesk. Voor de bedrijfsvoering wordt ook gebruik gemaakt van de informatiesystemen van de gastheer Gemeente Nijmegen. De belangrijkste systemen daarbij zijn: CODA en Beaufort.

Back up, recovery en beveiliging/privacy zijn binnen iRvN vormgegeven en voldoen aan de minimaal daaraan te stellen vereisten om de continuïteit van de bedrijfsvoering voor de MGR te waarborgen. Conform de overeengekomen basisafspraken (DVO) wordt wekelijks een volledige back up gemaakt en dagelijks een incrementaal back-up van de applicatieserver, databases

en netwerkschijven (dus niet van de lokale harde schijven van pc's, laptops en dergelijke). In de basisafspraken zijn eveneens afspraken gemaakt over afdoende logische en fysieke beveiligingsmaatregelen om activiteiten van personen met oneigenlijke of kwaadwillende bedoelingen op het iRvN netwerk en de daarop aangesloten systemen en applicaties uit te sluiten.

Ten behoeve van de informatiebeveiliging worden binnen de MGR procedures en voorzieningen ingericht conform de eisen die gesteld worden in de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten).

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie is zodanig opgesteld dat de dagelijkse gang van zaken erop ingericht is dat de financiële verordening, de controleverordening en het mandaat van de treasury nageleefd worden. Daarbij moet er opgemerkt worden dat MGR de basisadministratie uitbesteed heeft aan de gastheer. Middels de dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn afspraken met de gastheer gemaakt over het binnen haar kaders uitvoeren van de taken.

Rechtmatigheidsverantwoording

In deze rechtmatigheidsverantwoording geeft de MGR Rijk van Nijmegen aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met de door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Deze verantwoording betreft de rechtmatige uitvoering van de taken en omvat het begrotings-, voorwaarden-, misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium bij de desbetreffende financiële beheershandelingen en transacties. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 26 november 2020 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving toegelicht.

	Bedrag	Grensbedrag
		2.700.000
Aanbestedingen	500.000	
Wettelijke Loonkostensubsidies	86.600	
Voorzieningen	2.800	
Declaraties	200	
Totaal afwijkingen		**589.600**

Onze verantwoording hanteert de grensbedragen omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief mutaties in de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2,7 miljoen. Waarbij de MGR Rijk van Nijmegen alle geconstateerde afwijkingen rapporteert aan de deelnemende gemeenten zodat zij daar rekening mee kunnen houden in de eigen rechtmatigheidsverantwoording. De volgende bevindingen zijn geconstateerd:

Toelichting belangrijkste afwijkingen en ondernomen maatregelen

De afwijking ten aanzien van de aanbesteding betreft de gunning van een opdracht waarbij tijdens de marktconsultatie op advies van een derde partij besloten is de Europese Aanbesteding niet door te zetten omdat de verwachting bestond dat er slechts één geschikte aanbieder is. Omdat dit laatste geen reden is om niet een Europese Aanbesteding op te starten is voor een bedrag van € 500.000 een onzekerheid op dit punt ontstaan.

De overige afwijkingen zijn kleiner in omvang waarvan de belangrijkste de wettelijke loonkostensubsidies zijn. Het belangrijkste deel van de fouten worden gemaakt in het onjuist berekenen

van het recht. In 2020 zijn hierom ingezet op deskundigheidsbevordering bij het team van de financiële administratie genomen zoals deskundigheidsbevordering en investering in kwaliteit van medewerkers. Daarnaast is een fout geconstateerd in de bepaling van de doelgroep. Betrokkene hoorde niet tot de doelgroep waardoor de loonkostensubsidie ten onrecht is ingezet. Ook op dit onderdeel is aan deskundigheidsbevordering gedaan.
In bijlage 5 van de jaarrekening staat de verdeling van de afwijkingen per gemeente.

Conclusie De in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties zijn rechtmatig tot stand gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van het algemeen bestuur is gerespecteerd. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald (artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet) en worden door de gemeenteraad zelf nader ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Begrotingsoverschrijdingen

Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen (beleidsmatig en/of financieel) behoeven autorisatie door het algemeen bestuur. In de regel zullen begrotingswijzigingen vooraf door het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur worden voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Slechts indien de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken zal achteraf een begrotingswijziging moeten worden voorgelegd. Indien het algemeen bestuur ermee instemt wordt de besteding alsnog geautoriseerd en is deze rechtmatig. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.
Indien een wijziging niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig. Echter bij overschrijdingen waarbij het dagelijks bestuur bij het doen van de uitgaven binnen het door het algemeen bestuur uitgezette beleid is gebleven, kunnen deze als rechtmatig gezien worden. Het is in zijn algemeenheid niet de bedoeling dat de accountant deze overschrijdingen betrekt bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden gegeven. Wel moet de accountant in het verslag van bevindingen de bedragen, waarvan het college in de jaarrekening heeft aangegeven dat ze nog dienen

Lasten per programma	Begroting 2020 incl. wijziging	Realisatie 2020	Verschil	Overschrijding begroting
Overhead	16.516	16.760	-244	ja
Inkomensregelingen	3.566	3.005	561	nee
Begeleidende participatie	51.010	49.826	1.184	nee
Arbeidsparticipatie	13.872	11.644	2.228	nee
Overhead	8.899	7.845	1.054	nee

te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. De accountant dient in dat kader in ieder geval aan te geven of het overzicht ex artikel 28, eerste lid, van het BBV volledig is of niet.

In onderstaande tabel is per programma aangegeven of zich in 2020 een begrotingsoverschrijding heeft voorgedaan (x € 1.000).

Toelichting begrotingsoverschrijdingen

Overhead (iRvN)

De overschrijding van de lasten van het programma overhead is € 244.000. Deze overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door de extra geleverde plusproducten. Dit zijn diensten of producten die gemeenten extra inkochten. Tegenover deze extra lasten staan daarom ook extra inkomsten.

Inkomensregelingen

De onderschrijding op het programma inkomensregelingen wordt veroorzaakt doordat aan het product Wettelijke loonkostensubsidies € 561.000 minder is uitgegeven. Tegenover deze lagere lasten staan ook lagere baten.

Begeleidende participatie

De onderschrijding op het programma begeleidende participatie wordt enerzijds veroorzaakt door een onderschrijding op de Arbeidsmatige dagbesteding van € 406.000 en anderzijds een onderschrijding op de SW van € 778.000. Tegenover deze lagere uitgaven staan tevens lagere inkomsten.

Overhead (MGR)

De onderschrijding op de overhead bedraagt € 1,1 miljoen. Tegenover deze onderschrijding staan lagere inkomsten.

Conclusie Bij de diverse programma's zijn verschillen geconstateerd ten opzichte van de begroting, zowel in positieve als in negatieve zin. In deze gevallen is echter sprake van door het algemeen bestuur goedgekeurd beleid of zijn er direct gerelateerde inkomsten. Daarmee zijn er geen relevante onrechtmatigheden gesignaleerd in 2020.

Overschrijdingen investeringskredieten

In 2020 hebben de investeringen geen overschrijding laten zien. Wij zijn binnen het budgetair kader gebleven in 2020.

Conclusie De investeringskredieten hebben niet geleid tot overschrijdingen. Daarmee zijn er geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Onderhoud kapitaalgoederen

Voor groot onderhoud worden geen voorziening getroffen. Er is een meerjarig onderhoudsplan welke periodiek geactualiseerd wordt. De onderhoudskosten van de relevante jaarschijven zijn in de begroting verwerkt.

Verbonden partijen

De MGR Rijk van Nijmegen is de gemeentelijke regeling van de volgende 7 gemeenten:

- Berg en Dal
- Beuningen
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Nijmegen
- Wijchen

Daarmee is de MGR een verbonden partij van deze gemeenten. De MGR zelf heeft geen verbonden partijen. Er bestaat ook geen visie of voornemen om dit komend jaar te wijzigen.

Verklaring van toepasselijkheid

Algemeen

De MGR Rijk van Nijmegen dient het kader van de informatiebeveiliging en privacy te voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De MGR Rijk van Nijmegen heeft geen verplichting om zelfstandig de verklaring van toepasselijkheid in te dienen bij het Rijk. Wel doen we dit indirect via onze deelnemende gemeenten. Onderstaand wordt de naleving van de BIO en de AVG over 2020 nader toegelicht. Aanvullend worden de verantwoording voor Suwinet en de incidenten uitgelicht.

Informatiebeveiliging (BIO)

BIO

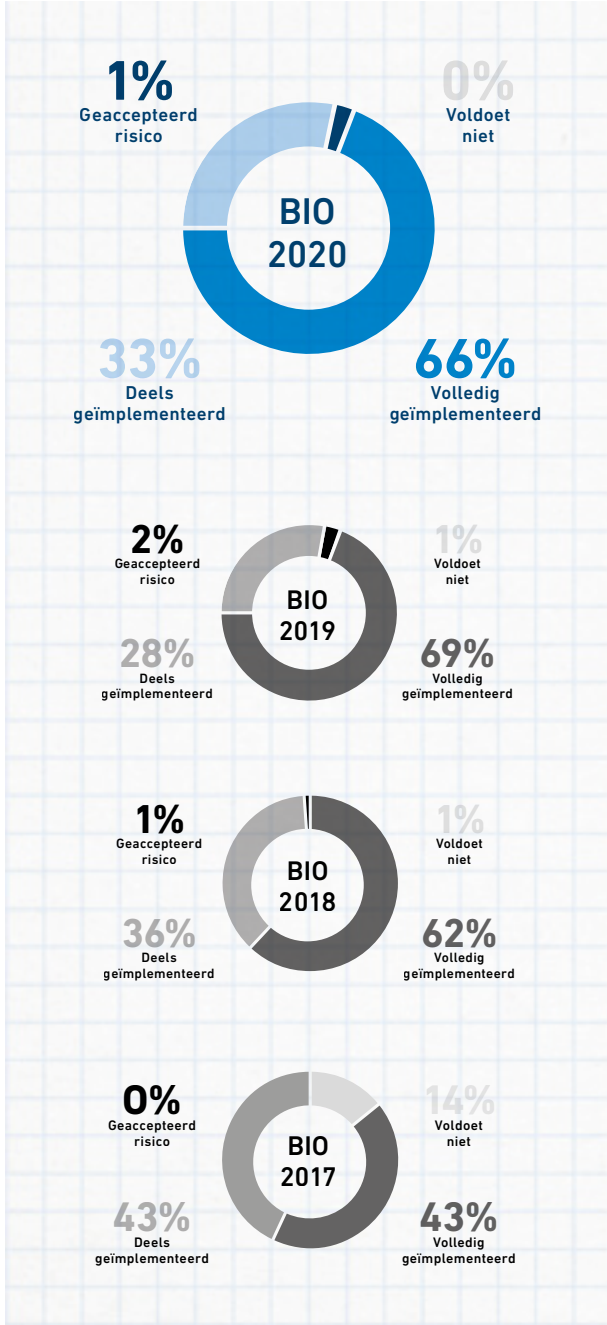
De BIO omvat een 114 control- en 126 verplichte overheidsmaatregelen waaraan voldaan moet worden. Hoe de MGR er momenteel voor staat als het gaat om het implementeren van de BIO maatregelen is goed te zien in de tabellen.

Ten opzichte van 2019 is een verslechtering waarneembaar. Dit wordt veroorzaakt dat de BIG overgegaan is in de BIO. De voor de BIO geldende normen gaan op onderdelen dieper dan bij de BIG. 66% van de maatregelen is volledig geïmplementeerd en 33% van de maatregelen zijn deels geïmplementeerd. Bij de maatregelen die nog niet geheel geïmplementeerd zijn betreft met name documentatie vereisten. In veel gevallen wordt een maatregel dus wel uitgevoerd, maar kan de MGR nog niet voldoende aantonen met bewijsstukken dat de maatregel ook volledig is geïmplementeerd. Hier wordt in 2021 een verdere verbetering verwacht. De maatregelen die nog niet voldoen betreffen met name maatregelen die bij de invoering van de GGI veilig producten zullen voldoen aan de vereisten. Hierbij is het wachten op het landelijk aanbestedingsproces.

Informatiebeveiliging en -plan

In 2020 heeft de MGR Rijk van Nijmegen haar informatiebeveiligingsbeleid 2020-2024 vastgesteld. Aanvullend op het strategische informatiebeveiligingsbeleid, is er een tactisch en operationeel plan. In het plan worden de jaarlijks uit te voeren actie beschreven. De acties zijn gebaseerd op de openstaande BIO maatregelen en onder te verdelen in generieke maatregelen en maatregelen voor de kritische systemen.
De belangrijkste actiepunten waar aandacht aan besteed wordt:

1. De generieke maatregelen zoals het in beeld houden van ons IT landschap, de in- en doorstoomprocedure en de incident-

managementprocedure. In 2020 is de algemene in-, door- en uitstroomprocedure nader bekeken en zijn de eerste stappen gezet om het proces volledig gestroomlijnd te laten verlopen. Ook is op detailniveau geïnventariseerd uit welke onderdelen het IT landschap bestaat, zijn de eerste stappen gezet om het landschap op dat detailniveau in kaart te krijgen en te houden en is de incidentmanagementprocedure vastgesteld. Naast de in het plan opgenomen actiepunten, zijn er ook lopende het jaar acties bijgekomen. De introductie van de wachtwoordmanager (wachtwoordkluis) is daar een goed voorbeeld van.

2. De kritische systemen waarbij aandacht is voor de back-up en recovery procedure, het gebruikersbeheer, de incidentafhandeling en het wijzigingsbeheer. In 2020 zijn procedure afspraken gemaakt om de informatie met betrekking tot de benoemde onderwerpen periodiek te ontvangen. Daarna is getoetst of de afgesproken procedures op de genoemde onderwerpen gevolgd zijn. Op basis van opzet en bestaan is geconstateerd dat de MGR de afgesproken procedures naleeft. Wel is het zeer wenselijk om de naleving van processen verder te borgen.

De bovengenoemde acties dragen bij aan het verhogen van de digitale weerbaarheid en het structureel in beeld brengen van kwetsbaarheden. We zijn nog niet zover dat we nu al over de bevindingen kunnen rapporteren. Daarvoor moeten in 2021 nog een aantal stappen gezet worden. We verwachten hierover in de loop van 2021 voor het eerst over te kunnen rapporteren.

Privacy (AVG)

De MGR heeft een algemeen privacybeleid dat van toepassing is op de gehele organisatie. Dit beleid is in lijn met het algemene beleid van de MGR en de relevante wet- en regelgeving. In het privacyplan zijn de jaarlijks te ondernemen acties omschreven. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan de privacy van betrokkenen en de bewustwording van medewerkers.

Ten aanzien van de privacy is in 2020 het register van verwekingen verder doorontwikkeld en gepubliceerd. Het actueel houden van de verwerkersovereenkomsten met derden betreft een continu proces waar in 2020 verdere structuur in is aangebracht. Ook is de incidentenprocedure geëvalueerd en ge-update.

Tot slot is op een aantal nieuwe een bestaande processen een DPIA uitgevoerd zoals de doorontwikkeling van de applicatie EVA.

Privacy en het naleven van de AVG heeft voor een belangrijk deel met bewustwording te maken. In 2020 is op diverse wijzen aandacht besteed aan bewustzijnsbevordering. Voor medewerkers is de training waardevol rapporteren gehouden waarin uitgelegd is wat wel en niet genoteerd mag worden in het kader van de Participatiewet. Daarnaast hebben alle applicaties en verwerkingen in 2020 een proceseigenaar gekregen om de bewustwording binnen de organisatie te vergroten. Bij de introductietraining van nieuwe medewerkers wordt tevens aandacht gevraagd voor privacy en informatieveiligheid. Ook zijn er phishing en spam acties geweest ter bevordering van de bewustwording onder de medewerkers. Periodiek worden berichten op WerkNet (intranet) geplaats met uitleg en voorbeelden, de kwaliteitsmedewerkers hebben binnen de teams aandacht gehad voor bewustwording en er zijn maatregelen getroffen zoals de invoering van veilig mailen en voorwaardelijke toegang. Voor 2021 staan eveneens een aantal activiteiten op het gebeid van bewustwording op het programma.

Middels bovenstaande acties tracht de MGR Rijk van Nijmegen haar onderkende risico's ten aanzien van het onderwerp privacy te mitigeren. Deze belangrijkste aandachtspunten zijn:

- Het voorkomen van verwerking van (inzage in) persoonsgegevens, in het bijzonder vertrouwelijke informatie, door onbevoegden;
- Het bewustzijn van het personeel op pijl houden;
- Adequate informatie vertrekking aan betrokken over de verwerking van hun gegevens;
- Informatiebeveiliging op peil houden, om zo de betrouwbaarheid van informatie te waarborgen.

Verantwoording Suwinet

Sinds 2018 heeft de MGR de verantwoordelijkheid voor het beheer en de controle op het gebruik van Suwinet door de medewerkers van het Werk-Bedrijf op zich genomen. Omdat de gemeenten eindverantwoordelijke blijven en middels ENSIA verantwoording afleggen over Suwinet, is het belangrijk dat de MGR een Third Party Mededeling (TPM) verklaring kan afgeven. Deze TPM verklaring, een bevestiging van het voldoen aan het gestelde normenkader, heeft de MGR inmiddels ontvangen. De MGR heeft inzake het Suwinet conform gestelde normen gehandeld.

Incidenten

In het afgelopen jaar zijn er 18 (2019; 16) beveiligingsmeldingen geweest. In

- 6 (12) gevallen betreft het algemene persoonsgegevens;
- 2 (3) gevallen betreft het bijzondere persoonsgegevens (waar onder gezondheidsgegevens);
- 1 (1) geval betreft het een wettelijk identificatienummer;
- 9 (0) gevallen betreft meldingen waarbij geconcludeerd is dat er geen persoonsgegevens gelekt zijn.

Twee incidenten zijn in 2020 (2019; één) gemeld bij de AP omdat de benodigde aanvullende informatie niet binnen 72 uur te verkrijgen was. Na beoordeling van de informatie zijn de meldingen ingetrokken omdat het niet meldingswaardige incidenten betrof. In de overige gevallen is na beoordeling gebleken dat het niet noodzakelijk was om een melding bij de AP te doen, omdat het risico op misbruik zeer beperkt dan wel uitgesloten was. Een voorbeeld van een data incident met een laag risico, en tevens het meest voorkomende, is het verlies van een bedrijfstelefoon. Door het toepassen van maatregelen, pincode en ontgrendelen met vingerafdruk, en de mogelijkheid om de telefoon op afstand te wipen is het risico zeer beperkt. Ook phishing-, spam- en dreigmail evenals fraude per telefoon kwamen in 2020 diverse malen voor. Alertheid van medewerkers is hierbij geboden, zowel voor het constateren als het melden. Waar relevant zijn betreffende voorvallen in geanonimiseerde vorm gebruikt als voorbeeld om de bewustwording te vergroten. Daarnaast zijn indien noodzakelijk procedures aangescherpt.

Conclusie De MGR Rijk van Nijmegen heeft, ondanks de benoemde risico's en de incidenten die zich hebben voorgedaan, op dit moment de informatiebeveiliging in beeld. Op bestaande tekortkomingen wordt gestuurd met als doel de risico's en het aantal incidenten weg te nemen, te voorkomen of tot een minimum te beperken zowel op het gebied van privacy als informatieveiligheid.

Jaarrekening 2020

1. Balans per 31-12-2020

Activa	Bedragen in € 1.000	31-12-2020	31-12-2019
Vaste Activa	Materiële vaste activa	8.928	8.402
	Investeringen met een economisch nut	*8.928*	*8.402*
	Financiële vaste activa		487
	Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		*487*
	Totaal vaste activa	**8.928**	**8.889**
Vlottende activa	Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	13.948	10.967
	Vorderingen op openbare lichamen	*697*	*1.165*
	Rekening-courantverhouding met het Rijk	*11.773*	*8.313*
	Overige vorderingen	*1.479*	*1.489*
	Liquide middelen	200	195
	Banksaldo	*200*	*195*
	Overlopende activa	2.027	1.730
	Overlopende activa	*2.027*	*1.730*
	Totaal vlottende activa	**16.176**	**12.892**
	Totaal activa	**25.104**	**21.781**

Passiva	Bedragen in € 1.000	31-12-2020	31-12-2019
Vaste Passiva	Eigen vermogen	0	0
	Algemene reserve	*0*	*0*
	Bestemmings reserve	*0*	*0*
	Gerealiseerd resultaat	*0*	*0*
	Voorzieningen	657	903
	Voorzieningen	*657*	*903*
	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	7.915	7.968
	Onderhandse lening	*7.915*	*7.968*
	Totaal vaste passiva	**8.572**	**8.871**
Vlottende Passiva	Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	10.233	8.111
	Overige schulden	*10.233*	*8.111*
	Overlopende Passiva	6.298	4.799
	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	*6.298*	*4.799*
	Totaal vlottende passiva	**16.531**	**12.910**
	Totaal passiva	**25.104**	**21.781**

Garantstellingen	0	0
Gewaarborgde geldleningen	0	0

2. Het overzicht van baten en lasten over het begrotingsjaar

2.1 Toelichting op overzicht baten en lasten

In de tabel vermelden we de begroting vóór en ná wijziging. De begroting vóór wijziging betreft de ontwerpbegroting 2021-2024 van juli 2020. Deze is door ons bestuur in juli 2020 vastgesteld. In de kolom 'begroting ná wijziging' zijn de technische begrotingswijzigingen te zien, welke het dagelijks bestuur heeft goedgekeurd. Wijzigingen zijn toegelicht in bijlage 7 van de jaarstukken.

Het baten en lasten overzicht betreft de geconsolideerde resultaten van de MGR. In bijlage 6 is de aansluiting tussen de modules en de geconsolideerde MGR staat terug te vinden. In bijlage 7 wordt de begrotingswijziging nader toegelicht.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is vastgesteld dat vanaf 2017 moet worden gerapporteerd op taakvelden. De onderdelen van de MGR zijn als volgt onderverdeeld in de taakvelden:

	MGR totaal			
Baten Bedragen in € 1.000	**begroting 2020 voor wijziging**	**begroting 2020 na wijziging**	**realisatie 2020**	**saldo 2020**
Overhead	17.416	17.541	17.673	132
Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide participatie	54.079	54.064	52.362	-1.703
Arbeidsparticipatie	19.569	18.691	16.040	-2.652
Totaal baten	**94.630**	**93.863**	**89.080**	**-4.784**

Lasten Bedragen in € 1.000	**begroting 2020 voor wijziging**	**begroting 2020 na wijziging**	**realisatie 2020**	**saldo 2020**
Overhead	16.246	16.516	16.760	244
Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide Participatie	51.169	51.010	49.826	-1.184
Arbeidsparticipatie	14.500	13.872	11.644	-2.228
Totaal Programmalasten	**85.481**	**84.964**	**81.235**	**-3.729**
Overhead MGR	9.149	8.899	7.845	-1.055
Totaal lasten	**94.630**	**93.863**	**89.080**	**-4.784**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

Overhead
- iRvN
- WerkBedrijf Vastgoed
- Bestuursondersteuning
- Overhead MGR bij alle onderdelen

Inkomensregelingen
- WerkBedrijf WERK wettelijke loonkosten-subsidie

Begeleide Participatie
- WerkBedrijf WERK arbeidsmatige dagbesteding
- WerkBedrijf SW uitvoering wet sociale werkvoorziening

Arbeidsparticipatie
- WerkBedrijf WERK basisdienstverlening participatiewet en meerwerk

2.2 Toelichting op resultaat vóór eindafrekening

Zoals bekend komt het resultaat van de MGR uit op € 0. De afrekeningen met de deelnemende gemeenten is reeds in de cijfers verwerkt. De reden hiervoor betreft een fiscaal vereiste. In deze toelichting op het resultaat lichten we, conform afspraak met de adviesfunctie, het resultaat voor en na afrekening en per onderdeel toe. Het resultaat van de MGR voor afrekening komt uit op € 2,3 miljoen. Dit resultaat valt uiteen in de volgende onderdelen:

Resultaat vóór en na eindafrekening Bedragen in € 1.000	**Totale baten**	**Totale lasten**	**Resultaat voor eindafrekening**	**Eindafrekening**	**Saldo van baten en lasten**	**Gerealiseerd resultaat**
WerkBedrijf	75.175	72.849	2.326	-2.326	0	0
iRVN	18.449	18.440	9	-9	0	0
Bestuursondersteuning	316	316	0	0	0	0
Consolidatie	-2.525	-2.525	0	0	0	0
Totaal	**91.415**	**89.080**	**2.335**	**-2.335**	**0**	**0**

WerkBedrijf

Het onderdeel Werk laat een voordelig resultaat zien van € 3,3 miljoen. Het resultaat is met name ontstaan doordat de extra middelen van de mei- en septembercirculaire van € 633.100 niet ingezet zijn. Dit komt met name door een onderbesteding op de instrumentgelden van € 1,5 miljoen. Door corona zijn er minder trajecten ingezet. Daarnaast is minder inhuurpersoneel ingezet in de uitvoering waardoor de personele lasten € 490.000 lager zijn. De overhead is € 465.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het terugdraaien van de versnelde afschrijving uit 2019 van € 265.000 in verband met de voorgenomen verhuizing naar de Boekweitweg. Wegens het coronavirus is daarnaast ook bij de ondersteuning minder inhuur geweest waardoor € 225.000 bespaard is op personele lasten.

Met de decembercirculaire 2020 is € 1 miljoen toegekend in de vorm van een aanvullend pakket re-integratiekosten. Deze middelen worden geprogrammeerd voor de jaren 2021 en 2022 in te kunnen spelen op de effecten op de werkgelegenheid wegens corona.

Voor de volgende onderdelen van Werk ontvangen de gemeenten de volgende middelen terug:

- € 776.600 Participatiebudget; Dit betreft het overschot op het Participatiebudget. Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt corona en niet ingezette middelen uit de september- en decembercirculaire 2020.
- € 560.300 betreft minder uitgaven wettelijke loonkostensubsidies conform de melding in de tussenrapportage 2020. Met name wegens een terugval in instroom.
- € 406.300 betreft minder uitgaven arbeidsmatige dagbesteding conform de melding in de tussenrapportage 2020. Met name wegens een terugval in gebruik van dagdelen en een lagere instroom. In deze afrekening is reeds voorzien in de meerkostenregeling en de afgegeven omzetgarantie tot 1 augustus 2020.

De Sociale Werkvoorziening laat een voordelig resultaat zien van € 583.000. Dit is in tegenstelling tot de melding bij de halfjaarcijfers. Daar verwachten we een tekort van € 882.000.
Het positieve voordeel van 2020 ter grootte van

€ 583.100 wordt met name veroorzaakt doordat de salarislasten SW een onderschrijding lasten zien van € 330.000. Het voordeel wordt met name behaald door een lager dan verwachte loonstijging van de SW-medewerkers en een hogere daling van het aantal verloonde formatieplaatsen. Daarnaast is het lage inkomensvoordeel € 187.000 voordeliger uitgevallen dan begroot. Bij het opstellen van de begroting was voorzien in een lager inkomensvoordeel wegens loongroei van de SW medewerkers. De overige lasten SW laten een voordeel zien van € 217.000. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere lasten woon- werkverkeer en lagere kosten van de arbodienst. Dit betreft een eenmalig corona effect.

De overhead laat een voordeel zien van € 353.000. Dit wordt voor € 177.000 veroorzaakt door lagere loonkosten van het ambtelijk personeel. Met name veroorzaakt doordat een medewerker is overgegaan naar BlueView en een aantal medewerkers buiten de MGR werk gevonden hebben. Dit was bij het opstelling van de begroting niet voorzien. Voor € 170.000 wordt de daling veroorzaakt door lagere materiële lasten.

De omzet SW laat als gevolg van coronaverlet een daling zien van € 796.000. De omzet daling, voor zover daar harde uitspraken over te doen zijn lijkt grotendeels veroorzaakt zijn door de corona. De overige baten laten een voordeel zien van € 319.000 dit wordt veroorzaakt door een bijdrage vanuit het UWV inzake de transitievergoeding SW. Hier staat een gelijk bedrag aan lasten tegenover. De kostprijs per subsidie-eenheid (SE) voor de SW is daardoor lager dan begroot. Begroot was een bedrag van € 30.529. De kostprijs is € 29.473 geworden.

Bij Vastgoed zijn de resultaten conform begroting gerealiseerd. De geraamde huurbaten zijn deels gerealiseerd. De onder realisatie in de huurbaten zijn opgevangen door besparingen in de lasten.

iRvN

Bij de iRvN is een klein voordelig resultaat behaald. Daarnaast zijn er een aantal verschuivingen gerealiseerd. Het resultaat per onderdeel ziet er als volgt uit:

- Bij automatisering zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd.
- Bij informatie & applicatiebeheer is een resultaat behaald van € 9.000 voordelig.

Bestuursondersteuning

Bij Bestuursondersteuning zijn de activiteiten conform begroting gerealiseerd.

Een nadere toelichting van de totstandkoming van de realisering van de baten en lasten leest u in hoofdstuk 7 van de jaarrekening.

2.3 Voorstel resultaatbestemming

Het voorstel aan het algemeen bestuur is om het resultaat 2020 als volgt te bestemmen: Resultaten te verwerken in de gemeentelijke bijdrage volgens onderstaand schema en conform de verdelingssystematiek zoals genoemd in de grondslagen (zie hoofdstuk 3). De afrekeningen zullen apart plaatsvinden op de volgende onderdelen:

WerkBedrijf, onderdeel Werk:

Voordeel resultaat	€ 3.329.300
Af: Circulaires 2020	€ 1.653.700
Af: Vooruit ontvangen subsidies	€ 900.000
Te verdelen voordelig resultaat	€ 776.600
Voordeel arbeidsmatige dagbesteding	€ 406.300
Voordeel wettelijke loonkosten-subsidies	€ 560.300

WerkBedrijf, Onderdeel SW:

Voordeel resultaat afrekening € 583.000

iRvN, onderdeel Automatisering

Voordeel resultaat afrekening € 0

iRvN, onderdeel Informatie & Applicatiebeheer

Resultaat afrekening € 9.000

Bestuursondersteuning

Resultaat afrekening € 0

Voorstel resultaatbestemming Bedragen in € 1.000	WerkBedrijf				ICT-Rijk van Nijmegen			Bestuurs-ondersteuning		MGR
	SW	**WERK***	**Vastgoed**	**Totaal**	**Automa-tisering**	**Info-& Appl. Beheer**	**Totaal**	**BO**	**Totaal**	**Totaal**
Beuningen	-103	-70	0	-174	0	0	0	0	0	-174
Berg en Dal	-63	-203	0	-266	0	0	0	0	0	-266
Druten	-80	-114	0	-194	0	0	0	0	0	-194
Heumen	27	-226	0	-199	0	0	0	0	0	-199
Mook en Middelaar	0	-12	0	-12	0	0	0	0	0	-12
Nijmegen	-247	-1.048	0	-1.296	0	-9	-9	0	0	-1.305
Wijchen	-71	-69	0	-140	0	0	0	0	0	-140
West Maas en Waal	-45	0	0	-45	0	0	0	0	0	-45
Totaal	**-583**	**-1.743**	**0**	**-2.326**	**0**	**-9**	**-9**	**0**	**0**	**-2.335**

In de tabel hiernaast is het onderdeel WERK verder gespecificeerd.

Afrekening Wettelijke loonkostensubsidie en Arbeidsmatige dagbesteding

Voor de afrekening van de Wettelijke loonkosten-subsidie en Arbeidsmatige dagbesteding (Op Weg Naar Werk) is geen bestuursbesluit nodig. Voor de volledigheid geven we wel deze resultaten per gemeente weer ten opzichte van de begroting.

De verantwoording van dit inkomensdeel is terug te vinden in bijlage 2.

Verbijzondering voorstel resultaatbestemming voor WERK naar de verschillende onderdelen Bedragen in € 1.000	WERK					Totaal
	ADB	WLKS	Participatie			
			Resultaat	Circulaires mei/sept/dec	Budget 2020 naar 2021	
Beuningen	-97	3	-100	98	25	-70
Berg en Dal	-102	-96	-253	181	66	-203
Druten	-18	-69	-75	26	21	-114
Heumen	-110	-113	-63	42	17	-226
Mook en Middelaar	-20	12	-22	11	6	-12
Nijmegen	-60	-296	-2.605	1.205	707	-1.048
Wijchen	0	-3	-213	89	58	-69
West Maas en Waal	0	0	0	0	0	0
Totaal*	**-406**	**-561**	**-3.329**	**1.653**	**900**	**-1.743**

Wettelijke loonkostensubsidie Bedragen in € 1.000	**Baten loonkostensubsidie**	**Bestedingen loonkostensubsidie**	**Betalingsverplichting gemeenten**
Nijmegen	2.146	1.850	-296
Wijchen	380	377	-3
Berg en Dal	345	249	-96
Beuningen	264	267	3
Mook en Middelaar	34	47	12
Heumen	181	69	-113
Druten	216	148	-69
Totaal	**3.566**	**3.005**	**-561**

De verantwoording van het aantal dagdelen is terug te vinden in bijlage 3.

Arbeidsmatige dagbesteding Bedragen in € 1.000	**% Begroot**	**Ingelegd**	**Daadwerkelijke lasten**	**Personele lasten**	**Betalingsverplichting gemeenten**
Nijmegen	55%	1.532	1.313	159	-60
Wijchen	8%	232	208	24	0
Druten	5%	143	110	15	-18
Berg en Dal	11%	314	180	33	-102
Beuningen	12%	320	190	33	-97
Heumen	6%	171	44	18	-109
Mook en Middelaar	3%	81	52	8	-20
Totaal	**100%**	**2.793**	**2.097**	**290**	**-406**

Gemeentelijke bijdragen overzicht

Gemeentelijke bijdragen Bedragen in € 1.000	WerkBedrijf WERK					Bestuur	iRvN		Subtotaal	Overige bijdragen	Totaal
	Basisdienst-verlening	**Arbeidsmat. Dagbesteding**	**WLKS**	**SW**	**Vastgoed**	**Bestuurs-ondersteuning**	**Automati-sering**	**Informatie en Applicatie**	**Deelnemers-bijdragen**	**Meerwerk**	**Bijdragen**
Berg en Dal	1.111	212	249	4.355	21	23	908	0	6.879	0	**6.879**
Beuningen	454	223	267	2.885	14	17	968	0	4.828	0	**4.828**
Druten	325	125	148	2.130	10	13	492	0	3.244	0	**3.244**
Heumen	278	62	69	1.407	7	11	564	0	2.397	0	**2.397**
Mook en Middelaar	96	61	47	0	0	5	286	0	494	0	**494**
Nijmegen	11.295	1.472	1.850	24.119	115	119	8.223	3.660	50.853	387	**51.241**
Wijchen	933	232	377	4.521	22	27	1.177	0	7.289	0	**7.289**
West Maas-en Waal	0	0	0	1.309	0	0	0	0	1.309	0	**1.309**
Totaal	**14.491**	**2.387**	**3.005**	**40.726**	**189**	**216**	**12.618**	**3.660**	**77.293**	**387**	**77.680**

3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen de nominale waarden, tenzij bij het balanshoofd anders vermeld is.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten zijn slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, zijn in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Schattingswijzigingen

Op 9 juli 2020 heeft het algemeen bestuur besloten dat de financiële gevolgen van de herhuisvesting van de Nieuwe Dukenburgseweg naar de Boekweitweg te groot is voor de gemeente Nijmegen. Daardoor blijft de MGR Rijk van Nijmegen vooralsnog gehuisvest in het pand aan de Nieuwe Dukenburgseweg. Daarmee wordt de resterende afschrijvingstermijn van de investering aan de Nieuwe Dukenburgseweg verlengd van 2 naar 10 jaar. De reguliere jaarlijkse afschrijving is € 52.500. De boekwaarde per 1-1-2020 wordt verdeeld over 10 jaar, Dit heeft tot gevolg dat de afschrijving in 2020 afneemt van € 264.000 naar € 26.400 voor de komende 10 jaar. In de toelichting op de exploitatierekening lichten wij de toename van de afschrijvingslasten toe bij het onderdeel Werk onder taakveld overhead MGR.

Balans

Vaste Activa

Materiële vaste activa met economisch nut. De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de bruto-verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, eventueel verminderd met bijdragen van derden en verminderd met afschrijvingen.

De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. De kosten voor de verbouwing van het bedrijfspand zijn geactiveerd in de materiële vaste activa. De afschrijving op materiële vaste activa vangt aan in het jaar na de in gebruik name van de materiële vaste activa.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn vastgesteld aan de hand van notitie richtlijnen activeren en afschrijven activa, artikel 4, lid 2 en 3. De gehanteerde termijnen in jaren staan genoteerd in de tabel hieronder. Aan de materiële vaste activa wordt geen rente toegerekend.

Materiële vaste activa	Termijn (in jaren)
Gronden en terreinen	0
Bedrijfsgebouwen	40
Voorzieningen aan terreinen	25
Machines, apparaten en installaties	15
Inventarissen	10
Vervoersmiddelen	5
ICT – Investeringen (mobiele devices)	3
ICT – Overige investeringen	5
Overige Activa	10

Financiële vaste activa. Onder financiële vaste activa vallen kapitaalverstrekkingen, verstrekte leningen, overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer en bijdragen aan activa in eigendom van derden artikel 36 BBV.

Vlottende Activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

Liquide middelen zijn tegen de nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen

Omdat sprake is van een gemeenschappelijke regeling waarvoor de deelnemende gemeenten verantwoordelijk zijn is het uitgangspunt vermogensvorming binnen de MGR Rijk van Nijmegen beperkt te houden. De deelnemende gemeenten houden in haar weerstandsvermogen rekening met de bij de MGR aanwezige risico's.

Vaste Passiva

De vaste passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste passiva hebben een rentetypische looptijd van meer dan één jaar. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. In de toelichting op de balans zijn deze nader toegelicht.

Vlottende Passiva

De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. De vlottende passiva hebben een rentetypische looptijd van één jaar of korter.

Overzicht van baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben in het boekjaar, worden in de jaarrekening verwerkt indien zij bekend zijn op het moment van het opmaken van de jaarrekening.

Bijdrage per gemeente

De subsidies van de deelnemende gemeenten hebben een structureel karakter en zijn bedoeld om de activiteiten van de MGR te bekostigen. De subsidies zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, rekening houdend met een eventuele terugbetalingsverplichting. De voor de subsidie geldende wet- en regelgeving is gevolgd. De bijdrage per gemeente is per module anders afgesproken. Op hoofdlijnen wordt de bijdrage als volgt bepaald:

WerkBedrijf

- Voor het onderdeel WERK draagt iedere deelnemende gemeente het volledige Participatiebudget over aan de MGR.
- Voor het onderdeel SW wordt een kostprijs per SE bepaald. De bijdrage wordt bepaald op basis van het aantal SE deelnemers in een gemeente.

iRvN

- Voor het onderdeel automatisering is de bijdrage van iedere gemeente op basis van verdeelsleutels bepaald. De verdeelsleutels betreffen; inbreng, fte's, inwoneraantallen of op basis van werkelijke lasten.
- Voor het onderdeel applicatiebeheer worden op begrotingsbasis afspraken gemaakt.

Bestuursondersteuning

- De bijdrage is bepaald op basis van het aantal inwoners.

Eventuele overschotten of tekorten worden in de eindafrekening met de gemeenten verrekend.

Waarbij geldt dat over- en onderschrijdingen op het Werk-, SW- en iRvN budget gezamenlijk gedragen worden. Hierbij wordt bovenstaande systematiek gehanteerd. Daarnaast worden budgetten voor een specifiek doel toegekend, zoals arbeidsmatige dagbesteding (Op Weg Naar Werk) en de wettelijke loonkostensubsidies. Deze budgetten worden ook alleen voor dat doel ingezet en per gemeente afgerekend. Mede omdat de wettelijke grondslag hierbij anders ligt.

Belasting Toegevoegde Waarde (BTW)

De BTW wordt volgens het nieuwe BTW model gehandhaafd.

- Het onderdeel Werk deels onder de koepelvrijstelling, zoals afgestemd met de Belastingdienst.
- Het onderdeel SW en iRvN onder de ondernemers BTW.

Vennootschapsbelasting (VPB)

In 2017 heeft de Belastingdienst geconcludeerd dat de MGR onder voorwaarden niet VPB plichtig is. De afspraken die daarover met de Belastingdienst gemaakt zijn hebben wij voor 2020 strikt toegepast. Wijziging in activiteiten vanuit de MGR of inzichten vanuit de Belastingdienst kunnen dit standpunt doen wijzigen.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Met ingang van 1 januari 2013 is de WNT van kracht. De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'. 'Topfunctionarissen' zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. De WNT verplicht ook tot openbaarmaking van de bezoldiging van de 'overige functionarissen', indien deze de bezoldiging of de ontslaguitkering de maximale norm te boven gaat. De algemene WNT-norm voor 2020 bedraagt € 201.000.

Normenkader rechtmatigheid

Op 26 november 2020 is door het algemeen bestuur het normenkader vastgesteld. Daarin wordt rekening gehouden met meerdere wetten in formele zin. Deze zijn van buitenaf opgelegd en derhalve niet beinvloedbaar door het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur of de directie, noch enige ander persoon of orgaan welke direct of indirect bij MGR Rijk van Nijmegen is betrokken. Deze wetten vallen automatisch onder het normenkader waarbinnen MGR Rijk van Nijmegen opereert. Hiernaast worden de belangrijkste genoemd:

- EU aanbestedingsregels

Onze jaarrekening hanteert grensbedragen omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief mutaties in de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2,7 miljoen.

- Grondwet
- Burgerlijk Wetboek
- Gemeentewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)
- Participatiewet en de daarbij horende regelingen/protocollen
- Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) en daarbij behorende regelingen/protocollen
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Besluit begroting en verantwoording (Bbv)
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado)
- Wet Financiering decentrale overheden (Fido) en aanverwante regelingen (Ruddo)
- Wet Normering Topinkomens (WNT)
- Wet modernisering invoering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen
- Fiscale wetgeving in brede zin
- Sociale wetgeving in brede zin
- Wet markt en overheid
- Algemene verorden ing gegevensbescherming (AVG)

4 Toelichting balans per 31 december 2020

Vaste activa

Materiële vaste activa

De MGR heeft alleen investeringen met economisch nut. De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2020	Boekwaarde per 31-12-2019
Gronden en terreinen	899	899
Bedrijfsgebouwen	1.482	1.521
Machines, apparaten en installaties	264	316
Inventarissen	552	644
ICT - Investeringen (Mobiele devices)	1.239	885
Overige ICT - Investeringen	4.373	4.123
Onderhanden investeringen	119	14
Totaal	**8.928**	**8.402**

Het volgende overzicht geeft het verloop van de materiële vaste activa weer:

Bedragen in € 1.000	Aanschafwaarde 01-01-2020	Cumulatieve afschrijvingen 01-01-2020	Boekwaarde 01-01-2020	Investeringen 2020	Afschrijving 2020	Desinvesteringen 2020	Afschrijving desinvesteringen 2020	Boekwaarde 31-12-2020
Bedrijfsgebouwen								
Boekweitweg	1.567	46	1.521	0	39	0	0	1.482
Subtotaal	**1.567**	**46**	**1.521**	**0**	**39**	**0**	**0**	**1.482**
Grond en terreinen								
Boekweitweg	636	0	636	0	0	0	0	636
St. Teunis Molenweg	263	0	263	0	0	0	0	263
Subtotaal	**899**	**0**	**899**	**0**	**0**	**0**	**0**	**899**
ICT-investeringen Mobiele devices								
ICT Werkplekinrichting telefonie	1.805	920	885	761	406	0	0	1.239
Subtotaal	**1.805**	**920**	**885**	**761**	**406**	**0**	**0**	**1.239**
Machines, apparaten en installaties								
Nieuwe Dukenburgseweg - WBRN	788	471	316	0	53	0	0	264
Subtotaal	**788**	**471**	**316**	**0**	**53**	**0**	**0**	**264**
Overige ICT-investeringen								
ICT werkplekinrichting PC's	1.746	402	1.344	843	349	0	0	1.838
Licenties	763	189	574	0	153	0	0	422
Werkbedrijf inventaris	60	0	60	0	12	0	0	48
Applicatielandschap EVA	550	0	550	0	110	0	0	440
Centrale computercapaciteit/Netwerkmigratie	2.422	828	1.594	514	485	0	0	1.624
Subtotaal	**5.542**	**1.419**	**4.123**	**1.357**	**1.109**	**0**	**0**	**4.373**
Kantoorinventaris								
Meubilair - Werkbedrijf	673	216	458	0	64	0	0	394
Meubilair - IRvN	278	91	186	0	28	0	0	158
Subtotaal	**951**	**307**	**644**	**0**	**92**	**0**	**0**	**552**
Onderhanden investeringen								
Nieuw applicatielandschap EVA fase 2	14	0	14	105	0	0	0	119
Subtotaal	**14**	0	**14**	**105**	0	**0**	**0**	**119**
Totaal	**11.566**	**3.164**	**8.402**	**2.223**	**1.698**	**0**	**0**	**8.928**

Hiernaast staat een overzicht om het beschikbaar gestelde krediet te vergelijken met de daadwerkelijke realisatie op de investeringen ▶

De investeringen in 2020 van € 2,2 miljoen betreffen grotendeels de investeringen in ICT gerelateerde aankopen zoals te zien in onderstaande specificatie. Door de corona en versnelde invoering van Microsoft 365 is er in 2020 voornamelijk in vervanging van werkplekken en telefonie geïnvesteerd. De overige investeringen bestaan uit centrale computercapaciteit en het Netwerk. Verderop is dit nader toegelicht.

De versnelde afschrijving van de investering van de Nieuwe Dukenburgseweg is in 2020 voor het deel 2020 teruggedraaid. De afschrijving van de materiële vaste activa vangt aan in het eerste jaar volgend op het jaar van in gebruik name van deze activa. Dat betekent dat alleen over de investeringen van 2019 in 2020 afschrijving heeft plaatsgevonden, niet over de investeringen van 2020.

Door de corona en versnelde invoering van Microsoft 365, heeft er een verschuiving van investeringen in centrale computercapaciteit naar vervanging van werkplekken en telefonie plaatsgevonden. Per saldo is er een onderschrijding van € 282.000 op ICT-investering.

Bedragen in € 1.000	Beschikbaar gesteld krediet 2020	Budgetover-heveling vanuit 2019	Cumulatief beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2020	Afwijking cumulatief
ICT-Investeringen:	2.000	400	2.400	2.118	282
Totaal doorlopend	**2.000**	**400**	**2.400**	**2.118**	**282**
WerkBedrijf inventaris	0	240	240	0	240
Onderhanden werk (EVA fase 2)	0	286	286	105	181
Totaal	**2.000**	**926**	**2.926**	**2.223**	**703**

Concreet betekent dit dat er vanwege corona meer laptops zijn uitgerold dan vooraf begroot (overschrijding van € 193.000). Ook is het mobiele telefoniebudget dit jaar overschreden. Het laatstgenoemde komt mede doordat de Nationale CoronaMelder niet wordt ondersteund op de oude iPhone 6. Daardoor is deze des gewenst vervangen door een nieuwe iPhone (overschrijding van € 261.000).

Daarentegen is het investeringsvolume met betrekking tot de Citrix omgeving niet volledig aangewend en is de verbouwing van de serverzaal lager uitgevallen dan begroot. Daarnaast gaat een deel van de back-up voorziening naar de Cloud. We nemen dit mee in het ontwerp back-up voorziening 2022. Voor nu betekent dit dat het investeringsvolume van de back-up voorziening van € 350.000 nog niet wordt aangewend. De totale onderschrijving op centrale computercapaciteit en Netwerk is € 735.000.

Het investeringsbudget dat niet wordt gerealiseerd in 2020 als gevolg van de coronacrisis kan worden gebruikt naar 2021. Aangezien de onderschrijding van € 244.000 valt binnen bandbreedteafspraak van 20% van het investeringsvolume van € 2 miljoen hoeft het budget niet te worden overgeheveld. Daarnaast kan het onbenutte investeringsvolume de komende jaren ten gunste komen aan het exploitatiebudget.

Tot slot is bij WerkBedrijf EVA fase 2 gestart. Dit project loopt door in 2021. Het inventarisbudget betreft een doorlopend budget.

Financiële vaste activa

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer kunnen als volgt gespecificeerd worden ▶

De compensatieregeling, waarbij ondernemers een vergoeding krijgen voor de transitievergoeding die zij hebben betaald als de arbeidsovereenkomst na 104 weken ziekte wordt beëindigd, zal door UWV uitbetaald worden. Alle declaraties over 2019 zijn in 2020 door het UWV afgewikkeld en (op € 6.000 na) conform ons ingediende verzoek vastgesteld. Omdat gebleken is dat de vordering snel afgewikkeld wordt door UWV is deze post ter grootte van € 350.000 in 2020 opgenomen onder de vlottende activa.

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde	
	31-12-2020	31-12-2019
Vordering transitievergoedingen UWV	0	487
Totaal	**0**	**487**

Vlottende activa

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden ▶
De verschillende posten die behoren tot de vlottende activa worden hiernaast verder uitgesplitst.

Bedragen in € 1.000	Openstaande vorderingen 31-12-2020	Voorziening ononbaarheid 31-12-2020	Boekwaarde	
			31-12-2020	31-12-2019
Vorderingen op openbare lichamen	697	0	697	1.165
Rekening-courantverhouding met het Rijk	11.773	0	11.773	8.313
Overige vorderingen	1.538	-60	1.479	1.489
Totaal	**14.008**	**-60**	**13.948**	**10.967**

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen worden in de tabel hiernaast verder gespecificeerd ▶

Bedragen in € 1.000	Openstaande vorderingen 31-12-2020	Voorziening oninbaarheid 31-12-2020	Boekwaarde	
			31-12-2020	31-12-2019
Debiteuren	192	0	192	11.102
-/- vooruit gefactureerde deelnemersbijdrage	0	0	0	-10.552
Saldo debiteuren	**192**	**0**	**192**	**550**
Terug te vorderen btw	0	0	0	0
Door te schuiven btw naar gemeenten	505	0	505	596
Overige vorderingen op openbare lichamen	0	0	0	19
Totaal	**697**	**0**	**697**	**1.165**

Vorderingen op openbare lichamen: Debiteuren

Van de debiteuren openbare lichamen 2020 staat per 18 januari 2021 nog een bedrag van € 87.000 open.

Vorderingen op openbare lichamen: Door te schuiven BTW naar gemeenten

Onder de vorderingen op openbare lichamen valt ook een bedrag voor terug te vorderen BTW bij de verschillende gemeenten. De MGR kan deze BTW zelf niet terug vorderen van het Rijk, maar dient via de gemeenten teruggevorderd te worden. Het bedrag van € 505.000 wordt verdeeld aan de hand van de inwonersaantallen in de BRN norm 2019. De bedragen zijn bij de aangifte gecommuniceerd naar de deelnemende gemeenten. De facturen zijn reeds verstuurd op basis van de gegevens uit tabel hiernaast ▶

Bedragen in € 1.000	Inwoners BRN 2020	% BTW terugvordering	Totaal doorschuif BTW per gemeente	Al afgerekend Q1 en Q2 per gemeente	Terug te vorderen BTW per gemeente
Berg en Dal	35	10,8%	101	46	54
Beuningen	26	8,0%	75	34	41
Druten	19	5,9%	55	25	30
Heumen	16	5,1%	48	22	26
Mook en Middelaar	8	2,4%	23	10	12
Nijmegen	177	55,1%	513	235	278
Wijchen	41	12,7%	119	54	64
Totaal	**321**	**100%**	**932**	**427**	**505**

Rekening Courantverhouding met het Rijk

Naast deze vorderingen, heeft de MGR een positief deposito saldo bij de rekening-courantverhouding met het Rijk ter waarde van € 11,8 miljoen.

Schatkistbankieren

De MGR is verplicht om hun overtollige liquide middelen aan te houden bij het Rijk. De MGR mag geen gemiddeld banksaldo hebben (per kwartaal) dat het drempelbedrag overschrijdt. Het drempelbedrag wordt vastgesteld aan de hand van een normpercentage van de begrotingswaarde. Dit normpercentage bedraagt 0,75%, maar het drempelbedrag kan nooit lager zijn dan € 702.000. De begrotingswaarde in 2020 bedraagt € 94,6 miljoen. Het drempelbedrag is gedurende 2020 niet overschreden, zoals te zien in de tabel ▶

Bedragen in € 1.000	2020			
	Q1	Q2	Q3	Q4
Begrotingstotaal	94.630	94.630	94.630	94.630
Normpercentage	0,75%	0,75%	0,75%	0,75%
Drempelbedrag	702	702	702	702
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	478	439	457	514
Ruimte onder drempelbedrag	**224**	**263**	**245**	**188**
Overschrijding drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

Overige vorderingen

De overige vorderingen worden in bijgaande tabel nog verder gespecificeerd ▶

Overige vorderingen Bedragen in € 1.000	Openstaande vorderingen 31-12-2020	Voorziening oninbaarheid 31-12-2020	Boekwaarde	
			31-12-2020	31-12-2019
Debiteuren	1.500	-60	1.440	1.426
Overige vorderingen	39	0	39	63
Totaal	**1.538**	**-60**	**1.479**	**1.489**

De debiteurenpositie overige debiteuren is € 1,4 miljoen. Hiervan is per 18 januari 2021 € 387.000 ontvangen. In het resterende bedrag van € 1,1 miljoen zitten enkele oude openstaande posten, waar een voorziening voor is opgenomen van € 60.000 voor verwachte oninbare debiteuren.

Liquide middelen

Het saldo van liquide middelen bestaat uit het banksaldo en het kasgeld van de MGR. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het MGR.

Op 16 juli 2020 is met de BNG een krediet- en depotarrangement in rekeningcourant afgesloten. De kredietlimiet bedraagd € 2 miljoen en heeft een looptijd voor onbepaalde tijd. Rente bedraagd de 1-maands Euribor, vermeerderd met een spread van 30 basispunten.

Overlopende activa

De overlopende activa wordt verder gespecificeerd zoals hiernaast getoond ▶

De vooruitbetaalde bedragen WerkBedrijf ter grootte van € 122.000 bestaan voornamelijk uit de loonkostensubsidies en de IPS-trajecten. Deze lasten zijn geboekt in 2020, terwijl ze betrekking hebben op 2021. Onderstaande tabel geeft het overzicht weer van deze kosten. Deze vooruitbetaalde bedragen zitten tevens grotendeels in de crediteuren. Deze worden gesaldeerd in de vooruitbetaalde bedragen en crediteuren voor bovenstaande bedragen.

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2020	Boekwaarde per 31-12-2019
Banksaldo	200	195

Overlopende activa Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2020	Boekwaarde per 31-12-2019
Vooruitbetaalde bedragen Werkbedrijf	122	75
Nog te ontvangen bijdragen gemeenten	0	695
Nog te ontvangen bijdragen (WIW-ID en transitievergoeding UWV)	526	0
Vooruitbetaalde overige facturen	1.380	961
Totaal	**2.027**	**1.730**

Vooruitbetaalde bedragen WerkBedrijf Bedragen in € 1.000	Vooruitbetaalde bedragen 31-12-2020
WLKS betrekking op 2021	35
FLKS betrekking op 2021	1
TLKS betrekking op 2021	14
Ontwikkeltrajecten betrekking op 2021	0
IPS betrekking op 2021	72
Totaal	**122**

Vooruitbetaalde overige facturen

De meeste vooruitbetaalde facturen, ter grootte van € 1,4 miljoen, hebben betrekking op iRvN. Dit betreffen voornamelijk betaalde facturen voor service-contracten die betrekking hebben op 2021.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten ▶

Eigen vermogen Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2019	Onttrekkingen 2020	Toevoegingen 2020	Boekwaarde per 31-12-2020
Gerealiseerd resultaat	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	**0**	**0**	**0**	**0**

De MGR zal de vorming van eigen vermogen beperkt houden aangezien alle resultaten op de onderdelen verrekend worden met de deelnemende gemeenten. De tabel geeft dan ook een resultaat van € 0 weer.

Voorzieningen

De post voorzieningen bestaat uit reorganisatievoorzieningen die betrekking hebben op het voormalig werkvoorzieningsschap Breed en het strategische personeelsplan (SPP). Deze post valt als volgt te verdelen ▶

Voorzieningen Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2019	Onttrekkingen 2020	Toevoegingen 2020	Vrijval 2020	Boekwaarde per 31-12-2020
Reorganisatievoorzieningen Breed 2012	235	147	0	0	88
Reorganisatievoorziening SPP	669	100	0	0	570
Totaal	**904**	**247**	**0**	**0**	**657**

In 2012 hebben de deelnemende gemeenten € 11,3 miljoen geïnvesteerd om de reorganisatie van het voormalige werkvoorzieningsschap Breed te financieren. Hier is in de daaropvolgende jaren € 2,9 miljoen naar de gemeenten teruggestort, doordat de eerste vorderingen op het herplaatsen van de boventallige medewerkers succesvol was. In 2016 is deze voorziening met een resterende hoogte van € 1,1 miljoen overgedragen aan de MGR. Eind 2020 resteert een betalingsverplichting van € 88.000.

Door de afbouw van meerwerk en de sociale werkvoorziening zijn de budgetten de afgelopen jaren sterker dan normaal afgenomen. Daardoor is WerkBedrijf genoodzaakt om haar personeelsbestand versneld af te bouwen. Om de afbouw van het personeel, zoals opgenomen in het SPP te realiseren is een voorziening gevormd ter grootte van € 669.000. In 2020 is daaraan per saldo € 100.000 onttrokken ten behoeve van mobiliteitstrajecten.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt ▶

De MGR heeft in januari 2015 een langlopende ondernemingslening afgesloten van € 1,2 miljoen met een looptijd van 20 jaar. De lening is aangegaan ter financiering van de investering in de materiële vaste activa. Deze lening wordt jaarlijks op basis van contract afgelost over de looptijd van de lening en bevat een rentelast van 1,74% per jaar. In 2020 is de rentelast op deze lening € 16.000 geweest.

Daarnaast is er in april 2017 een aflossingsvrije lening afgesloten van € 4,5 miljoen. Deze lening is afgesloten bij de NWB Bank met een looptijd van 20 jaar en bevat een rentelast van 1,73% per jaar. De rentelast op deze lening is in 2020 € 77.000. Tot slot is in juni 2018 een aflossingsvrije lening afgesloten van € 2,5 miljoen. Deze lening is afgesloten bij de BNG bank met een looptijd van 20 jaar en een rentelast van 1,71% per jaar. De rentelast op deze rekening in 2020 is € 22.000.

In het overzicht wordt het verloop van de vaste schulden weergegeven met een looptijd langer dan één jaar:

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2020	Boekwaarde per 31-12-2019
Onderhandse leningen - binnenlandse banken en overige financiële instellingen	7.915	7.968
Totaal	**7.915**	**7.968**

Bedragen in € 1.000	Saldo per 31-12-2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-2020
Onderhandse leningen	7.968	0	-53	7.915

Vlottende passiva

De vlottende passiva bestaan uit de volgende posten ▶

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2020	Boekwaarde per 31-12-2019
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	10.233	8.111
Overlopende passiva	6.298	4.799
Totaal	**16.531**	**12.910**

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn verder uitgesplitst ▶

Bedragen in € 1.000	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2019
Crediteuren	2.930	2.096
Pensioenen	306	277
Belastingen	2.831	2.795
Afrekening arbeidsmatige dagbesteding gemeenten	406	184
Arbeidsmatige dagbesteding uitvoerende instellingen	598	278
Afrekening deelnemersbijdragen	1.369	169
Afrekening Loonkostensubsidies gemeenten	560	0
Nog te betalen loonkostensubsidies/ontwikkeltrajecten	368	513
Nog te betalen afrekening gastheerschap	0	889
Te betalen ID-afrekening instellingen	0	78
Afrekening wijkwerk/ID afrekening	191	104
Afrekening meerwerk	115	57
Overige schulden	558	671
Totaal	**10.233**	**8.111**

Crediteuren

Op de post crediteuren staat aan het eind van 2020 een bedrag van € 2,9 miljoen open. Hiervan is € 317.000 gesaldeerd met de vooruitbetaalde loonkostensubsidies zoals te zien bij vooruitbetaalde bedragen. Per saldo staat er daarmee per jaareinde € 2,9 miljoen open. Van de € 2,9 miljoen heeft de MGR per 23 januari 2020 € 2,2 miljoen voldaan en moet er nog een post van € 0,6 miljoen voldaan worden.

Pensioenen

Pensioenen betreft de nog af te dragen pensioenverplichtingen eind 2020.

Belastingen

De positie aan de Belastingdienst is in de tabel verder toegelicht. De loonheffing bestaat uit de loonheffingen SW en ambtelijk.

In dit overzicht is te zien dat de loonheffing, het lage inkomensvoordeel en de af te dragen BTW is samengevoegd als totaalpositie aan de Belastingdienst ▶

Belastingen Bedragen in € 1.000	**Saldo per 31-12-2020**	**Saldo per 31-12-2019**
Loonheffing	2.608	2.576
LIV	-364	-516
Af te dragen BTW	587	735
Totaal	**2.831**	**2.796**

Afrekening arbeidsmatige dagbesteding

In de tabel is de specificatie opgenomen van de terug te betalen bedragen aan de deelnemende gemeenten weergegeven. Dit heeft betrekking op de arbeidsmatige dagbesteding. Er is minder gerealiseerd op arbeidsmatige dagbesteding dan dat er baten voor zijn opgehaald. Daardoor bestaat er nog een betalingsverplichting aan de deelnemende gemeenten van € 406.000 ▶

Arbeidsmatige Dagbesteding Bedragen in € 1.000	**% Begroot**	**Bijdrage**	**Gedeclareerde dagdelen 2020**	**Personele lasten**	**Afrekening 2020**
Nijmegen	55%	1.532	1.313	159	-60
Wijchen	8%	232	208	24	0
Druten	5%	143	110	15	-18
Berg en Dal	11%	314	180	33	-102
Beuningen	12%	320	190	33	-97
Heumen	6%	171	44	18	-110
Mook en Middelaar	3%	81	52	8	-20
Totaal	**100%**	**2.793**	**2.097**	**290**	**-406**

Arbeidsmatige dagbesteding uitvoerende instellingen

De afrekening van december en de eindafrekening van de arbeidsmatige dagbesteding van zorginstellingen zijn reeds nog niet ontvangen. Bij deze afrekeningen wordt € 598.000 aan lasten verwacht.

Afrekening deelnemersbijdragen

In bijgaand overzicht is de specificatie per onderdeel te zien van de afrekeningen aan de gemeenten.

Afrekening resultaat Bedragen in € 1.000	**Saldo per 31-12-2020**
Afrekening SW	583
Afrekening Werk	777
Afrekening Vastgoed	0
Afrekening BO	0
Afrekening Automatisering	0
Afrekening Applicatiebeheer	9
Totaal	**1.369**

Afrekening Werk	
Resultaat werk	2.429
Decembercirculaire	1.020
Overheveling budget	900
Totaal resultaat Werk	*4.349*
Decembercirculaire	-1.020
Vooruitontvangen subsidie 2021	-900
Resultaat exploitatie	**2.429**
Nog te factureren	
meicirculaire	-47
septembercirculaire	-586
decembercirulaire	-1.020
Totaal nog te factureren	*-1.653*
Per saldo terug naar gemeente	**777**

Afrekening Loonkostensubsidies gemeenten

In de tabel staat de specificatie van de terug te betalen bedragen aan de deelnemende gemeenten met betrekking tot de wettelijke loonkostensubsidie. Doordat er minder gerealiseerd is op loonkostensubsidies dan dat er baten voor zijn opgehaald, bestaat er nog een terugbetalingsverplichting voor de deelnemende gemeenten van €560.000.

Wettelijke loonkostensubsidie Bedragen in € 1.000	**Baten loonkostensubsidie**	**Bestedingen loonkostensubsidie**	**Betalings-verplichting**
Nijmegen	2.146	1.850	-296
Wijchen	380	377	-3
Berg en Dal	345	249	-96
Beuningen	264	267	3
Mook en Middelaar	34	47	12
Heumen	181	69	-113
Druten	216	148	-69
Totaal	**3.566**	**3.005**	**-561**

Nog te betalen Loonkostensubsidies/ontwikkeltrajecten

Zoals bij de overlopende activa te zien worden er periodieke deelbetalingen gedaan met betrekking tot de loonkostensubsidies en de ontwikkeltrajecten. Bijgaand een specificatie van de nog te betalen bedragen over 2020.

Bedragen in € 1.000	**Balanswaarde per 31-12-2020**
Nog te betalen loonkostensubsidies	339
Nog te betalen ontwikkeltrajecten	29
Totaal	**368**

Te betalen ID-afrekening instellingen/afrekening Wijkwerk

Dit betreft de subsidie afrekeningen WIW/ ID-banen. Met één partij loopt op dit moment een discussie over de systematiek van afrekenen.

Afrekening meerwerk

De afrekening meerwerk heeft betrekking op de projecten Aanvullende Aanpak € 25.000 en Statushouders € 90.000.

Overige schulden

De overige schulden staan uit bij diverse partijen. Deze kosten hebben allen betrekking op 2020, maar zijn nog niet verrekend ▶

Bedragen in € 1.000	Balanswaarde per 31-12-2020
IPS	168
Kosten signaallijst	179
Kosten signaallijst iRvN	176
Verr.RC Nettosal en overige	35
Totaal	**558**

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt (rechtsonder) ▶

De vooruit ontvangen bedragen van € 6,3 miljoen bestaan voor:

- € 2,4 miljoen uit vooruit gefactureerde deelnemersbijdragen SW 2021 bij de deelnemende gemeenten;
- € 1,9 miljoen uit vooruitontvangen subsidies 2021 ten behoeve van projecten in 2021;
- € 1,4 miljoen uit nog niet bestede middelen ESF project "actieve inclusie", SAR, IPS en Perspectief Op Werk. Dit zijn extra middelen die van het Rijk of gemeenten verkregen zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden van de MGR. De projectperiode van deze budgetten is nog niet afgerond. Een inhoudelijke toelichting op de voorgang van deze projecten wordt gegeven in de paragraaf "Regionale projecten" in het jaarverslag;
- € 402.000 uit gespaarde verlofuren;
- € 182.000 uit rente en overige nog te betalen bedragen.

Overlopende passiva Bedragen in € 1.000	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2019
Vooruitgefactureerde deelnemersbijdrage	2.398	3.453
Participatiebudget decembercirculaire naar 2021	1.020	0
Vooruitontvangen subsidie 2021	900	0
Perspectief op werk	784	0
Verlof	402	306
ESF	250	0
IPS Nijmegen/regio	158	402
IPS Nijmegen nieuw	125	0
Overige	91	0
Rente	90	91
SAR	82	251
Nog te factureren IPS	0	141
Accountant/advies	0	40
Aangegane verplichtingen Maat en Meerwerk	0	115
Totaal	**6.298**	**4.799**

5 Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balans-datum met een materiële impact op de jaar-stukken 2020.

6 Niet uit de balans blijkende langlopende financiële verplichtingen

Uit verschillende doorgenomen contracten is gebleken dat de MGR voor een aantal toekomstige jaren verbonden is aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste verplichtingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

a) Huurovereenkomsten
b) Inkoopcontracten
c) Vakantiegeld en verlofdagen

A) Huurovereenkomsten

De MGR heeft een tweetal huurovereenkomsten met de gemeente Nijmegen afgesloten. De huurovereenkomst met de iRvN heeft een looptijd van vijf jaar en loopt tot en met 31 december 2025. Na het verstrijken van de vijf jaarperiode wordt de overeenkomst jaarlijks met een jaar verlengt. De resterende verplichting bedraagt € 546.700. De huurovereenkomst met Werkbedrijf heeft tevens een looptijd van vijf jaar en loopt tot en met 31 mei 2025. Na het verstrijken van de vijf jaarperiode wordt de overeenkomst jaarlijks met een jaar verlengt. De resterende verplichting bedraagt € 1,3 miljoen. Aan de huur is een facilitaire overeenkomst verbonden die dezelfde looptijd heeft dan de huurcontracten. De resterende verplichting daarvoor bedraagt € 629.200.

Naast de huurovereenkomsten heeft de MGR een gastheerovereenkomst met de gemeente Nijmegen gesloten voor de PIOFAH taken. Deze overeenkomst loopt van 2015 tot en met 31 december 2022. De resterende verplichting bedraagt € 1,3 miljoen.

Bedragen in € 1.000	Resterende waarde	
	MGR exclusief iRvN	**iRvN**
Contracten die aflopen in 2021	5.616	5.069
Contracten die doorlopen na 2021	2.206	2.973
Totaal	**7.822**	**8.042**

Op 7 september 2020 heeft de MGR een huurovereenkomst afgesloten voor de huur van een bedrijfspand aan de Tarweweg 1 te Nijmegen. De huurovereenkomst is aangegaan voor een periode van 5 jaar lopend tot 31 augustus 2025. De resterende huur verplichting bedraagt € 244.500.

B) Inkoopcontracten

De MGR heeft diverse inkoopcontracten gesloten met onder andere zorgverleners. In deze overeenkomsten is afgesproken dat de MGR cliënten kan plaatsen bij de desbetreffende zorgverleners. Met de zorgverleners is afgesproken dat er een bepaald aantal cliënten geplaatst kan worden, er wordt echter afgerekend per daadwerkelijk geplaatste cliënt. Hieronder staat het overzicht vermeld van de contractwaardes, de reeds bestelde contractwaarde, en het resterende bedrag wat nog verhaald zou kunnen worden. Er moet echter de nadruk gelegd worden op het feit dat het gaat om mogelijke kosten, en dat de MGR niet verplicht is om alle contracten volledig af te nemen. De verwachting is dat niet alle contracten volledig gelicht zullen worden.
Daarnaast heeft de iRvN een aantal inkoopcontracten afgesloten. Deze hebben betrekking tot ICT

gerelateerde taken en de inhuur van ondersteunend personeel.

C) Vakantiegeld en verlofdagen

De deelnemende gemeenten staan altijd garant voor de betaling/verplichtingen uit hoofde van vakantiegeld en verlofdagen voor de SW-medewerkers. Vanuit dit achterliggende feit en het feit dat MGR Rijk van Nijmegen dezelfde uitgangspunten voor verslaggeving/verantwoording toepast als de deelnemende gemeenten (BBV) is er voor gekozen de verplichtingen uit hoofde van vakantiegeld en -dagen niet te waarderen in de balans per 31 december. Het bedrag dat wordt opgenomen onder niet uit de balans blijkende verplichtingen betreft enkel het vakantiegeld, gezien er volgens beleid geen verlofuren uitbetaald worden tenzij dit niet anders kan door bijvoorbeeld overlijden. De omvang hiervan wordt dermate klein geschat over de volledig resterende uitstroom periode van de SW-medewerkers, dat er geen bedrag voor wordt opgenomen. De omvang van de verplichting inzake vakantiegeld bedraagt per 31 december 2020 € 1,57 miljoen.

7 Toelichting op overzicht baten en lasten over 2020

Bedragen in € 1.000	Totale baten	Totale lasten
WerkBedrijf	72.849	72.850
Bestuursondersteuning	316	316
iRvN	18.440	18.440
Consolidatie	-2.525	-2.525
Totaal	**89.080**	**89.080**

7.1 Baten en lasten MGR totaal

Zoals bekend komt het resultaat van de MGR uit op € 0. De afrekeningen met de deelnemende gemeenten zijn reeds in de cijfers verwerkt. De reden hiervoor betreft een fiscaal vereiste. In dit resultaat zijn de afrekeningen met de gemeenten reeds verwerkt. Hieronder lichten we kort per onderdeel de resultaten voor afrekening toe:

WerkBedrijf

Voor de volgende onderdelen van Werk ontvangen de gemeenten de volgende middelen terug:

- € 776.600 Participatiebudget; Dit betreft het overschot op het Participatiebudget. In dit bedrag zit reeds verwerkt de vooruit ontvangen subsidies 2021 van € 900.000, de mutaties uit de mei- september en decembercirculaire 2020 van € 1,6 miljoen en het voordelig resultaat van €3,3 miljoen.
- € 560.300 betreft minder uitgaven wettelijke loonkostensubsidies conform de melding in de halfjaar rapportage 2020. Met name wegens een terugval in instroom.
- € 406.300 betreft minder uitgaven arbeidsmatige dagbesteding (Op Weg Naar Werk) conform de melding in de tussenrapportage 2020. Met name wegens een terugval in gebruik van dagdelen en een lagere instroom. In deze afrekening is reeds voorzien in de meerkostenregeling en de afgegeven omzetgarantie tot 1 augustus 2020.

De Sociale Werkvoorziening laat een voordelig resultaat zien van € 583.000. Dit is in tegenstelling tot de melding bij de halfjaarcijfers. Daar verwachten we een tekort van € 882.000.

Het positieve voordeel van 2020 ter grootte van € 583.100 wordt met name veroorzaakt doordat de salarislasten SW een onderschrijding lasten zien van € 330.000. Het voordeel wordt met name behaald door een lager dan verwachte loonstijging van de SW medewerkers en een hogere daling van het aantal verloonde formatieplaatsen. Daarnaast is het lage inkomensvoordeel € 128.000 voordeliger uitgevallen dan begroot. Bij het opstellen van de begroting was voorzien in een lager inkomensvoordeel wegens loongroei van de SW medewerkers. De overige lasten SW laten een voordeel zien van € 217.000. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere lasten woon-werkverkeer en lagere kosten arbodienst. Dit betreft een eenmalig corona effect. De overhead laat een voordeel zien van € 353.000. Dit wordt voor € 177.000 veroorzaakt door lagere loonkosten van het ambtelijk personeel. Met name veroorzaakt doordat een medewerker mee overgegaan is naar BlueView en een aantal medewerkers buiten de MGR werk gevonden hebben. Hetgeen met opstelling van de begroting niet voorzien was. Voor € 170.000 wordt de daling veroorzaakt door lagere materiële lasten. De omzet SW laat als gevolg van coronaverlet een daling zien van € 796.000. De omzet daling, voor zover daar harde uitspraken over te doen zijn lijkt wel grotendeels veroorzaakt zijn door de corona. De overige baten laten een voordeel zien van € 350.000 dit wordt veroorzaakt door een bijdrage vanuit het UWV inzake de transitievergoeding SW. Hier staat een gelijk bedrag aan lasten tegenover. De kostprijs per subsidie-eenheid (SE) voor de SW is daardoor lager dan begroot. Begroot was een bedrag van € 30.529. De kostprijs is € 29.473 geworden.

Bij Vastgoed zijn de resultaten conform begroting gerealiseerd. De geraamde huurbaten zijn deels gerealiseerd. De onder realisatie in de huurbaten zijn opgevangen door besparingen in de lasten.

iRvN

iRvN heeft in 2020 een voordeel van € 9.000 op de gemeentelijke bijdrage ten opzichte van de bijgestelde begroting. Dit voordeel is het resultaat van onderdeel Informatie & Applicatiebeheer. Bij het onderdeel Automatisering is het resultaat op de gemeentelijke bijdrage € 0. Onder paragraaf 7 zijn de afwijkingen nader toegelicht.

In de verdere stukken komen de onderdelen in detail aan bod, waar het overzicht ook op dat niveau weergegeven is.

7.2 Baten en lasten WerkBedrijf

WerkBedrijf omvat drie onderdelen, namelijk WERK, SW en Vastgoed. De resultaten worden toegelicht in paragraaf 7.2.1 en 7.2.2.

Personele lasten

De totale personele lasten zijn in bovenstaande tabellen niet meer zichtbaar. De personele lasten maken nu onderdeel uit van de programmalasten en de overhead MGR. Hiernaast een overzicht van het verloop van de personele lasten voor 2020 en volgende jaren.
In deze tabel is te zien dat we de komende jaren de personele lasten verder moeten afbouwen

Baten Bedragen in € 1.000	**MGR - module WerkBedrijf**			
	Raming begrotings-jaar voor wijziging	**Raming begrotings-jaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	19.569	18.691	16.040	-2.651
Begeleide participatie	54.906	54.891	53.326	-1.565
Inkomensregelingen	3.566	3.566	3.005	-561
Overhead	615	470	478	8
Totaal baten	**78.656**	**77.618**	**72.849**	**-4.769**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR - module WerkBedrijf			
	Raming begrotings-jaar voor wijziging	**Raming begrotings-jaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	14.788	14.160	11.972	-2.188
Begeleide participatie	51.708	51.548	50.355	-1.193
Inkomensregelingen	3.566	3.566	3.005	-561
Overhead	357	357	347	-10
Totaal Programmalasten	**70.419**	**69.631**	**65.679**	**-3.952**
Overhead MGR	8.237	7.987	7.170	-817
Totaal lasten	**78.656**	**77.618**	**72.849**	**-4.769**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

Bedragen in € 1.000	Salarislasten inclusief inhuur WBRN							
	B 2020 P	**B 2020 W**	**B 2020 W+BW**	**R 2020**	**B 2021 p**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**
Arbeidsparticipatie	5.894	7.907	7.771	7.390	7.268	6.995	7.212	7.317
Begeleide Participatie	5.017	4.720	4.560	4.438	4.026	3.579	3.388	3.029
Overhead	3.775	4.367	4.117	4.079	4.392	4.428	4.309	4.309
Totaal	**14.686**	**16.994**	**16.448**	**15.907**	**15.686**	**15.002**	**14.909**	**14.655**

als gevolg van de aflopende SW inkomsten. De afbouw vindt zowel plaats in het primaire proces als de ondersteuning op alle niveaus binnen de organisatie. De tijdelijke middelen die voor 2021 en 2022 zijn ontvangen zijn nog niet vertaald in extra formatie omdat ten tijde van het opstellen van de begroting nog geen duidelijkheid over was.

In 2020 zijn de personele lasten van € 15,9 miljoen binnen de begroting gebleven. De onderschrijding van € 550.000 wordt met name veroorzaakt door het a-structureel niet opvullen van vacatures.

7.2.1 Onderdeel WERK

Voor Werk bestaat de afrekening uit de volgende onderdelen.
Voor de volgende onderdelen van Werk ontvangen de gemeenten de volgende middelen terug:

- € 776.600 betreft eenmalig minder uitgaven Participatiebudget.
- € 560.300 betreft eenmalig minder uitgaven Wettelijke loonkostensubsidies.
- € 406.000 betreft eenmalig minder uitgaven Arbeidsmatige dagbesteding (Op Weg Naar Werk).

Baten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel WERK			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Inkomensregelingen	Gemeentelijke bijdragen	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide participatie	Gemeentelijke bijdragen	2.793	2.793	2.387	-406
Arbeidsparticipatie	Gemeentelijke bijdragen	17.188	17.188	14.491	-2.697
	Overige bijdragen	2.381	1.503	1.546	43
	Overige bedrijfsopbrengsten	0	0	3	3
Totaal baten		**25.928**	**25.050**	**21.432**	**-3.618**

Lasten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel WERK			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Inkomensregelingen	Loonkostensubsidie	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide participatie	Arbeidsmatige dagbesteding	2.793	2.793	2.387	-406
Arbeidsparticipatie	Instrumenten	5.082	5.082	3.614	-1.468
	Oude verplichtingen	1.864	1.864	1.750	-114
	Algemene uitvoering arbeidsparticipatie	5.872	5.872	5.314	-558
	Perspectief op werk	893	265	216	-49
	SAR	171	171	170	-1
	Meerwerk	730	730	727	-3
	Masterplan Nijmegen	176	176	180	4
Totaal Programmalasten		**21.147**	**20.519**	**17.363**	**-3.156**
Overhead MGR		4.781	4.531	4.068	-463
Totaal lasten		**25.928**	**25.050**	**21.432**	**-3.618**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

Per taakveld wordt een verklaring gegeven voor de belangrijkste afwijkingen:

Onder het taakveld Inkomensregelingen valt de reguliere wettelijke loonkostensubsidie en de subsidie beschut werken nieuw. In de tussenrapportage is melding gemaakt dat we lager uitkomen. In 2020 zijn minder kandidaten met een indicatie banenafspraak geplaatst dan begroot, met name wegens corona is een terugval in instroom ontstaan. Werkgevers zijn terughoudend in het plaatsen van kandidaten. Met het eind 2020 ingezette "100-banenplan" gaan we ervan uit dat we de instroom vanaf 2021 weer op niveau kunnen brengen. Het eenmalig overschot 2020 ter grootte van € 560.300 is in de eindafrekening met de gemeenten verrekend.

Onder het taakveld Begeleide Participatie valt de arbeidsmatige dagbesteding. Conform de melding in de tussenrapportage 2020 wordt op dit onderdeel een eenmalig voordeel behaald van € 406.000. Dit komt met name door een terugval in gebruik van dagdelen en een lagere instroom. In deze afrekening is reeds voorzien in de meerkostenregeling en de afgegeven omzetgarantie tot 1 augustus 2020. Het eenmalig voordeel is in de eindafrekening met de gemeenten verrekend.

Onder het taakveld Arbeidsparticipatie valt de uitvoering van de Participatiewet. De gemeentelijke bijdragen laten een eenmalige onderschrijding zien van € 2,7 miljoen. Dit voordeel is ontstaan doordat we met de mei- en septembercirculaire voor een bedrag van € 0,6 miljoen aan baten ontvangen hebben. Deze gelden zijn wegens corona eenmalig niet ingezet. Het restant van het voordeel is ontstaan doordat in de uitvoering van de participatiewet minder middelen ingezet

Aan de lasten zijde van het taakveld Arbeidsparticipatie laat de instrumenten een onderschrijding zien van € 1,4 miljoen. Door corona zijn er minder trajecten ingezet. Met name is minder gebruik gemaakt van jobcoaching, begeleiding beschut en de algemene middelen zoals scholing, reiskosten etc.

De onderschrijding van de 'oude verplichtingen' met € 114.000 is het gevolg van een hogere uitstroom oud ID en WIW medewerkers dan verwacht. Deze taak wordt met name uitgevoerd door stichting Wijkwerk.

De onderdelen 'algemene uitvoering arbeidsparticipatie' en 'overhead MGR' laten een totale onderschrijding zien van € 1 miljoen. Deze onderschrijding is met name veroorzaakt doordat minder inhuurpersoneel is ingezet in de uitvoering waardoor de personele lasten € 490.000 lager zijn. De overhead is € 465.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het terugdraaien van de versnelde afschrijving uit 2019 van € 265.000 in verband met de voorgenomen verhuizing naar de Boekweitweg. Wegens het coronavirus is daarnaast ook bij de ondersteuning minder inhuur geweest waardoor € 225.000 minder aan personele lasten is uitgegeven.

7.2.2 Baten en lasten onderdeel SW

Bij de SW is het saldo van de baten en lasten € 583.100. Dit saldo is reeds in de afrekening van 2020 verwerkt. Dit is nader toegelicht bij het resultaat op MGR niveau.

Voor 2020 is de begrote bijdrage van de gemeenten toereikend geweest. De extra middelen die we via de NOW aangevraagd hebben (€ 3,4 miljoen) zijn terugbetaald. Daarnaast hebben we geen beroep hoeven te doen op de extra middelen de gemeenten ontvangen hebben in het kader van corona. In totaal was dit voor 2020 een bedrag van € 2,8 miljoen voor onze regio.

Het positieve voordeel van 2020 ter grootte van € 583.100 wordt met name veroorzaakt doordat de omzet SW laat als gevolg van coronaverlet een daling zien van € 796.000. De omzetdaling, voor zover daar harde uitspraken over te doen zijn lijkt wel grotendeels veroorzaakt zijn door de corona. Vanaf half maart heeft zowel de productie als de detacheringen minder omzet gedraaid dan begroot. Door aanpassingen aan de werkomgeving zagen we naarmate het jaar vorderde de achterstand teruglopen. Daardoor is ten opzichte van vorig jaar toegevoegde waarde per FTE gedaald met € 768. Van € 7.504 in 2019 naar € 6.734 in 2020.

Baten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel SW			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Begeleide participatie	Gemeentelijke bijdragen	41.309	41.309	40.726	-583
	Netto omzet	*9.496*	*9.496*	*8.700*	*-796*
	Materiaalverbruik / uitbesteed werk	*-20*	*-20*	*-124*	*-104*
	Toegevoegde waarde	9.476	9.476	8.576	-900
	Overige bedrijfsopbrengsten	761	601	569	-32
	Overige bijdragen	240	240	559	319
Totaal baten		**51.786**	**51.626**	**50.430**	**-1.196**

Lasten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel SW			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Begeleide participatie	Salarissen SW-medewerkers	41.387	41.387	40.994	-393
	Bijdrage "lage inkomens"	-250	-250	-437	-187
	Personele lasten	4.436	4.276	4.173	-103
	Overige kosten SW-medewerkers	2.368	2.223	2.007	-216
	Productiekosten	327	472	530	58
	Operationele lasten	62	62	61	-1
Totaal Programmalasten		**48.330**	**48.170**	**47.328**	**-842**
Overhead MGR		3.456	3.456	3.102	-354
Totaal lasten		**51.786**	**51.626**	**50.430**	**-1.196**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

De overige baten laten een voordeel zien van € 350.000 dit wordt veroorzaakt door een bijdrage vanuit UWV inzake de transitievergoeding SW. Hier staat een gelijk bedrag aan lasten tegenover.

De salarislasten SW laten een onderschrijding van de lasten zien van € 390.000. Het voordeel wordt met name behaald door een lager dan verwachte loonstijging van de SW medewerkers en een hogere daling van het aantal verloonde formatieplaatsen. Daarnaast is het lage inkomensvoordeel € 187.000 voordeliger uitgevallen dan begroot. Bij het opstellen van de begroting was voorzien in een lager inkomensvoordeel wegens loongroei van de SW medewerkers.

Het verzuimpercentage als gevolg van ziekte is verbeterd van 18,6% in 2019 naar 17,3% in 2020. Het percentage coronaverzuim bedroeg 12 %.

Het gemiddeld aantal SE's komt uit op 1.381,8. Dit is 16,6 SE hoger dan in de begroting is aangegeven. De kostprijs per SE komt hiermee uit op: € 29.473 per SE (begroot € 30.259). Dat het aantal SE's hoger uitvalt is te wijten aan het lagere uitstroompercentage van langdurig (>104 weken) zieken. Sinds 2019 beëindigen we die dienstverbanden met toekenning van een transitievergoeding. We hadden ingeschat dat dit sneller zou verlopen. Achterstanden bij UWV veroorzaken daar stagnatie van deze uitstroom.

De overige personeelslasten SW laten een voordeel zien van € 217.000. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere lasten woon- werkverkeer en lagere kosten arbodienst. Dit betreft een eenmalig corona effect. De overhead laat een voordeel zien van € 354.000. Dit wordt voor € 177.000 veroorzaakt door lagere loonkosten van het ambtelijk personeel. Met name veroorzaakt doordat een medewerker overgegaan is naar BlueView en een aantal medewerkers buiten de MGR werk gevonden hebben. Hetgeen met opstelling van de begroting niet voorzien was. Voor € 170.000 wordt de daling veroorzaakt door lagere materiële lasten.

7.2.3 Baten en lasten onderdeel Vastgoed

In 2020 waren de verhuurbaten aan externen hoger door extra ruimten die verhuurd zijn. De operationele lasten waren daarentegen tevens hoger door extra lasten op technisch beheer. Bijvoorbeeld door storingen in onder andere airco's.

Baten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel Vastgoed			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	189	189	189	0
	Overige bedrijfsopbrengsten (verhuur)	426	281	289	8
Begeleide participatie	Materiaal verbruik / uitbesteed werk	0	0	-2	-2
	Overige bedrijfsopbrengsten (verhuur)	327	472	512	40
Totaal baten		**942**	**942**	**988**	**46**

Lasten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel Vastgoed			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Begeleide participatie	Kapitaallasten	66	66	70	4
	Operationele lasten	519	519	571	52
	Personele lasten	0	0	0	0
Overhead	Kapitaallasten	43	43	28	-15
	Operationele lasten	314	314	319	5
	Personele lasten	0	0	0	0
Totaal Programmalasten		**942**	**942**	**988**	**46**
Overhead MGR		0	0	0	0
Totaal lasten		**942**	**942**	**988**	**46**

Saldo van baten en lasten		**0**	**0**	**0**	**0**

7.3 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen

ICT Rijk van Nijmegen bestaat uit de onderdelen Automatisering en Informatie- & Applicatiebeheer. Voor het onderdeel automatisering is geen resultaat behaald en bij Informatie- & Applicatiebeheer is een klein resultaat behaald van € 9.000. De bovenstaande cijfers zijn gepresenteerd op taakveldniveau. Hieronder worden de afwijkingen per onderdeel op een gedetailleerder niveau toegelicht. Hierin is het behaalde voordeel van de gemeentelijke bijdrage terug te herleiden.

Baten Bedragen in € 1.000	MGR - module ICT Rijk van Nijmegen			
	Raming begrotings-jaar voor wijziging	**Raming begrotings-jaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	424	424	402	-22
Overhead	17.651	17.921	18.038	117
Totaal baten	**18.075**	**18.345**	**18.440**	**95**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR - module ICT Rijk van Nijmegen			
	Raming begrotings-jaar voor wijziging	**Raming begrotings-jaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	424	424	402	-22
Overhead	15.889	16.159	16.413	253
Totaal Programmalasten	**16.313**	**16.583**	**16.814**	**231**
Overhead MGR	1.762	1.762	1.625	-136
Totaal lasten	**18.075**	**18.345**	**18.440**	**95**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

7.3.1 Onderdeel Automatisering

Bij het onderdeel Automatisering is het saldo van de baten en lasten nihil. Automatisering valt volledig onder het taakveld Overhead. Onderstaand een toelichting op de (belangrijkste) afwijkingen in de baten en lasten ten opzichte van de begroting na wijzigingen.
Hiernaast een toelichting op de (belangrijkste) afwijkingen in de baten en lasten ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

De omvang van de plusproducten is met € 72.000 toegenomen ten opzichte van de tussenrapportage. Alle kosten voor Plusproducten worden één op één doorbelast. Dat betekent een toename in opbrengsten (overige bedrijfsopbrengsten) en in lasten (operationele lasten) voor dit bedrag, maar per saldo doet dit niets.

In de tussenrapportage is benoemd dat we € 300.000 aan extra personele lasten verwachten doordat we extra inhuren bij de Servicedesk en ICT-beheer. Deze prognose met € 44.000 toegenomen. Dit komt met name door extra inhuur i.v.m. corona projecten, zoals extra uitrol van digitale werkplekken (o.a. uitrol van laptops en extra beeldschermen). Maar ook opleidingen van de eindgebruikers i.v.m. het 'nieuwe werken'.

Baten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	12.618	12.618	12.618	0
	Overige bedrijfsopbrengsten	200	300	372	72
	Overige bijdragen	1.066	1.066	1.066	0
Totaal baten		**13.884**	**13.984**	**14.055**	**72**

Lasten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Overhead	Operationele lasten	5.721	5.521	5.676	155
	Personele lasten	5.611	5.911	5.955	44
	Kapitaallasten	1.515	1.515	1.494	-21
Totaal Programmalasten		**12.847**	**12.946**	**13.125**	**178**
Overhead MGR	Overhead MGR	1.037	1.037	931	-106
Totaal lasten		**13.884**	**13.984**	**14.055**	**72**

Saldo van baten en lasten		**0**	**0**	**0**	**0**

Daarnaast krijgt de Servicedesk meer meldingen gedurende de coronatijd. Ook is er extra inhuur ingezet voor beveiliging en het opzetten van de servicezaal in Nijmegen.

Het geprognotiseerde voordeel op de operationele lasten is met € 155.000 afgenomen ten opzichte van de tussenrapportage. Echter is deze afname grotendeels toe te wijden aan de extra pluspro-ducten waar extra inkomsten tegen overstaan. Het eerdergenoemde geprognotiseerde voordeel is gerealiseerd door eenmalige voordelen. Zo zijn er lagere afschrijvingskosten van de multifunctionele printers. Daarnaast zijn ook de verbruikskosten van het printen gedaald door het thuiswerken vanwege de coronacrises. Ook zijn door de coronacrises projecten, zoals bijvoorbeeld het evaluatieonderzoek iRvN, uitgesteld.

De overhead is lager dan begroot, met name door-dat opleidingskosten door de coronacrises zijn uitgesteld en doordat de kosten van het Gastheer-schap lager zijn uitgevallen dan begroot.

We willen daarnaast het risico vermelden dat het Microsoft-contract de volgende jaren duurder wordt door uitbereiding van diensten en deel-nemers en dat de PKI-certificaten van de regio-gemeentes zijn uitgebreid zonder dat dit invloed heeft op de deelnemersbijdrage.

7.3.2 Onderdeel Informatie- & Applicatiebeheer

Bij Informatie- & Applicatiebeheer is het saldo van de baten en lasten € 0. Het resultaat op de gemeentelijke bijdragen ten opzichte van de begroting na wijzigingen is € 9.000 voordelig. De overige bijdragen van de WBRN is met € 22.000 verlaagd door minder dienstverlening. Hieronder volgt een nadere toelichting van de gemeentelijke bijdrage.

Hiernaast een toelichting op de (belangrijkste) afwijkingen in de baten en lasten ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

Baten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- & Applicatiebeheer			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	Overige bijdragen	424	424	402	-22
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	3.669	3.669	3.660	-9
	Overige bedrijfsopbrengsten	98	268	322	54
Totaal baten		**4.191**	**4.361**	**4.384**	**23**

Lasten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- & Applicatiebeheer			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Arbeidsparticipatie	Operationele lasten	38	38	16	-22
	Personele lasten	386	386	386	0
Overhead	Operationele lasten	283	283	271	-12
	Personele lasten	2.752	2.922	3.009	87
	Kapitaallasten	7	7	7	0
Totaal Programmalasten		**3.466**	**3.636**	**3.689**	**53**
Overhead MGR	Overhead MGR	725	725	695	-30
Totaal lasten		**4.191**	**4.361**	**4.384**	**23**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

De omvang van de overige bedrijfsopbrengsten is met € 54.000 toegenomen ten opzichte van de tussenrapportage. Deze plusproducten worden één op één doorbelast en bestaan voornamelijk uit extra dienstverlening. Dat betekent een toename in opbrengsten (overige bedrijfsopbrengsten) en in lasten (personele lasten) voor dit bedrag, maar per saldo doet dit niets.

Op de personele lasten is een nadeel van ruim € 257.000 ten opzichte van de begroting en € 87.000 ten opzichte van de tussenrapportage. Echter is dit nadeel grotendeels toe te wijden aan de extra dienstverlening waar extra inkomsten tegen overstaan. Daarnaast hebben we een Max vs. Max-1 problematiek van € -55.000. De begroting is volgens de richtlijnen gebaseerd op Max-1 (oftewel een gemiddelde periodiek van 10). Doordat het personeelbestand bij I&A veelal bestaat personeelsleden die aan de Max van de periodiek zitten geeft dit een knelpunt van € 55.000, oftewel bijna 1 FTE. Dit knelpunt proberen we reduceren door bij toekomstige vacatures in te zetten op een lagere periodiek, bijvoorbeeld door jongeren aan te nemen.

Ook is het budget voor additionele lasten volledig onder operationele lasten opgenomen, terwijl de lasten ook voor een deel personele lasten betreffen.

De overhead is wat lager dan begroot, met name doordat opleidingskosten door de coronacrises zijn uitgesteld en doordat de kosten van het Gastheerschap lager zijn uitgevallen dan begroot.

7.4 Baten en lasten Bestuursondersteuning

De MGR heeft voor de gemeente Nijmegen werkzaamheden uitgevoerd middels detachering, welke extra opbrengsten hebben gerealiseerd. Hiervoor zijn tevens extra personele lasten gemaakt. Dit saldeert op € 0.

Baten Bedragen in € 1.000		MGR - onderdeel Bestuursondersteuning			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	216	216	216	0
	Overige bijdragen	93	93	100	7
Totaal baten		**309**	**309**	**316**	**7**

Lasten Bedragen in € 1.000		MGR - onderdeel Bestuursondersteuning			
		Raming begrotingsjaar voor wijziging	**Raming begrotingsjaar na wijziging**	**Realisatie begrotingsjaar**	**Saldo**
Totaal Overhead MGR		309	309	316	7
Totaal lasten		**309**	**309**	**316**	**7**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

8 Publicatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De WNT is van toepassing op MGR Rijk van Nijmegen. Het voor MGR Rijk van Nijmegen toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 € 201.000. Dit betref de algemene WNT norm.

Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling
2. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder

Topfunctionarissen inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder

WNT bedragen x € 1	**Secretaris J. Hol**
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,89
Dienstbetrekking?	ja

Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 114.254
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.394
Subtotaal	€ 132.648
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 178.890
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2020	**€ 132.648**

Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2019 bedragen x € 1	**Secretaris J. Hol**
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,89
Dienstbetrekking?	ja

Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 108.063
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.561
Subtotaal	€ 125.624
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 172.660
Totaal bezoldiging 2019	**€ 125.624**

Functies topfunctionarissen	
H. Bruls	Voorzitter AB – DB
C. van Rhee – Oud Ammerveld	Bestuurslid AB
H. Verheijen	Bestuurslid AB
K. Peters	Bestuurslid AB
S. Fleuren	Bestuurslid AB – DB
B. Frings	Bestuurslid AB
N. Derks	Bestuurslid AB – DB
D. Bergman	Bestuurslid AB
S. van Elk	Bestuurslid AB
F. Eetgerink	Bestuurslid AB
L. Bosland	Bestuurslid AB
R. Helmer	Bestuurslid AB
P. de Klein	Bestuurslid AB
W. Gradisen	Bestuurslid AB
I.van de Scheur	Bestuurslid AB
G. de Wildt	Bestuurslid AB
J. Driessen	Bestuurslid AB
M. van Beek	Bestuurslid AB
M. Schoenaker	Bestuurslid AB
A.Stunnenberg	Bestuurslid AB
Esselbrugge	Bestuurslid AB
P. Molenaar	Bestuurslid AB

9 Taakvelden gemeenten

Taakvelden gemeenten Bedragen in € 1.000	Begroting 2020			Begroting 2020 na wijziging			Realisatie 2020			Verschil Begroting na wijziging met Realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.4 Overhead	17.416	25.395	**-7.979**	17.541	25.415	**-7.874**	17.673	24.605	**-7.390**	132	-810	**485**
6.3 Inkomensregeling	3.566	3.566	**0**	3.566	3.566	**0**	3.005	3.005	**0**	-561	-561	**0**
6.4 Begeleide participatie	54.079	51.169	**2.910**	54.064	51.010	**3.054**	52.362	49.826	**2.352**	-1.702	-1.184	**-702**
6.5 Arbeidsparticipatie	19.569	14.500	**5.069**	18.691	13.872	**4.819**	16.040	11.644	**5.037**	-2.652	-2.228	**218**
	94.630	**94.630**	**0**	**93.863**	**93.863**	**0**	**89.080**	**89.080**	**0**	**-4.784**	**-4.784**	**0**

10 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening 2020 van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen te Nijmegen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2020.
2. Het overzicht van baten en lasten over 2020.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. Het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de door het algemeen bestuur op 11 februari 2015 vastgestelde controleverordening en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 890.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en de controleverordening vastgesteld met het besluit d.d. 11 februari 2015 en het normenkader 2020.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen
- De bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het normenkader.

Deloitte.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiele positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado en het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur en het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en

Deloitte.

omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiele risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 25 maart 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: I. Wetters MSc RA

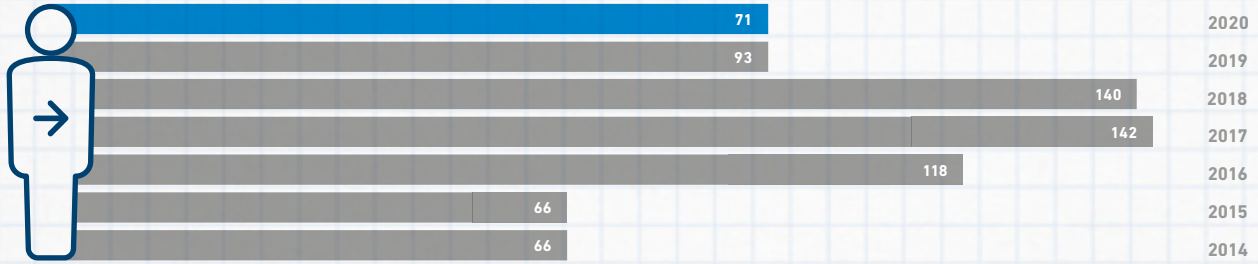
Bijlagen

Gemeente in beeld: **Berg en Dal**

▸ gerealiseerd aantal
▸ begroot
▸ resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

71

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

55 (74)

PLAATSINGEN OP WERK

55 (67) parttime

25 (26) jongeren

11 (12) 55-plussers

11 (26) met arbeids-beperking

13 (19) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

90,4% detacheringen

0,4% beschut

0% werken op locatie

9,2% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	6,8	6,9	7,1	7,3	7,0
Individuele detachering	34,7	33,8	32,9	32,0	33,3
Groepsdetachering	28,8	49,2	50,1	51,1	44,8
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**70,3**	**89,9**	**90,1**	**90,4**	**85,2**
Beschut	21,6	1,3	0,8	0,4	6,0
Leegloop inactief	2,7	2,9	2,3	2,8	2,7
Niet beschikbaar voor werk	5,3	5,9	6,9	6,5	6,1
	100	**100**	**100**	**100**	**100**

38 (44) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

51 (54) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Berg en Dal

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten plaats op een locatie binnen de gemeente. En is een consulent van WerkBedrijf regelmatig op locatie aanwezig om vragen van afdeling Inkomen te beantwoorden en af te stemmen over kandidaten die bij ons een traject volgen (via Berg & Dal Werkt!). Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Berg & Dal Werkt!

Typerend voor de aanpak van Berg en Dal Werkt! is de intensieve bemiddeling van kandidaten. Consulenten bedrijfsdienstverlening van WerkBedrijf zijn wekelijks op drie locaties aanwezig: Millingen aan den Rijn, Groesbeek en Beek. Zij zijn daar aanspreekpunt voor kandidaten, lokale ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeentelijke participatiecoaches. Afgelopen jaar hadden we gemiddeld genomen ongeveer 70 kandidaten in traject via Berg & Dal Werkt! In 2020 plaatsten we 11 kandidaten op betaald werk. 5 kandidaten zijn aan de slag gegaan op een leerwerkplek, 5 op een proefplaatsing en 1 in een ontwikkeltraject. Vijf kandidaten zijn gestart met scholing. Tot slot startten 3 kandidaten met vrijwilligerswerk.

In verband met de coronacrisis is er vanaf maart beperkt tot geen ruimte geweest om kandidaten fysiek te ontmoeten in de verschillende wijkcentra. Het gebrek aan persoonlijk contact heeft zijn weerslag gehad op de resultaten. De arbeidsmarkt heeft klappen gehad en voor de doelgroep van Berg en Dal Werkt! was het extra moeilijk om aan het werk te komen. Toch zijn we als team er goed in geslaagd contact te blijven houden met de kandidaten. Er is hiervoor gebruik gemaakt van bellen en videobellen. De kandidaten hebben dit ook als prettig ervaren.

Directieve benadering

De directieve benadering gaat uit van een aanpak met als elementen meerdere gesprekken en een voorgeschreven werksoort op basis van de actuele mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Dit wordt gecombineerd met intensieve gespreksvoering en uiteindelijk opleggen van maatregelen bij no show of weigering van een aangeboden voorziening. Dit project is uiteindelijk in 2020 niet opgepakt in overleg tussen WerkBedrijf en gemeente Berg en Dal. Dit naar aanleiding van de beperkingen voortvloeiende uit de corona maatregelen.

Samenwerking Sociaal Team

WerkBedrijf werkt samen met het Sociaal Team Berg en Dal. Een consulent van WerkBedrijf is vast aanspreekpunt voor dit team. De consulent geeft advies over de werkmogelijkheden binnen een zorgtraject. Zo kan werk bijdragen aan het oplossen van problematiek. De samenwerking met het Sociaal Team is opgestart. Vanwege de coronacrisis heeft dit afgelopen jaar vooral op digitale wijze plaatsgevonden.

Intensivering werkgeversdienstverlening

WerkBedrijf benadert ondernemers in Berg en Dal die mogelijk werkkansen hebben voor onze kandidaten, maar nog niet met ons samenwerken. Door hen te benaderen worden nieuwe relaties opgebouwd, de zichtbaarheid en bekendheid van WerkBedrijf vergroot en lokale werkkansen in beeld gebracht. Er is een plan opgesteld, in samenwerking met de afdeling economische zaken van Berg en Dal. In dit plan worden 10 zorg(gerelateerde) organisaties in Berg en Dal benaderd. Dit is inmiddels opgestart en werkt door in 2021.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie

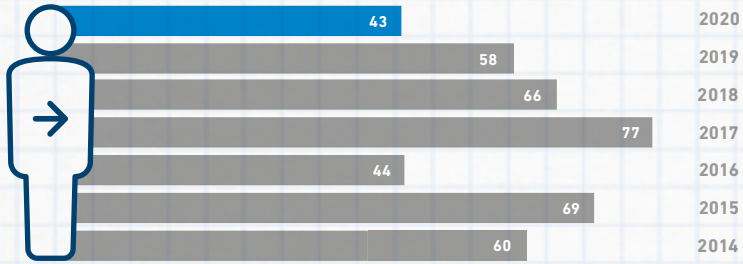
Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	344.854	344.854	0	248.990	0	248.990	-95.865
Arbeidsmatige dagbesteding	0	313.779	313.779	0	212.063	0	212.063	-101.716

Gemeente in beeld: **Beuningen**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

43

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

22 (45)

PLAATSINGEN OP WERK

27 (44) parttime

20 (41) jongeren

9 (18) 55-plussers

18 (24) met arbeidsbeperking

7 (10) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

94,0% detacheringen

0% beschut

110 dienstverbanden

0% werken op locatie

6,0% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	7,6	7,6	7,9	8,2	7,8
Individuele detachering	26,3	25,5	25,0	25,8	25,7
Groepsdetachering	37,4	59,2	60,4	60,0	54,3
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**71,4**	**92,3**	**93,4**	**94,0**	**87,8**
Beschut	22,4	2,4	1,6	0,0	6,6
Leegloop inactief	2,4	2,0	2,3	3,4	2,5
Niet beschikbaar voor werk	3,8	3,3	2,6	2,6	3,1
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

33 (34) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

28 (51) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Beuningen

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten plaats op een locatie binnen de gemeente. En is een consulent van WerkBedrijf regelmatig op locatie aanwezig om vragen van afdeling Inkomen te beantwoorden en af te stemmen over kandidaten die bij ons een traject volgen. Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt. Vanwege landelijke corona maatregelen is afgelopen jaar minder fysieke aanwezigheid geweest in Beuningen. Dit is zoveel als mogelijk opgevangen door verschillende vormen digitaal contact.

Project Actief

In dit project werken we samen met Stichting Perspectief. Stichting Perspectief biedt trajecten aan waarin bijstandsgerechtigden worden gestimuleerd activiteiten te ondernemen. Zo krijgen deelnemers weer perspectief en een tijdsbesteding. In verband met de coronacrisis zijn in de eerste helft van 2020 geen nieuwe kandidaten gestart. In de tweede helft van 2020 zijn 7 kandidaten gestart in een traject.

Taalmeter

De Taalmeter is een instrument waarmee duidelijk wordt of iemand mogelijk moeite heeft met lezen en schrijven. De Taalmeter wordt sinds september 2020 regionaal uitgevoerd. ROC Nijmegen en WerkBedrijf voeren vanaf dan de Taalmeter uit in het kader van een regionale aanpak laaggeletterdheid en basisvaardigheden. Gemeente Beuningen maakt sindsdien ook gebruik van de regionale uitvoering.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie

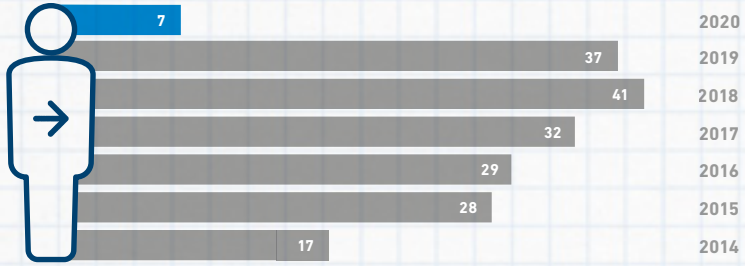
Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	263.584	263.584	0	266.786	0	266.786	3.202
Arbeidsmatige dagbesteding	0	320.111	320.111	0	223.126	0	223.126	-96.985

Gemeente in beeld: **Druten**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

7

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

22 (37)

PLAATSINGEN OP WERK

19 (55) parttime

10 (28) jongeren

1 (10) 55-plussers

8 (23) met arbeidsbeperking

1 (11) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

95,5% detacheringen

0% beschut

87 dienstverbanden

0% werken op locatie

4,5% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	6,2	6,4	6,5	6,6	6,4
Individuele detachering	31,4	31,5	31,4	29,6	31,0
Groepsdetachering	38,1	56,5	57,4	59,2	52,8
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**75,7**	**94,4**	**95,3**	**95,5**	**90,2**
Beschut	18,4	0,0	0,0	0,0	4,6
Leegloop inactief	1,5	1,5	1,5	1,3	1,5
Niet beschikbaar voor werk	4,4	4,1	3,1	3,2	3,7
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

21 (23) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

14 (39) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Druten

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten en de bemiddeling naar werk plaats op een locatie binnen de gemeente. Een tweetal consulenten van WerkBedrijf zijn regelmatig op locatie aanwezig. Ze zijn het aanspreekpunt voor vragen van afdeling Inkomen en stemmen af over trajecten van kandidaten. Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Wijkgericht beheer

In dit team zijn 3 kandidaten uit de Participatiewet en 9 medewerkers uit de Wsw aan het werk in het beheer van de openbare ruimte. Het gaat om plantsoen- en zwerfvuilmedewerkers die onder aansturing van voortrekkers, voormannen en een werkcoach van WerkBedrijf zorgdragen voor het groen in de verschillende wijken van Druten.

Er was ruimte voor maximaal 25 kandidaten.

Intensivering werkgeversdienstverlening

WerkBedrijf benadert Drutense ondernemers die mogelijk werkkansen hebben voor onze kandidaten en nog niet met ons samenwerken. Door hen te benaderen worden nieuwe relaties opgebouwd, de zichtbaarheid en bekendheid van WerkBedrijf vergroot en lokale werkkansen in beeld gebracht. In samenwerking met Economische Zaken van de gemeente Druten zijn afgelopen periode 13 ondernemers geselecteerd voor deze actie. Met de helft van de bedrijven heeft WerkBedrijf inmiddels contact gehad. Vertraging is er vooral door de coronamaatregelen.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie

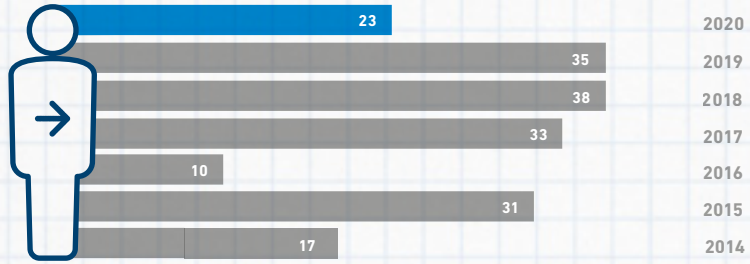
Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	216.424	216.424	0	147.608	0	147.608	-68.816
Arbeidsmatige dagbesteding	0	142.848	142.848	0	125.159	0	125.159	-17.689

Gemeente in beeld: **Heumen**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

23

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

18 (32)

PLAATSINGEN OP WERK

16 (24) parttime

8 (17) jongeren

3 (7) 55-plussers

7 (14) met arbeids-beperking

11 (7) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

91,9% detacheringen

0% beschut

56 dienst-verbanden

0% werken op locatie

8,1% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	9,1	9,5	9,9	9,9	9,6
Individuele detachering	31,9	28,8	29,6	29,3	29,9
Groepsdetachering	29,6	50,1	51,0	52,7	45,9
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**70,7**	**88,4**	**90,5**	**91,9**	**85,4**
Beschut	21,3	0,9	0,0	0,0	5,5
Leegloop inactief	2,6	3,6	4,1	3,9	3,6
Niet beschikbaar voor werk	5,4	7,0	5,3	4,2	5,5
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

12 (20) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

23 (30) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Heumen

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten plaats op een locatie binnen de gemeente. En is een consulent van WerkBedrijf regelmatig op locatie aanwezig om vragen van afdeling Inkomen te beantwoorden en af te stemmen over kandidaten die bij ons een traject volgen. Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Zorgjongeren

WerkBedrijf begeleidt maximaal 10 jongeren met problemen op meerdere leefgebieden (bijvoorbeeld dakloos, psychische problematiek, verslaving, schulden) richting werk. De jongeren kunnen in potentie (betaald) werken, maar daarvoor moeten eerst problemen opgelost worden. De zorgjongerenconsulenten van WerkBedrijf ondersteunen en begeleiden jongeren om deze problemen aan te pakken en stappen te zetten richting werk. Daarvoor werken zij samen met betrokken (zorg)instellingen/organisaties. In 2020 ontvingen 21 jongeren deze dienstverlening. 2 jongeren zijn afgelopen jaar geplaatst op betaald werk en 1 jongere is gestart met een opleiding.

Doorontwikkeling samenwerking WerkBedrijf-Gemeente Heumen

Gemeente Heumen en WerkBedrijf hebben afgelopen jaar ingezet op het verder verbeteren van de aansluiting tussen participatiecoaches en klantmanagers enerzijds en de dienstverlening van WerkBedrijf anderzijds zodat bijstandsgerechtigden op het juiste moment een passend traject naar werk ingaan.

Intensivering werkgeversdienstverlening

WerkBedrijf benadert Heumense ondernemers die mogelijk werkkansen hebben voor onze kandidaten, maar nog niet met ons samenwerken. Door hen te benaderen worden nieuwe relaties opgebouwd, de zichtbaarheid en bekendheid van WerkBedrijf vergroot en lokale werkkansen in beeld gebracht. In samenwerking met Economische Zaken van de gemeente Heumen zijn afgelopen periode 28 ondernemers geselecteerd voor deze actie. Een aantal van hen is benaderd door WerkBedrijf. Door corona hebben we nog niet met iedereen contact gehad. De overige ondernemers benaderen wij de komende maanden.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie

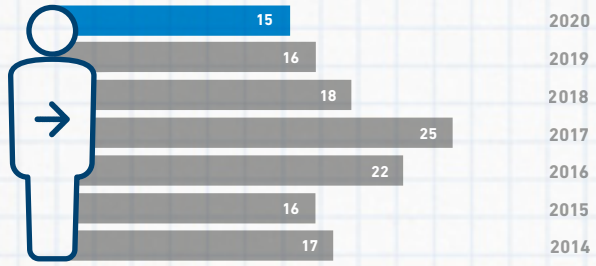
Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	181.335	181.335	0	68.770	0	68.770	-112.565
Arbeidsmatige dagbesteding	0	171.499	171.499	0	61.932	0	61.932	-109.567

Gemeente in beeld: **Mook en Middelaar**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

15

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

2 (8)

PLAATSINGEN OP WERK

½ **6** (5) parttime

<27 **2** (1) jongeren

55> **1** (2) 55-plussers

* **1** (5) met arbeids-beperking

2 (2) statushouders

11 (9) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

5 (5) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Mook en Middelaar

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten plaats op een locatie binnen de gemeente. En is een consulent van WerkBedrijf beschikbaar om vragen van afdeling Inkomen te beantwoorden en af te stemmen over kandidaten die bij ons een traject volgen. Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt. Afgelopen jaar heeft deze dienstverlening door corona voor een groot deel ook digitaal plaatsgevonden.

Zorgjongeren

WerkBedrijf begeleidt maximaal 4 jongeren met problemen op meerdere leefgebieden (bijvoorbeeld dakloos, psychische problematiek, verslaving, schulden) richting werk. De jongeren kunnen in potentie (betaald) werken, maar daarvoor moeten eerst problemen opgelost worden. De zorgjongerenconsulenten van WerkBedrijf ondersteunen en begeleiden jongeren om deze problemen aan te pakken en stappen te zetten richting werk. Daarvoor werken zij samen met betrokken (zorg)instellingen/organisaties. In 2020 ontvingen 6 jongeren deze dienstverlening. Afgelopen jaar is 1 jongere geplaatst op betaald werk.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie.

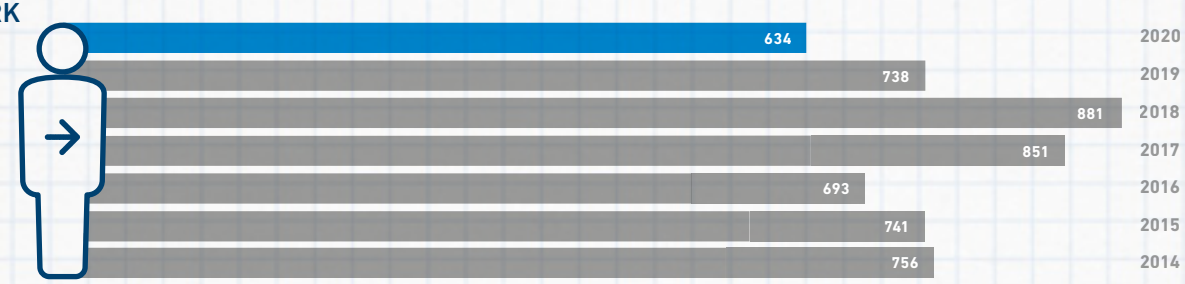
Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	34.346	34.346	0	46.630	0	46.630	12.284
Arbeidsmatige dagbesteding	0	80.728	80.728	0	60.656	0	60.656	-20.072

Gemeente in beeld: **Nijmegen**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

634

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

518 (774)

PLAATSINGEN OP WERK

579 (649) parttime

386 (346) jongeren

64 (118) 55-plussers

172 (187) met arbeids-beperking

103 (98) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

91,8% detacheringen

0,5% beschut

0% werken op locatie

7,7% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	4,4	4,4	4,5	4,7	4,5
Individuele detachering	24,7	24,6	24,5	23,9	24,4
Groepsdetachering	35,2	62,7	62,4	63,2	55,9
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**64,3**	**91,7**	**91,4**	**91,8**	**84,8**
Beschut	29,3	1,2	0,8	0,5	8,0
Leegloop inactief	2,2	2,5	3,1	3,1	2,7
Niet beschikbaar voor werk	4,2	4,5	4,7	4,6	4,5
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

293 (311) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

553 (562) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Nijmegen

Toelichting uitstroom

De uitstroom uit de bijstand was lager dan voorgaande twee jaren. Om de uitstroom te verhogen voeren WerkBedrijf en gemeente Nijmegen vanaf 2020 samen de Aanvullende Aanpak uit. Een onderdeel is een intensief en doelgericht traject voor de kandidaten met motivatieproblemen. Verder wordt een gezamenlijke aanpak uitgevoerd om met meer bijstandsgerechtigden een gesprek te hebben, een diagnose te stellen en met een intensieve en persoonlijke aanpak richting werk te leiden. In 2020 liepen we tegen de coronamaatregelen aan, waardoor de aanpak niet uitgevoerd kon worden zoals bedacht.

Gezamenlijke intake

WerkBedrijf en afdeling Inkomen voeren gezamenlijk intakegesprekken voor een geselecteerde groep kandidaten. We wilden hiervoor groepen benaderen die al wat langer in de bijstand zaten, maar mogelijk wel met enige ondersteuning aan het werk zouden kunnen. Gestart werd met de groep (gehuwden en alleenstaande ouders) met inkomsten onder bijstandsniveau. Door de komst van corona waren er veel minder vacatures dan voorheen. Vervolgens is een volgende groep opgepakt, namelijk mensen die in het afgelopen jaar (kort) hebben gewerkt. De ervaring van de consulenten is dat het om intensieve trajecten gaat in een markt met geringe werkkanssen. Gezamenlijke intakes en gesprekken (met kandidaten, inkomensconsulent en consulent WerkBedrijf) zijn door corona minder uit de verf gekomen.

De Versnelling

De Versnelling is een 10-weekse workshop waarbij Nijmeegse kandidaten intensief gecoacht worden op een traject naar betaald werk. Er is sprake van nauwe samenwerking tussen WerkBedrijf en afdeling Inkomen. Het is bedoeld voor kandidaten waarbij de re-integratie niet lukt, maar die wel in staat zijn om regulier te werken. In de coronaperiode kon het contact voor een deel van het jaar alleen digitaal plaatsvinden, in de zomer en najaar vond het contact ook fysiek plaats. Vanwege wisselingen in de dienstverleningsvorm moesten we de duur van het traject loslaten. In het afgelopen jaar zijn circa 55 mensen aangemeld voor de intensieve begeleiding. Hiervan zijn er circa 20 uitgestoomd naar werk.

Jongeren

Al in 2019 waren WerkBedrijf en gemeente Nijmegen met driegesprekken met jongeren gestart. In 2020 was het de bedoeling hier op dezelfde wijze vervolg aan te geven. Door de coronamaatregelen waren driegesprekken niet meer mogelijk. En daarbij kwam de verhoogde instroom van met name jongeren in het voorjaar, waardoor capaciteit hierop ingezet moest worden. Later in het jaar is de samenwerking weer opgepakt in andere vorm. Deze was gericht op borgen dat jongeren in de uitkering in beeld blijven.

Zorgjongeren

WerkBedrijf begeleidt maximaal 200 jongeren met problemen op meerdere leefgebieden (bijvoorbeeld dakloos, psychische problematiek, verslaving, schulden) richting werk. De jongeren kunnen in potentie (betaald) werken, maar daarvoor moeten eerst problemen opgelost worden. De zorgjongerenconsulenten van WerkBedrijf ondersteunen en begeleiden jongeren om deze problemen aan te pakken en stappen te zetten richting werk. Daarvoor werken zij samen met betrokken (zorg) instellingen/organisaties. In 2020 ontvingen 350 jongeren deze dienstverlening. In 2020 zijn 37 jongeren geplaatst op betaald werk en startten 25 jongeren met een opleiding. 12 jongeren gingen aan de slag op een werkplek met behoud van uitkering en 27 jongeren waren actief bij Op Weg Naar Werk (arbeidsmatige dagbesteding).

Samenwerking sociale wijkteams

WerkBedrijf werkt intensief samen met de sociale wijkteams en regieteams in Nijmegen. Een aantal consulenten van WerkBedrijf is vast aanspreekpunt

voor deze teams. De consulenten geven advies over de werkmogelijkheden binnen een zorgtraject. Zo kan werk bijdragen aan het oplossen van problematiek. Zichtbaarheid is belangrijk. Tijdens de coronaperiode zijn consulenten niet fysiek aanwezig op locatie van de sociale wijkteams. Aanwezigheid is belangrijk omdat het ervoor zorgt dat werk eerder en vaker als mogelijke oplossing in beeld komt. Ook krijgen we zo een beter beeld van de kandidaat en door korte lijntjes wordt de kandidaat/cliënt direct en goed doorverwezen. De inzet van andere maatschappelijke voorzieningen of hulp wordt hierdoor voorkomen of beperkt.

Financiële afrekening

Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie

Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening*
Meerwerk	115.000	387.424	502.424	0	357.424	30.000	387.424	-115.000
Masterplan/IPS		326.000	326.000	0	133.000	129.000	262.000	-64.000
Perspectief op Werk		265.028	265.028	0	221.539	43.489	265.028	
Wettelijke Loonkostensubsidie	0	2.145.560	2.145.560	0	1.849.892	0	1.849.892	-295.668
Arbeidsmatige dagbesteding	0	1.531.958	1.531.958	0	1.471.695	0	1.471.695	-60.263

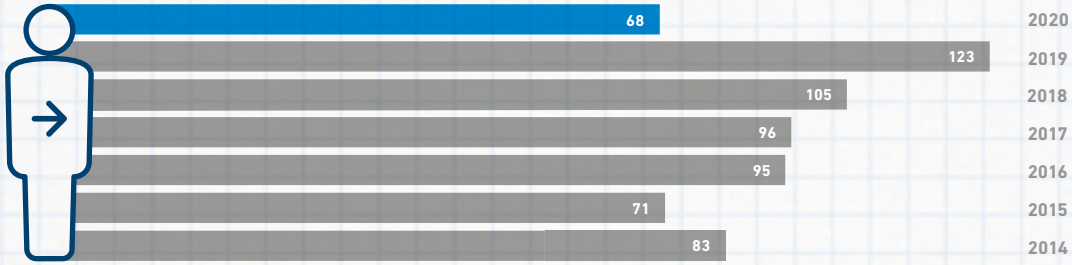
** het bedrag masterplan/IPS is reeds terugbetaald in 2020*

Gemeente in beeld: **Wijchen**

- gerealiseerd aantal
- begroot
- resultaat 2019

UITSTROOM NAAR WERK

68

BEGELEID BIJ WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

37 (80)

PLAATSINGEN OP WERK

48 (93) parttime

31 (42) jongeren

10 (24) 55-plussers

28 (37) met arbeidsbeperking

11 (39) statushouders

SOCIALE WERKVOORZIENING:

92,2% detacheringen

0% beschut

0% werken op locatie

7,8% overigen

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	4,9	5,0	5,2	5,3	5,1
Individuele detachering	22,9	23,6	24,7	23,7	23,7
Groepsdetachering	36,5	63,2	61,9	63,2	56,2
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**64,3**	**91,7**	**91,8**	**92,2**	**85,0**
Beschut	27,8	0,4	0,0	0,0	7,1
Leegloop inactief	1,7	1,5	1,6	1,6	1,6
Niet beschikbaar voor werk	6,3	6,3	6,6	6,2	6,3
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

27 (30) Actief (geweest) binnen op weg naar werk

61 (86) plaatsing op werk > 28 uur

Een kandidaat kan onder meerdere focusgroepen vallen. Een statushouders onder 27 jaar valt onder jongeren en statushouders.

Gemeente Wijchen

Basis dichtbij

WerkBedrijf biedt de dienstverlening ook lokaal aan. Zo vinden intakes van kandidaten en de bemiddeling naar werk plaats op een locatie binnen de gemeente. Een tweetal consulenten van WerkBedrijf zijn regelmatig op locatie aanwezig. Ze zijn het aanspreekpunt voor vragen van afdeling Inkomen en stemmen af over trajecten van kandidaten. Ook is een commercieel manager betrokken die afstemt over bedrijfsbezoeken, acquisitie en ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Directieve benadering

De directieve benadering gaat uit van een aanpak met als elementen meerdere gesprekken en voorgeschreven werksoorten op basis van de actuele mogelijkheden op de arbeidsmarkt en situatie van de kandidaat. Dit wordt gecombineerd met intensieve gespreksvoering en uiteindelijk opleggen van maatregelen bij no show of weigering van een aangeboden voorziening. In 2020 zijn er 105 intakes geweest, waarvan 45 kandidaten de directieve aanpak hebben ontvangen. 31 kandidaten zijn betaald aan het werk gegaan.

Lokale leerwerkplek carrousel

In de leerwerkplek carrousel stellen 5 lokale werkgevers leerwerkplekken beschikbaar. Gekozen is voor bedrijventerrein Wijchen-Oost. Maximaal 10 kandidaten gaan tijdens het traject achtereenvolgens bij de verschillende werkgevers aan de slag. Het leren werken en ervaren van verschillende werkzaamheden bij de verschillende werkgevers staat centraal. Er zijn voorbereidingen getroffen en in 2021 wordt het project - bij voldoende deelnemende werkgevers - uitgevoerd.

Zorgjongeren

WerkBedrijf begeleidt maximaal 15 jongeren met problemen op meerdere leefgebieden (bijvoorbeeld dakloos, psychische problematiek, verslaving, schulden) richting werk. De jongeren kunnen in potentie (betaald) werken, maar daarvoor moeten eerst problemen opgelost worden. De zorgjongerenconsulenten van WerkBedrijf ondersteunen en begeleiden jongeren om deze problemen aan te pakken en stappen te zetten richting werk. Daarvoor werken zij samen met betrokken (zorg)instellingen/organisaties. In 2020 hebben 29 zorgjongeren deze dienstverlening ontvangen. Afgelopen jaar zijn 5 zorgjongeren geplaatst op betaald werk. 1 zorgjongere is gestart met een opleiding.

Financiële afrekening

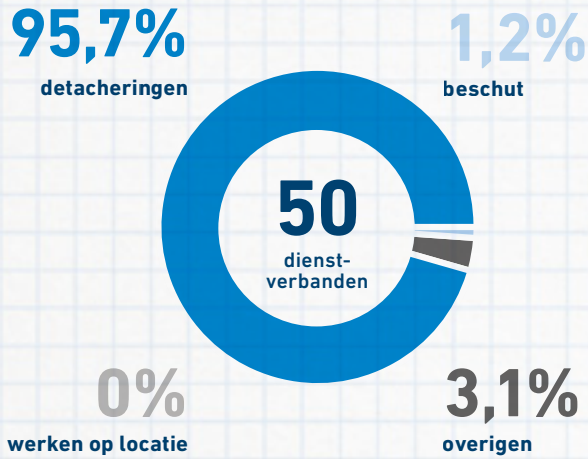
Financiële afrekening meerwerk, arbeidsmatige dagbesteding, wettelijke loonkostensubsidie.

Financiële afrekening Bedragen in € 1	A						B	B-A
	Lopende vpl 2019 / real 2020	Budget 2020	Totaal beschikbaar	Gereal. vpl 2019	Realisatie 2020	Tbv nieuw beleid 2021	Totaal besteed	Afrekening
Meerwerk	0	0	0	0	0	0	0	0
Wettelijke loonkostensubsidie	0	379.550	379.550	0	376.649	0	376.649	-2.901
Arbeidsmatige dagbesteding	0	232.221	232.221	0	232.223	0	232.223	2

Gemeente in beeld: **West Maas en Waal**

- **gerealiseerd aantal**
- **begroot**
- **resultaat 2019**

SOCIALE WERKVOORZIENING

in %	Q1	Q2	Q3	Q4	Gem.
Begeleid werken	11,5	10,9	11,3	11,1	11,2
Individuele detachering	40,9	41,7	43,9	41,7	42,1
Groepsdetachering	23,5	40,3	40,0	42,9	36,7
Werken op locatie	0	0	0	0	0
Subtotaal buiten de muren	**75,9**	**92,9**	**95,2**	**95,7**	**89,9**
Beschut	19,2	1,1	1,2	1,2	5,7
Leegloop inactief	0	0	0	0	0
Niet beschikbaar voor werk	4,9	6,0	3,6	3,1	4,4
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Voor de gemeente West Maas en Waal voert WerkBedrijf de sociale werkvoorziening uit. Vanuit de gemeente hebben 50 SW-medewerkers een dienstverband. In 2020 hebben een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden binnen de sociale werkvoorziening. Deze zijn toegelicht in het onderdeel Jaarverslag, hoofdstuk Sociale werkvoorziening.

Bijlage 2 **Verantwoording I-deel deelnemende gemeenten**

In het overzicht hieronder leest u de verantwoording van het inkomensdeel (I-deel) van de deelnemende gemeenten.

Voor de geconstateerde afwijkingen ten aanzien van de rechtmatigheid zie rechtmatigheidsverantwoording en bijlage 5 voor de verdeling per gemeente.

Bedragen in € 1.000	**Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2B/12**	Bestedingen (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Deel openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW) **Aard controle R Indicatornummer: G2B/13**	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Deel openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW) **Aard controle R Indicatornummer: G2B/14**
Beuningen	G2 – 10	267	0
Druten	G2 – 10	148	0
Heumen	G2 – 10	69	0
Nijmegen	G2 – 10	1.850	0
Mook en Middelaar	G2 – 10	47	0
Berg en Dal	G2 – 10	249	0
Wijchen	G2 – 10	377	0
Totaal		**3.005**	**0**

Bijlage 3 **Overzicht gemeentelijke deelafrekeningen**

Arbeidsmatige dagbesteding Bedragen in € 1.000	**Budget**	**Besteed**	**Aanvullende bijdrage**	**Totaal dagdelen**	**Aantal kandidaten***
Berg en Dal	314	212	-102	4.835	38
Beuningen	320	223	-97	5.112	33
Druten	143	125	-18	2.846	21
Heumen	171	62	-109	1.260	12
Mook en Middelaar	81	61	-20	1.350	11
Nijmegen	1.532	1.472	-60	32.463	293
Wijchen	232	232	0	5.490	27
Totaal	**2.793**	**2.387**	**-406**	**53.356**	**435**

Wettelijke loonkostensubsidie Bedragen in € 1.000	**Baten loonkostensubsidie**	**Bestedingen loonkostensubsidie**	**Betalingsverplich-ting gemeenten**	**Aantal kandidaten* WLKS/FLKS**	**Aantal kandidaten* Nieuw Beschut**
Nijmegen	2.146	1.850	-296	329	16
Wijchen	380	377	-3	60	2
Berg en Dal	345	249	-96	52	1
Beuningen	264	267	3	34	4
Mook en Middelaar	34	47	12	3	0
Heumen	181	69	-113	17	3
Druten	216	148	-69	28	2
Totaal	**3.566**	**3.005**	**-561**	**523**	**28**

* *De aantallen zoals hier genoemd betreffen de beleidsmatige aantallen. Deze kunnen afwijken van hetgeen in de financiële administratie vastgelegd wordt. Dit wordt veroorzaakt doordat in de jaarrekening een schattingselement zit.*

Sociale werkvoorziening 2020 Bedragen in € 1.000	**Begroot**		**Realisatie**		**Gefactureerd**	**Afrekening**
	Se	Bijdrage	Se	Bijdrage	Obv primaire begroting	
Berg en Dal	146	4.418	148	4.355	4.418	-63
Beuningen	99	2.988	98	2.885	2.988	-103
Druten	73	2.210	72	2.130	2.210	-80
Heumen	46	1.380	48	1.407	1.380	27
Nijmegen	805	24.366	818	24.119	24.366	-247
Wijchen	152	4.593	153	4.521	4.593	-71
West Maas en Waal	45	1.354	44	1.309	1.354	-45
Totaal	**1.365**	**41.309**	**1.382**	**40.726**	**41.309**	**-583**

Bijlage 4 **Verdeling risico-inventarisatie per gemeente**

Bedragen in € 1.000	Inwonersaantal	Verdeelsleutel o.b.v. inwoneraantal	Risico per gemeente
Nijmegen	177.500	55%	1.475
Wijchen	41.230	13%	343
Berg en Dal	34.930	11%	290
Beuningen	25.950	8%	216
Druten	19.031	6%	158
Heumen	16.455	5%	137
Mook en Middelaar	7.896	2%	66
Totaal	**322.992**	**100%**	**2.685**

Bijlage 5 **Consolidatieoverzicht**

			Ongeconsolideerde cijfers Bedragen in € 1.000			**Geconsolideerde cijfers** Bedragen in € 1.000		
			Begroting		realisatie cijfers 2020	Begroting		realisatie cijfers 2020
Onderdeel	Baten/Lasten	Taakveld	vóór wijziging	na wijziging		vóór wijziging	na wijziging	
BO	Baten	Overhead	309	309	316	216	216	223
			309	**309**	**316**	**216**	**216**	**223**
WBRN	Baten	Overhead	615	470	478	615	470	478
		Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	3.566	3.566	3.005
		Begeleide participatie	54.906	54.891	53.326	54.079	54.064	52.363
		Arbeidsparticipatie	19.569	18.691	16.040	19.569	18.691	16.040
			78.656	**77.618**	**72.849**	**77.829**	**76.791**	**71.885**
IRVN	Baten	Overhead	17.651	17.921	18.038	16.585	16.855	16.972
		Arbeidsparticipatie	424	424	402	0	0	-1
			18.075	**18.345**	**18.440**	**16.585**	**16.856**	**16.972**
Totaal baten:			**97.040**	**96.272**	**91.605**	**94.630**	**93.863**	**89.080**
BO	Lasten	Overhead MGR	309	309	316	309	309	316
			309	**309**	**316**	**309**	**309**	**316**
WBRN	Lasten	Overhead	357	357	347	357	357	347
		Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	3.566	3.566	3.005
		Begeleide Participatie	51.708	51.548	50.355	51.169	51.009	49.826
		Arbeidsparticipatie	14.788	14.160	11.972	14.076	13.448	11.242
		Overhead MGR	8.237	7.987	7.170	7.093	6.843	5.916
			78.656	**77.618**	**72.849**	**76.261**	**75.223**	**70.336**
IRVN	Lasten	Overhead	15.889	16.159	16.413	15.889	16.159	16.413
		Arbeidsparticipatie	424	424	402	424	424	402
		Overhead MGR	1.762	1.762	1.625	1.748	1.748	1.613
			18.075	**18.345**	**18.440**	**18.061**	**18.331**	**18.428**
Totaal lasten:			**97.040**	**96.272**	**91.605**	**94.630**	**93.863**	**89.080**
Saldo			**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

			Ongeconsolideerde cijfers Bedragen in € 1.000			Eliminatie doorbelasting Bedragen in € 1.000			Geconsolideerde cijfers MGR Bedragen in € 1.000		
			Begroting		realisatie cijfers 2020	Begroting		realisatie cijfers 2020	Begroting		realisatie cijfers 2020
Onderdeel	Baten/Lasten	Taakveld	vóór wijziging	na wijziging		vóór wijziging	na wijziging		vóór wijziging	na wijziging	
MGR	Baten	Overhead	18.575	18.700	18.832	1.159	1.159	1.159	17.416	17.541	17.673
		Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	0	0	0	3.566	3.566	3.005
		Begeleide participatie	54.906	54.890	53.326	827	827	964	54.079	54.063	52.363
		Arbeidsparticipatie	19.993	19.116	16.442	424	424	402	19.569	18.691	16.040
			97.040	**96.272**	**91.605**	**2.410**	**2.410**	**2.525**	**94.630**	**93.863**	**89.080**
MGR	Lasten	Overhead	16.246	16.516	16.760	0	0	0	16.246	16.516	16.760
		Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	0	0	0	3.566	3.566	3.005
		Begeleide Participatie	51.708	51.548	50.355	539	539	529	51.169	51.009	49.826
		Arbeidsparticipatie	15.212	14.584	12.374	712	712	730	14.500	13.872	11.644
		Overhead MGR	10.308	10.058	9.111	1.159	1.159	1.266	9.149	8.899	7.845
			97.040	**96.272**	**91.605**	**2.410**	**2.410**	**2.525**	**94.630**	**93.863**	**89.080**
Saldo			**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

In de financiële overzichten van de onderdelen van de MGR geven we ook de doorbelasting tussen de onderdelen weer. Dit is nodig om per onderdeel alle kosten en opbrengsten weer te geven, die de basis zijn voor de afrekening van het desbetreffende onderdeel. Dit heeft een baten en lasten verhogend effect. Op MGR niveau elimineren wij dit conform de BBV voorschriften.

Bestuursondersteuning (BO)

Doorbelasting van bestuurskosten naar de Overhead MGR van WerkBedrijf (WBRN) en ICT Rijk van Nijmegen (iRvN).

WerkBedrijf (WBRN)

Bij de begeleide participatie vindt er een aantal doorbelastingen plaats. De huisvestingslasten van de Boekweitweg (opbrengsten Vastgoed, programmalasten SW), de detacheringsopbrengst van de SW-medewerkers die voor de MGR zelf worden ingezet (opbrengst SW, kosten overhead MGR WBRN) en de opbrengst voor de praktijkdiagnose (opbrengst SW, programmalasten WERK).

ICT Rijk van Nijmegen (iRvN)

De dienstverlening welke het onderdeel Automatisering van iRvN voor het Werkbedrijf verricht wordt doorbelast. Deze inkomsten staan bij iRvN onder het Taakveld Overhead. De lasten vallen bij WBRN onder Overhead MGR. Verder beheert iRvN de applicaties voor de informatievoorziening van het onderdeel WERK. Deze kosten komen in de programmalasten van WERK

Bijlage 6 **Toelichting begroting voor en na wijziging**

Geconsolideerde cijfers

			Begroting 2020 Bedragen in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Taakveld	vóór wijziging	1e wijziging	ná wijziging
MGR	Baten	Overhead	17.416	125	17.541
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide participatie	54.079	-15	54.064
		Arbeidsparticipatie	19.569	-878	18.691
	Totaal baten		**94.630**	**-768**	**93.863**
MGR	Lasten	Overhead	16.246	270	16.516
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide Participatie	51.169	-160	51.010
		Arbeidsparticipatie	14.500	-628	13.872
		Overhead MGR	9.149	-250	8.899
	Totaal lasten		**94.630**	**-768**	**93.863**
Saldo			**0**	**0**	**0**

Ongeconsolideerde cijfers

			Begroting 2020 Bedragen in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Taakveld	vóór wijziging	1e wijziging	ná wijziging
MGR	Baten	Overhead	18.575	125	18.700
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide participatie	54.906	-15	54.890
		Arbeidsparticipatie	19.993	-878	19.116
	Totaal baten		**97.040**	**-768**	**96.272**
MGR	Lasten	Overhead	16.246	270	16.516
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide Participatie	51.708	-160	51.548
		Arbeidsparticipatie	15.212	-628	14.584
		Overhead MGR	10.308	-250	10.058
	Totaal lasten		**97.040**	**-768**	**96.272**
Saldo			**0**	**0**	**0**

Ongeconsolideerde cijfers per module

			Begroting 2020 Bedragen in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Taakveld	vóór wijziging	1e wijziging	ná wijziging
BO	Baten		309	0	309
			309	0	**309**
BO	Lasten		309	0	309
			309	0	**309**
Saldo			**0**	**0**	**0**
WBRN	Baten	Overhead	614	-145	470
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide participatie	54.907	-15	54.892
		Arbeidsparticipatie	19.569	-878	18.691
			78.656	**-1.038**	**77.618**
WBRN	Lasten	Overhead	357	0	357
		Inkomensregeling	3.566	0	3.566
		Begeleide Participatie	51.709	-160	51.549
		Arbeidsparticipatie	14.788	-628	14.160
		Overhead MGR	8.237	-250	7.987
			78.656	**-1.038**	**77.618**
Saldo			**0**	**0**	**0**
iRvN	Baten	Overhead	17.651	270	17.921
		Arbeidsparticipatie	424	0	424
			18.075	**270**	**18.345**
iRvN	Lasten	Overhead	15.889	270	16.159
		Arbeidsparticipatie	424	0	424
		Overhead MGR	1.762	0	1.762
			18.075	**270**	**18.345**
Saldo			**0**	**0**	**0**

Toelichting Begrotingswijziging

Het verschil tussen de begroting voor en na wijziging op de baten bij module iRvN is als volgt:

Taakveld overhead

	Taakveld arbeidsparticipatie Bedragen* in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Bedrag	Toelichting
WB WERK	Baten	-250	Vooruitontvangen bijdragen 2021 € 250.000. Dit bedrag betreft het niet ingezette deel van het ESF voorschot.
		-628	POW gelden naar 2021
	Lasten	-492	POW operationele lasten naar 2021
		-136	POW personele lasten naar 2021

	Taakveld begeleide participatie Bedragen* in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Bedrag	Toelichting
WB SW	Baten	-160	Minder detacheringsopbrengsten van € 160.000. Een aantal gedetacheerde medewerkers is sneller uit dienst is getreden dan voorzien. Dit betekent een afname van de overige bedrijfsopbrengsten aan de batenzijde.
	Lasten	-160	Minder personele lasten (zie boven)
		145	Extra doorbelasting intern verhuur BWW
		-145	Minder collectief vervoer agv coronavirus
WB Vastgoed	Baten	145	Meer interne verhuur Boekweitweg

	Taakveld overhead Bedragen* in € 1.000		
Onderdeel	Baten/Lasten	Bedrag	Toelichting
WB Vastgoed	Baten	-108	Minder verhuuropbrengsten van Blueview agv coronavirus
		-37	Minder opbrengst voor doorbelasting bijkomende kosten BVN
iRvN Automatisering	Lasten	300	Verschuiving van € 300.000 van operationele naar personele lasten. Dit komt door extra inhuur i.v.m. Corona projecten en eenmalige lagere operationele lasten voornamelijk doordat de kosten voor de kopieerapparatuur lager zijn doordat een groot deel van de Multifunctionele printers al zijn afgeschreven.
		-300	
		100	Extra personeeelkosten agv Plusproducten
	Baten	100	Extra plusproducten
WB WERK	Lasten	-250	Afname in personele lasten ESF
iRvN Applicatiebeheer	Baten	170	Extra door te belasten dienstverlening
	Lasten	170	Extra personeelskosten nodig voor extra dienstverlening

Bijlage 7 **Overheadpercentages**

De jaarrekening 2020 is ingericht conform de richtlijnen BBV. De taakvelden zijn weergegeven en de overhead is in beeld gebracht, zie de tabel hiernaast:

Betreffende de overhead zijn er regionale afspraken gemaakt. Er is afgesproken dat de organisatiekosten van de MGR voor maximaal 25% uit overhead mogen bestaan. De organisatiekosten bestaan uit de personele lasten, materiele lasten, kapitaallasten en overige lasten.

De overheadnorm volgens de BBV richtlijnen komt in 2020 uit op deze 23%.

MGR totaal				
Baten Bedragen in € 1.000	**begroting 2020 vóór wijziging**	**begroting 2020 ná wijziging**	**realisatie 2020**	**saldo 2020**
Overhead	17.416	17.541	17.673	132
Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide participatie	54.079	54.064	52.362	-1.703
Arbeidsparticipatie	19.569	18.691	16.040	-2.652
Totaal baten	**94.630**	**93.863**	**89.080**	**-4.784**

Lasten Bedragen in € 1.000	**begroting 2020 vóór wijziging**	**begroting 2020 ná wijziging**	**realisatie 2020**	**saldo 2020**
Overhead	16.246	16.516	16.760	244
Inkomensregeling	3.566	3.566	3.005	-561
Begeleide Participatie	51.169	51.010	49.826	-1.184
Arbeidsparticipatie	14.500	13.872	11.644	-2.228
Totaal Programmalasten	**85.481**	**84.964**	**81.235**	**-3.729**
Overhead MGR	9.149	8.899	7.845	-1.055
Totaal lasten	**94.630**	**93.863**	**89.080**	**-4.784**

Saldo van baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**

Overhead BBV Bedragen in € 1.000	WerkBedrijf			iRvN		BO	Totaal
	Werk	**SW**	**Vastgoed**	**Applicaties**	**Automatisering**		
Primaire kosten	8.512	4.764	988	3.690	13.125	0	31.079
Overheadkosten	4.066	3.089	0	695	931	316	9.096
Totaal	**12.578**	**7.853**	**988**	**4.385**	**14.055**	**316**	**40.174**
Primaire kosten	68%	61%	100%	84%	93%	0%	77%
Overheadkosten	32%	39%	0%	16%	7%	100%	23%
	100%	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Bijlage 8 **Open source producten**

iRvN maakt waar dat kan graag gebruik van OpenSourceproducten en hanteert en ondersteunt (indien nodig) alle verplichte en gewenste Open Standaarden die voor de overheid gelden. Onderstaand is een overzicht gegeven van de betreffende Open Source producten.
Naast deze lijst wordt opensource software ook veel gebruikt in diverse hardwarecomponenten zoals firewall, routers/switches, Citrix-componenten, Mitel-telefooncentrale etc.

Bij het Applicatielandschap	
7zip	7-Zip is een gratis en open-source programma om bestanden in te pakken, te zippen
activeMQ (Apache)	Apache ActiveMQ is een open source berichtenmakelaar geschreven in Java samen met een volledige Java Message Service (JMS) -client
Apache Tomcat	Apache Tomcat is een opensource-webcontainer ontwikkeld door de Apache Software Foundation (ASF). Tomcat voert servlets en JavaServer-pagina's uit, het verzorgt de communicatie tussen JSP-pagina's en een webserver
Archimate	ArchiMate is een open en onafhankelijke programma om enterprise-architecturen weer te geven. De taal wordt ondersteund door diverse modelleerhulpmiddelen voor IT-architectuur van verschillende leveranciers
Bitwarden	Passwordmanager
Chromium (Chrome freeware)	Chromium is een opensourcewebbrowser, waarop Google Chrome is gebaseerd
CutePDF	CutePDF is een tool waarmee je verschillende bestandsformaten kunt exporteren naar pdf-formaat
Eclipse Jetty Web Server	Eclipse Jetty Web Server is een HTTP-server en Servlet-container die statische en dynamische inhoud kan aanbieden
Filezilla	FileZilla is een programma waarmee je bestanden ophaalt van en wegzet naar andere computers
FireFox	een gratis webbrowser
FreeDWGViewer	De Free DWG Viewer geeft technische tekeningen en modellen weer. DWG is een bestandsformaat dat verwijst naar 'drawing' en het gaat daarbij vooral om tekeningen gemaakt in professionele software als AutoCad.
Glash fish (glashfish)	Java EE6 applicatieserver
GNU Ghostscript	Ghostscript is een opensource-interpreter voor PostScript, een paginabeschrijvings- en opmaaktaal van Adobe. Ghostscript wordt onder meer toegepast om vanuit PostScript PDF-bestanden te genereren. Het is daarmee de basis voor verschillende PDF-generatoren zoals CutePDF en FreePDF.
HeidiSQL	HeidiSQL is gratis software en heeft als doel gegevens en structuren te bekijken en te bewerken van computers met een van de databasesystemen MariaDB, MySQL, Microsoft SQL, PostgreSQL en SQLite
Jaspersoft studio	Jaspersoft Studio is een krachtige rapportontwerper voor het ontwikkelen van datavisualisaties en rapporten
JBOSS (database)	JBoss is een onderdeel van Red Hat dat ondersteuning biedt voor het JBoss open source applicatieserverprogramma en gerelateerde middleware-services die op de markt worden gebracht onder het merk JBoss Enterprise Middleware
Jitsi	Jitsi (voorheen bekend als SIP Communicator) is een open source programm waarmee u kunt bellen, videobellen en chatgesprekken kunt voeren
J-meter (Apache)	JMeter wordt gebruikt om de prestaties van webapplicaties of verschillende services te analyseren en te meten.
Keepass	KeePass is een gratis open source wachtwoordbeheerder. Wachtwoorden kunnen worden opgeslagen in een gecodeerde database, die kan worden ontgrendeld met één hoofdsleutel.
LibreOffice	LibreOffice is een opensource officepakket
Lora (IoT oplossing Nijmegen)	LoRa is een Long Range, Low Power Internet of Things-verbinding speciaal ontwikkeld om kleine hoeveelheden informatie uit te wisselen tussen objecten en systemen

MySql	MySQL is een opensource-managementsysteem voor relationele databases (RDBMS). SQL is de taal die wordt gebruikt om een database van dit systeem op te bouwen, te bevragen en te onderhouden
Notepad++	Notepad ++ is een gratis broncode-editor
Open Java	Open Java is een opensource-implementatie van Java (programmeertaal en computerplatform)
OpenOffice	Met OpenOffice kun je praktisch hetzelfde doen als in Microsoft Office
OpenSSL	OpenSSL is een commandline-programma voor het maken en beheren van certificaten dat veel wordt gebruikt door UNIX, Linux en BSD distributies;
Postgress	PostgreSQL is een open source relational database management systeem
Postman	Postman is een gratis app die het ontwikkelen van API's eenvoudiger, sneller en beter maakt
PuTTY	PuTTY is een vrije telnet- en SSH-client. Het is software waarmee iemand een verbinding kan maken met een andere computer, meestal zijn dit servers met een op UNIX gebaseerd besturingssysteem.
Signal	Signal is een platformonafhankelijke gecodeerde berichtenservice om privé- en groepsberichten te versturen. Ook het versturen van spraakberichten, afbeeldingen, video's, en andere bestanden is mogelijk. Daarnaast kunnen gebruikers met elkaar (video)bellen. Het opensource encryptie-protocol van Signal, genaamd Signal Protocol[7], wordt gebruikt door meerdere populaire apps zoals WhatsApp om hun communicatie sterk te beveiligen
Whatsapp	WhatsApp is een gratis app waarmee berichten, bestanden, foto's en video's verstuurd kunnen worden
WildFly (webserver software)	WildFly is een flexibele, lichtgewicht applicatie-runtime waarmee applicaties gebouwd kunnen wordenen
XMLNotepad	gratis ontwikkel- en IT-software gemaakt door Microsoft. Met de software kunnen gebruikers hun XML-documenten doorbladeren en bewerken via een eenvoudige gebruikersinterface

Bij de Infrastructuur/Netwerk:	
ActiveMQ (onderdeel van ESB omgeving)	Apache ActiveMQ is een open source message broker
Docker	Docker is een computerprogramma om het bestandssysteem van de computer te virtualiseren. Docker wordt gebruikt om softwarepakketten uit te voeren die 'containers' worden genoemd.
Git (versie beheer systeem, zowel op Linux als Windows beschikbaar)	Git is een vrij gedistribueerd versiebeheersysteem. Het wordt ook wel een softwarebroncode-managementproject genoemd.
Kali Linux	Linux besturingssysteem dat wordt gebruikt bij penetratietesten
Logstash, Elastic en Kibana (wordt onder Nagios Logserver gebruikt. De tools zijn opensource, Nagios Logserver is een commercieel sausje daar overheen)	
Nagios Core	Nagios is een opensourcecomputersysteem en netwerk-surveillance-applicatie. Het houdt servers en services in de gaten die men specificeert en stuurt berichten als er dingen stuk gaan en wanneer services of servers die stuk waren weer beter gaan functioneren.
Nagios Log server – gebaseerd op de ELK stack. Dit zijn Elasticsearch, Logstash en Kibana	Verzamelen en analyseren van logdate uit IT-systemen
Nagios XI	Betaalde/ondersteunende Nagios variant, draait op Nagios Core
OpenSSL (tool rond certificaten)	OpenSSL is een opensource-implementatie van het SSL/TLS protocol.
OpenVAS (security scanner)	OpenVAS is een raamwerk van computerprogramma's die gebruikt worden om de beveiliging van computers en computernetwerken na te gaan.
Redhat Enterprise server	
RHEL	Red Hat Enterprise Linux is een Linuxdistributie voor professioneel gebruik Er zijn verschillende linux varianten. Linux is een besturingssysteem
Shibboleth (is nog een punt van discussie)	Systeem voor het eenmalig aanmelden op computernetwerken

Ubuntu	Ubuntu is een Linuxdistributie zoals Red Had, alleen dan van een andere leverancier.
Vsftp (FTP server – ftp.irvn.nl)	vsftpd, is een FTP-server voor Unix-achtige systemen, zoals Linux
W3AF (security scanner voor websites)	w3af is een open source beveiligingsscanner voor webapplicaties. Het project biedt een kwetsbaarheidsscanner en exploitatietool voor webapplicaties. Het biedt informatie over beveiligingsproblemen
Wireshark (netwerk tracer en analyzer)	Het computerprogramma Wireshark is een 'packet sniffer' en 'protocol analyzer', een programma dat gebruikt wordt om gegevens op een computernetwerk op te vangen en te analyseren.

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

© WerkBedrijf Rijk van Nijmegen, 03-2021.

Redactie: Norieke Luttikhold. Opmaak: zingrafischontwerp.nl. Fotografie: de verBeelding.

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

Begroting 2022 – 2025
en bijstelling 2021

MGR Regio Rijk van Nijmegen, 25 maart 2021

Inhoud

Inhoud **2**
Voorwoord 3
Inleiding **4**
Samenvatting **5**
Leeswijzer **8**

Deel 1 Wat willen we bereiken? **9**

1 Platform voor samenwerking en afstemming **10**

2 WerkBedrijf **11**
2.1 Mensen aan het werk 11
2.3 Welke kengetallen houden we bij? 21
2.4 Organisatie 22

3 ICT Rijk van Nijmegen **24**
3.1 Wat willen we bereiken? 24
3.2 Wat gaan we hiervoor doen? 25

Deel 2 Wat gaat het kosten? **28**

4 Baten en lasten MGR **29**
4.1 MGR totaal 29
4.2 Bestuursondersteuning 30

5 Baten en lasten WerkBedrijf **31**
5.1 Totalen 31
5.2 Onderdeel WERK 33
5.3 Onderdeel SW 40
5.4 Onderdeel Vastgoed 45

6 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen **47**
6.1 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen onderdeel Automatisering 50
6.2 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen onderdeel Applicatiebeheer 54

Deel 3 PARAGRAFEN **57**

7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 58
8 Financiering 62
9 Bedrijfsvoering 64
10 Onderhoud kapitaalgoederen 67
11 Verbonden partijen 67
12 Besluit algemeen bestuur 68

Bijlagen **69**
Bijlage 1 Uitgangspunten begroting 70
Bijlage 2 Bijdrage per gemeente 2020-2021 71
Bijlage 3 Bijdrage per gemeente 73
Bijlage 4 Bekostigingssystematiek SW 80
Bijlage 5 Staat van personele lasten 81
Bijlage 6 Staat van voorzieningen 83
Bijlage 7 Overheadnorm 84
Bijlage 8 Staat van investeringen 85
Bijlage 9 Consolidatieoverzicht MGR 87
Bijlage 10 Risico per gemeente 89
Bijlage 11 Geprognotiseerde Balans 90

Voorwoord Samenwerken aan en in een sterke regio

Het zijn nog steeds bijzondere tijden; om het coronavirus maximaal te controleren zijn veel maatregelen genomen. Zoals het sluiten van (middelbare) scholen, de oproep om thuis te werken, om afstand te houden tot elkaar en een avondklok. De routekaart van de rijksoverheid laat zien welke maatregelen nodig zijn als er meer of minder besmettingen zijn. Deze begroting is onze routekaart voor 2021 en 2022 en verdere jaren. We laten zien welke maatregelen nodig zijn om werkloosheid in onze regio te bestrijden (module WerkBedrijf) en welke maatregelen nodig zijn om ICT-dienstverlening nu en in de toekomst te verbeteren (module ICT).

Ruim vijf jaar geleden hebben gemeenten besloten krachten te bundelen in de regio Rijk van Nijmegen om werkloosheid te bestrijden. Voor re-integratie en werkgeversdiensten organiseerden we nauwe samenwerking met UWV WERKbedrijf. Dit kwam tot uiting in de huisvesting in één pand. Eén locatie om vraag en aanbod op de regionale arbeidsmarkt bij elkaar te brengen. Hierdoor kunnen we elkaar makkelijk vinden en zijn de lijnen kort. Ook in digitale tijden. Beide organisaties zijn gericht op samenwerking en beseffen dat we elkaar nodig hebben om iets te betekenen voor werkgevers en werkzoekenden.

De ontwikkeling van een regionaal mobiliteitsteam is één van de maatregelen om werkloosheid als gevolg van de coronacrisis te bestrijden. Dit is een vervolgstap in de samenwerking om werkzoekenden en ondernemers te ondersteunen en te adviseren. En om andere partners, ten gunste van de crisisbestrijding, hierbij aan te laten sluiten.

We houden onze routekaart simpel, ook omdat we niet half weten wat er op ons af gaat komen: samen sterk(t), korte lijnen en makkelijke afstemming. Dat helpt. Het helpt ons maar bovenal helpt het werkzoekenden en werkgevers.

Ina Hol
secretaris bestuur MGR
directeur WerkBedrijf

Inleiding

In de begroting informeren wij u over de inhoudelijke en financiële ambities en ontwikkelingen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (hierna: MGR) in 2022 tot en met 2025. Deze begroting bevat tevens een wijziging van de begroting 2021.

De MGR kent twee uitvoeringsmodules: WerkBedrijf en ICT Rijk van Nijmegen (hierna: iRvN). De MGR is daarnaast een platform voor samenwerking en afstemming tussen gemeenten in de regio. De volgende gemeenten nemen deel aan de MGR:

- Berg en Dal
- Beuningen
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar[1]
- Nijmegen
- Wijchen

De start van het opstellen van de meerjarenbegroting is de kaderbrief die we de deelnemende gemeenten eind november 2020 hebben verstuurd. In de kaderbrief hebben we onze inhoudelijke en financiële uitgangspunten en ontwikkelingen ten aanzien van de modules WerkBedrijf en ICT Rijk van Nijmegen beschreven. Iedere gemeente heeft hier zienswijzen op geformuleerd. Een overzicht van de zienswijzen treft u aan in aanbiedingsbrief bij de ontwerp-begroting.

1 De gemeente Mook en Middelaar neemt niet deel aan het onderdeel Sociale Werkvoorziening (hierna: SW). De gemeenten West Maas en Waal is geen deelnemer aan de MGR, maar neemt wel de dienstverlening af op het gebied van de SW.

Samenvatting

WerkBedrijf

Wat willen we bereiken?

We realiseren maatschappelijk effect op de (duurzame) arbeidsparticipatie van inwoners in de regio Rijk van Nijmegen. Onze aandacht gaat uit naar werkzoekenden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. We willen dat mensen aan het werk gaan en dat zij dit werk ook kunnen behouden. We menen dat dit goed voor mensen zelf is, voor werkgevers en voor de ontwikkeling van onze regio Rijk van Nijmegen. Hierop zijn onze inspanningen gericht.

We drukken onze ambitie uit in prestatie-indicatoren. Voor dit jaar en komend jaar zijn onze prestaties:

A. Mensen aan het werk

- We leiden jaarlijks 1.100 mensen met een bijstandsuitkering naar werk. Met als resultaat dat zij geen uitkering meer nodig hebben.
- We plaatsen jaarlijks ± 2.020 mensen op werk[2]:
  - Waarvan 1.820 mensen een bijstandsuitkering hebben.
  - Waarvan 990 mensen meer dan 28 uur per week werken.
  - Waarvan 450 jongeren naar werk.
- Eind 2021 zijn in de regio circa 545 mensen met een arbeidsbeperking aan het werk (geweest). Eind 2022 645 mensen.
- Voor 475 kandidaten zetten we jaarlijks een arrangement Op Weg Naar Werk in.

B. Medewerkers in de sociale werkvoorziening

- Voor 2021 rekenen we op een toegevoegde waarde van € 7.715 per SW-medewerker[3]. Voor 2022 begroten we € 7.823.
- In 2021 stellen we ons tot doel om gemiddeld uit te komen op 17,4% verzuim (heel 2021). Uiteindelijke doel is uit te komen in de buurt van het landelijk gemiddelde verzuimpercentage. In 2020 bedroeg dit percentage 16,1%.

We vinden het belangrijk – om alles te bereiken – de organisatie deskundig en flexibel te houden. En de overheadkosten laag, zodat zo veel mogelijk middelen naar de uitvoering gaat.

Wat gaan we hiervoor doen?

Arbeidsbemiddeling is mensenwerk en maatwerk. We zien iedere dag dat aandacht en contact vaak het succes van onze bemiddeling is. Verstevigen van onze adviesrol naar ondernemers toe is noodzakelijk. Net als het versterken van kandidaten. Het is ook noodzakelijk samen te werken. Regionaal samenwerken op uitvoerend niveau is belangrijker dan ooit: vele organisaties hebben een rol in de activering en arbeidsparticipatie van mensen en het ontzorgen van ondernemers. Als organisaties hebben we elkaar nodig om mensen en ondernemers te ondersteunen.

Banenarrangementen in kansberoepen. We richten ons op sectoren waar vraag naar personeel is, nu of in de toekomst. We sluiten met ondernemers intentieovereenkomsten voor betaalde banen voor onze kandidaten. We investeren in scholing om kandidaten aantrekkelijker te maken voor die ondernemers. Met onderwijsinstellingen en ondernemers ontwikkelen we praktische leerlijnen, waar onze kandidaten getraind worden op (vak)vaardigheden en competenties waar ondernemers behoefte aan hebben.

Kansen pakken. We richten ons op kansen voor succesvolle, duurzame plaatsingen. Hiervoor is het behoud én groei van een bepaald type

2 Het cijfer 1.100 volledig uit de bijstand door werk leveren gemeenten aan. Het cijfer over plaatsingen op werk is op basis van ons eigen registratiesysteem. Cijfers sluiten niet aan vanwege andere definities. De onderscheiden subgroepen onder 2.020 mensen op werk tellen niet op, omdat mensen tot meerdere subgroepen kunnen behoren.

3 De toegevoegde waarde drukken we uit per fte. Voor de leesbaarheid kiezen we ervoor te spreken over 'per SW-medewerker' in plaats van 'per fte'.

werkgelegenheid in onze regio essentieel. Het gaat om licht industriële werkgelegenheid, zoals bijvoorbeeld inpak- en ompakwerk, demonteerwerk en sorteerwerk. We zien kansen om deze werkgelegenheid in onze regio te verstevigen en uit te breiden in relatie tot het vestigingsbeleid van (gemeentelijke afdelingen) Economische Zaken. We zijn in staat tot het bieden van (maatwerk) oplossingen aan dit type ondernemers. We behouden zo de noodzakelijke sociale infrastructuur om kwetsbare kandidaten te bemiddelen, te ontwikkelen en te scholen tot volwaardige werknemers.

Detacheren. De ondernemer vraagt om een product, die (tijdelijk) de risico's verbonden aan het werkgeverschap wegneemt. Detacheren (individueel of groepsgewijs) is het antwoord op deze behoefte van de markt. Voor ondernemers én voor kandidaten én voor onze regio Rijk van Nijmegen, omdat het bijdraagt aan behoud van werkgelegenheid in de regio. Ons 100-banenplan en de samenwerking met BlueView zijn treffende voorbeelden en vragen om verdere uitbreiding. We hopen dat de zorg voor kwetsbare kandidaten, zoals beschreven in de initiatiefnota van de Tweede Kamerfracties van SP en CDA over de investering in sociaal ontwikkelbedrijven, door het Rijk wordt ondersteund. We anticiperen hierop door detacheringen mogelijk te maken. We geloven in groepsgewijze plaatsing van kandidaten bij ondernemers in de regio.

Mensen aan het werk in de sociale werkvoorziening. We blijven het een mooie uitdaging vinden om de toegevoegde waarde van SW-medewerkers zo hoog mogelijk te krijgen. Door goede begeleiding te bieden en ons in te spannen om het juiste werk tegen het juiste tarief te behouden en te vergroten in onze regio.

Anticiperen op gevolgen coronacrisis. Het gaat om een scala aan maatregelen en initiatieven zoals een operationeel regionaal mobiliteitsteam, het voorkomen en bestrijden van (jeugd)werkloosheid, en de heroriëntatie van zelfstandigen op de arbeidsmarkt. We doen dit niet alleen. We kunnen dat niet alleen. We werken samen met UWV WERKbedrijf, Leerwerkloket, gemeenten, werkgeversorganisaties, scholingsinstituten en vakbonden. De Regionale Tafel Arbeidsmarkt is een belangrijke spil en partner in dit geheel.

Deskundige en flexibele organisatie met een lage overhead. We zijn een deskundige, flexibele, wendbare organisatie. We werken met en voor inwoners en ondernemers in onze regio. We kennen de vraag, ervaringen en behoeften van onze omgeving. We bewegen mee. We vinden het essentieel om overheadkosten te besparen en te investeren in de uitvoering en dienstverlening aan ondernemers en kandidaten. De beoogde besparingen op huisvestingslasten realiseren we. Niet door ons oorspronkelijke plan WerkBedrijf te huisvesten op één locatie, maar door kantoorruimten op onze locatie op de Boekweitweg te verhuren aan een derde partij.

Wat gaat het kosten?

In 2021 ramen we dat we € 79 miljoen nodig hebben, in 2022 € 75,3 miljoen. Het meeste geld (circa 60%) zetten we in voor sociale werkvoorziening. De kosten hangen vooral samen met de salariskosten van (gemiddeld) 1.557 SW-medewerkers. Het overige gaat naar onderdeel Werk en zetten we in voor onder andere voorzieningen (zoals ontwikkeltrajecten, arbeidsmatige dagbesteding, jobcoaching en loonkostensubsidies), banenarrangementen kansberoepen, oude en nieuwe lokale afspraken met gemeenten, huisvesting en personeel (uitvoering).

iRvN

Wat willen we bereiken?

Het accent voor 2021 en 2022 ligt op de doorontwikkeling van iRvN als ICT-dienstverlener voor een veilige, flexibele en moderne werkomgeving. Innovatie waar mogelijk, maar inmiddels wel 100% mobiel, en altijd passend bij de vraag van deelnemende gemeenten. Bij de doorontwikkeling wordt rekening gehouden met:

- de technologische trends en ontwikkelingen;
- de landelijke wet- en regelgeving, m.n. op het gebied van informatieveiligheid;
- verdere regionale ondersteuning en samenwerking;
- interne kwantitatieve en kwalitatieve personeelsopbouw.

Wat gaan we hier voor doen?

In 2021 wordt, in opdracht van de Kring van Gemeentesecretarissen, een grootschalig evaluatieonderzoek uitgevoerd naar ICT Rijk van Nijmegen en de I&A- samenwerkingspartners van deelnemende gemeenten, met het oog op de toekomstige regionale I&A-samenwerking en de iRvN-ambities. Input voor dit onderzoek zijn uiteraard het oorspronkelijke iRvN-bedrijfsplan, de resultaten van de regionale I&A-samenwerking en -opdrachtgeverschap, de toekomstvisie van iRvN beschreven in het strategisch personeels- en organisatieplan, de financiële opbouw en resultaten, etc. De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek zullen de basis zijn voor de verdere ontwikkeling van iRvN.

De communicatie over de dienstverlening aan de gebruikers wordt flink aangepakt en we gaan de selfservice vanuit de iRvN-Servicedesk actief inzetten. De informatieveiligheid wordt verder vergroot door de focus nu te leggen op de herinrichting van de beheeromgeving (accounts en werkplekken), segmentatie van het interne netwerk, implementatie van GGI-veilig, etc.
We gaan verder met de optimalisering van de inrichting van de persoonsgebonden laptops die voldoen aan de BIO/AvG-richtlijnen. Datzelfde geldt voor de verdere inrichting en ondersteuning van Microsoft365 (de nieuwe Microsoft standaard voor samenwerkingsfunctionaliteiten binnen de kantoorautomatisering, incl. Teams voor digitaal vergaderen en documenten-, informatie- en kennisdeling) gemaakt.

Wat gaat het kosten?

In 2021 ramen we dat we € 18,2 miljoen nodig hebben (excl. plusproducten van 0,54 miljoen). Bij ICT Rijk van Nijmegen neemt het meerjaren budget tot 2023 met circa € 0,2 miljoen af. Dit is inclusief de dienstverlening voor WerkBedrijf. De afname heeft te maken met:

1. De indexering conform de BRN-richtlijn (- € 102.000)
2. Toenemende kapitaallasten bij gemeente (+ € 100.000)
3. Afname formatie I&A Nijmegen (-€ 152.000)
4. Afname WBRN-formatie in 2022 (bijstelling -€ 66.000)

Leeswijzer

De begroting gaat over de drie onderdelen van de MGR: platform voor samenwerking en afstemming, WerkBedrijf en ICT Rijk van Nijmegen. Voor alle drie beantwoorden we twee centrale vragen:

Wat willen we bereiken? Deze vraag beantwoorden we per onderdeel in deel I van de begroting. Het deel bevat hoofdstuk 1 tot en met 3.

Wat gaat het kosten? Deze vraag beantwoorden we per onderdeel in deel II in de hoofdstukken 4 tot en met 6.

Tot slot volgen in deel III de (verplichte) paragrafen van de begroting. Het gaat hier onder andere om het weerstandsvermogen en risicobeheersing, de financiering en bedrijfsvoering.

Dit deel besluiten we met het (voorgenomen) besluit van ons algemeen bestuur. Hiermee stelt het algemeen bestuur de begroting vast. De planning is dat het bestuur dit in de vergadering van 8 juli 2021 doet. Deel III bestaat uit de hoofdstukken 7 tot en met 12.

In de bijlagen 1 tot en met 10 treft u onder andere de uitgangspunten bij de begroting aan, de bijdragen die we vragen aan uw gemeenten, het consolidatieoverzicht van de MGR en de staat van voorzieningen en investeringen.

Deel 1 Wat willen we bereiken?

In deel 1 van de begroting gaan we in op onze ambities en ontwikkelingen in de periode 2022-2025. Omdat deze begroting óók een wijziging op de begroting 2021 is, ligt de nadruk op wat we willen bereiken in 2021 en 2022.

In hoofdstuk 1 staan we stil bij de ontwikkelingen voor het platform voor samenwerking en afstemming in de regio Rijk van Nijmegen.

In hoofdstuk 2 gaan we in op WerkBedrijf: welke maatschappelijke effecten willen we bereiken? Per hoofddoel lichten we toe met welke ontwikkelingen we rekening houden en wat we gaan doen om ons doel te halen.

In hoofdstuk 3 gaan we in op iRvN: wat willen we bereiken, wat zijn onze ambities voor de versteviging van de bedrijfscontinuïteit, informatieveiligheid en dienstverlening. En tot slot welke ontwikkelingen verwachten wij in de werkomgeving als gevolg van technologische innovaties.

1 Platform voor samenwerking en afstemming

De MGR is óók een platform voor regionale samenwerking en afstemming. Wat betekent dit en hoe doen we dat?

Bij haar oprichting heeft de MGR de taak gekregen om niet alleen een uitvoeringsorganisatie te zijn, maar ook een platform voor regionale afstemming en overleg. Dit betekent dat bijvoorbeeld gesprekken worden gefaciliteerd tussen bestuurders over strategische thema's en raadsbijeenkomsten worden georganiseerd. Zo is in de regio gestart met het organiseren van regelmatige collegeontmoetingen en zorgen de griffiers voor bijeenkomsten voor de zeven raden. Daarmee leggen we een stevig fundament van samenwerking in het Rijk van Nijmegen.

In 2021 gaan we een tweejarige agenda voor samenwerking en afstemming in de regio Rijk van Nijmegen opstellen. Dit wilden we in 2020 doen, maar vanwege andere prioriteiten zijn we hier niet aan toegekomen.

In 2021 halen we de ervaringen met de nieuwe rapportages op bij de deelnemende gemeenten. Sinds 2020 werken we met de nieuwe afspraken van het Informatieprotocol. Dit betekent onder andere dat de rapportages in frequentie en samenstelling zijn gewijzigd.

In 2021 verwachten we de uitkomsten van twee evaluaties over de uitvoeringsmodules te kunnen delen. Voor de iRvN gaat het om het lopende onderzoek 'Evaluatie ICT Rijk van Nijmegen en de I&A samenwerkingspartners, met het oog op de toekomst'. Dit onderzoek wordt door PWC uitgevoerd. Voor WerkBedrijf geldt dat een evaluatieonderzoek in het tweede kwartaal van 2021 staat gepland.

Begin 2021 is de nieuwe website (regiorvn.nl) in de lucht gegaan. De oude website voldeed niet meer. De website werd ook in de techniek niet meer onderhouden, waardoor bijvoorbeeld wisselingen in ons bestuur en commissies niet gecommuniceerd konden worden. Met de nieuwe website is dit alles wel weer mogelijk. De website is ingericht met colleges, raden en onze eigen bestuursleden als primaire gebruikers voor ogen.

De vernieuwde website moet de toegankelijkheid en openbaarheid van MGR-publicaties verhogen. Maar er moet op dit terrein meer gebeuren. Per 1 juli 2021 treedt de Wet elektronische publicaties in werken. Ook voor onze gemeenschappelijke regeling betekent dit een grote verandering in de publicatieverplichtingen. Deze voeren we in.

Tot slot hopen we in 2021 en 2022 weer bijeenkomsten voor raadsleden, bestuurders en andere geïnteresseerden te hervatten om ons werk in de module WerkBedrijf toe te lichten. Voor deze bijeenkomsten geldt dat er een beperkt aantal plaatsen beschikbaar is. Dit is omdat de bijeenkomsten een interactief karakter hebben. De gasten maken kennis met het werk in uitvoering en kunnen vragen stellen aan professionals, kandidaten en/of ondernemers.

2 WerkBedrijf

WerkBedrijf bemiddelt, ontwikkelt en begeleidt werkzoekenden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt naar werk. iedereen verdient namelijk een (werk)plek in onze maatschappij. Naast het bemiddelen van werkzoekenden is WerkBedrijf werkgever voor 1.557 SW-medewerkers (eind 2020).

In dit hoofdstuk gaan we in op onze ambities, ontwikkelingen en activiteiten om mensen aan het werk te helpen (paragraaf 2.1) en om mensen in de sociale werkvoorziening aan het werk te houden (paragraaf 2.2). In paragraaf 2.3 lichten we de kengetallen toe. En tot slot gaan in paragraaf 2.4 in op onze organisatie.

2.1 Mensen aan het werk

We ontwikkelen, bemiddelen en begeleiden werkzoekenden naar werk. We voeren wettelijke taken van de Participatiewet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning uit in de regio Rijk van Nijmegen.[4]

Het maatschappelijk effect dat we willen bereiken is zoveel mogelijk mensen een werkplek bieden. We menen dat dit goed voor mensen zelf is, voor werkgevers en voor de ontwikkeling van onze regio Rijk van Nijmegen.

WerkBedrijf voert een vraaggerichte arbeidsbemiddeling uit. Dit betekent dat we handelen naar de vraag op de arbeidsmarkt; wat is de vraag naar personeel op de regionale markt? Wat zijn de ontwikkelingen en de behoeften op die arbeidsmarkt? We bemiddelen daar waar werk is, waar een ondernemer vraag naar personeel heeft. Als arbeidsbemiddelingsbedrijf heeft WerkBedrijf immers niet zelf werk beschikbaar. We moeten weten wat ondernemers nodig hebben en we moeten de werkmogelijkheden van onze kandidaten kennen. Pas dan is een succesvolle match tussen werkzoekende en ondernemer mogelijk.

2.1.1 Ambitie in 2021 en 2022

We hebben een jaarlijkse ambitie om minimaal 1.100 mensen met een bijstandsuitkering naar werk toe te leiden. De prestatie-indicator '1.100 mensen aan het werk en geen bijstand meer nodig' is slechts één van de indicatoren. Het dekt niet de lading van alle taken en ambities, zoals:

- Mensen aan het werk houden.
- Ook kandidaten zonder bijstand naar werk bemiddelen
- Instroom in de bijstand voorkomen.
- Oplossingen bieden aan ondernemers.

Om recht te doen aan onze ambities differentiëren we onze prestaties. Onder andere in de subcategorieën: parttime werk, jongeren en mensen met een arbeidsbeperking. In de kengetallen (hoofdstuk 2.3) hebben we een indicator over 'ondernemers binden en stimuleren' opgenomen.

4 We voeren ook de Wet Sociale Werkvoorziening uit voor de gemeenten. Paragraaf 2.2 gaat hierover.

MENSEN AAN HET WERK IN 2021 EN 2022

De ambities ten aanzien van de sociale werkvoorziening staan in hoofdstuk 2.2.

1.100 mensen uit de bijstand
We leiden jaarlijks 1.100 mensen met een bijstandsuitkering naar werk. Met als resultaat dat zij geen uitkering meer nodig hebben.

Mensen met een beperking
Eind 2021 zijn in de regio circa 575 mensen met een arbeidsbeperking aan het werk (geweest).
Eind 2022 645 mensen.

2.020 plaatsingen op werk
We plaatsen jaarlijks circa 2.020 mensen op werk:
- Waarvan 1.820 mensen een bijstandsuitkering hebben.
- Waarvan 990 mensen meer dan 28 uur per week werken.
- Waarvan 450 jongeren naar werk.

Mensen in arrangement Op Weg Naar Werk
Voor 475 kandidaten zetten we jaarlijks een arrangement Op Weg Naar Werk (voorheen: arbeidsmatige dagbesteding) in.

5 Deze paragraaf is gebaseerd op Regio in Beeld Rijk van Nijmegen, UWV, oktober 2020.

6 Uit het Persbericht bij de Novemberraming van CPB, 26 november 2020. De groei, krimp en werkloosheid is gebaseerd op de basisraming die ervan uitgaat dat Nederland en andere Europese landen het virus in de eerste helft van 2021 onder controle hebben.

7 Werkloosheid in december verder gedaald, Persbericht CBS van 21 januari 2021

8 Gebaseerd op dat van CBS: Vacatures (cbs.nl)

2.1.2 Ontwikkelingen

In deze paragraaf schetsen we een beeld van (1) de ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, (2) ontwikkelingen op basis van onze eigen praktijkervaringen en (3) een schets van een aantal landelijke ontwikkelingen.

1. Regionale arbeidsmarkt[5]

Het Centraal Planbureau gaat in de novemberraming[6] uit van een groei van de economie in 2021 met bijna 3%, na een krimp van ruim 4% in 2020. De werkloosheid loopt op tot boven de 6% in 2021. Ter vergelijking: in december was 3,9% van de beroepsbevolking in Nederland werkloos.[7]

Nog steeds beroepen met een arbeidsmarktkrapte. De Nederlandse arbeidsmarkt vertoont een grillig beeld: In het eerste en tweede kwartaal van 2020 nam het aantal vacatures enorm af (met circa 30 procent ten opzichte van 2019) en het aantal werklozen nam toe. In de tweede helft van 2020 nam het aantal vacatures weer toe. De toename was het grootst in de zorg en de handel. Ook in de bedrijfstakken vervoer en opslag, horeca, bouwnijverheid en de informatie en communicatie steeg het aantal openstaande vacatures.[8]

Ondanks deze groei is het aantal vacatures nog steeds in alle bedrijfstakken lager dan eind 2019. In de horeca is de terugloop relatief het grootst, met een halvering van het aantal openstaande vacatures. Daarentegen is de afname in de zorg met 4 procent het kleinst.[9]

Ook in Gelderland daalde het aantal vacatures. In het derde kwartaal 2020 waren er 54 vacatures per 100 werklozen. In 2019 waren er nog 95 vacatures per 100 werklozen.[10] De arbeidsmarkt bestaat uit een breed spectrum van beroepen. De regionale arbeidsmarkt voor technische en ICT-beroepen is nog altijd krap (veel vacatures ten opzichte van aantal werklozen). Voor openbaar bestuurs- en managementfuncties in de arbeidsmarkt ruim en voor creatieve en taalkundige beroepen zelfs zeer ruim (weinig vacatures ten opzichte van aantal werklozen).

9 Gebaseerd op dat van CBS: Vacatures (cbs.nl)

10 Gebaseerd op data van CBS: Spanning op de arbeidsmarkt naar regio (cbs.nl)

11 Werknemers met een flexibel contract lopen meer risico om werkloos te worden: vanwege het soort arbeidscontract en omdat zij vaker in sectoren werken waar werkgelegenheid krimpt.

12 Daarnaast wordt de bijstandsinstroom door andere ontwikkelingen dan de arbeidsmarkt beïnvloed (zoals echtscheidingen, verhuizingen, overlijden, individualisering van de maatschappij, internationale (vluchtelingen) ontwikkelingen, reikwijdte van de wet).

Veel werknemers met een flexibel arbeidscontract[11] verloren hun baan als gevolg van de coronacrisis in het eerste halfjaar 2020. Zij kwamen in de WW terecht. Dit betreft vaak lager en middelbaar opgeleiden, jongeren en mensen met een migratieachtergrond. Het aantal werknemers met een vast contract bleef nagenoeg gelijk.

Voorlopig is er geen explosieve doorstroom WW naar bijstand. Van de WW-uitkeringen die eindigen stroomt een beperkt deel door naar de bijstand. In economische slechte tijden is dit percentrage hoger (in 2018 was het percentage 3,8%, in crisisjaar 2013 was het landelijke doorstroompercentage 6,7%). Op korte termijn lijkt dit mee te vallen. De toename van de WW zit voor een groot deel bij jongeren. Uit data UWV van afgelopen jaren blijkt dat jongeren minder vaak doorstromen naar de bijstand. Overigens kunnen jongeren die geen recht hebben op bijstand wél ondersteuning nodig hebben om werk te vinden. Toename van bijstand zal waarschijnlijk vooral komen van andere groepen dan WW'ers, zoals een deel van de jongeren en zzp'ers (zelfstandigen zonder personeel).[12]

Bijstand stabiel. Het aantal bijstandsuitkeringen in Rijk van Nijmegen is na een lichte stijging in het voorjaar 2020 redelijk stabiel. Toen nam de bijstandsafhankelijkheid met name onder jongeren tot 27 jaar toe.

Voorspellingen zijn lastig. De ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt staan in het teken van de coronacrisis. Deze is anders dan eerdere crises en het verdere verloop valt nauwelijks te voorspellen. De maatregelen om het coronavirus te bestrijden zorgden bij veel bedrijven en werknemers voor inkomstenverlies. Dit leidde in het voorjaar 2020 tot een snel oplopende werkloosheid en verlies van werkgelegenheid. Het Rijk was snel met het inzetten van nood- en steunpakketten. De pakketten fungeren als vangnet die veel directe werkloosheid voorkomt. De pakketten zijn echter eindig. Veel van de (verborgen) werkloosheid kan zich later alsnog manifesteren.

2. Praktijkervaringen WerkBedrijf

Vraagkant: Knelpunten bij plaatsingen. In de jaren 2016 tot en met 2019 was de economische bloei in onze regio merkbaar. Ondernemers hadden veel vraag naar personeel. Onze kandidaten vonden met een gemiddelde intensiviteit aan dienstverlening en instrumenten hun weg naar de ondernemer. Vanaf begin 2019 werd duidelijker dat de mogelijkheden van onze kandidaten minder

paste bij de vraag van ondernemers. De mismatch werd groter. En deze trend zet zich door.
Om tot succesvolle, duurzame plaatsingen te komen is een bepaald type werkgelegenheid in de regio essentieel. Het gaat om bijvoorbeeld licht industriële werkgelegenheid. Dit type werkgelegenheid moeten we voor onze regio behouden en de groei hiervan stimuleren. Dit biedt werkelijke kansen voor onze werkzoekenden op een succesvolle en duurzame plaatsing.

Ondernemers en kandidaten hebben baat bij nazorg en begeleiding na plaatsing. Onze professionals verdelen hun tijd – meer dan voorheen – tussen nieuwe kandidaten plaatsen en bestaande kandidaten blijven begeleiden, gericht om deze baan te behouden. Ondernemers krijgen – meer dan voorheen – door ons trainingen aangeboden, om de kandidaat beter te begeleiden. Het zorgen voor een toekomstbestendig aanbod van werk met voldoende variatie en continuïteit vergt blijvend aandacht.

Aanbodkant: preventie, leren en ontwikkelen We voorkomen dat jongeren instromen in de bijstand. Door onze contacten met de onderwijsinstellingen merken we dat het beroep op onze dienstverlening groeit. Niet alleen het ROC, maar ook de HAN en de Universiteit signaleren in een vroeg stadium bij een leerling, dat het risico van het niet vinden van een baan groot is. In dat stadium verlenen we dienstverlening om dit risico te dempen. Al voordat de inschrijving bij de school verloopt is de dienstverlening gestart.

Voor de groep kandidaten, die al langere tijd geen werk hebben zien we dat er steeds meer afstemming nodig is met professionals binnen zorg en welzijn. Daarom zitten we in Sociale Wijkteams, regieteams, scholenoverleg, werken we in de wijk met professionals en hebben we overleg met hulpverleners.

Motiveren van mensen is een belangrijk element in de arbeidsbemiddeling. We zijn ervan overtuigd dat mensen talenten hebben en dat zij deze willen inzetten. We gaan na hoe we motivatie en talenten kunnen aanboren en vooral ook vasthouden. Dit doen we op verschillende wijze en toegepast op wat past bij kandidaat. Wat we de afgelopen jaren hebben gezien is dat ontwikkelen en begeleiden (ook van ondernemers) een steeds groter rol speelt in de arbeidsbemiddeling.

We zien veranderingen in ons kandidatenbestand. Voorheen konden mensen met een beperking werken in de sociale werkvoorziening. Instroom in de SW is niet meer mogelijk. De mensen zijn daarmee natuurlijk niet verdwenen. De mensen blijven. Zij moeten nu vaak een beroep doen op de Participatiewet. Niet vanzelfsprekend is het mogelijk aangepast werk te doen en hiervoor een salaris te krijgen. Hiervoor in de plaats zijn verschillende voorzieningen gekomen, werken met een loonkostensubsidie (eventueel in een beschutte omgeving) en arbeidsmatige dagbesteding (Op Weg Naar Werk). Deze vormen zijn gericht om het bieden van werk, structuur en dagbesteding aan mensen met arbeidspotentie en een arbeidsbeperking. Door hun beperking kunnen zij niet 100% van het wettelijk minimumloon verdienen en/of zijn zij op een beschutte werkomgeving aangewezen.

3. Wet- en regelgeving

Rijksoverheid Het kabinet heeft een aanvullend sociaal pakket ten behoeve van de crisisdienstverlening. Dit pakket kent vier bouwstenen:

1. intensieve ondersteuning en begeleiding naar werk,
2. scholing en ontwikkeling voor behoud van werk,
3. bestrijding jeugdwerkloosheid,
4. en aanpak van armoede en schulden.

De eerste drie bouwstenen hebben direct invloed op de taken die WerkBedrijf namens gemeenten uitvoert.

Wetsvoorstel Breed Offensief. Het ziet er naar uit dat in april 2021 dan eindelijk[13] het wetsvoorstel Breed Offensief door de Tweede Kamer wordt vastgesteld. Het gaat om een wijziging van de Participatiewet. Deze wijzigingsvoorstellen raken de uitvoering en dienstverlening van WerkBedrijf aan werkgevers en kandidaten (met een arbeidsbeperking). Het wetsvoorstel Breed Offensief beoogt meer mensen met een beperking aan werk te helpen.

Besluit SUWI. Onderdeel van het wetsvoorstel Breed Offensief is het aanscherpen van het Besluit SUWI op het gebied van de werkgeversdienstverlening. Uit onderzoek van de Inspectie SZW bleek namelijk dat werkgevers de kwaliteit van de werkgeversdienstverlening als wisselend ervaren. De wijzigingen in het besluit moet deze dienstverlening verbeteren.

Met UWV WERKbedrijf werken we het besluit uit, waardoor vraag en aanbod elkaar makkelijker vinden en meer mensen duurzaam aan het werk gaan.

13 Medio februari 2020 is het wetsvoorstel door de staatssecretaris SZW aan de Tweede Kamer aangeboden. Het voorstel staat geagendeerd voor behandeling in de tweede kamer in april 2021. De beoogde inwerkingtreding was 1 januari 2021. We nemen nu aan dat dit 1 januari 2022 wordt.

Initiatiefnota sociaal ontwikkelbedrijven. De Tweede Kamer ondersteunt het voorstel van Jasper van Dijk (SP) en René Peters (CDA) om de rol van een sociaal ontwikkelbedrijf te versterken. Er zijn nog veel vragen over de verdere uitwerking en de financiering. De Tweede Kamer en minister Koolmees, zien hier een uitdaging voor de partijen die na de verkiezingen bij de formatie van een nieuw kabinet zijn betrokken.

Cao Aan de Slag. Op 10 februari 2021 zijn CNV en FNV namens de werknemers en de VNG en Cedris namens de werkgevers een onderhandelaarsresultaat overeenkomen voor een nieuwe cao, cao Aan de Slag. Het gaat om een cao voor mensen die niet zelfstandig het minimumloon kunnen verdienen en die met behulp van loonkostensubsidie in dienst kunnen treden bij de MGR. In november 2020 hebben we gemeenten geïnformeerd over ons voornemen een detacheringsfaciliteit in te richten (via een stichting). Hierin hebben we ook gemeld dat er mogelijk een cao komt. In dat geval is het oprichten van een stichting wellicht niet nodig. We verwachten in de eerste helft van 2021 meer duidelijkheid te geven over het effect van de toekomstige cao Aan de Slag op onze detacheringsmogelijkheden. Hierbij houden we rekening met de ingediende zienswijzen, wensen en bedenkingen van onze deelnemende gemeenten.

Regionaal. Gemeenten in Rijk van Nijmegen hebben het strategisch beleidskader Werk voorop! Arbeidsmarkt- en Re-integratiebeleid 2020 t/m 2023 vastgesteld. Het beleidskader kent 10 ambities. In meer of mindere mate zijn deze te vangen in twee terugkerende thema's. Eén is het streven naar een inclusieve arbeidsmarkt. Het andere thema is gericht op een integrale, leefdomein-overstijgende aanpak. Jongeren, 55-plussers, statushouders en mensen met een arbeidsbeperking zijn focusgroepen de komende periode.

In de dienstverleningsovereenkomst met gemeenten hebben lokale accenten en afspraken een prominentere rol gekregen. Zo voeren we de werkintake en arbeidsbemiddeling voor een deel op een gemeentelocatie uit. We zorgen ervoor dat een medewerker regelmatig zijn of haar werkzaamheden op locatie verricht. Voor de periode 2021 en 2022 voeren we de lokale accenten en afspraken in de dienstverleningsovereenkomsten met gemeenten uit. We rapporteren hierover in de Tussenrapportage en ons Jaarverslag.

Regionale beleidsnota invoering nieuwe Wet inburgering 2021. Eind 2020 hebben gemeenten in Rijk van Nijmegen besluiten genomen over de invoering van de nieuwe Wet inburgering 2021. Bij de uitvoering van de plannen speelt WerkBedrijf een rol.

2.1.3 Wat gaan we doen?

We kiezen ervoor in deze paragraaf activiteiten aan te stippen die in de komende periode extra aandacht krijgen en die kunnen leiden tot (wezenlijke) wijzingen in onze dienstverlening aan ondernemers en kandidaten. De steekwoorden zijn kansen pakken, detacheren, banenarrangementen, kandidatenroutes en anticiperen op coronacrisis.

Kansen pakken

We richten ons op kansen voor succesvolle, duurzame plaatsingen. Hiervoor is het behoud én groei van een bepaald type werkgelegenheid in onze regio essentieel. Het gaat om licht industriële werkgelegenheid, zoals in- en ompakwerk, demonteerwerk en sorteerwerk. Maar ook om licht administratief werk, groen, postbezorging, schoonmaak en logistiek. We zien kansen om deze werkgelegenheid in onze regio te verstevigen en uit te breiden in relatie tot het vestigingsbeleid van (gemeentelijke afdelingen) Economische Zaken.

We zijn in staat tot het bieden van (maatwerk) oplossingen aan dit type ondernemers, zeker in combinatie met de mogelijkheden om personeel groepsgewijs te detacheren (zie 'detacheren'). We behouden zo de noodzakelijke sociale infrastructuur om kwetsbare kandidaten te bemiddelen, te ontwikkelen en te scholen tot volwaardige werknemers.

Detacheren

De ondernemer vraagt om een product, die (tijdelijk) de risico's verbonden aan het werkgeverschap wegneemt. Detacheren (individueel of groepsgewijs) is het antwoord op deze behoefte van de markt. Voor ondernemers én voor kandidaten én voor onze regio Rijk van Nijmegen, omdat het bijdraagt aan behoud van werkgelegenheid in de regio. Ons 100-banenplan en de samenwerking met BlueView zijn treffende voorbeelden en vragen om verdere uitbreiding.

We hopen dat de zorg voor kwetsbare kandidaten, zoals beschreven in de initiatiefnota van de Tweede Kamerfracties van SP en CDA over de investering in sociaal ontwikkelbedrijven, door het Rijk wordt ondersteund. We anticiperen hierop door detacheringen mogelijk te maken. We geloven in groepsgewijze plaatsing van kandidaten bij ondernemers in de regio.

De ontwikkeling naar een cao Aan de Slag maakt het wellicht mogelijk om detacheren te realiseren zonder een stichting onder de MGR op te richten. In de eerste helft van 2021 wordt dit hopelijk duidelijk en doen we hierover een voorstel aan ons bestuur. Hier betrekken we de zienswijzen, wensen en bedenkingen van gemeenten ten aanzien van ons eerder voorgenomen besluit een stichting op te richten voor een detacheringsfaciliteit.

Banenarrangementen in kansberoepen

Er zijn sectoren op de regionale arbeidsmarkt die kampen met een tekort aan personeel. Dit biedt ons kansen. Dit betekent ook investeren in onze kandidaten: motiveren, leren en werken. We hebben de afgelopen periode gezien dat deze investering van onze kant, die van kandidaten en die van ondernemers loont. Door samen te werken en af te stemmen zijn verschillende banenarrangementen kansberoepen ontwikkeld en uitgevoerd. Kenmerkend is de samenwerking tussen overheid, ondernemer en onderwijs. Als WerkBedrijf zorgen we voor een actueel overzicht van die kansberoepen en onderhouden

we relaties met ondernemers in die sectoren. Hier trekken we samen op met UWV en onderwijsin¬stellingen. Een belangrijke partner is het regionale loket Leren en Werken, dat gevormd wordt door UWV, ROC Nijmegen en WerkBedrijf. In 2021 en 2022 gaan we hier verder mee.

Kandidatenroutes

De komende periode professionaliseren we onze initiatieven rondom ontwikkelen, leren en werken. We willen meer vanuit routes denken. Hierdoor ontstaat vanuit het perspectief van gevraagde competenties in de markt in combinatie met het startpunt van de kandidaat een route naar werk. Welke competenties zijn voor de vraag op de markt noodzakelijk en wat is dan de route voor de kandidaat om te doorlopen? Welke werksoort past bij de kandidaat, welke begeleiding en competentie-ontwikkeling en werkplek is nodig? We ontwikkelen dan niet door op één instrument (bijvoorbeeld ontwikkeltraject of leerwerktraject), maar op de route van de kandidaat naar werk. We zijn hiermee recent gestart.

Anticiperen op gevolgen coronacrisis

Anticiperen op gevolgen van de coronacrisis gaat over een scala aan maatregelen en initiatieven. We doen dit niet alleen. We kunnen dat niet alleen. We werken samen met UWV WERKbedrijf, Leerwerkloket, gemeenten, werkgeversorganisaties, scholingsinstituten en vakbonden. De Regionale Tafel Arbeidsmarkt is een belangrijke spil en partner in dit geheel. Over de voortgang van activiteiten die door deze Regionale Tafel Arbeidsmarkt worden geïnitieerd met aanvullende arbeidsmarktregiomiddelen[14] wordt vanaf 2021 gerapporteerd tegelijkertijd met de rapportagemomenten van WerkBedrijf van de MGR.[15]

Regionaal mobiliteitsteam. In onze arbeidsmarktregio starten we met een regionaal mobiliteitsteam voor werkgevers en werknemers die geraakt worden door de coronacrisis. Het neerzetten van een mobiliteitsteam vormt onderdeel van het landelijke sociaal herstelpakket van het Rijk. Het mobiliteitsteam wordt opgezet om met ontslag bedreigd en werkloos geworden personeel zo snel mogelijk naar ander werk te begeleiden. Het is een multidisciplinaire aanpak: vakbonden, werkgeversorganisaties, WerkBedrijf, UWV en eventueel private partners bemensen op basis van gelijkwaardigheid het mobiliteitsteam. Er wordt samengewerkt met het werkgeversservicepunt, leerwerkloket, S-BB, onderwijs en NLleertdoor.

Operatie Mercurius. Gemeenten Beuningen, Druten, Nijmegen en Mook en Middelaar zetten hun aanvullende re-integratiemiddelen in bij WerkBedrijf.[16] Deze stellen ons in staat om een (veel) grotere groep werkzoekenden met een bijstandsuitkering te spreken en te screenen op bemiddelbaarheid naar werk. De operatie beslaat twee jaar en bestaat uit de volgende elementen:

1. Voeren van gesprekken met kandidaten met het oog op hun bemiddelbaarheid naar werk.
2. Ontwikkelen formats op basis van de vraag op de arbeidsmarkt. Dit moet leiden tot het (groepsgewijze) plaatsingen van kandidaten. Hierbij geldt dat het plaatsen van kandidaten op werk regionaal wordt uitgevoerd (dus voor alle deelnemende gemeenten).
3. Versterken van WerkBedrijf als dé partner

14 Het gaat om de volgende middelen: Perspectief op Werk, provinciemiddelen voor de uitvoeringsagenda en de steun- en hulppakketten corona vanuit het Rijk.

15 Het gaat om de factsheet WerkBedrijf (voor 15 mei), de Tussenrapportage MGR (voor 15 september), de jaarrekening en het jaarverslag (voor 1 april). In 2021 start deze cyclus bij de Tussenrapportage. Daarvoor ontvangen gemeenten in maart een raadsinformatiebrief.

16 De gemeenten Berg en Dal, Heumen en Wijchen hebben besloten incidenteel deze middelen zelf te houden. Zo hebben zij in deze (financieel krappe tijden) ruimte om te investeren in participatie (coaches) ten behoeve van de doelgroep die nog niet overgedragen kan worden aan WerkBedrijf voor arbeidsbemiddeling.

voor het bemiddelen naar een waardevolle match tussen ondernemer en kandidaat in de arbeidsmarktregio.

In de komende tijd werken we in overleg met de betreffende gemeenten het plan verder uit.

2.2 Mensen aan het werk via de sociale werkvoorziening

We ontwikkelen, bemiddelen en begeleiden SW-medewerkers.[17] Het maatschappelijk effect dat we willen bereiken is, dat SW-medewerkers aan het werk blijven tegen een juist tarief. Voorheen was daarnaast een grote uitdaging om zoveel mogelijk SW-medewerkers te laten werken bij en voor een ondernemer. Afgelopen jaar zijn we hierin geslaagd. Toen hebben we de verantwoordelijkheid van onze productie op de Boekweitweg overgedragen aan BlueView. Voor onze SW-medewerkers biedt de uitbreiding meerwaarde. BlueView heeft veel ervaring met het werken met SW-medewerkers, ook uit een meer beschutte omgeving. Ook zijn zij in staat een solide en stabiele werkomgeving te bieden door het organiseren van een goedlopend productieproces. Van daaruit slagen zij er in de kwaliteiten van de individuele SW-medewerker naar boven te halen en te ontwikkelen. Tot slot levert de samenwerking tussen WerkBedrijf en BlueView een financiële meerwaarde. Bedrijfsmatige risico's nemen af, omdat we niet langer een productiefaciliteit in stand moeten houden.

WerkBedrijf richt zich bij het onderdeel SW op het werkgeverschap (waaronder ontwikkeling), de bemiddeling en begeleiding van onze SW-medewerkers.

2.2.1 Ambities in 2021 en 2022

Onze uitdaging voor dit onderdeel is het zorgen voor een goede toegevoegde waarde van onze SW-medewerkers. Dit doen we door goede begeleiding te bieden en ons in te spannen om het juiste werk tegen het juiste tarief te behouden en te vergroten in onze regio. In 2015 waren er 2.196 medewerkers. Eind 2020 waren dit er nog 1.557. De gemiddelde leeftijd was 53 jaar.

MENSEN AAN HET WERK VIA DE SOCIALE WERKVOORZIENING

Toegevoegde waarde verhogen
- In 2021 koersen we op een toegevoegde waarde van € 7.715 per SW-medewerker.
- In 2022 op een toegevoegde waarde van € 7.823 per SW-medewerker.

Ziekteverzuim verlagen
We willen in 2021 een gemiddeld ziekteverzuimpercentage van 17,4% realiseren. Uiteindelijk doel is en blijft om uit te komen in de buurt van het landelijk gemiddelde verzuimpercentage. In 2020 bedroeg dit percentage 16,1%.

17 We voeren ook wettelijke taken uit de Participatiewet en Wet Maatschappelijke Ondersteuning uit. Paragraaf 2.1 gaat hierover. We voeren de WSW uit voor de deelnemende gemeenten Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Nijmegen en Wijchen in de MGR uit. Gemeente West Maas en Waal neemt de dienstverlening af op het gebied van de SW.

2.2.2 Ontwikkelingen

In deze paragraaf schetsen we twee ontwikkelingen: (1) Opdrachten en Tarieven en (2) Ziekteverzuim. Voor het eerste punt is de ontwikkeling op de arbeidsmarkt (zie 2.1.2) ook relevant.

1. Opdrachten en Tarieven

Onze SW-medewerkers werken grotendeels bij ondernemers. We merken dat we meer capaciteit dan voorheen moeten inzetten om de baan, waarop de SW-medewerker werken, te behouden. Robotisering, digitalisering en reorganisaties betekenen andere eisen aan de SW-medewerker. Niet iedereen kan andere eisen ook aan. Dan gaan we op zoek naar ander passend werk. We merken dat de huidige medewerkers soms meer last krijgen in relatie tot hun werk van hun beperking op grond waarvan de SW-indicatie is afgegeven. Dit zorgt voor dynamiek in ons ziekteverzuim én in het behouden van passend werk voor elk individu. Recent hebben we opnieuw de spelregels rondom de methodiek om tarieven voor detacheringen vast te stellen. Deze methodiek gaat uit van tarieven in de markt. Deze tarieven worden ieder jaar geïndexeerd conform de index van de commerciële dienstverlening. De uitgangspunten voor bepalen tarief zijn:

- Tarief moet reëel zijn ten opzichte van de waarde van de persoon als werknemer (arbeid voor een eerlijke prijs);
- Tarief moet bijdragen aan een gelijk speelveld tussen de mensen in verschillende regelingen;
- Tarief moet transparant zijn en passend bij de vraag van de markt;
- Tarief moet aansluiten bij de inschaling van SW-medewerker;
- Tarief is niet hoger dan de uitzendbranche.

We willen dat onze medewerkers werken naar waarde, zo dicht als mogelijk bij de ondernemer.

2. Ontwikkelingen ziekteverzuim

In 2016 zijn we gestart met de gedragsmatige aanpak van ziekteverzuim. Het verzuim daalde daardoor van 20,4% begin 2016 naar 16% eind 2017. In 2018 steeg het ziekteverzuim langzaam naar gemiddeld 16,8%. In 2019 zagen we een verdere stijging en in 2020 (onder invloed van corona) een stabilisatie van het verzuim rond de 17,5%. We onderscheiden grofweg 3 categorieën:

a) Een groep mensen, die minimaal één dag en maximaal zeven weken ziek zijn (circa 6%). We kunnen hier nog winst boeken door onze processen met de arbodienst te optimaliseren. Het gaat hier vooral om de tijd tussen ziekmelden en consultatie bedrijfsarts zo kort mogelijk te houden. Dit brengt wel meer kosten met zich mee.
b) Een groep mensen, die langer dan zeven weken ziek zijn en minder lang dan een jaar (circa 10%). We denken dat er een aanvulling nodig is op onze huidige verzuimaanpak. De ziekmelding heeft vaak te maken met een combinatie van andere problematiek (problemen in relatie, schulden, verslaving). We willen verbetering realiseren door de samenwerking met begeleidende partijen te intensiveren. Ook laagdrempelig 'maatschappelijk werk' in huis organiseren hoort hierbij.
c) De groep mensen, die langer dan een jaar ziek zijn (circa 2%). De verwachting is niet dat we bij deze groep ziekteverzuim kunnen terugdringen. We zetten hier vooral in op begeleiding en zorg. In de regel gaat het hier om medewerkers die in WIA traject terecht gaan komen.

Een beperkt aantal medewerkers die vallen in categorie b) en c) verrichten aangepaste werkzaamheden op een beschutte afdeling op de Boekweitweg of een samenwerkingspartner (Pluryn/Driestroom) in het kader van re-integratie.

Langdurig ziekteverzuim is voor ons een uitdaging. Langdurig thuiszitten is voor niemand goed. Terugkeer naar werk wordt steeds lastiger naarmate iemand langer thuis zit. Het langdurig verzuim heeft een belangrijk aandeel in ons ziekteverzuimpercentage. Meer dan de helft van de zieke SW-medewerkers is langdurig ziek (tussen zeven weken en twee jaar). Een gedeelte van deze groep kan vanwege diverse medische oorzaken niet op korte termijn re-integreren. Dat gaat met kleine stappen. We zien ook dat een deel van de zieke SW-medewerkers niet meer kunnen terugkeren naar werk. Dit verzuim is niet beïnvloedbaar.

Verzuimproblematiek is complex. Het is vaak een samenhang van verschillende oorzaken die ertoe leiden dat iemand ziek is. De juiste aanpak vraagt om maatwerk en voldoende tijd van de professional. We zetten in op een betere toerusting van onze professional. Het verleden laat zien dat de gedragsmatige aanpak resultaten oplevert, maar we zien ook een deel van de SW-medewerkers niet in staat is om eigen regie en verantwoordelijkheid te nemen over hun verzuim en verzuimoorzaken. Samen met welzijnsorganisatie MEE en de bedrijfsarts zoeken we naar een aanpak die past bij deze groep SW-medewerkers en aansluit bij het handelingsvermogen.

Tot slot gaan we efficiënter samenwerken met andere deskundigen zoals de bedrijfsarts en bedrijfsfysiotherapeuten.

Voorkomen is beter dan genezen. We zien dat privéproblematiek (zoals schulden, mantelzorg en tragische gebeurtenissen) voor verzuim zorgen. Ook daarbij geldt dat het niet alle SW-medewerkers lukt om de juiste hulp te zoeken en te vinden. We zijn werkgever van een kwetsbare groep medewerkers en willen hen ook ondersteunen bij gezond leven en het voorkomen van verzuim. Daar hebben zij op de langer termijn baat bij. De preventie loopt uiteen van vitaliteitsprojecten, werkplekaanpassingen en hulp vinden bij mantelzorg en (psychische) gezondheidsproblematiek. Er zijn veel initiatieven in onze regio, maar SW-medewerkers zijn hiervan niet altijd op de hoogte of niet altijd in staat om de stap naar hulpverlening te zetten.

2.2.3 Wat gaan we daarvoor doen?

We kiezen ervoor in deze paragraaf activiteiten aan te stippen die in de komende periode extra aandacht krijgen. De steekwoorden zijn arbodienstverlening, de brug naar hulpverlening en combi-detacheren.

Arbodienstverlening

We gaan ons dit jaar oriënteren op onze arbodienstverlening. Het gaat hier overigens om arbodienstverlening voor een bredere groep dan enkel SW-medewerkers. Namelijk ook voor ambtelijke medewerkers, huidige kandidaten en (eventueel) toekomstige werknemers die via de cao Aan de Slag in dienst zijn. We verwachten dat we per 2022 met gewijzigde (vormen van) arbodienstverlening werken.

De brug naar hulpverlening

We zien dat verzuimproblematiek complex is en dat we niet alleen met onze SW-medewerkers kunnen oplossen. We gaan na hoe we de brug kunnen maken naar hulpverlening ten behoeve van het welzijn en gezondheid van onze SW-medewerkers.

Combi-detacheren

We verwachten dat we steeds vaker groepsdeta-

cheringen mogelijk maken waar zowel SW-medewerkers als kandidaten/medewerkers vanuit de Participatiewet bij een ondernemer werken. Deze combi-detacheringen gaan we verder ontwikkelen, zodat deze voor alle belanghebbenden kansen bieden. Ook voor opdrachtgevers c.q. ondernemers met een vraag naar personeel.

2.3 Welke kengetallen houden we bij?

We onderscheiden zeven kengetallen. Hierover rapporteren we in de rapportages en/of jaarrekening.[18] Het gaat om de volgende kengetallen:

Statushouders naar werk bemiddelen

Onze consulenten bemiddelen statushouders naar werk. Dit in samenwerking met collega's en partners buiten WerkBedrijf. Specifieke aandacht en kennis over de achtergrond en context van de statushouders werpt zijn vruchten af. In 2020 hebben we 148 statushouders naar werk bemiddeld.

55-plussers bemiddelen naar werk

55-plussers is één van de focusgroepen uit het regionaal beleidskader. We berichten op de afgesproken rapportagemomenten over het aantal 55-plussers dat we op werk hebben geplaatst (in 2020 waren dat er 99).

Voorkomen dat jongeren afhankelijk worden van een uitkering

We ondersteunen jongeren in hun wettelijke zoekperiode (de vier weken voordat zij een uitkering kunnen ontvangen). Dit is een periode waarin zij moeten proberen terug te gaan naar school of werk te vinden. WerkBedrijf ondersteunt de jongeren tijdens deze periode. De inzet is dat zij voor het einde van de zoekperiode werk hebben gevonden of weer naar school zijn en dat de uitkering niet nodig is.[19]
In 2020 hebben we bij 180 jongeren bijstandsafhankelijkheid voorkomen.

Kandidaten in dienstverlening

We rapporteren bij de start van het jaar en bij het einde van het jaar over het aantal kandidaten bij ons in arbeidsbemiddeling. Ook in de komende jaren blijven we dit doen. In 2021 houden we er rekening mee dat het aantal van 4.300 kandidaten op enig moment in dienstverlening hoger kan zijn vanwege extra instroom in de bijstand en de mensen met een Tozo-uitkering die zich heroriënteren op de arbeidsmarkt.

Werken met behoud van uitkering

Kandidaten zijn vaak niet direct klaar voor de arbeidsmarkt. Mensen hebben tijd nodig om aan hun vaardigheden te werken. Ook spelen motivatie en leren een voorname rol bij het ontwikkelen van kandidaten tot werknemers. WerkBedrijf zet verschillende trajecten in om mensen te ondersteunen en zich voor te bereiden op betaald werk. Kenmerkend aan de trajecten is dat het om combinaties gaat van werken, ontwikkelen en scholen.

Ondernemers binden en stimuleren

Eind 2020 werkten we met 1.238 bedrijven samen. We blijven investeren in het onderhouden van bestaande relaties en in het aangaan van relaties met nieuwe ondernemers. We nemen actief deel aan het Inclusief Ondernemers Netwerk (hierna: ION). Dit is een netwerk van en voor inclusieve ondernemers in de regio Rijk van Nijmegen. Dit netwerk heeft als doel deze inclusieve ondernemers met elkaar te verbinden, zichtbaar te maken en te versterken. Werkbedrijf Rijk van Nijmegen faciliteert dit netwerk en geeft de ambassadeurs van het netwerk een podium naar buiten toe.

18 We maken in het Informatieprotocol een onderscheid in kritieke prestatie-indicatoren en in kritieke succesfactoren. De kritieke indicatoren staan in de paragraaf 2.1 en 2.2. De kritieke succesfactoren in deze paragraaf.

19 Nu en vorig jaar is deze zoekperiode opgeheven door gemeenten vanwege corona. Dit betekent dat jongeren nu, na aanmelding direct ook een aanvraag om bijstand bij hun woongemeente kunnen indienen.

Tevredenheidsonderzoeken

In de komende periode (2021 en 2022) voeren we de volgende tevredenheidsonderzoeken uit:

- Onder onze SW-medewerkers die in de beschutte groepsdetachering op de Boekweitweg werken;
- Onder ondernemers over onze dienstverlening. We rapporteren hierover (in principe) in onze jaarrekening en -verslag 2021;
- Doorlopend onder onze kandidaten. Hierover rapporteren we in onze jaarrekening en jaarverslag.

2.4 Organisatie

We vinden het belangrijk onze organisatie deskundig en flexibel te houden. En de overheadkosten laag, zodat zo veel mogelijk middelen naar de uitvoering gaat. Dit alles met het oog om de prestaties te bereiken.

Om te besparen op de overhead, wilden we alle activiteiten en medewerkers van WerkBedrijf huisvesten op de Boekweitweg. Dit wilden we om zo te realiseren dat het beschikbare budget ten goede komt aan de dienstverlening aan kandidaten en ondernemers. Dit voornemen hebben we gedeeld in ons bestuur eind 2019. De structurele verlaging van de overheadkosten (huisvestingslasten) bedraagt € 0,5 miljoen ingaande 2021.

In de loop van 2020 is duidelijk geworden dat ons oorspronkelijk voorstel uit 2019 om de huisvestingslasten MGR te verlagen niet gerealiseerd kon worden. Dit hing samen met besluiten van college van Nijmegen, zoals gecommuniceerd in hun brief van 9 juni 2020:

- Nijmegen geeft aan dat de verhuizing een forse (financiële) impact heeft voor Nijmegen. In dat kader houdt Nijmegen de MGR aan het huidige huurcontract Nieuwe Dukenburgseweg 21a Nijmegen (2025) en de gastheercontracten (2022).
- Nijmegen wil – vanwege de herontwikkeling van het gebied Kanaalzone/Winkelsteeg – de panden van de MGR aan de Boekweitweg en St. Teunismolenweg verwerven. Dit in combinatie met afspraken met de MGR over het voortgezet gebruik van de panden tot ongeveer 2030.
- Nijmegen wil zich in gezamenlijkheid met de MGR oriënteren op een nieuwe locatie voor de activiteiten van de module WerkBedrijf in het plangebied, vanaf 2030.

Blijft voor nu de vraag openstaan: hoe realiseren we (WerkBedrijf/MGR) de structurele verlaging van de overheadkosten ad € 0,5 miljoen per 2021? De structurele besparing op overheadkosten realiseren we op langere termijn door:

1. Het kantoorgedeelte van de Boekweitweg te verhuren aan stichting Talis. Hiertoe dient het pand verbouwd te worden. De verbouwing start op 1 december 2021. De kosten van de verbouwing zijn voor stichting Talis (circa € 3,8 miljoen). Huurinkomsten zijn er per 1 augustus 2022. Deze bedragen op jaarbasis € 0,2 miljoen.
2. Een gebruikersovereenkomst met stichting

Talis, af te sluiten voor hun kantoorruimte op de Wezenlaan. MGR betaalt hiervoor geen huur (wel gebruikerslasten).

Op korte termijn (voor 2021 en 2022) nemen we aanvullende maatregelen in onze begroting om de besparing op de overheadkosten te realiseren, door:

1. Huurbaten te verhogen door ruimte op de Sint Teunismolenweg te verhuren aan de GGD Zuid-Gelderland gedurende één jaar.
2. Tijdelijke aframing van (overhead)budgetten zoals studie-, overige advies, automatiserings- en licentiekosten.

In onderhavige begroting zijn deze financiële gevolgen verwerkt in deel II.

3 ICT Rijk van Nijmegen

ICT Rijk van Nijmegen beheert, exploiteert en ontwikkelt de technische ICT-infrastructuur (inclusief telefonie) van en voor de gemeenten in de Regio Rijk van Nijmegen en voor de MGR. Daarnaast verzorgen we voor Gemeente Nijmegen het functionele applicatiebeheer van alle informatiesystemen en voor WerkBedrijf, de Omgevingsdienst Regio Nijmegen en deels voor een toenemend aantal andere deelnemende gemeenten.

3.1 Wat willen we bereiken?

Het accent voor nu voor deze ontwerpbegroting 2022, de bijgestelde begroting 2021 blijft in algemene termen liggen op de doorontwikkeling van iRvN als ICT-dienstverlener voor een veilige, flexibele en moderne werkomgeving. De huidige (Corona-)situatie vraagt om een versnelde realisatie van een innovatieve, professioneel ingerichte en 100% mobiele werkplek voor iedereen. Een werkplek waarbij naast het verwerken en bewerken van informatie ook spraak- en beeldcommunicatie geïntegreerd is zodat (digitaal) samenwerken op afstand, kennisdelen etc. optimaal gefaciliteerd en gestimuleerd worden.

Bij de doorontwikkeling wordt rekening gehouden met:

- de technologische trends en ontwikkelingen;
- de landelijke wet- en regelgeving, m.n. op het gebied van informatieveiligheid;
- verdere regionale ondersteuning en samenwerking;
- interne kwantitatieve en kwalitatieve personeelsopbouw.

Onze primaire doelstelling is het waarborgen van de bedrijfscontinuïteit. De afhankelijkheid van de ICT infrastructuur (serverpark, storage, netwerk en werkplekken) en het huidige (in-huis/on-premise) applicatielandschap van de primaire processen, stelt steeds hogere eisen aan de kwaliteit van die infrastructuur. Naast de grote afhankelijkheid zijn met name ook security en informatieveiligheid verantwoordelijk voor de hogere kwaliteitseisen.
Een andere belangrijke doelstelling van iRvN is het begeleiden van de bij haar aangesloten gemeenten en organisaties in het digitale transformatieproces.

Deze beide doelstellingen zijn bepalend voor de keuzes die gemaakt worden. Het is onze taak om vanuit die doelstellingen te adviseren en voorstellen en aanbevelingen te doen over de inzet van technologie. We zijn daar dus niet leidend in. De gemeenten zijn leidend door hun rol als opdrachtgever.
We hebben oog voor innovaties in de technologie, doen daar ervaring en kennis in op; we volgen de landelijke ontwikkelingen en werken daaraan mee.

iRvN exploiteert, ontwikkelt en investeert in toekomst vaste ICT infrastructuur rekening houdend met technologische ontwikkelingen én met name ook de in- en externe security eisen, zodat deze geen belemmering vormen voor innovatieve ontwikkelingen binnen de gemeentelijke informatievoorziening (zoals VNG's 'Samen-Organiseren' en Common Ground).

We doen voorstellen en aanbevelingen aan gemeenten voor innovaties. Voorbeelden hiervan zijn het 'mobiel tenzij...' concept, de inzet van de ESB als regionaal koppelmechanisme, implementatie van landelijke producten zoals aansluiting GGI-netwerk, GGI-veilig, en GT-Connect. De producten- en dienstencatalogus van iRvN wordt in overleg met de gemeenten aangepast en waar gewenst uitgebreid.

We hechten aan het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de deelnemende gemeenten en orga-

nisaties. Zo werken we nauw met ze samen om de opgestelde strategische en tactische kaders waarbinnen iRvN de aan haar toevertrouwde ICT-infrastructuur kan/moet gaan ontwikkelen te implementeren. Deze ICT-kaders zijn afgeleid van de gemeentelijke (strategische) I&A-beleidsplannen. Daarmee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt dat gemeenten zelf volledig verantwoordelijk blijven voor hun eigen (ontwikkeling van de) informatievoorziening en inzet van innovatieve ICT-ontwikkelingen.

3.2 Wat gaan we hiervoor doen?

Op de eerste plaats wordt in 2021, in opdracht van de Kring van Gemeentesecretarissen, een grootschalig evaluatieonderzoek uitgevoerd en afgerond naar ICT Rijk van Nijmegen en de I&A-samenwerkingspartners van haar deelnemende gemeenten, met het oog op de toekomstige regionale I&A-samenwerkingen en de iRvN-ambities. Input voor dit onderzoek zijn uiteraard het oorspronkelijke iRvN-bedrijfsplan, de resultaten van de regionale I&A-samenwerking en -opdrachtgeverschap, de toekomstvisie van iRvN beschreven in het strategisch personeels- en organisatieplan, de financiële opbouw en resultaten, etc.

De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek zullen de basis zijn voor de verdere ontwikkeling van iRvN in 2022. Deze conclusies en aanbevelingen zullen naar verwachting betrekking hebben op:

- IRvN als ICT-dienstverlener (uitbreiding dienstenpakket);
- IRvN als ICT- en I&A-adviseur;
- IRvN als Informatiebeheerder.

Op bovenstaande punten heeft iRvN haar ambities uitgesproken maar wacht de aanbevelingen af.

Wat we willen gaan binnen de huidige iRvN-opdracht doen op het gebied van:

- verbeteren van de dienstverlening aan de klant;
- waarborgen van de ICT-bedrijfscontinuïteit;
- iRvN als ICT-dienstverlener;
- strategische Organisatie-en Personeelsplan;
- landelijke aanbestedingen en voorzieningen;

Verbeteren van de dienstverlening aan de klant

Onze dienstverlening of liever de ervaren dienstverlening 'op de werkplek' is een blijvende kritische succesfactor voor iRvN. De Servicedesk bepaalt voor 80-90% de waardering van de eindgebruikers. Om onze eindgebruikersdienstverlening verder te verbeteren wordt ingezet op iRvN-servicepunten op locaties (dicht bij de klant), het bewaken van alle servicedesk-meldingen, klantgerichte communicatie en –i.s.m. ICT-beheer– gecoördineerde probleemoplossingen. Met de invoeringen van Identity & Access Management (IAM) worden in nauwe samenwerking met de P&O-afdelingen de beheerprocessen m.b.t. aanmaken en wijzigen van gebruikersaccounts en bijbehorende rechten verder geoptimaliseerd. De SelfService-mogelijkheden voor eindgebruikers wordt ingevoerd (meldingen, kennisbank, FAQ, etc) en de (management)rapportages over de dienstverlening is grondig herzien (iRvN-Dienstenlandkaart).

Waarborgen van de ICT-bedrijfscontinuïteit

De nieuwe redundante regionale ICT-infrastructuur, aangesloten aan de landelijk GGI-netwerk heeft zijn robuustheid inmiddels bewezen. De dreiging van innovatieve kwaadwillende technologie (m.n. ransomware/gijzelsoftware) blijft onverminderd heel groot. Monitoring, i.s.m. derden (GGI-Veilig/KPN) en incident bewaking en afhandeling vereist speciale aandacht en ontstijgt inmiddels het dagelijks beheer. Deze taken worden toegewezen aan een specifiek team binnen ICT-beheer waarbinnen de noodzakelijke kennis ontwikkeld en aanwezig is.

Bescherming tegen binnendringing van kwaadwillenden is van cruciaal belang, maar mocht men

onverhoopt binnen zijn gekomen, moeten ook daar meer en meer geavanceerde maatregelen getroffen worden om de schade beperkt te houden. Om deze reden worden rechten van alle systeem- en beheerderaccounts volledig herzien op basis van een door Microsoft aan ons geadviseerd lagen-model. Ook de inrichting van de beheerderwerkdevices en -omgeving worden 100% gesloten ingericht. Uiteraard blijven in dit kader ook de bedrijfskritische informatiesystemen om aandacht vragen. Met name bij veranderingen in de ICT-infrastructuur maar ook bij nieuwe releases, koppelingen etc. Om de bedrijfscontinuïteit te optimaliseren worden de beheerprocessen verder geprofessionaliseerd. Dit betreft zowel ICT-Beheer als Informatie-& Applicatiebeheer.

IRvN als ICT-dienstverlener

1. voor de (informatie)veilige werkomgeving

De Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Overheid (BIO) is een set van informatiebeveiligingsmaatregelen. Met de BIO hebben gemeenten een goed basisbeveiligingsniveau. Wij geven uitvoering aan de implementaties van ongeveer de helft van de beheermaatregelen uit de BIO. De andere helft is de verantwoordelijkheid van iedere afzonderlijke gemeente binnen de regio. Dit doen wij in nauwe samenwerking met de regionale CISO's.

2. voor de flexibele werkomgeving

De 100% mobiele werkomgeving stelt nieuwe eisen aan de inrichting en beheer van de werkplekapparatuur. We hebben de standaard-inrichting voor zo'n mobiele werkplek ontwikkeld, zodat deze voldoet aan alle beveiligingseisen uit de BIO (zoals de multifactor authenticatie) en uit de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming/ Privacy). De uitrol, incl. instructies (opleiding) voor de nieuwe werkomgeving zal de komende jaar verder worden gerealiseerd.

3. voor de moderne werkomgeving

De toename van mobiel werken vraagt ook om een moderne werkomgeving waarbij samenwerken zonder samenzijn meer gemeengoed dan uitzondering zal zijn. Samenwerken in documenten, teleconferentie, papierloos vergaderen, efficiënt vergaderingen en projecten plannen etc. vraagt om een innovatieve maar ook veilige samenwerkingsomgeving gebaseerd op document- en dataopslag in de cloud. Door de Corona-pandemie zijn alle deelnemende gemeenten en organisaties gemigreerd naar Microsoft365, incl. het gebruik van Teams voor beeldbellen/digitaal vergaderen en eventueel uitgebreidere vormen van samenwerken. I.s.m. een landelijke werkgroep wordt de inrichting van Microsoft365 verder geoptimaliseerd. Binnen iRvN wordt een Taskforce-MS365 ingericht waar kennis en kunde, zowel technisch, functioneel en organisatorisch gebundeld wordt ondergebracht. Van hieruit zal de ondersteuning bij verdere invoering gefaciliteerd worden.

In 2021 ev wordt door iRvN i.s.m. Gemeente Nijmegen, VNG en enkele andere samenwerkingsverbanden gewerkt aan een innovatief ICT-platform -al dan niet in de vorm van PAAS (Platform-as-a-Service)- waarbinnen de Common Ground producten ontwikkeld, beheerd en beschikbaar gesteld kunnen gaan worden aan onze gemeenten.

IRvN als ICT- en I&A-adviseur

In 2019 en 2020 zijn de eerste stappen gezet als ondersteuner en adviseur voor de ontwikkeling van de gemeentelijke informatievoorziening. Inspelend op de toenemende vraag uit de regio zal een aantal functies bij ICT-beheer en Informatie- en Applicatiebeheer steeds meer betrokken worden bij het adviseren van haar deelnemende gemeenten.

Het in 2020 gestarte evaluerend onderzoek met het oog op de toekomst zal duidelijk maken in hoeverre de ambities van iRvN om door te ontwikkelen van ICT-beheerder RvN naar Infor-

matiedienst Rijk van Nijmegen, die proactief betrokken is bij de ontwikkeling en innovatie van de gemeentelijke informatievoorziening reëel en ook daadwerkelijk gewenst is.

IRvN en de landelijke aanbestedingen en voorzieningen

Na GT-mobiel (2017) en GT-vast (2018) nemen we ook deel aan GT-Connect (landelijke aanbesteding vaste 'telefooncentrale'). In 2019 heeft iRvN haar netwerk aan op de landelijke Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) aangesloten. De GGI is een veilige, samenhangende digitale infrastructuur waardoor samenwerken tussen gemeenten en andere overheden beter, veiliger en gemakkelijker wordt. Op deze infrastructuur komen ook (GGI-) services als telefonie, gestandaardiseerde koppelingen met landelijke voorzieningen, etc. beschikbaar. In 2021 is iRvN een van de eerste organisaties die de landelijke SIEM (Security Information & Event Monitor) uit de GGI-veilig aanbesteding geïmplementeerd heeft. Met deze SIEM krijgen we tijdig inzicht en kunnen we proactief reageren op beveiligingsrisico's in de hard- en software. Het Siem is ook een belangrijk onderdeel van de invoering van de BIO.

De landelijke aanbesteding GT-Connect (vaste telefonie en bijbehorende bereikbaarheidsfaciliteiten) is uiteindelijk in 2020 mislukt. In 2021 wordt een hernieuwde aanbesteding gestart waaraan iRvN conform beleid opnieuw aan deelneemt.

IRvN onderdeel investeringen Automatisering:

Bij de vaststelling van de begroting wordt ook over het investeringsplan besloten. Bij de jaarrekening wordt inhoudelijk en financieel verantwoording afgelegd. Onder- of overschrijdingen op investeringen tot een bandbreedte van 20% van het jaarkrediet komen ten gunste/ten laste van het krediet van volgend jaar. De globale verdeling van de investeringen ziet er als volgt uit:

- Centrale computercapaciteit: € 650.000
- Netwerk: € 550.000
- Vervanging van Werkplekken: € 300.000
- Mobiele telefonie: € 500.000

Deel 2 Wat gaat het kosten?

In deel 2 van de begroting gaan we in op wat het gaat kosten in de periode 2022 – 2025. Omdat deze begroting een wijziging op de begroting 2021 bevat, gaan we ook in op 2021. De nadruk ligt zo op wat de MGR gaat kosten in 2021 en 2022.

In hoofdstuk 4 staan we stil bij de kosten van de MGR totaal en de bestuursondersteuning.

In hoofdstuk 5 gaan we in op WerkBedrijf: wat kost de arbeidsbemiddeling in 2021 en 2022?

In hoofdstuk 6 gaan we in op iRvN: wat kost de ICT Rijk van Nijmegen?

4 Baten en lasten MGR

In dit hoofdstuk gaan we in op de baten en lasten van de MGR in totaal en het onderdeel Bestuursondersteuning.

4.1 MGR totaal

Tabel 1 Totale baten en lasten MGR 2020 t/m 2025 ▶

De totale baten nemen af van € 95,1 miljoen in 2021 naar € 82,4 miljoen in 2025. Deze afname wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een afbouw van de sociale werkvoorziening.

Baten Bedragen in € 1.000	MGR totaal						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	16.040	18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502
Begeleide participatie	52.362	51.407	51.207	48.216	45.342	42.644	39.511
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	17.673	17.435	18.086	17.611	17.583	17.583	17.583
Totaal baten	**89.080**	**90.886**	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

Lasten Bedragen in € 1.000	**R 2020**	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	11.644	13.264	17.040	16.082	14.715	14.891	15.578
Begeleide participatie	49.826	48.731	48.545	45.580	42.823	40.129	36.995
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	16.760	16.531	16.937	16.263	16.235	16.235	16.235
Totaal Programmalasten	**81.235**	**82.401**	**86.397**	**82.113**	**78.290**	**76.092**	**73.645**
Overhead MGR	7.845	8.485	8.749	8.926	8.790	8.787	8.787
Totaal lasten	**89.080**	**90.886**	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 2 Begrotingstotalen per onderdeel van de MGR 2020 t/m 2025 ▶

Begrotingstotaal Bedragen in € 1.000	**R 2020**	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Applicatiebeheer	4.384	4.142	4.270	3.863	3.787	3.787	3.787
Automatisering	14.055	14.145	14.474	14.128	14.177	14.177	14.177
Bestuursondersteuning	316	316	316	317	317	317	317
Werkbedrijf SW	50.430	49.106	48.903	45.901	42.995	40.285	37.151
Werkbedrijf Vastgoed	988	1.177	1.045	1.045	1.045	1.045	1.045
Werkbedrijf Werk	21.432	24.841	28.652	28.011	26.954	27.450	28.138
Consolidatie	-2.525	-2.841	-2.515	-2.227	-2.195	-2.183	-2.183
Totaal lasten	**89.080**	**90.886**	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

4.2 Bestuursondersteuning

Tabel 3 Totale baten en lasten MGR Bestuursondersteuning in 2019 t/m 2025 ▶

Baten Bedragen in € 1.000		MGR Bestuursondersteuning						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	216	221	221	221	221	221	221
	Overige bijdragen	100	95	95	95	95	95	95
Totaal Baten		**316**	**316**	**316**	**317**	**317**	**317**	**317**

Lasten Bedragen in € 1.000		MGR Bestuursondersteuning						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead	Operationele lasten	2	74	74	74	74	74	74
	Personele lasten	314	242	242	242	242	242	242
Totaal lasten		**316**	**316**	**316**	**317**	**317**	**317**	**317**

Saldo baten en lasten		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

5 Baten en lasten WerkBedrijf

Bij WerkBedrijf maken we onderscheid in drie onderdelen: WERK (in tabellen taakvelden inkomensregelingen en arbeidsparticipatie en begeleide participatie), SW (taakveld begeleide participatie) en Vastgoed (taakveld overhead). Per onderdeel lichten we de ontwikkeling van baten en lasten in 2021 en 2022 toe. We beginnen met een overzicht van de totale baten en lasten voor WerkBedrijf.

5.1 Totalen

Tabel 4 Totale baten en lasten WerkBedrijf 2020 t/m 2025 ▶

Baten Bedragen in € 1.000	MGR WerkBedrijf						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	16.040	18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502
Begeleide participatie	53.326	52.229	51.933	48.917	46.011	43.302	40.168
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	478	852	815	828	828	828	828
Totaal baten	**72.849**	**75.124**	**78.601**	**74.957**	**70.994**	**68.780**	**66.334**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR WerkBedrijf						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	11.972	13.553	17.329	16.375	14.990	15.165	15.853
Begeleide participatie	50.355	49.273	48.976	45.986	43.217	40.510	37.377
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	347	438	387	387	387	387	387
Totaal programma	**65.679**	**67.139**	**70.568**	**66.936**	**63.109**	**60.899**	**58.453**
Overhead MGR	7.170	7.985	8.033	8.021	7.885	7.881	7.881
Totaal lasten	**72.849**	**75.124**	**78.601**	**74.957**	**70.994**	**68.780**	**66.334**
Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Ontwikkeling begrotingstotalen

Het begrotingstotaal neemt af van € 78,6 miljoen in 2020 naar € 66,3 miljoen in 2024. De afbouw wordt vooral veroorzaakt door de afname van het aantal medewerkers in de sociale werkvoorziening. De verwachting is dat het Participatiebudget de komende jaren toeneemt. Dit komt door de opbouw van begeleidingskosten voor arbeidsbeperkten. Het Rijk werkt een nieuw verdeelsystematiek uit voor de verdeling van de middelen sociaal domein. Dit kan effect hebben op toekomstige budgetten zowel voor de sociale werkvoorziening als de Participatiewet.

Personele lasten

De personele lasten maken onderdeel uit van de programmalasten en de overhead MGR. In tabel 5 geven we een overzicht van de ambtelijke salarislasten inclusief inhuur voor de komende jaren.

Tabel 5 Overzicht van de personele lasten van WerkBedrijf in 2019 t/m 2024 ▶

Personele lasten Bedragen in € 1.000	MGR WerkBedrijf						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Begeleide Participatie	4.438	4.026	4.067	3.803	3.557	3.328	3.116
Arbeidsparticipatie	7.390	7.268	7.710	7.373	7.461	7.971	7.921
Overhead	4.079	4.392	4.437	4.473	4.352	4.352	4.352
Totaal	**15.907**	**15.687**	**16.214**	**15.648**	**15.370**	**15.651**	**15.389**

Personele lasten

De totale salarislasten van het ambtelijk personeel inclusief inhuur nemen in 2021 toe met € 527.000 ten opzichte van de primaire begroting 2021. De toename wordt met name veroorzaakt door:

- € 167.000 betreft aanvullende middelen voor onder andere de uitvoering van Perspectief Op Werk en aanvullende aanpak.
- € 200.000 betreft een verhoging van het budget om medewerkers met een arbeidsbeperking in dienst te gaan nemen.
- € 160.000 aanvullende indexering conform de nieuwe CAO.

Vanaf 2022 daalt het personele budget met € 570.000 als gevolg van de afname van de middelen aanvullende aanpak ad € 260.000. Daarnaast daalt de formatie door een verdere afbouw binnen de SW ad € 260.000. Ten slotte daalt het budget met € 50.000 door een inverdieneffect op het project inclusie.

5.2 Onderdeel WERK

Bij het opstellen van de begroting houden we rekening met extra toestroom van kandidaten vanwege de coronacrisis en de effecten daarvan op de arbeidsmarkt. Daarvoor zijn door het Rijk aanvullende middelen beschikbaar gesteld in de vorm van tijdelijke middelen aanvullend pakket re-integratiekosten en de impuls re-integratie. Dit is in de Decembercirculaire gedaan.

Gemeenten die de aanvullende middelen aan re-integratiedienstverlening willen inzetten, maken de middelen ter grootte van € 3,9 miljoen over aan WerkBedrijf. Het gaat om de gemeenten Beuningen, Mook en Middelaar en Nijmegen.

De gemeente Druten heeft ervoor gekozen de aanvullende middelen 2020 ter grootte van € 19.200 over te hevelen naar WerkBedrijf. De middelen 2021 zetten zij voor andere taken in.

De gemeenten Berg en Dal, Heumen en Wijchen hebben gekozen de aanvullende middelen te investeren in onder andere participatie(coaches) ten behoeve van de doelgroep die nog niet overgedragen kan worden aan WerkBedrijf voor arbeidsbemiddeling. We zullen hierop onze begroting nog aanpassen.

Eind 2020 hebben we gemeenten verzocht een deel van het positieve resultaat 2020 over te hevelen naar het jaar 2021. Deze middelen (ad € 0,9 miljoen) zetten we voor de regio Rijk van Nijmegen in. Vanuit deze middelen dekken we het zogenoemde 100-banenplan en de verbreding van de doelgroep (meer kandidaten en zelfstandigen ondersteunen bij hun heroriëntatie op de arbeidsmarkt).

Indexering

De baten van het onderdeel Werk worden niet geïndexeerd met de BRN norm, omdat het om toegekende budgetten vanuit het Rijk gaat of om specifieke afspraken met gemeenten. De lasten zijn wel geïndexeerd met de BRN norm, met uitzondering van de salarislasten van het ambtelijk personeel. Deze zijn geïndexeerd conform de nieuwe CAO.

Tabel 6 Totale baten en lasten WerkBedrijf onderdeel Werk in 2020 t/m 2025 ▶

Baten Bedragen in € 1.000	Werkbedrijf WERK						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Begeleide participatie	2.387	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Arbeidsparticipatie	16.040	18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502
Totaal baten	**21.432**	**24.841**	**28.652**	**28.011**	**26.954**	**27.450**	**28.138**

Lasten Bedragen in € 1.000	Werkbedrijf WERK						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Begeleide participatie	2.387	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Arbeidsparticipatie	11.971	13.553	17.329	16.375	14.990	15.165	15.853
Totaal Programmalasten	**17.363**	**20.225**	**24.004**	**23.362**	**22.305**	**22.801**	**23.489**
Overhead MGR	4.068	4.616	4.649	4.649	4.649	4.649	4.649
Totaal lasten	**21.432**	**24.841**	**28.652**	**28.011**	**26.954**	**27.450**	**28.138**

Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Baten Bedragen in € 1.000		MGR Onderdeel WERK						
		R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Inkomensregelingen	Gemeentelijke bijdragen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Begeleide participatie	Gemeentelijke bijdragen	2.387	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Arbeidsparticipatie	Gemeentelijke bijdragen	14.491	17.652	18.118	18.723	19.268	19.814	20.502
	tijdelijke middelen aanvullende pakket en impul re-integratie	0	0	1.930	1.930	0	0	0
	tijdelijke middelen uit de budgetoverheveling 2020	0	0	900	0	0	0	0
	Overige bijdragen	1.546	517	1.030	370	370	0	0
	Overige bedrijfsopbrengsten	3	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten		**21.432**	**24.841**	**28.652**	**28.011**	**26.954**	**27.450**	**28.138**

5.2.1 Baten onderdeel Werk

Tabel 7 Baten voor onderdeel WERK van WerkBedrijf in 2020 t/m 2025 ▲

Toelichting op de begrotingswijziging 2020

Inkomensregeling

Dit betreft de loonkostensubsidie ad € 3,9 miljoen. We verwachten een toename van de loonkostensubsidies. Voor 2021 verwachten we gemiddeld 545 loonkostensubsidies te realiseren.
Dit gemiddeld totaal bestaat uit 345 loonkostensubsidies, 165 forfaitaire loonkostensubsidies en 35 loonkostensubsidies Beschut Nieuw. De toename van het aantal deelnemers wordt voornamelijk veroorzaakt doordat we in 2021 middels het '100 banenplan' 100 loonkostensubsidies extra verwachten te realiseren.

Begeleide participatie

Dit betreft Op Weg Naar Werk (voorheen Arbeidsmatige dagbesteding) ad € 2,8 miljoen.
WerkBedrijf gaat ervan uit dat het budget voor Op Weg Naar Werk de komende jaren gelijk blijft op € 2,8 miljoen.

Arbeidsparticipatie

Onder de middelen arbeidsparticipatie ad € 22,0 miljoen valt de gemeentelijke bijdrage van het participatiebudget ad € 18,1 miljoen. Dit budget is ten opzichte van de primaire begroting met € 466.000 toegenomen. In 2022 neemt het participatiebudget verder toe naar € 18,7 miljoen. Daarnaast is met de decembercirculaire 2020 tijdelijke middelen toegekend ten behoeve van een aanvullend pakket re-integratie. Hiervan is € 1,9 miljoen opgenomen in de begroting 2021 en € 1,9 miljoen in de begroting 2022 en betreft een impuls om de verwachte toestroom en het anders werken te kunnen opvangen. Ten slotte is de budgetoverheveling van € 900.000 verwerkt in de begroting 2021.

Ten slotte vallen onder de middelen arbeidsparticipatie de overige bijdragen ad € 1,0 miljoen. Een toename ten opzichte van de primaire begroting met € 514.000. Dit wordt veroorzaakt door:
€ 1,0 miljoen betreft in 2020 ontvangen middelen die met name door corona nog niet tot uitgeven geleid hebben. Zoals de projecten Perspectief op Werk, Middelen IPS en ESF.
In 2022 vallen de overige bijdragen terug naar € 370.000. Over blijven de middelen voor Perspectief op Werk en IPS.

Toelichting op de begroting 2022

Inkomensregeling

In 2022 verwachten we dat het gemiddeld aantal gerealiseerde loonkostensubsidies verder zal toenemen. Het budget neemt daardoor in 2022 toe naar € 4,2 miljoen. De toename wordt voornamelijk veroorzaakt doordat we verwachten extra plaatsingen te kunnen realiseren door extra detacheringen waarvoor momenteel een voorstel ligt.

Begeleide participatie

Het budget van Op Weg Naar Werk houden we de komende jaren gelijk op € 2,8 miljoen.

Arbeidsparticipatie

In 2022 neemt het Participatiebudget verder toe, met name door de groei van de middelen nieuw beschut. Daarnaast zijn de tijdelijke middelen aanvullend pakket ter grootte van € 1,9 opgenomen. Dit betreft een tijdelijke impuls voor de re-integratie. De overige bijdragen vallen terug naar €370.000. Deze laatste betreffen de middelen perspectief op werk.

5.2.2 Lasten onderdeel Werk

Tabel 8 Programmalasten voor onderdeel WERK van Werkbedrijf in 2020 t/m 2025 ▶

Programmalasten Bedragen in € 1.000		**WerkBedrijf - onderdeel WERK**						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Inkomensregelingen	Loonkostensubsidies	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Begeleide participatie	Op weg naar werk	2.387	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Arbeidsparticipatie	Instrumenten	3.614	5.488	6.120	6.640	7.234	7.307	8.077
	Oude verplichtingen	1.750	1.775	1.778	1.703	1.575	1.539	1.457
	Algemene uitvoering arbeidsparticipatie	5.314	5.772	5.821	5.732	5.811	6.319	6.319
	Perspectief op werk	216	107	245	245	245	0	0
	SAR	170	0	0	0	0	0	0
	Meerwerk	727	260	260	0	0	0	0
	Masterplan Nijmegen	180	150	275	125	125	0	0
	tijdelijke middelen aanvullende pakket en impul re-integratie	0	0	1.930	1.930	0	0	0
	tijdelijke middelen uit de budget-overheveling 2020	0	0	900	0	0	0	0
Totaal Programmalasten		**17.363**	**20.225**	**24.004**	**23.362**	**22.305**	**22.801**	**23.489**

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

Inkomensregelingen

De lasten voor de inkomensregelingen zijn de loonkostensubsidies ad € 3,9 miljoen. Ten opzichte van de primaire begroting 2021 zijn de lasten (en ook de baten) gelijk gebleven.

Begeleide participatie

De salarislasten ad € 285.000 voor de begeleide participatie (Op Weg Naar Werk) stijgen conform de nieuwe CAO. De operationele lasten ad € 2,5 miljoen laten vooralsnog geen wijziging zien ten opzichte van de primaire begroting 2021.

Arbeidsparticipatie

De totale (programma)lasten voor arbeidsparticipatie ad € 17,3 miljoen nemen met € 3,7 miljoen toe. Dit komt door:

Instrumenten We verwachten meer geld te investeren in instrumenten: het budget neemt toe met € 632.000 naar € 6,1 miljoen. Daarbij houden we rekening met inzet van circa 25% van het (klassieke) Participatiebudget voor lokale zichtbaarheid en accenten. Dit om de regionale doelen te halen en de uitgangspunten van de regionale nota Werk voorop! te verwerken. Deze 25% wordt deels toegevoegd aan het instrumentengeld en deels aan het personele budget.

Oude verplichtingen De oude verplichtingen blijven gelijk aan de primaire begroting ad € 1,8 miljoen. In deze groep zit met name de oude WIW en ID deelnemers. Doordat er geen instroom meer is in deze groep. Neemt de omvang jaarlijks af.

Algemene uitvoering arbeidsparticipatie De algemene uitvoering arbeidsparticipatie bestaat voor € 884.000 uit operationele lasten en voor €4,9 miljoen uit personale lasten. De lasten algemene

uitvoering arbeidsparticipatie nemen toe met € 49.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de indexering van de lonen conform de nieuwe CAO.

Perspectief op Werk Dit betreft de extra middelen van het Rijk waarvoor in samenspraak met UWV en de overige partners een Regionaal actieplan Perspectief Op Werk wordt uitgevoerd. In 2021 verwachten we met de andere uitvoerings-partners € 245.000 uit te geven.

Meerwerk De middelen Maat- en Meerwerk bedragen € 260.000 en zijn gelijk aan de primaire begroting. Dit betreft de middelen aanvullende aanpak € 260.000 van de gemeente Nijmegen.

Masterplan Nijmegen Dit betreft de uitvoering van de IPS trajecten. We verwachten hier € 125.000 aan uit te geven.

Tijdelijke middelen aanvullend pakket en impuls re-integratie Met de middelen aanvullend pakket en impuls re-integratie worden voor de jaren 2021 en 2022 ingezet om de dienstverlening aan kandidaten te intensiveren waarbij persoonlijk contact een belangrijk uitgangspunt wordt. Voor beide jaren is € 1,9 miljoen beschikbaar.

Tijdelijke middelen uit de budgetoverheveling 2020 Van de tijdelijke middelen uit de budget-overheveling 2020 gaan we € 600.000 inzetten voor het 100-bantenplan. De overige € 300.000 wordt ingezet voor verbreding van de doelgroep (Tozo) en uitbreiding van meer kandidaten dan de afgesproken 4.200.

Overhead

De overhead neemt in 2021 ten opzichte van de primaire begroting toe met € 33.000 door de indexering conform de nieuwe CAO.

Overhead MGR Bedragen in € 1.000	**WerkBedrijf - onderdeel WERK**						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead MGR	4.068	4.616	4.649	4.649	4.649	4.649	4.649
Totaal Overhead MGR	**4.068**	**4.616**	**4.649**	**4.649**	**4.649**	**4.649**	**4.649**

Verlagen overheadlasten

Met de verhuizing van de Nieuwe Duken-burgseweg naar de Boekweitweg was een verlaging van de overheadlasten voorzien van € 500.000. Deze besparing is in de primaire begroting 2021 verwerkt. Omdat de verhuizing niet doorgaat, is op een andere wijze invulling gegeven aan de bezuiniging. Deze invulling zien er voor de jaren 2021 en volgend als volgt uit:

- € 180.000 afname tijdelijke budgetten zoals studie-, overige advies, automatiserings- en licentiekosten. Dit betreft een aframing tot 1 augustus 2022. Daarna wordt een jaarlijkse bijdrage van € 200.000 ontvangen van stichting Talis.
- € 100.000 verlaging van onderhoudslasten
- € 90.000 huurbaten
- € 75.000 besparing formatie
- € 55.000 toename gemeentelijke bijdrage

Daarnaast vertaalt deze bezuiniging zich voor een deel in lager productielasten van de SW.

Toelichting op de begroting 2022

Inkomensregelingen

De lasten voor de inkomensregelingen zijn de loonkostensubsidies van € 4,2 miljoen. De lasten nemen toe met € 300.000. Zie toelichting bij de baten. De toename wordt voornamelijk veroorzaakt doordat we in 2021 middels de eigen 'detacheringsfaciliteit' 100 loonkostensubsidies verwachten te realiseren. Dit werkt door in 2022.

Begeleide participatie

De verwachte uitgaven voor Op weg Naar Werk blijven vooralsnog gelijk op € 2,8 miljoen. Zie toelichting bij de baten.

Arbeidsparticipatie

De totale (programma)lasten voor arbeidsparticipatie ad € 16,4 miljoen nemen met € 954.000 af. Dit komt door:

Instrumenten. We verwachten meer geld te investeren in instrumenten: het budget neemt toe met € 520.000 naar € 6,6 miljoen. Daarbij houden we rekening met inzet van circa 25% van het (klassieke) Participatiebudget voor lokale zichtbaarheid en accenten. Dit om de regionale doelen te halen en de uitgangspunten van de regionale nota Werk voorop! te verwerken. Deze 25% wordt deels toegevoegd aan het instrumentengeld en deels aan het personele budget.

Oude verplichtingen. De oude verplichtingen nemen met € 70.000 af. In deze groep zit met name de oude WIW en ID deelnemers. Doordat er geen instroom meer is in deze groep. Neemt de omvang jaarlijks af.

Algemene uitvoering arbeidsparticipatie. De algemene uitvoering arbeidsparticipatie bestaat voor € 820.000 uit operationele lasten en voor € 4,9 miljoen uit personele lasten. De lasten nemen met € 89.000 af. Dit wordt, als uitvloeisel van het strategisch personeelsplan, met name veroorzaakt doordat functioneel beheer is overgedragen aan de iRvN. Daarnaast zijn de lonen geïndexeerd.

Perspectief Op Werk. In 2022 verwachten we met de andere uitvoeringspartners € 245.000 uit te geven. Voor een nadere detaillering van de verwachte uitgaven zie de gemeentepagina van de gemeente Nijmegen.

Meerwerk. Vooralsnog zijn er voor 2022 geen toekenningen voor meerwerk. Hierdoor nemen de lasten af met € 260.000.

Masterplan Nijmegen. Dit betreft de uitvoering van de 'oude' IPS trajecten. We verwachten hier € 125.000 aan uit te geven. Dit is € 150.000 minder dan in 2021 en wordt veroorzaakt doordat er geen nieuwe instroom meer en alleen een bijdrage verwacht wordt voor de nog lopende trajecten.

Tijdelijke middelen aanvullend pakket en impuls re-integratie. Met de middelen aanvullend pakket en impuls re-integratie worden voor de jaren 2021 en 2022 ingezet om de dienstverlening aan kandidaten te intensiveren waarbij persoonlijk contact een belangrijk uitgangspunt wordt. Voor beide jaren is € 1,9 miljoen beschikbaar.

Tijdelijke middelen uit de budgetoverheveling 2020. De budgetoverheveling van 2020 naar 2021 komt in 2022 te vervallen. Daardoor nemen de uitgaven met € 900.000 af.

Overhead

De overhead blijft in 2022 gelijk aan die van 2021.

5.3 Onderdeel SW

De kosten van SW dalen van € 50,4 in 2020 naar € 37,2 in 2025. Een afname van € 11,8 miljoen. Dit komt doordat er geen mensen meer in de SW stromen en de besparing van kosten door de samenwerking met BlueView.

Tabel 10 Totale baten en lasten WerkBedrijf onderdeel SW in 2020 t/m 2025 ▶

Indexering

De lasten van het onderdeel SW zijn met de BRN norm geïndexeerd. Een uitzondering hierop zijn de personele lasten van de SW-medewerkers. Deze salarissen zijn met de verwachte CAO WSW voor 2021 en 2022 geïndexeerd.

Baten Bedragen in € 1.000	WerkBedrijf - onderdeel SW						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Begeleide participatie	50.430	49.106	48.903	45.901	42.995	40.285	37.151
Totaal Baten	**50.430**	**49.106**	**48.903**	**45.901**	**42.995**	**40.285**	**37.151**

Lasten Bedragen in € 1.000	WerkBedrijf - onderdeel SW						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Begeleide participatie	47.327	45.737	45.519	42.529	39.759	37.052	33.919
Totaal Programmalasten	**47.327**	**45.737**	**45.519**	**42.529**	**39.759**	**37.052**	**33.919**
Overhead MGR	3.102	3.369	3.385	3.372	3.236	3.233	3.233
Totaal Lasten	**50.430**	**49.106**	**48.903**	**45.901**	**42.995**	**40.285**	**37.151**

Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

5.3.1 Baten onderdeel SW

Tabel 11 Totale baten WerkBedrijf onderdeel SW in 2020 t/m 2025 ▶

Baten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel SW						
		R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Begeleide participatie	Gemeentelijke bijdragen	40.726	39.191	39.148	36.646	34.371	32.230	29.622
	Overige bedrijfsopbrengsten	569	613	453	448	424	419	419
	Overige bijdragen	559	245	245	245	245	245	245
	Netto omzet	8.700	9.077	9.077	8.580	7.972	7.407	6.881
	Materiaal verbruik/uitbesteed werk	-124	-20	-20	-18	-17	-16	-16
	Toegevoegde waarde	8.576	9.057	9.057	8.561	7.955	7.391	6.865
Totaal Baten		**50.430**	**49.106**	**48.903**	**45.901**	**42.995**	**40.285**	**37.151**

Bedragen in € 1.000	Begroting	Rijksbijdrage	Bijgestelde begroting	Primaire begroting	Mutatie
2021	39.148	35.588	3.560	4.320	760
2022	36.646	34.424	2.223	3.684	1.462
2023	34.371	33.081	1.290	2.188	898
2024	32.230	31.749	481	1.050	569
2025	29.622	30.357	-735		735

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

Gemeentelijke bijdrage

De gemeentelijke bijdrage blijft nagenoeg gelijk aan de primaire begroting ad € 39,2 miljoen. De kostprijs per SE neemt af van € 30.932 naar € 30.690 ten opzichte van de primaire begroting 2021. Dit is een afname van 0,8%. De afname wordt veroorzaakt door een minder snelle daling van het aantal SE dan bij de primaire begroting verwacht. Voor 2021 houden we rekening met 1.276 SE. Bij de primaire begroting was dit nog 1.267 SE. Daarnaast is een voordeel ontstaan bij het lage inkomensdeel. Deze was in de primaire begroting te laag geraamd.

Gemeenten ontvangen van het Rijk een subsidie van € 35,6 miljoen (op basis van de september-circulaire 2020). De deelnemende gemeenten moeten uit eigen middelen een bijdrage van € 3,6 miljoen betalen voor de sociale werkvoorziening. Dit bedrag is met € 760.000 gedaald ten opzichte van de primaire begroting. In de bijlage is het effect per gemeente zichtbaar. De daling van de bijdrage wordt voor € 716.000 veroorzaakt door indexering van het Rijk en voor overige door inspanningen van Werkbedrijf.

Omzet en toegevoegde waarde

De begrote omzet is gelijk gebleven aan de primaire begroting 2020. We rekenen op een omzet van € 9,1 miljoen. Ook de toegevoegde waarde per fte neemt toe van € 7.713 in de primaire begroting naar € 7.715). Bij het bijstellen van de begroting 2021 zijn we ervan uitgegaan dat de effecten van Covid-19 beperkt zullen zijn mede omdat het werken op 1,5 meter mogelijk is gemaakt en we zien dat bij de opdrachtgevers het werkaanbod doorloopt ondanks Covid-19.

De toegevoegde waarde blijft nagenoeg gelijk aan de raming van de primaire begroting. Vooralsnog zijn er geen redenen om de omzet bij te stellen. De toegevoegde waarde per fte bedraagt voor € 7.715 (primaire begroting 2021 € 7.713). Deze toegevoegde waarde in 2021 bestaat uit drie categorieën:

1. € 12.664 (€ 12.628) voor individueel gedetacheerden (gemiddeld)
2. € 7.842 (€ 7.851) voor groepsdetacheringen (gemiddeld)
3. € 181 (€ 180) voor beschutte groepsdetachering (gemiddeld)

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten nemen af met € 160.000. Deze afname wordt met name veroorzaakt doordat de verwachte detacheringsopbrengsten met € 160.000 naar beneden zijn bijgesteld. Door uitstroom van personeel en plaatsing van personeel bij BlueView wordt minder ambtelijk personeel gedetacheerd bij BlueView.

Toelichting op de begroting 2022

Gemeentelijke bijdrage

De gemeentelijke bijdrage daalt van € 39,1 miljoen naar € 36,6 miljoen. Een daling van € 2,5 miljoen. De afname komt door een daling van het aantal SW medewerkers. De verwachting is dat het aantal SE's per 2022 uitkomt op 1.189 een daling van 87 SE ten opzicht van 2021.
De kostprijs per SE neemt toe van € 30.690 naar € 30.819. Dit is een toename van 0,42%. In combinatie met de daling van 0,8% in 2021 blijven we ruim binnen de toegestane BRN norm van 0,24%.

Omzet en toegevoegde waarde

De begrote omzet daalt met € 497.000 ten opzichte van 2021. Er wordt een afname verwacht van 84 fte. De verwachting is dat het aantal fte uitkomt op 1.161. Daarmee daalt de omzet met € 677.000. Daarnaast zijn de tarieven geïndexeerd. Dit leidt tot een toename van de omzet van € 180.000. Dit is 1% tariefstijging en het effect BlueView. De bijdrage van BlueView voor de beschutte doelgroep neemt toe met € 50.000 ten opzichte van 2021.
De toegevoegde waarde per fte neemt toe van € 7.715 in 2021 naar € 7.823 in 2022. De toename betreft met name de indexering en het effect van de verhoging van de bijdrage van BlueView. Dit laatste is ook terug te zien in onderstaand overzicht waar de toegevoegde waarde van de beschutte groepsdetachering toeneemt van € 181 in 2021 naar € 387 in 2022.
De toegevoegde waarde bedraagt voor 2022 € 7.823. Deze toegevoegde waarde is in drie categorieën te verdelen:

1. € 12.772 (2021 € 12.664) voor individueel gedetacheerden (gemiddeld)
2. € 7.908 (2021 € 7.842) voor groepsdetacheringen (gemiddeld)
3. € 387 (2021 € 181) voor beschutte groepsdetachering (gemiddeld)

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten blijven nagenoeg gelijk aan 2021.

5.3.2 Lasten onderdeel SW

Programmalasten Bedragen in € 1.000		WerkBedrijf - onderdeel SW						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Begeleide participatie	Lage inkomensvoordeel	-437	-204	-350	-330	-320	-300	-300
	Operationele lasten	61	60	60	57	51	51	51
	Overige kosten SW medewerkers	2.007	2.239	2.239	2.111	1.991	1.867	1.755
	Personele lasten	4.173	3.738	3.776	3.512	3.266	3.037	2.825
	Productiekosten	530	341	230	217	217	217	217
	Salariskosten SW medewerkers	40.994	39.564	39.564	36.962	34.554	32.180	29.371
Totaal Programmalasten		**47.327**	**45.737**	**45.519**	**42.529**	**39.759**	**37.052**	**33.919**

Tabel 12 Totale programmalasten WerkBedrijf onderdeel SW in 2020 t/m 2025 ▲

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

Salariskosten SW medewerkers

De salariskosten van de SW-medewerkers blijven gelijk aan de primaire begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- € 900.000 daling van de salariskosten SW-medewerkers door een extra daling van het aantal SW medewerkers ten opzichte van de primaire begroting. Ten opzichte van de primaire begroting is sprake van een extra daling van het aantal verloonde formatieplaatsen. Met name doordat de groep slapers toeneemt.
- € 900.000 toename van de salariskosten van de SW-medewerkers door de indexering met 2% per 1 januari 2021 en 1% per 1 juli 2021.

Lage inkomensvoordeel

Het lage inkomensvoordeel is bij de begroting 2020 te laag ingeschat. Deze inschatting is bij de begroting 2021 hersteld. Daarmee is het lage inkomensvoordeel toegenomen met € 150.000.

Personele lasten

Dit betreft de lasten van het ambtelijk personeel. Deze nemen met € 38.000 toe ten opzichte van de primaire begroting. Dit betreft de indexering van de lonen. De effecten van het strategisch personeelsplan waren al verwerkt in de primaire begroting en behoeven voor 2021 geen herziening.

Overige kosten SW medewerkers

De overige kosten SW-medewerkers blijven gelijk aan de primaire begroting. Dit wordt veroorzaakt doordat in tegenstelling tot het aantal verloonde fte's het aantal formatieplaatsen ligt is toegenomen ten opzichte van de primaire begroting. Het verschil betreft met name de 'slapers' hiervoor worden nog wel kosten gemaakt.

Productiekosten

De productiekosten SW dalen met € 111.000 ten opzichte van de primaire begroting 2021. Onder de productiekosten valt de doorbelasting van de huisvestingskosten van het onderdeel Vastgoed. Door het terugdraaien van de verhuizing vertaalt het effect van de lagere afschrijvingen, onderhoud zich terug in een lagere doorbelasting naar de SW.

Overhead MGR Bedragen in € 1.000	**Werkbedrijf – onderdeel SW**						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead MGR	3.102	3.369	3.385	3.372	3.236	3.233	3.233
Totaal Overhead MGR	**3.102**	**3.369**	**3.385**	**3.372**	**3.236**	**3.233**	**3.233**

Overhead

De overheadkosten nemen met € 16.000 toe. Gezien de toename wordt geen verdere toelichting gegeven. Voor de verwerking van de bezuiniging op de overhead van € 500.000 verwijzen wij naar het onderdeel overhead van Werk.

Toelichting op de begroting 2022

Salariskosten SW-medewerkers

De salariskosten van de SW-medewerkers neemt af met € 2,6 miljoen. De daling wordt veroorzaakt door:

- € 3,5 miljoen daling van de salariskosten SW medewerkers door een extra daling van het aantal SW medewerkers ten opzichte van de primaire begroting. Ten opzichte van 2021 daalt het aantal verloonde fte's verder. Met name veroorzaakt door een groeiende groep slapers. Waarbij uiteraard het streven is deze groep middels een transitievergoeding te laten uitstromen.
- € 895.000 toename van de salariskosten van de SW medewerkers door de indexering met 2% per 1 januari 2022 en 1% per 1 juli 2022.

Lage inkomensvoordeel

Door de hogere uitstroom van het aantal SW medewerkers is het lage inkomensvoordeel met € 13.000 gedaald.

Personele lasten

Dit betreft de lasten van het ambtelijk personeel. Deze nemen af met € 265.000. De afname wordt met name veroorzaakt door de verdere invulling van het strategisch personeelsplan.

Overige kosten SW-medewerkers

De overige kosten SW-medewerkers nemen af met € 128.000. De afname wordt voor € 149.000 verklaart door een afname van het aantal SW medewerkers en voor € 21.000 door de indexering. Daarbij is de indexering hoger dan 0,24%. Dit wordt veroorzaakt doordat de lasten van de arbodienst met meer dan 0,24% zijn toegenomen.

Productiekosten

De productiekosten zijn met € 13.000 afgenomen.

Overhead

Als gevolg van de invulling van het strategisch personeelsplan voor 2022 en volgende jaren nemen de salariskosten van het ambtelijk personeel verder af in 2022.

5.4 Onderdeel Vastgoed

Tabel 13 Totale baten en lasten WerkBedrijf onderdeel Vastgoed in 2020 t/m 2025 ▶

Baten Bedragen in € 1.000	MGR onderdeel Vastgoed						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Begeleide participatie	510	325	230	217	217	217	217
Overhead	478	852	815	828	828	828	828
Totaal Baten	**988**	**1.177**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR onderdeel Vastgoed						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Begeleide participatie	641	739	658	658	658	658	658
Overhead	347	438	387	387	387	387	387
Totaal Lasten	**988**	**1.177**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**
Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

5.4.1 Baten onderdeel Vastgoed

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

De baten van begeleide participatie nemen in 2021 ten opzichte van de primaire begroting 2021 af met € 95.000. Dit wordt veroorzaakt door de lagere doorbelasting naar SW voor de kosten van de productieruimte.

De overige gemeentelijke bijdragen in de overhead nemen toe met € 54.000. Dit wordt veroorzaakt door het terugdraaien van de gemeentelijke bijdrage wegens het niet doorgaan van de verhuizing.
Daarnaast zijn de overige bedrijfsopbrengsten binnen de overhead met € 91.000 afgenomen doordat de doorbelasting naar Werk en SW zijn komen te verveallen wegens het niet doorgaan van de verhuizing. Dit leidt tot een daling van de baten met € 230.000. Daar tegenover staat een toename van de verhuurbaten van € 139.000. Doordat de verhuizing niet is doorgegaan kunnen de bestaande huurders blijven. Dit levert een toename van de baten op van € 88.000. Daarnaast huurt de GGD voor een jaar een ruimte wegens de Corona. Dit levert € 51.000 aan huurbaten op.

Toelichting op de begroting 2022

Ten opzichte van 2021 nemen de baten ligt toe. Dit betreft het effect 'Talis' vanaf 2021 gaat het contract met Talis in. Dit houdt in dat het kantoorgedeelte van de Boekweitweg na een door Talis bekostigde verbouwing van circa € 3,8 miljoen verhuurd gaat worden voor € 200.000 per jaar aan Talis. Het effect is minder zichtbaar omdat met een toename van de baten van Talis er een aframing plaatsvindt van de doorbelasting van huisvestingslasten naar de SW en Werk.

5.4.2 Lasten onderdeel Vastgoed

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

De lasten nemen af met € 132.000. Dit wordt veroorzaakt door het terugdraaien van de verhuizing.

Toelichting op de begroting 2022

Ten opzichte van 2021 wordt er geen wijziging verwacht in de baten.

Lasten Bedragen in € 1.000		MGR onderdeel Vastgoed						
		R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Begeleide participatie	Overige bedrijfsopbrengsten	512	325	230	217	217	217	217
	Materiaal verbruik/uitbesteed werk	-2	0	0	0	0	0	0
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	189	83	136	136	136	136	136
	Overige bedrijfsopbrengsten	289	769	678	692	692	692	692
Totaal Lasten		**988**	**1.177**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**

6 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen

In de lijn van voorgaand jaar rapporteren we over het totaal van de baten en lasten. De verschuivingen tussen de categorieën worden niet nader toegelicht omdat deze te divers zijn en dit ook voortdurend in beweging is.

In het regionale portefeuillehouder overleg Financiën van 7 oktober 2019 in BRN 2021 is vastgesteld om na indexering van de budgetten een generieke korting structureel toe te passen van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% vanaf 2023 ev. De eerste korting van 2021 is in de ontwerpbegroting 2021-2024 verwerkt. Aangegeven is dat de volgende 1% vanaf 2022 en de derde 1% vanaf 2023 niet gerealiseerd kunnen worden zonder negatieve consequenties voor de informatievoorziening van de gemeenten. De tweede 1% korting komt m.i.v. 2022 bij onderdeel automatisering, zoals eerder benoemd, ten laste van het aspect iRvN-dienstverlening middels het inkrimpen van de flexibele schil bij iRvN-Servicedesk. Voor het onderdeel I&A wordt gerealiseerd door afname van Functioneel Beheer Belastingen. Voor de derde 1% wordt eerst aanvullend advies over de bezuinigingsmogelijkheden voor 2023 gevraagd aan het onderzoeksbureau van het 'evaluatieonderzoek iRvN (en de regionale I&A-organisaties), met het oog op de toekomst' . Dit onderzoek wordt in 2021 afgerond.

Baten Bedragen in € 1.000	MGR ICT Rijk van Nijmegen						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead	18.038	17.858	18.315	17.631	17.604	17.604	17.604
Arbeidsparticipatie	402	429	429	361	361	361	361
Totaal Baten	**18.440**	**18.287**	**18.745**	**17.992**	**17.964**	**17.964**	**17.964**

Lasten Bedragen in € 1.000	MGR ICT Rijk van Nijmegen						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	402	429	429	361	361	361	361
Overhead	16.413	16.093	16.550	15.876	15.849	15.849	15.849
Totaal programma	**16.815**	**16.522**	**16.979**	**16.236**	**16.209**	**16.209**	**16.209**
Overhead MGR	1.625	1.765	1.765	1.755	1.755	1.755	1.755
Totaal lasten	**18.440**	**18.287**	**18.745**	**17.992**	**17.964**	**17.964**	**17.964**
Saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

De effecten van de bezuinigingstaakstelling worden verder per onderdeel inzichtelijk gemaakt.

De bijgestelde begroting 2021 is met € 458.000 toegenomen t.o.v. de ontwerpbegroting 2021. Dit komt doordat het veilig mailen (voorheen een plusproduct) is toegevoegd aan de deelnemersbijdrage (€ 40.000) en doordat de plusproducten (€ 560.000) in 2021 zijn toegevoegd. Daarnaast neemt de formatie van I&A af met 2 fte voor (-€ 142.000). Op de volgende pagina vind je de ontwikkeling van de begrotingstotalen over de jaren 2021 t/m 2025. In paragraaf 6.1 en 6.2 worden de begrotingswijzigingen van onderdeel Automatisering en onderdeel I&A toegelicht.

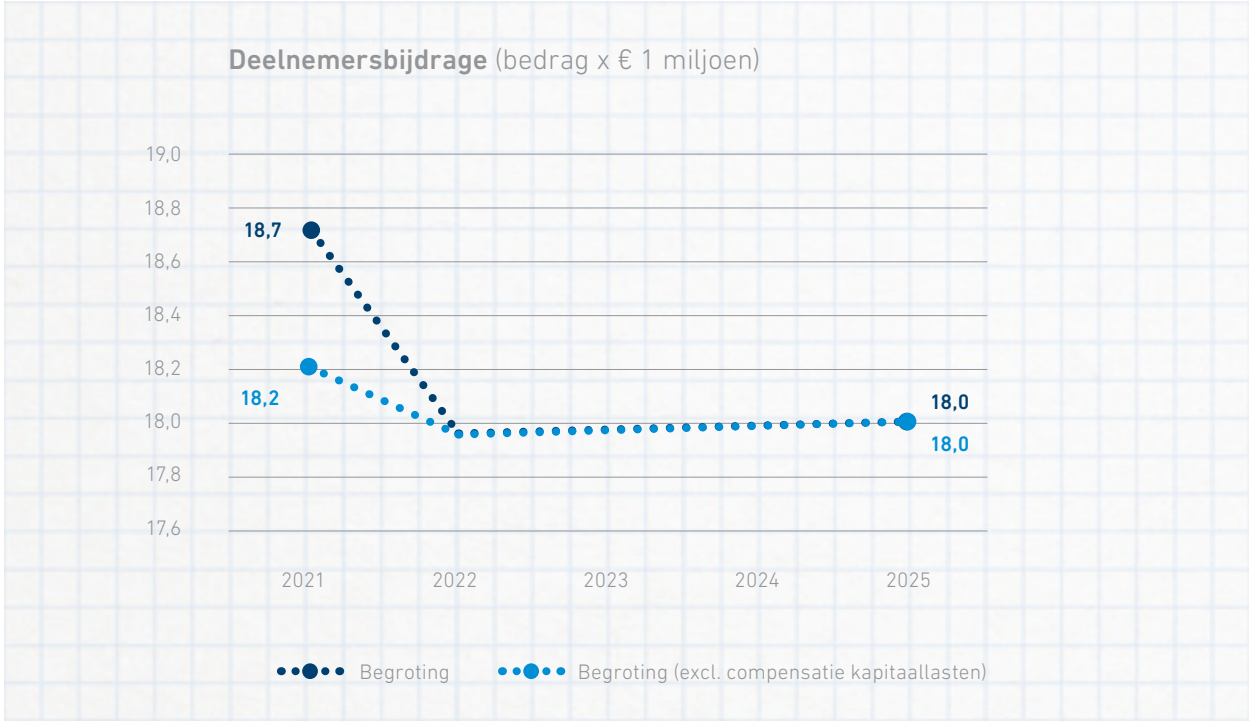
Ontwikkeling begrotingstotalen:
ICT Rijk van Nijmegen omvat twee onderdelen; Automatisering en Informatie-& Applicatiebeheer (I&A).

*Voor de vergelijkbaarheid van de bedragen is de tabel excl. en incl. de plusproducten van € 560.000 in 2021 opgenomen. Dit omdat plusproducten alleen in 2021 zijn opgenomen en vooralsnog niet meerderjarig ▶

Het begrotingstotaal (excl. plusproducten) van iRvN neemt over de jaren met € 220.000 af. Dat heeft de volgende oorzaken:

1 De indexering (incl. korting automatisering) conform de BRN-norm in 2022 e.v. (bijstelling - € 102.000)
2 Toenemende kapitaallasten bij gemeente Wijchen (+51.000) en vanaf 2023 (+ € 100.000)
3 Afname formatie I&A Nijmegen in 2022 (bijstelling -€ 76.000), en vanaf 2023 (bijstelling -€ 152.000)
4 Afname WBRN-formatie in 2022 (bijstelling € 66.000)

In bijlage 3 is de deelnemersbijdrage per deelnemende gemeente in beeld gebracht.

Personele lasten

De personele lasten zijn niet meer volledig zichtbaar omdat een deel van deze lasten onderdeel uitmaakt van de overhead MGR. De personele lasten bestaan uit de volledige loonsom en het inhuurbudget. Overige personele lasten zijn buiten beschouwing gelaten. Ook de inhuur is uitgedrukt in fte's.

Personele lasten Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021 P	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Overhead	9.645	9.186	9.404	8.979	8.903	8.903	8.903
Arbeidsparticipatie	386	391	391	325	325	325	325
Totaal Baten	**10.031**	**9.577**	**9.795**	**9.305**	**9.229**	**9.229**	**9.229**

Hiernaast een overzicht van het verloop van de personele lasten voor de komende jaren. Hierbij is te zien dat de personele lasten in 2021 op taakveld overhead met circa € 218.000 stijgen t.o.v. de primitieve begroting. Dit komt doordat de formatie is uitgebreid met ruim 2 tijdelijke formatieplaatsen bij applicatiebeheer. Dit is onder andere te danken aan detacheringen (extra dienstverleningen) van 1 fte bij Wijchen en 1 fte bij Beuningen. Daarentegen neemt de FB-Belastingen formatie per 1-1-2021 af met 2 fte. Bij automatisering resulteert extra dienstverlening van ICT-beheer VSA ook voor verhoging van de personele lasten met 1 fte. Daarnaast is de FBO-lijst op verschillende onderdelen aangepast. Het betreffen voornamelijk verschuivingen tussen de afdelingen. Ook is de verdeling in kosten van de personele en operationele lasten in de overhead net iets anders.

Op 1-7-2022 neemt de formatie belastingen nogmaals met 2 fte af naar 0 fte. Dit betekent een extra afname van 1 fte (2fte* 0,5 jaar) in 2022 en 2 fte vanaf 2023. Daarnaast loopt op taakveld arbeidsparticipatie de formatie met 0,8 fte af in 2022, zoals gemeld in de begroting 2021-2024. Ook zijn de bedragen voor onderdeel automatisering, conform de BRN-normering incl. korting, negatief geïndexeerd in 2022 en is de 'tijdelijke' extra dienstverlening van de detachering en extra dienstverlening VSA nog niet opgenomen. In 2022 resulteert dit in een afname van € 490.000 t.o.v. 2021 die in 2023 oploopt dit tot circa € 566.000.

De totale omvang van het inhuurbudget bedraagt € 600.000 bij automatisering. Echter zijn er veel openstaande vacatures, met name bij ICT-Beheer. Dit komt deels doordat het moeilijker wordt geschikt personeel aan te trekken. Ook wordt er, gelet op toekomstige ontwikkelingen, soms ook een bewuste afweging gemaakt om vacatures niet in te vullen maar hiervoor in te huren. Eventuele openstaande vacatureruimte kan ten gunste komen aan het inhuurbudget. Echter wordt dit budget in 2021 en met name 2022 e.v. beduidend minder om de bezuinigingstaakstellingen te realiseren.

Door de invoering van het generatiepact zijn er enkele wijzigingen ontstaan m.b.t. de bezetting. Op dit moment delen er 10 medewerkers mee aan het Generatiepact. Hiermee is er, naast wat mobiliteit, 1,5 fte ruimte gerealiseerd om jonge collega's aan te stellen.

6.1 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen onderdeel Automatisering

Automatisering valt volledig onder het taakveld Overhead.

We rapporteren over het totaal aan baten en lasten, waarbij de overhead apart is opgenomen, conform de BBV-richtlijn.

Op de volgende pagina's treft u de toelichting aan van de begrotingswijziging 2021 ten opzichte van de begroting 2021-2024. Vervolgens worden de bijstellingen van de begrotingstotalen van de begroting 2022-2025 en de ontwikkeling van de begroting over de jaren nader gespecificeerd. Als laatste worden de effecten van de bezuinigingstaakstelling (korting op de indexering) toegelicht.

Baten Bedragen in € 1.000	ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Overhead	14.055	14.145	14.474	14.128	14.177	14.177	14.177
Totaal Baten	**14.055**	**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**

Programmalasten Bedragen in € 1.000	ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering						
	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Overhead	13.125	13.108	13.437	13.102	13.151	13.151	13.151
Totaal programma	**13.125**	**13.108**	**13.437**	**13.102**	**13.151**	**13.151**	**13.151**
Overhead	931	1.037	1.037	1.026	1.026	1.026	1.026
Totaal lasten	**14.055**	**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

De baten en lasten in de voorliggende begroting stijgen met € 329.000 t.o.v. de Ontwerpbegroting. Dit komt doordat het veilig mailen (voorheen een plusproduct) is toegevoegd aan de deelnemersbijdrage in de begroting voor een bedrag van € 40.000. Daarnaast zijn plusproducten en diensten die een meerjarig karakter hebben zijn wederom meegenomen in de begroting voor een bedrag van € 289.000. Dat is alleen voor de bijgestelde begroting 2021 (voor 2022 e.v. vooralsnog niet). De baten staan onder de post 'Overige Bedrijfsopbrengsten', de lasten onder 'Operationele Lasten'. In bijlage 3 zijn de plusproducten nader gespecificeerd. De bedragen zijn op basis van voorcalculatie. De factuur is op basis van de werkelijke kosten.

Toelichting ontwikkelingen begroting 2022-2025

De gemeentelijke bijdrage (baten en lasten) dalen in 2022 met € -49.000 en in 2023 e.v. met € 0 ten opzichte van de begroting 2021. Dit betreft alleen de reguliere dienstverlening. Daarnaast daalt de bijdragen van WBRN met € 8.000.

Baten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead	Overige bijdragen	1.066	1.078	1.078	1.070	1.070	1.070	1.070
	Overige bedrijfsopbrengsten	372	0	289	0	0	0	0
	Gemeentelijke bijdragen	12.618	13.067	13.107	13.058	13.107	13.107	13.107
Totaal Baten		**14.055**	**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**

Lasten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Automatisering						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Overhead	Operationele lasten	5.676	5.442	5.720	5.347	5.380	5.514	5.402
	Personele lasten	5.955	5.694	5.771	5.647	5.647	5.646	5.646
	Kapitaallasten	1.494	1.973	1.946	2.108	2.124	1.990	2.102
Totaal Programma		**13.125**	**13.108**	**13.437**	**13.102**	**13.151**	**13.151**	**13.151**
Overhead MGR		931	1.037	1.037	1.026	1.026	1.026	1.026
Totaal Lasten		**14.055**	**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**

Saldo baten en lasten		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting op de begrotingswijziging 2022-2025

De baten en lasten in 2022 e.v. dalen met € 108.000 ten opzichte van de begroting 2021. Dit betreft alleen de reguliere dienstverlening. Dit komt door de Indexering voor 2022 e.v. met -0,76%. Dit is na de korting van 1%. Dat betekent voor 2022 een lagere deelnemersbijdrage van € 100.000. De bijdrage voor het Werkbedrijf is eveneens geïndexeerd met 8.000 (totale bijstelling - € 108.000).

Overige ontwikkelingen begroting 2022-2025

Daarnaast kennen we nog toenemende kapitaallasten van +€ 51.000 in 2021 en +€ 100.000 vanaf 2023. Deze stijging was al onderdeel van de begroting 2021-2024 en betreft dus geen begrotingswijziging. De kapitaallasten lopen bij gemeenten af (zij hebben sinds 2016 geen nieuwe ICT-investeringen) en de kapitaallasten bij iRvN lopen op. De 'compensatie' is in 2021 helemaal vervallen. Alleen bij Werkorganisatie Druten-Wijchen loopt de compensatie door tot 2023. Dit komt doordat gemeente Wijchen pas in 2018 deelnemer is geworden van de iRvN. Hierdoor is de compensatie van de kapitaallasten later ingegaan.

In bijlage 3 is de opbouw van de deelnemersbijdragen per gemeente over de jaren 2021 tot en met 2024 te zien.

Overhead MGR

In het BBV is voorgeschreven dat met ingang van 2018 apart inzicht wordt gegeven in de overhead. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In de hiernaast staande tabel is de (meerjarige) omvang van de overhead weergegeven.

Effecten bezuinigingstaakstelling

Als samenwerkingsorganisatie is het doel van iRvN om zo efficiënt mogelijk de middelen in te zetten om een goede, bedrijfszekere en toekomst vaste ICT-infrastructuur zonder 'gouden randjes' te beheren, te exploiteren en te ontwikkelen. De afgelopen jaren zijn er door iRvN al diverse structurele efficiencyvoordelen gerealiseerd welke zijn teruggegeven (630.000) aan haar deelnemers, dan wel nieuwe diensten van gefinancierd (ESB).

Wij ondersteunen de deelnemers bij hun digitale transformatie en we vinden het, gegeven de ontwikkelingsfase van onze deelnemende gemeenten in het digitale transformatieproces en de dynamische technologische veranderingen, verre van verstandig om (verdere) bezuinigingen door te voeren bij de uitvoering van die taak. Niet in de laatste plaats gezien het steeds groter wordende belang van informatie-veiligheid en de afhankelijkheid hiervan voor de algemene bedrijfscontinuïteit.

De deelnemende gemeenten hebben echter aangegeven de door hun voorgenomen structurele bezuiniging (efficiëntiekorting) van 1% in 2021 oplopend tot 3% in 2023 ook aan hun verbonden partijen op te leggen. iRvN wordt in dit kader als een verbonden partij beschouwd. Concreet betekent dit voor onderdeel automatisering dat de deelnemers-bijdrage van alle gemeenten aan iRvN moet worden verlaagd met € 140.000 in 2021 oplopend tot € 440.000 in 2023. De eerste korting van 2021 is in de ontwerpbegroting 2021-2024 verwerkt. Aangegeven is dat de volgende 1% vanaf 2022 en de derde 1% vanaf 2023 niet gerealiseerd kunnen worden zonder negatieve consequenties voor de informatievoorziening van de gemeenten. De tweede 1% korting komt m.i.v. 2022 bij onderdeel automatisering, zoals eerder benoemd, ten laste van het aspect iRvN-dienstverlening middels het inkrimpen van de flexibele schil bij iRvN-Servicedesk. Dit heeft onvermijdelijk een negatief effect op de (interne) dienstverlening

aan de eindgebruiker, maar het heeft nauwelijks consequenties voor het primaire proces, informatieveiligheid en de dienstverlening aan onze burgers.

Voor de derde 1% wordt eerst aanvullend advies over de bezuinigingsmogelijkheden voor 2023 gevraagd aan het onderzoeksbureau van het 'evaluatieonderzoek iRvN (en de regionale I&A-organisaties), met het oog op de toekomst'. Dit onderzoek wordt in 2021 afgerond.

6.2 Baten en lasten ICT Rijk van Nijmegen onderdeel Applicatie-beheer

Bij Informatie-& Applicatiebeheer (I&A) zijn twee taakvelden van toepassing. Dat is het taakveld Arbeidsparticipatie voor de interne Dienstverlening (DVO) welke I&A voor het Werkbedrijf onderdeel Werk verricht. De dienstverlening voor de gemeente staat opgenomen onder het taakveld Overhead. Ook hier rapporteren we over het totaal aan baten en lasten met de overhead apart, conform de BBV-richtlijn.

Op de volgende pagina's treft u de toelichting aan van de begrotingswijziging 2020 ten opzichte van de begroting 2020-2023. Vervolgens wordt de ontwikkeling van de begrotingstotalen van de begroting 2021-2024 nader gespecificeerd. Als laatste worden de effecten van de bezuinigings-taakstelling (korting op de indexering) toegelicht.

Baten Bedragen in € 1.000	ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- en Applicatiebeheer						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	402	429	429	361	361	361	361
Overhead	3.983	3.713	3.841	3.503	3.427	3.427	3.427
Totaal Baten	**4.384**	**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**

Lasten Bedragen in € 1.000	ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- en Applicatiebeheer						
	R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	402	429	429	361	361	361	361
Overhead	3.288	2.985	3.113	2.774	2.698	2.698	2.698
Totaal programma	**3.690**	**3.414**	**3.542**	**3.135**	**3.059**	**3.059**	**3.059**
Overhead MGR	695	728	728	729	729	729	729
Totaal lasten	**4.384**	**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**

Toelichting op de begrotingswijziging 2021

De baten en lasten in de voorliggende begroting stijgen met € 128.000 t.o.v. de Ontwerpbegroting.

De financiële consequenties van de afbouw voor FB-Belastingen. Van de oorspronkelijke vier fte zullen er per 1 januari 2021 vrijvallen en de andere twee per 1-7-2022. Voor 2021 betekent dit een afname van 2 fte schaal 9 (Max-1) voor een bedrag van € -143.000. Daarnaast worden plusproducten en diensten die een meerjarig karakter hebben zijn weder-om meegenomen in de begroting (+271.000). Dat is alleen voor de bijgestelde begroting 2021 (voor 2022 e.v. vooralsnog niet). De baten staan onder de post 'Overige Bedrijfsopbreng-sten', de lasten onder 'Operationele Lasten' en 'Personele Lasten'.

Toelichting ontwikkelingen begroting 2022-2025

De gemeentelijke bijdrage (baten en lasten) dalen in 2022 met € 68.000 en in 2023 e.v. met € 144.000 ten opzichte van de begroting 2021. Dit betreft alleen de reguliere dienstverlening. Daarnaast daalt de bijdragen van WBRN met 68.000 waarvan 65.000 al onderdeel was van de begroting 2021-2024.

Baten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- en Applicatiebeheer						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	Overige bijdragen	402	429	429	361	361	361	361
Overhead	Gemeentelijke bijdragen	3.660	3.713	3.570	3.503	3.427	3.427	3.427
	Overige bedrijfsopbrengsten	322	0	271	0	0	0	0
Totaal Baten		**4.384**	**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**

Lasten Bedragen in € 1.000		ICT Rijk van Nijmegen - onderdeel Informatie- en Applicatiebeheer						
		R 2020	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Arbeidsparticipatie	Operationele lasten	16	38	38	35	35	35	35
	Personele lasten	386	391	391	325	325	325	325
Overhead	Operationele lasten	271	222	265	226	226	226	226
	Personele lasten	3.009	2.755	2.840	2.541	2.465	2.465	2.465
	Kapitaallasten	7	7	7	7	7	7	7
Totaal programma		**3.689**	**3.414**	**3.542**	**3.135**	**3.059**	**3.059**	**3.059**
Overhead MGR		695	728	728	729	729	729	729
Totaal lasten		**4.384**	**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**

Saldo baten en lasten		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting op de begrotingswijziging 2022-2025

De financiële consequenties van de afbouw voor FB-Belastingen van 1-7-2022 (1 fte schaal 9 en 1 fte schaal 10 Max-1) resulteert in 2022 in een extra afname van -€ 76.000 (-€ 152.000* een half jaar) in 2022 en een afname van -€ 152.000 in 2023 e.v. Dit bovenop de afname van € -143.000 in 2021.
Daarnaast zijn de bedragen, conform BRN normering, geïndexeerd met 0,24% voor 2022 e.v. Zoals eerder genoemd is dit zonder de korting van 1%. Dat betekent voor 2022 een hogere deelnemersbijdrage van € 8.000 voor de gemeente Nijmegen. De bijdrage voor het Werkbedrijf is geïndexeerd met € -3.000.

Overige ontwikkelingen begroting 2022-2025

In 2022 loopt het aantal fte van de WBRN-formatie terug van 4,8 fte naar 4 fte (bijstelling - € 65.000). Deze bijstelling was al onderdeel van de begroting 2021-2024.

Overhead MGR

In het BBV is voorgeschreven dat met ingang van 2018 apart inzicht wordt gegeven in de overhead. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In bovenstaande tabel is de (meerjarige) omvang van de overhead weergegeven.

Effecten bezuinigingstaakstelling

De generieke korting van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% vanaf 2023 die is vastgesteld in de BRN 2021 staat voor onderdeel applicatiebeheer, in geld uitgedrukt, gelijk aan een bezuinigingstaak-stelling die oploopt tot circa € 130.000 in 2023. Gemeente Nijmegen is tot op heden bijna volledig opdrachtgever voor onderdeel applicatiebeheer. De bezuinigen hebben dus enkel betrekking op gemeente Nijmegen.

Nogmaals willen we hier vermelden dat we het niet verstandig vinden in deze tijd van digitale transformatie te bezuinigen op ICT. Nadat per 1 januari 2020 alle budgetten met betrekking tot het contractueel onderhoud van de applicatiesoftware weer volledig teruggegaan zijn naar Gemeente Nijmegen, zijn enkel de personele budgetten conform de overgedragen formatie onderdeel van de iRvN-begroting. We hebben aangegeven dat een structurele bezuiniging enkel te realiseren is indien de formatie wordt teruggebracht. Dit is alleen mogelijk als Gemeente Nijmegen aangeeft welke applicaties niet meer door iRvN beheerd hoeven te worden. Gemeente Nijmegen heeft aangegeven dat het functioneel beheer belastingen niet meer uitgevoerd hoeft te worden door iRvN omdat het een SAAS-applicatie is en veel taken door de leverancier uitgevoerd worden. Dit betekent concreet dat de formatie en tevens de budgetten van I&A geleidelijk met 4 fte afnemen (waarvan 2 fte per 1/1/2021 en 2 fte per 1/7/2022). In nieuwe gevallen zal in nauwe samenspraak met Gemeente Nijmegen op een vergelijkbare wijzen gehandeld worden.

Wellicht ziet Gemeente Nijmegen in de toekomst mogelijkheden tot harmonisatie of combineren van applicaties. In dat rationalisatieproces kan en zal iRvN van harte meewerken en adviseren, de keuzen worden daarin door Gemeente Nijmegen gemaakt. Eventueel zijn er mogelijkheden om beheertaken te automatiseren, dat zal verder onderzocht moeten worden maar dit zal echter eerder investeringen vragen dan dat het op korte termijn bezuinigingen op zal leveren.

Met minder mensen hetzelfde werk doen is geen optie. Belangrijk uitgangspunt is dat iRvN niet aan de medewerkers kan/mag vragen om kwalitatief minder werk te leveren dan men gewend is. Dat leidt tot een onacceptabele toename van de werkdruk, die toch al als hoog ingeschat mag worden.

Deel 3 PARAGRAFEN

Een begroting moet een aantal paragrafen bevatten die in de BBV voorgeschreven zijn. Dit noemen we de paragrafen. In dit deel van de begroting gaan we achtereenvolgens in op:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Verbonden partijen

Tot slot formuleren we op het eind van dit deel het besluit van het algemeen bestuur.

7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de MGR Rijk van Nijmegen in staat is tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

a. de weerstandscapaciteit: dit zijn de middelen en de mogelijkheden waarover de MGR Rijk van Nijmegen beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De paragraaf over het weerstandsvermogen bevat minimaal:
a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
b. een inventarisatie van de risico's;
c. het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.

Voor nadere informatie verwijzen we naar de notitie risico-inventarisatie van de MGR.

Weerstandscapaciteit

De MGR kiest er voor geen weerstandsvermogen aan te houden maar mogelijk een kostenegalisatiereserve per gemeente te vormen. Dit betekent dat de risico's worden opgenomen in de begroting en jaarrekening van de deelnemende gemeenten.

Risico's

De inventarisatie van risico's heeft tot doel om verantwoording af te leggen over en inzicht te geven in de risico's die voor de MGR Rijk van Nijmegen (zowel procesmatig als voor het bedrijf zelf) van belang zijn. Het is essentieel dat de risicoparagraaf voldoende vooruitkijkt naar toekomstige risico's in beleid, uitvoering en de gevolgen ervan voor de middelen. De risicoparagraaf geeft informatie over de houdbaarheid van de strategie voor de komende periode. In deze paragraaf benoemen we de grootste risico's inzake:

1 wet- en regelgeving en politiek bestuurlijke risico's;
2 maatschappelijke risico's;
3 middelen, organisatie, medewerkers en efficiency.

Ad 1 Wet- en regelgeving en politiek bestuurlijke risico's

Afbouw en ontschotting Participatiebudget
Per 2023 komt er waarschijnlijk een nieuw budgetverdeelmodel voor het sociaal domein. Participatie is één van de vier clusters. Wat het effect van het nieuwe budgetverdeelmodel worden op Werkbedrijf is op dit moment nog niet duidelijk. Dit kan mogelijk leiden tot frictie, omdat de personele lasten niet meer gedekt kunnen worden uit de budgetten (en de lasten niet heel snel afgebouwd kunnen worden). Om die reden werken we met een flexibele personele schil.

Aanbieden beschut werk (nieuw) vanuit de Participatiewet
Kandidaten die uitsluitend in een beschutte werkomgeving betaald werk kunnen verrichten, ondersteunen we zoveel mogelijk om actief te kunnen zijn op de arbeidsmarkt. Voor kandidaten die een positief advies beschut werk nieuw van het UWV krijgen, organiseren we (indien mogelijk) een tijdelijk dienstverband in een beschutte omgeving van maximaal 23 maanden, met 100% Wettelijk minimumloon (WML). We sturen op duurzame plaatsingen en bemiddelen de kandidaat naar een volgende of vaste werkplek. De kosten dekken we

uit de loonkostensubsidie. Die wordt overgeheveld vanuit het bijstandsbudget (BUIG) van de gemeenten. Uit het Participatiebudget financieren we de begeleidingsvergoeding en eventuele werkplekaanpassingen. Het eerste risico is dat deze dekking afneemt of wegvalt, terwijl de loonkosten voor kandidaten met een nieuw dienstverband beschut blijven bestaan. Een tweede risico is de stijging van de loonkosten. Bijvoorbeeld door de invoering van de basis CAO voor deze doelgroep in 2021. Wanneer de structurele kosten niet meer gedekt kunnen worden vanuit deze middelen, ontstaat er een financieel risico voor de gemeenten. De omvang van dit risico is pas te bepalen als het aantal kandidaten met een vast dienstverband bekend is.

Uittreden van een gemeente
Uittreding van een gemeente uit de MGR of uit één of meerdere modules heeft tot gevolg dat frictiekosten ontstaan bij de MGR. Vooral als er langlopende verplichtingen zijn aangegaan kunnen de frictiekosten aanzienlijk zijn.

Afbouw WSW budget en stijging gemiddelde loonkosten SW medewerkers
WerkBedrijf rekent voor de dienstverlening van de Sociale Werkvoorziening (onderdeel SW) een kostendekkende bijdrage (kostprijs per SE) bij gemeenten. Deze bijdrage is hoger dan het WSW budget dat de deelnemende gemeenten ontvangen vanuit het Rijk. Een afname van het WSW budget betekent geen direct risico voor de MGR. Aangezien gemeenten de bijdrage voor de uitvoering van de SW financieren vanuit het WSW budget benoemen we het risico wel in deze paragraaf. Wettelijke wijzigingen (cao, minimumloon en premies) zijn niet beïnvloedbaar, maar hebben een grote impact op de kosten. Sinds 2015 is er geen nieuwe instroom meer op basis van de Participatiewet. Dit heeft een vertragend effect op de daling van het loongebouw. Dit betekent ook geen direct risico voor de MGR, omdat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de bijdragen.

Ad 2 Maatschappelijke risico's

Klant- en marktrisico's Onderdeel SW
Hierbij gaat het voornamelijk om de volgende risicofactoren:
- Lagere uurtarieven gedetacheerde SW-medewerkers;
- Minder productieve uren gedetacheerde SW-medewerkers en/of lagere stijging toegevoegde waarde in beschut werk;
- Onvoldoende detacheringsmogelijkheden in de markt.

ICT
Dit betreft met name het risico van uitval of het hacken van ICT voorzieningen. De MGR anticipeert op dit risico door het uitvoeren van test. Ondanks dat blijft de mogelijkheid van uitval betaan.

Ad 3 Middelen, organisatie, medewerkers en efficiency

Vennootschapsbelasting (VPB)
In 2017 heeft de Belastingdienst geconcludeerd dat de MGR onder voorwaarden niet VPB plichtig is. De afspraken die daarover met de Belastingdienst gemaakt zijn hebben wij voor 20202 strikt toegepast. Wijziging in activiteiten vanuit de MGR of inzichten vanuit de Belastingdienst kunnen dit standpunt wijzigen.

Belasting Toegevoegde Waarde (BTW)
Op 10 juli 2020 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan inzake re-integratiediensten. Dit heeft ertoe geleid dat met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 alle BTW op re-integratiediensten compensabel is. Dit houdt in dat de deelnemende gemeenten zo'n € 360.000 aanvullend kunnen declareren binnen het BTW compensatiefonds. Op 15 september 2020 hebben wij onze Belastinginspecteur hierover een brief gesteurd.

Op dit moment lopen de gesprekken om tot een integrale afspraak te komen.

Juridisch
Op juridisch gebied loopt de MGR op het moment geen risico's.

Informatiebeveiliging en Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
Informatiebeveiliging vormt een belangrijk onderwerp binnen de MGR Rijk van Nijmegen. Met name aan de borging van de privacy van betrokkenen wordt veel aandacht besteed. De noodzakelijke maatregelen zijn getroffen om tijdig te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging. Het grootste risico is dat bijzondere persoonsgegevens uitlekken. Ook het uitlekken van bedrijfsinformatie valt onder deze risico's. Ondanks de getroffen maatregelen kunnen zich dergelijke incidenten voordoen. De impact van een dergelijk incident is niet vooraf in te schatten. De maximale geldboete kan oplopen tot ruim € 800.000 en er kan sprake zijn van veel negatieve publiciteit.

Conclusie risico-inventarisatie

In tabel 15 staat de risico-inventarisatie. Onder verwachtingswaarde (zie kolom in tabel 15) wordt verstaan het ingeschatte, te betalen schadebedrag als het risico zich daadwerkelijk voordoet. De Capaciteit MGR betreft de weerstandscapaciteit waarmee de MGR rekening moet houden. Aangezien de MGR geen weerstandsvermogen opbouwt, betekent dit dat de deelnemende gemeenten rekening dienen te houden met dit risico bij het bepalen van hun weerstandscapaciteit. In de bijlage hebben we het risico per gemeente opgenomen.

Tabel 15 Risico-inventarisatie MGR ▶

Risico-inventarisatie MGR Bedragen in € 1.000	**Verwachtingswaarde**	**Capaciteit MGR**
Wet en regelgeving en politiek bestuurlijke risico's		
Landelijke of regionale ontwikkelingen in wet- en regelgeving en/of beleid	350	140
Niet naleven van wet- en regelgeving of subsidievoorwaarden	1.525	620
Subtotaal	**1.875**	**760**
Maatschappelijke risico's		
Claims	105	36
Imagoschade	PM	PM
Veranderende eisen vanuit de deelnemende gemeenten	500	300
Klant- en marktrisico's (voormalig) SW bedrijf	1.020	468
ICT	500	100
BIO - privacy	300	60
Subtotaal	**2.425**	**964**
Middelen, organisatie, medewerkers en efficiency		
Ziekteverzuim & Arbo	350	140
Leeftijd personeel	200	40
Personele frictie	850	510
Integriteit, fraude, diefstal	175	50
Verzekeringen	350	70
Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	PM	PM
Financiële terugloop van SW middelen	PM	PM
Automatisering	250	150
Subtotaal	**2.175**	**960**
Risico-inventarisatie MGR	**6.475**	**2.684**

8 Financiering

Het doel van deze paragraaf is om te informeren over het treasurybeleid en de beheersing van financiële risico's. De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.

Op de MGR is de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). Het doel van deze wet is onder andere om op een verantwoorde, verstandige en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de MGR met een statuut te regelen. In 2015 is voor de MGR het treasurystatuut vastgesteld, waarin de regels over de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten en de administratieve organisatie van de financieringsfunctie zijn opgenomen. In 2020 is dit statuut herzien. Dit is tevens de meest recente versie.

Treasurybeheer

Volgens artikel 13 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten dient de begrotingsparagraaf betreffende de financiering in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer te bevatten.

Met betrekking tot risicobeheer gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- De MGR mag leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak uitsluitend verstrekken aan door het algemeen bestuur goedgekeurde derde partijen. Hierbij wordt vooraf advies ingewonnen over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij.
- De MGR kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie als deze uitzettingen vertrouwd zijn en niet gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het vertrouwde karakter van deze leningenuitzettingen wordt gewaarborgd met richtlijnen en limieten van dit treasurystatuut;
- Het gebruik van derivaten is niet toegestaan.

Risicobeheer; de kasgeldlimiet en renterisiconorm

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn koersrisico's, renterisico's en kredietrisico's.

Koersrisico's

De MGR heeft geen leningen in buitenlandse valuta. Transacties in buitenlandse valuta komen niet of nauwelijks voor. Het koersrisico is dus nihil. De MGR heeft geen beleggingen en staatsobligaties. De MGR is verplicht eventuele overtollige middelen bij de schatkist te stallen (schatkistbankieren) en gaan dus geen nieuwe beleggingen aan.

Renterisicobeheer

De kasgeldlimiet geeft het renterisico op korte termijn weer. Hieronder vallen alle kortlopende financieringen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar. Het doel van dit limiet is om te voorkomen dat bij herfinanciering van de leningen bij (aanzienlijk) hogere rente grote schokken gaan optreden in de hoogte van de rente die de MGR moet betalen. Het niveau van het kasgeldlimiet is beperkt tot 8,5% van het totaal van de primitieve begroting. De wettelijk toegestane kasgeldlimiet van 8,2% is in 2019 niet overschreden. Ook het meerjarenperspectief is dat het niet structureel wordt overschreden.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld worden ingekaderd door de rente risiconorm. Jaarlijks mogen de renterisico's door renteherziening en herfinanciering niet hoger zijn dan 20% van het begrotingstotaal (leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). In tabel 16 is te zien dat de renterisiconorm de komende vier jaren ruimschoots wordt gehaald.

Tabel 16 Renterisiconorm en ruimte in de periode 2021 tot en met 2025 ▼

Schatkistbankieren

Sinds de oprichting in 2015 is de MGR verplicht om hun overtollige middelen aan te houden bij het Rijk. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Hierdoor kan de MGR geen gelden meer beleggen en is ze voor rentevergoedingen afhankelijk van de vergoedingen die het Rijk geeft. De 'overtollige middelen' zijn de gelden boven een drempelbedrag. Dat drempelbedrag wordt bepaald aan de hand van een percentage van het begrotingstotaal. In enig kwartaal mag dit drempelbedrag aan eigen (gemiddeld) banksaldo niet worden overschreden.

Gewaarborgde geldleningen

De MGR is geen gewaarborgde geldleningen aangegaan bij een externe partij.

Overige geldleningen

De MGR heeft in 2015 een lening afgesloten van € 1,2 miljoen, met een jaarlijkse vast aflossings- en rentebedrag van € 70.000. De looptijd is tot 2 januari 2035. In 2017 is een aflossingsvrije lening aangetrokken van € 4,5 miljoen. Deze lening is overeengekomen voor een looptijd tot 27 april 2037, met een aflossing in één termijn op het eind en een rentepercentage van 1,73%. In 2018 is een aflossingsvrije lening aangetrokken van 2,5 miljoen. Deze lening is overeengekomen voor een looptijd tot 25 juni 2038 met een aflossing in één termijn op het eind en een rentepercentage van 1,71%.

Bedragen in € 1.000	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Begrotingstotaal	95.147	91.039	87.080	84.878	82.432
Percentage renterisiconorm	*20%*	*20%*	*20%*	*20%*	*20%*
Toetsbedrag renterisiconorm	19.029	18.208	17.416	16.976	16.486
Aflossingen	54	55	56	57	58
Ruimte	**18.975**	**18.153**	**17.360**	**16.919**	**16.429**

9 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering is de sturing en beheersing van de primaire en ondersteunende processen om het voorgenomen beleid en de daarmee samenhangende doelstellingen van de MGR te realiseren.

Een goede bedrijfsvoering is een voorwaarde voor het uitoefenen van het beleid, de dienstverlening aan kandidaten en ondernemers en de uitvoering van projecten. De kwaliteit van de uitvoering van de taken van de MGR is in grote mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering. In deze paragraaf informeren wij u over de belangrijkste bedrijfsvoering processen binnen de MGR. U treft informatie aan over het beleid, de organisatie, het personeelsbeleid, informatisering, de administratieve organisatie en de kansen en bedreigingen voor de MGR.

Beleid van de bedrijfsvoering

De organisatiestructuur van de MGR is een afgeleide van het zogenoemde afdelingenmodel. De organisatie staat onder algemene leiding van een algemeen directeur, tevens secretaris van de MGR.
Binnen de MGR is de planning & control cyclus ingericht. Deze start met de begroting waarin de afspraken over het te voeren beleid worden vastgelegd. Via kwartaalrapportages leggen we tussentijds aan gemeenten verantwoording af over het gevoerde beleid. Het jaar sluiten we af met een jaarrekening waarin we verantwoording afleggen over het gehele boekjaar.

Naast de verantwoordingsdocumenten zijn de volgende documenten opgesteld om de bedrijfsvoering verder vorm te geven:

- Notitie weerstandsvermogen
- Notitie en richtlijn activeren en afschrijving
- Treasurystatuut
- Financiële verordening
- Controleverordening
- Controleplan
- Beschrijvingen van de primaire processen
- Gastheerrol
- Mandatering
- Informatiebeveiligingsbeleid

Bijgaande notities moeten waarborgen dat de MGR binnen de wettelijke en financiële kaders handelt. De resultaten hiervan leggen we aan het Dagelijks en het Algemeen Bestuur ter besluitvorming voor.

Organisatiestructuur

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen kent de volgende drie bestuursorganen: Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en de Voorzitter. Daarnaast hebben we een bestuurscommissie Werk en een agendacommissie.

Het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur bestaat uit 15 leden, de voorzitter inbegrepen. Dit zijn leden van de colleges van Burgemeester en Wethouders van de deelnemende gemeenten. Aan het Algemeen Bestuur behoren de taken en bevoegdheden toe die in de wet aan het Algemeen Bestuur zijn opgedragen, evenals alle bevoegdheden die op basis van de modulaire gemeenschappelijke regeling Rijk van Nijmegen aan dit orgaan worden opgedragen, en niet aan het Dagelijks Bestuur, de voorzitter of een bestuurscommissie zijn opgedragen.

Het Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur telt vijf leden inclusief de voorzitter. De leden worden door en uit het Algemeen Bestuur benoemd. Conform de wet en de regeling komt het Dagelijks Bestuur de bevoegdheid toe die in de gemeente toekomt aan het college van Burgemeester en Wethouders.

Drie zetels van de vijf zijn gevuld.

De voorzitter

De voorzitter wordt door en uit het Algemeen Bestuur benoemd. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het Dagelijks als ook het Algemeen bestuur. Hij vertegenwoordigt de regeling in en buiten rechte.

Bestuurscommissie Werk

De leden van de bestuurscommissie worden door het Algemeen Bestuur benoemd. In de regel bestaan de leden uit de portefeuillehouders werk van de deelnemende gemeenten aan de MGR. De bestuurscommissie is verantwoordelijk voor de inhoudelijke koers van WerkBedrijf. De bestuurscommissie adviseert hierin het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur.

Agendacommissie

De agendacommissie bestaat uit raadsleden van de zeven deelnemende gemeenten en kent zeven leden, inclusief de voorzitter. De agendacommissie heeft haar taken en rolopvatting beschreven in haar reglement van orde. Zij heeft als taak de logistieke voorbereiding en planning van de politieke besluitvorming ten behoeve van de gemeenteraden van de aan de MGR deelnemende gemeenten en schept randvoorwaarden zodat de raden hun kaderstellende en controlerende taak goed kunnen vervullen. Verder adviseert zij het dagelijks bestuur over de kwaliteit van de informatievoorziening van en door de MGR, denkt zij mee over de inrichting van de juridische regeling voor de MGR en organiseert ze regionale bijeenkomsten voor raden.

Uitvoeringsorganisatie en platform

De uitvoeringsorganisatie kenmerkt zich door een platte organisatie met twee modules die worden geleid door een directeur/algemeen manager. De MGR kent daarnaast een secretaris/directeur die zorgdraagt voor de coördinatie en afstemming tussen de modules, de verantwoording naar het bestuur en de ontwikkeling van de platformfunctie voor de regio. Binnen iedere module is sprake van een beperkt aantal afdelingen en teams.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie is zodanig opgesteld dat de dagelijkse gang van zaken erop ingericht is dat de financiële verordening, de controleverordening en het mandaat van de treasury nageleefd worden. Daarbij moet opgemerkt worden dat MGR de basisadministratie uitbesteed heeft aan de gastheer. Middels een dienstverleningsovereenkomst zijn afspraken met de gastheer gemaakt over het binnen haar kaders uitvoeren van de taken.

Informatisering en automatisering

De informatisering en automatisering heeft tot doel de dienstverlening van de MGR aan haar klanten en kandidaten te optimaliseren. De informatisering en automatisering van de MGR maakt gebruik van het netwerk van iRvN. IRvN heeft contracten met diverse IT-aanbieders. De MGR maakt daar gebruik van. De belangrijkste systemen waarvan gebruik wordt gemaakt zijn: EVA, Compas, Unit4 en TopDesk. Voor de bedrijfsvoering wordt ook gebruik gemaakt van de informatiesystemen van de gastheer Gemeente Nijmegen. De belangrijkste systemen daarbij zijn: CODA en Beaufort.

Back up, recovery en beveiliging/privacy zijn binnen iRvN vormgegeven en voldoen aan de minimaal daaraan te stellen vereisten om de continuïteit van de bedrijfsvoering voor de MGR te waarborgen. Conform de overeengekomen basisafspraken (DVO) wordt wekelijks een volledige back up gemaakt en dagelijks een incrementaal back-up van de applicatieserver, databases en netwerkschijven (dus niet van de lokale harde schijven van pc's, laptops en dergelijke). In de

basisafspraken zijn eveneens afspraken gemaakt over afdoende logische en fysieke beveiligingsmaatregelen om activiteiten van personen met oneigenlijke of kwaadwillende bedoelingen op het iRvN netwerk en de daarop aangesloten systemen en applicaties uit te sluiten.

Ten behoeve van de informatiebeveiliging worden binnen de MGR procedures en voorzieningen ingericht conform de eisen die gesteld worden in de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).

Personeelsbeleid

Het begrip 'ontwikkeling' staat centraal in het strategisch plan van HR. Wij geloven in de ontwikkeling van onze medewerkers wat daarbij ook de kwaliteit van onze dienstverlening verhoogd. De afdeling HR heeft hier een belangrijke faciliterende rol in.
Na een pilotjaar is de afdeling HR verder gegaan met het faciliteren aan de organisatie in voeren van "het goede gesprek". Hierbij is de gesprekscyclus met gebruik van i-talent als belangrijke basis gebruikt. Hierop voortbordurend is het mobiliteitsplan geschreven om verder te kunnen faciliteren in de ontwikkeling van onze medewerkers.

10 Onderhoud kapitaalgoederen

Voor groot onderhoud wordt geen voorziening getroffen. Er is een meerjarig onderhoudsplan welke periodiek geactualiseerd wordt. De onderhoudskosten van de relevante jaarschijven zijn in de begroting verwerkt.

11 Verbonden partijen

De MGR Rijk van Nijmegen is de gemeenschappelijke regeling van zeven gemeenten:

- Berg en Dal
- Beuningen
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Nijmegen
- Wijchen

Daarmee is de MGR een verbonden partij van deze gemeenten. De MGR zelf heeft geen verbonden partijen, en daarnaast bestaat ook geen visie of voornemen dit komend jaar te wijzigen.

12 Besluit algemeen bestuur

Het algemeen bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen;

- Gezien de tijdige toezending van de ontwerpbegroting aan de Raden van de deelnemende gemeenten en aan Provinciale Staten van Gelderland;
- Gelet op artikel 29 van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen;
- Gelet op het advies van de Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen Regio Nijmegen;
- Gelet op de ingebrachte Zienswijzen van de Raden van de deelnemende gemeenten en de Provinciale Staten van Gelderland;
- Gelezen het voorstel van het Dagelijks Bestuur van XX XXXX 2020.

Besluit

1. De begroting van lasten en baten op programma's voor het jaar 2021 vast te stellen;
2. De bijgestelde begroting 2020 van lasten en baten op programma's vast te stellen;
3. De meerjarenbegroting voor de jaren 2021-2024 voor kennisgeving aan te nemen;
4. De bevoorschotting 2020 conform bijlage 2 vast te stellen;
5. De bevoorschotting 2021 conform bijlage 2 vast te stellen;
6. Het dagelijks bestuur van de MGR Rijk van Nijmegen op te dragen na vaststelling van de begroting 2021 en de bijstelling 2020 dezen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan Provinciale Staten.

Bijlagen

1 Uitgangspunten begroting XX

2 Bijdrage per gemeente 2020-2021 XX

3 Bijdrage per gemeente details XX

4 Bekostigingssystematiek SW XX

5 Staat van personele lasten XX

6 Staat van voorzieningen XX

7 Overheadnorm XX

8 Staat van investeringen XX

9 Consolidatieoverzicht MGR XX

10 Risico per gemeente XX

11 Geprognotiseerde Balans 2021-2025 XX

Bijlage 1 **Uitgangspunten begroting**

Algemeen MGR

Uitgangspunten:

- De begroting is opgesteld conform de voorschriften van de BBV.
- De begroting die op 9 juli 2020 door het AB is vastgesteld is als basis gehanteerd.
- De begrotingswijzigingen zijn tot en met december 2020 meegenomen.
- De begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen 2022 zijn toegepast.
- De gemeente Nijmegen treedt op als gastheergemeente voor diverse ondersteunende functies.
- De regionale overheadsnorm van 25% wordt gehanteerd.
- De begroting is taakstellend.
- De rente wordt toegerekend op basis van de werkelijke rente
- Subsidies worden begroot conform het baten en lasten stelsel, wat inhoudt dat uitgaven en ontvangsten toegerekend worden aan het tijdvak waarin het verbruik van goederen en diensten plaatsvindt (lasten) en de baten ontstaan. Alleen bij specifiek geoormerkte subsidies, zoals de ESF, wordt het realisatiebeginsel gevolgd. Dit betekent dat deze subsidies slechts in het resultaat tot uiting worden gebracht als zij ook effectief gerealiseerd zijn.
- uitgangspunten voor de bijdrage per gemeente zijn terug te vinden in bijlage 2 en 3

Module WerkBedrijf

Voor de opstelling van de begrotingsbijstelling 2021 en de begroting 2022 zijn de volgende uitgangspunten bepaald:

- Effecten van de septembercirculaire van 2020 van het Ministerie van Binnenlandse zaken zijn in de begroting verwerkt.
- Administratief blijven de financiële resultaten voor SW, Participatiebudget, wettelijke loonkostensubsidie en arbeidsmatige dagbesteding inzichtelijk.

Module iRvN

Voor de opstelling van de ontwerpbegroting 2022 en de bijgestelde begroting 2021 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Administratief blijven de financiële resultaten voor de onderdelen Automatisering en Informatie- & applicatiebeheer apart inzichtelijk.
- IRvN levert naast standaardproducten en diensten ook plusproducten en diensten. Deze worden kostenneutraal in rekening gebracht. Als deze plusproducten en diensten een meerjarig karakter hebben, zijn ze nu al In de begroting van 2021 opgenomen. In de loop van 2021 zal de begroting voor het lopende jaar worden bijgesteld op basis van inschatting van de totale omvang van alle plusproducten.
- Voor ICT-producten en diensten geldt: standaard tenzij…. Dit betekent dat altijd wordt gekozen voor uniforme producten en/of diensten, tenzij er zwaarwegende argumenten (m.n. productie- belemmerende) zijn om hier in bepaalde gevallen of situaties van af te wijken.
- Voor het onderdeel automatisering geldt dat we namens de hele regio meedoen aan de landelijke ICT-ontwikkelingen binnen de (lokale) overheid, tenzij er zwaarwegende redenen zijn (m.n. productie belemmerende) om hiervan af te wijken.

Bijlage 2 **Bijdrage per gemeente 2020 en 2021**

Gemeentelijke bijdrage 2021 Bedragen in € 1.000	MGR													
				WERK					IRVN			Overige bijdrage WERK		
	Bestuurs-ondersteuning	**SW**	**Vastgoed**	LKS	OWNW	Participatie	Tijdelijke middelen uit de budgetover-heveling 2020	Tijdelijke middelen aanvullende pakket en impul re-integratie	Automati-sering	Applicatie-beheer	**Totaal gemeentelijke bijdrage**	Meerwerk/ P.op werk	IPS	**Totaal bijdrage**
Beuningen	18	2.799	10	286	254	546	28	57	1.012	0	5.010	0	0	5.010
Druten	13	2.038	8	232	142	398	20	10	513	0	3.374	0	0	3.374
Heumen	11	1.384	5	191	71	350	17	0	588	0	2.617	0	0	2.617
Nijmegen	122	23.238	83	2.356	1.732	14.140	703	1.852	7.732	3.570	55.529	505	275	56.309
Wijchen	28	4.241	16	405	267	1.163	57	0	1.217	0	7.395	0	0	7.395
West Maas en Waal	0	1.252	0	0	0	0	0	0	0	0	1.252	0	0	1.252
Mook en Middelaar	5	0	0	40	73	120	6	11	299	0	556	0	0	556
Berg en Dal	24	4.195	15	364	260	1.400	69	0	947	0	7.275	0	0	7.275
Werkorg. Druten-Wijchen	0	0	0	0	0	0	0	0	61	0	61	0	0	61
Omgevingsdienst R. Nijmegen	0	0	0	0	0	0	0	0	737	0	737	0	0	737
Totaal	**221**	**39.148**	**136**	**3.875**	**2.800**	**18.118**	**900**	**1.930**	**13.107**	**3.570**	**83.805**	**505**	**275**	**84.585**

Gemeentelijke bijdrage 2022														
				WERK					IRVN			Overige bijdrage WERK		
	Bestuurs-ondersteuning	**SW**	**Vastgoed**	LKS	OWNW	Participatie	Tijdelijke middelen uit de budgetover-heveling 2020	Tijdelijke middelen aanvullende pakket en impul re-integratie	Automati-sering	Applicatie-beheer	**Totaal gemeentelijke bijdrage**	Meerwerk/ P.op werk	IPS	**Totaal bijdrage**
Beuningen	18	2.672	10	308	254	570	0	57	1.005	0	4.895	0	0	4.895
Druten	13	1.929	7	248	142	415	0	10	509	0	3.274	0	0	3.274
Heumen	11	1.334	5	201	71	364	0	0	583	0	2.570	0	0	2.570
Nijmegen	122	21.693	84	2.569	1.732	14.590	0	1.852	7.673	3.503	53.818	245	125	54.188
Wijchen	28	3.985	15	430	267	1.211	0	0	1.259	0	7.196	0	0	7.196
West Maas en Waal	0	1.146	0	0	0	0	0	0	0	0	1.146	0	0	1.146
Mook en Middelaar	5	0	0	47	73	126	0	11	297	0	560	0	0	560
Berg en Dal	24	3.886	15	384	260	1.447	0	0	939	0	6.955	0	0	6.955
Werkorg. Druten-Wijchen	0	0	0	0	0	0	0	0	61	0	61	0	0	61
Omgevingsdienst R. Nijmegen	0	0	0	0	0	0	0	0	731	0	731	0	0	731
Totaal	**221**	**36.646**	**136**	**4.188**	**2.800**	**18.723**	**0**	**1.930**	**13.058**	**3.503**	**81.206**	**245**	**125**	**81.576**

Verdeelsleutels

WerkBedrijf

Dienstverlening (Basis dvl): op basis van het per gemeente toegekende participatiebudget.

Meerwerk: op basis van afspraken met afzonderlijke gemeenten.

Arbeidsmatige dagbesteding (AD): op basis van de verdeling in de realisatie van 2018. Afrekening vindt plaats op basis van realisatie per gemeente.

Wettelijke loonkostensubsidie (WLKS): op basis van de verdeling in de realisatie van 2018. Afrekening vindt plaats op basis van realisatie per gemeente.

SW: op basis een inschatting van het aantal SE per gemeente (zie bijlage 4) tegen een kostprijs per SW. Afrekening op basis van realisatie per gemeente.

Vastgoed: Op basis van dezelfde SE's als bij de SW. Alleen wordt West Maas en Waal hierin niet meegenomen.

ICT Rijk van Nijmegen

Automatisering: de deelnemersbijdrage is gebaseerd op een aantal verdeelsleutels. Dit kan zijn op basis van werkelijke inbreng, inwonersaantallen, fte's, aandeel ideaal-complex en een aparte verdeelsleutel voor PIOFACH.

Informatie-en Applicatiebeheer (Info & applicaties): op basis van werkelijke inbreng.

Bestuursondersteuning

Op basis van de inwoneraantallen per gemeente (afkomstig uit Begrotingsrichtlijnen 2020/2021 gemeente Nijmegen). Afrekening is met dezelfde inwoneraantallen.

Bijlage 3 **Bijdrage per gemeente**

Participatiebudget Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	454	497	546	570	593	615	643
Druten	325	403	398	415	431	446	465
Heumen	278	325	350	364	378	391	407
Nijmegen	11.295	13.871	14.140	14.590	14.992	15.396	15.909
Wijchen	933	1.144	1.163	1.211	1.255	1.299	1.352
Mook en Middelaar	96	114	120	126	132	137	144
Berg en Dal	1.111	1.298	1.400	1.447	1.488	1.530	1.582
Totaal	**14.491**	**17.652**	**18.118**	**18.723**	**19.268**	**19.814**	**20.502**

Op weg naar werk Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	223	320	254	254	254	254	254
Druten	125	143	142	142	142	142	142
Heumen	62	172	71	71	71	71	71
Nijmegen	1.472	1.534	1.732	1.732	1.732	1.732	1.732
Wijchen	232	233	267	267	267	267	267
Mook en Middelaar	61	81	73	73	73	73	73
Berg en Dal	212	314	260	260	260	260	260
Totaal	**2.387**	**2.797**	**2.800**	**2.800**	**2.800**	**2.800**	**2.800**

WLKS Regulier Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	241	242	242	248	255	261	261
Druten	140	203	203	208	214	219	219
Heumen	68	176	176	181	186	191	191
Nijmegen	1.766	1.915	1.915	1.964	2.016	2.070	2.070
Wijchen	373	361	361	370	380	390	390
Mook en Middelaar	47	26	26	26	27	28	28
Berg en Dal	249	335	335	343	352	362	362
Totaal	**2.883**	**3.257**	**3.257**	**3.341**	**3.429**	**3.520**	**3.520**

WLKS Beschut Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	26	44	44	60	78	94	94
Druten	8	29	29	40	52	63	63
Heumen	1	15	15	20	26	31	31
Nijmegen	84	441	441	605	777	940	940
Wijchen	3	44	44	60	78	94	94
Mook en Middelaar	0	15	15	20	26	31	31
Berg en Dal	0	29	29	40	52	63	63
Totaal	**122**	**618**	**618**	**847**	**1.087**	**1.316**	**1.316**

Gemeentelijke bijdrage SW Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	2.885	2.839	2.799	2.672	2.523	2.417	2.280
Druten	2.130	2.075	2.038	1.929	1.828	1.749	1.579
Heumen	1.407	1.328	1.384	1.334	1.236	1.087	1.032
Nijmegen	24.119	23.223	23.238	21.693	20.432	19.175	17.596
Wijchen	4.521	4.273	4.241	3.985	3.722	3.441	3.181
West Maas en Waal	1.309	1.279	1.252	1.146	1.020	959	916
Berg en Dal	4.355	4.173	4.195	3.886	3.610	3.403	3.037
Totaal	**40.726**	**39.191**	**39.148**	**36.646**	**34.371**	**32.230**	**29.622**
SE	**1.382**	**1.267**	**1.276**	**1.189**	**1.109**	**1.032**	**947**
Kostprijs per SE (x€1)	**29.473**	**30.932**	**30.690**	**30.819**	**30.990**	**31.224**	**31.276**

Rijksbijdrage Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	2.885	2.502	2.552	2.492	2.421	2.340	2.286
Druten	2.150	2.025	1.877	1.824	1.761	1.712	1.652
Heumen	1.373	1.229	1.250	1.239	1.204	1.049	1.052
Nijmegen	23.538	20.441	21.003	20.316	19.609	18.859	18.008
Wijchen	4.437	3.883	3.868	3.760	3.622	3.428	3.269
West Maas en Waal	1.362	1.120	1.183	1.127	1.003	998	977
Berg en Dal	4.331	3.672	3.856	3.667	3.462	3.361	3.113
Totaal	**40.076**	**34.872**	**35.588**	**34.424**	**33.081**	**31.749**	**30.357**

Aanvullende bijdrage* Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen		337	247	180	101	76	-6
Druten	-20	50	161	105	68	36	-73
Heumen	34	99	134	95	33	38	-19
Nijmegen	580	2.782	2.235	1.378	823	316	-412
Wijchen	84	390	374	225	100	13	-88
West Maas en Waal	-53	159	69	20	17	-40	-61
Berg en Dal	25	501	340	220	149	42	-76
Totaal	**650**	**4.319**	**3.560**	**2.223**	**1.290**	**481**	**-735**

Vastgoed Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	14	6	10	10	10	11	11
Druten	10	5	7	7	7	8	8
Heumen	7	3	5	5	5	5	5
Nijmegen	115	51	84	83	84	84	84
Wijchen	22	9	15	15	15	15	15
Berg en Dal	21	9	15	15	15	15	14
Totaal	**189**	**83**	**136**	**136**	**136**	**136**	**136**

Bestuursondersteuning Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025
Beuningen	17	18	18	18	18	18	18
Druten	13	13	13	13	13	13	13
Heumen	11	11	11	11	11	11	11
Nijmegen	119	122	122	122	122	122	122
Wijchen	27	28	28	28	28	28	28
Mook en Middelaar	5	5	5	5	5	5	5
Berg en Dal	23	24	24	24	24	24	24
Totaal	**216**	**221**	**221**	**221**	**221**	**221**	**221**

Automatisering Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen	968	1.007	1.012	1.005	1.005	1.005	1.005
Druten	492	513	513	509	509	509	509
Heumen	564	585	588	583	583	583	583
Nijmegen	8.223	7.720	7.732	7.673	7.673	7.673	7.673
Wijchen	1.177	1.217	1.217	1.259	1.307	1.307	1.307
Mook en Middelaar	286	297	299	297	297	297	297
Berg en Dal	908	943	947	939	939	939	939
Werkorg. Druten-Wijchen	0	51	61	61	61	61	61
Omgevingsdienst Regio Nijmegen	0	734	737	731	731	731	731
Totaal	**12.618**	**13.067**	**13.107**	**13.058**	**13.107**	**13.107**	**13.107**

Applicatiebeheer Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Nijmegen	3.660	3.713	3.570	3.503	3.427	3.427	3.427
Totaal	**3.660**	**3.713**	**3.570**	**3.503**	**3.427**	**3.427**	**3.427**

Tijdelijke middelen aanvullende pakket en impul re-integratie Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen			57	57			
Druten			10	10			
Heumen							
Nijmegen			1.852	1.852			
Wijchen							
Mook en Middelaar			11	11			
Berg en Dal							
Totaal			**1.930**	**1.930**			

Tijdelijke middelen uit de budgetoverheveling 2020 Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Beuningen			28				
Druten			20				
Heumen			17				
Nijmegen			703				
Wijchen			57				
Mook en Middelaar			6				
Berg en Dal			69				
Totaal			**900**				

Deelnemersbijdrage ICT-Rijk van Nijmegen
Automatisering en informatie/applicatiebeheer

	Automatisering	WBRN/SW	WBRN/WERK	Nijmegen	ODRN	Wijchen	Druten	Berg en Dal	Beuningen	Heumen	Mook en M	Applicatiebeheer	Werkbedrijf Werk	Nijmegen
Basis 2021:	**14.145**	**503**	**576**	**7.720**	**734**	**1.268**	**513**	**943**	**1.007**	**585**	**297**	**4.142**	**429**	**3.713**
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-1-2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-142
Product veilig mailen	40	0	0	12	3	10	0	4	5	3	3	0	0	0
Begroting 2021	**14.185**	**503**	**576**	**7.732**	**737**	**1.279**	**513**	**947**	**1.012**	**588**	**299**	**4.142**	**429**	**3.570**
Basis 2022:	**14.196**	**503**	**576**	**7.720**	**734**	**1.319**	**513**	**943**	**1.007**	**585**	**297**	**4.076**	**363**	**3.713**
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-1-2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-142**	0	-142
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-7-2022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-76**	0	-76
Plusproduct veilig mailen	40	0	0	12	3	10	0	4	5	3	3	0	0	0
Begroting voor indexering	**14.236**	503	576	7.732	737	1.330	513	947	1.012	588	299	3.858	363	3.494
Indexering 0,24% AB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**8**	0	8
Indexering na korting -0,76% AU	**-108**	-4	-4	-59	-6	-10	-4	-7	-8	-4	-2	**-3**	-3	0
Begroting 2022	**14.128**	**499**	**571**	**7.673**	**731**	**1.320**	**509**	**939**	**1.005**	**583**	**297**	**3.863**	**361**	**3.503**
Basis 2023:	**14.245**	**503**	**576**	**7.720**	**734**	**1.368**	**513**	**943**	**1.007**	**585**	**297**	**4.076**	**363**	**3.713**
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-1-2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-142**	0	-142
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-7-2022 incl. teruggave indexering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-152**	0	-152
Product veilig mailen	**40**	0	0	12	3	10	0	4	5	3	3	0	0	0
Begroting voor indexering	**14.285**	503	576	7.732	737	1.379	513	947	1.012	588	299	3.782	363	3.419
Indexering 0,24% AB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**8**	0	8
Indexering na korting -0,76% AU	**-109**	-4	-4	-59	-6	-10	-4	-7	-8	-4	-2	**-3**	-3	0
Begroting 2023	**14.177**	**499**	**571**	**7.673**	**731**	**1.368**	**509**	**939**	**1.005**	**583**	**297**	**3.787**	**361**	**3.427**
Basis 2024:	**14.245**	**503**	**576**	**7.720**	**734**	**1.368**	**513**	**943**	**1.007**	**585**	**297**	**4.076**	**363**	**3.713**
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-1-2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-142**	0	-142
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-7-2022 incl. teruggave indexering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-152**	0	-152
Product veilig mailen	**40**	0	0	12	3	10	0	4	5	3	3	0	0	0
Begroting voor indexering	**14.285**	503	576	7.732	737	1.379	513	947	1.012	588	299	3.782	363	3.419
Indexering 0,24% AB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**8**	0	8
Indexering na korting -0,76% AU	**-109**	-4	-4	-59	-6	-10	-4	-7	-8	-4	-2	**-3**	-3	0
Begroting 2024	**14.177**	**499**	**571**	**7.673**	**731**	**1.368**	**509**	**939**	**1.005**	**583**	**297**	**3.787**	**361**	**3.427**
Basis 2025:	**14.245**	**503**	**576**	**7.720**	**734**	**1.368**	**513**	**943**	**1.007**	**585**	**297**	**4.076**	**363**	**3.713**
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-1-2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-142**	0	-142
Afbouw 2 FTE FB-Belastingen 1-7-2022 incl. teruggave indexering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**-152**	0	-152
Product veilig mailen	**40**	0	0	12	3	10	0	4	5	3	3	0	0	0
Begroting voor indexering	**14.285**	503	576	7.732	737	1.379	513	947	1.012	588	299	3.781	363	3.418
Indexering 0,24% AB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**8**	0	8
Indexering na korting -0,76% AU	**-108**	-4	-4	-59	-6	-10	-4	-7	-8	-4	-2	**-3**	-3	0
Begroting 2025	**14.177**	**499**	**571**	**7.673**	**731**	**1.368**	**509**	**939**	**1.005**	**583**	**297**	**3.787**	**361**	**3.426**

Automatisering Bedragen in € 1.000		Nijmegen	ODRN	WDW	Berg en Dal	Beuningen	Heumen	Mook en Middelaar
Huur en software scanners	**24**	0	0	0	0	24	0	0
Adobe licenties	**98**	69	18	1	4	4	1	0
Bluebeam licenties	**24**	2	0	11	3	3	3	3
Aanschaf van de laptops t/m 2024	**15**	0	0	15	0	0	0	0
Uitlevering 55 Samsung S10	**15**	15	0	0	0	0	0	0
ICT-beheer VSA	**113**	113	0	0	0	0	0	0
Totaal Automatisering	**289**	**199**	**18**	**27**	**7**	**31**	**4**	**3**
Jeugdvolgsysteem	**38**	0	0	18	9	6	4	1
GWS personele lasten Mook, factuur via NMG	**38**	38	0	0	0	0	0	0
Scanners	**2**	2	0	0	0	0	0	0
Licenties Xential	**3**	0	0	0	0	0	0	3
Extra dienstverlening	**189**	0	0	75	0	103	0	11
Totaal Applicatiebeheer	**271**	**40**	**0**	**93**	**9**	**108**	**4**	**16**
Totaal	**560**	**239**	**18**	**120**	**16**	**140**	**8**	**18**

Bijlage 4 **Bekostigingssystematiek SW**

De definitie van de SE's als verdeling van het Rijksbudget is ook weer het afgelopen jaar aan verandering onderhevig geweest. Hierbij worden er correcties op de SE's toegevoegd, uitstroomcijfers opnieuw berekend en worden peildata aangepast. Per saldo blijft het macrobudget hetzelfde, maar dit kan wel de onderlinge verhouding tussen gemeenten veranderen. Deze werkwijze is vooraf niet te voorspellen en daarmee ook als verdeelfactor niet hanteerbaar. Door de SE definitie gelijk te houden, de uitstroom zelf te bepalen en bepaling van de betalende gemeente op een uniforme peildatum te houden is de realisatie beter in te schatten en blijft de kostprijs per SE over de jaren vergelijkbaar.

Uitgangspunten voor de bepaling van het aantal SE per gemeente:

- De definitie van het aantal SE blijf gelijk aan de definitie op het moment van ingang van de participatiewet.
- De peildatum voor de betalende gemeente in jaar X is de gemeente waar de medewerker ultimo jaar X-1 inwoner was.
- Voor de begroting wordt de betalende gemeente bepaald op basis van de dan beschikbare informatie van de woongemeente.
- Per gemeente wordt de uitstroom bepaald op basis van pensioen. Dit uitstroompercentage zal dus per gemeente variëren.
- Per gemeente wordt de overige uitstroom bepaald als een vast percentage per gemeente, op basis historische uitstroomgegevens.

Hiermee hanteren we niet meer het uitstroompercentage van het Ministerie, maar een uitstroompercentage op basis van pensioenuitstroom en ervaringscijfers.

Bijlage 5 **Staat van personele lasten**

WBRN	
Schaal	fte
schaal 5-6	4,0
schaal 7-8	49,3
schaal 9-10	132,6
schaal 11-12	23,4
> schaal 12	3,8
Totaal	**213,1**

Bestuursondersteuning	
Schaal	fte
schaal 9-10	1,0
schaal 11-12	0,6
> schaal 12	1,1
Totaal	**2,7**

iRvN	
Schaal	fte
schaal 5-6	0
schaal 7-8	16,4
schaal 9-10	96,7
schaal 11-12	1,7
> schaal 12	5,0
Totaal	**119,8**

Functies

WBRN	
Functieomschrijving	fte
Administratief Medewerker	11,9
Adviseur Medezeggenschap	0,8
Algemeen Medewerker	0,9
Allround Administratief Medewerker	1,0
Arbeidsdeskundige	1,9
Arbeidspsycholoog	1,6
Boventallig	0,8
Commercieel manager	5,6
Communicatie Adviseur	1,6
Communicatiemedewerker	0,7
Consulent Bedrijfsdienstverlening	43,4
Consulent Intake en Diagnose	37,2
Contractbeheerder	1,0
Coordinator Logistiek	1,0
Directeur Werkbedrijf	0,8
Financieel Administratief Medewerker	1,8
Financieel Adviseur	4,2
Generatiepact schaal 11	0,1
HR Adviseur	1,6
Inhuur derden	6,9
Jobcoach	3,8
Juridisch Adviseur SW	0,7
Kwaliteitsmedewerker	4,7
Managementassistent Werkbedrijf	3,0
Manager Administratie	1,0
Manager FA/SA	1,0

Functieomschrijving	fte
Manager Werkbedrijf	2,1
Medewerker Bedrijfsbureau	1,0
Medewerker Facilitair	4,0
Medewerker Informatievoorziening	2,0
Medewerker Salarisadministratie	2,3
Personeelsadviseur SW	5,7
Projectleider	4,3
Senior Consulent Bedrijfsdienstverlening	19,3
Teammanager	8,7
Teammanager Advies en Projecten	1,0
Teammanager Geld en Goed	1,0
Teammanager Mens en Markt	1,0
Trainer/Opleidingskundige	2,4
Werkcoach	15,3
Bedrijfsadministratie	1,2
Fiscale advisering	0,2
Salarisadministratie	1,8
Juridische zaken	0,4
Management informatie	0,8
Eindtotaal	**213,1**
Formatie 2020	236,2

Bestuursondersteuning	fte
Controller/CISO	1,0
Directeur Werkbedrijf	0,1
Juridisch adviseur	0,2
Jurist	0,3
Projectleider	0,4
Projectmedewerker	0,8
Eindtotaal	**2,7**

IRVN	fte
Directeur II	1,00
Medewerker Adm.& Secretarieel II	1,00
Manager II	3,00
Adviseur II	1,00
Adviseur III	1,67
Adviseur IV	6,78
Medewerker Gegevens I	11,94
Medewerker Gegevens II	30,12
Medewerker Systemen I	20,46
Medewerker systemen II	25,90
Medewerker systemen III	11,00
Medewerker systemen IV	5,89
Eindtotaal	**119,76**

Bijlage 6 **Staat van voorzieningen**

Hiernaast is het verwacht verloop van de voorzieningen weergegeven ▶

MGR Bedragen in € 1.000	**B2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Voorziening reoganisatie 2012	88				
Voorziening SPP	570				
Totaal	**658**				

Bijlage 7 **Overheadnorm**

Overheadpercentages (BBV) Bedragen in € 1.000	**R 2020**	**B 2021**	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Organisatiekosten	40.174	40.399	41.145	39.697	39.370	39.648	39.386
Primaire kosten	31.079	30.333	31.031	29.605	29.414	29.695	29.432
Overheadkosten	9.096	10.066	10.114	10.092	9.957	9.953	9.953
Overhead %	*22,6%*	*24,9%*	*24,6%*	*25,4%*	*25,3%*	*25,1%*	*25,3%*

Bijlage 8 **Staat van investeringen**

Hiernaast treft u het investeringsoverzicht aan met de voorgenomen investeringen voor de jaren 2021 t/m 2025. Dit kan tevens bestaan uit overheveling van restant budgetten uit voorgaande jaren. Tenzij een project is afgerond ▶

Ten aanzien van Eva fase 2 merken wij op dat de projectvoorbereiding in een afrondende fase is. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de geraamde € 515.000 toereikend is om Eva 2 in te richten.

In december 2020 is het plan van aanpak Nu Digitaal geaccordeerd. Daarmee gaat het digitale archief ingericht worden en gaat de analoge stroom tot een minimum beperkt worden. Dit houdt onder andere in dat de relevante delen van het analoge archief gedigitaliseerd gaar worden en Eva aangesloten wordt op het digitale archief. De investering die hiermee gemoeid wordt geraamd op €300.000 en bestaat uit de volgende onderdelen:

- € 70.000 projectleiding
- € 70.000 inrichting archieffunctie en conversie
- € 80.000 scannen analoge archieven
- € 40.000 bewaartermijntool
- € 10.000 opleidingskosten
- € 20.000 onvoorzien

Investeringen MGR totaal Bedragen in € 1.000	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Werkbedrijf - Applicatielangschap EVA *	391				
Werkbedrijf - Archieffunctie	300				
Werkbedrijf - inventaris	240				
ICT Rijk van Nijmegen	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000

Investeringen 2021 EVA 2 Bedragen in € 1.000	**B 2021 W**	**B 2022**	**B 2023**
Inspanningen GAC	7	6	0
Boost!	23	22	0
Vormkracht	6	6	0
Marketing Module	**35**	**34**	**1**
Inspanningen GAC	65	60	5
Op Weg naar Werk	**65**	**60**	**5**
voorbereiding	30	29	1
Inspanningen GAC	335	0	335
Addionele inspanningen IRVN	0	0	0
Inspanningen leveranvier app	50	0	50
SW module	**415**	**29**	**386**
Totaal	**515**	**124**	**391**

Investeringen iRvN 2021

De globale verdeling van de investeringen ziet er als volgt uit:

- Centrale computercapaciteit: € 650.000
- Netwerk: € 550.000
- Vervanging van Werkplekken: € 300.000
- Mobiele telefonie: € 500.000

De investeringen van de centrale computercapaciteit bestaan uit de afronding van de Serverzaal op het stadshuis in Nijmegen en de NWD. Daarnaast wordt er voor € 500.000 in servers geïnvesteerd. De netwerkinvesteringen bestaan grotendeels uit Switches voor de regio. Maar ook uit Routers, Firewalls, Infoblox en Accespoints. De vervanging van de werkplek bestaat uit de vervanging van computers en laptops. In 2020 is de oorspronkelijke planning van de uitrol van laptops versneld gerealiseerd. Hierdoor verwachten we fors minder investeringen op vervanging van werkplekken dan de afgelopen jaren. Als laatste, net als de voorgaande jaren, is het telefoniebudget vastgesteld op € 500.000 op jaarbasis.

Bijlage 9 **Consolidatieoverzicht MGR**

			B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025	B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025
Bestuursonder-steuning	Baten	Overhead	316	316	317	317	317	317	95	95	95	95	95	95
	Totaal Baten		**316**	**316**	**317**	**317**	**317**	**317**	**95**	**95**	**95**	**95**	**95**	**95**
	Lasten	Overhead	316	316	317	317	317	317	0	0	0	0	0	0
	Totaal Lasten		**316**	**316**	**317**	**317**	**317**	**317**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Bestuursondersteuning														
Werkbedrijf SW	Baten	Begeleide participatie	49.106	48.903	45.901	42.995	40.285	37.151	496	496	484	453	440	440
	Totaal Baten		**49.106**	**48.903**	**45.901**	**42.995**	**40.285**	**37.151**	**496**	**496**	**484**	**453**	**440**	**440**
	Lasten	Begeleide participatie	45.737	45.519	42.529	39.759	37.052	33.919	542	431	406	394	381	381
		Overhead	3.369	3.385	3.372	3.236	3.233	3.233	728	577	577	577	577	577
	Totaal Lasten		**49.106**	**48.903**	**45.901**	**42.995**	**40.285**	**37.151**	**1.269**	**1.009**	**984**	**971**	**959**	**959**
Totaal Werkbedrijf SW														
Werkbedrijf Vastgoed	Baten	Begeleide participatie	325	230	217	217	217	217	325	230	217	217	217	217
		Overhead	852	815	828	828	828	828	417	187	0	0	0	0
	Totaal Baten		**1.177**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**743**	**417**	**217**	**217**	**217**	**217**
	Lasten	Begeleide participatie	739	658	658	658	658	658	0	0	0	0	0	0
		Overhead	438	387	387	387	387	387	0	0	0	0	0	0
	Totaal Lasten		**1.177**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**1.045**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Werkbedrijf Vastgoed														
Werkbedrijf Werk	Baten	Arbeidsparticipatie	18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502	0	0	0	0	0	0
		Begeleide participatie	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800	0	0	0	0	0	0
		Inkomensregelingen	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836	0	0	0	0	0	0
	Totaal Baten		**24.841**	**28.652**	**28.011**	**26.954**	**27.450**	**28.138**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Lasten	Arbeidsparticipatie	13.553	17.329	16.375	14.990	15.165	15.853	719	719	654	635	635	635
		Begeleide participatie	2.797	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800	0	0	0	0	0	0
		Inkomensregelingen	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836	0	0	0	0	0	0
		Overhead	4.616	4.649	4.649	4.649	4.649	4.649	839	773	575	575	575	575
	Totaal Lasten		**24.841**	**28.652**	**28.011**	**26.954**	**27.450**	**28.138**	**1.557**	**1.492**	**1.229**	**1.210**	**1.210**	**1.210**
Totaal Werkbedrijf Werk														
AU	Baten	Overhead	14.145	14.474	14.128	14.177	14.177	14.177	1.078	1.078	1.070	1.070	1.070	1.070
	Totaal Baten		**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**	**1.078**	**1.078**	**1.070**	**1.070**	**1.070**	**1.070**
	Lasten	Overhead	14.145	14.474	14.128	14.177	14.177	14.177	0	0	0	0	0	0
	Totaal Lasten		**14.145**	**14.474**	**14.128**	**14.177**	**14.177**	**14.177**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Automatisering														
AB	Baten	Arbeidsparticipatie	429	429	361	361	361	361	429	429	361	361	361	361
		Overhead	3.713	3.841	3.503	3.427	3.427	3.427	0	0	0	0	0	0
	Totaal Baten		**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**	**429**	**429**	**361**	**361**	**361**	**361**
	Lasten	Arbeidsparticipatie	429	429	361	361	361	361	0	0	0	0	0	0
		Overhead	3.713	3.841	3.503	3.427	3.427	3.427	14	14	14	14	14	14
	Totaal Lasten		**4.142**	**4.270**	**3.863**	**3.787**	**3.787**	**3.787**	**14**	**14**	**14**	**14**	**14**	**14**
Totaal AB														

			B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025	B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025
MGR Totaal	Baten	Arbeidsparticipatie	18.598	22.407	21.384	19.999	20.175	20.862	429	429	361	361	361	361
		Begeleide participatie	52.229	51.933	48.917	46.011	43.302	40.168	821	726	701	669	657	657
		Inkomensregelingen	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836	0	0	0	0	0	0
		Overhead	19.026	19.446	18.776	18.749	18.749	18.749	1.591	1.360	1.165	1.165	1.165	1.165
	Totaal Baten		**93.727**	**97.661**	**93.265**	**89.275**	**87.061**	**84.615**	**2.841**	**2.515**	**2.227**	**2.195**	**2.183**	**2.183**
	Lasten	Arbeidsparticipatie	13.982	17.758	16.735	15.350	15.526	16.213	719	719	654	635	635	635
		Begeleide participatie	49.273	48.976	45.986	43.217	40.510	37.377	542	431	406	394	381	381
		Inkomensregelingen	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836	0	0	0	0	0	0
		Overhead	16.531	16.937	16.263	16.235	16.235	16.235	0	0	0	0	0	0
		Overhead MGR	10.066	10.114	10.092	9.957	9.953	9.953	1.581	1.365	1.167	1.167	1.167	1.167
	Totaal Lasten		**93.727**	**97.661**	**93.265**	**89.275**	**87.061**	**84.615**	**2.841**	**2.515**	**2.227**	**2.195**	**2.183**	**2.183**

B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025
18.169	21.978	21.024	19.638	19.814	20.502
51.407	51.207	48.216	45.342	42.644	39.511
3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
17.435	18.086	17.611	17.583	17.583	17.583
90.886	**95.146**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**
13.264	17.040	16.082	14.715	14.891	15.578
48.731	48.545	45.580	42.823	40.129	36.995
3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
16.531	16.937	16.263	16.235	16.235	16.235
8.485	8.749	8.926	8.790	8.787	8.787
90.886	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

de financiële overzichten van de onderdelen van de MGR geven we ook de doorbelasting tussen de onderdelen weer. Dit is nodig om per onderdeel alle kosten en opbrengsten weer te geven, die de basis zijn voor de afrekening van het desbetreffende onderdeel. Dit heeft een baten en lasten verhogend effect. Op MGR niveau elimineren wij ditconform de BBV voorschriften.

Bestuursondersteuning (BO) Doorbelasting van bestuurskosten naar de Overhead MGR van WerkBedrijf (WBRN) en ICT Rijk van Nijmegen (iRvN).

WerkBedrijf (WBRN) Bij de begeleide participatie vinden er een aantal doorbelastingen plaats. De huisvestingslasten van de Boekweitweg (opbrengsten Vastgoed, programmalasten SW), de detacheringsopbrengst van de SW-medewerkers die voor de MGR zelf worden ingezet (opbrengst SW, kosten overhead MGR WBRN) en de opbrengst voor de prakijktdiagnose (opbrengst SW, programmalasten WERK).

ICT Rijk van Nijmegen (iRvN) De dienstverlening welke het onderdeel Automatisering van iRvN voor het Werkbedrijf verricht wordt doorbelast. Deze inkomsten staan bij iRvN onder het Taakveld Overhead. De lasten vallen bij WBRN onder Overhead MGR. Verder beheert iRvN de applicaties voor de informatievoorziening van het onderdeel WERK. Deze kosten komen in de programmalasten van WERK.

Bijlage 10 **Risico per gemeente**

Gemeente 01-01-2021	**Aantal inwoners**	**Percentage**	**Risico per gemeente**
Beuningen	25.950	8%	216
Druten	19.031	6%	158
Berg en Dal	34.930	11%	290
Heumen	16.455	5%	137
Mook en Middelaar	7.896	2%	66
Nijmegen	177.500	55%	1.475
Wijchen	41.230	13%	343
Subtotaal	**322.980**	**100%**	**2674**

Bijlage 11 **Geprognotiseerde Balans 2021-2025**

Met ingang van 2017 is het wettelijk verplicht om (meerjarig) een geprognotiseerde balans op te nemen in de begroting. Uitgangssituatie is de balans per 31 december 2020 conform de vastgestelde Jaarstukken 2020. De geraamde mutaties voor de diverse activa- en passivaposten worden hierop gecorrigeerd. Tevens laten we de ontwikkeling van de belangrijkste kengetallen zien.

Bedragen in € 1.000	R 2020	B 2021	B 2021W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Activa							
1.1 Materiele vaste activa	8.928	8.115	9.480	9.033	8.569	8.240	7.921
1.1.2 Immateriele vaste activa	0	570	0	0	0	0	0
1.1.3 Financiele vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Vaste Activa	**8.928**	**8.685**	**9.480**	**9.033**	**8.569**	**8.240**	**7.921**
1.2 Vorderingen	13.948	10.022	9.922	10.042	10.143	10.213	10.363
1.3 Liquide middelen	200	135	200	200	200	200	200
1.4 Overlopende activa	2.027	1.642	1.642	1.715	1.715	1.670	1.620
Vlottende activa	**16.176**	**11.799**	**11.764**	**11.957**	**12.058**	**12.083**	**12.183**
Totaal activa	**25.053**	**20.484**	**21.244**	**20.990**	**20.627**	**20.323**	**20.104**

Passiva	R 2020	B 2021	B 2021W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
2 Vaste passiva	0	0	0	0	0	0	0
2.1 Eigen vermogen	0	0	0	0	0	0	0
2.2 Voorzieningen	657	0	658	0	0	0	0
2.3 Vaste schulden 1jaar of langer	7.915	7.809	8.211	8.758	8.545	8.421	8.392
Vaste passiva	**8.572**	**7.809**	**8.869**	**8.758**	**8.545**	**8.421**	**8.392**
2.4 Vlottende passiva	0	0	0	0	0	0	0
2.5 Vaste schulden korter dan 1 jaar	10.233	8.326	8.026	7.983	7.923	7.813	7.773
2.6 overlopende passiva	6.298	4.349	4.349	4.249	4.159	4.089	3.939
Totaal vooruit ontvangen bedragen	**16.531**	**12.675**	**12.375**	**12.232**	**12.082**	**11.902**	**11.712**
	25.104	**20.484**	**21.244**	**20.990**	**20.627**	**20.323**	**20.104**

Baten	R 2020	B 2021	B 2021W	B 2022	B 2023	B 2024	B 2025
Incidentele baten	0	0	0	0	0	0	0
Netto schuldquote	9,3%	9,6%	9,3%	9,9%	9,8%	9,7%	9,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	9,3%	9,6%	9,3%	9,9%	9,8%	9,7%	9,6%
Solvabiliteitsratio	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Liquiditeit	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal baten begroot	**89.080**	**90.886**	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

© MGR Rijk van Nijmegen, maart 2021.

Opmaak: zingrafischontwerp.nl. Fotografie: de verBeelding.

Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen
Marcel Meier AA
Stella van Hees
April 2021

Adviesrapport

Jaarstukken 2020

&

Begroting 2022

MGR

Nijmegen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **1**
……..in één oogopslag **2**
Inleiding **3**
1. Samenvatting & advies **4**
1.1 Advies bij de jaarstukken 2020 4
1.2 Advies bij de begroting 2022 4
2. Kaders **5**
2.1 BRN-normen 5
2.2 Overige kaders 6
3. Algemeen **7**
3.1 Ontwikkelingen 7
3.2 Aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening (SW) 8
3.3 Ontwikkelingen in uitstroom naar werk 9
3.4 Afbouw en ontschotting Participatiebudget 10
4. Jaarstukken 2020 **11**
4.1 Algemeen 11
4.2 Controleverklaring accountant 11
4.3 Begroting 2020 en managementrapportages 11
4.4 Resultaatanalyse 11
4.5 Balanstoelichting 12
4.6 Deelnemersbijdragen jaarrekening 13
5. Gewijzigde begroting 2021 **14**
5.1 Algemene toelichting gewijzigde begroting 2021. 14
5.2 Deelnemersbijdragen 2021 na wijziging 14
6. Begroting 2022 **15**
6.1 Van begroting 2021 naar meerjarenraming 15
6.2 Deelnemersbijdragen 2022 16
6.3 BTW & VPB 16
6.4 Meerjarenbegroting 17
7. Weerstandsvermogen **18**

……..in één oogopslag

JAARSTUKKEN 2020

Goedkeurende accountantsverklaring
Rekeningresultaat: € 2,3 mln. voordelig
De resultaten voor afrekening zijn:

- Werkbedrijf, onderdeel werk V € 1,7 mln.
- Werkbedrijf, onderdeel SW V € 0,56 mln.

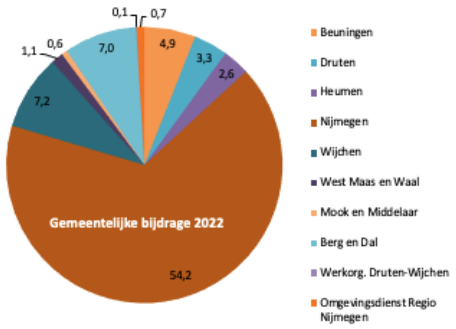
V=voordeel

VERMOGENSPOSITIE

De MGR heeft geen weerstandsvermogen.
Het resultaat wordt meteen verrekend in de gemeentelijke bijdrage. Risicobuffer bij deelnemende gemeenten.
Risicoprofiel MGR € 2,7 mln.

BEGROTING 2022

- Sluitend met een saldo van € 91 mln. met een SW-tekort van € 2,2 mln.
- Begroting is conform verslaggevingsregels (BBV)
- Voldoet aan de Begroting Richtlijnen Regio Nijmegen met uitzondering van de generieke korting op de IRvN voor 2023 e.v.

ADVIES

in te stemmen met

- *de jaarstukken 2020 en het resultaatbestemmingsvoorstel*
- *de bijgestelde begroting 2021*
- *de begroting 2022*
- *de meerjarenraming 2023-2025 voor kennisgeving aan te nemen*
- *opnemen van een risicoprofiel van € 2,7 mln. in de begroting van de deelnemende gemeenten.*

DEELNEMERSBIJDRAGEN (bedragen in € * 1.000)

Gemeente	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Berg en Dal	6.879	7.275	6.955
Beuningen	4.828	5.010	4.895
Druten	3.244	3.374	3.274
Heumen	2.397	2.617	2.570
Mook en Middelaar	494	556	560
Nijmegen	51.241	56.309	54.188
Wijchen	7.289	7.395	7.196
West Maas en Waal	1.309	1.252	1.146
Werkorg. Druten-Wijchen	0	61	61
ODRN	0	737	731
Totaal	**77.681**	**84.586**	**81.577**

Inleiding

Dit adviesrapport bevat de uitkomsten van de beoordeling van de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de MGR Rijk van Nijmegen (hierna MGR). Hierbij hebben wij een advies geformuleerd ten behoeve van de zienswijze die MGR vraagt aan de deelnemende gemeenten bij de begroting 2022, en een advies bij de vaststelling van de jaarstukken 2020 en resultaatbestemming 2020. Op 28 april hebben wij onze bevindingen besproken met de heer drs. Peters RA, concerncontroller van MGR.

Tijdschema zienswijze

De MGR heeft de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 aan de deelnemende gemeenten op 31 maart 2021 aangeboden. Volgens de BRN-planning geven wij een advies aan de deelnemende gemeenten op 30 april 2021 en zullen gemeenten uiterlijk 21 juni 2021 hun zienswijze indienen. De vaststelling van deze begroting en jaarstukken door het AB is gepland op 8 juli 2021.

Werkwijze Adviesfunctie

Voor de beoordeling van de jaarstukken en de begroting hebben de gemeenten in de Regio Nijmegen de Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen opgericht (hierna: Adviesfunctie). Als Adviesfunctie beoordelen wij de jaarstukken en de begroting en brengen hierover advies uit aan de regiogemeenten.
Bijzonderheid bij de MGR is dat er niet elke gemeente deelneemt in alle ICT-modules van IRvN:

- Mook en Middelaar neemt geen deel in de module sociale werkvoorziening, en in de module informatie- en applicatiebeheer neemt alleen Nijmegen deel in.
- Tevens is gemeente West en Waal geen deelnemer van de ICT-modules, maar neemt deze gemeente wel diensten af op het gebied van de sociale werkvoorziening.

Vertrekpunt bij de beoordeling zijn de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen (BRN), die de gemeenten in de Regio Nijmegen vastgesteld hebben. Hieraan toetsen wij. De index op de gemeentelijke bijdragen voor 2022 is 0,24%. Voor een uitgebreide toelichting op de indexeringssystematiek verwijzen wij naar de BRN 2022. Wij hebben de bijzonderheden die gelden voor de MGR Rijk van Nijmegen verder in dit rapport toegelicht.

Onze beoordeling van de jaarstukken richt zich op de financiële verantwoording en het voorstel over de bestemming van het resultaat. Op basis van de accountantscontrole gaan wij uit van de juistheid van de jaarrekeningcijfers en richten wij ons op een beoordeling van deze cijfers. Daarbij nemen wij de bevindingen in het accountantsverslag mee.
Daarmee valt een inhoudelijke beoordeling van geleverde prestaties buiten de scope van onze werkzaamheden. Onze beoordeling van de begroting richt zich allereerst op het realiteitsgehalte van de raming en de toepassing van de BRN-normen en richt zich vooral op het jaar 2022. De meerjarenraming gebruiken wij met name als basis voor de beoordeling van de vermogenspositie. Een inhoudelijke beoordeling van beleidsvoornemens valt buiten de scope van onze werkzaamheden.

Zowel bij de jaarstukken als de begroting nemen wij de risico's en de risicobeheersing in ogenschouw en beoordelen wij de vermogenspositie, en met name het verloop van de algemene reserve.

1. Samenvatting & advies

- Over 2020 houdt de MGR-geld over op participatie.
- De doelstellingen van 2020 zijn door de corona niet behaald. Zie § 4.4 resultaatanalyse en pagina 9 van de jaarrekening 2020.
- De begroting over het volgend jaar (2021) is bijgesteld door toename van re-integratie middelen en budgetoverheveling door de coronacrisis. Zie daarvoor § 5 gewijzigde begroting.
- Meerjarig is de begroting neerwaarts bijgesteld, omdat SW wordt afgebouwd en er wordt meer inzet op loonkostensubsidie. De arbeidsmatige dagbesteding wordt in de begroting meegenomen conform vorige jaren. . Zie § 6 ontwikkelingen.
- De gemeentelijke bijdragen zijn door voornoemde redenen meerjarig naar beneden bijgesteld.
- De belangrijkste onzekerheden en risico's bedragen € 2,7 mln. Zie § 7.3 in dit rapport en pagina 26 van de jaarrekening van de MGR.

1.1 Advies bij de jaarstukken 2020

Wij adviseren de deelnemende gemeenten van MGR om:

- *in te stemmen met de jaarstukken 2020 en het resultaatbestemmingsvoorstel van € 2,3 mln.*

1.2 Advies bij de begroting 2022

Wij adviseren de deelnemende gemeenten van MGR om:

- *in te stemmen met de bijgestelde begroting 2021*
- *in te stemmen met de begroting 2022*
- *de meerjarenraming 2023-2025 voor kennisgeving aan te nemen en*
- *de generieke korting van 1% vanaf 2023 voor IRvN door te voeren cf. de BRN-richtlijnen 2022*
- *de risico's van € 2,7 mln. op te nemen in hun eigen paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Dit naar rato van deelname.*

2. Kaders

2.1 BRN-normen

Het indexeringspercentage van de Begrotingsrichtlijn Regiogemeenten Rijk van Nijmegen (BRN) voor 2022 is 0,24%.

Generieke korting vanaf begrotingsjaar 2021
De regiogemeenten Rijk van Nijmegen hebben in het PFO van 7 oktober 2019 afgesproken om na indexering van de GR-budgetten (op de bijdrage gemeenschappelijke regelingen) een generieke korting structureel toe te passen van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% vanaf 2023.
Aanleiding voor deze bezuinigingstaakstelling is het feit dat gemeenten geconfronteerd worden met nadelen welke binnen de gemeentelijke begroting opgevangen moeten worden.
Onderstaand worden enkele bijzonderheden per MGR-onderdeel aangegeven.

Onderdeel Werkbedrijf
Gemeenten dragen hun participatiebudget over aan het Werkbedrijf. Hiermee is voor dat deel de indexering niet van belang. Voor de begrotingssamenstelling 2022 kan rekening worden gehouden met het participatiebudget volgens de bijlage bij de septembercirculaire 2020. De Re-integratie middelen “klassiek WWB” zijn onderdeel geworden van de algemene uitkering. Vooralsnog worden deze middelen overgedragen aan de MGR. Definitieve uitspraken moeten hierover nog gedaan worden. In de onderstaande berekening is uitgegaan van de rekenmodellen van het Rijk bij de AU september 2020 ten aanzien van WWB-klassiek.
In realiteit wordt de meest recente circulaire als op te halen geld aangehouden. Dit wil zeggen dat datgene wat gemeenten ontvangen ook in zijn geheel beschikbaar wordt gesteld aan de MGR.

Uitkeringsjaar begroting 2022

CBS-code	Gemeente	Nieuw Wajong	Nieuw begeleiding	WWB Klassiek	Totaal P-budget
1945	Berg en Dal	94.477	216.493	1.135.563	1.446.533
209	Beuningen	55.827	151.313	363.290	570.430
225	Druten	36.502	102.427	275.852	414.781
252	Heumen	40.797	81.476	242.005	364.278
944	Mook en Middelaar	15.030	39.574	71.643	126.247
268	Nijmegen	800.907	2.046.213	11.743.179	14.590.299
296	Wijchen	135.274	270.035	805.556	1.210.865
Totaal					**€ 18.723.433**

Onderdeel SW
Ten aanzien van de financiering van SW-activiteiten wordt aan de gemeenten door de MGR het aantal werkelijke SE per gemeente tegen een kostendekkend tarief in rekening gebracht. Bij dit kostendekkend tarief wordt rekening gehouden met werkelijke salarisstijgingen (cao SW en voor ambtelijk personeel Cao-ambtenaren), werkelijke uitstroom pensioengerechtigden per gemeente en een aanname overige uitstroom SW en verder de te generen opbrengsten naar reële verwachtingen.

Als kader wordt hierbij gesteld dat:
- De kostprijs SW zal zich per SE ontwikkelen binnen de bandbreedte van de BRN-norm
- De toegevoegde waarde per fte zal zich tevens ontwikkelen binnen de bandbreedte van de BRN-norm

De door gemeente ontvangen WSW-subsidie, onderdeel van het participatiebudget, blijft als dekking bij de gemeenten. Het optredende tekort voor gemeenten (verschil kostprijs maal SE minus WSW-budget) wordt inzichtelijk gemaakt in de begroting van de MGR, zodat gemeenten hun eigen raming hierop aan kunnen passen. Hierbij kan uitgegaan worden van de WSW bijdragen volgens de bijlage septembercirculaire 2020.

Gemeente	WSW 2022
Berg en Dal	3.666.718
Beuningen	2.491.957
Druten	1.824.137
Heumen	1.239.299
Nijmegen	20.315.689
West Maas en Waal	1.126.580
Wijchen	3.759.516
Totaal	**€ 34.423.896**

Onderdeel ICT en bestuursondersteuning
Hiervoor geldt geen afwijkende financiering, hetgeen betekent dat de gemeentelijke bijdragen hier geïndexeerd moeten worden met de BRN-norm. Voor de gemeentelijke bijdrage in de bestuursondersteuning geldt een budget van € 221.000 als basis verhoogd met de BRN-norm 2022 van 0,24%.

2.2 Overige kaders

Geen.

3. Algemeen

3.1 Ontwikkelingen

In de jaarstukken en de begroting begint de MGR met de inhoudelijke ontwikkelingen en resultaten. Hierbij ligt de nadruk op de module Werkbedrijf al meest beleidsrijke module. In beide stukken gaat de MGR voor het Werkbedrijf in op de realisatie van de doelstellingen.

Een aantal ontwikkelingen:

SW-medewerkers
Door uitstroom is het aantal SW- medewerkers afgenomen van 1.679 eind 2019 naar 1.557 SW--medewerkers eind 2020. 92% van deze medewerkers zijn gedetacheerd bij een ondernemer, fors meer dan eind 2019 (66%). Dat komt omdat per 1 april 2020 Blueview de verantwoordelijkheid heeft voor de productie op de Boekweitweg. De werkvorm van de SW-medewerkers veranderde daarvoor van " beschut" naar "detachering in een beschutte werkomgeving".

Gerealiseerde toegevoegde waarde per SW-medewerker
De gerealiseerde toegevoegde waarde per SW-medewerker was in 2020 € 6.734 en de doelstelling was € 7.489. Reden voor het achterblijven van de doelstelling is eveneens het COVID-19 virus. De MGR kreeg medio 2020 het werk van de gedetacheerde medewerkers, vanuit de opdrachtgevers grotendeels weer terug. Dit heeft ertoe geleid dat de terugval in de omzet minder groot was dan in eerste instantie werd verwacht bij de halfjaarcijfers 2020 bij de MGR. De verwachting hierin was een tekort van € 882.000 op de SW. Bij de jaarrekening 2020 is er werkelijk een voordeel gerealiseerd van € 583.000. De oorzaken hiervan zijn voornamelijk Corona gerelateerd en lastig te voorspellen.

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuim bedroeg in 2020 gemiddeld 17,3 % tegen 18,4 % van het jaar ervoor. Deze daling kan mogelijk worden verklaard doordat veel SW-medewerkers als gevolg van Covid-19 thuis zaten en om die reden niet aan werk konden. Zij meldden zich in deze periode dan ook niet ziek.

Coronavirus (Covid-19) in relatie tot regionale arbeidsmarkt
De ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt staan in het teken van de coronacrisis. Deze crisis is anders dan eerdere crises en het verdere verloop valt moeilijk te voorspellen. Het Rijk heeft heel snel een aantal nood- en steunpakketten opgezet voor bedrijven. Deze pakketten fungeren als een vangnet die veel werkloosheid voorkomt. Op het moment dat deze steunpakketten wegvallen kan de werkloosheid zich alsnog manifesteren. Voorspellingen hieromtrent zijn lastig te maken.

Voortgang op de verlaging overheadlasten
In ons adviesrapport zijn we vorig jaar ingegaan op de huisvestingsplannen van de MGR. De oorspronkelijke plannen waren om € 0,5 mln. te besparen per 2021 door het WerkBedrijf volledig te huisvesten op de Boekweitweg. Nu de verhuizing niet door is gegaan is op een andere wijze invulling gegeven aan de bezuiniging.

Deze ziet er nu als volgt uit:

1. Het kantoorgedeelte van de Boekweitweg wordt verhuurd aan Stichting Talis. Het pand dient te worden verbouwd. De kosten van de verbouwing neemt Stichting Talis voor haar rekening, zijnde circa € 3,8 mln. De huurinkomsten die verwacht worden per 1 augustus 2022 bedragen
   € 200.000 op jaarbasis.
2. De onderhoudslasten worden in de begroting verlaagd met € 100.000

3. De begrote huurbaten worden verhoogd met € 90.000
4. Op formatie wordt een bedrag bespaart van € 75.000
5. De gemeentelijke bijdrage wordt verhoogd met € 55.000
6. Tot 1 augustus 2022 worden de tijdelijke budgetten zoals studie, advies en automatiserings- en licentiekosten met een bedrag van € 180.000 verlaagd.

De contracten zijn inmiddels ondertekent door beide partijen. Dat betekent dat er een structurele invulling van deze taakstelling is gevonden.

Ontwikkelingen IRvN

Het accent blijft liggen op de doorontwikkeling van IRvN als ICT-dienstververlener voor een veilige, flexibele en moderne werkomgeving. De huidige (Corona) situatie vraagt om een versnelde realisatie van een professioneel ingerichte en 100% mobiele werkplek voor iedereen. Het al eerder aangekondigde evaluatieonderzoek in opdracht van de Kring van Gemeentesecretarissen naar ICT Rijk van Nijmegen en de I&A samenwerkingspartners van de deelnemende gemeenten zal in 2021 worden uitgevoerd. De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek zullen de input leveren voor de verdere doorontwikkeling van de IRvN de komende jaren.

3.2 Aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening (SW)

Net zoals vorig jaar vraagt de Adviesfunctie aandacht voor het feit het Rijk de middelen vanuit het WSW-budget aan het afbouwen is. Sinds 2015 stromen er geen mensen in de sociale werkvoorziening. Hierdoor houdt de MGR in haar begroting rekening met een daling van het aantal SW-medewerkers en bijhorende kosten. Dit komt tot uitdrukking in de begrotingstotalen van de SW. De lasten dalen van € 49,1 mln. in 2021 naar € 37,2 mln. in 2025. De MGR brengt de gemeenten de kostprijs per Standaard Eenheid (SE[1]) in rekening. Een deel van deze kosten zijn beïnvloedbaar (organisatiekosten en de toegevoegde waarde), maar het overgrote gedeelte van de kosten niet, zijnde de loonkosten en overige kosten van de SW-medewerkers.
De rijksbijdrage daalt ook van € 36 mln. in 2020 naar € 30,4 mln. in 2025.

De onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van de nettobijdrage van gemeenten in de SW in de periode 2021 tot en met 2025.

[1] Een standaardeenheid (SE) is een eenheid die overeenkomt met een arbeidsplaats voor een werkweek van 36 uur (ofwel 1 fte) voor een werknemer die is ingedeeld in de arbeidshandicap categorie matig. Een arbeidsplaats omvat een of meer dienstbetrekkingen.

Bedragen € *1000	Begroting 2022	Rijksbijdrage	Netto bijdrage begroting 2022	Netto bijdrage begroting 2021	Mutatie t.o.v. begroting 2021
Jaar					
2021	39.148	35.588	3.560	4.320	760 Voordeel
2022	36.646	34.424	2.223	3.684	1.461 Voordeel
2023	34.371	33.081	1.290	2.188	898 Voordeel
2024	32.230	31.749	481	1.050	569 Voordeel
2025	29.622	30.357	-735	Geen bedragen	735

De tabel maakt duidelijk dat ten opzichte van de begroting 2021 in de voorliggende begroting 2022-2025 de aanvullende gemeentelijke bijdrage wel neerwaarts wordt bijgesteld.

- Er ontstaat een voordeel op de gemeentelijke bijdrage van tussen de € 0,6 mln. en € 1,5 mln. per jaar. Dit wordt veroorzaakt door de daling van het aantal SW-medewerkers, de indexering van de Rijksbijdrage door het Rijk.
- Ook de samenwerking met Blueview vanaf 1 april 2020 heeft een positief effect op de daling van de gemeentelijke bijdrage.

Hoewel de bovenstaande tabel een positief beeld weergeeft, wil de Adviesfunctie de deelnemende gemeenten toch adviseren om voldoende financiële buffer op te nemen in haar eigen begrotingen voor de gemeentelijke SW-bijdrage. Zoals uit de bovenstaande tabel blijkt bedraagt de aanvullende bijdrage voor het jaar 2022 nog ruim € 2,3 mln. voor de deelnemende gemeenten.

3.3 Ontwikkelingen in uitstroom naar werk

Vanaf 2015 is de ambitie ten aanzien van de volledige uitstroom naar werk stabiel gebleven op 1.100 personen. Sinds 2019 merkt het Werkbedrijf dat het steeds meer moeite kost om de prestaties uit het verleden te kunnen evenaren, doordat de mogelijkheden van de kandidaten minder past bij de vraag van de ondernemers. Hierdoor groeit het risico op een mismatch, waardoor de ondernemers en kandidaten vragen om meer nazorg. Er zal in een toenemende mate een beroep worden gedaan op langdurige begeleiding (vanuit het Werkbedrijf) als gevolg van veranderingen in het bestand van de kandidaten. Waar voorheen mensen met een beperking konden werken in de Sociale Werkvoorziening, zal er nu een beroep moeten worden gedaan op de bijstand (Participatiewet). Instroom in de SW – zoals algemeen bekend- is niet meer mogelijk, maar de mensen zijn er natuurlijk nog wel.
Er zijn hiervoor in de plaats een tweetal verschillende voorzieningen gekomen:
- de loonkostensubsidies in een beschutte omgeving en
- de arbeidsmatige dagbesteding *Op weg naar Werk*.

In de begroting 2022-2025 zien we dat de MGR de budgetten voor de loonkostensubsidies inclusief beschut behoorlijk toenemen. Zie hiervoor de cijfers in onderstaande tabel.

Inkomensregelingen	WerkBedrijf - onderdeel WERK						
Bedragen in € 1.000	**R 2020**	**B 2021**	**B 2021w**	**B 2022**	**B 2023**	**B 2024**	**B 2025**
Wettelijke loonkostensubsidie Beschut	122	618	618	847	1.087	1.316	1.316
Wettelijke loonkostensubsidie Regulier	2.883	3.257	3.257	3.341	3.429	3.520	3.520
Totaal	**3.005**	**3.875**	**3.875**	**4.188**	**4.516**	**4.836**	**4.836**

Een onderverdeling van de begrote loonkosten per gemeente heeft de MGR in haar begroting over 2022 opgenomen in bijlage 3.

Loonkostensubsidies
Bij de deelnemende gemeenten worden de loonkostensubsidies gedekt vanuit het inkomensdeel bijstandsbudget (uit BUIG) van de gemeenten. Landelijk zijn er voorstellen in voorbereiding om de loonkostensubsidies te financieren op basis van de gerealiseerde loonkosten van voorgaande jaren. Deze wijziging kan al met ingang van het jaar 2022 ingaan en zal mogelijk financiële consequenties hebben voor de deelnemende gemeenten. Bovendien bestaat het risico dat de loonkosten de komende jaren verder zullen stijgen als gevolg van de komst van een basis CAO voor deze doelgroep in 2021.

Begeleidingsvergoeding
De begeleidingsvergoeding wordt gefinancierd uit de Participatiewet. Gemeenten lopen het risico dat enerzijds de loonkosten voor kandidaten met een nieuw dienstverband beschut blijft bestaan, omdat zij een tijdelijk dienstverband aangeboden hebben gekregen in een beschermde omgeving, terwijl de dekking vanuit het Rijk afneemt of wegvalt.

Arbeidsmatige dagbesteding
Voor wat betreft de arbeidsmatige dagbesteding heeft de MGR in haar begroting een structureel budget opgenomen van € 2,8 mln. Dit is € 0,4 mln. hoger dan de uitgaven voor 2020 in werkelijkheid zijn geweest.

De Adviesfunctie adviseert – evenals het voorgaande jaar- de deelnemende gemeenten om goed rekenschap te nemen van alle bovenstaande financiële ontwikkelingen en zorg te dragen voor voldoende financiële dekking in de gemeentelijke begroting.

3.4 Afbouw en ontschotting Participatiebudget

De MGR heeft zowel in de jaarrekening 2020 als in de begroting 2022-2025 een paragraaf opgenomen over de afbouw en ontschotting van de Participatiewet, waaruit de begeleide participatie wordt bekostigd. Waarschijnlijk komt er per 2023 een nieuw budget-verdeelmodel voor het sociaal domein waarvan Participatie één cluster vormt. De MGR merkt hierover op dat het effect van het nieuwe model op dit moment nog niet duidelijk is maar er mogelijk wel kan leiden tot het ontstaan van frictiekosten. Dit omdat de personele lasten niet meer gedekt kunnen worden uit het participatiebudget. De MGR heeft om deze reden gekozen om te werken met een flexibele personele schil.

We adviseren de MGR om ontwikkelingen te blijven volgen.

4. Jaarstukken 2020

4.1 Algemeen

Per 1 april 2020 heeft BlueView de productieverantwoordelijkheid overgenomen van MGR. Hiermee wordt de ambitie gerealiseerd om zoveel mogelijk SW-medewerkers bij een ondernemer te laten werken (pagina 5 van de jaarrekening).
Eind 2020 is MGR gestart met het 100-banenplan, waarmee 100 kandidaten uit de Participatiewet via een detacheringsconstructie een baan bij BlueView wordt aangeboden (pagina 14 van de jaarrekening).

Op 7 september 2020 heeft de MGR een huurovereenkomst afgesloten voor de huur van een bedrijfspand aan de Tarweweg 1 te Nijmegen. De huurovereenkomst is aangegaan voor een periode van 5 jaar lopend tot 31 augustus 2025. De resterende huurverplichting voor 2021 e.v. bedraagt € 244.500.

4.2 Controleverklaring accountant

De jaarstukken zijn door de accountant Deloitte gecontroleerd.
De accountant heeft op 25 maart 2021 een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid. Voor de accountantsverklaring van Deloitte verwijzen we naar de pagina's 83 en 84 van de Jaarstukken 2020 van de MGR.

4.3 Begroting 2020 en managementrapportages

De vergelijkende cijfers in de jaarstukken zijn conform de ontwerpbegroting 2021-2024 die in juli 2020 is vastgesteld door het bestuur. Nadien heeft het dagelijks bestuur goedkeuring gegeven aan een technische begrotingswijziging waarbij de baten en lasten zijn verlaagd met € 768.000. De aangepaste begroting is opgenomen in de jaarrekening en de technische begrotingswijziging wordt toegelicht in bijlage 7 van de jaarstukken.

In de halfjaarrapportage 2020 heeft de MGR de verwachting uitgesproken dat er een tekort zou ontstaan van € 882.000 op de Sociale Werkvoorziening. Uiteindelijk is er een voordeel behaald van € 583.100. De oorzaken van het ontstaan van dit voordeel wordt nader uiteengezet op pagina 72 en 73 jaarrekening.

4.4 Resultaatanalyse

In onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt welk resultaat is behaald vóór en na de eindafrekening met de deelnemende gemeenten per module.

Resultaat vóór- en na eindafrekening

Bedragen in € 1.000	Totale baten	Totale lasten	Resultaat voor eind-afrekening	Eind-afrekening	Saldo van baten en lasten*	Gerealiseerd resultaat*
Werkbedrijf	75.175	72.849	2.326	-2.326	0	0
iRvN	18.449	18.440	9	-9	0	0
Bestuursondersteuning	316	316	0	0	0	0
Consolidatie	-2.525	-2.525	0	0	0	0
Totaal:	**91.415**	**89.080**	**2.336**	V **-2.336**		

*Na afrekening met deelnemende gemeenten. V= voordeel

Als gevolg van corona heeft MGR minder uitgegeven aan instrumenten, wettelijke loonkostensubsidies en *Op Weg Naar Werk*. Gemeenten ontvangen de daarvoor ontvangen middelen terug.

Het resultaat vóór de eindafrekening bedraagt € 2,3 mln. positief.
Dit resultaat is behaald, na aftrek van de mei/september en decembercirculaire van in totaal € 1,7 mln. en na de budgetoverheveling van 2020 naar 2021 van € 0,9 mln.
Op zowel de module Werkbedrijf als iRvN is een voordelig resultaat behaald respectievelijk
€ 2,3 mln. en € 9.000.

Het voorstel van het algemeen bestuur is om deze resultaten te verwerken in de gemeentelijke bijdrage van de onderdelen:

Werk Bedrijf
- onderdeel Werk, resultaat € 776.600, zijnde arbeidsmatige dagbesteding € 406.300 en wettelijke loonkostensubsidies € 560.300;
- onderdeel SW, resultaat € 583.000;

iRvN
- onderdeel Informatie & Applicatiebeheer: resultaat € 9.000.

Overigens zijn bovenstaande resultaten behaald zonder dat de MGR een beroep heeft gedaan op de aan de gemeenten toegekende Coronamiddelen SW ad € 2,8 miljoen
Voor een nadere toelichting hierover verwijzen we naar de pagina's 45 t/m 47 van de jaarrekening. Daar wordt inzichtelijk gemaakt hoe de MGR per onderdeel de afrekening gaat uitvoeren, uitgesplitst naar de deelnemende gemeenten.

4.5 Balanstoelichting

Naast de gerealiseerde kosten en opbrengsten van de jaarrekening 2020 geeft de balans per 31 december 2020 de bezittingen en schulden van de MGR weer.

In de balans vallen de volgende punten op:
Vaste activa
In de jaarrekening 2019 heeft de MGR een wijziging doorgevoerd in de waardering van activa. De MGR was voornemens te verhuizen naar de Boekweitweg per 1 januari 2021. Als gevolg van dit voornemen, is er vervroegd afgeschreven op alle activa die onlosmakelijk zijn verbonden aan het pand Nieuwe Dukenburgseweg. Dit had als gevolg dat de afschrijvingslasten voor de jaren 2019 en 2020 € 290.000 hoger uitvielen.
Op 9 juli 2020 heeft het AB van de MGR besloten dat de geplande verhuizing niet doorgaat. Als gevolg hiervan is de gebruiksduur van de activa, die als gevolg van het eerdere besluit in 2019 versneld is afgeschreven, weer verlengd. Dit heeft geresulteerd in een lagere afschrijvingslast in de jaarrekening 2020. Voor een nadere toelichting verwijzen we naar Hoofdstuk 3 (grondslagen voor waardering en resultaatbepaling) onder het kopje "Schattingswijzigingen" op pagina 48 van de jaarrekening 2020.

Vaste passiva
De MGR heeft geen **vermogenspositie**. Zie hiervoor ons advies in § 7 Weerstandsvermogen.
De MGR heeft **2 voorzieningen** gevormd
- reorganisatievoorzieningen Breed 2012 en
- reorganisatievoorziening strategisch personeelsplan (SPP).

Eind 2020 resteert nog een betalingsverplichting van € 88.000 op de voorziening Breed en
is er in 2020 € 100.000 onttrokken aan de voorziening SPP ten behoeve van mobiliteitstrajecten.
Voor nadere toelichting op de balans verwijzen we naar hoofdstuk 4 van de jaarrekening 2020 (vanaf pagina 51 tot en met pagina 64).

De jaarrekening 2020 is opgesteld conform de voorschriften van de BBV.

4.6 Deelnemersbijdragen jaarrekening

Na verrekening van de behaalde resultaten over het jaar 2020 ziet de deelnemersbijdrage over het jaar 2020 als volgt uit:

Gemeentelijke bijdragen Bedragen in € 1.000	Totaal Werk	Totaal Bestuur	Totaal iRvN	Subtotaal	Meerwerk	Totaal
Berg en Dal	5.948	23	908	6.879	0	6.879
Beuningen	3.843	17	968	4.828	0	4.828
Druten	2.738	13	492	3.244	0	3.244
Heumen	1.823	11	564	2.397	0	2.397
Mook en Middelaar	204	5	286	494	0	494
Nijmegen	38.851	119	11.883	50.853	387	51.241
Wijchen	6.085	27	1.177	7.289	0	7.289
West Maas en Waal	1.309	0	0	1.309	0	1.309
Totaal:	**60.798**	**216**	**16.278**	**77.293**	**387**	**77.681**

5. Gewijzigde begroting 2021

5.1 Algemene toelichting gewijzigde begroting 2021.

Met de aanbieding van de begroting 2022-2025 wordt eveneens de gewijzigde begroting 2021 aangeboden. Het verschil tussen de primitieve begroting 2021 en de aangepaste begroting bedraagt € 4,26 mln.
Deze aanpassingen betreffen onder meer de effecten van de decembercirculaire 2020. Hierin zitten tijdelijke middelen opgenomen ten behoeve van een aanvullend pakket re-integratie. Hiervan is nu een bedrag van € 1,9 mln. opgenomen in de begroting 2021 en € 1,9 mln. in het begrotingsjaar 2022. Daarnaast is een bedrag van € 0,9 mln. via een budgetoverheveling vanuit het jaar 2020 toegevoegd aan de begrotingscijfers over het jaar 2021.Bovendien heeft het Rijks meer participatie-middelen toegekend voor het jaar 2021. Dit leidt tot een stijging van zo'n € 0,6 mln. toename op het taakveld arbeidsparticipatie en zal worden ingezet. Ook op applicatiebeheer en automatisering wordt de begroting 2021 aangepast met eenmalig € 457.000.
Het terugdraaien van de verhuizing heeft een daling van € 242.000 ten opzichte van de primitieve begroting tot gevolg gehad. Ook de middelen vanuit POW en IPS-verhoging de primitieve begroting 2021 met € 263.000.

De adviesfunctie kan instemmen met de aanpassingen op de primitieve begroting 2021.
De begroting 2021 is opgesteld conform de voorschriften van de BBV.

Hoewel in de voorliggende begroting 2022-2025 op diverse plaatsen de wijzigingen inzichtelijk worden gemaakt, geven we de MGR in overweging om in de bijlagen bij de begroting per onderdeel een overzicht op te nemen welke wijzigingen zich hebben voorgedaan. Een dergelijk overzicht is ook opgenomen bij de jaarrekening 2020.

5.2 Deelnemersbijdragen 2021 na wijziging

Bedragen x €1.000	Bestuurs-ondersteuning	SW	Vastgoed	Werk	IRvN	**Totaal gemeentelijke bijdrage**	Overige Bijdrage	**Totaal bijdrage**
Beuningen	18	2.799	10	3.997	1.012	5.010		5.010
Druten	13	2.038	8	2.860	513	3.374		3.374
Heumen	11	1.384	5	2.029	588	2.617		2.617
Nijmegen	122	23.238	83	44.226	11.303	55.529	780	56.309
Wijchen	28	4.241	16	6.178	1.217	7.395		7.395
West Maas en Waal		1.252		1.252		1.252		1.252
Mook en Middelaar	5			257	299	556		556
Berg en Dal	24	4.195	15	6.328	947	7.275		7.275
Werkorg. Druten-Wijchen					61	61		61
Omgevingsdienst Regio Nijmegen					737	737		737
Totaal	221	39.148	136	67.127	16.678	**83.805**	780	**84.585**

Zie bijlage 2 van de begroting pagina 71.

6. Begroting 2022

6.1 Van begroting 2021 naar meerjarenraming

De laatste begrotingswijziging van december 2020 is meteen de basis geweest voor de gewijzigde begroting 2021 en de onderstaande meerjarenbegroting vanaf 2022. Onderstaande tabel geeft de begrotingsbedragen weer na consolidatie.

Lasten bedragen x €1.000	R 2020	B 2021	B 2021 W	B2022	B 2023	B 2024	B2025
Arbeidsparticipatie	11.644	13.264	17.040	16.082	14.715	14.891	15.578
Begeleide participatie	49.826	48.731	48.545	45.580	42.823	40.129	36.995
Inkomensregelingen	3.005	3.875	3.875	4.188	4.516	4.836	4.836
Overhead	16.760	16.531	16.937	16.263	16.235	16.235	16.235
Totaal programma	81.235	82.401	86.397	82.113	78.290	76.092	73.645
Overhead MGR	7.845	8.485	8.749	8.926	8.790	8.787	8.787
Totaal lasten	**89.080**	**90.886**	**95.147**	**91.039**	**87.080**	**84.878**	**82.432**

Meerjarig worden in de begroting de volgende ontwikkelingen zichtbaar:

Arbeidsparticipatie

De begrote lasten voor arbeidsparticipatie stijgen in eerste instantie in de gewijzigde begroting voor het jaar 2021 naar ruim € 17,0 mln., met een daling naar € 15,6 mln. in 2025.
Dit kan worden verklaard door de inzet van tijdelijke middelen in 2021 en 2022.
Vanuit de decembercirculaire zijn er tijdelijke middelen beschikbaar gesteld vanuit een aanvullend pakket re-integratiekosten en een impuls re-integratie 2021 welke over de jaren 2021 en 2021 gelijkmatig zijn verdeeld te weten € 1,9 mln. per jaar. Bovendien is er een budgetoverheveling van € 0,9 mln. verwerkt in de begroting 2021. Deze tijdelijke middelen vallen in 2022 respectievelijk 2023 weer weg wat de verdere daling verklaart.

Begeleide participatie

De begrote lasten voor de sociale werkvoorziening dalen van € 48,7 mln. in 2021 naar € 37 mln. in 2025. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de daling van het aantal SW-medewerkers. Doordat de Rijksbijdrage aan de deelnemende gemeenten niet toereikend is, moeten de gemeenten het tekort aanvullen. Het bedrag van de aanvulling is wel lager dan in de begrotingscijfers 2021 van de MGR is ingeschat. Oorzaken hiervoor zijn de Rijks-indexeringen en de inspanningen (blue view) vanuit het Werkbedrijf.

Inkomensregelingen

We zien hier de onder paragraaf 3.3 beschreven stijging van de loonkostensubsidies inclusief beschut werk inclusief meerjarenperspectief.

Overhead (=ICT en Vastgoed)

Ten aanzien van de overhead zien we dat de begrotingscijfers 2021 ten opzichte van de primitieve begroting van de MGR op dit punt zijn aangepast. Dit betreft voornamelijk doordat de plusproducten in 2021 zijn toegevoegd voor een bedrag van € 560.000 en de formatie I&A is afneemt met 2 fte (€ 142.000).

In de BRN-richtlijnen is een generieke korting van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% vanaf 2023 vastgesteld. Voor de MGR is deze taakstelling van toepassing op het onderdeel IRvN . In de begroting 2022 is de taakstelling voor het jaar 2022 van 1% verder doorgevoerd. Voor het jaar 2023 is de verhoging tot 3% taakstelling nog niet doorgevoerd. De BRN-richtlijn is op dit punt niet juist opgevolgd. De resultaten van het evaluatieonderzoek IRvN vormen de input voor de realisatie van de aanpassing van de begroting 2023.

De begroting 2022 is opgesteld conform de voorschriften van de BBV.

De Adviesfunctie stelt voor ook de meerjarenbegroting (2023 e.v.) van de IRvN aan te passen en de verhoging van de korting van 2% naar 3% door te voeren, zodat de juiste bijdragen per gemeente ook meerjarig in de begroting wordt opgenomen conform de BRN-richtlijn.

6.2 Deelnemersbijdragen 2022

Bedragen x €1.000	Bestuurs-ondersteuning	SW		Vastgoed	Werk	IRvN	**Totaal gemeentelijke bijdrage**	Overige bijdrage	Totaal bijdrage
Beuningen	18	2.672		10	3.890	1.005	4.895		4.89
Druten	13	1.929		7	2.765	509	3.274		3.27
Heumen	11	1.334		5	1.987	583	2.570		2.57
Nijmegen	122	21.693		84	42.642	11.176	53.818	370	54.18
Wijchen	28	3.985		15	5.937	1.259	7.196		7.19
West Maas en Waal		1.146			1.146		1.146		1.14
Mook en Middelaar	5				263	297	560		56
Berg en Dal	24	3.886		15	6.016	939	6.955		6.95
Werkorg. Druten-Wijchen						61	61		6
Omgevingsdienst Regio Nijmegen						731	731		73
Totaal	221	36.646		136	64.645	16.561	**81.206**	370	**81.57**

Zie bijlage 2 van de begroting pagina 71.

Indexering
In de BRN-richtlijnen is de index op de gemeentelijke bijdragen voor 2022 bepaald op 0,24%. Hiermee is in de voorliggende begroting rekening gehouden. Voor wat betreft het onderdeel SW is rekening gehouden met een CAO-stijging van 2% per 1 januari 2022 en 1% per 1 juli 2022.

6.3 BTW & VPB

Omdat de module Werkbedrijf overheidstaken uitvoert is voor dit onderdeel bij de oprichting fiscaal gekozen voor een BTW-koepelvrijstelling.
Het voordeel hiervan is dat het Werkbedrijf over de ontvangen gemeentelijke bijdragen geen BTW hoeft af te dragen. Het nadeel is echter dat het Werkbedrijf de BTW aan de inkoopkant niet zelf kan terugvragen. Deze BTW schuift de MGR door naar de gemeenten die deze BTW wel kunnen terugvragen. Door hiervoor facturen te sturen naar de gemeenten krijgt de MGR de BTW alsnog terug, terwijl het de gemeente per saldo niets kost.

Overigens heeft de Hoge Raad op 10 juli 2020 een uitspraak gedaan inzake re-integratiekosten. Dit heeft ertoe geleid dat alle BTW op re-integratiekosten met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 compensabel is. De deelnemende gemeenten kunnen zo'n € 360.000,- aanvullend declareren binnen het BTW -compensatiefonds. De gesprekken tussen de MGR en de belastingdienst lopen inmiddels en het doel is om tot een integrale afspraak te komen.

Voor de vennootschapsbelasting is de MGR niet VPB-plichtig, onder andere omdat een tekort of overschot in de resultatenrekening jaarlijks met de gemeenten wordt afgerekend.

6.4 Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting wordt voor kennisgeving aangenomen.

7. Weerstandsvermogen

De MGR houdt zelf geen buffer aan om risico's om te kunnen vangen. Naast fiscale redenen (zie § 6.3) past dit bij de gedachte dat een gemeenschappelijke regeling een verlengstuk is van de deelnemende gemeenten. Een risico van de MGR is daarmee ook een risico voor de gemeenten. Dit betekent dat de gemeenten de risico's van de MGR naar rato moeten opnemen in hun begroting en jaarrekening. Als we alle risico's simpelweg optellen komen we op het maximale risico (MGR: verwachtingswaarde). Als we er rekening mee houden dat risico's zich wél of niet kunnen voordoen en in de praktijk nooit tegelijkertijd, komen we op een gewogen risicoprofiel (MGR: benodigde weerstandscapaciteit). Het risicoprofiel is € 6,8 mln. en gewogen € 2,7 mln. Op basis van een actualisatie zijn nieuwe organisatorische risico's gekwantificeerd, o.a. rondom ICT en personeel. In het advies voorin dit rapport (zie § 1.2) zijn gemeenten geadviseerd om bovengenoemde risico's (naar rato van bijlage 10 van de begroting) in hun eigen jaarrekening en begroting op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen. De MGR wijst de deelnemende gemeenten op een drietal risico's rondom rijksmiddelen waarbij op een verdere kwantificering nog niet is te maken, te weten:

- Het aanbieden van beschut werk (nieuw) vanuit de Participatiewet. We zijn op dit risico ingegaan in § 3.3.

- Afbouw en ontschotting Participatiebudget. Zie hiervoor de toelichting in § 3.4.

- Afbouw WSW-budget en stijging gemiddelde loonkosten SW-medewerkers, voor zover nog niet al meegenomen in de ramingen. In § 3.2. zijn we ingegaan op de aanvullende bijdrage voor de sociale werkvoorziening.
  De MGR gaat hier uit van een van een kostendekkende deelnemersbijdrage voor de sociale werkvoorziening, waardoor dit risico bij de gemeenten ligt.

De Adviesfunctie raadt de MGR aan om de risico's periodiek te bespreken en tegelijkertijd vraagt de MGR om op de bovenstaande risico's in de kwartaalrapportages in 2021 specifiek te rapporteren.

Gemeente Mook en Middelaar

Postadres: Postbus 200, 6585 ZK MOOK
Bezoekadres: Raadhuisplein 6 Mook
Telefoon: (024) 696 91 11
Fax: (024) 696 19 39
E-mail: gemeente@mookenmiddelaar.nl
Internet: www.mookenmiddelaar.nl

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
Rijk van Nijmegen
Nieuwe Dukenburgseweg 21
6534 AD Nijmegen

Uw kenmerk:
Uw brief van: 31 maart 2021
Ons kenmerk: ZM21.01007
Inlichtingen: L.W.A.M. Berben
Telefoon: 024-6969111
Afdeling: Staf
Datum: 10 juni 2021
Onderwerp: jaarrekening 2020, bijgestelde begroting 2021, begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025

Geacht bestuur

Op 31 maart jl. heeft uw bestuur de jaarrekening 2020,de bijgestelde begroting 2021, de begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 gestuurd met het verzoek hierop vóór 18 juni 2021 te reageren. Gelet op ons Delegatiebesluit van 2012 is het college bevoegd een zienswijze t.a.v. de bijgestelde begroting 2021 en de begroting 2022 in te dienen. T.a.v. de jaarrekening 2020 is de raad bevoegd hieromtrent een zienswijze in te dienen.

Wij kunnen u als volgt berichten.

Vooraleerst spreken wij onze waardering uit voor de verrichte werkzaamheden t.a.v. zowel de jaarrekening als de (meerjaren-)begroting. Verder merken wij het volgende op.

1. Wij hebben kennis genomen van de jaarstukken 2020, inclusief jaarrekening 2020. Wij kunnen, mede gelet op de goedkeurende accountantsverklaring, instemmen met de jaarrekening 2020 en met het resultaatsbestemmingsvoorstel. Wij zien geen reden voor het indienen van een zienswijze.
2. Wij hebben tevens kennis genomen van de begrotingswijziging 2021 en de begroting 2022. T.a.v. de bijgestelde begroting 2021 verzoeken wij u om in de bijlagen per onderdeel een overzicht op te nemen welke wijzigingen zich hebben voorgedaan.
   T.a.v. de begroting 2022 verzoeken wij u, naast de geplande evaluatie van de iRvN, om een evaluatie van de platformfunctie te verrichten, aangezien deze tot dusver nog niet heeft plaatsgevonden.
3. T.a.v. de meerjarenraming 2023-2025 kunnen wij u mededelen dat wij deze voor kennisgeving hebben aangenomen.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De secretaris,
J.M.G. Smits - de Kinkelder

De burgemeester,
mr. drs. W. Gradisen

Commissie Samenleving

Dossiernummer	625
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	9
Omschrijving	Lokale Inclusie Agenda

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Raadsvoorstel

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	**CM20.1793**
Onderwerp	**Lokale Inclusie Agenda**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Programma	Sociale en maatschappelijke Dienstverlening
Portefeuillehouder	P. Baneke

Lokale Inclusie Agenda

Inleiding Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (verder: VN-verdrag) geldt sinds 14 juli 2016 in Nederland. In de Tweede Kamer is bij de ratificatie van het VN-verdrag een amendement aangenomen waarin staat dat gemeenten één integraal plan moeten uitwerken voor de lokale uitvoering van het VN-verdrag: een 'Lokale Inclusie Agenda' (verder: LIA).
Voorstel 1. De 'Lokale Inclusie Agenda: Uitwerking VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' vast te stellen.
Beoogd effect Met het vaststellen en uitvoering van de LIA heeft de gemeente het VN-verdrag uitgewerkt en voldoet daarmee aan de wettelijke verplichting vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet en Participatiewet.

Argumenten

1.1 Wettelijke verplichting
Door inclusief beleid op te stellen voldoet het college aan de wettelijke verplichting binnen de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet om zorg te dragen voor een geleidelijke verwezenlijking van het VN-Verdrag op de beleidsterreinen waarop de gemeente verantwoordelijkheid draagt. Het Amendement Van der Staaij en Bergkamp en de VNG stellen dat de Lokale Inclusie Agenda de beste manier is om inclusief beleid te maken.

1.2 Toegankelijker voor personen met een handicap
Het doel van deze LIA is dat personen met een handicap in de inclusieve gemeente Mook en Middelaar prettig, zelfstandig en onafhankelijk kunnen wonen en leven en dat zij zo min mogelijk beperkingen ervaren in het dagelijkse leven. De LIA helpt de gemeente om uiteen te zetten waar de gemeente nog stappen kan zetten om inclusiever te worden. De LIA houdt zich aan de handreiking van de VNG die beschrijft ‘hoe’ je tot een LIA moet komen en ‘wat’ hier allemaal in moet staan.

1.3 Toezeggingen
In het collegeprogramma 2018-2022 staat dat het college het VN-verdrag uitwerkt en lokaal toepast. De gemeenteraad heeft op 16 september 2020 de Zomerrapportage 2020 vastgesteld, waarin staat dat de gemeente een Lokale Inclusie Agenda op gaat stellen, en heeft hiervoor ambtelijke capaciteit ter beschikking gesteld. In het Beleidsplan Sociaal Domein, dat door de gemeenteraad is vastgesteld, staat dat het college het VN-verdrag lokaal gaat uitwerken. De Lokale Inclusie Agenda is reeds door de Adviesraad Sociaal Domein, andere relevante samenwerkingspartners en inwoners voorzien van een reactie.

1.4 Realistische opgaven: geen extra ambtelijke capaciteit en financiële middelen nodig om de LIA uit te voeren
Er zijn vanuit het Rijk geen extra financiële middelen beschikbaar gesteld om te werken aan de opgaven uit de LIA. Het ambitieniveau van de LIA is hierop aangepast. Het uitvoeren van de opgaven wordt opgevangen binnen de huidige ambtelijke capaciteit en middelen.

1.5 De LIA is opgesteld op basis van de huidige situatie en het huidige niveau van uitvoering
De LIA is opgesteld op basis van de huidige begroting en uitgaven. Gelet op de noodzaak tot bezuinigingen en de uitkomsten van het ‘Zero Based Budgeting’ traject is het waarschijnlijk dat er moet worden gesneden in voorzieningen en/of de uitvoering van gemeentelijke taken. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van de LIA. Het kan dus zijn dat de LIA moet worden aangescherpt of worden herzien.

Kanttekeningen

1.6 Niet alles kan tegelijk gerealiseerd worden
Er is voor gekozen een LIA op te stellen die geen extra ambtelijke capaciteit of middelen vraagt. Dit betekent wel dat er prioriteiten moeten worden gesteld en dat we niet alle opgaven tegelijk kunnen realiseren. Het doel van de LIA is uiteindelijk dat alle voorzieningen in de gemeente toegankelijk zijn voor personen met een handicap. We weten echter dat niet alles tegelijkertijd gerealiseerd kan worden: het gaat om een geleidelijke verbetering. Bij nieuw beleid houden we direct rekening met de positie van personen met een handicap. Het VN-Verdrag spreekt bij de ontwikkeling van nieuwe producten of nieuw beleid over '*design for all*'. Wanneer je bij het ontwerpen van beleid direct uitgaat van 'de toegang en bruikbaarheid voor iedereen' in plaats van 'toegang en bruikbaarheid voor de gemiddelde gebruiker' sluit je niemand uit.

1.7 Niet met elke handicap rekening houden
In elke gemeenschap leven en wonen mensen met verschillende handicaps. Gemeenten die reeds een LIA hebben opgesteld ervaren dat het moeilijk is om tegemoet te komen aan de behoeften van verschillende personen met verschillende handicaps. In deze LIA wordt uitgegaan van de eigen lokale situatie: we zijn een kleine gemeente met relatief weinig personen met een handicap. Het is dan ook niet mogelijk om met iedere specifieke handicap rekening te houden. Daarnaast kan inclusief beleid bedoeld voor de ene doelgroep ervoor zorgen dat het voor een andere doelgroep minder toegankelijk wordt. Dit maakt het ingewikkeld om voor al deze beperkingen en handicaps uitputtend, inclusief beleid te maken.

Duurzaamheid

Met het uiteindelijke vaststellen van de LIA heeft de gemeente voor de komende jaren beleid op het gebied van lokale inclusie en toegankelijkheid.

Participatie

Verschillende lokale partners, inwoners en de Adviesraad Sociaal Domein hebben een reactie gegeven op de LIA. In sommige gevallen heeft dit geleid tot aanpassing van de LIA. In bijgevoegde inspraaknotitie vindt u een overzicht van de inspraak en wat hier mee gedaan is.

Financiën

Vanuit het Rijk worden gemeenten niet gecompenseerd voor de uitvoering van het VN-verdrag. Voor de uitvoering van deze LIA zijn geen extra financiële middelen beschikbaar. Hier is bij het opstellen van de LIA rekening mee gehouden. De verschillende opgaven worden opgevangen binnen bestaande gemeentelijke budgetten.

De LIA is opgesteld op basis van de huidige situatie. In verband met toekomstige bezuinigingen is het mogelijk dat er moet worden gesneden in voorzieningen en/of de uitvoering van gemeentelijke taken. Dit kan gevolgen hebben voor de (uitvoering van de) LIA. Op basis van deze ontwikkelingen moet de LIA mogelijk worden aangescherpt of worden herzien.

Communicatie

Een communicatieplan is onderdeel van de LIA.

Uitvoering

Wij kunnen de LIA pas uitvoeren nadat uw raad ter gelegenheid van de zomerrapportage heeft besloten over eventuele bezuinigingen. Pas dan is duidelijk of wij de benodigde personele inzet en middelen hebben om de LIA uit te kunnen voeren of dat wij deze eerst moeten aanpassen. Op dit moment is, vooruitlopend hierop, na vertrek van de betrokken beleidsmedewerker geen invulling meer gegeven aan de functie van contactfunctionaris lokale inclusie. Invulling van deze functie is noodzakelijk om de uitvoering van de aanpak te kunnen coördineren.

Bijlage(n)

1. Lokale Inclusie Agenda gemeente Mook en Middelaar
2. Inspraaknotitie
3. Raadsbesluit

Mook, 4 mei 2021

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits-de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Raadsbesluit

Documentnummer **CM20.1793**
Onderwerp **Lokale Inclusie Agenda**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 4 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. De 'Lokale Inclusie Agenda: Uitwerking VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' vast te stellen.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

De griffier
mr. M.A.M. van Arensbergen

De voorzitter
mr. drs. W. Gradisen

Gemeente Mook en Middelaar

Lokale Inclusie Agenda

gemeente Mook en Middelaar

VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

April 2021

Inhoud

Inleiding 4

Het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap 4

Hoe is de LIA tot stand gekomen? 5

Index 5

Middelste icoon: iedereen doet mee! 6

Eerste ring: de uitgangspunten 6

Tweede ring: de inzet 7

De buitenste ring: de levensdomeinen 7

Leeswijzer 7

1. Onderwijs & Ontwikkeling 8

Inclusief onderwijs 8

Schoolgebouwen 9

Leven lang ontwikkelen 9

Voorschool 9

Veilig naar school 10

Van school naar werk 11

2. Thuis 11

Zelfstandig wonen 12

Omgeving en Locatie 13

Eigen regie 14

Veiligheid 14

3. Werk & Inkomen 15

Aangepast werk 16

Besteedbaar inkomen 16

Een duurzame baan 16

Maatschappelijk rendement 17

Werkplek 17

4. Vrije tijd 18

Spelen en Sporten 19

Burgerschap 19

Openbare gebouwen 20

Informatie 20

Natuur 21

5. Vervoer 22
Regionale Samenwerking 22
Zelfstandig vervoer 22
Vervoer op maat 23
Openbaar vervoer 23
6. Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning 25
Gezondheidsbeleid 25
Gezondheidszorg 25
Ondersteuning 26
Welzijn 26
7. Algemeen 28
Manifest: Iedereen doet mee 28
Training inclusie voor medewerkers gemeente 28
Training schrijven op B1-niveau en communicatie voor medewerkers gemeente 28
Gemeentelijke website 29
Vertrouwenspersonen 29
8. Conclusie 30
Analyse – Hoe inclusief is de gemeente Mook en Middelaar? 30
Ambtelijke inzet 31
Financieel 31
Uitvoeringsprogramma 31

Inleiding

Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (verder: VN-verdrag) geldt sinds 14 juli 2016 in Nederland. In de Tweede Kamer is bij de ratificatie van het VN-verdrag binnen de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning (verder: Wmo) en Participatiewet de verplichting toegevoegd om uitvoering te geven aan het VN-verdrag om inclusief beleid te maken. Het amendement Van der Staaij en Bergkamp en de VNG stellen dat de Lokale Inclusie Agenda (verder: LIA) de beste manier is om inclusief beleid te maken. Het opstellen van een LIA is niet verplicht, maar gemeenten moeten wel zorg dragen voor een geleidelijke verwezenlijking van het VN-Verdrag op de beleidsterreinen waarvoor zij verantwoordelijk zijn. In deze LIA staat hoe de gemeente het VN-verdrag lokaal gaat uitvoeren. De doelstelling van de LIA is dat personen met een handicap in de inclusieve gemeente Mook en Middelaar prettig, zelfstandig en onafhankelijk kunnen wonen en leven.

In deze LIA wordt uitgegaan van de eigen lokale situatie. We zijn een kleine gemeente waar 27% van de inwoners matig beperkt is, 11% heeft minimaal één beperking en 4% is ernstig beperkt. Dat betekent dat er in totaal bijna 2.000 inwoners met een of meerdere beperkingen in de gemeente Mook en Middelaar wonen en leven (GGD Gezondheidsmonitor, 2017). Inclusie en toegankelijkheid voor personen met een handicap is al op verschillende manieren onderdeel van gemeentelijk beleid en de uitvoering van gemeentelijke taken. Echter, de gemeente heeft in de voorbereiding op deze LIA ook verschillende signalen gekregen dat de gemeente op een aantal vlakken nog steeds minder toegankelijk is voor personen met een handicap. De LIA helpt de gemeente om uiteen te zetten waar de gemeente ontoegankelijk is, wat de gemeente al doet aan inclusie en wat de gemeentelijke opgaven zijn om inclusiever te worden.

Vanuit het Rijk wordt de gemeente Mook en Middelaar niet financieel gecompenseerd voor de uitvoering van het VN-verdrag. Voor de uitvoering van de LIA zijn geen extra financiële middelen beschikbaar en opgaven moeten worden opgevangen binnen bestaande gemeentelijke budgetten. Dit houdt ook in dat er geen budget is voor extra ambtelijke capaciteit. Hier is rekening mee gehouden bij het opstellen van deze LIA. Het ambitieniveau is hierop aangepast.

Andere gemeenten in Nederland die al een LIA hebben vastgesteld, ervaren dat het moeilijk is om tegemoet te komen aan de behoeften van mensen met verschillende handicaps. Het is wellicht dan ook niet mogelijk om met iedere specifieke handicap rekening te houden. Daarnaast kan inclusief beleid bedoeld voor de ene doelgroep ervoor zorgen dat het voor een andere doelgroep minder toegankelijk wordt. Ook is het helaas niet mogelijk om alles tegelijkertijd te realiseren: het gaat om geleidelijke verbetering. Tijdens de uitvoering van de LIA zullen we daarom moeten prioriteren en soms ombuigen.

Bij nieuw beleid kunnen we wel direct rekening houden met de positie van personen met een handicap. Het VN-Verdrag spreekt daarom bij de ontwikkeling van nieuwe producten of nieuw beleid ook over '*design for all*'. Wanneer er bij het ontwerpen van beleid direct uitgegaan wordt van 'de toegang en bruikbaarheid voor iedereen' in plaats van 'toegang en bruikbaarheid voor de gemiddelde gebruiker' sluit je niemand uit.

Het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap

Het VN-Verdrag richt zich op '*alle soorten handicaps die mensen kunnen beperken in het meedoen in de samenleving. Het gaat om lichamelijke en mentale (psychische en verstandelijke) beperkingen, handicaps en chronische ziekten*'. Deze beperkingen ervaren personen in al hun levensfasen, van kind, tot jongere, volwassene en oudere. De samenleving moet ervoor zorgen dat beperkingen die personen met een handicap ervaren om volwaardig mee te kunnen doen worden weggenomen. Het VN-verdrag is daarmee een mensenrechtenverdrag: het beschrijft de rechten van personen met een beperking of handicap op gelijke behandeling en participatie.
De grondbeginselen zijn:

- respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;

- non-discriminatie;
- volledige en daadwerkelijke participatie en opname in de samenleving;
- respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
- gelijke kansen;
- toegankelijkheid;
- gelijkheid van man en vrouw;
- respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap.

Om deze (mensen)rechten te realiseren, is het belangrijk dat bovenstaande op verschillende levensdomeinen goed geregeld is. Voor gemeenten betekent dit dat zij passende maatregelen moeten nemen zodat personen met een handicap zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen wonen en leven in de gemeente. Dat houdt in dat personen met een handicap:

- vrijelijk kunnen kiezen waar, met wie en hoe zij willen wonen en leven;
- de beschikking hebben over zorg en diensten die hen waar nodig ondersteunen bij het participeren in de samenleving;
- net als iedereen toegang hebben tot informatie, producten, openbare voorzieningen, maatschappelijke diensten, gebouwen en openbare ruimte.

Hoe is de LIA tot stand gekomen?

Eind 2018 heeft de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) een (burger)werkgroep in het leven geroepen om invulling te geven aan het VN-verdrag. In deze werkgroep hadden de ASD en een afvaardiging van de gemeente zitting. Uiteindelijk heeft de ASD in februari 2020 een advies uitgebracht aan de gemeente. Ter voorbereiding op dit advies heeft de werkgroep de volgende acties verricht:

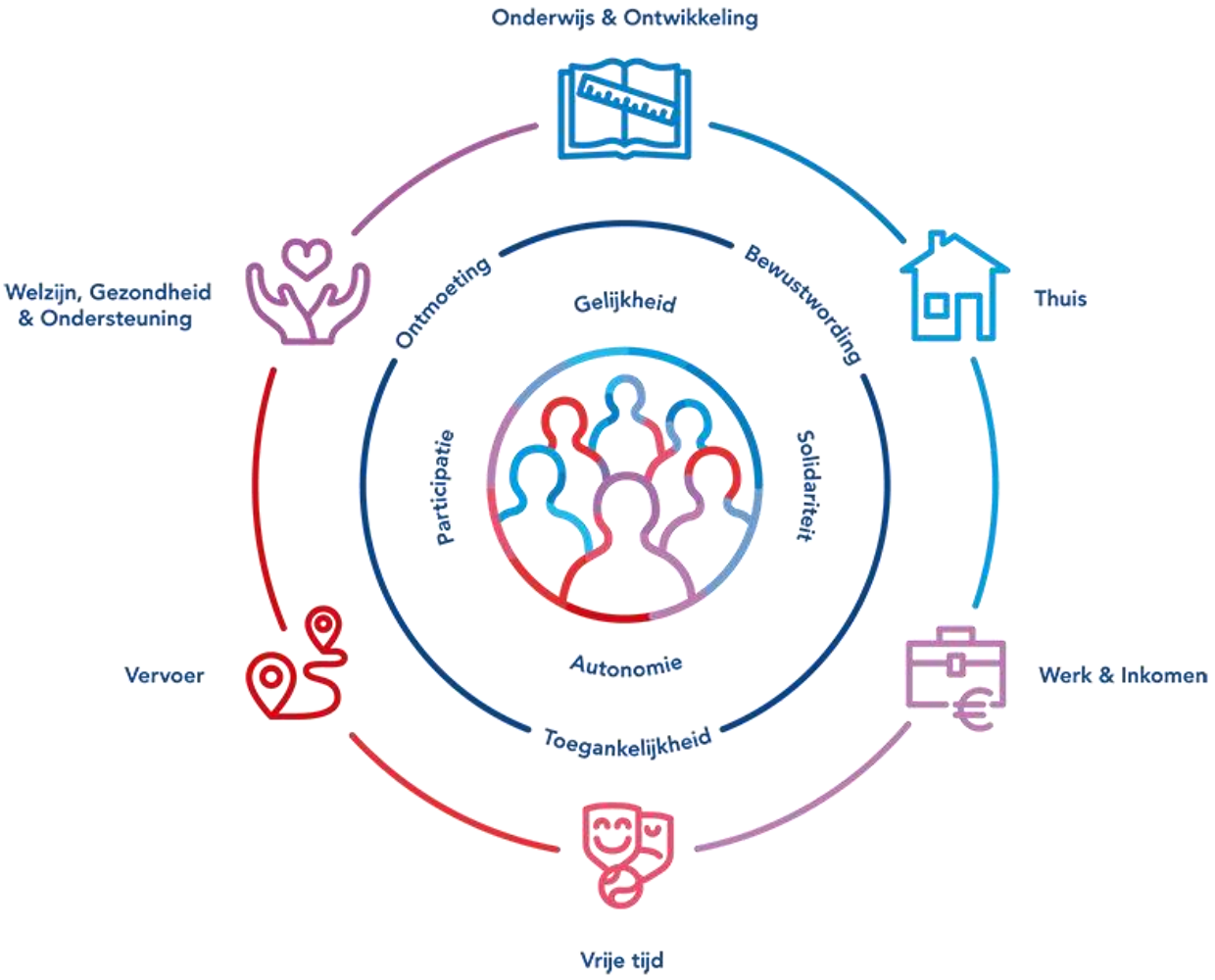
- in de werkgroep is gesproken over de invulling van het VN-verdrag en wat er in onze gemeente gemist wordt;
- inwoners met een handicap zijn in kaart gebracht (waar hebben we het eigenlijk over?);
- er is een uitvraag gedaan bij burgerplatform TIP Mook en Middelaar over hoe het is voor personen met een handicap om te wonen en leven in onze gemeente;
- er zijn werkbezoeken afgelegd bij lokale en regionale organisaties, zoals Dichterbij, het Thomashuis, Visio, Stichting Helder en Pro Persona;
- er zijn gesprekken gevoerd met inwoners die op verschillende manieren beperkingen ervaren in het dagelijkse leven;
- er zijn gesprekken gevoerd met initiatiefnemers van het VN-verdrag in omringende gemeenten en de werkgroep is naar de landelijke netwerkdag geweest in het teken van het VN-verdrag;
- er is veel aandacht en publiciteit gevraagd voor het VN-verdrag en personen met een handicap in lokale en regionale media.

De informatie die tijdens deze stappen is verzameld over de toegankelijkheid in onze gemeente en de aandachtspunten hierbij, is meegenomen bij het opstellen van de LIA. Het opstellen van een LIA vraagt een integrale en domein overstijgende blik. Er is een brede projectgroep van ambtenaren geformeerd waarin verschillende gemeentelijke disciplines met elkaar na hebben gedacht over de vorm en inhoud van de LIA. De werkgroep van de ASD is gedurende het opstellen van de LIA betrokken gebleven en heeft meegedacht over de inhoud van de LIA.

Index

De VNG heeft een index ontwikkeld. De index laat zien welke aspecten van belang zijn bij het opstellen van een LIA en waar gemeenten concreet aan kunnen werken om belemmeringen op de verschillende onderdelen weg te nemen. De index geeft weer welke levensdomeinen concreet aan bod moeten komen in een LIA, en met welke inzet en uitgangspunten dat wordt gedaan. De index is weergegeven in onderstaand model:

Figuur 1: De Index

Middelste icoon: iedereen doet mee!

Centraal staat het icoon: Iedereen doet mee. De groep personen om wie het gaat: personen met een zichtbare handicap, personen met een niet-zichtbare handicap en personen zonder handicap.

Eerste ring: de uitgangspunten

Het VN-Verdrag noemt een aantal uitgangspunten die er voor moeten zorgen dat de gemeente toegankelijk en inclusief is voor iedereen. De LIA dient de volgende uitgangspunten in de praktijk te brengen en de volgende vragen te beantwoorden:

- **Gelijkheid**: "*personen met en zonder handicap hebben dezelfde rechten".*
    - Gaat het beleid uit van gelijke rechten?
- **Solidariteit**: "*er is sprake van acceptatie en betrokkenheid tussen personen met en zonder handicap*"
    - Draagt het beleid bij aan solidariteit tussen personen met en zonder handicap?
- **Autonomie**: "*personen met een handicap maken zelfstandig besluiten of worden ondersteund als zij daartoe niet in staat zijn"*
    - Draagt het beleid bij aan het behouden van de eigen regie van personen met een handicap?
- **Participatie**: *"kinderen en volwassenen met een handicap doen mee"*
    - Zorgt het beleid er voor dat iedereen kan deelnemen aan de maatschappij?

Met deze uitgangspunten voldoet de gemeente aan artikel 1, artikel 3 en artikel 12 van het VN-verdrag

Tweede ring: de inzet

Uit het VN-verdrag blijkt dat drie onderwerpen altijd van belang en noodzakelijk zijn om te komen tot een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen:

- **Bewustwording** door scholing en voorlichting is nodig om inwoners en medewerkers van de gemeente zich te laten realiseren dat er drempels in de samenleving zijn voor personen met een handicap;
- **Ontmoeting** tussen mensen met en zonder handicap zorgt ervoor dat er wederzijds begrip en betrokkenheid ontstaat voor de verschillende perspectieven van waaruit personen denken;
- **Fysieke en sociale toegankelijkheid en de aanwezigheid van informatie** is altijd een eerste voorwaarde om mee te kunnen doen. Het moet dus voor iedereen mogelijk zijn ergens toegang te krijgen en ook weer veilig weg te gaan.

Met het inzetten op deze onderwerpen voldoet de gemeente aan artikel 3, artikel 4, artikel 5, artikel 8, artikel 9 en artikel 21 van het VN-verdrag

De buitenste ring: de levensdomeinen

Een inclusieve samenleving heeft betrekking op verschillende aspecten van het leven van inwoners. Om op al deze aspecten in te spelen dient de LIA een integraal plan te zijn. De VNG handreiking onderscheidt zes levensdomeinen die voor iedereen van belang zijn die gemeenten aan kunnen houden bij het opstellen van een LIA. Onze gemeente voegt hier het domein ‘Algemeen’ aan toe.

1. **Onderwijs & Ontwikkeling**
2. **Thuis**
3. **Werk & Inkomen**
4. **Vrije tijd**
5. **Vervoer**
6. **Welzijn, gezondheid & ondersteuning**
7. **Algemeen**

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 tot en met 7 wordt aan de hand van de levensdomeinen beschreven wat we doen om een inclusieve gemeente te zijn. Onder elk levensdomein vallen ook weer een aantal subdomeinen. Per subdomein beschrijft de gemeente wat er reeds in de gemeente gebeurt en worden nieuwe gemeentelijke opgaven beschreven. Per opgave wordt aan de hand van bovenstaande icoontjes duidelijk wat er nodig is. In hoofdstuk 8 wordt afgesloten met een conclusie.

= extra ambtelijke inzet?

€ = extra geld nodig?

☑ = opgave afgerond?

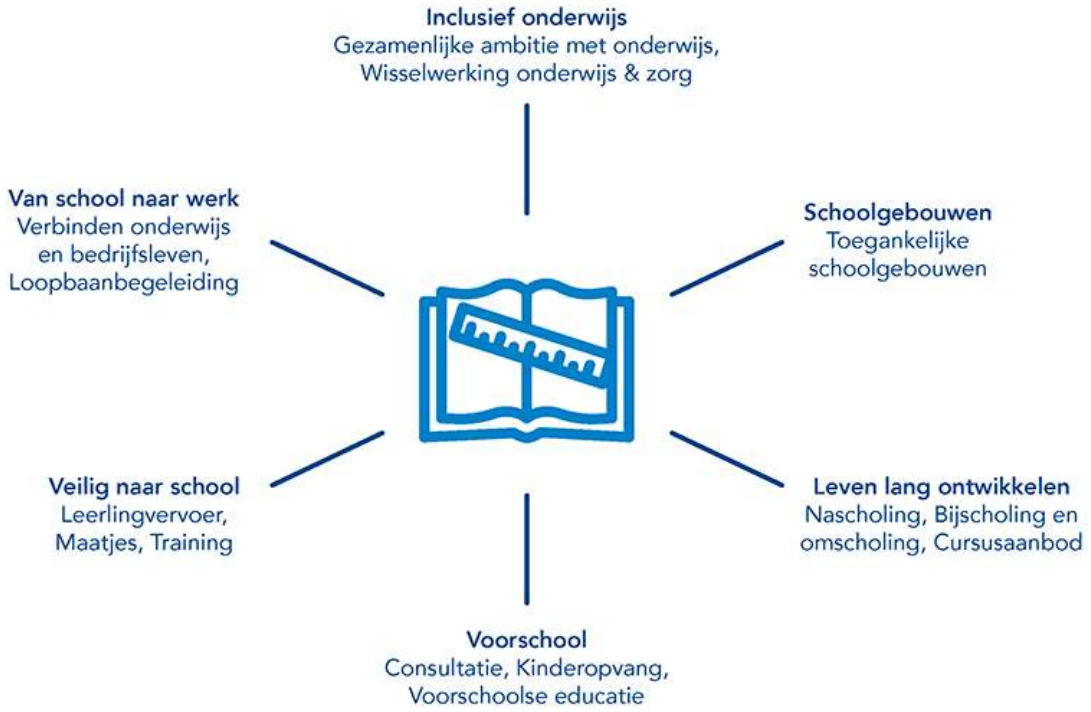
= samenwerkingspartners?

1. Onderwijs & Ontwikkeling
Levenslang kunnen ontwikkelen

Gemeenten spelen niet alleen een rol op het gebied van onderwijshuisvesting en de toegankelijkheid van onderwijsgebouwen. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij inclusief onderwijs, schoolgebouwen, leven lang ontwikkelen, voorschool, veilig naar school en van school naar werk.

Met het inzetten op 'Onderwijs & Ontwikkeling' voldoet de gemeente aan artikel 8 en artikel 24 van het VN-verdrag

Figuur 2: Onderwijs & Ontwikkeling

Inclusief onderwijs **–** *Gezamenlijke ambitie met onderwijs, wisselwerking onderwijs & zorg*
De gemeente is samen met scholen verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet passend onderwijs. De Wet passend onderwijs heeft tot doel dat alle kinderen, met en zonder handicap, zo veel mogelijk binnen het regulier onderwijs geplaatst kunnen worden. De ondersteuning binnen het onderwijs en jeugdhulp dienen daarom goed op elkaar afgestemd te zijn. Het onderwijs beschrijft het beleid in ondersteuningsplannen die eens in de vier jaar vastgesteld moeten worden. De gemeente legt het beleid vast in jeugdplannen. Over deze plannen wordt over en weer overleg gepleegd en vindt afstemming plaats. Bij de invoering van de Wet passend onderwijs bleek dat er weinig afspraken waren tussen onderwijs en jeugdzorg. Op uitvoerend niveau is gestart met het netwerkoverleg jeugd en het educatief overleg onderwijs-jeugd, waarin alle hiervoor noodzakelijke partners zitting hebben. Deze samenwerking zorgt er voor dat problemen en ontwikkelingsachterstanden vroegtijdig worden gesignaleerd en er in een vroeg stadium passende ondersteuning geboden kan worden. Een voorbeeld van deze afstemming is de LIZ-klas van Sterrenschool EigenWijs in Middelaar, waar jeugdigen met én zonder handicap in één klas zitten.

Conclusie
De gemeente en scholen hebben in plannen afspraken met elkaar gemaakt over leerlingen met een handicap. Deze plannen worden de komende jaren uitgevoerd. Er is geen expliciet beleid ten aanzien van leerlingen met een handicap in het onderwijs. Wel zijn er in deze plannen afspraken gemaakt om het onderwijs en de regio inclusiever te maken en om meer aandacht te besteden aan onderwijs-zorg arrangementen zodat jeugdigen met een handicap zich met de nodige ondersteuning kunnen ontwikkelen. Nieuw beleid is niet nodig.

Schoolgebouwen – *Toegankelijke schoolgebouwen*
Scholen zijn geen eigendom van de gemeente. De toegankelijkheid van schoolgebouwen en de directe omgeving is een verantwoordelijkheid van de scholen. De bouw van scholen wordt wel door de gemeente gefinancierd. Scholen dienen zich bij toekomstige bouw te houden aan het landelijke Bouwbesluit. In het Bouwbesluit staan voorschriften over de toegankelijkheid van (school)gebouwen. De gemeente voert hier geen lokaal beleid. Scholen kunnen voor jeugdigen met handicaps maatwerkvoorzieningen treffen om de toegankelijkheid te verbeteren.

Conclusie
Toegankelijkheid van schoolgebouwen is geen verantwoordelijkheid van de gemeente, maar van de scholen. Bij de gemeente zijn geen signalen bekend dat de scholen ontoegankelijk zouden zijn.

Leven lang ontwikkelen – *Nascholing, bijscholing en omscholing, cursusaanbod*
Diverse onderwijsinstituten, belangenorganisaties en andere organisaties hebben een breed scholings- en cursusaanbod voor personen met een handicap. Inwoners met een handicap kunnen in eerste instantie gebruik maken van dit reguliere aanbod aan scholing en cursussen. Denk daarbij aan trainingen voor personen met een verstandelijke beperking, weerbaarheidstrainingen, omgaan met de eigen handicap en omgaan met geldzaken. Binnen de regio Nijmegen worden voor inwoners uit onze gemeente ook cursussen aangeboden ingevolge de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Web). Deze cursussen worden verzorgd door het ROC Nijmegen. Het gaat daarbij onder andere om het scholen van reken- en digitale vaardigheden, alfabetisering van nieuwe Nederlanders en cursusaanbod voor laaggeletterden. De inburgering en scholing van nieuwe Nederlanders heeft met ingang van 2022 ook een plek in het door de gemeente ingekochte onderwijsaanbod in het kader van de Nieuwe Wet Inburgering.

Conclusie
Het landelijk en regionaal scholings- en cursusaanbod is voldoende toegankelijk voor personen met een handicap. Weliswaar wordt hier nog (te) weinig gebruik van gemaakt. De gemeente gaat dit meer en beter onder de aandacht brengen bij inwoners met een handicap, zodat zij hier ook gebruik van maken.

Opgave
1.1 Het bestaande scholings- en cursusaanbod voor personen met een handicap meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.
Nee € Bestaand budget ☑ Doorlopend Scholen en VNG

Voorschool – *Consultatie, kinderopvang, voorschoolse educatie*
De GGD Gelderland-Zuid voert alle jeugdgezondheidszorg en wettelijke gezondheidstaken voor 0- tot en met 18-jarigen uit. Zo kunnen ouders van pasgeboren kinderen voor opvoedondersteuning en preventie jeugdgezondheidszorg terecht bij het consultatiebureau. Ook zijn er in elke kern mogelijkheden tot kinderopvang. In het belang van een goede ontwikkeling van kinderen subsidieert de gemeente peuteropvang voor kinderen van 2 tot 4 jaar. Ouders kunnen hier gebruik van maken als een kind nog niet naar de kinderopvang gaat. Het basisaanbod bestaat uit 2 dagdelen van 4 uur, gedurende 40 weken per jaar. Kinderen die een risico lopen op ontwikkelingsachterstanden kunnen

op indicatie van het consultatiebureau 2 dagdelen extra van de peuteropvang gebruik maken. Dit aanbod, veelal aangeduid als vve (voor- en vroegschoolse educatie) geldt vanaf 2,5 jaar. Alle peuteropvang is inkomensafhankelijk. Het aanbod wordt uitgevoerd door KION in de kernen Mook en Molenhoek. De gemeente kan ook een Sociaal Medische Indicatie (SMI) afgeven als er omstandigheden zijn in het gezin waardoor ouder(s) tijdelijk ontlast moeten worden en/of het kind risico loopt op een ontwikkelingsachterstand. Dit gebeurt in overleg met de jeugdarts van de GGD. Na de voorschoolse fase gaan kinderen over naar de basisschool. Een goede overdracht is in deze fase belangrijk voor de ontwikkeling van het kind en een soepele overgang naar de basisschool.

Conclusie
De gemeente biedt verschillende voorschoolse activiteiten aan die beschikbaar zijn voor jeugdigen met een handicap. Het is de gemeente nog niet in alle gevallen duidelijk waar de behoefte aan vroegschoolse activiteiten van scholen ligt met het oog op jeugdigen met een handicap. Dit wordt samen met de scholen geïnventariseerd. Uit contacten met scholen blijkt dat nog niet alle jeugdigen met een handicap in de voorschoolse fase een passende vorm van kinderopvang in combinatie met zorg krijgen. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden 'Passende kinderopvang'. De overdracht tussen de voorschoolse- en de basisschooltijd verloopt nog niet in alle gevallen naar tevredenheid. Dit is voornamelijk belangrijk voor jeugdigen met een handicap. Er komt meer aandacht voor deze overdracht.

Opgaven
1.2 Inventariseren behoefte aan vroegschoolse activiteiten op scholen ter ondersteuning van het onderwijsachterstandenbeleid.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Scholen en kinderopvang

1.3 Onderzoeken mogelijkheden van 'Passende kinderopvang' waarbij voor elk kind in de voorschoolse leeftijd een passende vorm van opvang in combinatie met zorg wordt georganiseerd, bij voorkeur in de eigen omgeving.
Nee € n.n.b. ☑ 2021 Kinderopvang

1.4 Optimaliseren overdracht van de kinderopvang naar het primair onderwijs.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Scholen, regio, GGD en kinderopvang

Veilig naar school – *leerlingenvervoer, maatjes, training*
De gemeente vindt het belangrijk dat alle jeugdigen op een veilige manier naar school kunnen en werkt op verschillende manieren aan de veiligheid rondom de scholen. Jeugdigen met een handicap kunnen de scholen in de gemeente op een veilig manier bereiken. Wanneer jeugdigen niet binnen het primair- of voortgezet onderwijs in de eigen gemeente geplaatst kunnen worden, zijn er in de regio Nijmegen en Noord-Limburg diverse vormen van onderwijs die wel passend kunnen zijn. Jeugdigen die op meer dan 6 kilometer van hun woning naar school gaan en die dichtbij geen passende school kunnen vindenkunnen gebruik maken van het Leerlingenvervoer. Het kan gaan om taxivervoer, maar ook om een vergoeding voor het openbaar vervoer of de fiets. Het leerlingenvervoer wordt veel gebruikt door jeugdigen met een handicap.

Conclusie
Jeugdigen met een handicap kunnen de scholen in de gemeente op een veilig manier bereiken. Als jeugdigen buiten de eigen gemeente naar school gaan, kunnen zij gebruik maken van het leerlingenvervoer. Leerlingenvervoer wordt veel gebruikt door jeugdigen met een handicap. De huidige situatie leidt niet tot een nieuwe of extra opgave.

Van school naar werk – *verbinden onderwijs en bedrijfsleven, loopbaanbegeleiding*
Namens de gemeente werken Bureau Leerplicht Nijmegen en WerkBedrijf intensief samen met ROC Nijmegen en Helicon om jeugdigen met een handicap te begeleiden van school naar betaald werk. WerkBedrijf zet participatiecoaches, participatietrajecten en re-integratietrajecten in, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke handicap van iedere jeugdige. Uitgangspunt is dat elke jeugdige participeert in de maatschappij. Voor jeugdigen met een arbeidsbeperking voor wie betaald werk (nog) niet mogelijk is, wordt gezocht naar vrijwilligerswerk, dagbesteding of andere activiteiten.

Conclusie
Jeugdigen met een handicap uit onze gemeente maken regelmatig gebruik van de begeleiding van Bureau Leerplicht en WerkBedrijf. Deze diensten worden ook de komende jaren aangeboden. Dit vraagt niet om extra opgaven.

2. Thuis

Wonen waar en hoe je wilt

Om voor inwoners een ‘thuis’ te creëren is het van belang dat de woning is ingericht naar de wensen en het gebruik van de bewoner. Als er aanpassingen aan de huidige woning nodig zijn, dient hierin tegemoet te worden gekomen. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij het woningaanbod, zelfstandig wonen, omgeving & locatie, eigen regie en veiligheid.

Met het inzetten op ‘Thuis’ voldoet de gemeente aan artikel 19 en artikel 28 van het VN-verdrag

Figuur 3: Thuis

Woningaanbod **–** *Passende woningen, Toegankelijke informatie over aanbod*
De basis voor het gemeentelijk woonbeleid is de ‘Woonvisie gemeente Mook en Middelaar – kwaliteit van wonen en leven 2017 - 2021’. Mede aan de hand van de woonvisie wordt gestuurd op het nieuwbouwaanbod en de bestaande woningvoorraad voor kwetsbare groepen. De focus ligt op de vergrijzing en de gevolgen hiervan op het wonen, maar er is ook aandacht voor personen met een

handicap. De volgende doelstellingen gerelateerd aan het onderwerp wonen en zorg worden genoemd in de woonvisie:

- personen zijn in staat zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen in de eigen woning en woonomgeving;
- er zijn voldoende geschikte woningen en woonvormen voor personen met lichamelijke, psychische of psychosociale handicap, inclusief de nodige zorg- en welzijnsvoorzieningen.
- bevorderen van en leren omgaan met domotica;
- prestatieafspraken met woningbouwcorporaties Destion en Woonzorg Nederland;
- een dementievriendelijke gemeente worden.

Conclusie
Op dit moment zijn er geen concrete signalen dat het huidige woningaanbod ontoereikend is voor personen met een handicap. De specifieke behoefte van gehandicapten voor woningen verdient de aandacht van de gemeente en haar partners. De huidige woonvisie loop in 2021 af. Het is de bedoeling dat in 2021 de woonvisie wordt herzien. In de nieuwe woonvisie worden nieuwe doelstellingen geformuleerd over het woningaanbod en zal er wederom aandacht zijn voor geschikte woonvormen voor personen met een handicap.

Opgave
2.1 Opstellen nieuwe woonvisie met daarin specifieke aandacht voor het woningaanbod voor personen met een handicap, levensloopbestendige woningen, combinatie wonen met zorg en beschermd wonen.

n.n.b. € n.n.b. ☑ 2021/2022 Woningcorporaties en zorgaanbieders

Zelfstandig wonen **–** *Woningaanpassingen, Wonen met zorg en ondersteuning*
De gemeente is er vanuit de Wmo voor verantwoordelijk dat personen met een handicap langer thuis kunnen blijven wonen. Zo kunnen personen met een handicap bijvoorbeeld een door de gemeente bekostigde toiletstoel, traplift, rolstoel of automatische deuropener krijgen. Ook grotere woningaanpassingen kunnen noodzakelijk zijn en er voor zorgen dat personen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Wanneer inwoners niet thuis kunnen en/of willen blijven wonen, dienen er voldoende alternatieven te zijn in de eigen gemeente. Met Ten Hove en Maasstaete heeft Woonzorg Nederland twee wooncomplexen voor senioren in Mook. Deze complexen zijn tevens geschikt voor personen met een handicap. In het centrum van Mook heeft ZZG Zorggroep het Mookerhof en Mookerplein gebouwd. Mookerhof biedt een beschermde woonvorm voor personen met dementie en Mookerplein biedt woonruimte voor personen die wel zelfstandig kunnen wonen, maar bij wie wel sprake is van een zorgvraag. Er zijn ook mogelijkheden om zelfstandig te wonen met ondersteuning vanuit het eigen netwerk. Landelijke wetgeving maakt het mogelijk om vergunningsvrij mantelzorgwoningen te bouwen.

De overheid verplicht om beschermd wonen te bieden voor personen met psychiatrische problematiek die niet in staat zijn zich op eigen kracht of met ondersteuning van het sociale netwerk te handhaven in de samenleving. Deze verplichting wordt gedecentraliseerd naar gemeenten. Centrumgemeente Nijmegen voert dit nu namens de gemeente uit. Samen met de gemeente Nijmegen is de afgelopen jaren een traject van ambulantisering gestart, waarbij aanbieders het aantal bedden afbouwen en het budget gebruiken voor meer ambulante plekken. Dit vanuit de gedachte dat personen eerder herstellen wanneer ze in de maatschappij blijven in plaats van dat er intramurale behandeling plaatsvindt. Uiteraard blijven er altijd plekken beschikbaar voor degenen die dit nodig hebben. In dit kader is in 2019 het convenant ‘Weer thuis’ afgesloten. De insteek is dat personen met psychische problemen (waar mogelijk) uitstromen uit de instellingen voor beschermd wonen en zelfstandig gaan wonen. Het is nu nog onduidelijk hoe de gemeente dit exact gaat invullen. Om deze groep te huisvesten worden er afspraken gemaakt met de woningcorporatie. Voor de resterende opgave

moeten we als gemeente, samen met de regio Nijmegen en Rivierenland, verkennen wat de mogelijkheden zijn.

Conclusie
Het huidige aanbod aan wonen in combinatie met zorg en het aantal woningen dat gebruikt kan worden voor beschermd wonen is met het oog op de toekomst niet toereikend. De gemeente hoort regelmatig dat inwoners moeten verhuizen omdat er geen geschikte woning gevonden kan worden. De gemeente werkt aan voldoende woningen voor beschermd wonen en (intensieve) ambulante ondersteuning. Dit komt terug in de nieuwe woonvisie. De gemeente staat open voor nieuwe initiatieven voor wonen in combinatie met zorg, maar is hiervoor afhankelijk van andere partijen.

Opgave
2.2 De gemeente zorgt, in samenwerking met de regio, voor een continuüm in aanbod van beschermd wonen en (intensieve) ambulante ondersteuning.
Nee € n.n.b. ☑ 2022 Regiogemeenten, zorgaanbieders, welzijn en woningcorporaties

2.3 De gemeente zorgt voor voldoende woonplekken om uitvoering te geven aan het convenant 'Weer Thuis'.
Nee € n.n.b. ☑ 2022 Regiogemeenten, zorgaanbieders, welzijn en woningcorporaties

Omgeving en Locatie **–** *Bereikbaarheid, Sociale omgeving*
Uit de interviews die gehouden zijn met mensen met een handicap, de uitvraag bij TIP en de gesprekken met de ASD blijkt dat met name trottoirs als ontoegankelijk worden ervaren door personen met een handicap. Inwoners benoemen dat er vaak auto's op de trottoirs staan, dat stoeptegels uitsteken en dat de trottoirs op plekken niet breed genoeg zijn. Ook zou de openbare weg op sommige plekken in de gemeente ontoegankelijk zijn voor personen met een handicap. De gemeente werkt samen met particulieren doorlopend aan het toegankelijker maken van de leefomgeving, openbare ruimte en voorzieningen. Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte en bij opgaves voor nieuwbouw wordt er gewerkt met de landelijke normen en richtlijnen van het CROW, een kennispartner van overheden, aannemers en adviesbureaus. Binnen deze richtlijnen is er aandacht voor het gebruik van hulpmiddelen en voorzieningen voor personen met een handicap. Bij aanpassingen in de openbare ruimte worden inwoners en belanghebbenden betrokken bij de planvorming middels inwonerparticipatie. Inwoners kunnen te allen tijde meldingen doorgeven aan de gemeente over de toegankelijkheid van de omgeving. De gemeente is verplicht om op deze meldingen te reageren. Dergelijke meldingen kunnen geïntegreerd worden in de bestaande omgevings- en onderhoudsplannen.

Om de toegankelijkheid van de omgeving in kaart te brengen is een schouw een veel gekozen instrument. Het organiseren van een schouw is echter uitsluitend zinvol als er financiële middelen beschikbaar zijn om de schouw te organiseren en uitkomsten uit een dergelijke schouw in de praktijk om te zetten naar concrete verbeteringen in de omgeving. Extra financiële middelen zijn op dit moment niet beschikbaar. Inwoners en organisaties zijn vrij om zelf een schouw te organiseren en/of zich te verenigen en kunnen meldingen doen binnen de bestaande gemeentelijke kanalen. Afhankelijk van de aard en omvang van de (her)inrichting kan met specifieke belangenorganisaties het gesprek aan worden gegaan.

Conclusie
Inwoners benoemen dat de publieke ruimte niet in alle gevallen inclusief is. De gemeente neemt meldingen mee in de bestaande omgevings- en onderhoudsplannen en kan met belangenorganisaties in gesprek gaan. Er worden geen financiële middelen om een schouw te organiseren of extra geld voor aanpassingen, buiten de reguliere onderhoudsbudgetten, beschikbaar gesteld.

Eigen regie **–** *Levensloopbestendige woningen, Recht van verhuizen*
Personen met een handicap willen graag zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving blijven wonen en aanpassingen van de huidige woning genieten over het algemeen de voorkeur boven verhuizen. Uit recente behoefte-onderzoeken blijkt dat er steeds meer behoefte is aan levensloopbestendige woningen voor kwetsbare doelgroepen, waaronder personen met een handicap. De gemeente zet samen met woningcorporatie Destion in op deze groeiende vraag. Destion bouwt bij voorkeur nog uitsluitend levensloopbestendige woningen en bevordert actief de doorstroming vanuit het bestaande woningaanbod, zodat de juiste personen in de juiste woningen terecht komen. Destion hanteert voor het toewijzen van hun woningen hun eigen woningverdeelsysteem, de gemeente heeft daar geen actieve rol in. Woningzoekenden met een Wmo-verhuisadvies of een medische woonindicatie kunnen bij het toewijzen van levensloopbestendige woningen voorrang krijgen bij de toewijzing. Zoals eerder benoemd kan de gemeente inwoners met een voorziening vanuit de Wmo ook helpen bij het levensloopbestendiger maken van hun woning. Ook is het via de provincie Limburg mogelijk om de lening ‘Duurzaam thuis’ af te sluiten. Deze lening is bedoeld voor woningeigenaren die hun woning levensloopbestendig willen maken.

Conclusie
Het huidige aanbod aan levensloopbestendige woningen is met het oog op de toekomst niet toereikend. In de nieuwe woonvisie is aandacht voor voldoende levensloopbestendige woningen.

Veiligheid **–** *Handelwijze bij calamiteiten*
Het veiligheidsgevoel in onze gemeente ligt hoog en incidenten komen niet in uitzonderlijke mate voor. Veiligheidsgevoelens van personen met een handicap is geen apart aandachtspunt in het gemeentelijk beleid. Wel is het onze taak om een veilige gemeente te creëren en het gevoel van veiligheid bij onze inwoners te vergroten. Dit doen we door samen te werken met Veilig Thuis, crisisdiensten, de brandweer, de politie en Rechtswinkel Gennep. De gemeente heeft daarnaast een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) in dienst.

Conclusie
De veiligheidsgevoelens van personen met een handicap heeft geen specifieke plek in het gemeentelijk beleid. Mede gezien het lage aantal incidenten ziet de gemeente geen aanleiding het beleid te wijzigen.

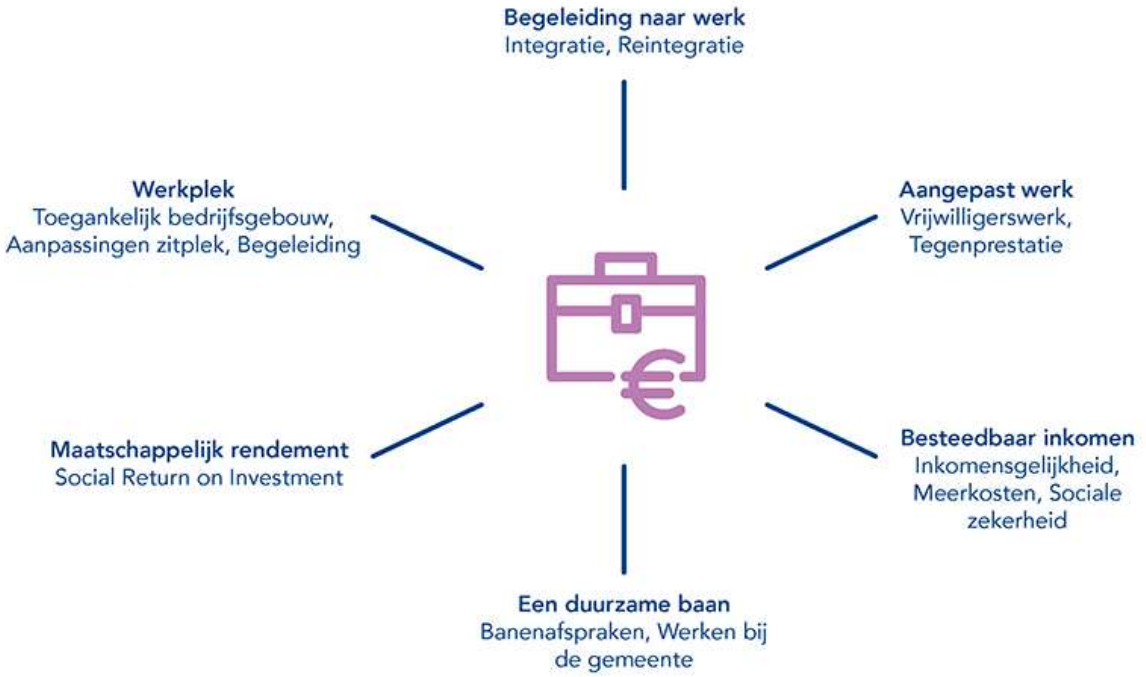
3. Werk & Inkomen

Maatschappelijke betekenis hebben

Het hebben van werk kan het gevoel van maatschappelijke betekenis sterk vergroten en draagt voor een belangrijk deel bij aan het inkomen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op begeleiding naar werk, aangepast werk, besteedbaar inkomen, duurzame baan, maatschappelijk rendement en werkplek.

Met het inzetten op 'Werk & Inkomen' voldoet de gemeente aan artikel 27 en 28 van het VN-verdrag

Figuur 4: Werk & Inkomen

Begeleiding naar werk **–** *Integratie, Re-integratie*

De gemeente ondersteunt inwoners vanuit de Participatiewet bij het vinden en behouden van werk. De gemeente werkt samen in de Modulaire gemeenschappelijke regeling (MGR) Rijk van Nijmegen, module WerkBedrijf. WerkBedrijf bemiddelt alle werkzoekenden naar werk en heeft specifieke trajecten voor inwoners met een handicap. Inwoners met een handicap worden bij voorkeur begeleid naar regulier werk, als dit (nog) niet mogelijk is wordt een baan aangeboden in de vorm van beschut werk. Inwoners met een arbeidsbeperking kunnen gebruik maken van intensieve, langdurige en blijvende dienstverlening, met een mix van instrumenten (scholing, werkervaringsplekken, jobcoaching, werkgeversdienstverlening, vervoer naar werk). De gemeenten in het Rijk van Nijmegen hebben het plan 'Werk voorop' vastgesteld. Een belangrijk uitgangspunt luidt: 'een gezonde arbeidsmarkt is een inclusieve arbeidsmarkt'. Een ander belangrijk onderdeel van dit plan is de voorziening 'Beschut Werk' waar voornamelijk personen met een handicap gebruik van maken.

Conclusie
Personen met een handicap maken vaker gebruik van begeleiding naar werk. De gemeente heeft aandacht voor personen met een handicap door hen de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben om te kunnen werken. De gemeente voert haar wettelijke taken uit en gaat daarbij uit van het plan 'Werk voorop'. Dit betreft geen extra opgaven.

Aangepast werk – *Vrijwilligerswerk, Tegenprestatie*

Bij het begeleiden van personen met een handicap is het uitgangspunt altijd regulier betaald werk. Dit is echter niet voor iedereen haalbaar. WerkBedrijf zoekt samen met personen met een arbeidsbeperking, en voor wie betaald werk (nog) niet mogelijk is, naar vrijwilligerswerk, dagbesteding of andere activiteiten. Personen die een hiervoor een indicatie hebben, kunnen werken bij sociale werkvoorziening Intos. De gemeente besteedt regelmatig werkzaamheden uit aan Intos. Het komt ook voor dat inwoners met een handicap vrijwilligerswerk doen in of buiten de gemeente. Daarbij werkt de gemeente met de tegenprestatie voor inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen. Inkomensconsulenten van de gemeente ondersteunen inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen bij het vinden van passend vrijwilligerswerk.

Conclusie
Op verschillende manieren worden personen een handicap begeleid naar aangepast werk. De huidige situatie geeft geen aanleiding tot nieuwe of extra opgaven.

Besteedbaar inkomen – *Inkomensgelijkheid, Meerkosten, Sociale zekerheid*

De gemeente biedt vanuit de Participatiewet, de Nota Minimabeleid en het Uitvoeringsplan Financiële Zelfredzaamheid en Schuldhulpverlening op verschillende manieren financiële ondersteuning aan. Voorbeelden zijn de bijstandsuitkering, de bijzondere bijstand, de collectieve ziektekostenverzekering voor minima (CZM), aanvullende inkomensvoorzieningen en/of een tegemoetkoming. Stichting Leergeld de Stuwwal, het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds hebben de opdracht om gezinnen en jeugdigen te ondersteunen bij gebrekkige financiële middelen. Chronisch zieken en gehandicapten kunnen vanuit de meedoen-regeling mee doen aan sport, cultuur en vrije tijd. Daarnaast is de gemeente vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) verantwoordelijk voor de uitvoering van schuldhulpverlening aan inwoners. PLANgroep voert dit uit namens de gemeente en Stichting Schuldhulpbuddy brengt met inwoners de financiële huishouding op orde en begeleidt inwoners in een vroeg stadium bij (beginnende) schuldenproblematiek.

Conclusie
Personen met een handicap maken meer gebruik van inkomensvoorzieningen, financiële ondersteuning en schuldhulpverlening, omdat het inkomen van deze groep gemiddeld lager ligt. De gemeente voert bestaande plannen uit. De gemeente brengt de hierboven genoemde mogelijkheden tot ondersteuning meer en beter onder de aandacht van inwoners.

Opgave
3.1 Het bestaande aanbod aan financiële ondersteuning meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.

 Nee € Bestaand budget ☑ Doorlopend Verschillende lokale partners

Een duurzame baan – *Banenafspraken, Werken bij de gemeente*

Binnen de eigen gemeentelijke organisatie werken personen met een (arbeids)beperking. Hiervoor is een apart budget beschikbaar gesteld. WerkBedrijf werkt aan het creëren van voldoende arbeidsplekken binnen de regio voor personen met een (arbeids)beperking. Werkgevers in de regio Rijk van Nijmegen hebben zich georganiseerd in de Inclusieve Ondernemers Nijmegen (ION).

Conclusie
De gemeente zet zich in om te voldoen aan de Wet banenafspraak en quotum arbeidsbeperkten en werkt samen met WerkBedrijf.

Maatschappelijk rendement **–** *Social Return on investment*

Social return is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De gemeente kan bij het verstrekken van opdrachten de opdrachtnemer stimuleren of verplichten om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt te betrekken bij de uitvoering van de opdracht. Social return is een vast onderdeel van alle aanbestedingen die de gemeente doet bij een opdrachtwaarde hoger dan € 50.000 en/of een minimale doorlooptijd van 3 maanden. De gemeente past toe dat 5% van de opdrachtwaarde en/of 7% van de loonsom gebruikt wordt voor Social Return. WerkBedrijf monitort en maakt afspraken met opdrachtnemers over Social Return.

Conclusie
De gemeente past, in samenwerking met WerkBedrijf, verschillende maatregelen toe op het gebied van Social Return. Dit is een vast onderdeel van de gemeentelijke bedrijfsvoering.

Werkplek – *Toegankelijkheid bedrijfsgebouw, Aanpassingen zitplek, Begeleiding*

De toegankelijkheid van gebouwen en werkplekken valt onder de verantwoordelijkheid van lokale ondernemers, scholen, instellingen etc.

Conclusie
Ondernemers zijn verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van gebouwen en werkplekken. De gemeente heeft geen opgaven op dit gebied.

4. Vrije tijd

Kunnen doen wat je wilt

Inwoners kunnen in hun vrije tijd deelnemen aan verschillende activiteiten. De gemeente vindt het belangrijk dat inwoners met een handicap deel kunnen nemen aan het dagelijkse leven. In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de toegankelijkheid van winkels en horeca, spelen en sporten, cultuur en evenementen, burgerschap, openbare gebouwen, informatie en natuur.

Met het inzetten op 'Vrije tijd' voldoet de gemeente aan artikel 9, artikel 21, artikel 29 en artikel 30 van het VN-verdrag

Figuur 5: Vrije tijd

Winkels en Horeca – *Toegankelijk, Bejegening*

In het Bouwbesluit en met de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2022 in het Besluit bouwwerken leefomgeving zijn voorschriften opgenomen over de toegankelijkheid van winkels en horeca. Als lokale ondernemers bij nieuwe ontwikkelingen een bouwvergunning willen krijgen, dienen zij zich hieraan te houden. Ook handhaaft de gemeente verplichtingen door reguliere vergunningverlening en handhaving. Winkels en horeca bepalen zelf in hoeverre ze toegankelijk zijn voor inwoners met een handicap en hoe ze hen bejegenen.

De gemeente kan inclusie wel onder de aandacht brengen bij lokale ondernemers en particulieren. Zo is in 2019 de 'gastvrijheidscheck' uitgevoerd en praat de gemeente met lokale ondernemers hoe zij winkels en horeca toegankelijker kunnen maken (zoals toiletgebruik en toegang). De gemeente heeft zich aangemeld bij MKB Nederland voor het programma MKB Toegankelijk. Bij dit programma worden ondernemers geholpen om toegankelijker te worden voor personen met een handicap. Verschillende winkels en horeca in de gemeente worden getest op toegankelijkheid, krijgen gratis consultatie en advies over de binnen- en buitenruimte en worden opgenomen in de ongehinderd app.

Conclusie
Bij de gemeente zijn geen signalen bekend dat winkels en horeca onvoldoende toegankelijk zijn. Ondernemers en particulieren zijn zelf verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van winkels en horeca. De gemeente handhaaft verplichtingen door reguliere vergunningverlening en handhaving. Wel kan de gemeente ondernemers helpen om toegankelijker te worden. De gemeente heeft zich in overleg met winkels en horeca aangemeld bij het programma MKB Toegankelijk.

Spelen en Sporten **–** *Sportaanbod, Speelruimtes, Sportvoorzieningen*
Inwoners met een handicap kunnen sporten en bewegen bij reguliere sportverenigingen en sportvoorzieningen. Als dit niet mogelijk is door een handicap zijn er verschillende mogelijkheden:

- Verschillende partijen werken samen in het sport- en cultuurstimuleringsprogramma MOVE waarin verenigingen een aanbod creëren voor personen met een handicap.
- In het Lokaal Sportakkoord hebben verschillende lokale partners afgesproken dat sporten voor iedereen toegankelijk moet zijn en het sportaanbod daar in voorziet.
- Met Uniek Sporten is er een sportloket waar personen met een handicap terecht kunnen voor begeleiding bij het vinden van de juiste sport. De gemeente is met Uniek Sporten in gesprek om het sportaanbod voor kwetsbare groepen te vergroten en meer bekendheid te genereren bij inwoners van de gemeente. Een voorbeeld is Wheels2sport waarin personen met een fysieke handicap sporthulpmiddelen kunnen gebruiken.
- Beweegroutes in Mook en Molenhoek. De route is toegankelijk voor personen met allerlei soorten handicaps.
- In Molenhoek en Middelaar staat een duofiets die door de Algemene Hulpdienst wordt beheerd. In Mook staat geen duofiets. De gemeente wil het initiatief bij de gemeenschap leggen en juicht een burgerinitiatief zoals dat in Middelaar tot stand is gekomen toe.

Conclusie
Het aanbod aan sport en bewegen voor personen met een handicap is uitgebreid en voldoende toegankelijk voor personen met een handicap. Om een nog passender sportaanbod te creëren voor personen met een handicap worden de komende jaren bestaande plannen uitgevoerd en wordt voortgebouwd op bestaande samenwerkingen. De gemeente brengt de hierboven genoemde mogelijkheden tot sporten meer en beter onder de aandacht van inwoners.

Opgave
4.1 Het bestaande sportaanbod meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.
Nee € Bestaand budget ☑ Doorlopend Verschillende lokale partners

Burgerschap **–** *Stemlocaties, Politieke en maatschappelijke activiteiten*
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanwijzen en inrichten van stemlokalen. De Kieswet kent enkele vereisten voor de inrichting van stemlokalen, waaronder toegankelijkheid voor personen met een handicap. De gemeente probeert zich zoveel mogelijk te houden aan de criteria van de Rijksoverheid die staan beschreven in de ‘Checklist toegankelijk stemlokalen’ en het ‘Actieplan toegankelijk stemmen’. De gemeente houdt bij de selectie en aanpassing van de stemlokalen al rekening met oprijplanken, parkeervoorzieningen voor gehandicapten, stemhokjes met verlaagd werkblad, goede verlichting, een loep bij het stembiljet en een leeslamp. De gemeente vindt het belangrijk dat personen met een handicap zoveel mogelijk zelfstandig kunnen stemmen. Als dat niet mogelijk blijkt te zijn, zijn stembureauleden geïnstrueerd om hen te helpen bij het stemmen.

Conclusie
Op enkele punten voldoen stemlocaties aan de criteria van de Rijksoverheid en op enkele nog niet. De gemeente zet zich de komende jaren in om de stemlocaties toegankelijker te maken en aan de landelijke richtlijnen te voldoen.

Opgave
4.2 Stemlocaties worden toegankelijker door te werken met de landelijke criteria.

Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Stemlocaties

Openbare gebouwen **–** *Bibliotheek, Stadhuis*
Met openbare gebouwen worden gebouwen bedoeld met een bijeenkomstfunctie. De gemeente is van veel van deze openbare gebouwen niet de eigenaar (zoals scholen en gebouwen op het gebied van welzijn en sociaal-cultureel werk). De eigenaren van openbare gebouwen zijn verplicht zich voor de toegankelijkheid te houden aan het Bouwbesluit en met de mogelijke invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2022 aan het Besluit bouwwerken leefomgeving. De gemeente heeft geen beleid op het toegankelijk maken van bestaand maatschappelijk vastgoed en (openbare) gebouwen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij eigenaren en beheerders. De gemeente kan enkel directe invloed uitoefenen op de toegankelijkheid van openbare gebouwen waar zij zelf geen eigenaar van is door voorwaarden te stellen aan subsidieverstrekking voor bepaalde activiteiten. Wel is de gemeente eigenaar van het gemeentehuis in Mook. Een aantal inwoners hebben in de rapportage van TIP Mook en Middelaar aangegeven dat het gemeentehuis niet toegankelijk zou zijn voor personen met een handicap. De gemeente gaat de toegankelijkheid van het gemeentehuis toetsen aan de hand van de ‘Checklist toegankelijkheid in openbare gebouwen’.

Conclusie
De gemeente is niet de eigenaar van verschillende openbare gebouwen in de gemeente. De verantwoordelijkheid voor toegankelijkheid ligt bij eigenaren en beheerders. De gemeente gaat voor de activiteiten die zij subsidieert als voorwaarden voor subsidieverstrekking opnemen dat activiteiten toegankelijk zijn voor personen met een handicap en kaart dit indien nodig aan in bestaande overleggen.

Opgave
4.3 Bij subsidieverstrekking als voorwaarden opnemen dat activiteiten die georganiseerd worden in openbare gebouwen toegankelijk zijn voor personen met een handicap.

Nee € Bestaand budget ☑ 2022 Subsidieaanvragers en eigenaren

4.4 De gemeente toetst de toegankelijkheid van het gemeentehuis aan de hand van de ‘Checklist toegankelijkheid in openbare gebouwen’.

Nee € n.n.b. ☑ 2021 -

Informatie **–** *Sociale kaart, Uitagenda*
De gemeente krijgt regelmatig te horen dat er onvoldoende informatie is over de verschillende sociale voorzieningen in de gemeente. De gemeente heeft geen ‘sociale verwijskaart’ waar informatie wordt gegeven over de verschillende soorten sociale voorzieningen in de gemeente. De gemeente gaat de informatievoorziening zo vormgeven dat die voor inwoners en verwijzers beschikbaar en toegankelijk is, ook voor personen met een handicap. De gemeente investeert en faciliteert al wel in digitaal buurtplatform Maasburen.nl. Op Maasburen.nl kunnen inwoners informatie krijgen over de verschillende voorzieningen in de gemeente en kunnen zij elkaar ontmoeten en vinden.

Op de website ‘Zorgeloos op vakantie’ staan uitjes beschreven die makkelijk toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De gemeente werkt samen met de regio Veluwe Arnhem Nijmegen om

meer toeristen te trekken. Hiervoor wordt een uitvoeringsprogramma uitgewerkt. Inclusie heeft een centrale plaats in dit uitvoeringsprogramma.

Conclusie
De informatievoorziening vanuit de gemeente over sociale voorzieningen is nog onvoldoende toegankelijk voor personen met een handicap. De gemeente gaat werken aan deze informatievoorziening. Ook werkt de gemeente een uitvoeringsprogramma uit om het toerisme in de regio inclusiever te maken.

Opgave
4.5 Ontwikkelen informatievoorziening die voor alle inwoners en verwijzers beschikbaar is.
n.n.b. € n.n.b. ☑ 2021 Maasburen.nl en overige lokale partners

4.6 Uitwerken uitvoeringsprogramma met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen om verschillende toeristische punten in de eigen gemeente en regio inclusiever te maken.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Regio Veluwe Arnhem Nijmegen

Natuur – *Bos, Strand, Park*
In samenwerking met de regio Nijmegen zijn diverse fiets- en wandelroutes beschikbaar die toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers. Het ‘familiepad’ op de Mookerheide is een wandelpad dat toegankelijk is voor personen in een rolstoel. Bij de aanleg van routes wordt rekening gehouden met personen met een handicap. Het familiepad is nu nog niet aangegeven in het Wandelroutenetwerk. Uit de rapportage van TIP Mook en Middelaar blijkt ook dat niet alle wandelpaden rolstoeltoegankelijk zijn. Om meer wandelpaden rolstoeltoegankelijker te maken bestaan er rolstoelen die geschikt zijn voor een ongelijke ondergrond. Op dit moment zijn deze rolstoelen niet beschikbaar in de gemeente Mook en Middelaar.

Conclusie
Niet alle wandelpaden zijn toegankelijk voor personen met een handicap. Hier wordt aan gewerkt door het familiepad op te nemen in het wandelroutenetwerk en op (een) nader te bepalen plek(ken) een rolstoel beschikbaar te stellen die geschikt is voor ongelijke ondergrond.

Opgave
4.7 Het familiepad opnemen in het wandelroutenetwerk en op een nader te bepalen plek een bankje plaatsen dat geschikt is om met een rolstoel aan te zitten.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Natuurmonumenten

4.8 Op (een) nader te bepalen plek(ken) in de gemeente is een rolstoel aanwezig die voor inwoners met een handicap toegankelijk is.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Lokale ondernemers

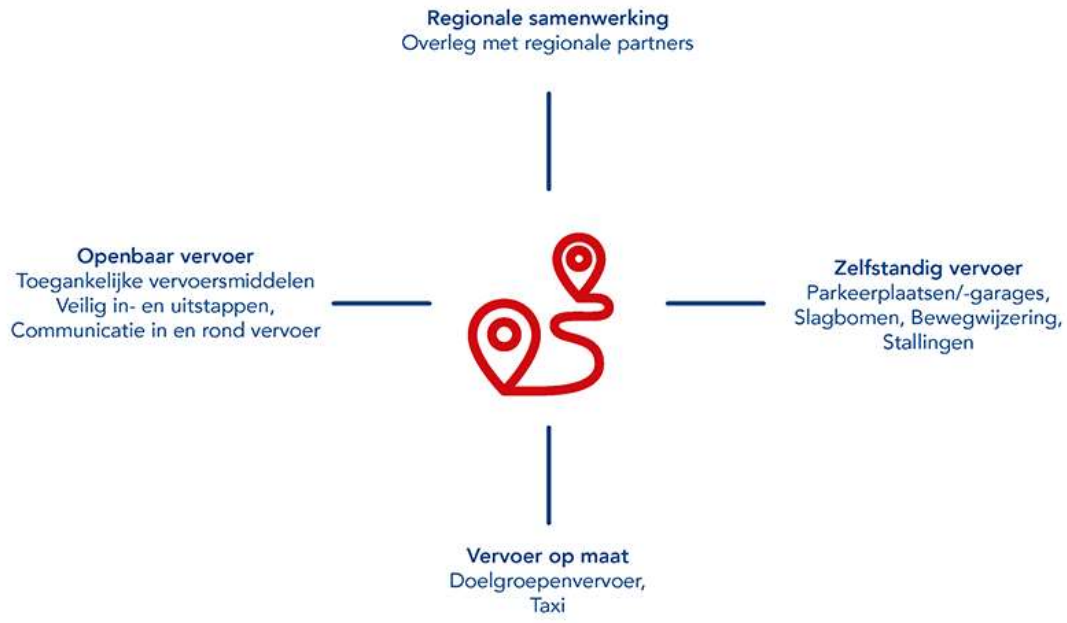
5. Vervoer

Jezelf kunnen verplaatsen

Goed en toegankelijk vervoer is essentieel voor een inclusieve samenleving, want inwoners moeten zich – al dan niet zelfstandig – kunnen verplaatsen. In dit hoofdstuk staan regionale samenwerking, zelfstandig vervoer, vervoer op maat en openbaar vervoer centraal.

Met het inzetten op 'Vervoer' voldoet de gemeente aan artikel 9 en artikel 20 van het VN-verdrag

Figuur 6: Vervoer

Regionale Samenwerking – *Overleg met regionale partners*

De gemeente Mook en Middelaar werkt, gezien de ligging, samen met zowel de regio Noord-Limburg als de regio Arnhem Nijmegen op het gebied van vervoer en mobiliteit. Met 'Trendsportal' wordt uitvoering gegeven aan de regionale mobiliteitsvisie Noord-Limburg. In de Regio Arnhem Nijmegen wordt samengewerkt binnen de kaders van SLIM & Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het doel van deze samenwerkingen is het mobieler maken van de regio door aantrekkelijke mobiliteitssystemen zoals collectief deelvervoer, het ondersteunen van de duurzaamheidstransitie en verbeteren van de bereikbaarheid. Bij het mobieler maken van de regio, is er ook specifieke aandacht voor personen met een handicap. Inclusie en toegankelijkheid zijn dan ook belangrijke doelstellingen van deze regionale samenwerking.

Conclusie
Voortzetten samenwerking in Limburg en Gelderland en het verder uitwerken van verschillende vervoersprojecten om de mobiliteit in onze gemeente te verbeteren.

Zelfstandig vervoer – *Parkeerplaatsen/-garages, Slagbomen, Bewegwijzering, Stallingen*

Toegankelijkheidseisen met betrekking tot vervoer zijn opgenomen in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte. De gemeente voert jaarlijks het reguliere onderhoud uit aan de openbare ruimte en inventariseert de verkeerscirculatie. In de gemeente zijn op verschillende plekken, nabij winkels en voorzieningen, gehandicaptenparkeerplaatsen aanwezig. Inwoners kunnen, onder een aantal voorwaarden, een gehandicaptenparkeerkaart aanvragen bij de gemeente om hier gebruik van te

maken. Ook kunnen inwoners, onder een aantal voorwaarden, een eigen gehandicaptenparkeerplaats aanvragen.

Conclusie
De gemeente voldoet aan de voorwaarden voor personen met een handicap om zich zelfstandig kunnen vervoeren. Personen met een handicap kunnen zich wenden tot de gemeente wanneer zij gebruik willen maken van een gehandicaptenparkeerplaats.

Vervoer op maat **–** *Doelgroepenvervoer, Taxi*
De gemeente is vanuit verschillende wettelijke taken verantwoordelijk voor vervoer van inwoners die daar recht op hebben. Inwoners kunnen alleen van onderstaande gebruik maken door een indicatie aan te vragen bij de gemeente. Inwoners moeten dan aan bepaalde voorwaarden voldoen.

- Het doelgroepenvervoer (leerlingen- en Wmo-vervoer) wordt in onze gemeente uitgevoerd door de vervoersorganisatie AVAN. AVAN beschikt over taxi's en (rolstoel)bussen en chauffeurs dienen aan verschillende kwaliteitseisen te voldoen, zoals ervaring met rolstoelgebruikers, het hanteren van zit- en tiltechnieken en overige praktische vaardigheden.
- De gemeente vergoedt het vervoer naar voorzieningen binnen de Jeugdwet en Wmo. Dit vervoer wordt door de zorgaanbieders georganiseerd en voldoet aan kwaliteitseisen.
- Wanneer bovenstaande voorzieningen niet voldoen, zijn er andere vervoersvoorzieningen mogelijk vanuit de Wmo en kunnen inwoners gebruik maken van Wmo hulpmiddelen (rolstoelen, scootmobielen en vervoersvoorzieningen) om de mobiliteit in en om het huis te verbeteren. Alle rolstoelen voldoen aan de Code VVR en zijn ISO gecertificeerd.
- De Algemene Hulpdienst biedt in incidentele situaties vervoer aan als een soort 'vriendendienst' als dat noodzakelijk blijkt in iemands persoonlijke situatie.

Vanaf 2021 zijn er voor alle inwoners van de gemeente voertuigen beschikbaar die gebruikt kunnen worden voor collectief deelvervoer. De gemeente gaat collectief deelvervoer beschikbaar maken voor een zo groot mogelijke groep inwoners en zoekt daarin de samenwerking met lokale partners.

Conclusie
Er zijn verschillende vervoersvoorzieningen beschikbaar voor personen met een handicap. Van de vervoersvoorzieningen die op indicatie worden verstrekt, wordt al veel gebruikt gemaakt. Dit zijn echter voorzieningen die relatief hoge kosten met zich meebrengen. De gemeente gaat kosteloze en/of goedkopere vervoersmogelijkheden meer onder de aandacht brengen bij inwoners. De gemeente maakt collectief deelvervoer beschikbaar voor alle inwoners.

Opgave
5.1 Meer onder de aandacht brengen van kosteloze en/of goedkope vervoersmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld collectief deelvervoer, ANWB AutoMaatje en de Zonnebloemauto.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Lokale partners

5.2 Collectief deelvervoer beschikbaar maken voor personen met een handicap.
Nee € Bestaand budget ☑ 2021 Lokale partners.

Openbaar vervoer – V*ervoersmiddelen, Veilig in- en uitstappen, Communicatie in en rond vervoer*
Inwoners kunnen gebruik maken van openbaar vervoer in de richting van Nijmegen en in zuidelijke richting met de aanwezigheid van lijn 83 en een treinverbinding. Het toegankelijker maken van het openbaar vervoer is een verantwoordelijkheid van de bus- en treinvervoerders en beheerders. De vervoerders maken momenteel al gebruik van rolstoelbruggen en voorzieningen voor blinden en doven. Verder zijn een deel van de bushaltes in de gemeente rolstoelvriendelijk en toegankelijk voor visueel beperkten. Treinstation Mook-Molenhoek is toegankelijk voor visueel beperkten door middel

van blindegeleidelijnen. Ook is het station in 2019 volledig rolstoelvriendelijk gemaakt door de NS. Vervoerder Arriva heeft daarnaast ook een trainingsprogramma om passagiers te leren van het openbaar vervoer gebruik te maken.

Er is reeds een buurtbus met een directe verbinding tussen Groesbeek en station Mook-Molenhoek. In 2020 zijn voorbereidingen getroffen voor de start van een werkgroep die zichzelf ten doel stelt om een nieuwe buurtbus in de gemeente Mook en Middelaar te bewerkstelligen. De precieze route van de nieuwe buurtbusverbinding moet nog worden bepaald. Het streven is dat de buurtbus alle kernen van de gemeente aandoet en stopt bij station Mook-Molenhoek.

Conclusie
De gemeente beschikt over goed openbaar vervoer, behalve in de kern Middelaar. Het openbaar vervoer is een verantwoordelijkheid van vervoerders en niet van de gemeente. De bushaltes en het treinstation zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap. De gemeente heeft doorlopend overleg met busvervoerders en NS/ProRail om het openbaar vervoer toegankelijker te maken voor personen met een handicap. De gemeente werkt aan een nieuwe buurtbusverbinding. De verwachting is dat personen met een handicap hier veel gebruik van zullen maken.

Opgave
5.3 Nieuwe buurtbusverbinding die ook personen met een handicap kan verplaatsen en vervoeren.
n.n.b. € n.n.b. ☑ 2021 Provincie, Breng, Connexxion, ProRail en overige lokale partners

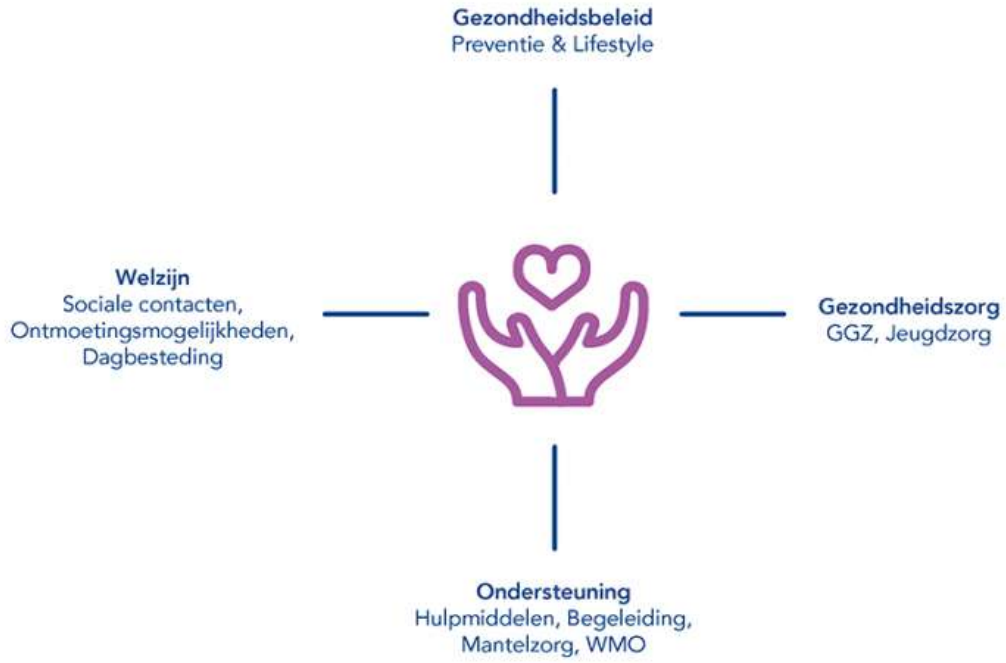
6. Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning

Assistentie dichtbij wanneer nodig

Verschillende vormen van maatschappelijke ondersteuning, welzijn en gezondheid zijn bij gemeenten belegd. Gemeenten zijn hier vanuit meerdere wetten verantwoordelijk voor. In dit hoofdstuk gaan we in op gezondheidsbeleid, gezondheidszorg, ondersteuning en welzijn.

Met het inzetten op 'Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning' voldoet de gemeente aan artikel 12, artikel 19, artikel 23, artikel 25 en artikel 26 van het VN-verdrag

Figuur 7: Welzijn, gezondheid & ondersteuning

Gezondheidsbeleid – *Preventie en Lifestyle*

Vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) heeft de gemeente de taak om een gezonde leefstijl te bevorderen en gezondheidsproblemen bij inwoners te voorkomen. Veel van deze taken zijn ondergebracht bij de GGD en worden samen met lokale partners uitgevoerd. De gemeente maakt inwoners bewust van de gevolgen van overgewicht, roken, alcoholgebruik, ouder worden, eenzaamheid, etc. De gemeente sluit zich aan bij landelijke, regionale en lokale acties die zich hier op richten. Gezonde voeding is een thema dat de gemeente de komende jaren meer aandacht wil geven. Ook verstrekt de gemeente subsidies aan welzijns- en professionele organisaties, stichtingen, burgerinitiatieven en andere activiteiten als daardoor de collectieve gezondheid bevorderd wordt.

Conclusie De gemeente doet mee aan landelijke, regionale en lokale acties en verstrekt subsidies als dit de collectieve gezondheid bevordert. Er zijn geen op dit moment geen campagnes gericht op inclusie. De komende jaren is hier meer aandacht voor.

Gezondheidszorg – *GGZ, Jeugdzorg*

De gemeente werkt op dit moment aan de implementatie van de nieuwe Wet verplichte GGZ en de decentralisatie van het beschermd wonen. Deze taken worden voornamelijk uitgevoerd door de GGD. De gemeente is vanuit de Jeugdwet verantwoordelijk voor alle jeugdhulp aan jeugdigen (en gezinnen)

die ondersteuning nodig hebben. De gemeente heeft in regionaal verband een volledig aanbod aan jeugdhulp ingekocht, waaronder begeleiding, GGZ, dyslexie, opvang, jeugdbescherming, dwang- en drangtrajecten. Zeer specialistische jeugdhulp is landelijk ingekocht. Het Sociaal Team van de gemeente, huisartsen, de jeugdarts, medisch specialisten en de jeugdbescherming kunnen jeugdhulp indiceren. Professionals van Synthese en/of vrijwilligers bieden ondersteuning en kortdurende begeleiding aan gezinnen met lichte opgroei- en opvoedvragen, om daarmee in de ondersteuningsbehoefte te voorzien. Waar nodig kan vervolgens alsnog ondersteuning vanuit de Jeugdwet worden ingezet. Dit moet ervoor zorgen dat kinderen gelijke kansen krijgen, dus niet al met een achterstand beginnen. Ook zetten we in op vroege mentale weerbaarheid. Regionaal verkennen we met scholen de mogelijkheid om cursussen voor mentale weerbaarheid te geven. Zo zorgen we enerzijds voor acceptatie en anderzijds helpen we kinderen in moeilijkheden om al op jonge leeftijd om te gaan met hun handicap. Tot slot is in 2020 een pilot gestart met Buurtgezinnen, waarbij gezinnen elkaar laagdrempelig ondersteunen. Loopt een gezin tegen problemen aan en moeten de gezinsleden ontlast worden, dan kunnen ze gekoppeld worden aan een stabiel gezin. De gezinnen maken afspraken hoe ze elkaar kunnen helpen.

Conclusie
Personen met een handicap kunnen gebruik maken van een uitgebreid aanbod aan GGZ en jeugdhulp. Bestaande plannen worden uitgevoerd en we bouwen voort op bestaande samenwerking.

Ondersteuning **–** *Hulpmiddelen, Begeleiding, Mantelzorg, Wmo*
De gemeente is vanuit de Wmo verantwoordelijk voor alle vormen van maatschappelijke ondersteuning aan inwoners. De gemeente heeft een volledig aanbod aan maatschappelijke ondersteuning lokaal en regionaal ingekocht, zoals hulpmiddelen, dagbesteding, woonvoorzieningen, hulp bij het huishouden, begeleiding en GGZ. Ook zijn er bepaalde vormen van maatschappelijke ondersteuning landelijk ingekocht, omdat dit te specifieke problematiek betreft. Het Sociaal Team van de gemeente kan de maatschappelijke ondersteuning indiceren. De gemeente Mook en Middelaar kent verder verschillende algemene voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn, zoals het algemeen maatschappelijk werk en een steunpunt voor mantelzorgers. Maatschappelijk werkers van Synthese ondersteunen inwoners bij sociaal-maatschappelijke participatie en beperkingen. De lokale afdeling van de Zonnebloem organiseert activiteiten voor mensen met een handicap en gemeentelijke vrijwillige ouderenadviseurs gaan op huisbezoeken. Mantelzorg Mook en Middelaar biedt een breed aanbod aan ondersteuning aan voor mantelzorgers. De gemeente verstrekt een subsidie aan Stichting Rechtswinkel Gennep voor de uitvoering van een discriminatiemeldpunt. Personen kunnen hier terecht in het geval van discriminatie, bijvoorbeeld wanneer dit het gevolg is van een handicap.

Conclusie
Personen met een handicap kunnen gebruik maken van een uitgebreid aanbod aan Wmo- en algemene voorzieningen. Bestaande plannen worden uitgevoerd en we bouwen voort op bestaande samenwerking.

Welzijn – *Sociale contacten, Ontmoetingsmogelijkheden, Dagbesteding*
De gemeente is vanuit de Wmo verantwoordelijk voor een sluitend aanbod aan ontmoetingsmogelijkheden. Welzijnsorganisaties zetten zich al in voor inwoners met een handicap. Onze gemeente kent drie gemeenschapshuizen en vier breed gedragen ontmoetingsplaatsen voor alle inwoners en voor kwetsbare groepen. In Middelaar is de Dörpskamer in MFC de Koppel de belangrijkste ontmoetingsplaats. MFC de Koppel is goed toegankelijk voor inwoners met een handicap. Molenhoek kent twee ontmoetingsplaatsen met het Lees- en Ontmoetingspunt (LOP) en gemeenschapshuis de Wieken. De gemeenschapshuizen en ontmoetingsplaatsen in Molenhoek zijn oudere gebouwen en niet op alle niveaus voor iedereen toegankelijk. In Mook vervult ’t Môks Café de rol van ontmoetingsplaats. De gemeente ontvangt regelmatig signalen dat het Môks Café ontoegankelijk is voor personen met een handicap.

De toegankelijkheid voor personen met een handicap is afhankelijk van het (verhuur)beleid van de eigenaar/beheerder. De eigenaren van gebouwen met een openbare functie zijn verplicht zich voor de toegankelijkheid van de openbare gebouwen te houden aan het Bouwbesluit en met de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2022 aan het Besluit bouwwerken leefomgeving. De gemeente gaat voor ontmoetingsactiviteiten die zij subsidieert als voorwaarde voor subsidieverstrekking opnemen dat activiteiten toegankelijk moeten zijn voor personen met een handicap. De gemeente is bereid om mee te denken hoe activiteiten toegankelijker gemaakt kunnen worden.

Niet alle inwoners uit onze gemeente hebben een breed netwerk waar zij op terug kunnen vallen. Daarom koppelen welzijnsorganisatie Proteion en digitaal buurtplatform Maasburen.nl maatjes aan bijvoorbeeld personen met een handicap. Een maatje kan op verschillende manieren inwoners met een handicap helpen, zoals bij contact maken of meer alledaagse zaken. Proteion en Maasburen.nl worden door de gemeente financieel ondersteund om deze diensten mogelijk te maken.

Conclusie
De gemeente kent verschillende ontmoetingsmogelijkheden die geschikt zijn voor personen met een handicap. Deze ontmoetingsmogelijkheden zijn nog niet allemaal even toegankelijk. De gemeente gaat hier rekening mee houden in haar subsidieverstrekking. Ook wordt er een breed gedragen en toegankelijke ontmoetingsplaats in Mook gemist. De komende tijd onderzoeken wij samen met een aantal partners of en hoe een ontmoetingsplaats kan worden gerealiseerd.

Opgaven
6.1 Bij subsidieverstrekking als voorwaarde opnemen dat activiteiten die georganiseerd worden in het kader van ontmoeting toegankelijk zijn voor personen met een handicap.

Nee | € Bestaand budget | ☑ 2022 | Subsidieaanvragers en eigenaren

7. Algemeen

De eigen gemeentelijke organisatie heeft ook invloed op lokale inclusie. In het hoofdstuk ‘Algemeen’ staat de eigen organisatie centraal, zoals het ondertekenen van het ‘Manifest: Iedereen doet mee’, trainingen voor gemeenteambtenaren en de gemeentelijke website.

Manifest: Iedereen doet mee

Met het vaststellen van deze LIA heeft de gemeente beleid specifiek gericht op lokale inclusie en personen met een handicap. Het is van belang dat de gemeente dit ook naar buiten toe uitdraagt. Dit doen we door aandacht te vragen voor de LIA en het ‘Manifest: Iedereen doet mee’ te ondertekenen.

Conclusie
Met het ondertekenen van dit manifest laat de gemeente Mook en Middelaar zien een inclusieve gemeente te (willen) zijn waarin iedereen mee kan doen.

Opgave

a. De gemeente ondertekent het ‘Manifest: Iedereen doet mee’.

Nee € Bestaand budget ☑ 2021 -

Training inclusie voor medewerkers gemeente

Inclusie en toegankelijkheid voor personen met een handicap is reeds een belangrijk onderdeel in de gemeentelijke plan- en beleidsvorming. De gemeente organiseert in het kader van dit plan een training waarin centraal staat wat we als gemeente kunnen doen op het gebied van inclusie voor personen met een handicap en hoe je inclusie integreert in beleids- en planvorming.

Conclusie
Het vaststellen van deze LIA is een begin om de gemeente toegankelijker te maken voor personen met een handicap. Om dit goed tussen de oren van de medewerkers van de gemeente te krijgen zijn trainingen nodig.

Opgave

b. Medewerkers van de gemeente worden geschoold om inclusie in het dagelijkse werk in te passen en inwoners met een handicap te betrekken bij beleidsvorming.

Nee € Bestaand budget ☑ 2021/2022 -

Training schrijven op B1-niveau en communicatie voor medewerkers gemeente

De gemeente probeert zo veel mogelijk op B1-niveau te communiceren met inwoners. Uit een analyse van een communicatiebureau blijkt dat de gemeentelijke communicatie nog vaak te moeilijk werd bevonden door inwoners. Met name laaggeletterden hebben moeite om de gemeentelijke communicatie goed te begrijpen. Medewerkers van de gemeente volgen een training om beter te communiceren naar inwoners toe. Daarnaast is er een coördinator laaggeletterdheid beschikbaar voor de gemeente die helpt om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en die laaggeletterdheid kan koppelen aan andere gemeentelijke terreinen.

Conclusie
De communicatie van de gemeente is voor laaggeletterden soms moeilijk te begrijpen. Medewerkers van de gemeente worden hierop getraind.

Opgave

c. Medewerkers van de gemeente worden geschoold om op B1-niveau te schrijven.

Nee € Bestaand budget ☑ 2021 -

Gemeentelijke website

Vanaf september 2020 geldt het Besluit digitale toegankelijkheid overheid. In dit besluit staat dat websites van overheidsinstanties moeten voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor digitale toegankelijkheid en toegankelijkheidseisen en dat zij een toegankelijkheidsverklaring moeten hebben. Samen met het web-bedrijf wordt in 2020 en 2021 een digitale toegankelijkheidstest georganiseerd. Ook wordt er een toegankelijkheidsverklaring opgesteld. Voorbeelden van 'tools' die helpend kunnen zijn voor personen met een handicap zijn: een 'luistertoets', hoog/laag contrast en communicatie op B1-niveau. Hierover zijn we met het web-bedrijf in gesprek.

Conclusie
De gemeente onderzoekt of de gemeentelijke website voldoet aan wettelijke verplichtingen en toegankelijkheidsnormen. Op basis van deze resultaten gaat de gemeente de website toegankelijker maken voor inwoners met een handicap.

Opgave

d. Uitvoeren toegankelijkheidstest en opstellen toegankelijkheidsverklaring.

Nee € n.n.b. ☑ 2021 Web-bedrijf SIM

Vertrouwenspersonen

Personen met een handicap kunnen gebruik maken van onafhankelijke cliëntondersteuners en vertrouwenspersonen wanneer zij problemen ervaren met betrekking tot hun handicap. Deze onafhankelijke cliëntondersteuners en vertrouwenspersonen zijn niet in dienst van de gemeente. Als personen met een handicap zich gediscrimineerd voelen, kunnen zij contact opnemen met de Rechtswinkel Gennep. Wanneer personen met een handicap zich niet gehoord voelen of zij het gevoel hebben dat hen onrecht is aangedaan kunnen ze ook via de klachtenprocedure een klacht indienen bij de gemeente.

8. Conclusie

In het hoofdstuk ‘Conclusie’ staat een samenvatting van de LIA en wordt beschreven wat de LIA vraagt aan financiële middelen en ambtelijke inzet. Een analyse van de opgaven staat in het uitvoeringsprogramma.

Analyse – Hoe inclusief is de gemeente Mook en Middelaar?

Op veel levensdomeinen is de gemeente Mook en Middelaar inclusief voor personen met een handicap. Hier wordt op veel gemeentelijke terreinen, binnen bestaand beleid en reguliere gemeentelijke werkzaamheden, met verschillende samenwerkingspartners aan gewerkt. Zo gebeuren er al veel goede dingen voor personen met een handicap op het gebied van mobiliteit, zorg, sport, werk en inkomen.

De gemeente is nog niet in alle gevallen toegankelijk voor inwoners. Uit het VN-verdrag blijkt dat drie onderwerpen altijd van belang en noodzakelijk zijn om te komen tot een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen, namelijk (1.) bewustwording, (2.) ontmoeting en (3.) fysieke en sociale toegankelijkheid en de aanwezigheid van informatie. Uit een analyse over de verschillende subdomeinen blijkt dat de gemeente dan ook met name op deze onderwerpen nog stappen kan maken in de ambitie om een inclusieve gemeenschap te zijn. Dit zijn de belangrijkste conclusies en opgaven:

Belangrijkste conclusies

- De publieke ruimte is niet in alle gevallen toegankelijk voor personen met een handicap.
- Ontmoetingsplaatsen en openbare gebouwen zijn niet in alle gevallen toegankelijk voor personen met een handicap.
- De informatievoorziening behoeft aandacht. Er zijn veel mogelijkheden voor ondersteuning, maar lang niet alle personen met een handicap zijn hiervan op de hoogte.
- Niet alle medewerkers van de gemeente zijn zich bewust van de drempels die personen met een handicap ervaren.
- Er zijn naar verwachting te weinig woningen om alle mensen met een handicap in de toekomst in te voorzien.

Belangrijkste opgaven

- Meldingen over de publieke ruimte worden meegenomen in bestaande omgevings- en onderhoudsplannen. Waar nodig is er overleg met belangenorganisaties.
- De gemeente stelt als voorwaarde aan subsidieverstrekking dat ontmoetingsplaatsen en activiteiten in openbare gebouwen toegankelijk zijn voor personen met een handicap.
- De gemeente werkt aan de informatievoorziening binnen het Sociaal Domein, het toegankelijk maken van de website en besteedt meer aandacht aan bestaande mogelijkheden tot ondersteuning.
- Medewerkers van de gemeente krijgen twee trainingen om bewustwording te vergroten en inclusie in de gemeentelijke communicatie, dagelijkse werkzaamheden en beleidsvorming toe te passen.
- Opstellen nieuwe woonvisie met aandacht voor het woningaanbod voor personen met een handicap, levensloopbestendige woningen, combinatie wonen met zorg en beschermd wonen.

De LIA gaat voornamelijk over wat de gemeente op dit moment doet om inclusief te zijn en wat personen met een handicap nodig hebben om de gemeenschap toegankelijker te maken. Echter, de LIA moet een plan zijn dat gedragen wordt vanuit de gemeenschap. Binnen de beschikbare middelen en ambtelijke capaciteit is het mogelijk om 1) een communicatieplan uit te werken en 2) met de ASD te overleggen hoe we de gemeenschap willen betrekken bij de uitvoering van de LIA.

Uit de LIA blijkt daarnaast dat verantwoordelijkheden en eigenaarschap in veel gevallen niet bij de gemeente liggen, maar bij eigenaren, beheerders en particulieren. Zij blijven verantwoordelijk. De

gemeente werkt met hen samen, evenals met inwoners en relevante partners. De gemeente stimuleert burgerinitiatieven waar mogelijk met een vonkje of subsidie. Bij de uitvoering van de LIA zal de werkgroep van de ASD nauw betrokken blijven.

Ambtelijke inzet

De meeste gemeentelijke opgaven vallen onder bestaand beleid, reguliere werkzaamheden en zijn reeds ondergebracht binnen de gemeentelijke organisatie. Om lokale inclusie een plek te geven in de gemeentelijke organisatie stellen we 1.) een ‘kerngroep lokale inclusie’ in die samenwerkt aan de uitvoering van de LIA en hier aandacht voor vraagt binnen de eigen organisatie en stellen we 2.) een ‘contactfunctionaris lokale inclusie’ in die de LIA monitort, de kerngroep voorzit, contactpersoon is voor de gemeenschap en inclusie uitdraagt aan de gemeenschap. Met de werkzaamheden van de kerngroep lokale inclusie en de contactfunctionaris[1] wordt in de bestaande ambtelijke capaciteit rekening gehouden.

Financieel

Vanuit het Rijk worden gemeenten niet gecompenseerd voor de uitvoering van het VN-verdrag. Voor de uitvoering van deze LIA zijn geen extra financiële middelen beschikbaar. De verschillende opgaven worden opgevangen binnen bestaande gemeentelijke budgetten. Daar is rekening mee gehouden bij het ambitieniveau van deze LIA.

Uitvoeringsprogramma

Het uitvoeringsprogramma geeft de belangrijkste opgaven van de gemeente weer in het kader van de LIA. Het uitvoeringsprogramma staat op de volgende pagina.

[1] De contactfunctionaris lokale inclusie is naar verwachting 64 uur per jaar kwijt aan de genoemde taken.

= extra ambtelijke inzet? € = extra geld nodig? ☑ = actie afgerond? = samenwerkingspartners?

1. Onderwijs & Ontwikkeling					
Nr.	Opgave		€	☑	
1.1	Het bestaande scholings- en cursusaanbod voor personen met een handicap meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.	Nee	Bestaand budget	Doorlopend	Scholen en VNG
1.2	Inventariseren behoefte aan vroegschoolse activiteiten op scholen ter ondersteuning van het onderwijsachterstandenbeleid.	Nee	Bestaand budget	2021	Scholen en kinderopvang
1.3	Onderzoeken mogelijkheden van 'Passende kinderopvang' waarbij voor elk kind in de voorschoolse leeftijd een passende vorm van opvang in combinatie met zorg wordt georganiseerd, bij voorkeur in de eigen omgeving.	Nee	n.n.b.	2021	Kinderopvang
1.4	Optimaliseren van de overdracht van de kinderopvang naar het primair onderwijs.	Nee	Bestaand budget	2021	Scholen, regio, GGD en kinderopvang
2. Thuis					
Nr.	Opgave		€	☑	
2.1	Opstellen nieuwe woonvisie met daarin specifieke aandacht voor het woningaanbod voor personen met een handicap, levensloopbestendige woningen, combinatie wonen met zorg en beschermd wonen.	n.n.b.	n.n.b.	2021 / 2022	Woningcorporaties en zorgaanbieders
2.2	De gemeente zorgt, in samenwerking met de regio, voor een continuüm in aanbod van beschermd wonen en (intensieve) ambulante ondersteuning.	Nee	n.n.b.	2022	Regiogemeenten, zorgaanbieders, welzijn en woningcorporaties
2.3	De gemeente zorgt voor voldoende woonplekken om uitvoering te geven aan het convenant 'Weer Thuis'.	Nee	n.n.b.	2022	Regiogemeenten, zorgaanbieders, welzijn en woningcorporaties

3. Werk & Inkomen					
Nr.	Opgave		€	☑	
3.1	Het bestaande aanbod aan financiële ondersteuning meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.	Nee	Bestaand budget	Doorlopend	Lokale partners
4. Vrije tijd					
Nr.	Opgave		€	☑	
4.1	Het bestaande sportaanbod meer en beter onder de aandacht brengen van inwoners.	Nee	Bestaand budget	Doorlopend	Verschillende lokale partners
4.2	Stemlocaties worden toegankelijker door te werken met de landelijke criteria.	Nee	Bestaand budget	Doorlopend	Stemlocaties
4.3	Bij subsidieverstrekking als voorwaarde opnemen dat activiteiten die georganiseerd worden in openbare gebouwen toegankelijk zijn voor personen met een handicap.	Nee	Bestaand budget	2022	Subsidie-aanvragers en eigenaren
4.4	De gemeente toetst de toegankelijkheid van het gemeentehuis aan de hand van de ‘Checklist toegankelijkheid in openbare gebouwen’.	Nee	n.n.b.	2021	-
4.5	Ontwikkelen informatievoorziening die voor alle inwoners en verwijzers beschikbaar is.	n.n.b.	n.n.b.	2021	Gemeente, Maasburen.nl en overige lokale partners
4.6	Uitwerken uitvoeringsprogramma met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen om verschillende toeristische punten in de eigen gemeente en regio inclusiever te maken**.**	Nee	Bestaand budget	2021	Regio Veluwe Arnhem
4.7	Het familiepad opnemen in het wandelroutenetwerk en op een nader te bepalen plek een bankje plaatsen dat geschikt is om met een rolstoel aan te zitten.	Nee	Bestaand budget	2021	Natuurmonumenten
4.8	Op (een) nader te bepalen plek(ken) in de gemeente is een rolstoel aanwezig die voor inwoners met een handicap toegankelijk is.	Nee	Bestaand budget	2021	Lokale ondernemers

5. Vervoer					
Nr.	Opgave		€	☑	
5.1	Meer onder de aandacht brengen van kosteloze en/of goedkope vervoersmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld ANWB AutoMaatje en de Zonnebloemauto.	Nee	Bestaande budget	2021	Lokale partners
5.2	Collectief deelvervoer beschikbaar maken voor personen met een handicap.	Nee	Bestaand budget	2021	Lokale partners
5.3	Nieuwe buurtbusverbinding die ook personen met een handicap kan verplaatsen en vervoeren.	n.n.b.	n.n.b.	2021	Provincie, Breng, Connexxion, ProRail en overige lokale partners
6. Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning					
Nr.	Opgave		€	☑	
6.1	Bij subsidieverstrekking als voorwaarden opnemen dat activiteiten die georganiseerd worden in het kader van ontmoeting toegankelijk zijn voor personen met een handicap.	Nee	Bestaand budget	2022	Subsidie-aanvragers en eigenaren
7. Algemeen					
Nr.	Opgave		€	☑	
7.1	De gemeente ondertekent het ‘Manifest: Iedereen doet mee’.	Nee	Bestaand budget	2021	-
7.2	Medewerkers van de afdeling Samenleving worden geschoold om inclusie in het dagelijkse werk in te passen en inwoners met een handicap te betrekken bij beleidsvorming.	Nee	Bestaand budget	2021/2022	-
7.3	Ambtenaren van de afdeling Samenleving worden geschoold om op B1-niveau te schrijven.	Nee	Bestaand budget	2021	-
7.4	Uitvoeren toegankelijkheidstest en opstellen toegankelijkheidsverklaring.	Nee	n.n.b.	2021	Web-bedrijf SIM

INSPRAAKNOTITIE LOKALE INCLUSIE AGENDA (LIA)

Legenda gebruikte symbolen: V = aangepast O = al opgenomen in LIA of bestaand beleid Δ = op andere manier verwerkt X= niet verwerkt of aan tegemoet gekomen

Wie	Onderwerp	Inhoud input	Aanpassing	Reactie college
Destion	Thuis – eigen regie	Tekstvoorstellen gedaan	V	Tekstvoorstellen zijn overgenomen.
Maasburen	Vrije tijd – winkels en horeca	Maak afspraken met lokale ondernemers over toiletbezoek voor mensen met een handicap. Communiceer hierover	V	Een ambtelijke afvaardiging van het college gaat met verschillende ondernemers in gesprek om te spreken over toiletbezoek voor mensen met een handicap. Het college neemt dit ook mee in het programma MKB Toegankelijk van MKB Nederland die ondernemers adviseert in het kader van toegankelijkheid. Dit is toegevoegd aan de LIA.
Zonnebloem	Inleiding	2000 mensen met een beperking is niet weinig, anders verwoorden	V	Weggehaald dat het om relatief weinig personen gaat, aangepast in de LIA.
	Welzijn, gezondheid en ondersteuning - Ondersteuning	Zonnebloem noemen als algemene voorzieningen die zich inzet voor personen met een handicap.	V	Toegevoegd in de LIA.
	Algemeen	Benoemen gemeentelijke klachtenregeling, ombudsman of vertrouwenspersoon wanneer mensen zich niet gehoord voelen.	V	Toegevoegd in de LIA.
	Conclusie	Wat doet de contactfunctionaris LIA?	O	De contactfunctionaris monitort de voortgang van de LIA en dus van het uitvoeringsprogramma. Andere belangrijke taken zijn voorzitten gemeentelijke kerngroep, contactpersoon voor de gemeenschap en inclusie uitdragen aan de gemeenschap
Algemene Hulpdienst	Algemeen	De groep ouderen mist in de LIA	Δ	Het college heeft in de LIA voldoende aandacht voor de brede doelgroep ouderen. Het VN-verdrag Handicap richt zich namelijk op alle soorten handicaps die mensen kunnen beperken in het meedoen in de samenleving. Het gaat om lichamelijke en mentale (psychische en verstandelijke) beperkingen, handicaps en chronische ziekten. Het klopt dat ouderen vaker beperkingen ervaren en handicaps hebben. We kiezen er niet voor om alle verschillende doelgroepen uit te schrijven, maar het te hebben over de brede groep ‘personen met een handicap’. Zij vormen dan ook een belangrijk doelgroep van dit plan. Het beleid voor ouderen is

INSPRAAKNOTITIE LOKALE INCLUSIE AGENDA (LIA)

Legenda gebruikte symbolen: V = aangepast O = al opgenomen in LIA of bestaand beleid Δ = op andere manier verwerkt X= niet verwerkt of aan tegemoet gekomen

				reeds opgenomen in het plan van aanpak seniorvriendelijke gemeente.
	Vervoer	De Algemene Hulpdienst biedt géén vervoer van A naar B op verzoek en tegen betaling. Dat zou van de AHD een soort taxibedrijf maken. Het vervoer dat de AHD biedt dient gezien te worden als een soort vriendendienst als aanvulling op de hoofdtaak van de dienst.	V	Tekst van de LIA is aangepast
Adviesraad Sociaal Domein	Inleiding	In de inleiding geeft u aan dat het opstellen van een LIA geen verplichting is. Wij vragen ons af wat de meerwaarde van deze zinsnede is. Op welke manier had de gemeente anders invulling willen geven aan de wettelijke opgave een periodiek plan op te stellen voor invoering van het VN verdrag?	O	Gebruik maken van het instrument LIA is niet verplicht. Uitvoering geven aan het VN-verdrag wel. Dit staat uitgelegd in de inleiding. De LIA is het meest gebruikte, maar niet enig denkbare instrument om plannen te maken voor de invoering van het VN-verdrag.
	Inleiding	Terecht geeft u aan dat bij reeds bestaand beleid er keuzes/prioriteiten gesteld moeten worden. Het is relevant voor het kweken van begrip en acceptatie dat die keuzes uitgelegd worden. Bij nieuw beleid moet, zoals u zelf stelt, direct rekening worden gehouden met een inclusieve samenleving.	O	Deze opmerking onderschrijven wij.
	Inleiding	Op blz. 4 onder 'Hoe is de LIA tot stand gekomen?' moet één woord vervangen worden: ASD werkgroep om UITVOERING te geven moet zijn om INVULLING te geven.	V	Aangepast in de LIA
	Algemeen	Het is van grote waarde om (ervarings) deskundigen te betrekken bij de uitvoering van de LIA. Wij zijn benieuwd hoe u dit specifiek gaat aanpakken.	X	Hier zijn nog geen concrete plannen voor. We overleggen graag met de ASD over de invulling van dit advies.
	Algemeen	Tegen het licht van het krapper worden van het gemeentelijk budgetbudget, maakt de ASD zich ernstige zorgen over wat er in de praktijk overblijft van de voorgenomen acties. In de LIA		Op het moment dat er bezuinigingen plaats vinden met betrekking tot bestaande budgetten, dan kan dit inderdaad ook iets betekenen voor de uitvoering van de LIA. Dit is afhankelijk van op wélke budgetten er wordt bezuinigd. Wij

INSPRAAKNOTITIE LOKALE INCLUSIE AGENDA (LIA)

Legenda gebruikte symbolen: V = aangepast O = al opgenomen in LIA of bestaand beleid Δ = op andere manier verwerkt X= niet verwerkt of aan tegemoet gekomen

		wordt bij een aantal levensdomeinen en daarmee sub domeinen, beschreven dat er geen (extra) inzet van geld of menskracht beschikbaar komt. Wat betekent dit als er knopen worden doorgehakt, om te komen tot verregaande bezuinigingen en daarmee krapper wordende budgetten ? En zeker voor de termijn na 2021? Wij vernemen graag uw uitgangspunten in deze.	X	zullen dit in de overwegingen mee nemen. En zo nodig de LIA aanpassen nadat besluiten over budgetten voor de komende jaren zijn genomen.
	Welzijn, gezondheid en ondersteuning	Op blz. 31 wordt gesproken over een werkgroep met inwoners en professionals die een plan uitwerkt hebben voor een ontmoetingsplaats in Mook. Deze werkgroep heeft zijn opdracht hiervoor eind vorig jaar teruggeven aan de gemeente.	V	Dit is aangepast in de LIA
	Conclusie	Wij onderstrepen het grote belang (blz. 35) van de inzet van een professionele “contactfunctionaris lokale inclusie”. Hij/zij moet de “spil” zijn van het gehele procesproces, om te komen tot een inclusieve samenleving. Het lijkt de ASD dat de verwachte uren inzet zoals aangegeven, een beperkende factor in de voortgang van proces en uitvoering zal zijn.	X	Zoals in de LIA aangegeven ontvangt de gemeente geen extra budget voor de uitvoering van het VN-verdrag. Dit geldt ook voor de kosten van de uitvoering (inzet personeel). Dit betekent dat wij de taken van de contactfunctionaris zó moeten aanpassen dat dit binnen de huidige formatie kan worden opgevangen. Dit kán gevolgen hebben voor de voortgang.
Inwoner	Vervoer	Een aantal dingen zijn niet goed geregeld met betrekking tot het openbaar vervoer. Het openbaar vervoer is niet toegankelijk voor mensen met een handicap: - bushaltes Rijksweg zijn alleen te bereiken via fietspaden en via een gevaarlijke overstreek - aanlooproute via stationsstraat is vol obstakels - situatie bij Rijksweg is ontoegankelijk en gevaarlijk voor mensen met een beperking	O	In de LIA staat al dat het toegankelijker maken van het openbaar vervoer een verantwoordelijkheid is van de bus- en treinvervoerders en beheerders. De bushaltes langs de Rijksweg zijn in beheer en onderhoud van de provincie Limburg. Een goede toegankelijkheid ziet het college als hun taak. Als gemeente zullen wij dit wel onder de aandacht brengen bij de provincies, vanuit hun hoedanigheid als beheerder en concessieverlener openbaar vervoer. In het Mobiliteitsplan Mook en Middelaar 2021 (en het

		- geen looproutes blinden en slechtzienden in openbare gebouwen		bijbehorende Uitvoeringsprogramma) is er aandacht besteed aan de situatie in de Stationsstraat, specifiek de trottoirs in deze straat. Het is de bedoeling dat er in het gedeelte tussen de Keizershof en Lindenlaan een voetpad / trottoir wordt aangelegd. Dit als voorziening voor de voetgangers in de Stationsstraat zelf, maar zeker ook als verbinding van en naar het station (bereikbaarheid). De voorbereiding hiervan is gestart. Bij het gedeelte Stationsstraat tussen de Middelweg en Rijksweg, wordt er gekeken naar de noodzaak en mogelijkheden voor het aanleggen van een voetpad / trottoir. Op dit moment bestaat dit deel van de Stationsstraat uit een rijbaan met aan weerszijde zogenaamde rabatstroken. De functie van deze stroken is niet exact 'afgebakend'. Zo kunnen de stroken worden gebruikt door voetgangers, maar er mag ook op worden geparkeerd. Bij dit laatste kan de doorgang voor voetgangers worden geblokkeerd. Een verkeerskundig-adviseur zal de situatie beoordelen en erover adviseren.
Ontwikkeling en	Algemeen	De Lokale Inclusie Agenda moet voldoen aan landelijke toegankelijkheidscriteria.	V	Het stuk is aangepast volgens landelijke richtlijnen voor toegankelijkheid.
	Welzijn, gezondheid en ondersteuning	Het onderdeel over ontmoeting in Mook is niet meer actueel.	V	Het stuk over ontmoeting in Mook is er uit gehaald.

Gemeente Mook en Middelaar

Commissie Samenleving

Dossiernummer	1424
Extern Zaak ID	CM21.1192
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	10
Omschrijving	Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Toelichting

Het beleid over Beschermd Wonen (BW) en Maatschappelijke Opvang (MO) verandert. Vanaf 1 januari 2022 decentraliseert het rijk de taak BW van de centrumgemeenten naar alle gemeenten. In 2017 besloten we als regio's Nijmegen en Rivierenland dat we blijven samenwerken om BW uit te voeren. Hoe we dat gaan doen, staat nu in het regioplan (bijlage). Het regioplan bestaat in feite uit een aantal beslispunten. Voor 2 van deze punten vragen we een besluit van het college. Voor 5 punten vragen we een besluit van de gemeenteraad. Deze voorstellen en onderbouwing leest u in het raadsvoorstel (bijlage).

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	
Onderwerp	**Besluitvorming beschermd wonen en maatschappelijke opvang**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Programma	Sociale en maatschappelijke Dienstverlening
Portefeuillehouder	P. Baneke

Besluitvorming beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Inleiding
Het beleid over Beschermd Wonen (BW) en Maatschappelijke Opvang (MO) verandert. Vanaf 1 januari 2022 decentraliseert het rijk de taak BW van de centrumgemeenten naar alle gemeenten. In 2017 besloten we als regio's Nijmegen en Rivierenland dat we blijven samenwerken om BW uit te voeren. Hoe we dat gaan doen, staat nu in het regioplan (bijlage). Het regioplan bestaat in feite uit een aantal beslispunten. Voor 2 van deze punten vragen we een besluit van het college. Voor 5 punten vragen we een besluit van de gemeenteraad.

Een korte terugblik: 'Samen Dichtbij'
Om ons voor te bereiden op de decentralisatie stelden we samen met de andere gemeenten uit de regio in 2017 het beleidsplan 'Samen Dichtbij' vast. Hierin staan 25 voorstellen op het gebied van wonen, zorg, werk, participatie en inkomen. Een aantal daarvan gaan over Beschermd Wonen:

- Ook in de toekomst blijven de regiogemeenten op het schaalniveau van Gelderland-Zuid samenwerken.
- De centrumlocaties voor opvangvoorzieningen in Tiel en Nijmegen blijven behouden, maar we breiden ze niet uit. De tussenvoorzieningen breiden we in beide regio's wel uit.
- We richten één centrale toegang voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang in
- We stimuleren het ambulantiseren van zorg (meer uitstroom, meer zorg thuis). Het doel is een opbouw van ambulante plekken van 30% in 2022 tot 50% in 2032. Het uitgangspunt is en blijft dat iedereen die intramurale zorg nodig heeft, dat ook krijgt.

De meeste voorzieningen voor BW en MO staan nu in Tiel en Nijmegen. De kern van het beleidsplan is dat we de zorg waar mogelijk, meer lokaal organiseren. In de dorpen en wijken en bij mensen thuis. Verder willen we ook dat deze voorzieningen zich meer richten op herstel en uitstroom.

Raadsvoorstel

Een aantal voorstellen uit het beleidsplan Samen Dichtbij moesten we nog verder uitwerken. Deze uitwerking staat nu in het regioplan.

Voorstel

1. Beschermd Wonen op het niveau van de regio Nijmegen en Rivierenland te blijven organiseren
2. Beschermd Thuis in een ontwikkelpad van 7-10 jaar steeds meer lokaal of subregionaal vorm te geven
3. Toestemming te verlenen aan het college om de regionale samenwerking te organiseren via een Centrumregeling en een Dienstverleningsovereenkomst. Dit houdt in dat we:
    - Vastleggen welke taken en verantwoordelijkheden we met alle gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang centraal uit gaan voeren.
    - De gemeente Nijmegen aanwijzen als centrumgemeente voor de uitvoeringstaken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.
    - Gezamenlijk een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting opstellen.
    - Afspraken vastleggen over hoe we omgaan met tekorten en overschotten.
4. De kosten voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang vast te stellen op basis van beschikbaarheid (dus niet op basis van daadwerkelijk gebruik) en daarbij:
    - De verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdrage vast te stellen op basis van het ‘aanvullend’ Wmo-budget per regiogemeente.
    - De financiële bijdrage jaarlijks vooraf vast te stellen met correctie/vaststelling bij de jaarafsluiting.
5. Het Regioplan Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland vast te stellen.

Beoogd effect

Een passende woonomgeving voor inwoners met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA). Waarin we aandacht hebben voor veiligheid, bescherming, stabilisatie en herstel.

Argumenten

1.1 Regionaal organiseren garandeert schaalvoordelen
Het organiseren van BW kost relatief veel geld. Dit komt vooral omdat er veel zeer specialistische kennis nodig is. De doelgroep heeft verschillende soorten psychiatrische problemen. Hierdoor hebben ze behoefte aan verschillende soorten ondersteuning. Door groepen met (ongeveer) dezelfde beperkingen bij elkaar te laten wonen, blijft de zorg betaalbaar. Dit kan een kleinere gemeente niet organiseren. Hiervoor is de doelgroep per gemeente te klein en te verschillend. Alleen door samen te werken, kunnen we de bestaande zorg en ondersteuning blijven aanbieden. Dit sluit ook aan bij de wens van cliënten die nu beschermd wonen.

We willen de manier waarop we nu de zorg en begeleiding geregeld hebben, zo houden. Zo hebben en houden we een stevige basis voor inwoners met een (ernstige) psychiatrische aandoening (EPA) die zorg en begeleiding nodig hebben. We sluiten daarom aan bij wat er al is. Op die manier hebben we zoveel mogelijk verschillende soorten van zorg en begeleiding. Die passen bij verschillende zorgvragen en behoeftes van inwoners met een EPA.

Voor sommige voorzieningen is een minimum aantal cliënten nodig. Niet alle afzonderlijke gemeenten kunnen hieraan voldoen. Zij zijn te klein om de benodigde diversiteit aan beschermd wonen vormen zelf te organiseren

2.1 We willen dat onze inwoners kunnen werken aan herstel in de eigen omgeving
Dit kan met het product Beschermd Thuis. Hiermee woont een inwoner zelfstandig. En is zorg en ondersteuning van een aanbieder op afroep beschikbaar.

Beschermd Thuis bestaat op dit moment nog onvoldoende. Deze vorm van ondersteuning biedt wel kansen om op lokaal niveau te organiseren. Bijvoorbeeld met kleinschalige woonprojecten. Het organiseren hiervan kost tijd. Daarom nemen we hiervoor 7 tot 10 jaar waarin gemeenten lokaal verantwoordelijk worden voor de inrichting en uitvoering van Beschermd Thuis.

3.1 De samenwerkingsvorm via een centrumregeling is niet zwaarder dan nodig
Hiermee sluiten we aan bij het uitgangspunt uit het regionale beleidsplan ‘Samen Dichtbij’. Een centrumregeling is de meest lichte vorm om bestuurlijke samenwerking te regelen.

Door te kiezen voor een centrumregeling hoeven we geen nieuwe organisatie op te zetten. Het ene gemeentebestuur mandateert taken aan een bestuursorgaan van een andere gemeente. Een gemeenten draagt de verantwoordelijkheid niet over. Daarmee is deze regeling eenvoudig en relatief makkelijk te organiseren.

3.2 We willen een efficiënte en flexibele samenwerkingsvorm die betrokkenheid en verantwoordelijkheid regelt

Daarom kiezen we voor een netwerksamenwerking. De juridische vorm die daarbij past, is een centrumregeling. Hierin regelen we de wederzijdse rechten en plichten tussen alle deelnemende gemeenten. In juridische paragraaf treft u een korte weergave aan van de verschillende juridische vormen.

De centrumregeling draagt bij aan efficiency. Er zijn geen extra bestuurslagen en zware of onnodige administratieve lasten. Het geld kunnen we daardoor zoveel mogelijk besteden aan de zorg. Daarnaast biedt deze samenwerkingsvorm de instrumenten waardoor gemeenten kunnen meedenken en -sturen. En flexibel en snel kunnen schakelen. Dit is belangrijk, omdat o.a. de ambulantisering vraagt om het continu aanpassen van beleid en uitvoering.

3.3 Een dienstverleningsovereenkomst sluit aan bij de opdracht tot uitvoering van centrale taken

In de centrumregeling dragen de regiogemeenten de uitvoeringstaken over aan centrumgemeente Nijmegen. In een dienstverleningsovereenkomst maken we nadere afspraken over de precieze taken die de centrumgemeente krijgt en mandateren we deze. Dit zijn taken die bedrijfsvoering raken. Zowel de centrumregeling als de dienstverleningsovereenkomst zijn nodig om de juiste samenwerkingsafspraken vast te leggen.

De dienstverleningsovereenkomst is een uitvoeringsverantwoordelijkheid van het college. Deze is nog niet klaar. De overeenkomst leggen we na de zomer voor aan het college.

3.4 Bij een regionaal voorzieningenniveau past een structuur van centraal organiseren

De keuze om samen te werken op regionaal voorzieningenniveau bepaalt het niveau van de organisatie van deze taken. Bij een regionaal voorzieningenniveau past een structuur van centraal organiseren. Dit sluit ook aan bij de behoefte van onze cliënten en aanbieders. Cliënten willen stabiliteit in het zorglandschap. Aanbieders werken bij voorkeur met één centraal aanspreekpunt. Deze manier van werken is het meest efficiënt, ook voor de gemeenten zelf.

3.5 Gemeente Nijmegen voert de taken op dit moment al uit

Het ligt voor de hand om Nijmegen als centrumgemeente aan te wijzen. We houden en gebruiken hierdoor de bestaande kennis en structuur. Gemeente Nijmegen heeft de afgelopen jaren veel expertise opgebouwd op dit gebied. Het is efficiënt om deze expertise te benutten.

3.6 Om een wettelijke taak over te dragen aan een andere gemeente is een mandaat nodig

Dit betekent dat alle gemeenten in de regio toestaan dat gemeente Nijmegen namens hen beschermd wonen uitvoert. Dit is nodig om snel besluiten te kunnen nemen. Het mandaatbesluit is onderdeel van de dienstverleningsovereenkomst. Deze stelt het college (bij positief besluit) na de zomer vast.

3.7 Gemeenten blijven door een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting betrokken. En houden zo samen grip op de kosten.
Gemeenten bepalen hiermee gezamenlijk wat het voorzieningenniveau in de regio Nijmegen en Rivierenland moet zijn. De gemeenten zijn samen verantwoordelijk voor de kwaliteit en de betaalbaarheid van de ondersteuning. Daarom maken we een meerjarig inkoopplan en een regiobegroting. Zo houden we overzicht op het soort voorzieningen die nodig zijn. En op de kosten daarvan. Ook geeft de regiobegroting de samenhang aan met andere thema's zoals MO.

Daarnaast staan in de regiobegroting de kosten die de centrumgemeente maakt voor het uitvoeren van de centrale taken, de centrale toegang en MO. Deze onderdelen kunnen we niet los zien van het totaal. Net als de keuzes die een individuele gemeente maakt in het ontwikkelpad. Dit heeft effect op de kosten en de bijdrages voor alle regiogemeenten. En ook op het meerjarenperspectief.

Door een regiobegroting te gebruiken, weten we ook welke financiële bijdrage we jaarlijks vooraf moeten vaststellen.

4.1 Door te financieren op basis van beschikbaarheid, verkleinen we samen de financiële risico's
Beschermd Wonen is een kostbaar en risicovol product. Het kent een onvoorspelbaar en grillig kostenpatroon dat over de jaren heen zichtbaar wordt. In het ene jaar stroomt er niemand vanuit de eigen gemeente in BW, Het volgende jaar zijn dat er 10. Daarnaast is niet altijd te achterhalen waar een cliënt vandaan komt en welke gemeente financieel verantwoordelijk is. Als we samen de beschikbaarheid betalen, verdelen we de risico's. Op die manier is ook voor elke gemeente vooraf duidelijk wat de kosten zijn.

4.2 Het is een eerlijke verdeling zonder voordeel of nadeel
Vanaf 2023 ontvangen gemeenten aanvullende middelen voor de uitvoering van BW. Deze komen bovenop het bestaande Wmo-budget van een gemeente. Een nieuw verdeelmodel van het rijk bepaalt de hoogte van dit budget. Dit model is objectief. Dat wil zeggen dat de kenmerken van een gemeente de hoogte van het budget bepalen.

Om te bepalen hoeveel iedere gemeente bijdraagt aan de gezamenlijk opgepakte taken, kijkt de regio alleen naar die aanvullende middelen die gemeenten ontvangen. Met andere woorden: het nieuwe Wmo budget (2023) minus het oude Wmo budget (2022) is het deel dat we gebruiken voor BW (eventueel gecorrigeerd voor andere aanpassingen op het budget). Bovendien gebruiken we

eerst de volledige integratie-uitkering BW die de gemeente Nijmegen ontvangt. Het restant dat dan nog nodig is vullen de gemeenten aan op basis van deze genoemde verdeelwijze.

4.3 De verdeling van de kosten is zo realistisch mogelijk

De decentralisatie vindt in stappen plaats in 10 jaar tijd. In het eerste jaar ontvangt Nijmegen nog een groot deel van de centrumgemeentemiddelen zoals Nijmegen die ook op dit moment ontvangt. Dit bouwt het rijk in stappen af. Daar staat tegenover dat het rijk het gemeentelijke budget voor deze taken in die jaren opbouwt. Dit gemeentelijke budget is op basis van het objectief verdeelmodel, waardoor het totaal aantal middelen minder wordt. Het geld voor BW verschuift in 10 jaar van de centrumgemeenten naar de individuele gemeenten in een regio.

Het ontwikkelpad voor het schaalniveau van de voorzieningen BW in de centrumregio Nijmegen en Rivierenland loopt hier parallel aan. Dit stellen we vast op zo'n 7-10 jaar.

Hieronder ziet u een voorbeeld van hoe die verdeling er in de praktijk uit kan zien. De bedragen zijn ook voorbeelden.

Bijdrage op basis van aanvullend WMO Budget (*mln)

		2022			2023			2024			2025		
	Verdeel-sleutel	Inkomsten	Bijdrage	Kosten BW	Inkomsten	Bijdrage	Kosten BW	Inkomsten	Bijdrage	Kosten BW	Inkomsten	Bijdrage	Kosten BW
				45			45			45			45
Centrumgemeente		50	50		25	25		15	15		10	10	
Nijmegen	40%	0	0		10	8		14	12		16	14	
Tiel	20%	0	0		5	4		7	6		8	7	
Wijchen	20%	0	0		5	4		7	6		8	7	
West Betuwe	20%	0	0		5	4		7	6		8	7	
Totaal	100%	50	50	-5	50	45	0	50	45	0	50	45	0

4.4 De centrumgemeentemiddelen BW blijven beschikbaar voor de BW-taken

We stellen de verdeelsleutel vast voor het samenbrengen van de totale kosten minus de centrumgemeentemiddelen. Om het aanbod te betalen gebruiken we dus eerst de integratie uitkering BW van de centrumgemeente. Als er dan nog meer kosten zijn, betalen de gemeenten die uit hun lokale budget.

We dragen de tekorten gezamenlijk. Zijn er overschotten, dan krijgen regiogemeenten deze naar evenredigheid terug.

4.5 Het geeft financiële duidelijkheid voor alle gemeenten

Alle gemeenten willen vóór elk jaar weten welk budget ze nodig hebben. En wat er beschikbaar is. Dat betekent dat we het budget en de bijdrages elk jaar vooraf vaststellen. De definitieve vaststelling en eventuele correctie komen na de jaarafsluiting. Dit gebeurt nadat Nijmegen alle productieverantwoordingen heeft ontvangen.

4.6 Het is niet wenselijk dat de centrumgemeente voorfinanciert
De kosten zijn te hoog om door één gemeente vooruit te betalen.

5.1 We moeten duidelijk maken hoe wij BW en MO organiseren in de regio
Het is belangrijk dat inwoners en aanbieders weten wat ze van gemeenten kunnen verwachten. Ook het ministerie verwacht van iedere regio een plan van aanpak. Het regioplan beschrijft samen met het beleidsplan Samen Dichtbij hoe de gemeenten in onze regio dit doen.

5.2 We voldoen hiermee aan de Norm voor Opdrachtgeverschap
Deze schrijft voor dat gemeenten in regionaal verband voor BW en MO een regiovisie opstellen. Als gemeenten onderschrijven we de Norm voor Opdrachtgeverschap. Op deze manier nemen we de verantwoordelijkheid om regionale samenwerking te verbeteren en opdrachtgeverschap naar zorgpartijen te versterken. Zo zorgen we voor een goed functionerend zorglandschap waarbij we zo eenduidig mogelijk werken en duidelijkheid bieden aan alle ketenpartijen. De gemeenteraden moeten deze regiovisie vaststellen.

Kanttekeningen

2.1 Er is nog veel nodig om beschermd thuis lokaal te laten slagen
Zo moeten aanbieders hun organisatie erop afstemmen. Medewerkers moeten (als een cliënt erom vraagt) snel bij de cliënt thuis zorg kunnen bieden. Daarnaast moet er in een gemeente voldoende zinvolle dagbesteding aanwezig zijn. Op dit moment zijn hiervoor nog te weinig mogelijkheden. Tot slot moeten gemeenten de wijken en buurten ook voorbereiden. Dit betekent dat we als gemeente zelf ook voldoende ggz kennis moeten hebben. We moeten inwoners voorbereiden op een inclusieve samenleving.

Het kan zijn dat het niet iedere gemeente lukt om Beschermd Thuis te organiseren. Gemeenten kunnen er dan voor kiezen om dit samen te doen.

2.2 Het realiseren van Beschermd Thuis vraagt om voldoende woonplekken
Die zijn er nu niet. Alleen met voldoende woonplekken kunnen we het ‘zelfstandig wonen in de wijk (met steun)’ waarmaken. We proberen wel voor meer woonplekken te zorgen door samen te werken met wooncorporaties en aanbieders. In regio Nijmegen maakten we hierover afspraken in het convenant ‘Weer Thuis’ uit 2019. De gemeenten uit Rivierenland maakten hierover vergelijkbare afspraken met de uitvoeringsorganisatie Regio Rivierenland.

4.1 De lokale begroting is afhankelijk van de afspraken in de regionale samenwerking
We zijn samen verantwoordelijk voor budgetbeheer. Dit doen we op basis van een meerjarig inkoopplan. De bijdrage per gemeente maakt hier onderdeel van uit. En is gerelateerd aan het ‘aanvullend’ Wmo-budget van de gemeenten. Deze

afhankelijkheid van de regionale begroting vormt een risico voor de lokale begroting. Echter, het is zorg die we hoe dan ook moeten verlenen en bekostigen. Lokaal uitvoeren zal dit risico dus niet wegnemen.

4.2 Er is nog onzekerheid over de beschikbare budgetten vanaf 2023
Er zijn op dit moment veel onzekerheden. Hierdoor kunnen we het budget voor de regionale begrotingen vanaf 2023 nog niet vaststellen. Dat heeft onder andere te maken met de Wlz-uitname[1]. Dit proces moet het Centrum Indicatiestelling (CIZ) halverwege 2021 afronden. Ook is het nieuwe verdeelmodel nog niet vastgesteld. We kijken al wel met elkaar of het mogelijk is de onderdelen BW en Beschermd Thuis (BT) te splitsen. BW blijft dan het 'standaard' regionale budget en BT wordt dan onderdeel van het ontwikkelpad.

4.3 De overdracht van BT van regionaal naar lokaal heeft gevolgen voor de regionale begroting
We organiseren BT eerst regionaal. Gedurende het ontwikkelpad bepalen gemeenten zelf hoe snel en hoever ze gaan met de lokale inrichting en uitvoering ervan. Om BT lokaal te organiseren, gebruiken gemeenten geld dat anders naar het regionale budget gaat. Dit heeft gevolgen voor hoeveel geld alle gemeenten moeten inleggen. En dat heeft weer gevolgen voor de regionale voorzieningen. We moeten deze ontwikkeling dus goed afstemmen met elkaar. We maken daar in de regio dan ook goede afspraken over

Financiën

Vanaf 2023 ontvangt de gemeente op de middelen voor de Wmo een aanvulling voor de uitvoering van BW. We weten nog niet hoe hoog dat bedrag is. Als het Rijk het verdeelmodel bekend maakt, komt er ook een rekeninstrument. Hiermee kunnen we bepalen welk bedrag we extra krijgen. Dat is het bedrag wat beschikbaar is voor de uitvoering van BW. Met het invoeren van dit nieuw verdeelmodel stapt het Rijk over naar een objectief verdeelmodel, de komende jaren wordt er een steeds groter gedeelte van de uitkering via dit objectieve verdeelmodel uitgekeerd. Naar verwachting is onze regio een nadeel regio. Concreet houdt dit in dat per saldo de uitkeringen naar alle individuele gemeenten lager zijn dan de hoogte van de huidige uitkering aan de centrumgemeente. We verwachten dat we op regionaal niveau in de eerste 4-5 jaar geen tekorten hebben op BW. We kunnen dan alle kosten betalen uit de centrumgemeentemiddelen en de lokale bijdragen (het aanvullende Wmo-budget).

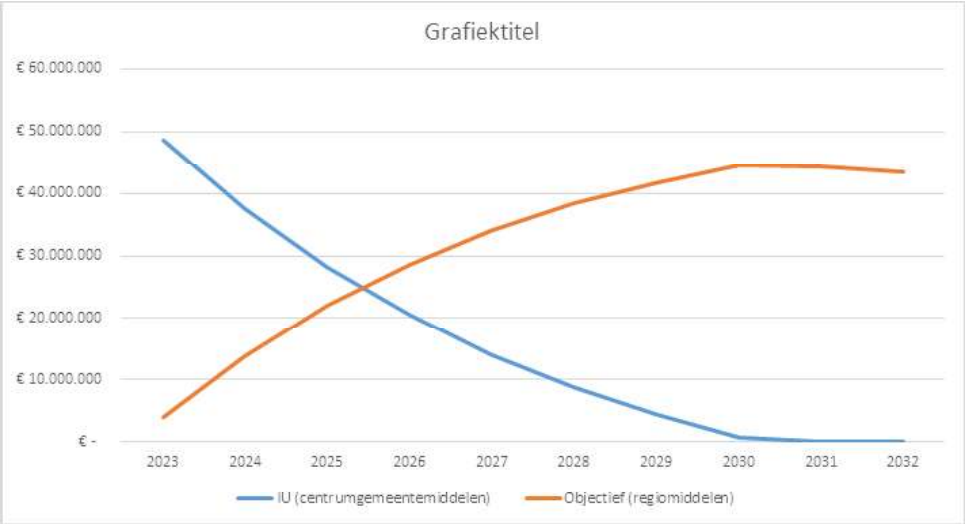
[1] Wlz, Wet Langdurige Zorg. Een deel van de huidige cliënten heeft levenslang ondersteuning nodig. Zij komen daarom in aanmerking van de Wlz. Aanbieders werken samen met het Centrum Indicatiestelling aan deze overgang. Het rijk hevelt hiervoor geld over van de gemeenten naar het Zorgkantoor. Hoe groot dit bedrag is weten we nog niet. Dit betekent in ieder geval minder budget. Maar ook minder kosten voor deze cliënten.

Op basis van een verdeelsleutel dragen gemeente daarna bij wat nodig is om de regionale voorzieningen in stand te houden. Dit kan het ‘aanvullende Wmo-budget’ overstijgen. De verdeelsleutel wordt in de dienstverleningsovereenkomst nader uitgewerkt, zie hiervoor artikel 6 van ‘Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland’. Net als de bijdrage aan de uitvoeringskosten voor de centrumgemeente. Alle bijdragen staan in de regionale begroting die we jaarlijks vaststellen. Afspraken hierover leggen we vast in de dienstverlenings-overeenkomst.

Naast de lokale (financiële) bijdrage, levert iedere gemeente ambtelijke uren voor de regionale samenwerking.

Door de openstelling van der Wlz weten we nog niet wat het kostenniveau is van BW vanaf 2023. Zodra hier duidelijkheid over is stellen we een regionale begroting op.
In onderstaande tabellen ziet u hoe het voorlopige objectieve verdeelmodel er uit ziet voor de regio. Daarnaast leest u wat de inkomsten op dit moment zijn. En maakten we overzicht van de kosten BW in 2020.

Figuur 1 Voorlopige publicatie objectief verdeelmodel

Tabel 1 Inkomsten centrumgemeente Nijmegen op basis van de decembercirculaire 2020

Onderdeel	2021	2022
Integratie uitkering BW	67.661.008	52.956.814
Doeluitkering MO	10.084.740	10.084.740
Eigen bijdrage (betaald door cliënten)	Onbekend	Onbekend
Rijksuitkering medische heroïne (overheid.nl: regeling heroïnebehandeling)	579.439	579.439

Figuur 2 Kosten BW 2020 centrumgemeente Nijmegen - voorlopig

Omschrijving	Bedrag 2020 (in mln)	Opmerkingen
Zorg in natura (BW)	€41,4	Wordt **minder** vanwege Wlz-uitname
Transformatiekosten / Beschikbaarheidsvergoedingen	€2,1	Transformatiekosten zijn niet structureel
PGB	€6,5	Wordt **minder** vanwege Wlz uitname
Subsidies BW	€0,3	
Toegang BW	€0,9	Er komt nog €0,4 mln **bij** in de toekomst voor CTMO
Uitvoeringskosten	PM!	€1,1 mln in 2020 voor ambtelijke formatie Nijmegen + regio op dit moment!!
Overige kosten	€1,4	Oa inkoop goederen/diensten, advies, opleiding, onderhoud, kapitaallasten, uitvoering wvggz etc.
Corona-meerkosten	0,8	Niet structureel
Totaal BW	**€54,4**	Gaat Wlz vanaf, a-structurele kosten vanaf. Uitvoeringskosten nog vast te stellen!
Subsidies MO/OGGZ	€14,2	
Overige	€1,5	Oa inkoop goederen/diensten, advies, opleiding, onderhoud, kapitaallasten, uitvoering wvggz etc.
Corona-meerkosten	€0,9	Niet structureel
Uitvoeringskosten	PM!	
Totaal MO	**€16,6**	Dit is inclusief meerkosten, maar exclusief uitvoeringskosten 2020 geen 'doorsnee' jaar. Rijksontvangsten (DUMO) ca. €10,1mln

Juridisch

Er bestaan veel manieren om intergemeentelijke samenwerking te regelen. We willen u goed meenemen in de verschillende vormen en de voor- en nadelen hiervan. In de samenwerking zoals voorgesteld in dit stuk gaat het om publiekrechtelijk taken en bevoegdheden. Daarom staan de privaatrechtelijke samenwerkingsvormen hier niet in[2].

De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is daarmee de juridische basis voor intergemeentelijke samenwerking. Deze wet kent verschillende samenwerkingsvormen (in volgorde van licht naar zwaar):

1. De regeling zonder meer;
2. Het gemeenschappelijk orgaan;
3. De centrumgemeente;
4. De bedrijfsvoeringsorganisatie;

1. De regeling zonder meer

Dit is de lichtste vorm van samenwerking tussen gemeenten. Deze samenwerking baseert zich op artikel 1 van de Wgr. Gemeenten werken samen zonder openbaar lichaam en zonder gemeenschappelijk orgaan. Delegeren en

[2] In geval van publiekrechtelijke taken is het principiële uitgangspunt dat niet wordt gekozen voor een privaatrechtelijke samenwerkingsvorm. Dit volgt uit de interpretatie van de Hoge Raad van artikel 10:3 Algemene wet bestuursrecht: als er sprake is van de overdracht van publiekrechtelijke bevoegdheden heeft de publiekrechtelijke samenwerkingsvariant altijd de voorkeur.

mandateren van bevoegdheden is niet aan de orde. Het gaat uitsluitend om afstemming. Gemeenten werken samen op basis van convenanten, intentieovereenkomsten en bestuursafspraken. Daarin regelen ze de intentie tot samenwerking. En daarnaast het doel, de aard en de wijze waarop ze samenwerken.

Kenmerken:
- Overeenkomst is vormvrij.
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Gemeenten behouden eigen bevoegdheden. Gemeenten kunnen geen taken of bevoegdheden van aan de regeling overdragen.
- Veel afstemmingsmomenten nodig.
- De deelnemende gemeenten worden, in beginsel, niet gebonden door de besluitvorming van de regeling voor gezamenlijk beleid of binding. Daarvoor is besluitvorming door de afzonderlijke deelnemers noodzakelijk.
- De bepalingen uit de Wgr voor het verschaffen van informatie of het afleggen van verantwoording zijn niet van toepassing.

2. Gemeenschappelijk orgaan
Dit is een vorm van samenwerking met één bestuur. Het gemeenschappelijk orgaan is een minder zware vorm van samenwerking dan het openbaar lichaam. Gemeenten kunnen aan een gemeenschappelijk orgaan beschikkingsbevoegdheden overdragen, geen regelgevende bevoegdheden. Een gemeenschappelijk orgaan bezit geen rechtspersoonlijkheid. Daarom kan deze niet zelfstandig deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

Kenmerken:
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Bestuursstructuur: een AB en voorzitter, geen DB.
- Overdracht van bijna alle taken en bevoegdheden mogelijk, behalve regelgevende bevoegdheden.
- De deelnemende gemeenten zijn gebonden aan de effecten van de besluitvorming door het bestuur.
- De regeling dient informatie- en verantwoordingsbepalingen te bevatten.

3. Centrumgemeente
Hierbij mandateert het ene gemeentebestuur bestuurlijke bevoegdheden aan een bestuursorgaan van een andere gemeente. In mandaat, geen delegatie. Als gemeenten deze constructie gebruiken, wijzen zij meestal één gemeente als centrumgemeente aan. Deze oefent namens de deelnemende gemeenten bepaalde bevoegdheden uit. De centrumgemeente vertegenwoordigt als het ware de andere gemeenten. Gemeenten hoeven geen nieuwe organisatie op te zetten. Daarmee is deze constructie eenvoudiger en relatief makkelijk te organiseren.

Kenmerken:
- Bezit geen rechtspersoonlijkheid.
- Het bestaande bevoegdhedenpakket en de daaraan gekoppelde gemeentelijke besluitvormingsstructuren van de afzonderlijke gemeenten blijft intact.
- Mandatering van uitvoeringsbevoegdheden, echter iedere gemeente blijft verantwoordelijk. Het is mogelijk om bijna alle bevoegdheden te mandateren. Tenzij een wettelijk voorschrift of de aard van de bevoegdheid zich hiertegen verzet. Een aantal bevoegdheden, zoals de bevoegdheid algemene verbindende voorschriften te bepalen, is expliciet uitgesloten van mandatering (10:3 lid 2,3,4 Awb).
- De bepalingen uit de Wgr voor het verschaffen van informatie of het afleggen van verantwoording zijn niet van toepassing.

4. Bedrijfsvoeringsorganisatie
De Wgr stelt dat de bedrijfsvoeringsorganisatie kan worden ingesteld voor: ondersteunende processen en uitvoeringstaken. Hiermee doelt de Wgr op bedrijfsvoerings- en eenvoudige uitvoerende taken. Daar waar beleidsmatige afwegingen worden gemaakt ligt de grens voor eenvoudige taken. Is hier sprake van, dan is het niet mogelijk om een bedrijfsvoeringsorganisatie te gebruiken. De keuze voor deze beperking komt, omdat de bedrijfsvoeringsorganisatie geen interne verantwoordingsstructuur kent. De gedachte is dat taken op het gebied van bedrijfsvoering naar hun aard niet vragen om zware bestuurlijke aansturing.

Kenmerken:
- Bezit rechtspersoonlijkheid.
- Bevoegdheden gericht op ondersteuning of uitvoering (alleen taken en bevoegdheden van het college).
- De regeling dient informatie- en verantwoordingsbepalingen te bevatten.
- Instemming gemeenteraden nodig bij instelling

Juridische conclusie
Op basis van de kenmerken van de samenwerkingsvormen, is de centrumregeling degene die het meest aansluit bij de wensen en behoeften die de gemeenten in onze regio hebben op het gebied van samenwerken. Het is een lichte vorm, zodat gemeenten goed kunnen blijven sturen op wat er regionaal gebeurt. Dit is wenselijk in verband met het ingroeipad van regionaal naar steeds meer lokaal organiseren. Daarnaast zorgen we er met deze vorm voor dat capaciteit en financiën zoveel mogelijk naar de zorg zelf kunnen gaan in plaats van naar investeringen in een samenwerkingsstructuur.

Participatie

Cliënten en vertegenwoordigers van cliënten dachten mee bij het opstellen van het beleidsplan Samen Dichtbij. Daarnaast informeerden wij onze lokale Wmo Adviesraad over dit regioplan.

Vervolg

Nadat alle gemeenteraden instemmen met het regioplan, ondertekenen we de centrumregeling. We publiceren deze via overheid.nl. Ondertussen werken we de dienstverleningsovereenkomst verder uit. Na de zomer vragen de het college om hiermee in te stemmen. Onderdeel van deze overeenkomst is het mandaatbesluit.

Communicatie

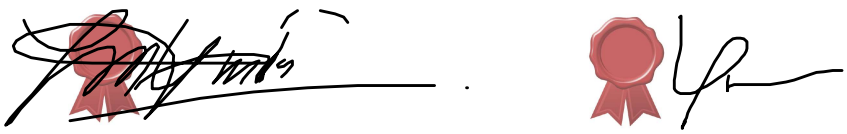
Nadat de raad het regioplan vaststelt, is het voor inwoners en andere geïnteresseerden beschikbaar. Het regioplan is een publieksvriendelijke versie.

Bijlage(n)

- Regioplan Beschermd Wonen Regio Nijmegen en Rivierenland (concept)
- Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland
- ‘Praatplaat’

Mook, 4 mei 2021

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits- de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Raadsbesluit

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer **MM21008886**
Onderwerp **Besluitvorming beschermd wonen en maatschappelijke opvang**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 4 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. Beschermd Wonen op het niveau van de regio Nijmegen en Rivierenland te blijven organiseren.
2. Beschermd Thuis in een ontwikkelpad van 7-10 jaar steeds meer lokaal of subregionaal vorm te geven.
3. Toestemming te verlenen aan het college om de regionale samenwerking te organiseren via een Centrumregeling en een Dienstverleningsovereenkomst. Dit houdt in dat we:
    a. Vastleggen welke taken en verantwoordelijkheden we met alle gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang centraal uit gaan voeren.
    b. De gemeente Nijmegen aanwijzen als centrumgemeente voor de uitvoeringstaken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang.
    c. Gezamenlijk een meerjarig inkoopplan en een meerjarige regiobegroting opstellen.
    d. Afspraken vastleggen over hoe we omgaan met tekorten en overschotten.
4. De kosten voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang vast te stellen op basis van beschikbaarheid (dus niet op basis van daadwerkelijk gebruik) en daarbij:
    a. De verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdrage vast te stellen op basis van het ‘aanvullend’ Wmo-budget per regiogemeente.
    b. De financiële bijdrage jaarlijks vooraf vast te stellen met correctie/vaststelling bij de jaarafsluiting.
5. Het Regioplan Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland vast te stellen.

Raadsbesluit

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

De griffier	De voorzitter
mr. M.A.M. van Arensbergen	mr. drs. W. Gradisen

REGIOPLAN

BESCHERMD WONEN

Regio Nijmegen
en Rivierenland

INHOUDSOPGAVE

IEDEREEN THUIS 3

PLAN EN DOELEN 4

OM WIE GAAT HET? 6

ÉÉN CENTRALE TOEGANG 10

DE HULP EN ONDERSTEUNING IS VAN ONS SAMEN 13

REGIONALE SAMENWERKING 16

HOE GAAN WE DIT BETALEN? 18

COLOFON

Dit is een uitgave van de
13 samenwerkende gemeenten
in Regio Nijmegen en Rivierenland

Tekst: Regionale Werkgroep BW/MO
Foto's: iStockphoto
Lay-out: Mondtotmond reclame

April 2021

Iedereen thuis

Dit plan gaat over het zo goed mogelijk regelen van beschermd wonen en de maatschappelijke opvang. Vanaf 2022 gaat de organisatie hiervan veranderen. In dit plan leggen we uit hoe we ons daarop voorbereiden. Eerst leggen we uit wat beschermd wonen en maatschappelijke opvang precies zijn.

WAT IS BESCHERMD WONEN

Beschermd wonen is bedoeld voor inwoners die door psychiatrische problemen (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. Voor deze personen is 24 uur per dag bereikbaarheid van zorg en hulp nodig.. Het kan zijn dat iemand in een instelling woont. Het kan ook zijn dat iemand in een huis woont, alleen of met anderen. Die personen krijgen de zorg en hulp in hun huis.

WAT IS MAATSCHAPPELIJKE OPVANG

De opvang is bedoeld voor personen die dak- of thuisloos zijn. De nacht-opvang helpt mensen die onverwacht een slaapplek nodig hebben. Hier is een bed, eten en een douche. Mensen kunnen hier maximaal 3 maanden gebruik van maken. Heeft iemand na 3 maanden nog geen andere plek gevonden, dan mag hij naar een 24-uursopvang. We bieden daar hulp om zo snel mogelijk te herstellen.

WAT STAAT ER IN DIT PLAN?

In dit plan staat hoe we beschermd wonen en maatschappelijk opvang vanaf 2022 gaan organiseren. Tot 2022 regelt de gemeente Nijmegen deze zorg en ondersteuning nog. Na 2022 moeten we meer zelf regelen. In het regioplan leggen we uit hoe we dat gaan doen. En wat we daarbij belangrijk vinden. Zo willen we bijvoorbeeld de zorg meer bij mensen thuis organiseren. In hun eigen stad, dorp of wijk.

In ieder hoofdstuk staan de besluiten die we namen. We leggen in dat hoofd-stuk ook uit wat dit besluit precies betekent.

We doen dit niet zomaar. In 2017 maakten we in het Beleidsplan Samen Dichtbij al afspraken over hoe we begeleiding en ondersteuning van mensen met een psychische beperking gaan organiseren. Dit Regioplan is een vervolg daar op.

WIE ZIJN ‘WE’?

In dit stuk staat vaak ‘we’. Dit zijn de gemeenten in deze regio die samen-werken op het gebied van beschermd wonen en maatschappelijke opvang: de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Wijchen.

WIE IS ‘HIJ’?

Soms schrijven we in dit stuk over ‘hij’. Dat doen we zodat het stuk goed te lezen blijft. Met ‘hij’ bedoelen we de personen waar we op dat moment over schrijven.

PLAN EN DOELEN

Ieder mens heeft een veilige omgeving nodig waarin hij zich gezien en gewaardeerd voelt. Daarnaast hebben de meeste mensen een nuttige daginvulling nodig en contact met familie en/of vrienden. Het is voor de meeste mensen fijn om thuis te wonen en niet in een instelling. We willen iedereen de kans geven om thuis te blijven (of gaan) wonen. Natuurlijk zijn er ook personen die in een instelling blijven wonen. Die mogelijkheid blijft er.

IEDEREEN WOONT OP EEN FIJNE PLEK

We zorgen ervoor dat iedereen zoveel mogelijk thuis kan wonen. Op een plek die bij hem past en waar hij de hulp kan krijgen die hij nodig heeft. Dat is ons grootste doel.

SAMEN MET DE OMGEVING

Het is belangrijk dat iedereen elkaar helpt als dit nodig is. Een keer bij de buurvrouw aanbellen om te vragen of alles goed gaat. Of even mee denken met een bekende die in paniek is en het even niet meer weet. Zo voorkomen we samen dat situaties erger worden en het niet langer lukt om thuis te blijven wonen. Dit vraagt veel van de buurt waarin iemand woont. We moeten de omgeving hier dus goed in ondersteunen.

WE MAKEN GOEDE AFSPRAKEN

Voor ons als gemeenten betekent dit dat we goede afspraken moeten maken. Wie heeft welke woonplekken beschikbaar? Hebben we overal de goede zorg geregeld? Hoe betrekken we de omgeving? Hoe houden we elkaar aan de beloften die we doen? Wat spreken we af over het geld waarmee we dit betalen? In welk tempo willen we dit doen?

Wat we daarbij belangrijk vinden ligt al vast in het beleidsplan ‘Samen Dichtbij’. Met dit regioplan maken we de afspraken die we nodig hebben om de laatste stappen te kunnen zetten. Zo zijn we er klaar voor om als gemeente steeds meer zelf te gaan doen.

SAMEN MET DE OMGEVING

"Abnormaal gedrag is de uitnodiging om nu abrupt af te stappen van de 'gedroomde (uniforme) samenleving'. We doen dat lokaal, met alle directbetrokkenen, los van wat er van bovenaf allemaal over ons wordt uitgestort aan aanpakken, termen, meldpunten, standaarden en regels, zonder 'systeemwereld'."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

Om wie gaat het?

Wie zijn de mensen die beschermd wonen? Wie slapen in de maatschappelijke opvang? Wat hebben deze personen nodig? Hoe ondersteunen wij om iedereen zoveel mogelijk op eigen benen te (leren) staan?

Deze vragen vormen de basis van dit regioplan. Er zijn geen makkelijke antwoorden. Ieder persoon heeft een eigen verhaal. Waar de één een stoornis, beperking of verslaving heeft, is de ander onderuit gegaan door een ingrijpende gebeurtenis. Voor al deze personen, die allemaal hun eigen behoeften hebben, zijn wij als gemeenten verantwoordelijk.

WIE SLAPEN IN DE OPVANG?

De opvang is bedoeld als tijdelijke oplossing. De mensen hier hebben vaak psychische problemen en/of schulden. Het kan iedereen overkomen als gevolg van een ernstige gebeurtenis, als bijvoorbeeld baanverlies of een echtscheiding. Het doel is om zo snel mogelijk weer zelfstandig te worden. Voor sommige mensen is dit niet mogelijk. Meestal omdat de psychische problemen te groot zijn of omdat hij verslaafd is. Hij gaat dan soms vanuit de opvang verhuizen naar beschermd wonen.

Er slapen ook personen in de opvang die bijvoorbeeld tot hun 18e in een jeugdinstelling woonden. Ze moeten daar weg maar ze kunnen nog niet alles zelf. Of personen die ‘alleen’ een dak nodig hebben.

WIE WONEN ER BESCHERMD?

Mensen die beschermd wonen hebben al langere tijd last van ernstige psychiatrische problemen. In ieder geval kunnen zij, (tijdelijk) niet zelfstandig wonen. Ze hebben 24 uur per dag intensieve zorg en ondersteuning nodig.

VORMEN VAN BESCHERMD WONEN

Er zijn verschillende vormen van beschermd wonen. Dit komt omdat ieder mens anders is. En hierdoor ook andere ondersteuning nodig heeft. Sommigen wonen graag in een prikkelarme omgeving. Voor anderen is een actieve woonomgeving beter. Mensen kunnen wonen in groep waarin ze veel samen doen. Maar ze kunnen ook kiezen voor een woonvorm waarin dat niet zo is.

Als iemand weer zelfstandig wil wonen kan hij daarmee eerst oefenen. Dit noemen we beschermd thuis. Hij woont dan zelfstandig, maar kan op ieder moment hulp vragen.

BEWONERS MET EEN VERSLAVING

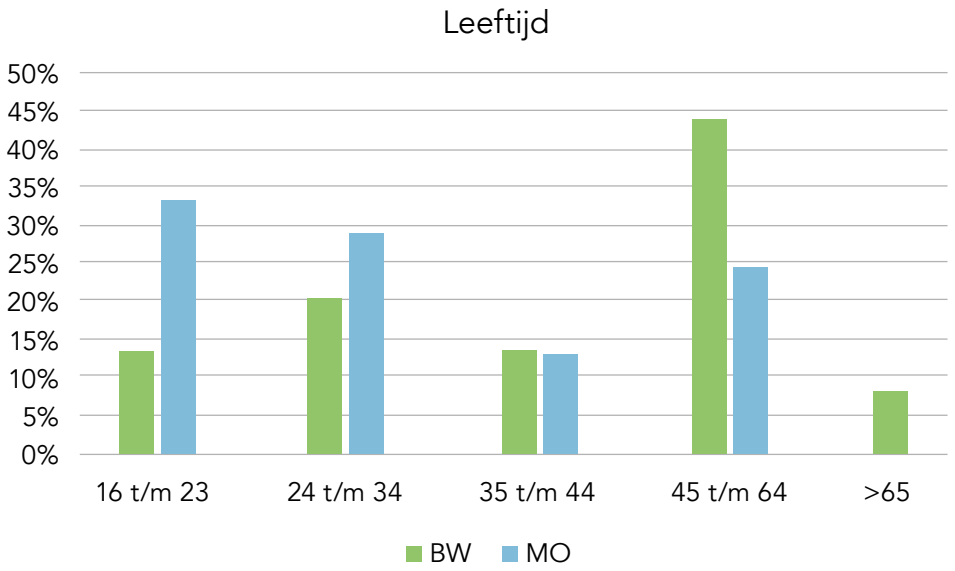
Verslaving komt ook voor bij mensen die beschermd wonen. Iemand kan dit onder controle hebben of nog volop gebruiken. Verslaving zorgt vaak voor onvoorspelbaar en onveilig gedrag. Dit kan voor andere bewoners bedreigend zijn. Daarom zijn er speciale plekken binnen beschermd wonen voor mensen met een verslaving.

"Ons schreeuwen of vrolijke gek-doen is een teken geworden dat autoriteiten een steekje hebben laten vallen. Buren, agenten, journalisten en bezorgde krantenlezers kijken dan naar de GGZ, de wijkagent of de burgemeester."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

LEEFTIJDEN

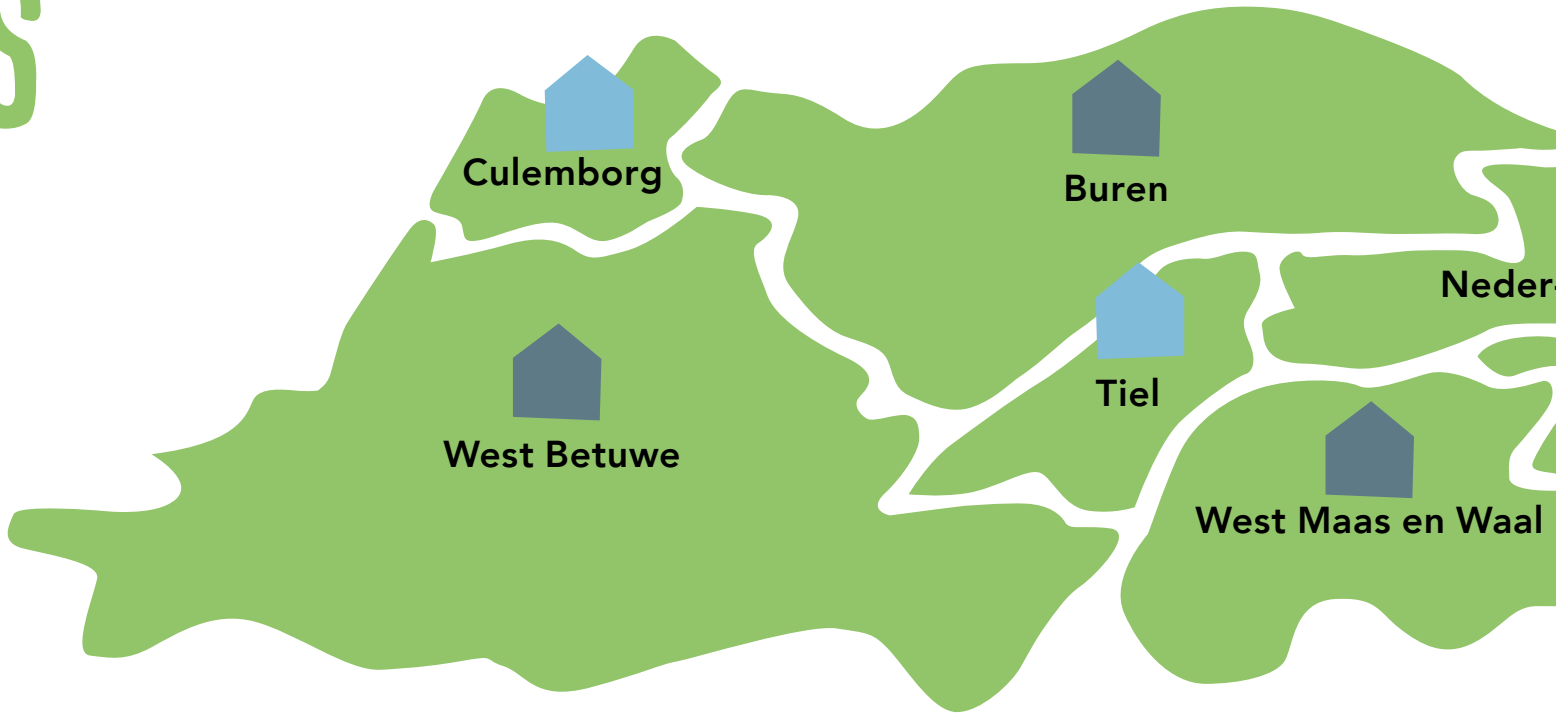
De mensen die in de opvang slapen, zijn meestal jonger dan de personen die beschermd wonen. Bij beschermd wonen zijn de meeste personen 45 t/m 64 jaar oud. Bij de opvang is meer dan de helft jonger dan 35 jaar.

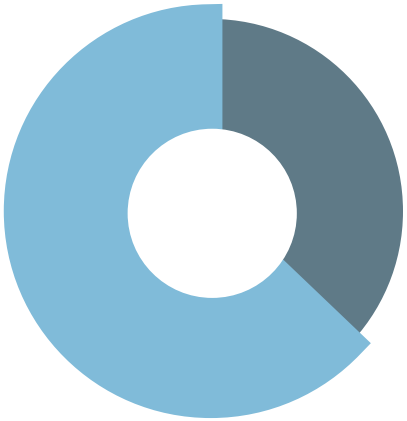

SOORTEN WOONPLEKKEN

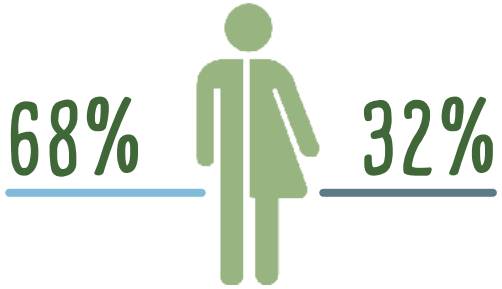
Ruim 80% van de mensen die beschermd wonen, doen dit bij een aanbieder. De andere mensen wonen met andere cliënten in hetzelfde gebouw of op loopafstand van elkaar. Een aantal mensen woont zelfstandig in de wijk. Voor deze laatste groepen is 24 uur zorg en ondersteuning bereikbaar.

CIJFERS 2020

GESLACHT VAN CLIËNTEN IN DE ZORG

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN PGB

247

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN ZIN

1.165

TOTAAL AANTAL CLIËNTEN PGB/ZIN

1.388

"Wat betekent het dat ik aan officiële autoriteiten soms de 'garantie' moet geven dat ik geen gevaar ben? Waarom moet ik die garantie wel geven en 'normale' mensen niet?"

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

GEMEENTEN	AANTAL INWONERS	AANTAL INWONERS IN BW
Berg en Dal	35.008	58
Beuningen	26.165	32
Buren	27.010	4
Culemborg	29.129	64
Druten	18.994	39
Heumen	16.569	30
Mook-Middelaar	7.910	9
Nederbetuwe	24.646	29
Nijmegen	177.321	766
Tiel	41.922	97
West Betuwe	51.493	29
West Maas en Waal	19.578	54
Wijchen	41.259	65
Buiten de regio		112
TOTAAL	**517.004**	**1.388**

ÉÉN CENTRALE TOEGANG

WAAR IS PLEK?

Wie in Nederland woont, kan overal terecht bij beschermd wonen of bij de opvang. Het is belangrijk overzicht te houden op de plekken waar iemand naartoe kan. Daarom organiseren we in de regio Nijmegen en Rivierenland overal op dezelfde manier hoe mensen deze zorg en ondersteuning kunnen krijgen. De GGD beheert het overzicht. Zo volgen we of iemand op de goede plek zit. En of de begeleiding zich genoeg richt op herstel. Vanuit dit overzicht weten we welke zorg en ondersteuning iemand in het verleden al gehad heeft. Zo kunnen we mee-denken en adviseren als iemand vastloopt. We noemen dit: een centrale toegang.

WAT IS NODIG?

Het is belangrijk om goed te weten welke begeleiding iemand nodig heeft. Dit doet de partij die het overzicht houdt. Voor ons de GGD. Bij iedere persoon kijken zij welke hulp hij nodig heeft op het gebied van wonen, gezondheid, financiën en relaties. Ook kijken we of hij hulp kan krijgen uit zijn omgeving. Zo kan iemand zelf zijn problemen zo goed mogelijk leren op te lossen. Lukt dit niet, dan bieden we hulp. Ook kan iemand een cliëntondersteuner krijgen.

ZONDER WONING GEEN EIGEN PLEK

Het doel is dat mensen zo snel en goed mogelijk herstellen. Zo kunnen zij zelfstandig hun leven weer op pakken. Soms met begeleiding. Mensen kunnen alleen uit de opvang verhuizen als er een woonplek beschikbaar is. In de regio is er veel vraag en weinig aanbod van woonplekken. Daarom zoeken we naar andere manieren om onderdak te bieden en maken we speciale afspraken met uitkerende instanties en woningcorporaties. Zoals bij Housing First, waar de ondersteuning altijd start met een eigen woonplek. Of Skaeve Huse, waar mensen buiten de gewone wijken wonen of met mensen met dezelfde problemen op een gezamenlijk terrein.

BESLUIT:

- De GGD Gelderland-Zuid is de Centrale Toegang voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.
- De taken die daar bij horen zijn:
  - informatie en advies geven,
  - aanvragen ontvangen en beoordelen
  - onafhankelijke clientondersteuner aanbieden,
  - hulp regelen en advies geven voor een woonplek,
  - weten hoe het met de client gaat. En voor de regio bijhouden hoe de in-, door- en uitstroom gaat.

Tussenvoorziening Culemborg

Het verhaal van Bart

Ik ben een echte Tielenaar. Ik woonde al 35 jaar in een fijn huisje in Tiel toen ik mijn liefde achterna ben gereisd naar Duitsland. Na 11 maanden zei ze dat ze niet meer van me hield en had ik de keuze om te blijven in Duitsland of terug te gaan naar Nederland. Dat was niet echt een keuze, want in Duitsland had ik niets. Na een korte periode in de Hulsen in Nijmegen kwam ik bij een vriendin te wonen die mij wel onderdak wilde bieden. Zij was alcoholiste dus dat ging niet altijd goed, na twee jaar stond ik weer op straat. Ik had mij gemeld bij de kwelkade in Tiel. Daar was te weinig plek, dus moest ik naar Culemborg, naar de tussenvoorziening van de RIBW. In Tiel kan ik met mijn ogen dicht de weg vinden, in Culemborg heb ik een GPS nodig om de Aldi te vinden. Als ik weer een huisje heb, wil ik weer iets met muziek gaan doen. Ik heb geen grote wensen, ik wil alleen naar Tiel terug.

De begeleiding in Culemborg? Die is prima, ik word geholpen met administratieve zaken. Ik ben niet verslaafd, ik heb geen grote schulden alleen lichamelijk heb ik problemen met mijn rug en met epilepsie. De stress van het wachten op een eigen huis is niet goed voor mijn gezondheid.

KLIK HIER VOOR HET HELE VERHAAL VAN BART

"Ik vind het fijn om zelfstandig te wonen, al voel ik me soms natuurlijk ook alleen. Dan denk ik weleens: woonde ik nog maar bij de RIBW. Op mezelf wonen is een grote verandering, maar het went. Mijn familie vindt dat ik enorm ben op-geknapt sinds ik hier woon. Mijn moeder zegt dat iedere keer als ze me ziet."

ASTRID

De hulp en ondersteuning is van ons samen

De gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland blijven samen het beschermd wonen organiseren. Wat wel verandert is als iemand thuis kan wonen. Dan kunnen gemeenten er voor kiezen dat zelf te organiseren. Dat vraagt om een goede voorbereiding. Daarom houden we er rekening mee dat het nog 7 tot 10 jaar duurt voordat we het helemaal zelf kunnen doen.

LOKAAL ALS DAT KAN

We willen dat onze inwoners kunnen werken aan herstel. We denken dat dit het beste kan in onze wijken en buurten. Hiervoor werken we nauw samen met de aanbieders van zorg en ondersteuning. We vragen de aanbieders om als mensen weer zelfstandig gaan wonen goede afspraken te maken met gemeentelijke (wijk)teams. Want herstel gaat met vallen en opstaan. Zo organiseren we met elkaar de zorg en ondersteuning die iemand nodig heeft. Lichter als dat kan, zwaarder als dat weer nodig is.

Speciaal voor herstel, ontwikkelden we de zorgsoort 'beschermd thuis'. Inwoners die beschermd thuis wonen, doen dit zelfstandig met hulp op afroep. Zij kunnen 24 uur per dag rekenen op zorg en ondersteuning bijvoorbeeld door een hulpverlener te bellen. Deze manier van wonen heeft twee functies:
- herstel bij beschermd wonen;
- voorkomen van beschermd wonen.

We geloven dat ook beschermd thuis het beste werkt tussen andere inwoners. Iedere gemeente onderzoekt de komende jaren of dit ook kan in de eigen gemeente.

CENTRAAL ALS DAT MOET

Iedere mens heeft verschillende behoeften. Dit betekent ook dat er veel verschillende vormen van zorg en woonplekken nodig zijn. Gelukkig zijn die er op dit moment in onze regio al.

BESLUIT:
- We blijven beschermd wonen regionaal organiseren.
- We organiseren beschermd thuis steeds meer lokaal.
- Voor het anders organiseren van beschermd thuis nemen we 7 -10 jaar de tijd.

Deze zorgvormen kunnen alleen blijven bestaan als de regio deze samen organiseert en betaalt. Dit blijven we dan ook doen.

We luisteren hiermee naar de wens van onze cliënten en aanbieders. De afgelopen jaren veranderde er voor hen al erg veel. We kiezen er daarom voor dat veel blijft zoals het is. En de veranderingen die we belangrijk vinden, doen we in stappen.

ZORG IN NATURA (ZIN) OF EEN PERSOONSGEBONDEN BUDGET (PGB)
Gemeenten hebben afspraken gemaakt met zorgaanbieders om zorg te leveren. Dit heet zorg in natura. Soms is het fijner om zelf een zorgaanbieder te kiezen. Bijvoorbeeld omdat de gemeente niet de zorg ingekocht heeft die nodig is. Daarvoor gebruiken mensen dan een persoonsgebonden budget. Dit is niet voor iedereen geschikt.

"De wereld wordt steeds iets complexer voor mensen met ASS. Dit kan ervoor zorgen dat mensen zichzelf opsluiten, zorg mijden en van de radar verdwijnen. Uiteindelijk kan dit ook leiden tot dak- en thuisloosheid."

(Onderzoek BW en MO in regio Nijmegen-Rivierenland, HHM, 2019)

Diagnose ‘depressie’

Het verhaal van Lars

Vanaf zijn veertiende was het bij Lars geregeld chaos in zijn hoofd. Hij ging ‘in en uit therapie’, maar werd onrustig en kreeg concentratieproblemen. Hij haalde met moeite zijn eindexamen vmbo-kader en volgde diverse opleidingen, van Maatschappelijke zorg tot vmbo-t en Verpleegkunde. Met wisselend succes. Ook ging hij twee keer in dagbehandeling: drie maanden lang drie dagen per week therapie. Daar bleek dat hij ADD heeft en hoog-sensitief is.

Op 21-jarige leeftijd ging het van kwaad tot erger. “Ik voelde me somber en kon niets meer, behalve in mijn bed liggen en me ellendig voelen.” Lars kreeg de diagnose ‘depressie’. Met medicatie leek het goed te gaan, maar het ging bergafwaarts.

KLIK HIER VOOR HET HELE VERHAAL VAN LARS

Regionale samenwerking

De gemeente Nijmegen is op dit moment verantwoordelijk voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang in de regio Nijmegen en Rivierenland.

Gemeente Nijmegen regelt Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang voor de volgende gemeenten: Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Wijchen.

ELKE GEMEENTE IS ZELF VERANTWOORDELIJK

Voor het bieden van hulp en ondersteuning aan eigen inwoners is elke gemeente zelf verantwoordelijk. Vanaf 2022 komt daar de verantwoordelijkheid voor Beschermd Wonen bij.

ALS HET NODIG IS, WERKEN WE SAMEN

Mensen vragen verschillende vormen van hulp en ondersteuning. Het is daarom niet mogelijk om alles in de eigen gemeente te organiseren. Om er voor te zorgen dat er voldoende mogelijkheden zijn werken we samen.

WE SLUITEN AAN BIJ WAT ER AL IS

Het is belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij wat er al is. Op dit moment regelt de gemeente Nijmegen deze zorg en ondersteuning voor de gemeenten in de regio. We willen graag dat gemeente Nijmegen dit ook vanaf 2022 blijft doen. We blijven hier als gemeenten bij betrokken en belangrijke beslissingen nemen we samen.

"Er is de verwachting dat alles dat afwijkt zich aan zal passen aan normaal. Normale mensen associëren dit met vrede, met openbare orde."

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

WE LEGGEN DE AFSPRAKEN VAST

Dat doen we in een samenwerkingsovereenkomst. Hier staan de afspraken in over hoe we de zorg en ondersteuning gaan betalen. En dat we elk jaar een inkoopplan maken. Hierin leggen we de afspraken en de kosten vast. In dit inkoopplan kijken we ook naar de toekomst en wat dit betekent voor de samenwerking. Zo zorgen we er samen voor dat de hulp en ondersteuning die nodig is er ook echt is. En krijgen gemeenten de ruimte om steeds meer zelf te organiseren.

WE KIJKEN ALTIJD VERDER

Binnen de gemeente werken we samen met verschillende afdelingen als: zorg, wonen, werk, inkomen, gezondheid, welzijn en veiligheid.
Buiten de gemeente werken we samen met verschillende partijen als: zorgaanbieders, woningcorporaties en cliëntorganisaties.

BESLUIT:

- De gemeente Nijmegen organiseert namens de regio Nijmegen en Rivierenland het beschermd wonen
- Hiervoor voert Nijmegen de volgende taken uit:
  - inkopen van de zorg en afsluiten van contracten met zorgaanbieders
  - betalen van de zorg
  - overleg voeren met zorgaanbieders over de afspraken die we maken in de contracten
  - bijhouden van de aantallen cliënten die zorg gebruiken
  - onderzoeken of de zorg die we bieden goed genoeg is.
  - onderzoeken of aanbieders de zorg bieden zoals we die afspraken. En aanbieders waar dit niet goed gaat aanspreken.
- De afspraken staan in een centrumregeling en dienstverleningsovereenkomst.

Hoe gaan we dit betalen?

Er is nu ook al geld beschikbaar om deze zorg en ondersteuning te organiseren.
De gemeente Nijmegen ontvangt dit. Zij regelen hier alles mee voor de gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland.
Vanaf 2023 krijgt Nijmegen niet meer al het geld voor de regio maar krijgen de gemeente zelf steeds een beetje meer.

WE DRAGEN SAMEN DE KOSTEN

We gebruiken hier het budget voor dat we van het Rijk ontvangen. Iedere gemeente weet straks welk bedrag ze ontvangen voor het organiseren van deze zorg. Met elkaar kijken we over meerdere jaren wat nodig is en reserveren dat bedrag.

BESLUIT:

- We betalen samen het beschermd wonen.
- We spreken een verdeling van de kosten af. Ook voor beschermd thuis.

"Waarom commandeert de samenleving de mensen die ze als 'verward' aanwijst, 'normaal' te doen? Waarvandaan komt de verloren interesse voor het onbekende dat ons confronteert met onvoorspelbaarheid?"

(In verwarde staat, K. Roex, 2020)

Mijn schepen achter mij verbranden

Het verhaal van Dhr. A

Het begon met een zware depressie, ik hoorde ‘s nachts kerklokken luiden, zo rooms was het daar niet meer, dat klopte niet. Het was de derde keer dat ik overspannen was, maar deze keer was het goed raak.Ik werd depressief van alle verantwoordelijkheden, vooral ook financiën. Het is het verhaal van de brieven niet meer openmaken. Dat komt zwaarder binnen als je alleen bent. Op een gegeven moment deed ik helemaal niets meer.

Ik besloot toen het leven dat ik had geleid radicaal te kappen. Mijn schepen achter mij te verbranden. Dit was één van mij beste beslissingen. Ik was alleenstaand, dus dat kon ook. Toen ben ik terecht gekomen in opvang-voorziening de Hulsen. Ik heb er zeven jaar gezeten en toen kreeg ik een appartement aangeboden. Ik heb hier alles wat ik nodig heb.

Ik weet nog dat je eerst 2 nachten in een nachtverblijf moest blijven. De eerste avond was ik buiten gaan wandelen, ik was de gelukkigste man van Nijmegen, ik was overal vanaf. Ik leefde veel lichter.

KLIK HIER VOOR ZIJN HELE VERHAAL

Tussenvoorziening Culemborg

Het verhaal van Bart

Ik ben Bart en ben in 1959 geboren in Alkmaar, op mijn derde jaar ben ik naar Tiel verhuisd. Daar heb ik mijn hele leven gewoond.

Ik heb op een gegeven moment een vriendin leren kennen via de Rock en Roll club. Zij had twee dochters van 14 en 16. Ik woonde om de hoek naast coffeeshop en dat vond ik geen plek voor pubermeiden. Na 35 jaar ben ik dus verhuisd naar Duitsland om bij haar te wonen. 11 maanden later zei ze “ik hou niet meer van je, je kan kiezen blijven in Duitsland of terug naar Nederland.” De keuze was niet zo moeilijk. De taal sprak ik wel, maar van de instanties enzo in Duitsland had ik geen verstand.
Ik heb het huis waar ik 35 jaar woonde voor haar opgegeven, ik werkte voor ik haar leerde kennen al 12 jaar in dezelfde drukkerij, dat heb ik allemaal opgegeven om de liefde achter na te reizen. Ik kwam 5 jaar geleden terug terug en ik had niets meer. Ik ben toen bij Iriszorg in Nijmegen terecht gekomen: de Hulsen.

Ik heb na de Hulsen bij een vriendin in Nijmegen kunnen wonen, maar die persoon was alcoholist. Na twee jaar ging dat zo slecht, een van de twee moest eruit. Zij heeft mij bij RIBW in Tiel afgezet, daar heb ik twee of drie maanden gezeten. Vervolgens kreeg ik ineens een telefoontje van vrouw die hier werkte: In Tiel was geen plek meer, dus ik moest naar Culemborg. Ik antwoordde: ‘ik wil in Tiel blijven, ik kan hier met mijn ogen dicht overal de weg vinden.’

Ik ken Culemborg helemaal niet. Als ik drie keer de hoek omga weet ik niet waar ik ben en heb ik een GPS nodig om terug te komen. Ze zei daarop terug; u zult daar half jaar blijven zitten en dan gaan we er vanuit dat je een woning hebt. Dat half jaar is nu zo goed als om, ik heb contact met de woningbouw gehad maar sta te kort ingeschreven, ook al ben ik al vier jaar aan het rondzwerven. Nu zit ik hier, het is eigenlijk wachten op een woning. Ik ben niet verslaafd, heb geen grote schulden, de schulden die ik heb komen door het vele verhuizen en zijn zo goed als opgelost. Nu is het eigenlijk wachten tot ik een eigen huisje heb. Ik heb geen begeleiding nodig, mijn begeleider zegt ook wel ”je hoort hier eigenlijk niet“, bovendien, ik ben een Tielse. Medisch mankeert er nog wel wat aan: ik zit aan zware medicatie. Ik ben erachter gekomen dat ik epilepticus ben, daar krijg ik nu ook medicatie voor. Alle stress die erbij gekomen is, is niet goed. Als ik een huisje heb, heb ik rust. Zo simpel is het. Ik kan mezelf verzorgen, heb verder geen problemen. Ik ben 62, dan wordt het tijd na 5 jaar rondgezworven te hebben dat ik een eigen huisje heb.

Eigenlijk red ik mij prima. Computers vind ik wel ingewikkeld. Ik heb in Frankrijk gewoond rond 1996, en heb dat hele start van internet gemist. Als je mij een telefoon geeft, doet hij het daarna niet meer. Ik heb er geen verstand van en het interesseert me niet, ik ben van oude stempel. Ik wil wel begeleiding houden bij rekeningen en administratie, daar blijf ik mee achter lopen.

Theo (begeleider) helpt mij met het zoeken naar een woning. Ik heb geen hoge eisen voor een woning. Voorheen heb ik in een kleine woning gezeten, als ik dat terug zou kunnen krijgen, vind ik dat prima. Het moet wel in Tiel staan, dat is een stad waar ik iedereen en alles ken namelijk.

Hier in de tussenvoorziening van Culemborg is er geen contact met andere bewoners, iedereen is redelijk op zichzelf, daar heb ik geen problemen me. Ik heb de televisie en mijn gitaar, ik vermaak me wel. Kan ook verder nergens naar toe. Het centrum is wel mooi en er is genoeg te doen maar door Corona is alles dicht. Je loopt een keer door de stad heen en dat is het. Als ik geld krijg ga ik boodschappen doen en dat is het. Normaal is er in de tussenvoorziening beneden de inloop, waar mensen kunnen koffiedrinken en spelletjes doen, maar nu is dat niet en het advies is om wat meer op jezelf te blijven. De ontmoetingsruimte wordt nu niet benut.

Ik ben redelijk kalm maar als je tegenslag na tegenslag krijg, doet dat wel wat met je. Dat is ook niet goed voor de epileptische aanvallen. Het wordt tijd dat ik mijn rust krijg, niet alleen in mijn hoofd maar ook lichamelijk. Ik mis twee tussenwervels, daar krijg ik opiaten voor. Ik heb een scootmobiel, ik kan nog geen 100 meter lopen. Ik krijg geen rust in mijn hoofd. Ik ga rond 1 uur naar bed en rond half vijf word ik weer wakker. Het rare is, ik ben ook niet moe. ik heb nu zo veel lichamelijke problemen, de kans dat ik aan het werk kom is minimaal. De enige plek waar ik een kleine kans zou hebben, is bij mijn vorige werkgever in Tiel.

Thuis zitten is ook niets. In Tiel zou ik nog kunnen zeggen “ik ga een keer de stad in of ik ga een keer over de dijk lopen”. Hier weet ik niet eens waar de dijk is. Hier heeft het mij drie weken gekost voor ik naar de Aldi kon lopen.

In Tiel ga ik misschien weer muziek opnemen, sowieso weer met muziek bezig. Als ik een eigen huisje heb, wil ik ook wat aan mijn rug laten doen zodat ik van de medicatie afkan. Door de medicatie krijg je weer andere problemen. Maar ik ga pas naar het ziekenhuis als ik zelf mijn rust heb, hier geeft het alleen maar extra stress omdat ik dan nog meer van anderen afhankelijk ben. Zodra ik in Tiel woon, heb ik een sociaal netwerk die ik aan hun jasje kan trekken.

Theo: Bart heeft wel een belangrijke rol, als er bedrijven langskomen voor stofferen of schoonmaken, fungeert Bart als een soort huismeester. Ach zegt Bart, ik ben niet zo moeilijk, Ik leef volgens een Latijnse spreuk “niet voor jezelf, maar voor een ander”.

< TERUG

Diagnose ‘depressie’

Het verhaal van Lars

Vanaf zijn veertiende was het bij Lars geregeld chaos in zijn hoofd. Hij ging ‘in en uit therapie’, maar werd onrustig en kreeg concentratieproblemen. Hij haalde met moeite zijn eindexamen vmbo-kader en volgde diverse opleidingen, van Maatschappelijke zorg tot vmbo-t en Verpleegkunde. Met wisselend succes. Ook ging hij twee keer in dagbehandeling: drie maanden lang drie dagen per week therapie. Daar bleek dat hij ADD heeft en hoog-sensitief is.

Op 21-jarige leeftijd ging het van kwaad tot erger. “Ik voelde me somber en kon niets meer, behalve in mijn bed liggen en me ellendig voelen.” Lars kreeg de diagnose ‘depressie’. Met medicatie leek het goed te gaan, maar het ging bergafwaarts.

KEERPUNT

Uiteindelijk was de depressie zo erg dat Lars niet meer op de wereld wilde zijn. Het keerpunt was een etentje bij zijn ouders. “Op een gegeven moment zei ik dat ik elke ochtend wakker werd met de gedachte ‘ik wil dood’. Mijn vader kwam direct in actie.” Met zijn vader ging Lars naar zijn therapeut en zei dat hij wilde worden opgenomen. “Ik was op. Ik had zoveel therapie gehad, zoveel medicatie. Als dat etentje met mijn ouders er niet was geweest, had ik geen andere uitweg gezien als een einde aan mijn leven.”

Lars werd acht maanden opgenomen op een semi-gesloten afdeling. “Dat was een nare periode. Je wordt uit de maatschappij gehaald en leeft in een bubbel. Tegelijkertijd heb ik er mooie momenten beleefd en vrienden gemaakt.”

In december 2019 was Lars sterk genoeg om weer de maatschappij in te gaan, maar kon dat niet alleen. Hij had daarom wekelijkse therapie-gesprekken, hield contact met zijn psychiater en kreeg hulp van RIBW Nijmegen & Rivierenland.

BEGELEID THUIS

Voor de opname woonde Lars met twee vrienden op kamers en daar kon hij terugkomen. “Zelfstandig wonen met begeleiding vanuit de RIBW is ideaal voor mij. Mijn begeleiders komen twee keer per week langs om te kijken naar praktische zaken, van boodschappen doen en koken tot bespreken hoe je de dag door komt. In de kliniek werd dat allemaal voor mij gedaan. Ik moet dat opnieuw leren.”

Via de RIBW keek Lars bij verschillende dagbestedingsprojecten. “Het vlammetje was weer gaan branden en stilzitten is niet goed voor mij. Ik ontdekte dat ik iets wilde als ervaringsdeskundige. Ik heb tien jaar ervaring in de ggz, met verschillende therapieën, medicatie en visies. Hiermee wil ik jonge mensen en volwassenen helpen.” Lars maakte met hulp van bureau Herstel van de RIBW een interactieve presentatie over zijn verhaal en benaderde zelf organisaties en scholen.

PRAKTIJKVERHAAL

Lars meent dat een praktijkverhaal soms beter werkt dan theorie. “Ik weet hoe het is om je slecht te voelen. Dat wil ik overbrengen, samen met informatie over wat je kan doen.” Tijdens zijn eerste presentatie aan

de leerlingenraad en adjunct-directeur van vmbo-school Het Rijks ontstonden er meteen goede gesprekken. Lars wil het nu uitbreiden en denkt aan presentaties bij gemeenten, sportclubs of scholen maar ook voor ggz-professionals.

Het delen van zijn ervaringen geeft Lars het gevoel dat zijn depressie nut heeft gehad. “Ik wil psychische problemen bespreekbaar maken en erkennen dat depressie er kan zijn.” Lars heeft geen therapie meer maar nog wel begeleiding van de RIBW. “Dat helpt om het motortje draaiend te houden. Ook is het fijn om mijn hart te kunnen luchten als ik ergens tegenaan loop. Als ik een dipdag heb, kan ik die samen evalueren en relativeren. De volgende dag kan ik er dan weer tegenaan.”

< TERUG

Mijn schepen achter mij verbranden

Het verhaal van Dhr. A

Ik ben heel lang ambtenaar geweest en daarna zelfstandige. Toen voor de derde keer overspannen geraakt. Dat was de klap. Ik heb tien jaar lang antidepressiva gesliktdat is nu ook afgelopen. Dat is door de huisarts afgebouwd. Dat is wel even wennen, alles komt anders binnen. Eerder is alles gedempt, maar dat merk je pas als het weg is. Alsof je door een papieren zak kijkt waard de bodem uit is en opeens haal je die zak weg.

Het begon met een zware depressie, ik hoorde 's nachts kerklokken luiden, zo rooms was het daar niet meer, dat klopte niet. Het was de derde keer dat ik overspannen was, maar deze keer was het goed raak.

Ik besloot toen het leven dat ik had geleid radicaal te kappen. Mijn schepen achter mij te verbranden. Eén van mij beste beslissingen. Ik was alleenstaand, dus dat kon ook. Toen ben ik terecht gekomen in opvangvoorziening de Hulsen.

Ik weet nog dat je eerst 2 nachten in een nachtverblijf moest blijven.
De eerste avond was ik buiten gaan wandelen, ik was de gelukkigste man van Nijmegen, ik was overal vanaf. Ik leefde veel lichter.
Mijn begeleider zei: "acclimatiseer maar"en dat deed ik toen. Ik had een heel klein kamertje, echt verschrikkelijk klein, maar ik was heel tevreden. Er kon niet te veel in, ik had niet veel rommel.

Na verloop van tijd ben ik om me heen gaan kijken, ik wilde weer wat doen. Toen ben ik vanuit de Hulsen surveillant geworden op een school, en nog wat andere klussen, Op een gegeven moment kreeg ik een wat grotere kamer, toen ben ik wat andere zaken gaan doen zoals taalmaatjes.

Bijna twee jaar geleden kwam er ineens een woning vrij voor mij. Ik stond op de lijst. Daar woon ik met heel veel plezier, een appartement, keurig gerenoveerd, dat is heel positief voor mijn welbevinden. Inmiddels zit ik een huurderscommissie. Ik woon daar nu bijna twee jaar.

Het wonen in de Hulsen levert je een stigma op, dat is echt iets negatiefs. De Hulsen was van oorsprong vooral voor Swiebertjes en landlopers, dat is het niet meer, ik heb daar zelf met een bankdirecteur gezeten. Maar de buitenwereld ziet het nog steeds als iets stigmatiserends.
Ik ben niet zo kneedbaar, als ik iets wil dan doe ik dat. De begeleiders waren niet altijd op gelijke hoogte voor zover ik dat kon waarnemen. Dat vond ik lastig. Ik ben ook best lastig en ik ben 65, dat zijn twee argumenten die je niet kneedbaar maken.

Ik heb met de begeleiding een plan gemaakt en ik kreeg begeleiding bij schulden, dat liep wel goed. Verder moet je het vooral zelf doen... Ik heb er zeven jaar gezeten. Ik vond het wel prima. In 2019 wilde ik wel weg, als een stip op de horizon. Toen kregen ze net een project met 4 woningen, en ik ben daarvoor geselecteerd. De vorige bewoners hadden het huisje opgeknapt, er zat een extra kamer in en de vorige bewoner had een aantal meubels achtergelaten. De woningen waren van de corporatie, voormalig wisselwoningen. Ze waren ook gestoffeerd, dat was perfect.

Iriszorg komt nog een keer per week langs bij mij, tegenwoordig is dat door corona vooral bellen. Ik heb ook niet zoveel te melden. Het gaat meestal over planten of huiskamerplanten, huishoudelijke dingen. Het is hier heerlijk

rustig, en goed openbaar vervoer, dat is helemaal perfect. In de andere woningen wonen ook mensen via de Iriszorg.

Ik ben graag thuis, ik kan het heel goed thuis vinden. Af en toe ga je naar een vergadering, maar ik vind dat online vergaderen helemaal niets. Ik vrees dat we het er nog een paar jaar mee moeten doen.

Ik had geen beeld bij de Hulsen. Ik was heel blij met mijn eigen hok en daar zat ik. Ik had nergens zin in. Ze hadden een werkplaats, daar werd je gepusht om wat te doen. Mijn begeleider snapte dat. Ik was blij met de dingen die ik deed, zoals het surveilleren, ik kon mijn eigen gang gaan en als ik geen zin had deed ik niets.

Ik hoef ook eigenlijk niets. Ik heb een paar dagen op het stembureau gezeten, en van dat geld wil ik een bankje kopen. Verder wil ik niets. Ik heb een kast en die is bijna leeg, ik vind dat heerlijk. Ik bewaar ook niets. Ik leef heel licht nu. Ik ben in staat gesteld om mijn leven opnieuw in te richten.

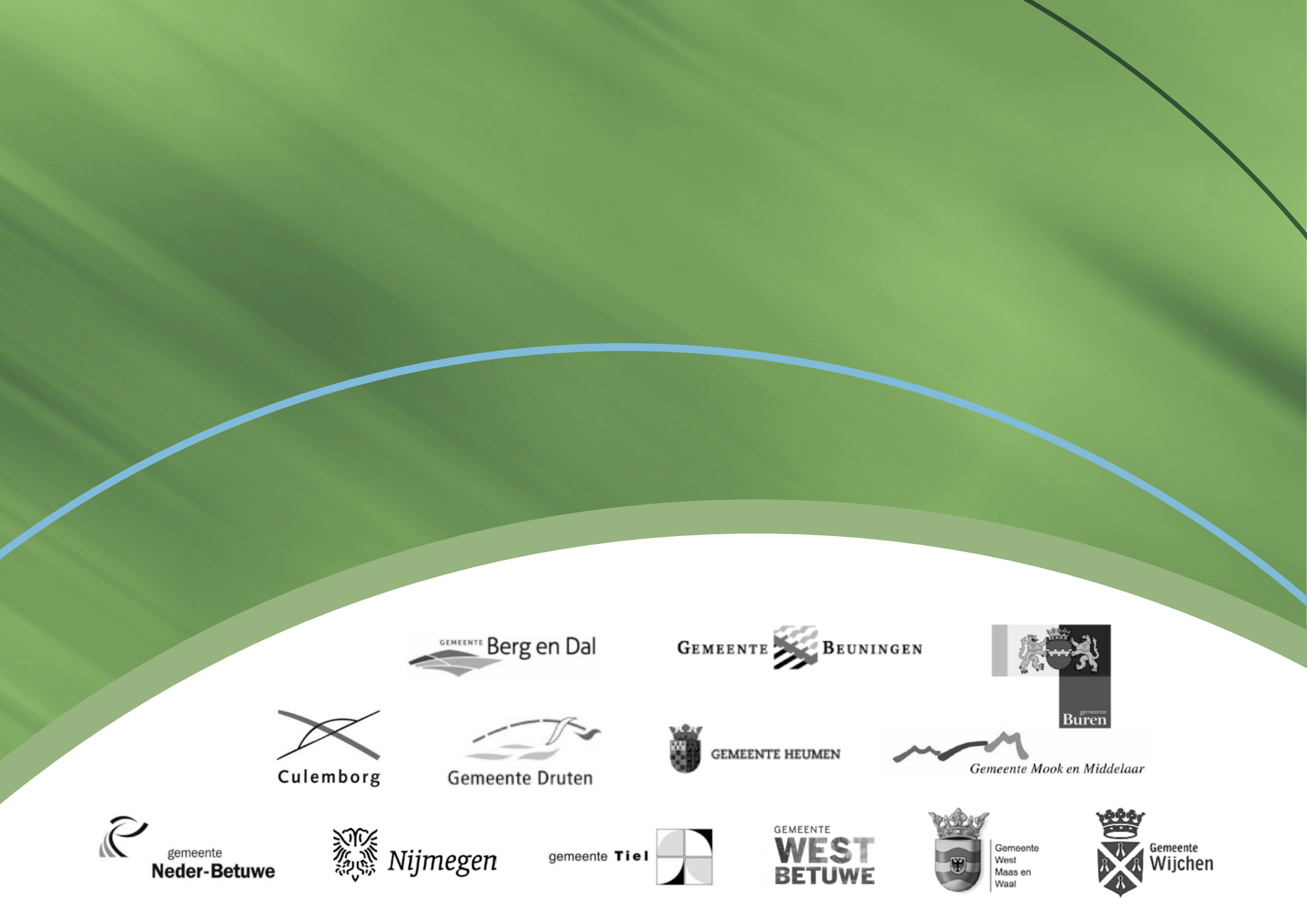
Ik doe dingen omdat ik ze leuk vind, ik heb in een kring gezeten van ervaringsdeskundigen, dat was leuk om te doen.

Ik heb geen wensen voor de toekomst, ik red mij wel. Ik doe wat kleine klusjes en dat vind ik leuk om te doen. Af en toe ga ik bij de gemeenteraad kijken, dat vind ik leuk om te doen. Maar ik heb geen grote plannen meer. Taalmaatjes is een mooi project. Ik heb ook een paar jaar lesgegeven aan vluchtelingen. Dat waren hele gemotiveerde mensen, erg leuk om te doen.

Ik zit nu in de werkgroep leefbaarheid, die zich ook hard maakt voor het uitplaatsen van mensen uit instellingen. Ik vind dat we daar kritisch op moeten zijn, niet iedereen kan dat. Sommige mensen willen ook echt in de Hulsen blijven, die mensen willen niet anders en moeten die mogelijkheid krijgen.

< TERUG

GEMEENTE Berg en Dal
GEMEENTE BEUNINGEN
gemeente Buren
Culemborg
Gemeente Druten
GEMEENTE HEUMEN
Gemeente Mook en Middelaar
gemeente Neder-Betuwe
Nijmegen
gemeente Tiel
GEMEENTE WEST BETUWE
Gemeente West Maas en Waal
Gemeente Wijchen

Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang regio Nijmegen en Rivierenland

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen, ieder voor zover het zijn bevoegdheid betreft;

overwegende dat:

- de 13 gemeenten in de regio Nijmegen en Rivierenland de wens hebben uitgesproken om samen te werken op het gebied van beschermd wonen, beschermd thuis, maatschappelijke opvang, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, verslavingszorg en de centrale toegang voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang;
- daarnaast het rijk gemeenten verplicht op bepaalde gebieden In het kader van de Wmo 2015 regionaal samen te werken;
- de gemeente Nijmegen bereid is om in het kader van deze samenwerking als centrumgemeente te fungeren voor een aantal in deze regeling benoemde uitvoeringstaken;
- het in dat kader, uit het oogpunt van kwaliteit, solidariteit, borging van continuïteit en verhoging van efficiency, gewenst is te komen tot een samenwerkingsverband tussen genoemde regiogemeenten;
- Nijmegen bereid is de in deze regeling genoemde taken uit te voeren op een zo efficiënt mogelijke wijze, waardoor de kosten voor de regiogemeenten zo laag mogelijk blijven, ook bij uittreding of opheffing;
- de regiogemeenten meerwaarde willen behalen uit deze samenwerking. Hiertoe werken zij concrete acties en doelen uit op basis van bestuurlijk geformuleerde ambities;
- de regiogemeenten investeren in het vergroten van commitment en gezamenlijkheid in deze samenwerking;
- de regiogemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een strakke en procesmatige bewaking van de regionale visie. Zij ontwikkelen, waar nodig, een strategische agenda ter ondersteuning;
- de regiogemeenten de centrumgemeente daarbij helderheid bieden over de rollen, taken en verantwoordelijkheden voor alle partijen, zowel bestuurlijk als ambtelijk;
- een efficiënte overleg- en besluitvormingsstructuur wordt geborgd;
- het voornemen bestaat om de samenwerking te formaliseren in een centrumregeling en een aantal uitvoeringstaken van de regiogemeenten op te dragen aan de centrumgemeente;

gelet op:
- hoofdstuk 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;
- afdeling 10.1.1 van de Algemene wet bestuursrecht;
- de door de gemeenteraden van Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen verleende toestemming, overeenkomstig artikel 1, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, aan hun colleges van burgemeester en wethouders voor het aangaan van de samenwerking en het treffen van deze regeling.

Besluiten:

te treffen Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen

Artikel 1 – Begrippen
In deze gemeenschappelijke regeling wordt verstaan onder:
a. centrumgemeente: gemeente als bedoeld in artikel 8, vierde lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen, zijnde gemeente Nijmegen;

b. regiogemeenten: de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen.

Artikel 2 – Doel en belang
1. Het belang van deze regeling is het vorm geven van de samenwerking tussen de regiogemeenten op het terrein van:
- Beschermd wonen
- Beschermd thuis
- Maatschappelijke opvang
- Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz)
- Verslavingszorg
- Centrale toegang beschermd wonen en maatschappelijke opvang

2. Deze regeling heeft tot doel te komen tot een doelmatige uitvoering van de aan de centrumgemeente opgedragen taken.

Hoofdstuk 2: Centrumgemeente

Artikel 3 – Aanwijzing centrumgemeente
Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente.

Artikel 4 – Taken
1. De colleges van de regiogemeenten dragen in de dienstverleningsovereenkomst, aan het college van Nijmegen, taken op ter verwezenlijking van het doel.
2. De samenwerking zal zich in ieder geval richten op de inkoop of subsidiëring, declareren en betalen, contract- en relatie management, monitoren, kwaliteitsbewaking en handhaving van beschermd wonen, beschermd thuis, maatschappelijke opvang, OGGz en verslavingszorg in het kader van de Wmo 2015.
3. Nijmegen kan als centrumgemeente nog andere taken uitvoeren voor de regiogemeenten, vast te leggen in de Dienstverleningsovereenkomst
4. Nijmegen zal haar rol als centrumgemeente in de zin van de Wmo 2015 in de geest van deze regeling invullen. De centrumgemeente krijgt van de regiogemeenten de ruimte om deze rol in te vullen.
5. Voor beschermd thuis geldt een ontwikkelpad met een duur van 7 tot 10 jaar. De uitvoering van dit ontwikkelpad kan gevolgen hebben voor de invulling van de taken.

Artikel 5 – Bevoegdheden colleges
1. Ter verwezenlijking van het doel, kunnen de colleges van de regiogemeenten aan het college van Nijmegen taken opdragen en bevoegdheden mandateren.
2. De bevoegdheden die ter uitvoering van deze regeling worden gemandateerd, worden in een mandaatregeling opgenomen. De mandaatregeling wordt vastgesteld en gewijzigd door eensluidende besluiten van de colleges en burgemeesters van de regiogemeenten.
3. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van volmacht door de burgemeesters tot het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen door Nijmegen namens de regiogemeenten.
4. Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente voor wat betreft de taken die aan Nijmegen worden opgedragen.

Artikel 6 – Financiën
1. Voor de taakuitvoering, ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer een nader te bepalen bedrag gebaseerd op een raming van de kosten voor de uitvoering van de taken. De raming van de uitvoeringskosten en de bijdrage per deelnemer wordt nader uitgewerkt in de te sluiten dienstverleningsovereenkomst.
2. Voor de kosten van de voorzieningen zelf ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer een nader te bepalen bedrag gebaseerd op een raming van de aantallen voorzieningen, vast te leggen in de dienstverleningsovereenkomst.
3. Voor de taken beschermd wonen en beschermd thuis ontvangt Nijmegen van iedere deelnemer periodiek een voorschot, dat bestaat uit een in de dienstverleningsovereenkomst te bepalen percentage van het benodigde budget.
4. De bedragen, zoals bedoeld in lid 1 en 2, tezamen vormen het totaalbedrag wat jaarlijks door de deelnemers aan de centrumgemeente Nijmegen wordt betaald.

5. Vanaf 2023 worden de centrumgemeentemiddelen die Nijmegen voor Beschermd Wonen en Maatschappelijk Opgaven ontvangt eerst volledig uitgenut alvorens een bijdrage van regiogemeenten wordt gevraagd.
6. Ieder jaar worden per deelnemer de voorschotten verrekend met de daadwerkelijk gerealiseerde kosten. Het tekort of overschot wordt conform de afspraken in de dienstverleningsovereenkomst met de deelnemers verrekend.

Artikel 7 – Dienstverleningsovereenkomst
1. In een tussen de colleges van de regiogemeenten en Nijmegen te sluiten dienstverleningsovereenkomst, wordt nadere uitwerking gegeven aan deze regeling. In de dienstverleningsovereenkomst wordt in ieder geval geregeld:
a. De uitvoeringskaders behorende bij de genoemde taken;
b. De kwaliteitseisen waaraan de taakuitoefening door Nijmegen moet voldoen;
c. De hoogte van de financiële bijdrage voor de taakuitvoering door de centrumgemeente Nijmegen;
d. De informatieplicht en verantwoordingsplicht van het college van Nijmegen aan de colleges van de regiogemeenten;
e. De wijze waarop de colleges van de regiogemeenten elkaar informeren over het niet nakomen van hun verplichtingen en de gevolgen die zij daaraan verbinden ;
f. Nadere uitwerking van solidariteits- en vereveningsprincipe;
g. Kosten verbonden aan uittreding en verrekening hiervan.
2. De plicht, als bedoeld in het vorige lid, onder d, houdt in ieder geval in het verstrekken van alle gegevens aan de regiogemeenten die voor de uitvoering van de wetgeving door de gemeenten van belang zijn.
3. Indien partijen daartoe besluiten kan de dienstverleningsovereenkomst tussentijds gewijzigd worden.

Artikel 8 – Voorzitter/ regionale procesmanager
De deelnemende gemeenten kunnen kiezen voor de aanstelling van een onafhankelijke voorzitter en regionale procesmanager.

Hoofdstuk 3: Wijziging, toetreding, uittreding en opheffing

Artikel 9 – Wijziging van de regeling
1. Iedere deelnemende regiogemeente kan een voorstel doen tot wijziging van deze regeling.
2. De gewijzigde regeling wordt pas voorgelegd voor toestemming aan de gemeenteraden van de deelnemers, indien alle deelnemers met de gewijzigde regeling akkoord zijn.
3. De deelnemende gemeenten gaan niet over tot wijziging van deze regeling dan na verkregen toestemming van de gemeenteraden van de deelnemers.
4. De gewijzigde regeling treedt in werking op de dag volgend op die waarop deze door centrumgemeente Nijmegen bekend is gemaakt, tenzij bij de gewijzigde regeling anders is bepaald.
5. Op wijziging van deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 10 – Toetreding tot de regeling
1. Iedere potentiële nieuwe deelnemer kan een voorstel doen tot toetreding van een college aan deze regeling.
2. Bij toetreding van een college maken de deelnemers afspraken over een herschikking van de financiële bijdragen.
3. De toetreding, zoals bedoeld in het vorige lid, wordt pas voorgelegd aan de gemeenteraden van de deelnemers, indien alle deelnemers met de toetreding akkoord zijn.
4. De toetreding vindt niet plaats dan na verkregen toestemming van de gemeenteraden van de deelnemers en de gemeenteraad van het toetredende college.
5. Toetreding tot deze regeling door andere colleges is gedurende het eerste jaar na het treffen van deze regeling niet mogelijk.
6. Op toetreding tot deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 11 – Uittreding uit de regeling
1. Een deelnemer die wenst uit te treden maakt dit voornemen schriftelijk kenbaar aan de overige deelnemers.
2. Een deelnemer besluit tot uittreding nadat zijn raad hiertoe toestemming heeft verleend.
3. Uittreding kan niet eerder plaats vinden dan een jaar na afloop van het jaar waarin het besluit tot uittreding is genomen.

4. Onverminderd het derde lid, is uittreding gedurende de eerste drie jaar na aangaan van deze regeling, niet mogelijk.
5. De uittredende deelnemer ontvangt van de centrumgemeente bij uittreding een eindafrekening, met een verrekening van de voorschoten en de daadwerkelijk gemaakte kosten. Daarnaast worden in de eindafrekening de kosten opgenomen die verband houden met de uittreding. Een en ander wordt nader uitgewerkt in de dienstverleningsovereenkomst.
6. Naar aanleiding van de uittreding wijzigen de overige deelnemers de regeling, conform artikel 9, of heffen zij de regeling op, conform artikel 12.
7. Op uittreding uit deze regeling is artikel 16 van deze regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12 – Opheffing van de regeling
1. Deze regeling wordt opgeheven bij gelijkluidend besluit van de colleges van minimaal twee derde van de deelnemers. Een verzoek tot uittreding van minimaal twee derde van de deelnemers wordt beschouwd als een verzoek tot opheffing.
2. Indien een besluit tot opheffing, als bedoeld in het vorige lid, wordt genomen, geven de deelnemers een onafhankelijke registeraccountant de opdracht om een opheffingsplan op te stellen.
3. Het opheffingsplan, bedoeld in het tweede lid, voorziet in ieder geval in de verplichting van de regiogemeenten tot deelneming in de financiële gevolgen van de opheffing en de personele gevolgen hiervan.
4. Het college van Nijmegen is belast met de uitvoering van het opheffingsplan bedoeld in het tweede lid.

Hoofdstuk 4: Overige bepalingen

Artikel 13 – Evaluatie en doorontwikkeling
Deze regeling zal binnen vier jaar na het treffen ervan worden geëvalueerd onder gemeenschappelijk opdrachtgeverschap van de deelnemers. De resultaten van deze evaluatie zullen worden verstrekt aan de colleges van de deelnemende gemeenten. Onderdeel van de evaluatie is de vraag op welke wijze de centrumregeling kan worden doorontwikkeld.

Artikel 14 – Duur
Deze regeling is voor onbepaalde tijd getroffen.

Artikel 15 – Geschillen
Onverminderd artikel 28 van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden geschillen over deze regeling onderworpen aan een niet-bindend deskundigenadvies. Voordat een dergelijk advies wordt gevraagd, dient het geschil besproken te worden in een afvaardiging van de deelnemende colleges. Wanneer dit niet leidt tot overeenstemming wijst iedere deelnemer een onafhankelijke deskundige aan. De aangewezen deskundigen benoemen gezamenlijk een deskundige die als voorzitter van de adviescommissie optreedt. Het opdrachtgeverschap aan de commissie wordt door de deelnemers gezamenlijk vervuld. De kosten van de onafhankelijke deskundige worden naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten.

Artikel 16 – Inzending en bekendmaking
1 Het college van Nijmegen zendt deze regeling aan Gedeputeerde Staten van Gelderland.
2. Het college zoals genoemd in het eerste lid draagt tevens zorg voor bekendmaking van de regeling overeenkomstig artikel 26 van de wet.
3. Het eerste en tweede lid zijn van toepassing op besluiten tot wijziging of opheffing van de regeling, alsmede op besluiten tot toetreding en uittreding.

Artikel 17 – Archivering
1. Het college van de centrumgemeente draagt zorg voor de archiefbescheiden ten behoeve van de uitvoering van deze centrumregeling, op basis van de archiefverordening van de gemeente Nijmegen.
2. Ten aanzien van de door de colleges van de regiogemeenten gemandateerde taken, berust de zorg voor de desbetreffende archiefbescheiden bij die colleges, conform de archiefverordeningen van de regiogemeenten.
3. Eén van de gemeentearchivarissen van de centrumgemeente dan wel de regiogemeenten houdt namens alle deelnemende colleges toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de centrumregeling, voor zover deze niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.

4. Bij opheffing van de centrumregeling treffen de colleges een voorziening voor het beheer van de overgebleven archiefbescheiden, de gemeentearchivarissen van de deelnemende gemeenten gehoord.

Artikel 18 – Privacy
Het in achtnemen van de privacy met betrekking tot de door de centrumgemeente uitgevoerde taken geschiedt op basis van de bepalingen die de centrumgemeente ook voor haar eigen processen hanteert conform de privacy wet- en regelgeving.

Artikel 19 – Klachten
Klachten die betrekking hebben op de uitoefening van bevoegdheden die in mandaat van de centrumgemeente worden uitgevoerd door medewerkers van de centrumgemeente worden afgehandeld volgens de klachtenregeling van de centrumgemeente.

Artikel 20 – Inwerkingtreding
Deze regeling treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgend op de dag waarop centrumgemeente Nijmegen deze regeling op de gebruikelijke wijze bekend heeft gemaakt.

Artikel 21 – Intrekking bestaande regelingen en mandaten
Met de inwerkingtreding van deze regeling vervallen eventuele bestaande regelingen en mandaten met betrekking tot de domeinen van deze regeling.

Artikel 22 – Citeerwijze
Deze regeling wordt aangehaald als: centrumregeling ‘Centrumregeling Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland’.

Aldus besloten door:

De Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, en Wijchen

Toelichting bij Centrumregeling Beschermd Wonen en Opvang Regio Nijmegen en Rivierenland

1.1 Inleiding
Voor wat betreft de verplichte samenwerkingstaken uit de Wmo 2015 op het gebied van bescherm wonen en opvang vervult Nijmegen de verplichte rol van centrumgemeente voor regionale samenwerking.
Gelet op de verwachtte schaalvoordelen van regionale samenwerking en de verdere verplichting van rijkswege tot samenwerking binnen de Wmo 2015 is besloten om samenwerking te formaliseren in de vorm van een centrumregeling op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

1.2 Aangaan centrumregeling
Voor het aangaan van een centrumregeling op basis van de Wgr door colleges, dienen de deelnemende colleges toestemming te vragen aan hun gemeenteraden (art. 1, lid 2 Wgr). De toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

1.3 Deelnemers
Aan de centrumregeling nemen de colleges van burgemeester en wethouders deel van alle gemeenten in Regio Nijmegen en Rivierenland:

- Berg en Dal
- Beuningen
- Buren
- Culemborg
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Neder-Betuwe
- Nijmegen
- Tiel
- West Betuwe
- West Maas en Waal
- Wijchen

De gemeente Nijmegen wordt aangewezen als centrumgemeente. Hiermee is sprake van een enkelvoudige centrumregeling. Wanneer er meer gemeenten zijn die taken uitoefenen voor andere deelnemers is er sprake van een meervoudige centrumregeling. Het ligt voor de hand om Nijmegen aan te wijzen als centrumgemeente, aangezien deze de rol als centrumgemeente op grond van de Wmo BW en MO al vervult. Uit efficiency oogpunt is er voor gekozen om taakuitvoering waar mogelijk te concentreren bij één centrumgemeente.

Centrumregeling – artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 – Begrippen
In dit artikel is een aantal begrippen nader toegelicht.
De regeling wordt aangegaan met 13 gemeenten. Ieder heeft daarin zijn eigen rol, als centrumgemeente of regiogemeente. Verder zijn ze gelijkwaardig en hebben dezelfde (stem)rechten hebben.

Artikel 2 – Doel en belang
Artikel 10, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) bepaalt dat het belang ter behartiging waarvan de regeling is getroffen in de regeling staat vermeld.

Artikel 3 – Centrumgemeente
De vorm voor samenwerking binnen het sociale domein in de provincie Gelderland is een centrumregeling op grond van artikel 8 lid 3 Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Dit is de meest lichte –geformaliseerde – publieke samenwerkingsvorm die mogelijk is voor overheden. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een gemeenschappelijk openbaar lichaam, wordt bij een centrumregeling geen nieuwe organisatie met rechtspersoonlijkheid in het leven geroepen.

Ook kent een centrumregeling geen formeel besluitvormend orgaan zoals een algemeen of dagelijks bestuur of bestuurscommissie. Bij een centrumregeling kan worden bepaald dat daarin omschreven bevoegdheden van bestuursorganen of van ambtenaren van de aan de regeling deelnemende gemeenten (regiogemeenten), voortaan in mandaat kunnen worden uitgeoefend door bestuursorganen of ambtenaren van een van de deelnemende gemeenten (de centrumgemeente). De basis voor deze vorm van samenwerking wordt gelegd in de tekst van de centrumregeling. Per deelnemer kunnen er vervolgens in een dienstverleningsovereenkomst nadere afspraken worden gemaakt.

In dit artikel wordt Nijmegen aangewezen als centrumgemeente.

Artikel 4 – Taken
De taken die gedefinieerd zijn onder deze regeling worden beschouwd als een minimum pakket dat gelijk is voor alle deelnemende gemeenten. In onderling overleg kan het takenpakket worden uitgebreid of aangepast; dat kan gezamenlijk door aanpassing van het handvest of tussen betreffende regiogemeente en Nijmegen door aanpassing van de dienstverleningsovereenkomst. Nijmegen zal haar rol als centrumgemeente in de zin van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in de geest van deze regeling invullen. Het gaat daarbij zowel om de wettelijke taken: Beschermd wonen, Beschermd thuis, Maatschappelijke opvang, Daklozenopvang, OGGz, Verslavingszorg . Daarnaast gaat het om de organisatie van de centrale toegang beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
De taken die krachtens de centrumregeling worden opgedragen aan de centrumgemeente, worden door de colleges bijgehouden in een register. Dit is in lijn met artikel 27 Wgr.

Artikel 5 – Bevoegdheden
Per deelnemende gemeente moet een mandaatregeling worden gemaakt, waarin de relevante bevoegdheden van het college aan het college van Nijmegen wordt gemandateerd. Ook dient een volmacht te worden verstrekt voor het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen. Bevoegdheden die niet worden overgedragen blijven bij het bestuursorgaan dat de bevoegdheden bezit. De centrumgemeente kan door inkoop- of subsidie opgedragen taken laten uitvoeren. Bij inkoop in een samenwerkingsverband speelt aanbestedingsrecht een belangrijke rol. Een aankoopcentrale is een mogelijkheid op basis van de Aanbestedingswet 2012 (artikel 2.11) waarmee publieke organisaties gezamenlijk kunnen inkopen zonder tegen aanbestedingsrechtelijke problemen aan te lopen.

Een aankoopcentrale plaatst opdrachten en sluit overeenkomsten op eigen naam, en hanteert daarbij de verplichtingen die de Europese aanbestedingsrichtlijnen opleggen. Bij gebruikmaking van een aankoopcentrale kunnen aanbestedende diensten […] zonder toepassing van een procedure hun producten of diensten bestellen bij die aankoopcentrale.1
Er is voor gekozen om de gemeente Nijmegen voor alle opgedragen taken aan te wijzen als aankoopcentrale. Dit betekent niet dat er altijd sprake moet zijn van inkoop, er is ook ruimte om te kiezen voor subsidie. De deelnemers bepalen gezamenlijk welke zorg wordt ingekocht of gesubsidieerd. De inkoop of subsidiëring en de onderhandelingen hierover geschieden door de centrumgemeente Nijmegen – onder voorbehoud van instemming deelnemers – binnen de afgesproken kaders.
Bij deze manier van inkopen, zijn maximale efficiencyvoordelen te behalen. Door grotere volumes, zal er sprake zijn van een sterkere onderhandelingspositie die tot kostenbesparingen en betere voorwaarden kan leiden. Ook kunnen voordelen (financieel en op het gebied van kennisopbouw) behaald worden door het centraliseren en standaardiseren van de inkoopprocessen en organisatie.
1 MvT, Kamerstukken 32440, nr. 3, p. 43.
Daarnaast richt de samenwerking zich op overleg en afstemming tussen de deelnemende gemeenten met betrekking tot het sociale domein. Verbetering van kwaliteit en het benutten van schaalvoordeel is leidend.

Artikel 6 – Financiën
De kostenverdeling bestaat uit twee componenten:

˜ Een onderdeel voor de technische uitvoering van de inkoop en subsidie (lid 1).
˜ Een onderdeel voor de vergoeding van het daadwerkelijke gebruik van zorg (lid 2).
Voorts wordt voor de kostenverdeling een solidariteitsprincipe gehanteerd. De deelnemers verklaren zich in financiële zin solidair gedurende drie jaar. De zorgvraag laat per regiogemeente jaarlijks grote fluctuatie zien. Door gedurende drie jaar de budgetten samen te besteden, zal de zorgvraag dichter bij het gemiddelde komen, waardoor de budgetten afdoende moeten zijn.

Artikel 7 - dienstverleningsovereenkomst
Binnen de variabelen die binnen de centrumregeling worden vastgelegd, kan de centrumgemeente met afzonderlijke regiogemeenten dienstverleningsovereenkomsten afsluiten. Het is ook mogelijk om als centrumgemeente met alle regiogemeenten één gezamenlijke dienstverleningsovereenkomst af te sluiten.
Dienstverleningsovereenkomst (artikel 7)
Tussen de colleges wordt een dienstverleningsovereenkomst gesloten waarin nadere uitwerking wordt gegeven aan de regeling. In dit handvest wordt tenminste geregeld:
˜ De uitvoeringskaders;
˜ De kwaliteitseisen waaraan de taakuitoefening door Nijmegen moet voldoen;
˜ De uitwerking van de kostenverdeelsleutel cq.de wijze waarop de deelnemende gemeenten een financiële bijdrage leveren in de kosten die Nijmegen maakt voor de uitvoering van de krachtens de regeling opgedragen taken en bevoegdheden;
˜ De informatieplicht en verantwoordingsplicht van het college van de centrumgemeente Nijmegen aan de overige colleges van de regiogemeenten;
˜ De wijze waarop de colleges van de regiogemeenten elkaar informeren over het niet nakomen van hun verplichtingen en de gevolgen die zij daaraan verbinden.

In een dienstverleningsovereenkomst tussen de centrumgemeente Nijmegen en elke andere deelnemer afzonderlijk wordt per taakgebied of per taak nadere uitwerking gegeven aan de regeling. Tevens regelt de DVO het mandaat dat aan de centrumgemeente wordt verleend.

Artikelen 9, 10, 11 en 12 – Wijziging, toetreding, uittreding en opheffing
Een gemeenschappelijke regeling die voor onbepaalde tijd is getroffen (zie artikel 14) dient bepalingen te bevatten omtrent wijziging, opheffing, toetreding en uittreding (artikel 9, lid 1 Wgr). Iedere deelnemer kan een voorstel doen tot wijziging. Over een wijziging moeten alle deelnemers overeenstemming bereiken. De colleges besluiten over de wijziging nadat ze daarvoor toestemming van hun gemeenteraden hebben gehad.

Voor het wijzigen van de centrumregeling is toestemming van de gemeenteraden van alle deelnemers en besluitvorming in alle colleges vereist[i]. Voordat een wijziging wordt doorgevoerd, is instemming van twee derde van de deelnemende colleges vereist.

Het eerste jaar na het aangaan van de regeling is toetreding van nieuwe deelnemers niet mogelijk. Dit om de deelnemers in de nieuwe regeling de kans te geven onderling hun draai te vinden en om tijdige besluitvorming over het aangaan van de regeling te stimuleren.
Toetreding van nieuwe deelnemers na het eerste jaar vergt een wijziging van de regeling. Dit kan op voorstel van elk van de deelnemers. Toetreding kan plaatsvinden, nadat zij hiertoe onderling overeenstemming hebben bereikt. Het besluit tot wijziging van de regeling vindt plaats na toestemming van hun gemeenteraden.

Uittreding van deelnemers is de eerste drie jaar niet mogelijk. Na deze periode kan uittreding niet eerder worden geeffectueerd dan een jaar na afloop van het jaar waarin het besluit tot uittreding is genomen.
Uittreding van deelnemers vergt een wijziging van de regeling. Ook kan naar aanleiding van de uittreding besloten worden de regeling op te heffen.
Na een daartoe strekkend besluit van de colleges van twee derde van de deelnemers zal de regeling worden opgeheven.
Bij besluitvorming telt de stem van iedere regiogemeente even zwaar.

Artikel 13 – Evaluatie
De centrumregeling zal binnen vier jaar na aangaan worden geëvalueerd onder gezamenlijk opdrachtgeverschap van de deelnemers. De resultaten van deze evaluatie zullen worden verstrekt aan de deelnemende colleges.

Artikel 14 – Duur
De voorkeur wordt gegeven aan een regeling voor onbepaalde tijd ten opzichte van een regeling voor bepaalde tijd. Wanneer na evaluatie geconcludeerd wordt dat de regeling effectief is en voortzetting behoeft, hoeft hiervoor geen nieuwe regeling in het leven te worden geroepen. Bij een regeling voor bepaalde tijd zou de regeling op een in de regeling genoemde datum vervallen.

Artikel 15 – Geschillen
Artikel 28 van de Wgr bepaalt dat geschillen omtrent de toepassing van de regeling door gedeputeerde staten worden beslecht, tenzij deze onder de bevoegdheid van een rechter vallen. Onverminderd deze bepaling worden geschillen over de regeling onderworpen aan een niet bindend deskundigenadvies. Voordat dit daadwerkelijk gebeurd, dient de kwestie besproken te worden in een afvaardiging van de deelnemende colleges. Wanneer dit niet tot een oplossing leidt benoemen de colleges elk een onafhankelijk deskundige. Deze deskundigen benoemen gezamenlijk een deskundige die als voorzitter van de adviescommissie optreedt. De colleges van de deelnemende gemeenten treden gezamenlijk op als opdrachtgever van de adviescommissie.

Artikel 16 – Inzending
Het college van de centrumgemeente Nijmegen draagt zorg voor het insturen van de regeling aan Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland. Dit geldt ook voor het geval de regeling wordt gewijzigd.

Artikel 17 – Archivering
De archivering met betrekking tot de door de centrumgemeente Nijmegen uitgevoerde taken geschiedt op basis van de bepalingen die deze gemeente ook voor haar eigen processen hanteert. Hierbij worden in ieder geval de van toepassing zijnde wet- en regelgeving in acht genomen, zoals (maar niet uitsluitend) de bepalingen uit de Archiefwet, de Wet bescherming persoonsgegevens, de Wmo 2015.

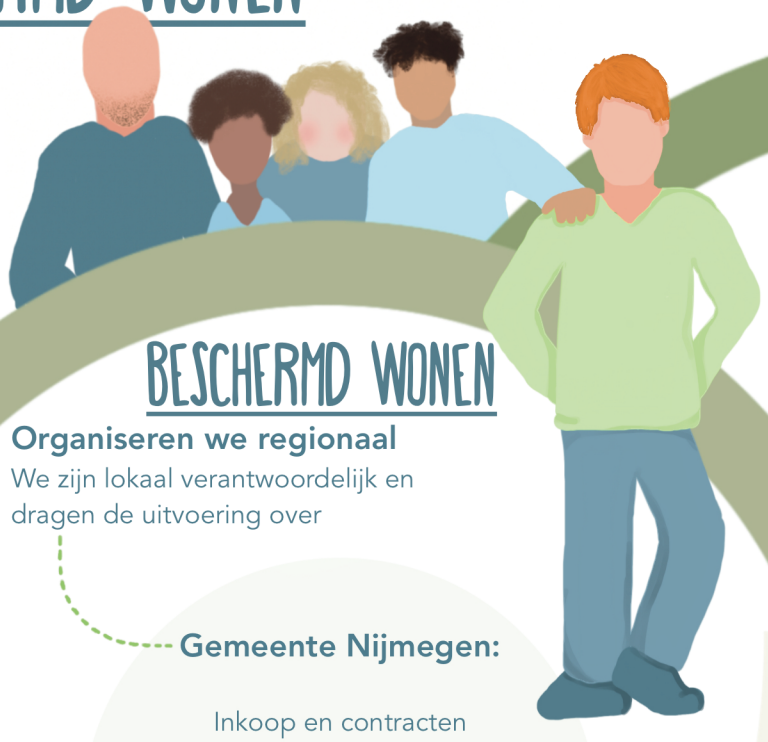
Artikel 20 – Inwerkingtreding
De regeling treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgend op de dag waarop het laatste deelnemende college deze regeling bekend heeft gemaakt. De centrumgemeente is gehouden aan de publicatie van de regeling.
Wanneer een van de gemeenteraden geen toestemming verleent, heeft dit geen opschortende werking voor het aangaan van de regeling. De regeling zal dan zonder de betreffende deelnemer worden aangegaan.

[i] Artikel 1 Wgr. De toestemming van de raad kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang

REGIOPLAN BESCHERMD WONEN

REGIO NIJMEGEN EN RIVIERENLAND

- Berg en Dal
- Beuningen
- Buren
- Culemborg
- Druten
- Heumen
- Mook en Middelaar
- Neder-Betuwe
- Nijmegen
- Tiel
- West Betuwe
- West Maas en Waal
- Wijchen

BESCHERMD THUIS

Steeds meer lokaal

Voor het anders organiseren nemen we 7-10 jaar de tijd

BESCHERMD WONEN

Organiseren we regionaal

We zijn lokaal verantwoordelijk en dragen de uitvoering over

Gemeente Nijmegen:

Inkoop en contracten

Contact met zorgaanbieders,

Monitoring kwantiteit en kwaliteit van zorg

CENTRALE TOEGANG

GGD Gelderland-Zuid

is de Centrale Toegang en beheert het overzicht

Een fijne plek, goede afspraken en samen met de omgeving

Gemeente Mook en Middelaar

Commissie Samenleving

Dossiernummer	1435
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	1 juni 2021
Agendapunt	11
Omschrijving	Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Samenleving	1 juni 2021

Toelichting

De RES NML 1.0 dient door de gemeenteraad vastgesteld te worden.

Raadsvoorstel

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer	
Onderwerp	**Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0**
Datum raadsvergadering	**10 juni 2021**
Raadscommissie	Samenleving
Datum raadscommissie	1 juni 2021
Portefeuillehouder	P. Baneke

Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0

Inleiding

Bijgevoegd treft u de Regionale Energiestrategie Noord- en Midden Limburg (RES NML) 1.0. De Regionale Energiestrategie Noord- en Midden Limburg (RES- NML) is opgesteld door 17 regionale partners: gemeenten, provincie en het waterschap Limburg. In de periode februari en maart zijn de volksvertegenwoordigers, stakeholders en inwoners van onze regio geconsulteerd over de Concept RES NML 1.0 (uitkomsten van dit proces staan in bijlage 2). Door betrokkenen actief mee te laten denken en nogmaals goed te kijken naar het concept document, ligt er nu een aangescherpte RES 1.0.

De RES 1.0 is een eerste versie van een document dat tweejaarlijks herzien zal worden. Er wordt omschreven welke informatie er al is en welke keuzes reeds gemaakt kunnen worden. Daarnaast wordt inzicht geboden in wat er in de komende periode nog moet gebeuren. Uiteraard is er ook oog voor innovaties, deze zullen bij iedere herziening van het document bekeken worden en indien nodig worden opgenomen in de RES. Nadat de RES 1.0 voor onze regio is vastgesteld door de betreffende gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het Waterschap zullen de in de RES opgenomen afspraken vertaald worden in een uitvoeringsconvenant, welke opnieuw ter besluitvorming zal worden voorgelegd.

Voorstel

1. De Regionale Energiestrategie Noord- en Midden Limburg 1.0 en de daarin geformuleerde regionale ambities vaststellen.

Beoogd effect

De RES NML heeft er bewust voor gekozen om ook in te zetten op energiebesparing. Immers, wat niet aan energie verbruikt wordt, hoeft ook niet opgewerkt te worden. Op basis van de besparingsambitie is vervolgens uitgewerkt hoeveel duurzame energie en warmte opgewekt moet worden in de regio en hoe dit te kunnen realiseren. Daarbij worden samengevat de volgende ambities geformuleerd in de RES NML 1.0:

<u>Energiebesparing</u>

Raadsvoorstel

Door middel van energiebesparing en kleinschalige opwek wil de RES in 2030 minimaal 25% minder CO2 uitstoten dan in 2015. De RES wil dit bereiken door:

a. Een regionaal ontzorgingsprogramma energiebesparing met acties en instrumenten om de ambitie te versnellen, gemeenten kunnen hieraan deelnemen middels een cafetariamodel.
b. Het stimuleren van het opwekken en gebruik van duurzame energie.
    i. Kleinschalig opwekken van energie op daken. Met kleinschalig bedoelen we installaties met een (piek) vermogen van maximaal 15 kWp (kilowatpiek). Dit gaat om daken tot 50 zonnepanelen. We willen dat in 2030 op 70% van de geschikte daken in onze regio gemiddeld 10 zonnepanelen liggen.
    ii. Gezamenlijke aanpak energie besparing bij bedrijven en commercieel vastgoed. Middels de wettelijke besparingsplicht en door een stimulering aanpak voor bedrijven in samenwerking met het MKB Limburg.

<u>Grootschalige opwek</u>

De RES wil met duurzame zon- en windprojecten in de regio 1.200 gigawatt uur duurzame energie opwekken in 2030 (vergund in 2025). De RES wil dit bereiken door:

a. De opgave in te vullen met de gerealiseerde- en pijplijnprojecten aangevuld door het project Wells Meer in de gemeente Bergen en middels een extra inspanning voor zon op daken.
    - De RES regio richt gezamenlijk een versnellingsteam op voor het stimuleren van grootschalige zon-op-dak projecten in de regio.
b. De RES regio zoekt afstemming over grootschalige project en nieuwe ambities in de regio. Hiervoor wordt een regionaal afstemmingskader ontwikkeld. Onder grootschalig wordt verstaan:
    - Meer dan 50 zonnepanelen op dak.
    - Meer dan 10 ha zonnepanelen op land.
    - Meer dan 2 windturbines van 3,5MW.
c. Bij de ontwikkeling van deze projecten worden regionale uitgangspunten over ruimtelijke kwaliteit meegenomen.
    - Ruimtelijke afspraken vanuit de RES (landschapsprincipes) worden opgenomen in het omgevingsbeleid.
d. Vertaling van de uitgangspunten communicatie en participatie op projectniveau.
e. De RES houdt er rekening mee dat de behoefte aan duurzaam opgewerkte energie blijft groeien en kijkt vooruit naar 2050 om tijdig in te spelen op ontwikkelingen en innovaties.

<u>Regionale warmte strategie</u>

Onderdeel van de RES NML is een Regionale Structuur Warmte. Hierin worden de warmtevraag en mogelijke regionale warmtebronnen in onze regio in kaart gebracht. In de RES 1.0 is onderzoek gedaan naar de volgende bronnen:

a. Restwarmte: zeer beperkt beschikbaar op regionale schaal. Op gemeentelijke schaal is er wel sprake van restwarmte denk daarbij aan supermarkten, productielocaties en kleine datacenters.
b. Groengas: Groengas is interessant als deel oplossing, de toepassingen worden nog verder verkend. Bij het verder concretiseren van de productiecapaciteit van groengas worden de ontwikkelingen in een transitie naar een natuur inclusieve landbouw meegenomen, evenals het in beeld brengen van de milieubelasting en het daadwerkelijk duurzaam inzetten van deze bron.
c. Geothermie: de regionale beschikbaarheid hiervan is nog onvoldoende duidelijk. Hiervoor zijn we afhankelijk van de resultaten van een nationaal scan onderzoek, deze resultaten volgen na de zomer van 2021.
d. Aquathermie: Alleen lokaal te benutten, maar wel een veel belovende techniek. Kansen voor kennisuitwisseling in RES verband.
e. Zonthermie: Kansen om lokaal in te zetten.

Participatie en communicatie
Door RES NML wordt de energietransitie als meer gezien dan alleen een technische oplossing voor het klimaatvraagstuk. Niet de kortste weg naar ons doel, maar de mens staat hierin centraal. Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier kunnen meepraten, mee kunnen denken en mee kunnen doen. Zo wordt een duurzamere manier van leven onderdeel van de samenleving en ontstaat er meer acceptatie en draagvlak. Dit is de wijze waarop gewerkt wordt in de RES NML. De volgende afspraken worden dan ook onderdeel van de uitvoering van de RES 1.0:

a. Vertaling van de afspraken over 50% lokaal eigendom en over de verankering van lokale medezeggenschap in het omgevingsbeleid.
b. Sociale duurzaamheid krijgt aandacht in de uitvoering van projecten.
   - Iedereen kan meedoen (mogelijk maken van participatie).
   - Iedereen kan het betalen (betaalbare energietransitie).
   - Iedereen kan meeprofiteren (terugvloeien van revenuen naar lokale gemeenschap).
c. Een verdere verkenning naar de mogelijkheden voor een (regionaal) energiebedrijf.

Geconstateerd kan worden dat er een beperkt aantal regionale bronnen beschikbaar is op dit moment. In de komende periode wordt gewerkt aan een

uitvoeringsplan rondom de regionale warmtetransitie, waarin bovenstaande nog verder zal worden uitgewerkt.

Argumenten

1.1 Het klimaatakkoord verplicht de gemeente om deel te nemen aan de Regionale Energiestrategie en in de regio een gedeelde opgave vast te stellen en samenwerking te zoeken op het verduurzamen van de gebouwde omgeving.

1.2 Door middel van energiebesparing en kleinschalige opwek (minder dan 50 panelen) zet de RES in op minimaal 25% minder CO 2 uitstoot in 2030 ten opzichte van 2015.

De aanpak die de RES hanteert om te komen tot energiebesparing sluit aan bij de richting die nu in Mook en Middelaar is uitgezet. Met energiecoaches en ontzorging van inwoners en bedrijven wordt het besparen van energie makkelijker gemaakt .

1.3 Met het vaststellen van de RES 1.0 committeren we ons als regio aan het bod van 1,2 TWh (4320 TJ)

Door het ontwikkelen van duurzame zon- en windprojecten in de regio realiseren we in 2030 4.320 terajoule aan duurzame energie. Projecten dienen in 2025 vergund te zijn. Momenteel wordt er gewerkt aan een regionaal afsprakenkader met betrekking tot de samenwerking en programmering van grootschalige opwek projecten. De uitwerking van dit bod dient zich te vertalen in lokale projecten. In de gemeente Mook en Middelaar zal zeer beperkt ruimte zijn voor grootschalige projecten. Momenteel wordt wel gekeken welke mogelijkheden er zijn voor grotere/middelgrote projecten.

1.4 De RES brengt regionale warmte bronnen in beeld en ondersteunt daarmee de transitievisie warmte.

De RES geeft een beeld van warmtebronnen die regionaal inzetbaar zijn en zoekt afstemming over de inzet van deze bronnen. Om een beter beeld te krijgen van de mogelijkheden in de regio is het ook van belang dat gemeenten aan de slag gaan met hun lokale transitievisie warmte. De gemeente Venlo loopt hierin voorop en dient ook als voorbeeld voor de andere gemeenten. Eind 2021 dienen alle gemeenten een lokale transitievisie te hebben, deze resultaten worden dan ook weer gedeeld met de RES organisatie, om zo een beter beeld te krijgen van de mogelijkheden in de Regio. Daarnaast zijn we als regio sterk afhankelijk van de uitkomsten van het scan onderzoek, dit moet uitsluitsel geven in de mogelijkheden voor geothermie in onze regio.

1.5 De RES streeft naar een vorm van lokale medezeggenschap bij alle grootschalige zon- en windprojecten.

De energietransitie is meer dan alleen een technische oplossing voor een klimaatvraagstuk. Niet de kortste weg naar ons doel, maar de mens staat hierin centraal. Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier kunnen meepraten, mee

kunnen denken en mee kunnen doen. Zo wordt een duurzamere manier van leven onderdeel van de samenleving en ontstaat er meer acceptatie en draagvlak. De vorm is ook in Mook en Middelaar een belangrijk uitgangspunt.

Kanttekeningen

1.1 We staan aan het begin van de transitie naar een duurzame gebouwde omgeving.

Het wettelijk kader krijgt vorm terwijl wij ons eigen proces continueren. Ook is nog niet duidelijk hoe de structuur, middelen en organisatie vanuit het Rijk eruit komt te zien. Dit brengt risico's en vragen met zich mee waar we nu nog onvoldoende antwoord op kunnen geven. De RES blijft zich hiervan bewust en vraagt hiervoor aandacht in o.a. de landelijke overleggen waar de RES aan deelt neemt. Het is van groot belang dat we ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving op de voet volgen en dit blijven agenderen.

1.2 Onzekere route

De route naar een volledig aardgasvrije gemeente is nog onzeker en afhankelijk van landelijke ontwikkelingen: We zetten met deze RES een omvangrijk en langdurig traject in. De precieze uitwerking daarvan, inclusief de kosten en andere consequenties, krijgt langzamerhand vorm.

1.3 Participatie bij het opstellen van de RES en de vertaling hiervan in lokaal beleid is geen garantie voor draagvlak.

We kunnen niet iedereen uit de samenleving betrekken in de totstandkoming van de warmtevisie. Door in een vroeg stadium, bij de totstandkoming van deze versie, gebruik te maken van diverse (digitale) momenten hebben we een zo goed mogelijk beeld gekregen van de diverse belanghebbenden en hun rol in het proces.

1.4 De energietransitie is sterk aan verandering onderhevig

De veranderende nationale en regionale context is kaderstellend voor de lokale opgaven en de mogelijkheden. We proberen hier zoveel mogelijk op te anticiperen en in een vroegtijdig stadium eventuele wijzigingen te erkennen en toe te passen. Via het kennis- en leerprogramma en het Nationaal Programma RES worden de innovaties op de voet gevolgd en gedeeld met de gemeenten.

Duurzaamheid

De duurzaamheidsambities van Mook en Middelaar zijn erg hoog. Tegelijkertijd is de fysieke ruimte om energie op te wekken beperkt. De energieopgave moet dan ook breder bekeken worden. Daarvoor hebben we de regio nodig. Met de samenwerking in de RES, zijn er grote stappen gemaakt. Zo weten gemeenten

beter van elkaar waar men mee bezig is, worden grotere projecten met elkaar afgestemd en kan begeleiding regionaal opgepakt worden. Ook mogelijkheden als een lokaal energiebedrijf kunnen we als Mook en Middelaar niet zelfstandig oppakken. De samenwerking in de RES-regio, biedt daarom grote kansen om de duurzaamheidsambities van Mook en Middelaar na te streven.

Participatie

Om tot de RES1.0 te komen zijn verschillende gemeenteraden, provincie, netbeheerders en stakeholders regelmatig geïnformeerd en geraadpleegd. Mede op aandringen van Mook en Middelaar, zijn daar ook inwoners aan toegevoegd. Zo heeft elke inwoner van de regio de kans gehad om zijn of haar zegje te doen over de RES1.0.
De gemeenteraad van Mook en Middelaar is via een informatiesessie en een consultatiesessie op de hoogte gehouden van de voortgang. De opmerkingen vanuit de gemeenteraad die bij de consultatiesessie gemaakt zijn, zijn in het consultatiedocument opgenomen.

Financiën

Ten aanzien van de financiering van het vervolg proces heeft de rijksoverheid een onderzoek uitlaten voeren. Er wordt verwacht dat de resultaten van dit onderzoek in de formatiebesprekingen meegenomen zullen worden om te bepalen of en welke middelen beschikbaar komen vanuit de Rijksoverheid voor de uitvoering van de taken voor gemeenten in het klimaatakkoord. Voor de gemeente Mook en Middelaar is zo'n rijksbijdrage momenteel voorwaardelijk om financieel in de RES mee te kunnen doen.

De opgave naar een duurzame gebouwde omgeving is een forse. De regio Noord- en Midden Limburg wil de vanuit de overheid opgelegde taken goed uitvoeren. Dit brengt een capaciteitsvraagstuk met zich mee, maar ook een organisatorisch vraagstuk. Ten tijde van de vaststelling van de RES 1.0 loopt een onderzoek naar de toekomstige regionale uitvoeringsorganisatie van de RES NML.

Communicatie

Vanuit de gemeente Mook en Middelaar zijn er regelmatig berichten op social media geplaatst over onderdelen van de RES. Hierbij werd ook de mogelijkheid gegeven om te reageren. Over vaststelling van de RES zelf zal dan ook geen uitgebreide communicatie opgezet worden. De gevolgen van de RES voor Mook

en Middelaar, en de belangrijke punten uit het uitwerkingsprogramma, zullen wel weer belangrijk worden, maar komen op een later moment aan bod.

Uitvoering

In de RES NML 1.0 is een nieuw hoofdstuk opgenomen met betrekking tot de uitvoering. De gemeenten, provincie, waterschap en Enexis staan samen met de omgeving aan de lat om de afspraken uit de RES waar te maken. Deze afspraken worden, na de vaststelling van de RES NML 1.0 vastgelegd in een uitvoeringsconvenant. Onderdeel van het convenant zijn in ieder geval de afspraken over de verankering van de RES in het omgevingsbeleid en de afspraken over de toekomstige regionale samenwerking.

Netbeheerder Enexis heeft een netimpactanalyse uitgevoerd voor onze regio. Hiermee hebben zij in kaart gebracht wat de impact is van de regionale plannen op het energienet. Deze wordt meegenomen in de RES en vormt een basisdocument voor de uitvoering van de RES en de RES 2.0. Deze analyse is als bijlage oplegger bijgevoegd aan de RES 1.0.

- De ruimtelijke afspraken in de RES NML 1.0 worden vastgelegd in het omgevingsbeleid van gemeenten, provincie en het waterschap. Vanaf 1 januari 2022 kunnen de instrumenten van de Omgevingswet hiervoor worden gebruikt. Daarvoor wordt door de RES een handreiking uitgewerkt.
- Er worden bestuursafspraken opgesteld en die zijn voor 1 januari 2022 gereed.
- Op dit moment wordt onderzocht op welke wijze de regionale samenwerking na 1 juli 2021 voortgezet wordt en welke regionale samenwerkingsvorm daarbij nodig is.

Bijlage(n)

1. Consultatiedocument RES NML
2. Samenvatting RES NML 1.0
3. Regionale Energie Strategie Noord en Midden Limburg 1.0
4. Netimpactanalyse

Raadsvoorstel

Mook, 11 mei 2021

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De gemeentesecretaris
J.M.G. Smits- de Kinkelder

De burgemeester
mr. drs. W. Gradisen

Raadsbesluit

Gemeente Mook en Middelaar

Documentnummer
Onderwerp **Regionale Energie Strategie Noord- en Midden Limburg 1.0**

De raad van de gemeente Mook en Middelaar,

Gelezen het voorstel van het College van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021

Gelet op het advies van de raadscommissie d.d. 1 juni 2021

Besluit:

1. De Regionale Energiestrategie Noord- en Midden Limburg 1.0 en de daarin geformuleerde regionale ambities vaststellen.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering d.d. 10 juni 2021

De raad voornoemd,

De griffier
mr. M.A.M. van Arensbergen

De voorzitter
mr. drs. W. Gradisen

Noord- en Midden Limburg
RES Regionale Energie Strategie

Reactieronde Ontwerp RES1.0
Februari 2021

Projectgroep RES Noord- en Midden Limburg

3 mei 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Thematische beantwoording 3
2.1 Algemeen 3
2.2 Participatie en communicatie 5
2.3 Energiebesparing en kleinschalige energieopwekking 7
2.4 Grootschalige elektriciteitsopwekking 8
2.5 Regionale Structuur Warmte (RSW) 10
2.6 Doorkijk 2030-2050 12
2.7 Uitvoering RES 1.0 13
3. Webinar inwoners en klankbordgroep 14
3.1 Webinar inwoners 14
3.2 Klankbordgroep 14
4. Beantwoording individuele reacties 16
4.1 Gemeenteraden 16
4.2 Maatschappelijke organisaties en inwoners 34
5. Overzicht aanpassingen n.a.v. de consultatie- en reactieronde 60

1. Inleiding

De keuzes die we in de RES maken, hebben invloed op onze allemaal. Daarom willen we maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners betrekken bij deze keuzes. Zo kunnen we hun kennis, ideeën, wensen en inzichten meenemen in onze aanpak. Daarom kon iedereen gedurende de maand februari hun reactie indienen op de ontwerp RES1.0.

De ontwerp RES1.0 is besproken in een webinar voor inwoners, de klankbordgroep, de Gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het Waterschap Limburg. Daarnaast had iedereen de mogelijkheid om via de website een reactie achter te laten. In dit document vindt u de reacties die zijn opgehaald en wat deze reacties betekenen voor de definitieve RES1.0.

Naast de inhoudelijke reacties is voor de regio misschien wel de belangrijkste opbrengst dat deze ronde heeft geleid tot meer en diepgaandere gesprekken over de energietransitie. De webinar voor inwoners was goed bezocht evenals de klankbordgroep waarin diverse belangen en ideeën met elkaar gedeeld en besproken zijn. En ook in de raden ontstonden goede discussies n.a.v. de ontwerp RES1.0. Het uiteindelijke doel is om een gedragen RES1.0 te kunnen vaststellen en samen de uitvoering op te pakken. Dit is een mooie stap in dat proces.

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 vindt u een thematische beantwoording van de reacties. Deze zijn opgedeeld in verschillende thema's. Wij merkten bij de beantwoording van de vragen dat er vaak meerdere vragen met dezelfde strekking worden gesteld. Daarom hebben wij de volgende opbouw gevolgd in hoofdstuk 2: allereerst een samenvatting van de vragen die gesteld zijn die de rode draad van die reacties weergeeft. Vervolgens is hierop een antwoord geformuleerd. Als afsluiting vindt u de doorwerking die dit voor het RES document heeft.
In hoofdstuk 3 de reacties vanuit de webinar inwoners en de klankbordgroep en in hoofdstuk 4 een overzicht van de individuele reacties. Per reactie is een korte samenvatting gegeven, een antwoord en een eventuele doorwerking in de RES1.0. In hoofdstuk 5 is een samenvattende tabel opgenomen met aanpassingen in de RES1.0.

2. Thematische beantwoording

2.1 Algemeen

2.1.1 Samenvatting

Er worden vragen gesteld over de functie van de RES en hoe dit lokaal doorwerkt. Het wordt nu gezien als een visiedocument waarvan de kaders niet duidelijk zijn en zonder concrete doelstellingen/tijdsplanning. Er wordt vooral naar de gemeenten gekeken voor de uitvoering, maar zijn (vooral kleine gemeenten) hiervoor geëquipeerd? De RES moet gemeenten ondersteunen.

Men mist een financiële onderbouwing in de RES en geeft aan dat we eerlijk moeten zijn over kosten die de energietransitie met zich meebrengen: het gaat veel geld kosten, maar je krijgt er ook veel voor terug. Geadviseerd wordt om naar andere ontwikkelingen te kijken zoals in Duitsland en naar de negatieve invloeden én kansen van de andere Klimaattafels. Daarnaast worden er opmerkingen geplaatst over de infrastructuur. De opslag van energie is een grote uitdaging en het is wenselijk om bestaande infrastructuur te blijven gebruiken. Tot slot wordt er gesteld dat het Klimaatakkoord, waarop de RES is gebaseerd, en de gehele energietransitie ondoordacht is en er veel misvattingen zijn.

2.1.2 Antwoord

De RES is een strategisch beleidsdocument dat richting geeft voor de energietransitie in de regio. Die richting hebben we nodig om gefundeerde beslissingen te kunnen maken voor de uitvoering. Eerst richten (wat willen we bereiken), dan inrichten (hoe gaan we dat doen?) en vervolgens verrichten (de uitvoer). Naast de RES 1.0, is de RES-organisatie een uitvoeringsconvenant en uitvoeringsplan aan het uitwerken. In het uitvoeringsconvenant wordt de samenwerking van de RES-partijen vastgelegd en in het uitvoeringsplan leggen we vast hoe we onze ambities uit de RES 1.0 precies gaan realiseren.

De RES-organisatie is geen apart orgaan naast of boven de gemeenten. Het is een samenwerking van de vijftien gemeenten in Noord- en Midden Limburg, Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Enexis. We bepalen samen de ambities én zijn samen verantwoordelijk voor de uitvoer. De RES kijkt in een grote verband naar complexe grensoverschrijdende vraagstukken en deelt kennis en ervaring. Hiermee ondersteunen we gemeenten die minder capaciteit hebben om de gehele energietransitie lokaal vorm te geven. Iedere gemeente onderzoekt hoe ze op lokaal niveau invulling kan geven aan de afspraken uit de RES. Dit is maatwerk, want iedere gemeente is anders.

Het precieze financiële plaatje kan pas bij concrete projecten in beeld worden gebracht en zijn voor rekening van de initiatiefnemer van het project. Dit kan een commerciële ontwikkelaar, een energiecoöperatie of de gemeente zelf zijn. Dit neemt niet weg dat we kostenoverwegingen niet meenemen in de RES. Zo kijken we bijvoorbeeld of we windmolens en zonnepanelen zoveel mogelijk kunnen clusteren. Hierdoor zijn er minder aanpassingen aan het energienet nodig en lagere maatschappelijke kosten.

Het Rijk is verantwoordelijk voor de coördinatie van de Klimaattafels en kijkt hoe deze elkaar beïnvloeden. Dit neemt niet weg dat we in de RES, en vooral op gemeentelijk niveau, geen rekening houden met andere beleidsterreinen. Juist in de verankering van de RES in het lokale omgevingsbeleid van gemeenten wordt deze integraliteit opgezocht.

Op basis van de huidige RES 1.0 gaat Enexis de mogelijkheden, kansen en bedreigingen voor de infrastructuur onderzoeken. Infrastructuur nemen we, samen met de opslag van energie, mee in de RES 2.0.

Het Klimaatakkoord is met de betrokkenheid van verschillende partijen tot stand gekomen en vastgesteld. De RES is hier een opdracht uit. Het staat vast dat we over moeten gaan naar duurzame energie. De meningen zullen altijd verschillen over hoe we dit het beste kunnen aanpakken. Maar als we nu niets doen, dan zijn we te laat. De kaders staan, maar samen bepalen we in de regio hoe we hier het beste invulling aan kunnen geven.

2.1.3 Doorwerking

Geen aanpassingen in de RES 1.0.

Hoe we regionaal gaan samenwerken en hoe we kennis delen en bijvoorbeeld gemeentes verder ondersteunen, dat wordt vastgelegd in het uitvoeringsplan Q2-Q3 2021.

2.2 Participatie en communicatie

2.2.1 Samenvatting

Uit de reacties blijkt dat betrekken van inwoners belangrijk wordt gevonden. Doe dit altijd, en herhaal de oproep. De meningen verschillen of inwoners betrokken moeten worden bij abstracte plannen zoals de RES of juist niet.

Er wordt gesteld dat er nog veel moet gebeuren bij de bevolking wat betreft de urgentie van de energietransitie. Een energietransitie vraagt ook om een transitie in denken. Dit punt wordt gemist in de RES. Bedenk een communicatiestrategie naar inwoners, samen met gemeenten.

Een aantal concrete maatregelen worden genoemd om burgers meer bij de energietransitie te betrekken: maak maatregelen gratis, maak het concreet, subsidieer energiescan, omarm energiecafés en energiecoöperaties en bereken geen WOZ-betaling over bijv. PV panelen of energieverbeteringsmaatregelen.

Suggesties worden gedaan over hoe de burgers te betrekken: maak het straat – of wijksgewijs, betrek ze op tijd en neem ze serieus, maak groepen inwoners met kennis van bepaalde onderwerpen en laat die kennis actief inbrengen of via het instellen van een burgerraad. Belangrijk is dat geluisterd wordt en er iets mee wordt gedaan.

Complimenten worden gegeven voor het opnemen van het onderdeel sociale duurzaamheid. De vraag is wat de consequenties van deze ambities zijn. Het streven naar 50% lokaal eigendom vindt men niet altijd voldoende, moet meer zijn, naast dat de vraag is wat er gebeurd als dit streven niet wordt gehaald. Ook is er bij sommige de wens om 50% niet als gemiddelde maar per project te hanteren. Verder wordt gevraagd wat lokaal is in lokaal eigendom, is die definitie al bepaald. Opgeroepen wordt om toch het energiebedrijf samen te verkennen, in relatie tot betrokkenheid inwoners vergroten en zorgen voor voordelen.

Gesteld wordt dat de relatie met andere sectoren wordt gelegd maar dat die sectoren werken eerder tegen dan mee met de energietransitie. Gevraagd wordt een aantal cruciale aspecten te benoemen waar RES samen met genoemde sectoren aan moet werken. Uit de reacties is er te weinig gekeken naar of er wel draagvlak is voor grootschalige opwek en hoe je de grootte bepaald van het gebied in de omgeving dat je bij grootschalige opwek betrekt.

Doorzettingsmacht van de RES is beperkt, de RES mag geen excuus zijn voor gemeenten om niks te doen omdat men bang is voor NIMBY-protesten.

2.2.2 Antwoord

Voor het betrekken van inwoners bij de RES zien wij de webinar van februari 2021 als vertrekpunt. Dit is de start en zal nog vaker aan de orde zijn. Daarbij heeft de RES een gedeelde verantwoordelijkheid. Op gemeentelijk niveau, daar waar het concreter wordt, zal er bij energieprojecten ook participatie plaatsvinden en heeft er ook al participatie plaatsgevonden.

Urgentie creëren is belangrijk, wij merken dat er in de afgelopen jaren al grote stappen zijn gezet. Het is een belangrijk thema in de media, zelfs in tijden waarin de COVID crisis de media domineert. Deze bewustwording dient te worden vergroot vanuit gemeentes omdat deze dicht op de inwoners staan. Als RES kunnen wij gemeentes ondersteunen. Daarnaast is een campagne vanuit de provincies, binnen de Provinciale Energiestrategie en het Rijk effectiever. Daarvoor kan de RES wel lobbyen. Hoe wij dit willen aanpakken en welke rol de RES daarin speelt, dat nemen wij mee in de uitwerking van de uitvoering.

Voorbeelden van maatregelen zoals die genoemd worden kunnen effectief door gemeentes worden ingezet. De RES is een platform waarbij deze ervaringen uitgewisseld kunnen worden.

Sociale duurzaamheid is één van de belangrijke basisbeginselen in de RES. Het moet haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar zijn. Maar daarnaast hebben wij als RES ook een verantwoordelijkheid om een doelstelling te halen. Vandaar dat 50% lokaal eigendom als streven is opgenomen en niet als harde eis. Het zou namelijk onwenselijk zijn als een project niet kan doorgaan omdat er niet voldaan is aan 50% lokaal eigendom, maar bijvoorbeeld aan 49%. De gemeentes kunnen 50% lokaal eigendom wel opnemen in hun eigen omgevingsvisie en dit zo als harde eis vastleggen.
Wat lokaal is en wat de omgeving is, dat is per project verschillend en heeft met verschillende factoren te maken. Daarom is het lastig om daar een ‘label’ op te plakken met wat dit precies is. Het doel van lokaal eigendom is dat het project gedragen wordt door de omgeving. Met dat als basis moet het woord ‘lokaal’ per project worden ingevuld en ook de grootte van het gebied dat betrokken wordt .
Het verder onderzoeken van een energiebedrijf is binnen de RES aan de orde. Er is op dit moment nog maar één voorbeeld van zo’n energiebedrijf. Wij zoeken dit richting de RES 2.0. verder uit om op basis van gedegen onderzoek te bepalen hoe en op welke manier dit een meerwaarde kan vormen.

Samenwerking met andere sectoren is belangrijk. In de uitvoering wordt gekeken hoe we dit ook concreet vorm kunnen geven.

De mind-set bij de gemeentes is positief. Er zijn veel projecten gerealiseerd en er zijn een groot aantal projecten dat in de pijplijn zit. Wij denken dat het doorzettingsvermogen bij gemeentes groot is om deze goede kans van slagen te geven. Daarbij is de discussie met inwoners van groot belang. Door een continu gesprek moeten wij samen toewerken naar een duurzame samenleving. De voortgang van de RES zal gemonitord waarbij alle partners moeten aangeven wat zij gedaan hebben.

2.2.3 Doorwerking

De tekst 50% lokaal eigendom wordt opnieuw bekeken en eventueel kleine aanscherpingen.

Het opzetten communicatie strategie zal worden toegevoegd aan hoofdstuk participatie en communicatie RES 1.0.

Aandachtspunten voor vervolg:
- Samenwerking andere sectoren – uitvoering
- Monitoring RES – uitvoering

2.3 Energiebesparing en kleinschalige energieopwekking

2.3.1 Samenvatting

De reacties zijn tweeledig: aan de ene kant veel reacties die oproepen tot extra initiatieven. Voorbeeld is inwoners op een ludieke manier weten te motiveren of door meer subsidie voor verduurzaming eigen vastgoed. Daarbij is het wel van belang dat de regelingen consistent blijven en niet continu wisselen.

Daarnaast klinkt sterk door dat er een voorkeur uitgaat naar het volleggen van daken voordat er aan zon-op-land of wind wordt gedacht. Daarbij is het ook belangrijk dat de overheid zelf het goede voorbeeld geeft om inwoners te inspireren.

We hebben ook reacties ontvangen waarin staat dat wij mensen niet mogen dwingen tot verduurzaming, omdat dit tot leningen en kosten zou kunnen leiden. Ook wordt er aandacht gevraagd voor mensen met een kleine portemonnee.

2.3.2 Antwoord

Vanuit de RES zal, in samenwerking met de gemeenten en de Provincie, voor alle doelgroepen (woningeigenaren, eigenaren maatschappelijk vastgoed alsmede van commercieel vastgoed en bedrijven) specifieke aanpakken uitgewerkt worden gericht op verduurzaming (energiebesparing en duurzame opwekking). Deze aanpakken worden opgenomen in het RES-uitvoeringsprogramma. Communicatie, bewustwording, stimuleren en begeleiden / ondersteunen zijn onderdeel van die aanpakken.

Woningeigenaren kunnen en zullen niet gedwongen worden om te verduurzamen, wel zullen (ook andere) eigenaren van vastgoed moeten voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving (o.a. Bouwbesluit, later Besluit bouwwerken leefomgeving). Voor nieuwbouw zijn de actuele eisen strenger zijn dan een aantal jaren geleden.

Leningen zijn ter ondersteuning van vastgoedeigenaren, waarbij ons inziens de besparing in energiekosten hoger moeten zijn dan de kosten van rente en aflossing van de lening.

2.3.3 Doorwerking

Geen aanpassingen in de RES 1.0.

2.4 Grootschalige elektriciteitsopwekking

2.4.1 Samenvatting

De reacties gaan in op de noodzaak van windmolens en zonneparken, op de locaties en criteria voor de plaatsing van windmolens en zonnepanelen en op welk niveau de keuze uiteindelijk ligt, gemeente of RES. Ook de schaarste op het net is een zorg in relatie tot de ambities. De noodzaak wordt niet door iedereen onderschreven, oproep om ook naar andere bronnen te kijken. Daarbij komt de afstand gevoelige objecten tot windturbines, geen versnippering, alleen gebruik van landbouwgrond als dat goed onderbouwd is, effecten op natuur en de inhoud van de landschapsprincipes naar voren. Ook de inzet op rendement voor de lokale omgeving en draagvlak wordt genoemd. De status van de RES, en dus ook de criteria en bijvoorbeeld landschapsprincipes, in relatie tot gemeentelijk beleid is een discussiepunt waarbij de nadruk ligt op gemeentelijk maatwerk aan de gemeenten overlaten. Wat is de status van de vlekkenkaart, komen de projecten daar dan ook.

Wat betreft locaties is een goede balans tussen wind en zon voor levering en back up nodig. Wind het liefst op zee of tenminste niet in de achtertuin of een natuur/bosrijke omgeving maar daar waar elektriciteit wordt gebruikt, industrieterreinen. Zonne- energie het liefste op grote bedrijfshallen, niet op goede landbouwgrond en in natuur. Daarnaast worden een aantal suggesties gedaan voor meervoudige ruimtegebruik en een combinatie met glastuinbouw maar juist geen zon op kassen.

Een aantal reacties geven aan dat de grootte van de zonneparken die als grootschalig worden betiteld moet worden aangepast naar of 1 ha in plaats van 10 of juist 25 in plaats van 10. Verzocht wordt de zonneladder niet op te nemen in de RES 1.0. Het versnellingsteam Zon op Dak moet zich ook richten op woningeigenaren en buurten. Aan de andere kant geeft men aan wel een zonneladder te willen om open landschap en landbouwgronden te beschermen.

Hoe de regionale samenwerking of programmering vorm moet worden gegeven en tot hoe ver die moet reiken is een discussiepunt, meningen zijn verdeeld. Waar sommige aangeven dat afstemming bij plaatsen van meerdere windmolens regionaal moet plaatsvinden vinden anderen juist dat alle keuzes lokaal / in de gemeente moeten liggen.

Vragen worden gesteld over of de genoemde projecten voldoende zijn om de 1,2 TWh te halen. En hoe de opgave over de gemeenten wordt verdeeld. Gebeurt dit op basis van inwoners, energieverbruik? En wat landt er dan uiteindelijk aan opgave in een specifieke gemeente?

Ten aanzien van de netcapaciteit wordt de suggestie gedaan een versnellingsteam netcapaciteit op te zetten en de vraag gesteld of de planning niet te optimistisch is. Daarnaast wordt aangegeven dat de RES1.0 al aangeeft dat er nu al schaarste is om opgewekte elektriciteit te transporteren, netwerkschaarste is dus een zorgpunt.

Gevraagd wordt om aandacht voor de groei van de vraag naar duurzame elektriciteit tussen 2030 en 2050, het rekenen met grotere windmolens (nu wordt met 3,5 MW) en mogelijke combinatie met energieopwekking in Duitsland. Wat betreft de ontwikkelaars wordt aan de ene kant gezegd voorrang aan lokale energiecoöperaties maar als dit niet snel lukt ook commerciële investeerders uitnodigen in belang van realiseren van het doel.

2.4.2 Antwoord

Wind op zee wordt als alternatief genoemd voor ontwikkeling van grootschalig zon en wind op land. Dit wordt echter al door de Rijksoverheid opgepakt, naast het gezamenlijk bod van de RES regio's. De overheid staat aan de lat voor 49 TWh wind op zee (ca 11,5 GW) die parallel ontwikkeld wordt naast de RES regio's om aan onze opgave te voldoen. Zo ook de opgave in zon en wind op land, naast zon op daken. We hebben ook hier beide nodig om aan onze opgave te voldoen en het is goed om te constateren dat er een enorme groei is van zon op dak projecten. Deze willen wij nog verder stimuleren met het zon op dak versnellingsteam. Voor de kleinschalige daken komt ondersteuning vanuit het onderdeel 'besparing/kleinschalige opwek'.

Volgens de systematiek van het Nationaal Programmabureau RES mag in principe alles boven de 15 kWp grens worden meegenomen voor de bepaling van het bod voor grootschalige opwek. Dit betekent doorgaans niet dat alles vanaf 15 kWp per definitie grootschalig is.

Voor de thema's landschap en netwerk geldt een andere benadering. Voor landschap is in de RES 1.0 afgesproken dat er richtinggevende principes worden uitgewerkt voor de landschappelijke inpassing en transformatie. Schaal en maat komen in deze uitwerking terug.

Voor projecten en de impact op netwerk is afgesproken dat we met elkaar afstemmen in geval van projecten zon met een oppervlak boven de 10 ha, zodat we de haalbaarheid van projecten kunnen vergroten (zie ook schaarste).

Vanuit landschap en netwerk worden kleinschalige ontwikkelingen niet per definitie uitgesloten.

Voor wat betreft de schaarste op het net wordt er door de Provincie gewerkt aan de totstandkoming van een provinciale overlegstructuur waarin gekeken wordt naar mogelijke oplossingen. Daarnaast is het zo dat de meeste projecten een doorlooptijd hebben van enkele jaren of meer.

Biogas wordt genoemd als mogelijk alternatief voor grootschalige duurzame opwek, dit valt echter onder de noemer 'warmte' en zal daar verder onderzocht worden. Ook valt kernenergie onder mogelijke alternatieven, echter is kernenergie en aanverwante technieken niet realiseerbaar in de scope van deze RES 1.0 (2030) en wordt om die reden ook niet meegenomen.

De afstand tot windturbines en mogelijke gezondheidsproblemen worden genoemd in relatie tot windturbines. Er is bestaande wetgeving rondom deze thema's waar wij ons aan dienen te houden.

De zonneladder is een terugkerende vraag waarbij het van belang is te weten dat de zonneladder niet volgtijdelijk is. Dit houdt in dat de trappen van de ladder, mits goed onderbouwd, gelijktijdig kunnen worden doorlopen. Landbouwgrond is alleen goed onderbouwd mogelijk.

De 1200 GWh is een gezamenlijke opgave voor de gehele regio waarin we samenwerken om deze opgave te realiseren. Hierbij is er geen exacte verdeling per gemeente omdat niet alle gemeenten dezelfde mogelijkheden hebben in opwek, denk hierbij aan bijvoorbeeld ruimtelijke inpassing. De 1200 GWh wordt haalbaar geacht, ook omdat we niet alles wat in de pijplijn zit meerekenen (slagingspercentages vanuit NPRES worden aangehouden).

Groei van het verbruik na 2030 is zeker onder de aandacht en zal bij elke iteratie van de RES verder bekeken worden.

De grootte van windturbines is gebaseerd op wat passend is voor het regime van RES Noord en Midden Limburg, de genoemde turbinegroottes zijn meer passen voor wind op zee. De mogelijke combinatie met opwek over de grens met Duitsland gaat voorbij aan onze landelijke opgave die wij dienen in te vullen.

2.4.3 Doorwerking

Geen aanpassingen in de RES 1.0.

2.5 Regionale Structuur Warmte (RSW)

2.5.1 Samenvatting

Er zijn een aantal reacties geplaatst over het waarom, de haalbaarheid en snelheid om van het gas af te gaan. Er wordt gevraagd of aardgas wel zo slecht is, aangezien ze in Duitsland juist op het gas gaan. Daarnaast wordt aangegeven dat het niet realistisch is om oudere woningen (in het buitengebied) van het gasnet af te koppelen.

In de RES wordt aangegeven dat een warmtepomp in 90% van de gevallen de beste oplossing is. Men vindt een warmtepomp op zich een goede oplossing, alleen worden er zorgen geuit over de extra vraag naar duurzame elektriciteit die warmtepompen met zich meebrengen en hoe we dit gaan realiseren. Daarnaast is een warmtepomp niet voor iedereen (financieel) mogelijk en wordt aangegeven dat er bij een individuele warmteoplossing evengoed naar collectieve voordelen gekeken kan worden. Wat betreft groen gas worden er opmerkingen gemaakt over de beschikbaarheid van groen gas, of we onszelf niet te rijk rekenen en dat we het op een gering aantal plekken (binnen Limburg) maar moeten produceren. Waterstof op het huidige gasnet en aquathermie worden als kansrijk gezien. Geothermie heeft extra onderzoek nodig vanwege de gevaren. Het wordt als positief ervaren dat de RES ingaat op Ecovat als potentieel kansrijk lokaal project voor restwarmte. Het wordt als jammer gevonden dat er geen afstand wordt genomen van de verbranding van houtige biomassa gezien de bekende negatieve effecten. Tot slot wordt er aangegeven dat er veel koppelkansen zijn met de glastuinbouw.

2.5.2 Antwoord

De RES is een uitvoering van het landelijk klimaatakkoord, dat weer volgt uit het Parijs akkoord. Naast de opdracht om een RES op te stellen ligt er vanuit het klimaatwet ook de opdracht om uiterlijk 2050 van het aardgas te zijn. Dat is een gegeven en hierin hebben we als RES-organisatie geen keuze om van af te wijken. De werkelijkheid over de situatie in Duitsland ligt iets genuanceerder. Ook Duitsland heeft – net als Nederland – de ambitie om in 2050 een CO_2-neutrale energievoorziening te hebben en dus ook te stoppen met aardgas voor de verwarming van woningen. Omdat Duitsland zo snel mogelijk af wil van olieketels is er ook een forse premie voor de vervanging van deze ketels door een hr-ketel of een warmtepomp, met name in gebieden waar al een gasnet ligt. Het is een logische tussenstap die snel veel kan opleveren.

We hoeven niet op relatief korte termijn van het aardgas af. We hebben daarvoor een transitieperiode van 30 jaar (t/m 2050). Dat geeft ruimte om bestaande duurzame technieken verder te ontwikkelen en innovatieve ontwikkelingen mee te nemen.

We willen daarbij nadrukkelijk een onderscheid maken dat we van het aardgas afgaan en niet per definitie van al het gas. Er blijven mogelijkheden om het gasnetwerk te blijven gebruiken voor bijvoorbeeld groen gas of waterstofgas. Dit zijn allebei technieken die we nadrukkelijk verkennen in onze Regionale Warmte Structuur.

Opmerkingen over haalbaarheid en betaalbaarheid en specifieke technieken zoals warmtepompen kunnen wij in het kader van de RES niet verder uitwerken. Deze onderwerpen worden door elke gemeente uitgewerkt in de lokale Transitie Visie Warmte (TVW) die elke gemeente uiterlijk eind 2021 moet vaststellen. Bij het opstellen van deze TVW's worden inwoners en belanghebbenden lokaal betrokken.

De taak van de RES op het gebied van warmte is met name afstemmen en kennisuitwisseling. Daarnaast heeft de RES als opdracht om regionaal beschikbare bronnen te verdelen (zoals groen gas en eventueel toekomstige bronnen/dragers als geothermie en waterstofgas).

Recente adviezen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Sociaal-Economische Raad (SER) hebben ons voortschrijdend inzicht gegeven wat betreft de positie van houtige biomassa. Deze bron wordt in de volgende versie van de RES opnieuw tegen het licht gehouden. In RES 1.0 wordt houtachtige biomassa niet uitgesloten, maar zal wel een kritische houding worden aangenomen t.a.v. de toepassing ervan als duurzame energiebron. Voor de gebouwde omgeving in Noord- en Midden Limburg is de rol van houtige biomassa als tussenstap in de warmtetransitie klein, omdat er weinig kansen voor hoogtemperatuur warmtenetten worden voorzien. Aan houtige biomassa is dan ook in de RES geen extra onderzoek gewijd. Gelet op de ontwikkelingen die er zijn gaan we bepaalde zaken nu nog niet wel of niet toestaan. We volgen de onderzoeken en nieuwe ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet.

Wel wordt de potentie van groengasproductie uit mest onderzocht als regionale warmtebron, vanwege de aanwezigheid van veehouderijen en de mestproblematiek die hier speelt. Noord- en Midden Limburg is grotendeels een plattelands gebied en een regio waar de exploitatie van warmtenetten zoals in stedelijke gebieden in de meeste situaties niet zal leiden tot de meest economische businesscases. Een ander gegeven is dat er naar ratio weinig bovengemeentelijke restwarmtebronnen in de regio beschikbaar die procentueel van betekenis zijn. Een van die bovengemeentelijke warmtebronnen die wel een economisch potentiële betekenis kan zijn is groengas. Het voordeel voor de bebouwde omgeving is dat we met groengas op de laagste maatschappelijke kosten een aanzienlijk deel van de duurzame warmtevraag in de regio kunnen voldoen. Met de groengas potentie in de regio (Noord- en Midden Limburg) zouden tussen de 40.000 en mogelijke bovengrens van 100.000 woningen kunnen worden aangesloten op groengas. Met de combinatie Groengas/ Hybride pomp kunnen gaan tot een equivalent van 120.000 tot mogelijk 310.000 woningen. We zitten nog aan de voorkant van deze nieuwe ontwikkeling ,maar gezien de uitdaging en maatschappelijke impact voor het verder verduurzamen van de warmtevraag komt de groengas potentie ons zienswijze in eerste aanleg het beste tot zijn recht aan de bebouwde omgeving, in ieder geval voor de korte/middellange termijn.

Naar dit groen gas is ook vraag uit andere sectoren die buiten de RES vallen. De RES organisatie is zich bewust van dit verdelingsvraagstuk en gaat daarom uit van isolatie en efficiënt gebruik van gas (zowel aardgas nu als evt. groen gas in de toekomst). De keuze voor bepaalde techniek is echter niet aan de RES, maar aan gemeenten in hun Transitievisie Warmte. Het RES-onderzoek naar groen gas dient als inhoudelijke basis voor het proces in de gemeente.

Geothermie heeft potentie, maar moet in Noord- en Midden Limburg verder onderzocht worden. Daarbij worden ook de eventuele gevaren meegenomen. Indien relevant wordt dit in volgende versie(s) meegenomen.

2.5.3 Doorwerking

In RES 1.0 wordt houtachtige biomassa niet uitgesloten, maar zal wel een kritische houding worden aangenomen t.a.v. de toepassing ervan als duurzame energiebron. De tekst hierover wordt opnieuw bekeken en eventueel kleine aanscherpingen worden aangebracht.

2.6 Doorkijk 2030-2050

2.6.1 Samenvatting

De reacties hebben met name betrekking op inhoudelijke onderwerpen en niet persé op de doorkijk. Daarbij wordt er aandacht gevraagd voor alternatieve technieken zoals kernenergie en waterstof.

Kernenergie valt niet onder de opgave van de RES, keuzes over kernenergie worden op landelijk niveau gemaakt. Op dit moment zijn er geen zoekgebieden voor kernenergie aangewezen in Limburg, maar de Provincie Limburg sluit kernenergie op termijn niet uit als energiebron. Dit alles neemt niet weg dat Limburg zich laat informeren over de laatste ontwikkelingen rond kernenergie. Daarom sluit Limburg aan bij de marktconsultatie kernenergie.
Ditzelfde geldt ook voor waterstof. De provincie heeft een waterstof agenda opgesteld. Zij volgen de ontwikkelingen en kijken naar de kansen voor Limburg, o.a. door middel van pilots. Daarbij geldt ook dat

Er zijn ook insprekers die vinden dat er nog te weinig wordt gedaan. Maar dat zijn voornamelijk zaken buiten onze eigen positie, die kunnen landelijk worden aangepakt. En afsluitend wordt er om context gevraagd. Hoe verhoudt ons bod zich tot de energievraag in de toekomst?

2.6.2 Antwoord

Kernenergie: Wij gaan niet over plaatsen van kerncentrale. Op dit moment zijn er enkele locaties voor kernenergie aangewezen in Nederland, die bevinden zich niet in Limburg. Het bod voor de RES bestaat uit zon- en windenergie, wel hebben wij een passage bijgevoegd over kernenergie. De Provincie Limburg houdt zich wel bezig met kernenergie van de Provinciale Energiestrategie (PES). Op dat niveau worden hierin keuzes gemaakt.

Waterstof: We kijken nu naar bewezen technieken tot 2030, daarmee sluiten wij technieken voor langere termijn niet uit. Eerste proeven waterstof lopen nu, maar dat het voor nu voornamelijk gebruikt wordt in industrie en mobiliteit.

Bovennationaal: afstemming vindt plaats op gemeentelijk niveau, de grensgemeentes voeren hierin de gesprekken.

2.6.3 Doorwerking

Geen aanpassingen in de RES 1.0.

2.7 Uitvoering RES 1.0

2.7.1 Samenvatting

Twee gemeentelijke fracties spreken zich uit voor een onderzoek in de meerwaarde van een energiebedrijf. Enerzijds verder onderzoeken wat dit voor inwoners zou kunnen betekenen en aan de andere kant zelf een positie in de markt in te nemen.
Er zijn nog enige vragen op het gebied van de verankering van de RES. Aan de ene kant een suggestie om het uitvoeringsconvenant vast te leggen door gemeenteraden, gelijktijdig met de RES 1.0. Daarnaast ook de vragen over hoe die lokale vastlegging wordt geregeld en bij welk gremium dit zou moeten plaatsvinden.
Ten slotte een signaal dat monitoring van belang is en of er een mogelijkheid is om aansluiting te vinden met de KPI's die zijn opgenomen in de PES (Provinciale Energiestrategie).

2.7.2 Antwoord

Het verder onderzoeken van een energiebedrijf is binnen de RES aan de orde. Er is op dit moment nog maar één voorbeeld van zo'n energiebedrijf. Wij zoeken dit richting de RES 2.0. verder uit om op basis van gedegen onderzoek te bepalen hoe en op welke manier dit een meerwaarde kan vormen.
De samenwerking met andere partijen wordt deels geborgd in de omgevingswet. De samenwerking met andere beleidsterreinen zoals het onderwijs wordt gezocht op provinciale schaal. In de Provinciale Energiestrategie (PES) is dit nader uitgewerkt. Als RES kijken wij hoe wij hierop kunnen aanhaken en in ondersteunen. Dat geldt ook voor de KPI's uit de PES.

2.7.3 Doorwerking

Geen aanpassingen in de RES 1.0.

3. Webinar inwoners en klankbordgroep

3.1 Webinar inwoners

In het gesprek met de inwoners is veel informatie gedeeld over wat de RES inhoud en waar deze wel over gaat en waarover niet. Vanuit de deelnemers werden vragen gesteld over windenergie in eigen gemeenten, de rol van energiecoöperaties, nieuwe technieken en de betrokkenheid van burgers. Aan de deelnemers is gevraagd welke onderwerpen zij graag mee willen geven aan de RES. Hieronder een aantal hoofdlijnen uit de ruim 30 reacties.

Door een aantal inwoners is de oproep gedaan om te blijven informeren op een begrijpelijke manier, burgers een rol te geven in het proces en kennis te delen bijvoorbeeld via een interactief platform. Maak burgers enthousiast om mee te doen en vergeet ook de jongeren en scholen niet, het gaat om hun toekomst.

Eerlijk en sociaal, rechtvaardig en betaalbaar, voorkom energie-armoede. Daarbij is ook lokaal eigendom veelvuldig genoemd, coöperatief ontwikkelen en niet alleen lasten maar juist ook lusten te laten landen in de regio en de wens om de schaarse ruimte zoveel mogelijk te sparen.

Ook de doorkijk naar de toekomst kwam naar voren door verzoek om oog te hebben voor de grote opgave na 2030 en innovatieve energietechnieken. De oproep werd gedaan om als overheden daadkrachtig te zijn, duidelijk te zijn over de doelstellingen en toekomstvisie bijv. voor warmte. Laat concreet zien wat de RES betekent en hoe de burger mee kan doen en wat het hem oplevert.

3.2 Klankbordgroep

Tijdens de klankbordgroep bespreking zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest die wij in de thematische beantwoording zo veel mogelijk hebben meegenomen.

<u>Samenvatting</u>
Op het gebied van warmte werd er aandacht gevraagd voor de drukte in de bodem, groens gas en om erkenning van de grote van de opgave. We zijn ons bewust van de grote van de opgave, we werken samen toe naar een einddoel: 2050. In dit proces gaan we nog veel stappen zetten en ook veel leren. Daarbij zijn we ons ook bewust van de drukte in de bodem. We kijken ook nogmaals goed naar de tekst voor groen gas en verduidelijken deze.
Op het gebied van besparing was er eenduidigheid. De inzet van de RES 1.0 werd gesteund. Hierbij werd er gevraagd om nog meer aandacht voor bedrijventerreinen. Deze zijn voldoende meegenomen in het RES 1.0 document.
Voor grootschalige opwek werd er aandacht gevraagd voor de impact op het energienetwerk. Daarbij moet er goed nagedacht worden over de mix zon en wind. Nieuwe technieken, als waterstof, werden ook aangehaald. Echter vormen deze geen onderdeel van het RES bod, de RES richt zich op technieken die ons helpen om de doelstellingen in 2030 te halen. Waterstof is geborgd bij de provincie en ook landelijk.
Bij het onderdeel participatie werd aandacht gevraagd voor de scherpte in de tekst. Hierin zijn enkele aanpassingen doorgevoerd van concept naar definitieve RES 1.0. Hiervan zijn we ons

bewust, maar de tekst staat nog steeds voor het ambitieniveau om, bijvoorbeeld, het streven van 50% lokaal eigendom te realiseren.
Al met al is de klankbordgroep in grote lijnen tevreden met de RES 1.0. De opmerkingen die zij ons meegegeven hebben worden meegenomen in het RES proces en waar nodig worden er aanpassingen doorgevoerd.

4. Beantwoording individuele reacties

4.1 Gemeenteraden

G01	
Algemeen	We moeten er alert op zijn en blijven dat de RES niet treedt in de gemeentelijke autonomie en dat de RES en de gemeentelijke projecten voor duurzame opwek elkaar niet mogen frustreren. Ons pleidooi is om dat maatwerk aan gemeenten te bieden, niet alleen op papier, maar vooral ook in de praktijk.
Opwek	• De zonneladder niet toevoegen aan de RES 1.0. Zowel zon op dak, als zonneweides als windparken naast elkaar nodig om onze energiedoelen te halen. • Geen zoekgebied voor grootschalige opwek van energie in gemeente Echt-Susteren opnemen in de RES, dit strookt niet met gemeentelijk beleid. • "landschapsprincipes bijlage 9 beschouwen we in Echt-Susteren als hulpmiddel maar niet als voorwaarde. Ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit zijn een gemeentelijke bevoegdheid. • Voorbeelden van landschapsprincipes die wij niet delen: - Zet alleen in op geschikte gebieden binnen de potentiekaart voor grootschalige opwek. - Voorkom dat kleinschalige initiatieven toekomstige kansrijke initiatieven belemmeren. - Voorkom stapeling van kleinere initiatieven, waardoor het draagvermogen van het landschap overschreden wordt. - Niet eens met dat in de RES 1.0 is opgenomen dat de ruimtelijke afspraken uit de RES (landschapsprincipes- en matrix) vertaald gaan worden in het gemeentelijk omgevingsbeleid. Voorgesteld wordt om expliciet te benoemen dat de landschapsprincipes en matrix richtinggevend bedoeld zijn en dat er ruimte blijft voor gemeentelijk maatwerk. " - Regionale programmering: - De vraag of een ontwikkeling bijdraagt aan landschappelijke kwaliteit mag niet beoordeeld worden op basis van de landschapsprincipes en de matrix uit de RES 1.0. Dat is aan de gemeente ter beoordeling. Regionale afstemming/programmering is aan de orde vanaf 25 hectare zon (deze lijn ook doortrekkend naar zon op dak en wind). - De huidige inventarisatie van projecten, mag niet gebruikt worden als onderlegger voor regionale programmering in de toekomst, raakt gemeentelijke autonomie en zijn nog geen regionale afspraken over gemaakt. - Regionale programmering mag niet bepalend zijn voor de uitvoerbaarheid van de projecten in de afzonderlijke gemeenten. Regionale afstemming kan dan het enige middel zijn, waarbij het

	uiteindelijke besluit, na afstemming met de netbeheerder, bij de gemeente blijft liggen.
Antwoord	Algemeen: • Eens, met de RES kijken we naar complexe en grensoverschrijdende vraagstukken die we alleen kunnen oplossing door samen te werken. De RES geeft richting, maar komt niet in plaats van lokaal beleid. Opwek: • Echt-Susteren is op verzoek niet opgenomen in zoekgebieden. • De zonneladder is niet volgtijdelijk, zie thematisch antwoord. Voor landschap is in de RES 1.0 afgesproken dat er richtinggevende principes worden uitgewerkt voor de landschappelijke inpassing en transformatie, zie thematisch antwoord. Er is geen afspraak gemaakt dat ruimtelijke afspraken uit RES vertaald worden in gemeentelijk beleid. Landschapsmatrix en principes zijn handreikingen. • Voor projecten en de impact op netwerk is afgesproken dat we met elkaar afstemmen in geval van projecten zon met een oppervlak boven de 10 ha, zodat we de haalbaarheid van projecten kunnen vergroten (zie ook schaarste thematisch antwoord). Deze afspraak is een werkafspraak en kan in overleg nog wijzigen. Er zijn inderdaad nog geen afspraken over wat te doen boven deze grens, er wordt in RES verband gewerkt aan een voorstel (afwegingskader).
Doorwerking	-
G02	
Algemeen	De gemeente moet de raad beter en vaker informeren over de ontwikkelingen binnen de RES.
Doorkijk	Kernenergie moet ten minste benoemd worden in de RES.
Antwoord	Algemeen: • Iedere gemeente is verantwoordelijk voor het informeren van de eigen raadsleden Doorkijk: • Zie voor beantwoording kernenergie de samenvatting.
Doorwerking	-
G03	
Algemeen	• Zorg ervoor dat er vanuit andere klimaattafels geen ontwikkelingen ontstaan die de ambities/acties uit de RES teniet doen. Bijvoorbeeld grote energie slurpende ontwikkelingen in onze regio. • Kijk naar mogelijkheden en ontwikkelingen over de grens. Bijvoorbeeld in Duitsland. • Ondernemers die een bedrijfsdak vol willen leggen met zonnepanelen krijgen op dit moment geen SDE-subsidie omdat er een negatieve transport indicatie is. Hoe lossen we dit voor de kortere termijn op?

Besparing	• In hoeverre wordt er gekeken binnen de vergunningverlening of het verplichten van het plaatsen van zonnepanelen op nieuwe gebouwen mogelijk is? • Iedereen moet mee kunnen doen met de energie transitie. Energieloketten (informatieverstrekking) en leningen zijn aangereikte voorstellen. De vraag is of dit voldoende is om de stelling uit te laten komen (een lening moet terugbetaald worden). • Zorg ervoor dat inwoners met koopwoningen en een kleine portemonnee en/of een sterk verouderde woning niet gestraft, maar geholpen worden. Niet alle huishoudens kunnen de benodigde maatregelen doorvoeren met de voorgestelde maatregelen in de RES 1.0.
Participatie	• Hoe bepaal je de grootte van het gebied die betrokken wordt rond de ontwikkeling van een windpark ? • Wat als het streven van 50% eigenaarschap niet wordt gehaald?
Opwek	• Hoe zeker is het dat de windturbines worden geplaatst in een gemeente. Wat als de gemeenschap de zoekgebieden niet ziet zitten? • Hoe realistisch is de planning van de RES gezien de grote uitdaging in de energie-infrastructuur? • Afstanden voor windturbines t.o.v. verschillende (kwetsbare) objecten vastleggen in de RES, zodat daar geen discussie meer over ontstaat. • Stel eisen aan de duurzame productie van zonnepanelen. • Hoe borgen we dat de tijdelijke bestemming voor de opwek van energie teruggaat naar de oorspronkelijke bestemming (bijvoorbeeld landbouw)? En dat we daarna gaan kijken welke mogelijke andere bestemming er op dat moment het beste past. • Ondernemers die zonnepanelen op hun daken willen leggen, krijgen op dit moment (in Horst aan de Maas) geen SDE-subsidie vanwege de negatieve transport indicatie. Hoe lossen we dit op korte termijn op? • Hoe voorkomen we dat agrariërs, die financieel aantrekkelijke aanbiedingen krijgen, vruchtbare grond ter beschikking stellen voor energieprojecten?
Antwoord	Algemeen: • Andere ontwikkelingen worden meegenomen in de RES, zie thematische beantwoording. • Deze problematiek is bekend en dit vraagstuk ligt momenteel bij de netbeheerder. Besparing: • Dit zijn aandachtspunten voor de uitvoering en we houden rekening met mensen met een kleine portemonnee uit het perspectief van sociale duurzaamheid. Participatie:

	• 50% lokaal eigendom is een streven en geen harde eis, zie antwoord samenvatting. • Wat lokaal en wat de omgeving is dat is per project verschillend, zie antwoord samenvatting. Opwek: • De zoekgebieden zijn slechts een indicatie er is geen enkele zekerheid dat daar daadwerkelijk een turbine komt. Mocht het tot een aanvraag komen zijn er uiteraard in de vergunningprocedure de reguliere inspraak en bezwaar mogelijkheden. • De RES planning loopt voor nu tot 2030, voor die periode zit een groot deel in de pijplijn met een bepaalde mate van realiteit. De netbeheerder zit om die reden ook nadrukkelijk aan tafel en er wordt op verschillende plaatsen aan netuitbreiding gewerkt, daarnaast kennen veel projecten een doorlooptijd van meerdere jaren. • Met betrekking tot afstand van de windmolens wordt rekening gehouden met bestaande wetgeving (zie thematisch antwoord). • De sector pakt duurzame productie voortvarend op, er lopen verschillende initiatieven met betrekking tot recycling en ook wordt er veel onderzoek gedaan naar materialen (minder schaarse materialen gebruiken). Zo zijn er bijvoorbeeld sector afspraken over ontmanteling van zonneparken na gebruik. • In principe staat de vergunningverlener hier aan de lat of een project verwijderd dient te worden na afloop. Een gemeente kan dit bepalen in de overeenkomst met de initiatiefnemer. • Tot de netuitbreiding is gerealiseerd is dit moeilijk te realiseren. Mogelijkheden zijn de teruglevering te beperken, opslag realiseren. De netbeheerder onderzoekt nu ook of zij de reservecapaciteit kan inzetten. • Vanuit de provinciale zonneladder (omgevingsverordening) kan dit uitsluitend als dit heel goed onderbouwd wordt.
Doorwerking	-
G04	
Participatie	• Alle inwoners actief betrekken, duidelijke informatie geven en de voordelen van de energietransitie laten zien zodat er draagvlak ontstaat. • Positief dat de RES zich duidelijk uitspreekt voor het realiseren van minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zon- en windprojecten. Voor grotere helderheid over het begrip ‘lokaal eigendom’ zou nog beter geformuleerd kunnen worden, dat het gaat om collectief eigendom van de betrokken lokale gemeenschap. • Wij zijn van mening dat lokale energiecoöperaties alle steun verdienen en daarom zijn wij voorstander van een stevig regionaal duurzaamheidsfonds, dat ook subsidies geeft als de gelden niet meteen terugvloeien.

Besparing	Waar staan in het Ontwerp RES 1.0 echt haalbare (financieel, technisch en maatschappelijk) besparingsvoorstellen? Veel mensen hebben geen geld voor isolatie en energiezuinige apparaten. Er dreigt energie-armoede.
Antwoord	Participatie: Zie de samenvatting van de reactie participatie. Besparing: • Er zijn lenigen beschikbaar bij Rijk, Provincie en diverse gemeenten ter ondersteuning van vast goed eigenaren. Niet alles kan gesubsidieerd worden. Dat is financieel niet houdbaar. Overigens zetten wij in op maatregelen die zich binnen 5 tot 10 jaar terugverdienen. • Kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren kunnen worden ondersteund via een gezamenlijke aanpak, welke door de Provincie i.s.m. de RES-regio en gemeenten wordt uitgevoerd, met subsidie van het Rijk. Dit is opgenomen in de RES, en wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma.
Doorwerking	-
G05	
Samenvatting	
Algemeen	Waarom maken we het niet mogelijk om onze opwek middels obligaties te financieren? Particulieren hebben voor miljarden op de bank staan. Door obligaties uit te geven, kunnen we de projecten betalen.
Participatie	• De RES is voor inwoners lastig te begrijpen, graag aandacht voor begrijpelijke taal - communicatie en bewustwording • Streef naar 100% lokaal eigenaarschap
Opwek	• Niet alleen de financiering van opwek zou lokaal moeten zijn, ook de afname. • Er komt veel landbouwgrond vrij en er moet meer natuur komen. Zorg dat grootschalige opwek dit niet in de weg zit.
Warmte	Het verbranden biomassa levert as op. De nutrienten mogen niet teruggebracht worden, omdat dat als chemisch afval wordt gezien. Graag landelijke aandacht voor deze regelgeving.
Antwoord	Algemeen: • Er is onderzoek bedaan naar de behoefte en mogelijkheden voor een regionaal energiebedrijf. Dit heeft de nodige tijd en voorbereiding nodig. Voorgesteld is om het energiebedrijf op te richten als een groeimodel, waarbij wordt gestart met een eerste stap: het bundelen van kennis en ervaring binnen de huidige netwerkorganisatie Participatie: • Voor het betrekken zien wij de webinar van februari 2021 als de start, zie antwoord samenvatting. • Ten minste 50% lokaal eigendom is een streven, meer kan altijd. Opwek: • Partijen kunnen ervoor kiezen lokale duurzame energie in te kopen, gemeentes kunnen dit via hun inkoopbeleid regelen (waar dit nu ook

	wordt opgepakt). Binnen het Nederlandse energiesysteem is dit niet afdwingbaar. • Inpassing is een zorgvuldig proces waar binnen de RES veel aandacht voor is en er wordt ook een landschappelijk kader ontwikkeld. Warmte • Dit valt buiten de RES en hier is al landelijk aandacht voor.
Doorwerking	-
G06	
Algemeen	• Het lijkt ons goed om toch te bekijken of een gezamenlijke visie tussen economie, landbouw, natuur enz. kansen biedt. Wij hebben behoefte aan een overzicht in bullets wat de kaders uit de RES zijn. • Gemeenten moeten beter worden ondersteund worden, zodat we kunnen versnellen.
Participatie	• Wat ons betreft wordt de 50% lokaal eigendom gehanteerd per project en dus niet een gemiddelde op regionaal niveau. • Neem inwoners nu al meer mee. Laat een afspiegeling (inwoners vanuit verschillende gemeenten met verschillende visies over de energietransitie) zitting nemen in een klankbordgroep. Laat ze daarnaast zitting nemen aan de tafels waar coproductie plaatsvindt. Neem al dan niet een referendum af waarvan de uitkomsten worden meegenomen.
Besparing	• Het zou verstandig zijn als deze professionele adviseurs (hopelijk ook onafhankelijk en dus niet gebonden aan commerciële partijen) namens de gemeente of namens het RES opereren. Vertrouwen vanuit de inwoner naar een adviseur is belangrijk.
Warmte	• Ga niet te snel af van het aardgas. Eerst isoleren in combinatie met windparken en kleinschalige zonnepanelen. • Productie van biogas moet maar op enkele plaatsvinden i.v.m. afhankelijkheid veehouderij. • Het toekomstig aanbod van bioafval moet in verhouding staan met de capaciteit van de ontwikkelde/ nog te ontwikkelen centrales. • Wij zijn tegen het gebruik van biomassa in alle vormen met als uitzondering biogas. Wel een gering aantal producenten voor biogas op zevenellen of Chemelot en alleen producenten binnen de Limburgse Grenzen. • Opstoken van hout moet worden uitgesloten.
Doorkijk	Het is jammer dat er binnen de ontwerp RES nog te weinig aandacht is besteed aan enkele ontwikkelingen zoals thoriumenergie, maar bovenal waterstof en opslag in batterijen. Het laatste biedt veel uitkomsten wat betreft de net capaciteit. In onze ogen zouden deze ontwikkelingen meer aandacht verdienen en een meer prominente plaats moeten krijgen in de RES 1.0.

Uitvoering	Wij zijn zeer enthousiast over een regionaal energiebedrijf. Vanuit ons bestaat er de behoefte om hier vanuit het RES meer 'energie' in te steken. Dit idee zou namelijk de markt op z'n kop zetten en daarmee grote stappen kunnen maken.
Antwoord	Algemeen: • In de verankering van de RES in het lokale omgevingsbeleid van gemeenten wordt deze integraliteit opgezocht, zie verdere beantwoording in thematische beantwoording. • De RES is aan het onderzoeken hoe ze gemeenten verder kunnen ondersteunen. Participatie: • Ten minste 50% lokaal eigendom is een streven en geen harde eis. Een gemeente kan er wel voor kiezen om 50% lokaal eigendom per project vast te leggen in hun eigen omgevingsvisie, zie antwoord samenvatting. • Voor het betrekken zien wij de webinar van februari 2021 als de start, zie antwoord samenvatting. Besparing: • Hier zijn we het mee eens. De professionele adviseurs zullen gaan werken in opdracht van gemeenten of de RES. De RES werkt het uitvoeringsprogramma nog verder uit, zie thematisch antwoord. Warmte: • We hebben dertig jaar om stap voor stap van het aardgas af te gaan, zie thematische beantwoording. • Gezien het feit dat warmtenetten economisch moeilijk uitvoerbaar zijn in onze regio en er weinig bovengemeentelijke warmtebronnen zijn, kan groen groes een grote economische betekenis hebben. • Biomassa heeft nader onderzoek nodig, zie onderwerp biomassa in thematische beantwoording. Doorkijk: • Zie beantwoording met betrekking tot nieuwe technieken in de samenvatting van doorkijk. Uitvoering • De mogelijkheden tot een regionaal energiebedrijf worden verder onderzocht richting de RES 2.0.
Doorwerking	In RES 1.0 wordt houtachtige biomassa niet uitgesloten, maar zal wel een kritische houding worden aangenomen t.a.v. de toepassing ervan als duurzame energiebron. Gelet op de ontwikkelingen die er zijn gaan we biomassa niet nu al uitsluiten. We volgen de onderzoeken en nieuwe ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet.
G7	
Algemeen	• Er is goed geluisterd naar lokale inbreng op regionaal niveau. • De inzet op samenwerking is cruciaal: versterking van lokale samenwerking groeien naar regionale samenwerking

	• Wij verzoeken u kennis te nemen van deze Duurzaamheidsagenda en deze te betrekken bij de verdere RES-uitwerking.
participatie	• Daarmee is een energiebedrijf nog niet aan de orde, niet te snel een kerstboom optuigen • Laat coöperaties/samenwerkende partijen van elkaar leren en samen ontwikkelen. En zorg dat deze voor eenieder toegankelijk blijven. Accent ligt vooral op Lokaal Streven naar meer dan 50% eigenaarschap handhaven. Voor ons zelf 100%. • De relatie wordt gelegd met andere sectoren in de samenleving die een grote overgang doormaken: landbouw, transport, mobiliteit. 'Samen versterken we elkaar', Dat is goed maar in die sectoren zien we eerder remming op de energietransitie. Het zou goed zijn als vanuit de RES een aantal cruciale aspecten benoemd worden waar RES samen met genoemde sectoren aan moet werken, bv verkleinen van de veestapel; inperken van vleesproductie, een economie die niet langer alle hoop vestigt op eindeloze groei op een eindige aarde. • Burgers actief betrekken, belangrijk is bewustwording over anders produceren en consumeren. • tekortschietend draagvlak grootschalige opwek: er wordt te weinig ingegaan op de vraag of er voldoende draagvlak voor dergelijke grote projecten is bij de bevolking. • de RES heeft een geringe doorzettingsmacht, zwaartepunt uitvoering ligt bij lokaal maatwerk. Dit mag geen vrijbrief zijn voor bestuurders en raadsleden die bang zijn voor NIMBY-protesten vanuit de eigen bewoners en onder het mom van maatwerk in gebreke blijven hun aandeel te leveren aan de noodzakelijke energietransitie. Mogelijk zou in de RES-notities de positieve mogelijkheden van de energietransitie benadrukt kunnen worden, zeker als bij die transitie het uitgangspunt geldt van minimaal 50% - of liefst meer! – collectief lokaal eigenaarschap. • bij energietransitie hoort ook een transitie in tijdgeest. Er moet nog veel gebeuren om de urgentie over te brengen naar de bevolking en de bevolking mee te krijgen. We kunnen niet blijven koersen op een geïndividualiseerd mensbeeld dat ons voor een groot deel in de huidige klimaatproblemen heeft gebracht. Het is jammer dat dit inzicht niet in de RES tot uiting komt.
Besparing	• Ludieke manieren bedenken om hier gestalte aan te geven en partijen te betrekken. • Wie beslist over het cafetariamodel regionaal ontzorgingsprogramma energiebesparing? Raad of college en als dit het college is worden de raden dan nog op z'n minst geconsulteerd?
Opwek	• amendement duurzaamheidsagenda; zonneladder Peel en Maas • zorg dat eigenaren/buurten iets hebben aan het versnellingsteam zon-op-dak. Aansluiten bij provinciale regeling maatschappelijk vastgoed. Inzetten op nieuwe technieken, experimenteren levert nieuwe inzichten.

	• vooral inzetten op rendement voor lokale omgeving • Kijk ook naar andere bronnen van duurzame energieopwekking zoals kernenergie, kernfusie, thorium en waterstof. Door alleen maar naar zon- en windenergie te kijken, ontstaat er geen draagvlak. Windturbines passen niet in het open landschap en op agrarische gronden is geen plaats voor zonneparken. • Landschap beperkt benutten voor zonneparken. Zonnecellen worden steeds efficiënter, dus minder volume is wenselijk.
Warmte	• Restwaarde wel zoveel mogelijke benutten en ervaring opdoen lokale samenwerkingen. Initiatieven zoals Ecovat juist meer ruggesteun/tempo geven. • Twee redenen waarom we het niet eens zijn om voor 90% van de gevallen voor een individuele warmteoplossing te kiezen. Ten eerste (een principiële reden) omdat warmtebronnen een collectief goed zijn. Het gebruik van zo'n goed moet gebeuren in het belang van allen en niet in het belang van mensen die geld hebben voor een warmtepomp. De tweede reden is dat een hoog percentage woningbezitters in onze regio onvoldoende financiële middelen hebben voor een warmtepomp. • In de RES staat dat biomassa alleen voor vergisting (groengas) wordt gebruikt, maar er wordt geen afstand genomen van het verbranden van houtige biomassa . Gezien de reeds langer bekende inzichten over de kwalijke aspecten, vinden wij dit jammer. • Positief is dat de RES ingaat op Ecovat als een potentieel kansrijk lokaal project. Laat dat een aansporing zijn om vaart te zetten en dit lokale project te steunen.
Doorkijk	• Neem andere bronnen van duurzame energieopwekking mee, zoals onder andere kernenergie alsmede alle andere innovaties op het gebied van kernfusie en thorium alsmede ook gebruik waterstof. • Zijn de investeringen wel rendabel te krijgen. Gaat er niet te veel warmte verloren. Nieuwe ontwikkelingen zoals waterstof kunnen een oplossing zijn.
Uitvoering	• Regionale afspraken zijn in convenant verankerd, zodat men elkaar er op aan kan spreken Lokaal uitvoering aan geven verdient nog uitwerking evenals het financiële stuk.
Antwoord	Algemeen: • Reactie wordt ter kennisgeving aangenomen. Participatie: • De mogelijkheden van een energiebedrijf worden verder onderzocht richting de RES 2.0.

	• In het RES proces vindt kennisdeling plaats, niet alleen tussen de partners maar ook door gesprekken met regionale belanghebbenden. • Naast eigenaarschap benadrukken wij ook dat betrokkenheid van de omgeving van groot belang is, de omgeving moet van A tot Z betrokken worden. • De samenwerking met andere sectoren is belangrijk. In de uitvoering wordt gekeken hoe we dit concreet vorm kunnen geven. • Voor het betrekken zien wij de webinar van februari 2021 als de start, zie antwoord samenvatting. • De mind set bij gemeenten is positief, zie antwoord samenvatting. • Urgentie creëren is belangrijk. De RES kan daarvoor lobbyen, dit nemen we mee in de uitwerking van de uitvoering. Zie ook antwoord samenvatting. Besparing: • Voor energiebesparing en (kleinschalige) opwek met zon op daken zullen wij o.a. publiekscampagnes uitvoeren. • De keuze over het cafetariamodel is primair aan het college, de raden zullen aan zet zijn voor het beschikbaar stellen van budget voor de uitvoering van de gekozen onderdelen. Warmte: • Niet sturen op de inzet van (kleinschalige) initiatieven zoals van Ecovat, maar wel onderzoek doen naar de lokale mogelijkheden en samenwerking waarbij Ecovat een van de middelen kan zijn, een dergelijke specifieke techniek is geen doel op zich. • Inzet van warmtepompen wordt nader uitgewerkt in de TVW van iedere gemeente, zie onderwerp warmtepomp in thematische beantwoording. • Biomassa heeft nader onderzoek nodig, zie onderwerp biomassa in thematische beantwoording. Opwek: • Zonneladder, zie thematisch antwoord. • De RES werkt al samen met de Provincie. We zullen de tips meenemen. • Kernenergie is niet realiseerbaar in de scope van deze RES 1.0 (2030). Zie thematisch antwoord doorkijk 2030 – 2050. • Wind op land is voor de regio van belang op de vastgestelde opgave te behalen. Landbouwgrond voor zonnepanelen is alleen onderbouwd mogelijk, zie zonneladder thematisch antwoord. Doorkijk: • Keuzes voor kernenergie en waterstof vallen niet onder de RES, zie hiervoor de samenvatting doorkijk. Uitvoering: • Het vervolg na het uitvoeringsconvenant, daar wordt nu nog aan gewerkt.

Doorwerking	Verduidelijken tekst potentie groen gas In RES 1.0 wordt houtachtige biomassa niet uitgesloten, maar zal wel een kritische houding worden aangenomen t.a.v. de toepassing ervan als duurzame energiebron. Gelet op de ontwikkelingen die er zijn gaan we bepaalde zaken nu nog niet wel of niet toestaan. We volgen de onderzoeken en nieuwe ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet.
G8	
Algemeen	• Uit het stuk blijkt dat de RES eigenlijk de gemeenten verantwoordelijk stellen voor hun eigen beleid en dat de RES aanbevelingen geeft en voorstellen doet hoe projecten van start kunnen gaan. Vreemd. • We stellen een uitvoeringsplan op rondom de regionale warmtetransitie. We stellen een monitoringssysteem op etc. Is dat beleid?? • Hoe gaan Roerdalense vertegenwoordigers zitting krijgen in de diverse werkgroepen en met welk mandaat? • Hoe worden de verschillen tussen gemeenten bepaald en welke gevolgen heeft dat? Bijvoorbeeld bij de productie van groengas in relatie met de opdracht die een gemeente heeft? Hoe wordt vervolgens omgegaan met de energieopbrengsten die daar weer het gevolg van zijn?
Participatie	• Wat zijn de consequenties van de ambitie op sociale duurzaamheid? Het betekent nogal wat? • Is de definitie van lokaal eigendom al bepaald? Zeggenschap? Financieel participant? Vestigingsplaats energie BV's? Aandeelhouder energie BV's?
Besparing	• Wie gaat dan uiteindelijk de besparing realiseren? Wat zit er in dat cafetaria?" • Nieuwe doelstelling 25% minder CO2 dan in 2015: Verlaat men het landelijk uitgangspunt of heeft men geen gegevens meer van 1995-2000? Hoe verhoudt 2015 zich ten opzichte van 1990? Dat moet inzichtelijk zijn en hoe luidt dan de berekening om tot de gestelde doelen te komen? In het ontwerp worden voorbeeld-hoeveelheden van 2017 gegeven, waarom dan niet het jaar 2015 of liever nog 1990? (Zie bijvoorbeeld blz. 44 en verder.) • Er hebben slechts 39 bedrijven voldaan aan de informatieplicht van het ministerie, is de achterstand inmiddels ingelopen? Wat zijn de consequenties enerzijds van het niet leveren van de gegevens en anderzijds van de mogelijk ingelopen achterstand? Gaat de gemeente hier nog acties op in zetten, zo ja welke? Zo nee, waarom niet?
Opwek	• *'We informeren elkaar over grootschalige (pijplijn).....'* enz. enz. • Dit is lastig te begrijpen en de vraag is of dit in de RES thuishoort. • 50 zonnepanelen op dak is al groot?? Moet dat niet minsten 500 zijn? • 10 ha zonnepanelen op land?? Moet dat niet 1 ha zijn?

	• Opwekken in de regio van 1200 gigawatt uur. Wie en hoe?? Hoe wordt de opgave over de gemeentes verdeeld? Op basis van inwoners? Op basis van hectares grondgebied? Op basis van energieverbruik? • Invullen met gerealiseerd, pijplijn en Wellsmeer, en extra inspanning op grootschalig zon op dak.. Is dat voldoende? Om hoeveel zon op dak gaat het dan nog voor de RES en Roerdalen in het bijzonder?
Uitvoering	• Uitvoering RES 1.0, we gaan onderzoeken op welke wijze de regionale samenwerking na 1 juli 2021 voortzetten. Wie moet dat dan weer gaan doen? Welk mandaat ligt bij welk gremium.
Antwoord	Algemeen: • De RES zijn de gemeenten. Samen bepalen we de richting, zie verder beantwoording in thematische beantwoording. • Dit geeft aan hoe we uitvoering geven aan het beleid. • In de huidige werkgroepen zit ambtelijke vertegenwoordiging. Daarnaast is er een raadswerkgroep voor de RES. • De RES kijkt juist over gemeentegrenzen heen. Het onderzoek naar groen gas wordt bovengemeentelijk uitgevoerd. Participatie: • Sociale duurzaamheid is een van de belangrijkste basisbeginselen in de RES. • Definitie lokaal eigendom; Wat lokaal is en wat de omgeving is, is per object verschillend, zie antwoord samenvatting. Besparing: • Besparing wordt gerealiseerd door diverse partijen: de eigenaren van de woningen en gebouwen en gebruikers daarvan. In het hoofdstuk Besparing is aangegeven welke modules / onderdelen voor energiebesparing mogelijk zijn. Gemeenten kunnen kiezen aan welke onderdelen zij willen meedoen / zich voor willen inzetten. • Er zijn alleen landelijke CO2-emissies bekend van 1990, niet per provincie of RES-regio. Zodoende hebben wij 2015 als basisjaar gekozen. Daarop is ook de ambitie van 25% CO2-reductie in 2030 afgestemd (dus t.ov/ 2015). Voor sommige gegevens (bijv. energie labels woningen) hebben gekozen voor (ten tijde van opstellen concept-RES) actuele gegevens, omdat deze het meest actuele beeld geven van de stand van zaken. • Door verschillende gemeenten wordt gewerkt aan het aanschrijven van bedrijven die nog niet voldoen aan de informatieplicht. Daarnaast worden verschillende gemeenten ondersteund in hun energietoezicht. De aanpak verschilt per gemeente. Een probleem bij het energietoezicht is dat de geschatte energieverbruiken in 50% van de gevallen vaak niet blijkt te kloppen waardoor sommige bedrijven niet informatieplichtig zijn. Dit is pas bekend als bedrijven worden

	benaderd. De consequentie van het niet voldoen aan de informatieplicht is dat er geen zicht is op de actuele energieverbruiken en de voortgang van het uitvoeren van energiebesparingsmaatregelen en dus de besparingsverplichting vanuit het klimaatakkoord. Hierdoor is er onvoldoende zicht of de bedrijven voldoende vaart maken met het besparen van energie. Opwek: • Zie thematisch antwoord. • Voor projecten en de impact op netwerk is afgesproken dat we met elkaar afstemmen voor grootschalige opwek projecten. De definitie gegeven voor grootschalige opwek is zorgvuldig afgestemd. Uitvoering: • De huidige partijen gaan gezamenlijk toewerken RES 2.0.
Doorwerking	-
G9	
Participatie	• Hoe gaan we er concreet voor zorgen dat sociale duurzaamheid een feit wordt? • Hoe nemen we inwoners en bedrijven mee in de doelstellingen en de noodzaak om (mede) invulling te geven aan de RES NML? • Communicatiestrategie: communicatie vanuit de RES richting inwoners is noodzakelijk, gemeenten hebben daarin ook hun taak. Alleen met voldoende draagvlak kunnen de doelen bereikt worden. Via welke strategie bereiken én betrekken we onze inwoners, bedrijven etc. Maak het concreet.
Besparing	• Hoe gaan we huiseigenaren (particulieren dan wel coöperaties) bereiken en stimuleren om hun woningen (beter) te gaan isoleren? • Hoe staat het met de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen/ accommodaties? Geven we het goede voorbeeld?
Opwek	• Wat is de realistisch te verwachten bijdrage (qua GWh) van onze gemeente binnen de doelstellingen van de RES NML? • Is er al zicht op de te verwachte bijdragen (qua GWh) van onze gemeentelijke partners binnen de RES NML?
Warmte	Hoe realistisch is het dat huishoudens een individuele warmteoplossing voor hun woning gaan realiseren?
Doorkijk	Grensoverschrijdende samenwerking: besteed in de RES1.0 aandacht aan de internationale (grensoverschrijdende) samenwerking c.q. de koppeling van mogelijkheden op het gebied van uitwisseling van energie als ook het transport daarvan.

	Kernenergie moet aandacht krijgen in de RES. Kernenergie zou gezien kunnen worden als een (belangrijk) instrument om het Nederlandse landschap niet onnodig te vervuilen met windmolens en zonneparken.
Uitvoering	• Voorkomen vrijblijvendheid en streef naar gelijktijdige vaststelling RES 1.0 en het uitvoeringsconvenant door de raden. • "Energiebedrijf: kan er meer duidelijkheid gegeven worden wat het voor de lokale burger betekent? Is er inzage in de haalbaarheid en het draagvlak m.b.t. tot het regionaal energiebedrijf en hoe zien we daarin de participatie van de burger financieel, medezeggenschap etc.?
Antwoord	Participatie: • Sociale duurzaamheid is een van de belangrijkste basisbeginselen in de RES. • Voor het betrekken van inwoners bij de RES zien we de webinar van februari 2021 als vertrekpunt. Zie antwoord samenvatting. Besparing: • Huiseigenaren kunnen we bereiken door de organisatie van bijvoorbeeld een klantreis. Dit zal in het uitvoeringsprogramma verder uitgewerkt worden. Zie ook hoofdstuk 3.4.4, onderdeel Woningen. • Er is ruimte voor verbetering voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed. Een aanpak hiervoor is onderdeel van de RES. Het uitvoeringsprogramma wordt nog verder uitgewerkt, zie thematisch antwoord. Opwek: • 1200GWh is een gezamenlijke opgave, zie thematisch antwoord. Warmte: • Individuele warmteoplossingen worden nader onderzocht in de TVW van iedere gemeente, zie onderwerp TVW in thematische beantwoording. Doorkijk • De contacten met de buurlanden lopen op dit moment via de grensgemeentes. • Het RES bod heeft betrekking op zon- en wind op land, keuzes wat betreft kernenergie worden gemaakt op landelijk niveau. Zie hiervoor de toelichting in de samenvatting doorkijk. Uitvoering • De afspraken uit de RES worden -na vaststelling door alle gemeenteraden- geformaliseerd in een uitvoeringsconvenant dat ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de colleges van B&W. • Richting de RES 2.0 wordt er verder onderzoek gedaan naar de kansen voor een regionaal energiebedrijf.
Doorwerking	-
G10	

Algemeen	Geef aan dat we nu moeten investeren in de energietransitie, maar dat hierdoor wel economische kansen ontstaan en we hoge kosten in de toekomst door klimaatschade vermijden.
Participatie	• Compliment aandacht voor sociale duurzaamheid. In uitvoering kijken naar hoe je het collectief meekrijgt, aanpak organiseren. Benut voorbeelden in de regio. • Streven minimaal 50% is te weinig. • Verken kansen voor energiebedrijf in relatie tot betrokkenheid inwoners en zorgen voor voordelen. Organisatievoorbeelden van bijvoorbeeld Leudal, Straelen bekijken
Besparing	• Monitoring basisdoelen is belangrijk in de uitvoering.
Opwek	• Altijd regionale afstemming bij plaatsing een of meerdere windmolens. • 400m bij windturbine tekort. Moeten in lokaal beleid hier een uitspraak. over doen, projecten zijn maatwerk. Goed om dit te benoemen in de RES. • Vlekkenkaart potentiegebieden. Graag duidelijk aangeven dat de daadwerkelijke locaties in gemeente Venlo volgen obv beleidskader nieuwe energie. • Geen versnippering, ga voor goede inpassing en cluster opwek locaties. • Versnellingsteam netcapaciteit opzetten om problemen netcapaciteit aan te pakken. • Als landbouwgrond gebruikt moet worden, goede onderbouwing nodig.
Warmte	In het onderzoek naar Groengas moet duidelijk aangegeven worden in hoeverre hier sprake is van een duurzame oplossing. En gaat het dan om een tijdelijke oplossing of om een blijvende duurzame oplossing.
Doorkijk	Sta open voor innovatie en kijk daarbij goed naar kansen voor opslag en omslag. Breng hierbij ook de kansen voor waterstof in beeld.
Uitvoering	• Monitoring is van belang, kijk hierbij of het mogelijk is om aan te sluiten bij de KPI's uit de Provinciale Energiestrategie. • Ga voor de uitvoering in gesprek met de Triple Helix, zet deze partijen in bij de uitvoering. Denk hierbij ook aan de toenemende werkgelegenheid, ga in gesprek met het onderwijs. • Leg voor de uitvoering de verbindingen met andere beleidsterreinen en neem dit ook mee in de RES 2.0.
Antwoord	Algemeen: • Dit nemen we mee in de algemene boodschap die we als RES verspreiden. Participatie • Het streven naar 50% lokaal eigendom nemen wij over als landelijke lijn. Als lokaal hogere percentages gehaald worden juichen wij dit toe.

	• Richting de RES 2.0 zal er verder onderzoek worden gedaan naar de kansen voor een regionaal energiebedrijf. Besparing: • Monitoring van de basisdoelen is belangrijk voor de uitvoering. Dit is dan ook opgenomen in hoofdstuk besparing. Opwek: • Waar afstemming dient plaats te vinden is nog ter discussie binnen de RES, de opmerking wordt meegenomen. • Voor windturbines is wetgeving waar aan voldaan dient te worden. De 400 m is gebruikt voor het bepalen van de zoekgebieden maar zegt niets over de daadwerkelijke afstand die aangehouden dient te worden. Uiteraard kan lokaal beleid hierin een eigen afwegingen maken (met inachtneming wetgeving) • De potentiegebieden zijn een momentopname geweest in het proces, deze kaart zal nog aangepast worden in de volgende iteraties en het tussenliggende proces • Geen versnippering is een van de uitgangspunten van de RES. • Er wordt een overlegstructuur opgezet met de provincie voor een versnellingsteam netcapaciteit. • Volgens de zonneladder is gebruik landbouwgrond alleen goed onderbouwd mogelijk. Warmte: • Het potentie onderzoek groengas Noord- ML geeft aan dat Biogene secundaire grondstoffen een heel belangrijke rol gaan vervullen in de warmte vraag van de bebouwde omgeving. Zowel de ondergrens als bovengrens van groengas met de combinatie hybride biedt binnen de regio Noord- Midden Limburg een kansrijk perspectief. In de komende tijd gaan verschillende sectoren proberen aanspraak te maken op de beperkte hoeveelheid groengas. De maximale groengas potentie kent ook zijn grenzen er zullen dus in het termijn van RES 1.0 keuzes en stappen gemaakt moeten over de inzet van dit potentieel. Doorkijk Als RES volgen wij de ontwikkelingen. Elke twee jaar wordt de RES geactualiseerd. Wat betreft waterstof: zie samenvatting doorkijk. Dit speelt zich af op regionaal niveau. Uitvoering Monitoring is van belang en zal ook plaats vinden. De PES is complementair aan de RES, echter gaat de PES over alle klimaattafels en de RES slechts over twee. Er wordt gekeken naar koppelkansen. In het vervolgproces richting RES 2.0 zal er nog meer contact gelegd worden met andere beleidsterreinen en het onderwijs. Onderwijs is een thema wat onderdeel is van de PES.
Doorwerking	*Verduidelijken tekst potentie groen gas*

G11	
Algemeen	Voorstel om volgende tekst toe te voegen: “In Europees verband is afgesproken dat de lidstaten al in 2030 hun CO2 uitstoot met 55 procent verminderen. De effecten van dat hogere percentage heeft het kabinet laten inventariseren door een ambtelijke commissie (commissie Van Geest). De commissie komt tot de conclusie dat deze hogere ambitie (55 procent minder CO2 in plaats van 49 procent in 2030) leidt tot 'bijna een verdubbeling van de inspanningen'. Deze hogere ambitie is niet meegenomen in de RES 1.0.”
Doorkijk:	Voorstel om volgende tekst toe te voegen: Het is niet uitgesloten dat kernenergie deel uit gaat maken van de toekomstige energiemix in Nederland.
Uitvoering:	Voorstel om volgende tekst toe te voegen: De afspraken in het nog op te stellen uitvoeringsconvenant zullen aan de raden worden voorgelegd voor wensen en bedenkingen.
Antwoord	Algemeen: • Op grond van ervaringen, nieuwe inzichten en nieuwe ontwikkelingen stellen we de RES elke twee jaar bij. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de 55% CO2-reductie, nemen we dus mee in de volgende versie van de RES. Doorkijk: • Kernenergie maakt geen onderdeel uit van de RES opdracht op korte termijn. Keuzes hiervoor worden gemaakt op nationaal en provinciaal niveau. Zie hiervoor de samenvatting van de doorkijk. Uitvoering • Het uitvoeringsconvenant betreft een set van concrete bestuursafspraken die gebaseerd worden op de door de raden vast te stellen RES. Besluitvorming vindt plaats door de colleges van B&W. Indien gewenst kan het college van B&W het uitvoeringsconvenant voor wensen en bedenkingen voorleggen aan de gemeenteraad voorafgaande aan de besluitvorming in het college.
Doorwerking	-

4.2 Maatschappelijke organisaties en inwoners

M01	
Reactie	*Geen reactie ingevuld.*
Antwoord	-
Doorwerking	-
M02	
Participatie	Jazeker
Opwek	Geen wind op land, maar op zee.

Warmte	Wat wordt er in dit verband bedoeld met duurzaam?
Doorkijk	Zonder kernenergie is de energietransitie niet mogelijk.
Antwoord	Opwek: Wind op zee wordt door Rijksoverheid opgepakt. Wind op land is noodzakelijk om de gezamenlijk opgave te kunnen halen. Zie ook thematisch antwoord. Warmte: Duurzame verwarming is verwarming zonder uitstoot van CO2. Bijvoorbeeld warmte uit biogas. Doorkijk De RES rich zich op de technieken die bewezen zijn om richting 2030 de doelstellingen te halen. Daar valt kernenergie niet onder. Keuzes voor kernenergie worden op landelijk en provinciaal niveau gemaakt. Voor verdere toelichting zie samenvatting doorkijk.
Doorwerking	-
M03	
Participatie	Altijd betrekken bij dit soort projecten.
Opwek	• In de basis heb ik geen bezwaar tegen wind/zonne-energie. • Geen windenergie in natuur/bosrijke omgeving maar daar waar de verbruiker zit. • Zon op bedrijfshallen die geschikt zijn. Financieel ondersteunen als gemeente i.p.v. nieuwe locaties voor zon zoeken.
Besparing	Als het doel gehaald kan worden door kleinschalig (particulier) opwekken lijkt mij dit een vele betere oplossing.
Antwoord	Opwek: • Landschapskader wordt verder uitgewerkt, zie thematisch antwoord. • Zon-op-dak willen we verder stimuleren met een versnellingsteam. Besparing: • Het doel is vermindering van uitstoot van CO2. Dat kan door energiebesparing en energieopwekking. Voor woningen kan dit in de uitvoering goed gecombineerd worden, zowel qua aanpak en uitvoering als qua financiële ondersteuning. Overigens is met energiebesparing meer CO2 te reduceren dan met zonPV. Met alleen kleinschalige opwek halen we het gestelde doel niet.
Doorwerking	-
M04	
Algemeen	Wat is de 'kracht' van de RES? Stel ik heb een plan van een zonnepark dat in de RES past. Kan een gemeente dan anders besluiten en heeft de gemeenteraad altijd de laatste stem? Of geeft de RES alleen maar richting/ambitie?
Antwoord	Algemeen: • In de RES worden bestuurlijke afspraken gemaakt die worden verankerd in het lokale beleid van gemeenten. Voor een zonnepark is bovendien een omgevingsvergunning nodig. De gemeente heeft dus altijd de laatste stem.
Doorwerking	-
M05	

Participatie	Energiemaatregelen gratis maken dan doen veel meer mensen mee.
Opwek	• Gratis zonnepanelen plaatsen op alle geschikte daken. • Ik ben tegen windmolens. Ze vervuilen het zicht (op natuur), veel geluidsklachten in een grote omtrek rondom de windmolens en ze vragen veel energie bij het opstarten.
Warmte	Gratis zonneboilers plaatsen voor de consument.
Besparing	Zonnepanelen op elk dak waar kan in de gemeente en gefinancierd door de gemeente en overheid. Doen ze met de windmolens ook.
Antwoord	Participatie: • Wij nemen uw adviezen ter kennisname mee in het vervolgproces. Opwek: • Zon-op-dak willen we verder stimuleren met een versnellingsteam. • We hebben wind op land nodig om opgave te halen, zie thematische beantwoording. Warmte: • Dit valt buiten de RES. De RES gaat over afstemming van warmtebronnen en kennisuitwisseling. Besparing: • Wij zijn voorstander van het zoveel mogelijk benutten van daken van woningen en andere kleinschalige gebouwen. Daarvoor hebben het Rijk, de provincie en diverse gemeenten leningen beschikbaar gesteld. Geen subsidies, omdat zonnepanelen zich binnen redelijke termijn terugverdienen.
Doorwerking	-
M06	
Algemeen	• Slechts 2,6% van de CO2-uitstoot is direct afkomstig van menselijke activiteiten. CO2 is geen vervuiling, het doet planten groeien. • In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd is er geen consensus onder wetenschappers. Het Klimaatakkoord lijkt ongefundeerd en bovendien ineffectief door tal van misvattingen en verkeerde beslissingen. Waaronder het geforceerd sluiten van moderne kolen- en gascentrales. Grootschalige inzet van zon, wind en biomassa leidt niet tot CO2-reductie, maar wel tot gezondheidsrisico's en verrommeling van het landschap.
Participatie	De burger is niet betrokken bij het Klimaatakkoord waar de RES op gebaseerd is. We mogen nu onze mening geven over de RES, maar dat is slechts een fopspeen.
Besparing	Inwoners mogen niet gedwongen worden om te verduurzamen, daarnaast moeten zij gecompenseerd worden voor de waardedaling van hun huis als gevolg van het klimaatbeleid.
Opwek	• Alleen wind op zee niet op land, zon alleen op daken van gebouwen.

	• Vraag gestuurde stroom nodig zoals nu in energiecentrales wordt opgewekt. Investeren in kernenergie is betere optie.
Warmte	• Schade als gevolg van trillingen of andere oorzaken. • Restwarmte af te raden omdat ons dat afhankelijk maakt van die bedrijven. De burger moet zoals nu kunnen kiezen. • Biomassa is uit den boze vanwege alle inmiddels bekende nadelen.
Antwoord	Algemeen: • De RES is een opdracht uit het Klimaatakkoord en dit nemen we als uitgangspunt. Het staat vast dat we moeten verduurzamen als regio, zie verdere beantwoording in thematische beantwoording. Participatie • Voor kennisgeving aangenomen Besparing: • Van dwang is geen sprake. Wij houden ons uiteraard aan de geldende wet- en regelgeving voor de gebouwde omgeving. Voor nieuwbouw is deze thans strenger dan een aantal jaren geleden (bijv. geen gasaansluiting bij nieuwbouw). Een woning of gebouw met een beter energielabel heeft i.h.a. een hogere verkoopwaarde. Opwek: • We hebben wind op land nodig om opgave te halen, zie thematische beantwoording. • Kernenergie niet haalbaar voor de RES 1.0, zie thematische beantwoording doorkijk 2030-2050. Warmte: • Biomassa en de gevaren van geothermie worden nog nader onderzocht. Zie onderwerpen geothermie en biomassa in thematische beantwoording. • De burger heeft altijd een keuze. Door gebruik te maken van restwarmte wordt deze energie echter wel nuttig benut. Dit is veelal restwarmte die vrijkomt bij (industriële) processen en niet opnieuw in het proces gebruikt kan worden. Deze warmte kan dus nuttig worden ingezet om gebouwen te verwarmen. De overheid stimuleert dit ook.
Doorwerking	-
M07	
Algemeen	Is er ook gedacht aan het aanplanten van bos/bossen verbinden op bijvoorbeeld landbouwgrond. Aangezien dit CO2 zou compenseren.
Besparing	Een campagne om inwoners over te laten stappen op LED-verlichting.
Opwek	Zonnepanelen op dak van magazijnen verplichten voor nieuwe magazijnen.
Warmte	Subsidie voor het overschakelen van houtkachel/gas naar duurzamere verwarming.
Antwoord	Algemeen: • Het aanplanten van bos valt niet binnen de scope van de RES.

	Besparing: • Veel gemeenten maken gebruik van RRE en RREW subsidie van het Rijk, welke via vouchers voor inwoners wordt doorgegeven. Deze vouchers zijn ook te gebruiken voor LED-verlichting. Gemeenten, evenals Rijk/RVO en bijv. Stichting Hier, voeren hiertoe publiekscampagnes uit. Opwek: • Zon-op-dak willen we verder stimuleren met een versnellingsteam. Van nieuwbouw zijn de actuele eisen al strenger dan een aantal jaren geleden. Warmte: • Dit valt buiten de RES. De RES gaat over afstemming van warmtebronnen en kennisuitwisseling.
Doorwerking	-
M08	
Algemeen	Ik mis een kosten-baten analyse bij de plannen die nu ontwikkeld worden.
Opwek	Een back up voor als het niet waait of de zon niet schijnt wordt gemist in de RES
Warmte	Wat zijn de ideeën voor oudere woningen in het buitengebied? Isoleren is niet haalbaar op een wijze dat afkoppelen van het gasnet realistisch is.
Antwoord	Algemeen: Financiële plaatje kan pas bij concrete projecten worden gemaakt, zie thematische beantwoording. Opwek: De opslag van elektriciteit en de back up voor elektriciteit werken we verder uit in de RES2.0. Warmte: Dit wordt nader uitgewerkt in de TVW van iedere gemeente. Zie onderwerp warmtepomp in thematische beantwoording.
Doorwerking	-
M09	
Participatie	Altijd betrekken, zonder uitzondering en oproep herhalen.
Opwek	• Geen windmolens in de achtertuin, eventueel op industrieterreinen. • Zonnepanelen op grote hoeveelheid loodsen en gebouwen.
Antwoord	Participatie • Wij blijven in de toekomst inwoners betrokken en op lokaal niveau zullen de gemeentes dit ook doen. Opwek: • Zon-op-dak willen we verder stimuleren met een versnellingsteam. • We hebben wind op land nodig om de opgave te halen, zie thematische beantwoording. Gemeente, in afstemming met de regio, beslist waar windmolens uiteindelijk komen.
Doorwerking	-

M10	
Opwek	Zon en wind ja maar geen zonneweides en wind. Zoveel mogelijk op zee
Doorkijk	• Ik mis de doorkijk naar 2050. • Er wordt geen context gegeven bij de opgave die we ons opleggen. We moeten een realistisch beeld geven dat onze opgave maar 0,25% van de opgave is in 2050.
Antwoord	Opwek: • We hebben wind op land nodig om de opgave te halen, zie thematische beantwoording. • Landbouwgrond gebruiken voor zon is alleen mogelijk mits onderbouwd. Doorkijk: • De RES focust zich in de eerste plaats op de doelstellingen in 2030. Andere ontwikkelingen tot 2050 worden op landelijk niveau opepakt.
Doorwerking	-
M11	
Opwek	• op kassen kan je geen zonnepanelen leggen, slecht voor de teelt. Wel mogelijk bij teeltondersteunende systemen bijv. voor blauwe bessen of vertical farming met laagblijvende gewassen. Die laatste zitten in loodsen. • Tekst pagina 28: daar staat kassen maar dat zijn eigenlijk constructies voor zon die er uit zien als kas, maar geen kas zijn.
Antwoord	Opwek: Voor kennisgeving aangenomen. Staat niet meer in de huidige tekst RES1.0
Doorwerking	-
M12	
Warmte	Er is geen Hoge Temperatuur restwarmte (meer) bij Nyrstar, wel Lage Temperatuur. Dat verkleint de mogelijkheid tot gebruik, maar dat wordt door Weert en Cranendonck wel onderzocht.
Besparing	Zonnepanelen op kleine en grote daken stimuleren.
Antwoord	Warmte: • Kleinere warmtebronnen worden niet specifiek opgenomen in de RES, omdat deze geen rol spelen op bovengemeentelijk niveau. Weert en Cranendonck kunnen dit in het kader van hun Transitievisie Warmte verder onderzoeken als het ze kansrijk lijkt. Besparing: • Zonnepanelen stimuleren wordt door de RES gedaan, kleinschalig via besparing en grootschalig via opwek.
Doorwerking	-
M13	
Opwek	Er is veel meer windenergie nodig om in de elektriciteitsbehoefte tussen 2030 en 2050 te kunnen voorzien. Ik zou verwachten nu maximaal inzetten op

	molens dicht bij de mensen in de buurt. Hun molens, trots, geld behouden in de regio, participatief.
Warmte	Van het aardgas af komen we niet door 90% van de woningen op groen gas te gaan plannen. Daar zijn andere vormen met een belangrijke impact op de vraag naar duurzame elektriciteit voor nodig (all-electric of lage temperatuur aardwarmte).
Antwoord	Opwek: • In de volgende versies van de RES zullen we focussen op de periode na 2030. Wind heeft technisch en financieel een sterke voorkeur, echter heeft op andere vlakken weer nadelen (draagvlak). Inzetten op participatie zal een belangrijk speerpunt zijn Warmte: • Groengas is één van de vele opties. We zitten aan de voorkant van deze nieuwe ontwikkeling. Groen gas komt in eerste aanleg het beste tot zijn recht in woningen die kwetsbaar zijn en niet (redelijkerwijs) economisch verwarmd kunnen worden met bestaande duurzame alternatieven. Natuurlijk kijken we hier naar efficiënte inzet, zoals hybride warmtepompen. Zo spreiden we ook de vraag naar zowel elektra als groen gas.
Doorwerking	Warmte: Verduidelijken tekst potentie groen gas
M14	
Opwek	Er staat een fout in tabel 12 op pag. 73: de tekst bij "Wind" is copy/paste van "Zon op Land" in tabel 11 op pag. 72. De vermelde verhouding vermogen/opgewekte energie van 335 MW/318GWh past bij zon, maar absoluut niet bij wind!
Antwoord	Opwek: • Deze tabel bleek foutief en wordt verwijderd
Doorwerking	Tabel 12 verwijderen.
M15	
Doorkijk	Met alleen zon en wind redden we het niet. Is er plek voor kernenergie en groene waterstof?
Antwoord	Doorkijk: • Nieuwe technieken, zoals kernenergie en groene waterstof vallen niet onder de RES. DE RES richt zich op beproefde technieken die helpen om onze doelstelling voor 2030 te halen. Keuzes voor kernenergie en waterstof worden op landelijk en provinciaal niveau gemaakt. Zie voor toelichting de samenvatting van ‘doorkijk’.
Doorwerking	
M16	
Algemeen	• Het is erg high level allemaal. Begrippen als TWh begrijpen weinig mensen en maak dan zelf niet de fout om energie en vermogen door elkaar te halen.

	• Als de doelstellingen van C02 reductie in 2030 gehaald moeten worden, dan is het 'niet lullen, maar poetsen'. • Deelnemende partijen in de gemeenteraadsverkiezingen moeten energietransitie paragraaf opnemen. Zo kunnen burgers een keuze maken. • Focus op bewezen technieken. Mensen die het nu over waterstof en kernfusie hebben, weten echt niet waar ze mee bezig zijn • Ik mis het vervuiler betaald principe. • Haalbaar en betaalbaar zijn loze beloften. De energietransitie gaat geld kosten.
Participatie	• De meeste burgers gaan zich hier niet in verdiepen en moet je hier niet mee gaan belasten. • Maak het zoveel mogelijk concreet, niet te veel praten. • Subsidieer de energiescan, dan kan de burger stapsgewijs hun huis aanpassen, lokale energiecoöperatie kan helpen. • Probeer zoveel mogelijk straat of wijkgewijs te werken. • Geen WOZ-betaling op PV-installatie of andere energiebesparingsverbeteringen invoeren • Geef veel aandacht aan de sociale sector, mensen met meestal geen geld om te investeren.
Besparing	• Organiseer een wedstrijd wie zijn/haar huis het beste kan isoleren. Probeer daarnaast om zelf het goede voorbeeld te geven als overheid.
Opwek	• De RES gaat nog uit van kleine windmolens, hoe groter de molens hoe minder er nodig zijn. • Goede balans wind en zon is belangrijk, in winter moet je het voornamelijk van de wind hebben. • 50% participatie lokale energiecoöperaties is leuk streven, lukt het niet gelijk grote investeerders aantrekken. • Nu niets doen is geen optie ook als het landschap wat wordt aangetast, na 20-25 jaar moeten ze toch worden vervangen.
Warmte	• Belangrijk is om een woning warmtepomp of lage temperatuur ready te maken. Daarvoor moet het huis goed geïsoleerd en geventileerd zijn. • Hybride CV's (CV+warmtepomp) kunnen aardig wat gas besparen en als interim oplossing dienen. Zelfs met grijze energie is de CO2 uitstoot lager. • Voor heel oude huizen, waar isoleren niet voldoende oplevert of die voor 2050 afgebroken gaan, kan een hogetemperatuur warmtepomp (70/80) een oplossing zijn. • Prijzen warmtepompen moeten wel nog substantieel omlaag.
Antwoord	Algemeen:

	• De RES is een strategisch en abstract document dat richting geeft. Er is eerst richting nodig voordat je aan de slag kan, zie thematische beantwoording. • Overheden, inwoners en organisaties zijn al hard aan de slag. De RES remt dit niet. • De RES is een strategisch document dat richting geeft. Deze strategie wordt vertaald in een uitvoeringsplan en in het lokale beleid van gemeenten. In deze concretisering komt de vraag aan bod 'wie gaat welke kosten betalen?'. • Energietransitie gaat geld kosten, maar we proberen het zo betaalbaar mogelijk te houden. Besparing: • Goede voorbeelden en ervaringen van koplopers zullen worden geëtaleerd via gemeentelijke websites of een duurzaamheidsloket, waarbij we ook lokale ambassadeurs willen inzetten. • Gemeenten zullen zich inzetten om het goede voorbeeld te geven door hun eigen gebouwen ook te verduurzamen. Opwek: • De grootte van de windmolens is passend voor de regio, zie thematisch antwoord. • In regio kijken we naar zon én wind om opgave te bereiken voor 2030. • Lokaal eigendom, zie thematisch antwoord participatie. Warmte: • Isolatie en warmtepompen zijn meegenomen in de RES. De prijs voor warmtepompen valt buiten de RES. Participatie: • Wij willen alle inwoners de kans geven om met ons mee te denken in dit proces. De participatie stop niet, dit is het beginpunt. Ook op lokaal niveau zal er in het vervolg participatie plaatsvinden. • Uw adviezen nemen wij mee in het vervolgproces richting de RES 2.0.
Doorwerking	-
M17	
Opwek	• Kunnen we participeren of samenwerken met in aanleg zijnde windmolen- en zonnepark op het voormalig vliegveld Bruggen in Duitsland? • Het buitengebied Asenray is een van de beoogde plekken, blijkt uit een studie van de WUR, waar windmolens mogelijk geplaatst zouden kunnen worden.
Antwoord	Opwek: • Als RES kijken we naar onze regio. Voor grensoverschrijdende samenwerkingen zijn we gebonden aan wet- en regelgeving waardoor

	dit op korte termijn geen optie is. Diverse gemeenten en de provincie zijn wel in overleg met Duitse overheden. • Ter kennisgeving aangenomen
Doorwerking	
M18	
Participatie	Uitermate belangrijk, wordt veel over gesproken maar in de praktijk weinig gedaan.
Opwek	• opwek op grootschalige bedrijfsgebouwen stimuleren, zon op goede landbouwgrond en windparken verbieden. • Elke gemeente de zonneladder verplichten zodat er geen onnodige zonneparken en windparken op goede landbouwgrond worden gerealiseerd. Stimuleer zonnepanelen op daken en verplicht het op bedrijfsgebouwen. • Windparken op zee is prima
Warmte	• Zie veel toekomst in het toevoegen van waterstof op het gasleiding netwerk, wat natuurlijk gefaseerd ingevoerd moet worden. Momenteel al mogelijk dat 50% waterstof toegevoegd wordt aan het gasnet waarbij de huidige CV ketel behouden kan worden. • Vreemd te constateren dat Duitsland over gaat naar gasaansluitingen en wij van het gas af moeten.
Antwoord	Opwek: • Er is een versnellingsteam zon op dak. • De zonneladder is opgenomen in RES 1.0. • Wind op land noodzakelijk om de opgave te halen, zie thematisch antwoord. Warmte: • Waterstof is meegenomen in de RES. • Ook Duitsland heeft de ambitie om in 2050 een CO_2-neutrale energievoorziening te hebben, zie thematische beantwoording.
Doorwerking	-
M19	
Participatie	Burgers moeten meer inhoudelijk worden betrokken, want niet iedereen is lid van een coöperatie.
Opwek	Allereerst wil ik opmerken dat de overheid in samenspraak met de burgers nu al moeten gaan bepalen waar en hoeveel windmolens er moeten gaan komen.Artsen hebben inmiddels vastgesteld dat windmolens gezondheidsschade kunnen veroorzaken, dus de gemeente moet haar zorgplicht t.o.v. haar burgers wel nakomen.
Warmte	• Veel huizen zijn niet geschikt voor warmtepompen. Plaatsgebrek, hoge kosten en het gebrek aan opbrengst voor de oudere woningeigenaar werken tegen. Ga dus eens nadenken over waterstof en waterstofcentrales. • Wie gaat de kosten betalen?

	• Zorg dat nieuwbouw verplicht op alleen elektriciteit wordt aangesloten. Van het gas af zie ik niet zitten met dit oude huis. • Veel burgers lijden onder houtstook. Dat moet de gemeente ontmoedigen. Ook moet de gemeente afstand doen van biomassacentrales. Samenwerking met commerciële bedrijven zoals Vattenfall is omstreden en moet vermeden worden.
Antwoord	Participatie: • Burger kunnen voor meer informatie terecht bij hun gemeentes. Op het moment dat er nieuwe projecten ontwikkeld worden zullen inwoners ook weer betrokken worden. Opwek: • We volgen landelijke wetgeving en advies voor mogelijke gezondheidsproblemen door windmolens. Warmte: • Inzet warmtepompen wordt verder uitgewerkt in de TVW van iedere gemeente. Zie onderwerp warmtepomp in thematische beantwoording. • Waterstof is meegenomen in de RES. • Biomassa heeft nader onderzoek nodig. Zie onderwerp biomassa in thematische beantwoording.
Doorwerking	In RES 1.0 wordt houtachtige biomassa niet uitgesloten, maar zal wel een kritische houding worden aangenomen t.a.v. de toepassing ervan als duurzame energiebron. Gelet op de ontwikkelingen die er zijn gaan we bepaalde zaken nu nog niet wel of niet toestaan. We volgen de onderzoeken en nieuwe ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet.
M20	
Opwek	Waarom is de gemeente Venray bezig met een verkenning voor een windpark terwijl in de RES staat dat de aanvullend nodige 95 GWh kan worden ingevuld met zon op grote daken.
Antwoord	Opwek: • Neem voor een antwoord op deze vraag contact op met de gemeente Venray.
Doorwerking	-
M21	
Algemeen	• Korte termijnen benoemen: in 2025 willen we fase 1 gerealiseerd hebben zijnde.. • Wat wordt er gevraagd van de bestuurders, waar moet men ja of nee tegen zeggen? • Is er een financiële onderbouwing voor de gepresenteerde plannen? • Zoals al benoemd missen we aandacht voor integrale kleinschalige oplossingen die geen verzwaring van de infra behoeven.

	• Zoals ook al benoemd: opslag van energie is de grootste uitdaging. Streef zo veel mogelijk naar blijvend gebruik bestaande infra zoals gebruik aardgasnet en lokale opslag om te bufferen. • Als de opslag en omslag en het nadenken over energietransport niet worden meegenomen in de RES, zullen veel initiatieven niet gerealiseerd kunnen worden. • Denk ook na over kleinschalige netten in eigen beheer (bagatelnetten) naast de bestaande distributienetten. • Ga uit van de basis van energie/joules, dan zijn alle vormen van energie toepasbaar en inzetbaar en kunnen verschillende principes en systemen tezamen betaalbaar en efficiënt de nieuwe energievoorziening zijn. Dit maakt dat koppelen van verschillende principes DE gewenste rendementsverbetering gaat brengen, en hiermee is de toepassing waterstof niet de heilige graal maar een essentieel onderdeel van het totaal plaatje. • Is er goed nagedacht over de investeringen die gedaan worden in relatie tot de energie die geleverd wordt in relatie tot de benodigde momenten van energievraag.
Participatie	• Is er voldoende nagedacht over het meenemen van de burgers in discussies over PV-projecten op landbouwgrond en horizonvervuiling. Is daar beleid voor?
Opwek	• Het eerste plan lijkt zich te beperken tot zoekgebieden en is daarmee nog niet echt concreet. • Zou het als RES gemeentes een optie zijn om windmolens in plaats van in Limburg te plaatsen (met veel lager rendement en heel veel discussies) een aandeel te nemen in het windpark op de Noordzee en hiermee dus ook capaciteit reserveert voor de betreffende gemeentes die meedoen?
Warmte	• Laat waterstof toe in de gebouwde omgeving. Nu nog verboden in veel gemeenten. • Biogas voor Limburg is mooi als we dit kunnen combineren met het mestprobleem. In deze is Super Critisch Water (SCW) een veel belovende techniek, meer nog als vergisting of Torrgas (via gras/houtafval). Echter dit zal op de totale energiebehoefte maar een fractie zijn.
Antwoord	Algemeen • De RES is een uitvoeringsplan aan het uitwerken voor de fasering, zie thematische beantwoording. • De gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Waterschap Limburg moeten een besluit nemen over de RES 1.0.

	Daarmee zeggen zij ja of nee tegen de keuzes die in de RES 1.0 zijn opgeschreven. • Het financiële plaatje kan pas bij concrete projecten worden gemaakt, zie thematische beantwoording. • Kleinschalige oplossingen vallen buiten de scope van de RES. Dit wordt op gemeentelijk niveau opgepakt. • Opslag en infrastructuur wordt nader uitgewerkt in de RES 2.0, zie thematische beantwoording. • Eens, dat we hier integraal naar het totaalplaatje moeten kijken. Dit heeft meer aandacht nodig in het vervolg. • Enexis neemt energievraag/aanbod dit mee in de verdere berekeningen. Dit heeft nog meer aandacht nodig in het vervolg. Participatie: • Burgers worden via gemeentes meegenomen. Sommige gemeentes betrekken hun inwoners met de vraag wat zij willen en stellen op basis daarvan beleid vast. Dit soort initiatieven ondersteunen wij. Opwek: • Zie thematisch antwoord. Warmte: • De invoering van waterstof in het gasnet is een landelijk vraagstuk, de netbeheerders zijn hierover in overleg met het Rijk. • Biogas wordt gecombineerd met het mestprobleem, zie onderwerp groen gas in thematische beantwoording.
Doorwerking	-
M22	
Algemeen	Met deze kennis vind ik het onverantwoord dat u deze energietransitie zo grootschalig en rigoureus wil doorzetten en ben het daarom zeer oneens met uw plannen. Deze energietransactie, zoals door u voorgesteld vind ik zeer ondoordacht.
Opwek	• Zonnepanelen en windturbines worden niet met groene energie gefabriceerd of vervoerd. Hoe de afgedankte zonnepanelen en windturbines op een milieu vriendelijk manier moeten worden verwerkt weet men nog niet. Het schakel station hiervan bevat een extreem zwaar en schadelijk gas als isolatie materiaal. In ons land lekken nu al honderden kilo's van SF6 gas op deze manier de atmosfeer in. Ook in het binnenste van de windmolen wordt dit gas, om kortsluiting te voorkomen, gebruikt. Dit gas heeft een 23.000 maal groter broeikast effect als een CO2 molecuul en blijft duizenden jaren actief.

	• Door zonnepanelen ontstaat een verhoogd brandrisico. Waar men ook niet aan gedacht heeft is: hoe te handelen bij brand in gebouwen/huizen waar deze zonnepanelen op liggen. • De windmolens vormen een ernstige bedreiging voor vogels, vleermuizen, vlinders, vogels en insecten. Hoe groot de bedreiging is, is nog niet bekend maar zeker is dat zij geen positieve bijdrage leveren tot het in stand houden van de populatie van deze diersoorten.
Warmte	• Door nu al in zo'n snel tempo het gasverbruik te ontmoedigen voel ik grote weerstand. Gas is relatief een schone brandstof. • In Duitsland krijgt men subsidie om aan het gas te gaan omdat men dit een goede milieuvriendelijke keuze vindt. • Het gasnet in Nederland is een van de beste in Europa. Nu worden er gasleidingen gelegd langs de grenzen van Duitsland en België om Nederland heen. Door zich hierbij niet aan te sluiten laat Nederland heel veel kansen, om deel te nemen aan gastransporten, lopen.
Antwoord	Algemeen: • De RES is een opdracht uit het Klimaatakkoord. Dat we moeten verduurzamen staat vast, zie verder beantwoording in thematische beantwoording. Opwek: • We beseffen dat wind en zon nog niet de ideale technieken zijn, echter weten we ook dat we zo snel mogelijk van fossiele brandstoffen af moeten. Er is nog veel ontwikkel- en research te doen die we bij elke versie van de RES trachten toe te passen. Fossiel liggen de ontwikkelingen nagenoeg stil. • Door de toename van zon-pv buigen verschillende partijen zich hierover, veiligheidsregio's, brandweer organisaties en uiteindelijk verzekeraars die veel onderzoek hiernaar laten doen. De RES volgt deze onderzoeken. • Terecht punt van aandacht, en hier wordt ook onderzoek naar gedaan (vb één wiek zwart kleuren leidt tot lager verlies van vogels). Warmte: • We hebben dertig jaar om stap voor stap van het aardgas af te gaan, zie thematische beantwoording. • Ook Duitsland heeft de ambitie om in 2050 een CO_2-neutrale energievoorziening te hebben, zie thematische beantwoording. • Nederland heeft nog steeds een grote rol in de Europese gastransporten. In de RES kijken we naar hoe we in de toekomst, in 2050, zonder aardgas onze gebouwen kunnen verwarmen. Gastransport is een sector die niet binnen de RES valt.
Doorwerking	-
M23	

Algemeen	Is de nieuwsbrief en LinkedIn pagina ook voor burgers en hoe kun je je hier aanmelden?
Participatie	• Betrek burgers op tijd, neem ze serieus en geef voldoende tijd om te reageren en doe er iets mee. • Energiecoaches, energiecafés en energiecoöperaties omarmen en ook aandacht voor huurders. • Hopelijk in het vervolg meer tijd en duidelijkheid. • Streef naar een zo hoog mogelijk lokaal eigendom en minimaal meer dan 50% (met uitzondering van het waterschap).
Besparing	• Waarom stellen wij geen strengere eisen bij nieuwbouw? De landelijke eisen lopen altijd 'achter'. • Blz 48: Figuur 3 Bouwjaar woningen in Noord- en Midden Limburg (Bron: CBS Statline 2017) Ondertussen zijn er vast wel actuelere gegevens aanwezig bijv uit 2020?? Dan krijgen we een eerlijker beeld geschetst. Want tussen 2017-2020 hebben heel veel particulieren hun huizen beter geïsoleerd. Mede dankzij subsidies. • Op bladzijde 48, figuur 3 is een bron uit 2017. Waarom gebruiken we geen actuelere gegevens. Er zijn al stappen gemaakt op het gebied van isoleren, mede door door subsidies. • Blz. 55: In 2023 voldoen alle overheidsgebouwen aan de wettelijke verplichtingen. Dit betekent tenminste energielabel C en alle energiemaatregelen treffen met een terugverdientijd ≤ 5 jaar. • En huis eigenaren worden gestimuleerd om energielabel A te halen, waarom geldt dit ook niet voor overheidsgebouwen? • Blz. 59: Vervolgens worden voorstellen geformuleerd hoe het instrument 'energieloket' in de RES-regio wordt ingevuld en gefinancierd. Wordt dit 'Energieloket" wel gemonitord? Wat het effect is van deze loketten, misschien zijn energiecoaches veel effectiever. • Maatregelen en ondersteuning gemeenten gaan verplichte besparingsmaatregelen voor bedrijven beter controleren zodat iedereen zijn aandeel levert. Zijn er sancties als zij zich er niet aanhouden?
Opwek	Waarom wordt er uitgegaan van windmolens van 3,5 MW en niet van grotere?
Warmte	• Voor Geothermie moeten we dus over de provinciegrens heen kijken. Valt dit buiten de RES? • Waarom hebben huurwoningen zoveel warmtevraag? Zijn deze slechter geïsoleerd door verhuurders? • Blz. 97: Figuur 9 Resultaten VESTA-MAIS analyse op buurtniveau. In deze grafiek is het niet duidelijke wat de hoogte van de staven moet voorstellen.

	• Wanneer volledig ingezet wordt op na-isolatie kunnen alle gemeenten binnen de eigen grenzen de warmtevraag met lokale (restwarmte)bronnen of individuele all-electricoplossingen invullen.
Doorkijk	Er is meer aandacht nodig voor recyclebare materialen voor bijvoorbeeld isolatie. Anders heeft dit schadelijke gevolgen voor de circulaire agenda.
Antwoord	Algemeen: • De LinkedIn-pagina is een openbare pagina die iedereen kan volgen. Via de website www.resnml.nl kan iedereen zich aanmelden voor de nieuwsbrief. Participatie • Wij streven naar een zo hoog mogelijk percentage aan lokaal eigendom waarbij 50% het minimum is. • De planning voor de RES'en is strak met harde deadlines. Dit is het begin van het participatieproces, daarbij zal er ook nog partcicipatie op lokaal niveau plaatsvinden. Hiervoor nemen wij uw advies meer ter kennisname in het proces richting de RES 2.0. Besparing: • Wij moeten ons houden aan de geldende wet- en regelgeving voor de gebouwde omgeving. Voor nieuwbouw is dat o.a. het Bouwbesluit (na inwerking treden van de Omgevingswet is dat het Besluit bouwwerken leefomgeving). De huidige eisen zijn strenger dan een aantal jaren geleden (bijv. geen gasaansluiting bij nieuwbouw). Daarnaast kunnen gemeenten stimuleren om verder te gaan met verduurzaming dan het Bouwbesluit. Dit kan ook kan door middel van financiële stimulering (bijv minder leges), maar dit moet dan in gemeentelijk beleid en de legesverordening worden vastgelegd. • Gegevens uit 2020 zijn nog niet beschikbaar. Overigens is onze doelstelling voor 2030 gerelateerd aan het referentiejaar 2015. Vooruitgang wat betreft CO2-emissie en energie labels e.d. zal gemeld worden in de RES 2.0. • Kantoorgebouwen (kleiner of gelijk aan 100m2) moeten inderdaad in 2023 voldoen aan energielabel C en maatregelen treffen met TVT ≤ 5 jaar. Overigens is dit een ondergrens. Wij stimuleren gebouweigenaren om verder te verduurzamen. Woningeigenaren verplichten wij niet tot energiebesparing of het realiseren van label A, wel stimuleren wij het verduurzamen van de woningen en ondersteunen daarbij. • Wij willen zowel energieloket als energiecoaches inzetten. Wij zien voor beide instrumenten een relevante rol. Om de voortgang van de besparingsaanpak te volgen, gaan we in RES-verband monitoren, evalueren en periodiek rapporteren over: -input: de inzet van instrumenten, capaciteit en financiële middelen op regionaal- en gemeentelijke niveau;

	- output: de uitvoering en voortgang van acties, projecten e.d. op regio- en gemeentelijke niveau; - outcome / effect: de resultaten in termen van (verloop van) energiegebruik en CO2-emissie op gemeentelijk en regionaal (RES-) niveau. • Veel bedrijven vallen onder de informatie- en energiebesparingsplicht (maatregelen treffen met terugverdientijd minder 5 jaar). De regionale uitvoeringsdienst zal hierop toezicht houden. Zo nodig wordt gehandhaafd, wat kan resulteren in boetes. Opwek: Zie thematisch antwoord. Warmte: • In de RES houden we contact met andere RES-regio's met betrekking tot geothermie. Ook voor een aantal andere bronnen, zoals groen gas, hebben we contact met andere regio's. • De mate van isolatie heeft ook te maken met het gedrag en leeftijd van de woningen. • Zie onderwerp TVW in thematische beantwoording. Doorkijk: • Wij nemen dit advies mee in het vervolgproces.
Doorwerking	Blz. 97: Figuur 9 Resultaten VESTA-MAIS analyse op buurtniveau, wordt aangepast.
M24	
Algemeen	Goed dat er nagedacht wordt over de energieopgave. Ik heb mijn bedenkingen of regionaal oplossen de juiste keuze is. Leidt tot versnippering en niet de beste keuze op landelijk niveau.
Participatie	Lastig vanwege weinig animo. Maak groepen van mensen die kennis hebben in de regio en laat die actief kennis inbrengen en doe er dan wat mee.
Opwek	• Zonnepanelen horen niet op natuur of landbouwgrond. Er is voldoende verhard oppervlak voor benodigde panelen en wetgeving om in de maak om bedrijven te verplichten daken beschikbaar te stellen. Neem geen onomkeerbare besluiten. • Windmolens passen het beste op zee. De ene regio zal ook meer mogelijkheden hebben voor windmolens dan de andere regio, daar moet samenwerking kunnen plaatsvinden.
Warmte	Aquathermie heeft enorme potentie. De Mookerplas kan bijvoorbeeld de hele gemeente Mook en Middelaar van warmte voorzien. Daar moet dan wel een warmtenet voor worden aangelegd. Die businesscase is best door te rekenen gezien het feit dat de levensduur ca 50 jaar is. Steek de subsidies van deze parken in warmtenetten, die liggen er voor tientallen jaren.
Doorkijk	Maak beleid dat past bij de regio en geen zonneparken die het landschap verpesten. Kijk naar nieuwe technieken als waterstof.

Antwoord	Algemeen: • Door regionaal te werken zijn we in staat om samen naar complexe en grensoverschrijdende vraagstukken te kijken en oplossingen te vinden die passen bij onze regio. Participatie: • Wij hebben een klankbordgroep in het leven geroepen om met ons mee denken in dit proces. Hierin zitten regionale belanghebbenden die veel kennis hebben. Bijvoorbeeld: de LLTB, energiecoöperaties en woningcoöperaties. Opwek: • We volgen de zonneladder, zie thematisch antwoord. • Windmolens op land is noodzakelijk om de opgave te halen, zie thematisch antwoord. Warmte: • Dit gaat de gemeente in hun TVW onderzoeken. Zie onderwerp TVW in thematische beantwoording. Doorkijk: • De RES kijkt naar technieken die op korte termijn effectief zijn om onze doelstellingen voor 2030 te halen. Voor de RES is dit zon- en wind. Keuzes voor langere termijn worden gemaakt op provinciaal en landelijk niveau. Zo heeft de provincie Limburg een waterstofagenda. Voor uitgebreide toelichting: zie de samenvatting van de doorkijk.
Doorwerking	-
M25	
Opwek	• Bij uitgangspunten voor grootschalige elektriciteitsopwekking (pag 67) s.v.p. ook noemen dat rekening moet worden gehouden met uitsluitingsgebieden. • Uitsluiting zonneweides in waterwingebied (o.a. pag. 77 en bijlage 10). Waterwingebieden zijn ten onrechte niet opgenomen in het lijstje uitsluitingsgebieden voor zonneweides. Zie ook zonneladder op pag. 24, waar deze uitsluiting wel is genoemd. Graag dit punt corrigeren. • Uitsluiting windturbines in waterwingebied is terecht, voor grondwaterbeschermingsgebieden kunnen wij deze echter niet plaatsen (pag. 78 en bijlage 11). Graag de status van deze uitsluiting (windturbines in grondwaterbeschermingsgebied) nagaan bij de Provincie Limburg en indien nodig deze aanpassen/verwijderen.
Warmte	• Er is in de RES geen rekening gehouden met (in de Provinciale Omgevingsverordening opgenomen) belemmeringen voor geothermie en WKO's.

	• Er wordt gesteld dat er potentie is voor TED, waarbij de relatie gelegd wordt met de drinkwaterwinning vanuit de Maas te Heel. De potentie voor TED zit echter vooral in de (grotere) drinkwaterleidingen. • Er is een zorgpunt m.b.t. temperatuuruitwisseling tussen diverse leidingen in de ondergrond (warmtenetten, met name hoge temperatuur, maar ook elektriciteit) met het drinkwaternet.
Antwoord	Opwek: • De RES onderschrijft de zonneladder van de provincie waarin deze uitsluitingen expliciet zijn benoemd. • Tekstuele aanpassingen worden doorgevoerd met uitzondering van de opmerking over windturbines in grondwaterbeschermingsgebieden. Daar gaat het nl. over gebieden met een uitsluitingen of beperking voor windturbines Warmte: • We zitten nog in de fase waarin we potentie onderzoeken. De belemmeringen voor geothermie en WKO worden wel benoemd in de RES en wij zijn ons bewust van deze belemmeringen. • Klopt, de potentie van TED is nog niet specifiek bepaald. Aquathermie wordt nog verder onderzocht. • Er zijn wettelijk eisen hoe leidingen moeten liggen en hoeveel afstand dit dient te houden met het drinkwaternet.
Doorwerking	Blz. 67 paragraaf 4.2 ‘dit zijn de uitgangspunten voor grootschalige opwekking:’ Toevoegen: • We houden rekening met uitsluitingsgebieden Blz. 77, Toevoegen aan gebieden (generiek) uitgesloten voor zonneweides: • Waterwingebieden Blz. 186, Bijlage 10 toevoegen: Water, waterwingebieden, uitsluiten
M26	
Algemeen	Onze ambitie ‘glastuinbouw klimaatneutraal’ en ons principe van ‘trias energetica’ past naadloos in uw opgave en bij uw aanpak. In de regionale context ontmoeten RES en glastuinbouw elkaar en pleiten we nadrukkelijk voor verbinding en betrokkenheid.
Opwek	Zon op kassen geen korte termijn haalbare oplossing i..v.m. effect op de teelt, meervoudig zon-PV in combi met teelt-ondersteunende voorzieningen en op daken en in wanden van loodsen en vertical farming wel wind en zon vraag om flexibel inzetbaar vermogen: glastuinbouw beschikt over 200 MW WWK vermogen dat flexibel inzetbaar is, vooralsnog gasgestookt - koppelkansen glastuinbouw, WKK en grootschalige opwek. glastuinbouwgebieden beschikken over infrastructuur en bieden aansluitend wellicht ruimte voor grootschalige opwek

Warmte	• We zien goede kansen voor “warmtepooling” tussen gebouwde omgeving en glastuinbouw. • Duurzame warmte heeft prioriteit en verdient meer urgentie in de RES. • Specifiek is er noodzaak aan duidelijkheid over seismische risico’s en randvoorwaarden m.b.t. geothermie. • Parallel verkent de glastuinbouwsector met ondernemers diverse alternatieve opties. Samenwerking en uitwisseling met RES en gemeenten is daarbij van essentieel en gemeenschappelijk belang.
Antwoord	Algemeen: • Eens, daarom is er vanuit de RES contact met de glastuinbouwsector. Opwek: • Zon op kassen zie M11. • De input van in- en externe stakeholders wordt gewaardeerd en waar mogelijk meegenomen. Zie antwoord samenvatting: In de RES is afgesproken dat we richtinggevende principes aan het uitwerken zijn voor de landschappelijke inpassing Warmte: • De koppeling met glastuinbouw staat op het netvlies en wordt door de werkgroep onderzocht. • Risico's geothermie worden nader onderzocht. Zie onderwerp geothermie in thematische beantwoording.
Doorwerking	-
M27	
Algemeen	Accent moet voor de korte termijn liggen op het faciliteren van isolatie van woningen en het plaatsen van zonnepanelen op huizen en bedrijven.
Participatie	Via het instellen van BurgerBeraad de directe inspraak van inwoners van onze regio versterken.
Besparing	Uitbreiding van de subsidie mogelijkheden voor zonnepanelen en isoleren woning.
Opwek	• Veel meer gebruik maken van ruimte op daken van bedrijfsgebouwen voor zon en verplichten voor bedrijven. • Voorrang geven aan lokale energiecoöperaties boven commerciële bedrijven.
Warmte	De mogelijkheden van geothermie onderzoeken. Sommige tuinders hebben daar al ervaring mee opgedaan.
Doorkijk	Er wordt nog te weinig gedaan om de doelen te halen. Meer belasting voor de grootste vervuilers.
Antwoord	Algemeen: • Isolatie en kleinschalige opwekking is een belangrijk focuspunt in de RES. Participatie:

	• In het vervolgproces richting de RES 2.0 gaan wij ons beraden over nieuwe vormen van participatie die wij kunnen toepassen. Wij nemen uw advies hierin mee. Besparing: • Voor isoleren woningen heeft het Rijk/RVO nog een subsidieregeling. Zie https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer. Verder bestaan er bij Rijk, Provincie en diverse gemeenten lening instrumenten voor besparingsmaatregelen en zonnepanelen. Ook de nieuwe RREW-subsidie van gemeenten voorziet in diverse besparingsmaatregelen. Opwek: Zon op dak willen we verder stimuleren met het zon op dak versnellingsteam. Het streven is ten minste 50% lokaal eigendom, zie ook thematisch antwoord participatie. Warmte: Geothermie wordt nader onderzocht. Zie onderwerp geothermie in thematische beantwoording. Doorkijk: Keuzes over belastingen worden op landelijk niveau gemaakt.
Doorwerking	-
M28	
Algemeen	Glastuinbouw en energietransitie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en is de sector zowel vrager als aanbieder van warmte, elektriciteit en CO2.
Opwek	• Bezorgd over opofferen landbouwgrond voor zon, wel mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik. • Zien mogelijkheden om in samenwerking met overige stakeholders in te zetten op innovatieve ontwikkelingen om verdere energiebesparing- en opwekking in de agrarische sector te realiseren.
Antwoord	Algemeen: • Eens, daarom is de RES in contact met de glastuinbouwsector. Opwek: • Binnen de RES is een werkgroep bezig met een landschappelijk onderzoek en aanbevelingen voor inpassing van grootschalige opwek. De input van in- en externe stakeholders wordt gewaardeerd en waar mogelijk meegenomen. Zie antwoord samenvatting: In de RES is afgesproken dat we richtinggevende principes aan het uitwerken zijn voor de landschappelijke inpassing
Doorwerking	-
M29	
Algemeen	• De RES is een lang analysedocument en geen strategie. • Hoe kunnen we verwachten dat Enexis innoveert in de infrastructuur als uit de RES 1.0 weinig ambitie komt?

Participatie	• De grootste uitdaging is de communicatie naar en het draagvlak van burgers m.b.t. de RES. Te beginnen bij de gemeenteraden. Hiervoor is een overtuigingskracht nodig die wij nu nog missen.
Opwek	• Moet de ambitie niet hoger zodat we voorsorteren op de veel hogere opgave na 2030, maar ook zodat RES-regio's die lastiger hun opgave kunnen vervullen (zoals Zuid-Limburg) baat hebben bij onze ambitie? Gezien de opwekpotentie is er minstens 300 tot 400 GWh meer mogelijk tot 2030. • Als die 90% van de woningen all-electric verwarmd gaat worden hebben we heel veel extra windmolens nodig na 2030. Waar gaan die extra windmolens komen en hoe wordt seizoengebonden opslag gerealiseerd? • Verzoek om een landschapsstudie uit te voeren, die een kwalitatieve landschappelijke beschrijving geeft van het grondgebied van Noord- en Midden-Limburg wat betreft landschapstypen, landschappelijke en cultuurhistorische kernwaarden, kwetsbaarheden, Op basis hiervan een kwetsbaarheid-/kansenkaart voor zon-PV en windmolens maken. Hanteren randvoorwaarden uit de Omgevingsvisie Limburg in samenhang met de Zon- en Wind visies van de Natuur en Milieufederatie Limburg
Warmte	• Het lijkt erop dat figuur 18 in de RSW niet klopt. Op de x-as staan de opties die allemaal warmtepompen heten waardoor de grafiek onleesbaar is. • In de RSW zouden we niet alleen mogen kijken naar 2030 maar ook naar 2050. • De grote inzet van groen gas in de definitieve RES ten opzichte van de concept RES verbaast ons enorm. In de tekst wordt gesproken over 90% van de woningen op (hybride) warmtepompen. De hoeveelheid groen gas is super belangrijk voor de noodzakelijke hoeveelheid elektra voor de andere individuele oplossing. • Groen gas wordt gemaakt uit biomassa. Maar dezelfde biomassa gaat ook gebruikt worden in de circulaire economie. Wat wellicht zal blijven is mest, maar die is afhankelijk van de hoeveelheid dieren in Nederland. Rekenen we ons met deze RES niet rijk aan groen gas? En waar komt dit groene gas vandaan, kijkend naar de landelijke afspraken voor lokaal gebruik van groen gras?
Antwoord	Algemeen: • Een goede analyse is essentieel om een gefundeerde strategie te ontwikkelen. De RES geeft richting voor de energietransitie, zie voor verdere beantwoording de thematische beantwoording.

	• De RES 1.0 is past een eerste stap. We zijn in gesprek met Enexis is om afspraken te maken voor de toekomst. Participatie: • Als RES leren wij van elkaar als partners en stellen wij een gezamenlijk visie op richting de toekomst. Het contact met inwoners zal voornamelijk via de gemeentes plaatsvinden. Door kennisdeling willen de partners in de RES elkaar inspireren om inwoners zo goed mogelijk te betrekken en warm te maken voor de RES. Opwek: • Groei van het verbruik na 2030 is zeker onder de aandacht en zal bij elke iteratie van de RES verder bekeken worden. • Binnen de RES is een werkgroep bezig met een landschappelijk onderzoek en aanbevelingen voor inpassing van grootschalige opwek. De input van in- en externe stakeholders wordt gewaardeerd en waar mogelijk meegenomen. Zie antwoord samenvatting: In de RES is afgesproken dat we richtinggevende principes aan het uitwerken zijn voor de landschappelijke inpassing. Warmte: • De RES gaat tot 2030, maar kijkt wel door naar 2050. • Met de groengas potentie in de regio (NML) zouden tussen de 40.000 en 100.000 woningen kunnen worden aangesloten op het groengas en voorzien in de warmtevraag. Met de combinatie groengas en een Hybride-pomp kunnen 120.000 tot 310.000 woningen worden voorzien in de warmtevraag. De genoemde aantallen zijn de boven- en ondergrens van de potentie van het groengas voor de regio. Wij onderzoeken dit potentieel verder. • Verdelingsvraagstuk wat betreft groen gas is meegenomen, zie onderwerp groen gas in thematische beantwoording. • Gegevens vanuit en cijfers voor de regio NML voor belangrijkste vijf biogene secundaire grondstoffen zijn de bronnen: mest, gft-afval, rwzi-slib, tuinbouw en akkerbouw.
Doorwerking	Figuur 18 in de RSW wordt aangepast. Verduidelijken tekst potentie groen gas
M30	
Algemeen	• Volgens het Parijs akkoord, is de ambitie om de opwarming tot 1.5 C te beperken. In de RES staat 2 C. • Samenvatting p 9. Punt toevoegen aan het einde van de laatste zin.
Besparing	• CO2 uitstoot getal van 2015 toevoegen. En hebben we het over de CO2 uitstoot van Noord en Midden-Limburg of heel Nederland? Met deze gegevens kan ik zelf uitrekenen hoeveel Gt CO2 we minder gaan uitstoten in 2030.

Opwek	• Ambitie is een eerlijke bijdrage op basis van bevolkingsaantal. Echter het is niet solidair. Andere, dichtbevolkt, regio's in Nederland moeten veel meer GWh opwekken op een kleinere hoeveelheid land. Laten we die regio's helpen door meer GWh te produceren dan 1200 GWh. Ook denk ik dat we met Duitsland moeten samenwerken om te kijken of we elkaar kunnen helpen. Samenvatting p 7. Kaart in hogere resolutie weergeven. De namen van de steden zijn nauwelijks te lezen. Ook de gemeente Bergen met Energielandgoed Wells Meer met een apart symbool op de kaart zetten. • P 67. Eenheden gelijk maken. kWp is een verwarrende eenheid. 1 Wp komt in Nederland overeen met 0.85*1000 kWh per jaar. Dus 15000 Wp= 12750 kWh per jaar. MW omzetten naar kWh. • P 68. Graag iets meer uitleggen hoe deze getalen worden bepaald. Waarom is "Zon en wind Verdeling op basis van potentie" kleiner als "Zon" (1.0 vs. 1.4)? Volgens mij moet hier 2.4 staan. • P 68 Mijn indruk tot nu toe is dat er onzorgvuldig met getalen wordt omgegaan. Dat geeft de indruk dat het rapport niet betrouwbaar is. Dat is jammer want er is wel goed onderzoek gedaan. • P 70. In Kaart 1 en Kaart 2 wordt de "opwekking" wordt in MWh en niet in MW zoals hier staat. • P 70. Ineens wordt hier wel GWh gebruikt in plaats van kWp (goed. Op p 67 is dat niet zo. Het is wel een zooitje met de eenheden! • P 71. Waarom wordt voor Energielandgoed Wells Meer niet een "gewogen potentie" getal gebruikt? Immers, de andere categorie is wel "gewogen". • P 72. Tabel 11. Hoe reken je 53 MW om in 50 GWh? En 335 MW ini 318 GWh? • P 73 Tabel 12. Dit is dezelfde als Tabel 11 en voegt niets toe. Tabel verwijderen en refereren aan Tabel 11.
Antwoord	Algemeen: • In het Nederlands Klimaatakkoord, waar de RES een opdracht uit is, wordt gesproken over 2 C. Besparing: • In de ontwerp-RES zijn veel gegevens over CO2-uitstoot opgenomen. Voor de gebouwde omgeving (ook gespecificeerd naar subdoelgroepen) en de bedrijven. Dit is duidelijk gespecificeerd in de tabellen en figuren. De getallen hebben betrekking op de RES-regio NML. Ook dat is gespecificeerd. De CO2-emissie getallen zijn uitgedrukt in ton, kiloton of megaton. Opwek: • Iedere RES regio moet een gedragen bod indienen en voor Noord- en Midden Limburg is dat 1,2 TWh. De vooruitzichten zijn dat we de doelstelling van 35TWh gaan halen. • Tabel resolutie, wordt naar gekeken en indien mogelijk verbetert

	• P67 Uitsluitend Wh eenheden gebruiken levert ook verwarring op omdat je deze met beduidend verschillende vollasturen voor zon en wind moet doorrekenen. • P68 2.4 TWh is de landelijke potentie. De potentie voor NML ligt tussen 1.0 en 1.4 waarbij obv huidig gebruik de 1.2 TWh is bepaald. • P70 correct dit moet MWh zijn. • P70 zie p67 antwoord. • P72 voor zon wordt 950 vollasturen (hier is ook de SDE++ subsidie op gebaseerd) gebruikt, omrekening voor zon geeft bij 53 MW vermogen 50 GWh productie. • P71 De overweging hierbij is dat Wellsmeer in een vergevorderd stadium is, alle betrokkenen (netbeheerder, subsidie verstrekker etc) zitten aan tafel. Daarnaast is de verwachting dat op basis van de ontwikkeling van techniek op het moment van realiseren veel meer zal opwekken dan dit aangenomen getal.
Doorwerking	Algemeen: • Punt toevoegen aan het einde van de laatste zin in de samenvatting. Opwek: • Tabel 12 verwijderen uit concept RES tekst • P70 MW vervangen door MWh
M31	
Besparing	Veel onjuiste en biased info.
Opwek	• Klopt maar niet zo • Ik vind die windmolens in Geijsteren afschuwelijk. Hoe kom je erop om ze uitgerekend op die plek te willen zetten.
Warmte	Klopt maar niet zo
Antwoord	Besparing: Voor sommigen teveel, voor sommigen te weinig informatie. Opwek: • Wind op land en zon is beide nodig om de opgave te halen, zie thematisch antwoord
Doorwerking	-
M32	
Opwek	• Prima, maar niet ten koste van de schaarse mooie plekken! • Vreselijk, die windmolens zo dicht bij Geijsteren.
Warmte	Uiteraard akkoord
Antwoord	Opwek: • Wind op land en zon is beide nodig om de opgave te halen, zie thematisch antwoord
Doorwerking	
M33	

Opwek:	• Laat een initiatiefnemer/exploitant vooraf (wetenschappelijk) aantonen dat sprake is van bescherming van de gezondheid van de mens en diens leefomgeving. • Windturbines leiden tot mogelijke gezondheidsschade (voorkom het windturbinesyndroom). Bescherming van gezondheid is een grondrecht. • In aanpalende gebieden en gemeenten worden meerdere windparken achtereenvolgens gepland en ontwikkeld. Dat betekent dat er sprake is van het opknippen van verschillende plannen en programma's, als gevolg waarvan wordt ontkomen aan een voorafgaande integrale milieubeoordeling. Ook dat is ontoelaatbaar.
Antwoord	Opwek: • De RES houdt zich aan alle vigerende wetgeving op dit gebied, hiertoe behoort uitgebreid onderzoek bij een vergunningsaanvraag. Zie ook antwoord in de samenvatting. • Met name door het werken in een RES regio kan in de toekomst een betere afstemming bereikt worden tussen plannen van gemeenten.
Doorwerking	-
M34	
Algemeen	• De RES is te abstract. Er zijn geen concrete doelstellingen. • Voor beleid en uitvoering wordt er naar gemeente gewezen. Kans van slagen is bij voorbaat scheef verdeeld. Kleine gemeenten zijn niet of nauwelijks geëquipeerd hiervoor. • Over de kosten en beschikbare gelden voor de hele RES exercitie is weinig te vinden.
Participatie	• Hoe gaat de regio het mobiliseren en benutten van de kennis/ervaring van inwoners ondersteunen?
Besparing	• Er staan geen deadlines of streefdoelen. Het is te weinig concreet: hoe ziet een energieloket eruit? Wat moet dit bereiken en op welke manier? • Mijn gemeente heeft te weinig capaciteit om tot uitvoering te komen, hoe gaat de regio dit ondersteunen?
Opwek	Onze gemeente is klein, alle ruimte is natuurgebied of zit er tegenaan. Hoe kan zo'n gemeente dan een doelstelling behalen als nihil uitstoot en "energie neutraal"? Hoe gaat "de regio" dat ondersteunen?
Warmte	• Geen gezamenlijke warmtebron hoeft niet te betekenen dat er geen collectieve of coöperatieve voordelen behaald kunnen worden. Dit moet georganiseerd worden. Hoe gaat "de regio" dat ondersteunen? • Een rapport over aquathermie voor de gemeente Venlo, waarin kansen benoemd worden, is niet openbaar.
Antwoord	Algemeen:

	• De RES geeft richting en momenteel wordt er ook een concreet uitvoeringsplan uitgewerkt, zie verdere beantwoording in thematische beantwoording. • De RES is de gemeenten en samen ondersteunen we elkaar, zie thematische beantwoording. • Het financieel plaatje kan pas uitgewerkt worden bij concrete projecten, zie thematische beantwoording. Participatie: • Als RES zijn wij een platform waar kennis van de partners gedeeld wordt. Wij zien dat inwoners zich nu verenigen in coöperaties en zo helpen de transitie te realiseren. Gemeentes hebben een rol in het informeren van inwoners en in het ondersteunen van inwoners. Hierin zal de RES hen faciliteren. Besparing: • Voor besparing zijn wel doelstellingen voor 2030 opgenomen. De uitwerking van maatregelen en instrumenten vindt plaats in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma. • Kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren kunnen worden ondersteund via een gezamenlijke aanpak, welke door de Provincie i.s.m. de RES-regio en gemeenten wordt uitgevoerd, met subsidie van het Rijk. Dit is opgenomen in de RES, en wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma. Opwek: Zie antwoord samenvatting; De 1200 GWh is een gezamenlijke opgave voor de gehele regio waarin we samenwerken om deze opgave te realiseren. Hierbij is er geen exacte verdeling per gemeente omdat niet alle gemeenten dezelfde mogelijkheden hebben in opwek, denk hierbij aan bijvoorbeeld ruimtelijke inpassing. Warmte: • Collectieve/coöperatieve voordelen gaan gemeenten nader onderzoeken in hun TVW, zie onderwerp TVW in thematische beantwoording. • Rapport over aquathermie kan openbaar gemaakt worden, in overleg met IF-Technology, het onderzoeksbureau wat het rapport heeft gemaakt.
Doorwerking	Rapport over aquathermie voor Gemeente Venlo openbaar maken.
M35	
Warmte	Waarom worden de mogelijkheden van biomassa niet meegenomen? In onze regio zijn veel agrarische bedrijven en daarom uitermate geschikt voor bio energie.
Antwoord	Warmte: • Biomassa is meegenomen in de RES, zie onderwerp biomassa in thematische beantwoording.

Doorwerking	-
M36	
Opwek	In de RES 1.0 wordt uitgegaan van een inmiddels grote invulling aan de taakstelling vanuit - vaak door energiecoöperaties - reeds in ontwikkeling en/of voorbereiding genomen projecten voor opwek van duurzame energie. De realisatie daarvan binnen enkele jaren staat op losse schroeven door het ontbreken aan voldoende capaciteit in het netwerk van Enexis en Tennet.
Warmte	Uit de RES blijkt duidelijk dat de ingrediënten voor een Regionale Structuur Warmte nog in de prille kinderschoenen staan. De enige concreet uitvoerbare stap is momenteel isolatie van gebouwen, vooruitlopend op voor de burger betaalbare duurzame warmtebronnen. Hier ligt met name een taak voor de overheden.
Antwoord	Opwek: • Zie antwoord samenvatting: Voor wat betreft de schaarste op het net wordt er door de Provincie gewerkt aan de totstandkoming van een provinciale overlegstructuur waarin gekeken wordt naar mogelijke oplossingen. Daarnaast is het zo dat de meeste projecten een doorlooptijd hebben van enkele jaren of meer. Warmte: • De RSW is een eerste stap. Gemeenten gaan dit verder uitwerken in hun TVW's. Zie onderwerp TVW in thematische beantwoording.
Doorwerking	-

5. Overzicht aanpassingen n.a.v. de consultatie- en reactieronde

Op basis van alle reacties en antwoorden komen wij tot de onderstaande lijst van aanpassingen voor de RES1.0. De reacties geven daarnaast goed weer welke onderwerpen leven, nog uitwerking behoeven of in de uitvoering een plek moeten krijgen. Dus naast de aanpassing van het document wordt bekeken hoe deze een goede plek in het proces naar de RES2.0 en in de uitvoering kunnen krijgen.

Thema	**Doorwerking - aanpassingen**
	RES1.0
Algemeen	Geen aanpassingen in de RES1.0
Participatie	*De tekst 50% lokaal eigendom wordt opnieuw bekeken en eventueel kleine aanscherpingen.* Blz. 34 paragraaf 2.3.3 ‘Lokaal eigendom bij 50% van de grootschalige opwekprojecten’:

	'Onder de omgeving verstaan we **burgers, bedrijven, coöperatie(s) en/of gemeente(n)** uit de omgeving van de projectlocatie. **Dit is maatwerk per locatie**. Het gaat daarbij om eigendom van een collectief, niet van een enkel bedrijf of individu. '**Het streven naar** 50% **lokaal eigendom** geldt voor ~~het gemiddelde van~~ alle grootschalige initiatieven. ~~op regionaal niveau, niet voor de eigendomsverhoudingen binnen individuele initiatieven~~.' *Het opzetten van een communicatie strategie zal worden toegevoegd aan hoofdstuk participatie en communicatie RES 1.0.* Blz. 35 paragraaf 2.4. derde bullet toevoegen: • Wij bekijken hoe we inwoners en belangenorganisaties blijvend bij de uitvoering van de RES en invulling van komende RES-en kunnen betrekken en komen met een **communicatiestrategie** en een concreet participatieplan om zo onze participatiedoelen te halen.
Besparing	Geen aanpassingen in de RES 1.0.
Opwek	• *Bij uitgangspunten voor grootschalige elektriciteitsopwekking (pag 67) s.v.p. ook noemen dat rekening moet worden gehouden met uitsluitingsgebieden.* Blz. 67 paragraaf 4.2 'dit zijn de uitgangspunten voor grootschalige opwekking:' Toevoegen: • We houden rekening met uitsluitingsgebieden • *Uitsluiting zonneweides in waterwingebied (o.a. pag. 77 en bijlage 10). Waterwingebieden zijn ten onrechte niet opgenomen in het lijstje uitsluitingsgebieden voor zonneweides. Zie ook zonneladder op pag. 24, waar deze uitsluiting wel is genoemd. Graag dit punt corrigeren.* Blz. 77, Toevoegen aan gebieden (generiek) uitgesloten voor zonneweides: • Waterwingebieden Blz. 186, Bijlage 10 toevoegen: Water, waterwingebieden, uitsluiten
	Er staat een fout in tabel 12 op pag. 73: de tekst bij "Wind" is copy/paste van "Zon op Land" in tabel 11 op pag. 72. De vermelde verhouding vermogen/opgewekte energie van 335 MW/318GWh past bij zon, maar absoluut niet bij wind! Blz.73. Tabel 12 staat hier nog ten onrechte, verwijderen
	Tabel 12 verwijderen uit concept RES tekst Blz. 73 tabel 12 verwijderen *P70 MW vervangen door MWh*

	‘Middels cirkelgrootte is de huidige duurzame opwekking in megawatt**uur** (MW**h**) weergegeven, waarbij de kleur aangeeft of het zon of wind betreft ‘ ‘Middels cirkelgrootte is de geplande duurzame opwekking in MW**h** weergegeven’
Warmte	*Verduidelijken tekst potentie groen gas* Toevoeging nuancering potentie groen gas. Er is nader onderzoek nodig waarbij rekening wordt gehouden met andere sectoren zoals de industrie waarin groen gas ook een rol kan spelen. X-as van figuur 18 in de RSW wordt aangepast.
Doorkijk 2030-2050	Geen aanpassingen in de RES 1.0.
Uitvoering RES1.0	Geen aanpassingen in de RES 1.0.

Noord- en Midden Limburg
RES Regionale Energie Strategie

RES 1.0 (samenvatting)
Noord- en Midden Limburg

Samen werken aan een duurzame regio

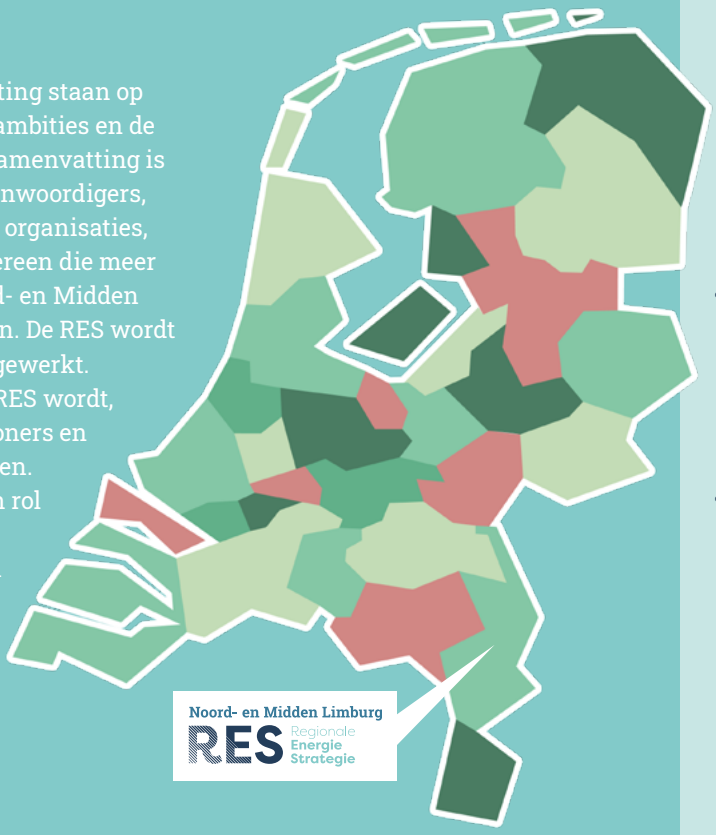
Wat is de RES?

In 2019 heeft Nederland in het Klimaatakkoord afgesproken dat onze CO2-uitstoot in 2030 de helft lager moet zijn dan in 1990. En in 2050 zelfs 95% lager. In de Regionale Energie Strategie (RES) staat welke bijdrage onze regio daaraan gaat leveren. Nederland is opgeknipt in dertig RES-regio's. De vijftien gemeenten van Noord- en Midden Limburg vormen met Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Enexis de RES-regio Noord- en Midden Limburg. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties maken we de RES. En samen gaan we aan de slag om onze ambities uit de RES waar te maken.

Meer informatie over de RES Noord- en Midden Limburg?
ga naar: www.RESNML.nl

In deze samenvatting staan op hoofdlijnen onze ambities en de afspraken. Deze samenvatting is voor volksvertegenwoordigers, maatschappelijke organisaties, overheden en iedereen die meer over de RES Noord- en Midden Limburg wil weten. De RES wordt stap voor stap uitgewerkt. Hoe concreter de RES wordt, hoe meer we inwoners en bedrijven betrekken. Iedereen heeft een rol in een duurzamer Noord- en Midden Limburg!

Verankering van de RES

Gemeenten, provincie, waterschap en Enexis staan, samen met de omgeving, aan de lat om de afspraken uit de RES waar te maken. Deze afspraken worden, na de vaststelling van de RES1.0 door de volksvertegenwoordigers in onze regio, vastgelegd in een uitvoeringsconvenant. Onderdeel van dit convenant zijn in ieder geval de afspraken over de verankering van de RES in het omgevingsbeleid en de afspraken over de toekomstige regionale samenwerking. Elke gemeente stelt voor haar eigen gemeente haar beleid vast (maatwerk), waarbij de RES de basis is.

- De ruimtelijke afspraken in de RES 1.0 worden vastgelegd in het omgevingsbeleid van gemeenten, provincie en het waterschap. Vanaf 1 januari 2022 kunnen de instrumenten van de Omgevingswet hiervoor worden gebruikt. Daarvoor wordt door de RES een handreiking uitgewerkt.
- Voor de periode voor 1 januari 2022 worden bestuursafspraken opgesteld. Deze afspraken zullen, net zoals de RES, elke twee jaar worden herzien.
- Op dit moment onderzoeken we op welke wijze we de regionale samenwerking na 1 juli 2021 voortzetten en welke regionale uitvoeringsorganisatie daarbij nodig is en worden vastgelegd in het uitvoeringsconvenant.

Wat gaan we doen in onze regio?

- Energie besparen zodat we minder hoeven op te wekken.
- Duurzame elektriciteit opwekken uit zon en wind.
- Duurzame warmte gebruiken zodat we stap voor stap van het aardgas af kunnen.
- Voordelen voor inwoners vergroten.

Meedenken, meepraten, meedoen

De RES is vooral een samenwerking tussen inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. De RES verbindt partijen en kijkt naar moeilijke vraagstukken over gemeentegrenzen heen. Samen maken we betaalbare keuzes voor onze regio met oog voor sociale aspecten. We willen de kracht van mensen en de relaties tussen mensen versterken. Alleen zo kunnen we onze ambities bereiken. Iedereen moet uiteindelijk zijn steentje bijdragen. We moeten zuiniger omgaan met energie. En de warmte en elektriciteit die we gebruiken moeten we (zelf) duurzaam opwekken. Goede voorbeelden zijn er gelukkig al volop. Alleen samen kunnen we écht de omslag maken!

Stap voor stap

Op 1 juli 2021 dienen we de RES 1.0 in bij het Rijk waarna we kunnen starten met de uitvoering. Het is een dynamisch document.

Op grond van ervaringen, nieuwe inzichten en nieuwe ontwikkelingen stellen we de RES elke twee jaar opnieuw bij.

GS = Gedeputeerde Staten Provincie Limburg

PS = Provinciale Staten Provincie Limburg

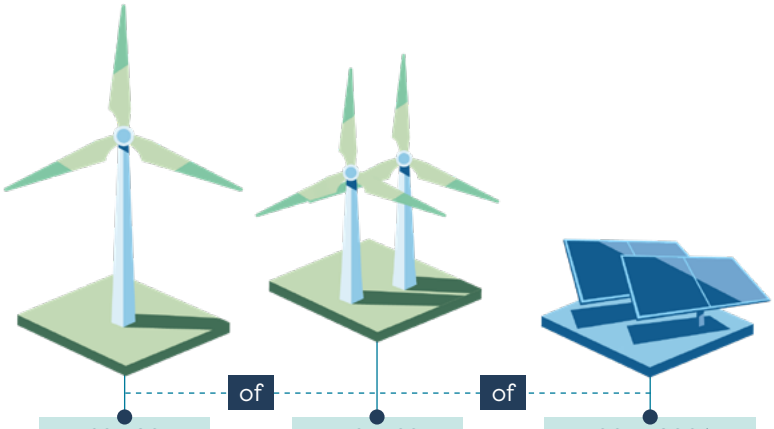
DB = Dagelijks bestuur Waterschap Limburg

AB = Algemeen bestuur Waterschap Limburg

Onze ambitie

In het schema staan de doelen die we willen behalen. We richten ons op 2030 en kijken alvast vooruit naar 2050. We beseffen dat de opgave naar een duurzame wereld groter is dan de RES. We zoeken dan ook zoveel mogelijk de verbinding met sectoren die ook een grote overgang doormaken zoals landbouw, transport en mobiliteit. Samen versterken we elkaar!

Hoeveel is 1.200 GWh?

25% CO_2 vermindering t.o.v. 2015* door energiebesparing en kleinschalige opwek

1.200 GWh (1.000 – 1.400 GWh) grootschalige duurzame opwekking (2025 vergund)

Transitievisies warmte **(TVW)** gereed

>50% lokaal eigendom van de energieprojecten

100% duurzame warmte

2021 — 2030 — 2050

Extra realisatie grootschalige opwekking i.v.m. extra vraag door o.a. warmtepompen en elektrisch vervoer.

Innovatie

*Vanaf 2015 zijn gegevens beschikbaar.

Doorkijk na 2025

Ons bod van 1.200 GWh richt zich op 2030. Projecten die hiervoor nodig zijn, moeten in 2025 vergund zijn. Ook daarna zal de behoefte aan duurzaam opgewekte energie blijven groeien. Daar houden we nu alvast rekening mee. Het ontwikkelen van energieprojecten en voldoende netwerkcapaciteit kost namelijk veel tijd. We onderzoeken daarom nu al wat nodig is voor deze opgave na 2025 zodat wij en onze partners in de regio onze verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Oog voor sociale duurzaamheid

De energietransitie is meer dan een technische oplossing voor ons klimaatvraagstuk. Niet de kortste weg naar ons doel, maar de mens staat hierin centraal. Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier mee kunnen doen. Zo wordt een duurzamere manier van leven onderdeel van de samenleving en ontstaat er meer acceptatie en draagvlak. In onze RES krijgt sociale duurzaamheid invulling middels drie pijlers, deze pijlers voeren wij door in al onze acties:

- Iedereen kan meedoen (> mogelijk maken participatie)
- Iedereen kan het betalen (> een betaalbare energietransitie)
- Iedereen kan meeprofiteren (> terugvloeien van revenuen naar de lokale gemeenschap)

Energie besparen en kleinschalig opwekken

Zodat we minder energie nodig hebben

We willen door energie te besparen en energie kleinschalig duurzaam op te wekken in 2030 minimaal 25% minder CO2 uitstoten dan in 2015. Een enorme operatie die inzet vraagt van iedereen!

Hoe gaan we dat doen?

Energie besparen

Samen kunnen we energie besparen in onze huizen, kantoren en openbare gebouwen. Dit noemen we ook wel de gebouwde omgeving. Het gasverbruik kan omlaag door gebouwen beter te isoleren. Dit is een enorme operatie voor alleen al de ruim 230 duizend woningen in onze regio. Tegelijkertijd is het ook een goede investering. Betere isolatie maakt gebouwen geschikt voor duurzame warmteoplossingen zoals een warmtepomp. Elektriciteit kunnen we besparen door bijvoorbeeld overal ledverlichting te gebruiken. En niet onbelangrijk: we kunnen allemaal ons eigen gedrag aanpassen.

We willen ook dat kleine en middelgrote bedrijven energie besparen. Door bedrijfs- en productie-processen anders in te richten, is daar veel winst te behalen.

Kleinschalige opwekking

We kunnen kleinschalig duurzame energie opwekken met zonnepanelen op daken. Met kleinschalig bedoelen we installaties met een (piek) vermogen van maximaal 15 kWp (kilowatpiek). Dit zijn ongeveer 40 tot 50 zonnepanelen. We willen dat in 2030 op 70% van de geschikte daken in onze regio gemiddeld tien zonnepanelen liggen.

Maatregelen en ondersteuning

Om deze klus samen te klaren komt er een pakket met maatregelen en ondersteuning voor inwoners, bedrijven, organisaties en overheden:

- Overheden gaan hun eigen gebouwen duurzamer maken.
- We maken een ontzorgingspakketten voor inwoners en bedrijven met energieloketten (met backoffice), coaches en energieadviseurs.
- We geven financiële ondersteuning door leningen, vouchers en subsidies.
- Gemeenten gaan verplichte besparingsmaatregelen voor bedrijven beter controleren zodat iedereen zijn aandeel levert.
- We gaan het energieverbruik in onze regio beter volgen. Hierdoor krijgen we meer inzicht.

Grootschalig duurzame energie opwekken

We willen met grootschalige duurzame zon- en windprojecten 1.200 gigawattuur (GWh) duurzame energie opwekken in 2030.

Door 1.200 GWh duurzaam op te wekken leveren we een eerlijke bijdrage aan de landelijke opgave van 35 TWh (35.000 GWh). Dit moet in 2030 opgewekt zijn en de vergunning voor de projecten moet in 2025 zijn afgegeven. De vraag naar duurzame elektriciteit groeit na 2030 door. Hier houden we alvast rekening mee bij de keuzes die we nu maken.

Hoe gaan we dat doen?

Anno 2020 is al 205 GWh gerealiseerd in de regio. De projecten die gepland staan en waar subsidie voor is aangevraagd, zijn samen goed voor 660 GWh. Dit is een gewogen getal. Dit betekent dat we er rekening mee houden dat een aantal projecten niet doorgaat. Gemeente Bergen heeft het grote project Energielandgoed Wells Meer op de planning staan. Dit project kan 240 GWh opwekken. Gelukkig zijn al deze projecten bij elkaar al een groot deel van onze opgave. Veel van deze projecten staan alleen nog niet vast. Er moet dus nog hard worden gewerkt om deze ook echt allemaal te realiseren.

Naast de gerealiseerde projecten en de projecten die al in de planning staan, moeten we nog 95 GWh opwekken om onze ambitie te behalen. We kijken daarvoor naar nog meer zonnepanelen op grote daken. Hiermee kunnen we nog eens 100 GWh opwekken. Ook hier houden we rekening ermee houden dat een aantal projecten niet doorgaat. Om deze slagingskans te verhogen is een plan van aanpak voor Zon-op-Dak opgesteld.

	GWh
Gerealiseerd	205
Geplande projecten volgens SDE subsidie aanvragen (gewogen)	660
Energielandgoed Wells Meer	240
Restpotentie dak	100
Totaal	**1.205**

Ambitieprojecten

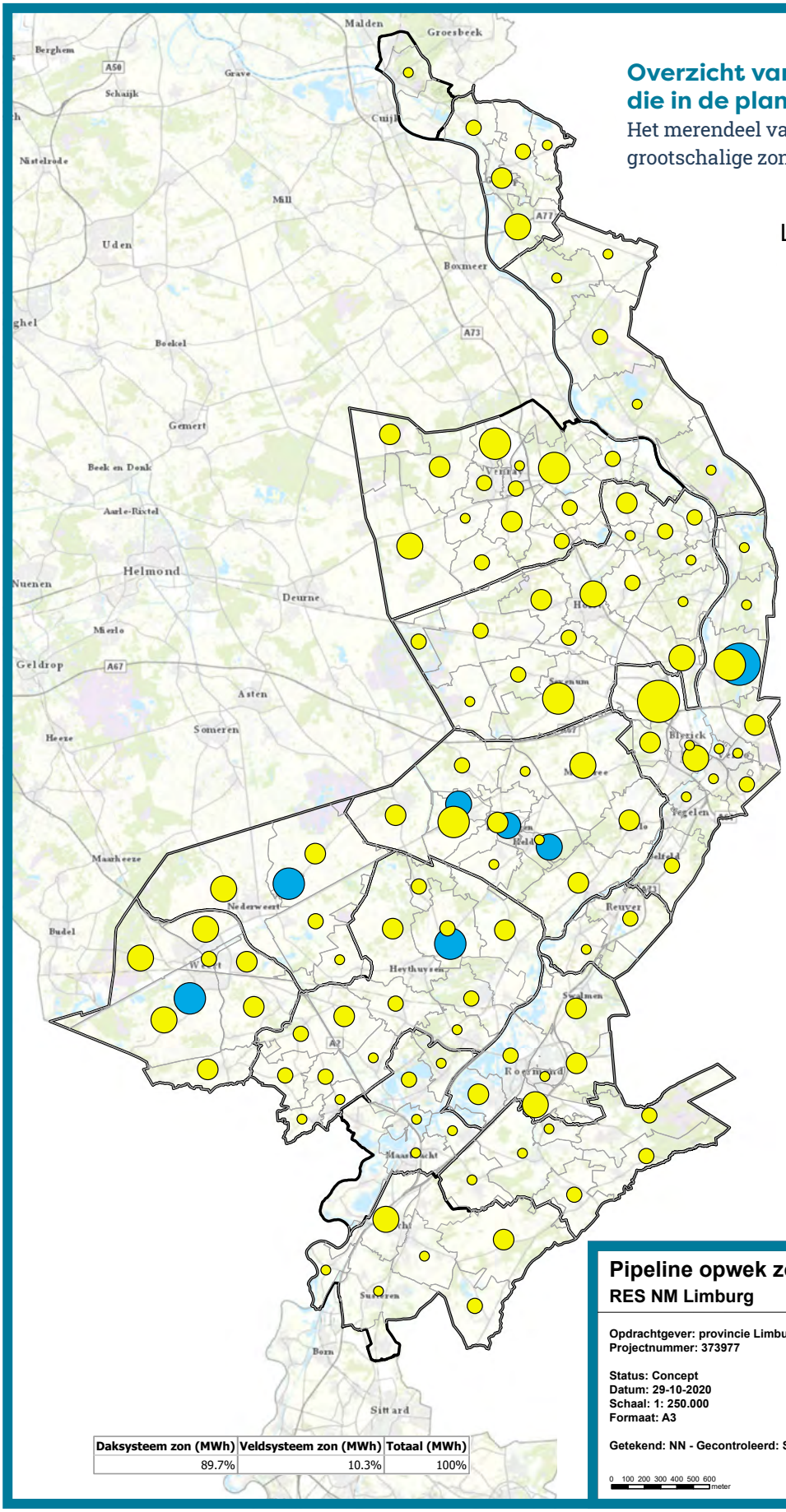
Naast de gerealiseerde projecten en de projecten die in de planning staan, zijn er veel nieuwe initiatieven in ontwikkeling. De zogenoemde ambitieprojecten. Het gaat over vele honderden hectares en tientallen windmolens in de regio. Dit is een zeer positieve ontwikkeling en vormt een grote bijdrage aan de regionale opgave. De vele lokale initiatieven vergroten de noodzaak tot (meer) afstemming tussen de RES-partners. Onder andere over netwerk (schaarste) en het borgen van de RES uitgangspunten. Hiervoor wordt momenteel een grootschalige opwek aanpak uitgewerkt.

Netimpact analyse.

Om te zorgen dat de energienetwerk in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar en toegankelijk blijft voor iedereen op de gewenste locaties, is het belangrijk om de impact van regionale keuzes met betrekking tot grootschalige opwek van zon- en windenergie duidelijk te maken. Daarom is het maken van een netimpact analyse van belang. Enexis maakt deze analyse en gebruikt hiervoor de actuele informatie over projecten die in de planning staan.

Overzicht van projecten die in de planning staan*

Het merendeel van de zonprojecten betreft grootschalige zon op dak projecten.

Legenda

Productie per jaar MWh (zon)

- ≤1.000
- ≤3.000
- ≤10.000
- ≤30.000
- ≤70.000
- ≤140.000

Productie per jaar MWh (wind)

- ≤1.000
- ≤3.000
- ≤10.000
- ≤30.000
- ≤70.000
- ≤120.000

Daksysteem zon (MWh)	Veldsysteem zon (MWh)	Totaal (MWh)
89.7%	10.3%	100%

Pipeline opwek zon en wind (2025)
RES NM Limburg

Opdrachtgever: provincie Limburg
Projectnummer: 373977

Status: Concept
Datum: 29-10-2020
Schaal: 1: 250.000
Formaat: A3

Getekend: NN - Gecontroleerd: SV

0 100 200 300 400 500 600 meter

N

P:\240\373977_RES_Verto\2. Do Work\GIS\mxd\RES_N-Limburg_Resultaten_20201028NN.aprx 29-10-2020 09:45

* Dit zijn de projecten waarvoor een SDE+ beschikking is afgegeven maar die nog niet zijn gerealiseerd.
Voor Wells Meer is nog geen SDE+ beschikking afgegeven en staat daardoor niet ingepast in de kaart.

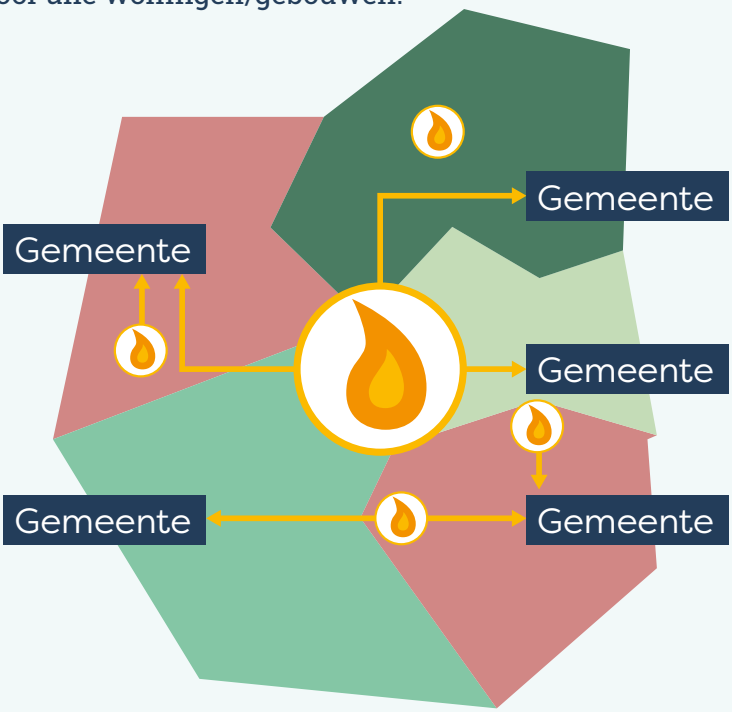
Regionale Structuur Warmte (RSW)

Zodat we op termijn duurzaam kunnen verwarmen

We willen 100% duurzame warmte in 2050 voor alle woningen/gebouwen.

Hoe gaan we dat doen?

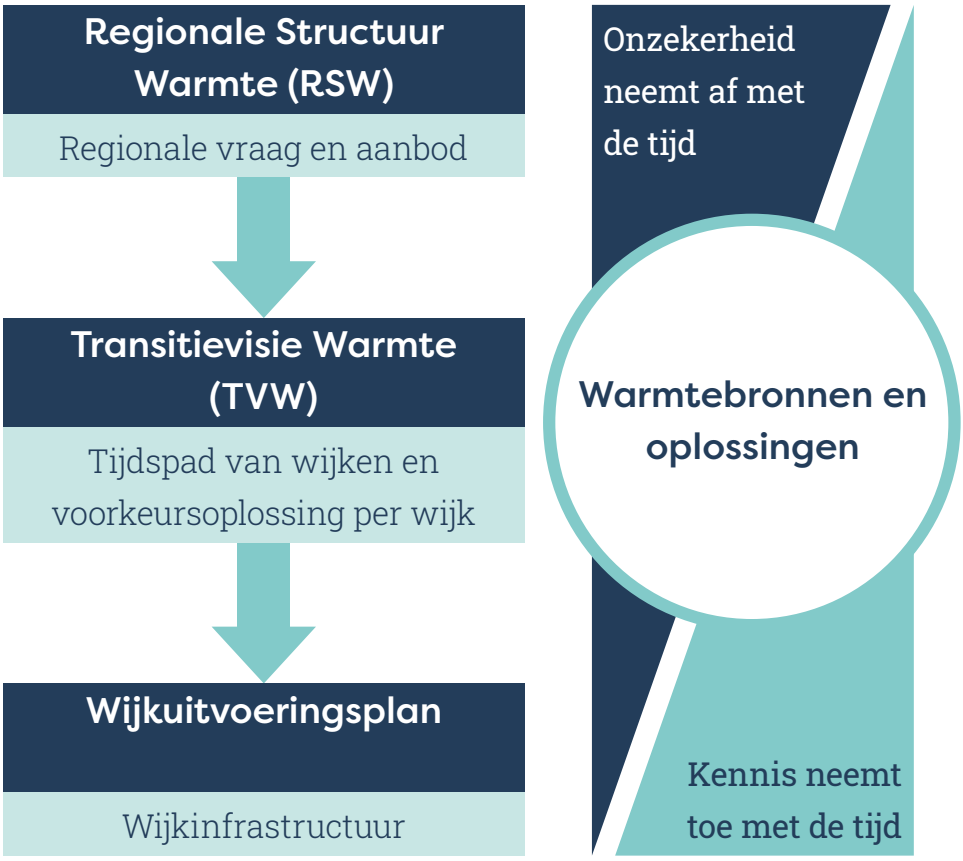
De omschakeling naar duurzame warmte, voor bijvoorbeeld de verwarming van onze huizen, is een lange weg. Gemeenten beschrijven per wijk hoe die op middellange en lange termijn van het aardgas af kan; dat gaat stap voor stap.
Ze maken vanaf eind 2021 daarvoor elke twee jaar een Transitievisie Warmte (TVW) . De RSW, die we als regio maken, levert hier informatie voor.
In de RSW hebben we de warmtevraag in de regio in kaart gebracht. En we hebben onderzocht of er warmtebronnen zijn waar meerdere gemeenten gebruik van kunnen maken. Zo kunnen gemeenten daar nu al over afstemmen. Er wordt gekeken naar welke technieken kansen bieden. Dit wordt nu verder onderzocht. Voor onze regio lijken ondiepe geothermie, Groen Gas en (Hybride) warmtepompen het meeste potentieel te hebben.

Ondiepe geothermie (aardwarmte)
Voor een deel van wijken en gebouwen in onze regio is ondiepe geothermie een mogelijke optie. Ondiepe geothermie is een bron waar meestal meerdere gemeenten gebruik van kunnen maken. Er moet dan een nieuw lokaal (soms intergemeentelijk) ondergronds transportnetwerk worden gerealiseerd om de warmte over wijken en buurten te verdelen. Met deze vorm van geothermie wordt warmte uit de ondiepe aardlagen gehaald. Het is nog onduidelijk of dit ook het risico op trillingen in aardlagen vergroot. Meer informatie over het kunnen benutten van lage temperatuur aardwarmte komt vanaf eind 2021 beschikbaar uit het nationale seismologisch onderzoeksprogramma SCAN.

Groen gas
Groen gas is tot aardgaskwaliteit opgewaardeerd biogas. Duurzaam groen gas kan mogelijk via het bestaande gasnet van Enexis worden gebruikt in bestaande en nieuwe cv-ketels. In 2021 starten we met nader onderzoek naar de potentie, voor- en nadelen. Groen gas in cv-ketels kan mogelijk worden gecombineerd met hybride warmte-pompen.

(Hybride) warmtepompen
Wanneer huizen extra worden geïsoleerd hebben (hybride) warmtepompen de voorkeur.

In Noord- en Midden Limburg staan veel oudere woningen; deze zijn vaak slecht geïsoleerd. In een slecht geïsoleerd huis heb je meer warmte en dus andere warmtebronnen nodig dan in een goed geïsoleerd huis. Hoe we de huizen in onze regio het beste kunnen verwarmen, is dus voor een deel afhankelijk van de mate waarin oude huizen de komende jaren geïsoleerd worden.

Gemeenten brengen in beeld welke mogelijkheden er zijn voor duurzame warmte. Op een beperkt aantal plekken kan op regionale schaal gebruik worden gemaakt van restwarmte. Zoals bij Smurfit Kappa in Roermond en mogelijk uit de Clauscentrale in Maasbracht. Aquathermie (warmte uit water zoals de Maas) biedt kansen in dichtbebouwde gebieden, maar moet nog verder onderzocht worden. Ook zonthermie heeft nog nader onderzoek nodig. Tevens wordt er onderzoek gedaan naar het potentieel van Groen Gas. Ten slotte is de benutting van ondiepe geothermie een uitdaging nu diepe geothermie (nog) niet kan worden toegepast in Noord- en Midden-Limburg.

Uit onze analyses blijkt een individuele warmte-oplossing de beste oplossing voor 90% van de woonwijken en buurten in onze regio. Ieder huis krijgt dan een eigen warmteoplossing. Een (hybride) warmtepomp biedt de grootste kansen in onze regio. De combinatie van een (hybride)warmtepomp en extra isolatie lijkt in de meeste gevallen de beste oplossing. Dit betekent dat huizen en gebouwen geen gebruik maken van een gezamenlijke warmtebron. Gemeenten gaan dit verder onderzoeken in hun TVW.

Deze RES 1.0 geeft een eerste inzicht in welke regionale warmtebronnen technisch, financieel en maatschappelijk verantwoord gebruikt kunnen worden. Op weg naar de RES 2.0 gaan we de beschikbaarheid van de duurzame warmtebronnen verder onderzoeken. Daarnaast ondersteunen we gemeenten, waar nodig, bij het opstellen van hun TVW

Lokaal eigendom

Voordelen voor inwoners vergroten

We streven naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zon- en windprojecten.

We streven naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zon- en windprojecten. Ook streven we naar lokaal medezeggenschap bij al deze projecten. Wij zien lokaal eigendom en lokaal medezeggenschap als een belangrijk middel om het draagvlak voor de energietransitie te versnellen. Bewoners en bedrijven wordt de kans geboden om mee te praten en mee te beslissen over opwekprojecten in hun nabije omgeving. Daarnaast vinden we het belangrijk dat eventuele projectbaten landen in de lokale omgeving in plaats van bij grote commerciële ontwikkelaars. De komende periode ondersteunen we gemeenten bij het bereiken van ons streven, onder meer in de vorm van een handreiking met best practices en ondersteuning bij het verankeren van de afspraken in omgevingsbeleid.

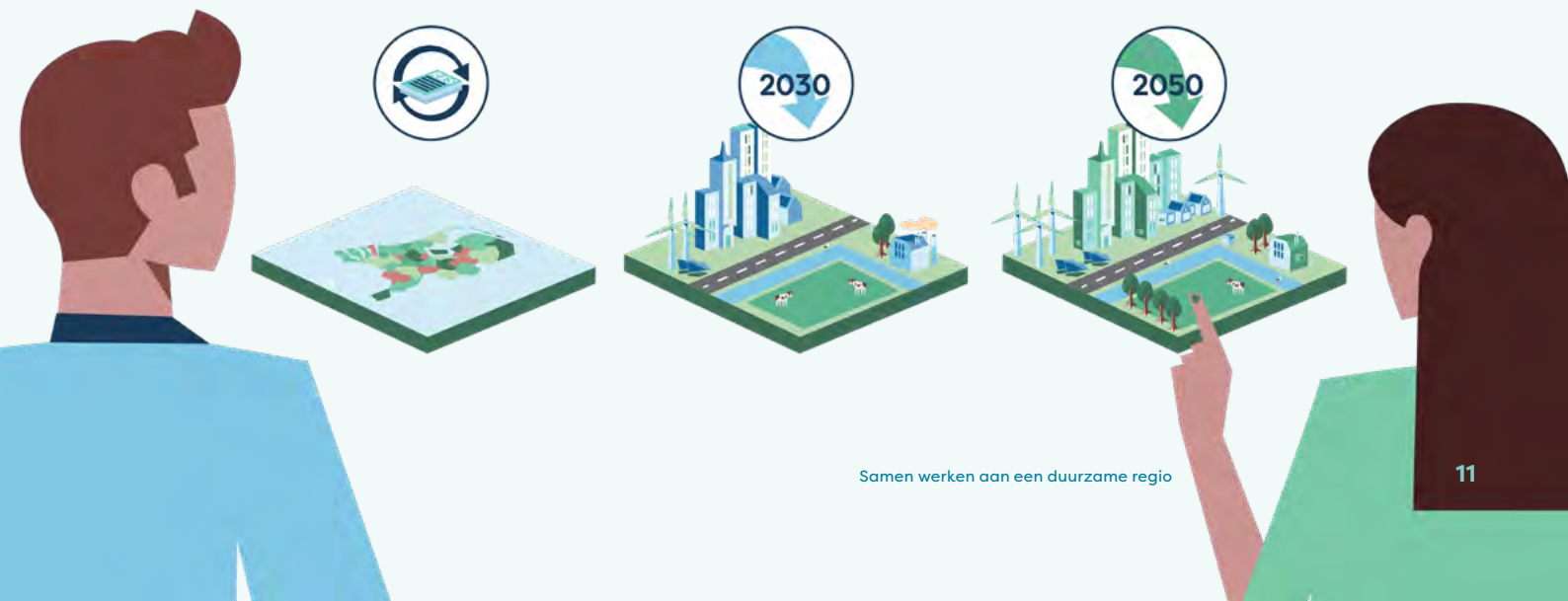
Energiebedrijf en duurzaamheidsfonds

De voorbije maanden is onderzoek gedaan naar de behoefte en de mogelijkheden voor een regionaal energiebedrijf en een regionaal revolverend duurzaamheidsfonds. Hieruit is gebleken dat het oprichten van een energiebedrijf complex is en de nodige tijd in de voorbereiding vergt. Voorgesteld is om het energiebedrijf in te richten als een groeimodel, waarbij wordt gestart met een eerste stap: het bundelen van kennis en ervaring binnen de huidige netwerkorganisatie. Wat betreft het fonds, voorlopig is er geen behoefte aan een nieuw fonds. Wel dienen we meer bekendheid te geven aan de bestaande fondsen en onze inwoners en bedrijven ontzorgen bij het gebruik maken van deze fondsen. Daar gaan we de komende periode zo goed als mogelijk invulling aan geven.

Doorkijk 2030 – 2050

De RES richt zich op 2030 en we gaan dan ook uit van de kennis en bewezen techniek van nu. We maken keuzes op basis van ‘no regret’; keuzes waar we profijt van hebben. Zoals het grootschalig isoleren van woningen. We kijken ook alvast vooruit naar 2050 zodat we kunnen inspelen op ontwikkelingen die we zien aankomen. De komende jaren gaan we steeds meer elektrisch rijden en komen er veel warmtepompen bij. De vraag naar elektriciteit groeit na 2030 dus door. Daar houden we nu al rekening mee. We kijken ook naar ontwikkelingen als waterstof en de opslag van elektriciteit in batterijen. We willen als regio nu al aan de slag met deze thema’s om er later snel op in te kunnen spelen. We kijken ook naar landelijke keuzes en maatregelen zodat we als regio hier op aan kunnen sluiten.

Noord- en Midden Limburg
RES Regionale Energie Strategie

Aan de slag!

In het proces om te komen tot de RES hebben we gezien hoe sterk de samenwerking in Noord- en Midden-Limburg is. Maar de RES is pas het begin.
We moeten nu aan de slag! Samen zorgen we voor een schonere regio waarin we prettig leven, wonen en werken en waarin nieuwe economische en sociale kansen ontstaan. De opgave is groot maar het belang nog veel groter.

Gemeente Beesel
Gewoon anders

Gemeente Mook en Middelaar

provincie limburg

gemeente BERGEN Limburg

Nederweert
samen groots, samen doen!

waterschap limburg

Gemeente Echt-Susteren

gemeente Peel en Maas

ENEXIS NETBEHEER

GENNEP

gemeente roerdalen

gemeente HORST A/D MAAS

gemeente Roermond

Gemeente leudal

venlo

Gemeente Venray

GEMEENTE MAASGOUW.

GEMEENTE WEERT

Noord- en Midden Limburg
RES Regionale Energie Strategie

RES 1.0
Noord- en Midden Limburg
Samen werken aan een duurzame regio

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Begrippenlijst 6

Samenvatting 8

Inleiding 18

1 Realisatie RES 1.0 22
1.1 Het proces 22
1.2 De organisatie 23
1.3 Samenhang met andere opgaven en beleidsterreinen 24

2 Participatie en communicatie 27
2.1 Ambitie 27
2.2 Uitgangspunten 27
2.3 Hoe gaan we onze ambitie bereiken? 29
2.3.1 Participatie en communicatie in de totstandkoming van de RES 29
2.3.2 Sociale duurzaamheid 32
2.3.3 Participatie in de uitvoer van de RES: lokaal eigendom 34
2.4 Vervolg 35

3 Energiebesparing en kleinschalige energieopwekking 36
3.1 Ambitie 36
3.2 Uitgangspunten 37
3.3 Waar staan we nu? 37
3.3.1 Reikwijdte van de aanpak van energiebesparing en kleinschalige opwek 37
3.3.2 Energieverbruik gebouwde omgeving 40
3.3.3 Energieverbruik industrie/bedrijfsleven 46
3.3.4 Potentie voor energiebesparing en reductie CO_2-uitstoot 47
3.4 Hoe gaan we onze ambitie bereiken? 49
3.4.1 Versnelling nodig 49
3.4.2 Drempels slechten 50
3.4.3 Samenwerken in RES-verband / cafetaria model / monitoring 51
3.4.4 Ontzorgingsprogramma energiebesparing (en zonnepanelen op dak) per doelgroep 52

4 Grootschalige elektriciteitsopwekking 66
4.1 Ambitie 66
4.2 Uitgangspunten 67
4.3 Waar staan we nu? 69
4.3.1 Stap 1: Huidige en geplande opwekking 70
4.3.2 Stap 2: Bepaling opwekpotentie zon-op-dak 75
4.3.3 Stap 3: Bepaling opwekpotentie zonneweides en windturbines: zon en wind op land 76
4.4 Impact op het energie-infrastructuur 80
4.5 Hoe gaan we onze ambitie bereiken? 86

5 Regionale Structuur Warmte 88
5.1 Ambitie 88
5.2 Uitgangspunten 89
5.3 Waar staan we nu? 91
5.3.1 Aanbod Duurzame Warmte 91
5.3.2 Warmtevraag 105
5.4 Hoe gaan we onze ambitie bereiken 106
5.5 Beoogde resultaten te bereiken met diverse technieken 112
5.6 Hoe we onze ambitie vervolgens concreet bereikbaar maken 114

6 Doorkijk 2030 - 2050 115
6.1 Netcapaciteit 115
6.2 Trends en ontwikkelingen 116
6.3 Verwachtingen na RES 1.0 117

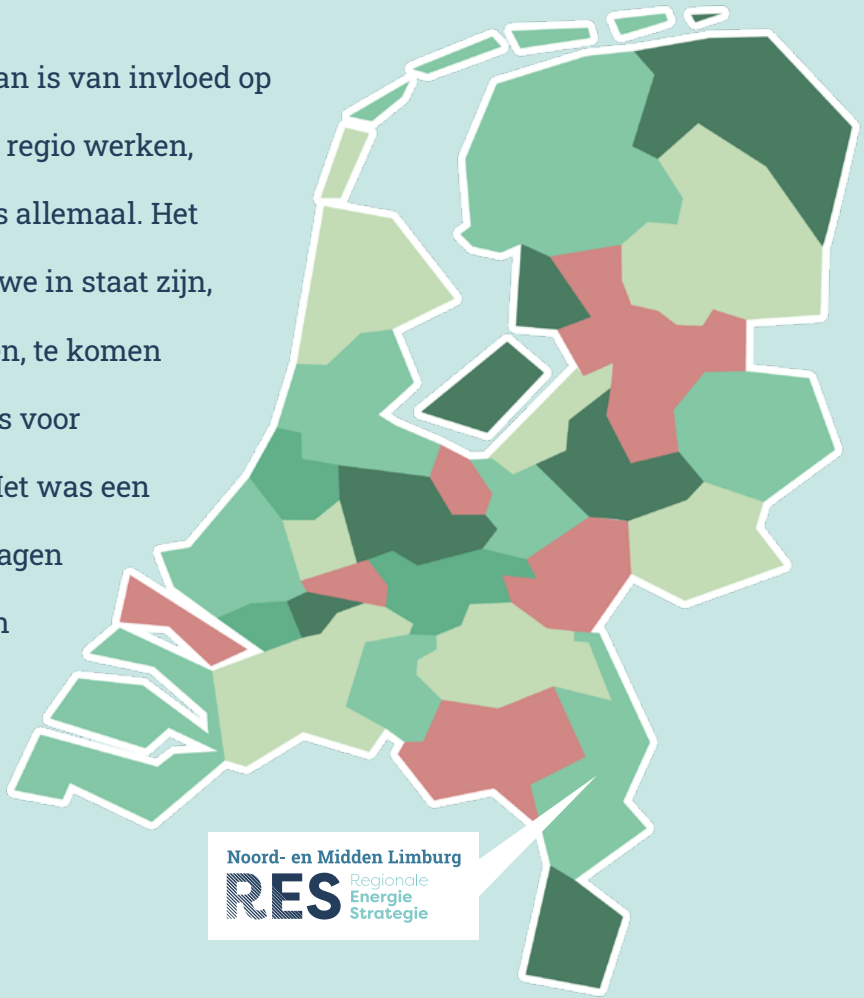
7 Uitvoering RES 1.0 118
7.1 Bestuurlijke afspraken (vertaling RES 1.0 in uitvoeringsconvenant) 118
7.2 Regionale samenwerking 120
7.2.1 Projectstructuur RES 1.0 120
7.3 Rol netbeheerder 121
7.4 Regionaal revolverend fonds 121
7.5 Regionaal energiebedrijf 121

Bijlages 125
Bijlage 1 Betrokkenen RES-partijen 126
Bijlage 2 Startnotitie RES Noord- en Midden Limburg 130
Bijlage 3 Regionale betrokkenheid belanghebbenden 161
Bijlage 4 Lokale betrokkenheid inwoners 163
Bijlage 5 Wat is grootschalige opwekking? 166
Bijlage 6 Overzicht opwek zon en wind - kaart 2020 169
Bijlage 7 Pipeline opwek zon en wind - kaart 2025 170
Bijlage 8 Aanpak stimuleren slagingskans grootschalig zon-op-dak 171
Bijlage 9 Landschap als drager van grootschalige opwek 176
Bijlage 10 Uitsluitingsgronden zon 186
Bijlage 11 Uitsluitingsgronden wind 187
Bijlage 12 Potentiegebieden zon - kaart 2030 188
Bijlage 13 Koppelkansen grootschalige opwek 189
Bijlage 14 Groengas productie per gemeente 210
Bijlage 15 Innovaties na RES 1.0 211

Voorwoord

Voor u ligt de eerste versie van de Regionale Energie Strategie (RES) van Noord- en Midden-Limburg. Deze RES is het resultaat van een unieke samenwerking. In het voorjaar van 2018 kwamen bestuurders, ambtenaren, netwerkbeheerders, vertegenwoordigers van milieu- en belangenorganisaties en vertegenwoordigers van lokale energiecoöperaties voor het eerst bij elkaar om na te denken over regionale maatregelen voor de energietransitie. Met elkaar hebben zij de afgelopen jaren gekeken wat er nodig is om de landelijke klimaat- en energiedoelen op regionaal niveau in te vullen én te gaan halen.

De transitie waar we voor staan is van invloed op de manier waarop we in onze regio werken, wonen en leven. Dat raakt ons allemaal. Het gezamenlijke doel maakt dat we in staat zijn, ondanks ieders eigen belangen, te komen tot een strategie die cruciaal is voor Noord- en Midden-Limburg. Het was een inspirerende tijd waarin we zagen hoe sterk de samenwerking in Noord- en Midden-Limburg kan zijn en welke kansen de energietransitie biedt in onze regio.

Deze RES 1.0 is pas het begin. Hierin staan de gezamenlijk gedragen keuzes voor het reduceren van de CO_2-uitstoot, het terugdringen van de energievraag, het verduurzamen van het aanbod en het inzetten van nieuwe, innovatieve oplossingen. We realiseren ons ook dat de opgave naar een duurzamere samenleving groter is dan alleen de keuzes die we maken in de RES. We zien het dan ook als onze taak om verbinding te zoeken met andere relevante opgaves en transities en hier de koppelkansen in te zoeken.

Het is nu aan ons, Limburgers, om de volgende stap te zetten in de door ons ingezette weg van samenwerking. We moeten nu voortvarend de uitvoering van de strategie ter hand nemen. Essentieel is dat we met elkaar in gesprek blijven, dat we blijven leren, elkaar blijvend betrekken in belangrijke keuzes en initiatieven ontwikkelen over organisatie-, gemeente- en regiogrenzen heen. Zodat we met elkaar succesvol de omslag maken naar een duurzame samenleving!

Gemeenten, provincie, waterschap en Enexis staan, samen met de omgeving, aan de lat om de afspraken uit de RES waar te maken. Deze afspraken worden, na de vaststelling van de RES1.0 door de volksvertegenwoordigers in onze regio, vastgelegd in een uitvoeringsconvenant. Onderdeel van dit convenant zijn in ieder geval de afspraken over de verankering van de RES in het omgevingsbeleid en de afspraken over de toekomstige regionale samenwerking. Elke gemeente stelt voor haar eigen gemeente haar beleid vast (maatwerk), waarbij de RES de basis is.

De ruimtelijke afspraken in de RES 1.0 worden vastgelegd in het omgevingsbeleid van gemeenten, provincie en het waterschap. Vanaf 1 januari 2022 kunnen de instrumenten van de Omgevingswet hiervoor worden gebruikt. Daarvoor wordt door de RES een handreiking uitgewerkt. Voor de periode voor 1 januari 2022 worden bestuursafspraken opgesteld. Deze afspraken zullen, net zoals de RES, elke twee jaar worden herzien. Op dit moment onderzoeken we op welke wijze we de regionale samenwerking na 1 juli 2021 voortzetten en welke regionale uitvoeringsorganisatie daarbij nodig is en worden vastgelegd in het uitvoeringsconvenant.

De betrokken RES-partijen hebben intensief samengewerkt aan de oplevering van deze RES. In Bijlage 1 is een overzicht opgenomen van alle bestuurders en ambtenaren die een bijdrage hebben geleverd aan de RES.

Stuurgroep RES Noord- en Midden-Limburg

Thijs Kuipers, wethouder Gemeente Horst aan de Maas, *voorzitter*
Marij Pollux, wethouder Gemeente Venlo, *voorzitter werkgroep communicatie & participatie*
Rens Evers, wethouder Gemeente Roermond, *voorzitter werkgroep warmte*
Marcel Roelofs, wethouder Gemeente Beesel, *voorzitter werkgroep besparing*
Johan Lalieu, wethouder Gemeente Maasgouw, *voorzitter werkgroep grootschalige opwekking*
Carla Brugman, gedeputeerde Provincie Limburg
Arnold Jansen, bestuurder Waterschap Limburg
Ton Schuurmans, bestuurder netwerkbeheerder Enexis
Michèle Bartels, programmamanager RES Noord- en Midden-Limburg

Begrippenlijst

Acceptatie	Het als legitiem aanvaarden van een keuze of ontwikkeling (bijv. beleid, plan of project), zonder hier noodzakelijkerwijs voorstander van te zijn.
Belanghebbende	Een burger, marktpartij, maatschappelijke organisatie of overheid die geraakt wordt – voordelig dan wel nadelig – door een proces, plan, project, besluit of andere ontwikkeling van een andere partij.
Betrokkene	Een burger, marktpartij, maatschappelijke organisatie of overheid die deelneemt aan een publiek en/of privaat besluitvormingsproces.
Draagvlak	Positieve houding of steun t.o.v. een doel, principiële keuze of concreet besluit.
Eigenaarschap	De ervaring van (mede-)eigenaar te zijn van beleid, strategie, visie of een project en bereid te zijn hiernaar te handelen.
Eigendom	Juridisch (mede-)bezitten van een energieproject.
Financiële participatie	Investeren in en/of voordeel ervaren van de opbrengsten van een initiatief of project.
Gebouwde omgeving	De verzameling van alle gebouwen, waaronder woningen en maatschappelijk en commercieel vastgoed (incl. bedrijfsgebouwen).
Haalbaarheid	Financiële, technische en maatschappelijke haalbaarheid.
Pijplijnproject	Dit zijn de projecten waaraan een 'Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) ofwel Stimulering duurzame energieproductie en klimaattransitie (SDE++, vanaf september 2020) beschikking is afgegeven. Het kan hierbij gaan om zowel grootschalige zon-op-dak, wind- of zonprojecten. Deze projecten zijn nog niet gerealiseerd maar hebben grote kans van slagen.

Potentiegebieden	Gebieden die een grote potentie hebben voor grootschalige energieopwekking op basis van landschap en de gemeenschappelijke deler van het huidige gemeentelijke beleid.
Procesparticipatie	Inhoudelijke betrokkenheid van belanghebbenden bij het ontwikkelen van beleid, strategie, visie of een project, gericht op besluitvorming, randvoorwaarden etc.
Projectparticipatie	Alle vormen van participatie in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van een project, zowel procesparticipatie als financiële participatie.
Regionale Structuur Warmte (RSW)	Het deel van de RES dat over warmte gaat, heet de RSW. Die afkorting staat voor Regionale Structuur Warmte. De RSW brengt op regionale schaal de vraag naar, het aanbod aan en de infrastructuur van warmte in kaart.
RES-partijen	Partijen die samen de RES Noord- en Midden-Limburg vormen: vijftien gemeenten in de regio, Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Enexis.
Transitievisie Warmte (TVW)	In de Transitievisie Warmte wordt vastgelegd op welke termijn wijken aardgasvrij kunnen worden gemaakt en welke alternatieve warmtevoorziening het meest voor de hand ligt.
Uitsluitingsgebieden	Gebieden waar wettelijk uitsluiting geldt, of waarover bij verschillende partijen vergaande consensus is deze uit te sluiten voor grootschalige energieopwekking.

(samenvatting)

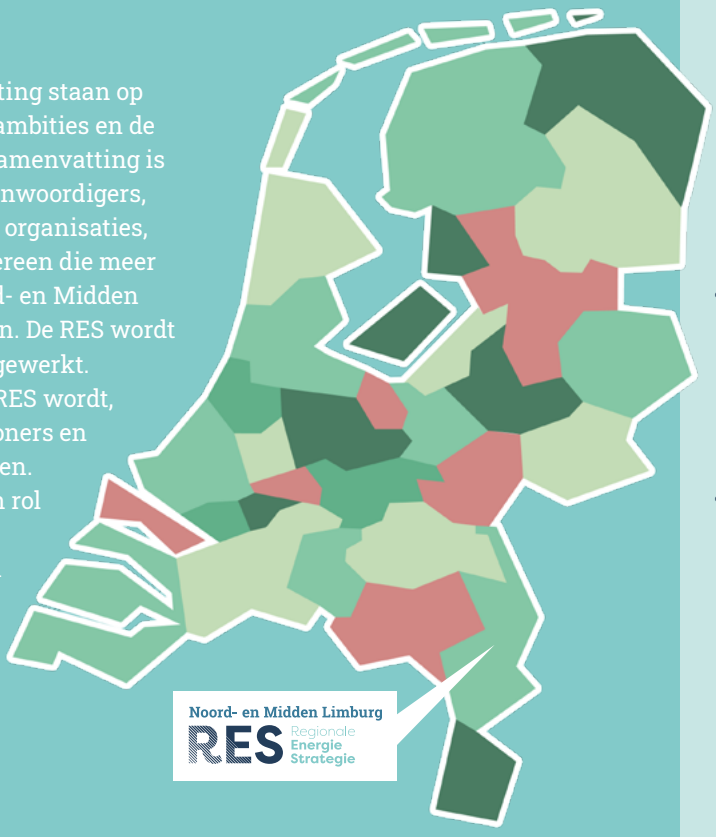
Wat is de RES?

In 2019 heeft Nederland in het Klimaatakkoord afgesproken dat onze CO2-uitstoot in 2030 de helft lager moet zijn dan in 1990. En in 2050 zelfs 95% lager. In de Regionale Energie Strategie (RES) staat welke bijdrage onze regio daaraan gaat leveren. Nederland is opgeknipt in dertig RES-regio's. De vijftien gemeenten van Noord- en Midden Limburg vormen met Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Enexis de RES-regio Noord- en Midden Limburg. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties maken we de RES. En samen gaan we aan de slag om onze ambities uit de RES waar te maken.

Meer informatie over de RES Noord- en Midden Limburg?
ga naar: www.RESNML.nl

In deze samenvatting staan op hoofdlijnen onze ambities en de afspraken. Deze samenvatting is voor volksvertegenwoordigers, maatschappelijke organisaties, overheden en iedereen die meer over de RES Noord- en Midden Limburg wil weten. De RES wordt stap voor stap uitgewerkt. Hoe concreter de RES wordt, hoe meer we inwoners en bedrijven betrekken. Iedereen heeft een rol in een duurzamer Noord- en Midden Limburg!

Verankering van de RES

Gemeenten, provincie, waterschap en Enexis staan, samen met de omgeving, aan de lat om de afspraken uit de RES waar te maken. Deze afspraken worden, na de vaststelling van de RES1.0 door de volksvertegenwoordigers in onze regio, vastgelegd in een uitvoeringsconvenant. Onderdeel van dit convenant zijn in ieder geval de afspraken over de verankering van de RES in het omgevingsbeleid en de afspraken over de toekomstige regionale samenwerking. Elke gemeente stelt voor haar eigen gemeente haar beleid vast (maatwerk), waarbij de RES de basis is.

- De ruimtelijke afspraken in de RES 1.0 worden vastgelegd in het omgevingsbeleid van gemeenten, provincie en het waterschap. Vanaf 1 januari 2022 kunnen de instrumenten van de Omgevingswet hiervoor worden gebruikt. Daarvoor wordt door de RES een handreiking uitgewerkt.
- Voor de periode voor 1 januari 2022 worden bestuursafspraken opgesteld. Deze afspraken zullen, net zoals de RES, elke twee jaar worden herzien.
- Op dit moment onderzoeken we op welke wijze we de regionale samenwerking na 1 juli 2021 voortzetten en welke regionale uitvoeringsorganisatie daarbij nodig is en worden vastgelegd in het uitvoeringsconvenant.

Wat gaan we doen in onze regio?

- Energie besparen zodat we minder hoeven op te wekken.
- Duurzame elektriciteit opwekken uit zon en wind.
- Duurzame warmte gebruiken zodat we stap voor stap van het aardgas af kunnen.
- Voordelen voor inwoners vergroten.

Meedenken, meepraten, meedoen

De RES is vooral een samenwerking tussen inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. De RES verbindt partijen en kijkt naar moeilijke vraagstukken over gemeentegrenzen heen. Samen maken we betaalbare keuzes voor onze regio met oog voor sociale aspecten. We willen de kracht van mensen en de relaties tussen mensen versterken. Alleen zo kunnen we onze ambities bereiken. Iedereen moet uiteindelijk zijn steentje bijdragen. We moeten zuiniger omgaan met energie. En de warmte en elektriciteit die we gebruiken moeten we (zelf) duurzaam opwekken. Goede voorbeelden zijn er gelukkig al volop. Alleen samen kunnen we écht de omslag maken!

Stap voor stap

Op 1 juli 2021 dienen we de RES 1.0 in bij het Rijk waarna we kunnen starten met de uitvoering. Het is een dynamisch document.

Op grond van ervaringen, nieuwe inzichten en nieuwe ontwikkelingen stellen we de RES elke twee jaar opnieuw bij.

juni 2019	mei 2020	1 oktober 2020	1 juli 2021	2023		
startnotitie **RES**	uitgangspunten notitie	Concept **RES**	**RES** 1.0	**RES** 2.0	Uitvoering	
Beslisdocument: colleges van B&W, GS & DB	Beslisdocument: gemeenteraden, PS & AB	Beslisdocument: colleges van B&W, GS & DB	Beslisdocument: gemeenteraden, PS & AB			Elke twee jaar herzien

GS = Gedeputeerde Staten Provincie Limburg

PS = Provinciale Staten Provincie Limburg

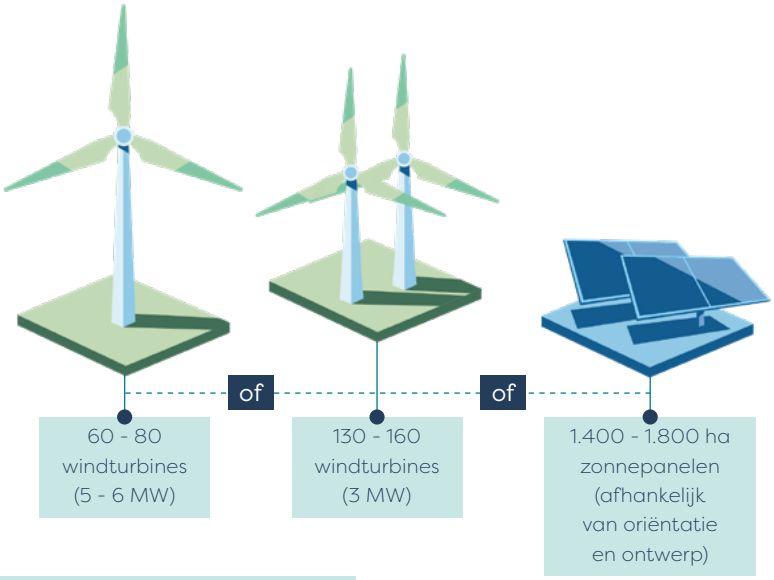
DB = Dagelijks bestuur Waterschap Limburg

AB = Algemeen bestuur Waterschap Limburg

Onze ambitie

In het schema staan de doelen die we willen behalen. We richten ons op 2030 en kijken alvast vooruit naar 2050. We beseffen dat de opgave naar een duurzame wereld groter is dan de RES. We zoeken dan ook zoveel mogelijk de verbinding met sectoren die ook een grote overgang doormaken zoals landbouw, transport en mobiliteit. Samen versterken we elkaar!

Hoeveel is 1.200 GWh?

25% CO_2 vermindering t.o.v. 2015* door energiebesparing en kleinschalige opwek

1.200 GWh (1.000 – 1.400 GWh) grootschalige duurzame opwekking (2025 vergund)

Transitievisies warmte **(TVW)** gereed

>50% lokaal eigendom van de energieprojecten

100% duurzame warmte

2021 — 2030 — 2050

Extra realisatie grootschalige opwekking i.v.m. extra vraag door o.a. warmtepompen en elektrisch vervoer.

Innovatie

*Vanaf 2015 zijn gegevens beschikbaar.

Doorkijk na 2025

Ons bod van 1.200 GWh richt zich op 2030. Projecten die hiervoor nodig zijn, moeten in 2025 vergund zijn. Ook daarna zal de behoefte aan duurzaam opgewekte energie blijven groeien. Daar houden we nu alvast rekening mee. Het ontwikkelen van energieprojecten en voldoende netwerkcapaciteit kost namelijk veel tijd. We onderzoeken daarom nu al wat nodig is voor deze opgave na 2025 zodat wij en onze partners in de regio onze verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Oog voor sociale duurzaamheid

De energietransitie is meer dan een technische oplossing voor ons klimaatvraagstuk. Niet de kortste weg naar ons doel, maar de mens staat hierin centraal. Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier mee kunnen doen. Zo wordt een duurzamere manier van leven onderdeel van de samenleving en ontstaat er meer acceptatie en draagvlak. In onze RES krijgt sociale duurzaamheid invulling middels drie pijlers, deze pijlers voeren wij door in al onze acties:

- Iedereen kan meedoen (> mogelijk maken participatie)
- Iedereen kan het betalen (> een betaalbare energietransitie)
- Iedereen kan meeprofiteren (> terugvloeien van revenuen naar de lokale gemeenschap)

Energie besparen en kleinschalig opwekken

Zodat we minder energie nodig hebben

We willen door energie te besparen en energie kleinschalig duurzaam op te wekken in 2030 minimaal 25% minder CO2 uitstoten dan in 2015. Een enorme operatie die inzet vraagt van iedereen!

Hoe gaan we dat doen?

Energie besparen

Samen kunnen we energie besparen in onze huizen, kantoren en openbare gebouwen. Dit noemen we ook wel de gebouwde omgeving. Het gasverbruik kan omlaag door gebouwen beter te isoleren. Dit is een enorme operatie voor alleen al de ruim 230 duizend woningen in onze regio. Tegelijkertijd is het ook een goede investering. Betere isolatie maakt gebouwen geschikt voor duurzame warmteoplossingen zoals een warmtepomp. Elektriciteit kunnen we besparen door bijvoorbeeld overal ledverlichting te gebruiken. En niet onbelangrijk: we kunnen allemaal ons eigen gedrag aanpassen.

We willen ook dat kleine en middelgrote bedrijven energie besparen. Door bedrijfs- en productie-processen anders in te richten, is daar veel winst te behalen.

Kleinschalige opwekking

We kunnen kleinschalig duurzame energie opwekken met zonnepanelen op daken. Met kleinschalig bedoelen we installaties met een (piek) vermogen van maximaal 15 kWp (kilowatpiek). Dit zijn ongeveer 40 tot 50 zonnepanelen. We willen dat in 2030 op 70% van de geschikte daken in onze regio gemiddeld tien zonnepanelen liggen.

Maatregelen en ondersteuning

Om deze klus samen te klaren komt er een pakket met maatregelen en ondersteuning voor inwoners, bedrijven, organisaties en overheden:

- Overheden gaan hun eigen gebouwen duurzamer maken.
- We maken een ontzorgingspakketten voor inwoners en bedrijven met energieloketten (met backoffice), coaches en energieadviseurs.
- We geven financiële ondersteuning door leningen, vouchers en subsidies.
- Gemeenten gaan verplichte besparingsmaatregelen voor bedrijven beter controleren zodat iedereen zijn aandeel levert.
- We gaan het energieverbruik in onze regio beter volgen. Hierdoor krijgen we meer inzicht.

Grootschalig duurzame energie opwekken

We willen met grootschalige duurzame zon- en windprojecten 1.200 gigawattuur (GWh) duurzame energie opwekken in 2030.

Door 1.200 GWh duurzaam op te wekken leveren we een eerlijke bijdrage aan de landelijke opgave van 35 TWh (35.000 GWh). Dit moet in 2030 opgewekt zijn en de vergunning voor de projecten moet in 2025 zijn afgegeven. De vraag naar duurzame elektriciteit groeit na 2030 door. Hier houden we alvast rekening mee bij de keuzes die we nu maken.

Hoe gaan we dat doen?

Anno 2020 is al 205 GWh gerealiseerd in de regio. De projecten die gepland staan en waar subsidie voor is aangevraagd, zijn samen goed voor 660 GWh. Dit is een gewogen getal. Dit betekent dat we er rekening mee houden dat een aantal projecten niet doorgaat. Gemeente Bergen heeft het grote project Energielandgoed Wells Meer op de planning staan. Dit project kan 240 GWh opwekken. Gelukkig zijn al deze projecten bij elkaar al een groot deel van onze opgave. Veel van deze projecten staan alleen nog niet vast. Er moet dus nog hard worden gewerkt om deze ook echt allemaal te realiseren.

Naast de gerealiseerde projecten en de projecten die al in de planning staan, moeten we nog 95 GWh opwekken om onze ambitie te behalen. We kijken daarvoor naar nog meer zonnepanelen op grote daken. Hiermee kunnen we nog eens 100 GWh opwekken. Ook hier houden we rekening ermee houden dat een aantal projecten niet doorgaat. Om deze slagingskans te verhogen is een plan van aanpak voor Zon-op-Dak opgesteld.

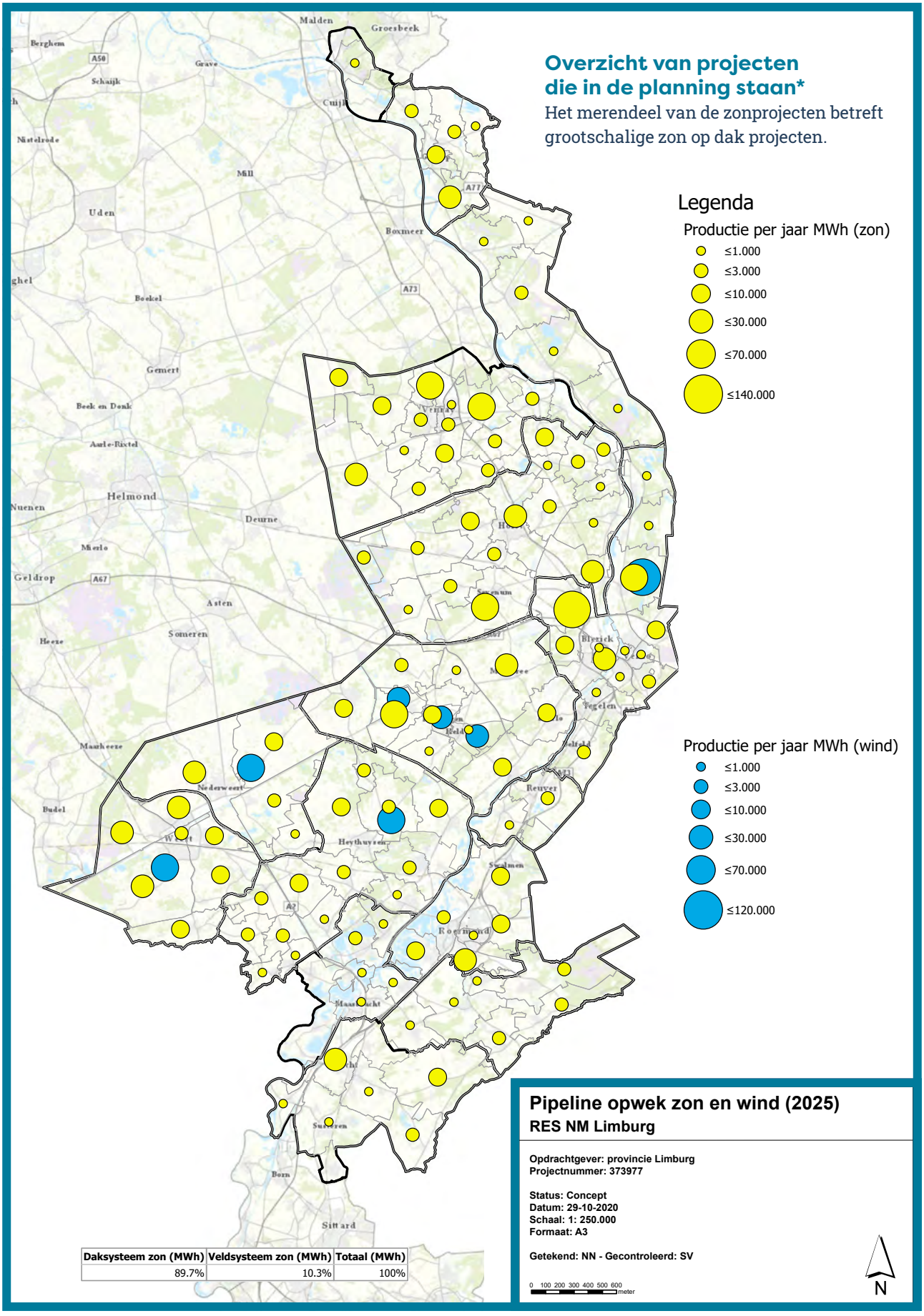
	GWh
Gerealiseerd	205
Geplande projecten volgens SDE subsidie aanvragen (gewogen)	660
Energielandgoed Wells Meer	240
Restpotentie dak	100
Totaal	**1.205**

Ambitieprojecten

Naast de gerealiseerde projecten en de projecten die in de planning staan, zijn er veel nieuwe initiatieven in ontwikkeling. De zogenoemde ambitieprojecten. Het gaat over vele honderden hectares en tientallen windmolens in de regio. Dit is een zeer positieve ontwikkeling en vormt een grote bijdrage aan de regionale opgave. De vele lokale initiatieven vergroten de noodzaak tot (meer) afstemming tussen de RES-partners. Onder andere over netwerk (schaarste) en het borgen van de RES uitgangspunten. Hiervoor wordt momenteel een grootschalige opwek aanpak uitgewerkt.

Netimpact analyse.

Om te zorgen dat de energienetwerk in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar en toegankelijk blijft voor iedereen op de gewenste locaties, is het belangrijk om de impact van regionale keuzes met betrekking tot grootschalige opwek van zon- en windenergie duidelijk te maken. Daarom is het maken van een netimpact analyse van belang. Enexis maakt deze analyse en gebruikt hiervoor de actuele informatie over projecten die in de planning staan.

Daksysteem zon (MWh)	Veldsysteem zon (MWh)	Totaal (MWh)
89.7%	10.3%	100%

P:\240\373977_RES_Venlo\2. Do Work\GIS\mxd\RES_N-Limburg_Resultaten_20201028NN.aprx 29-10-2020 09:45

* Dit zijn de projecten waarvoor een SDE+ beschikking is afgegeven maar die nog niet zijn gerealiseerd.
Voor Wells Meer is nog geen SDE+ beschikking afgegeven en staat daardoor niet ingepast in de kaart.

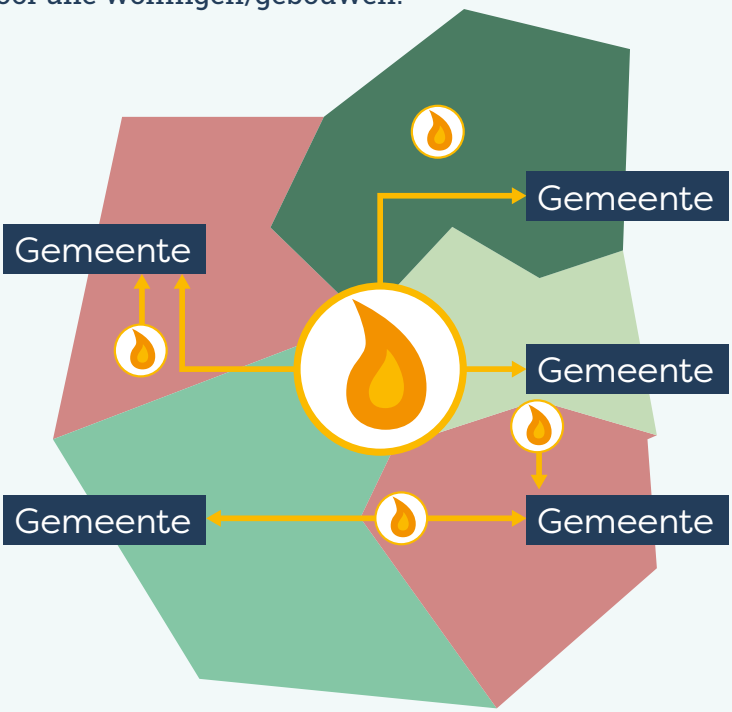
Regionale Structuur Warmte (RSW)

Zodat we op termijn duurzaam kunnen verwarmen

We willen 100% duurzame warmte in 2050 voor alle woningen/gebouwen.

Hoe gaan we dat doen?

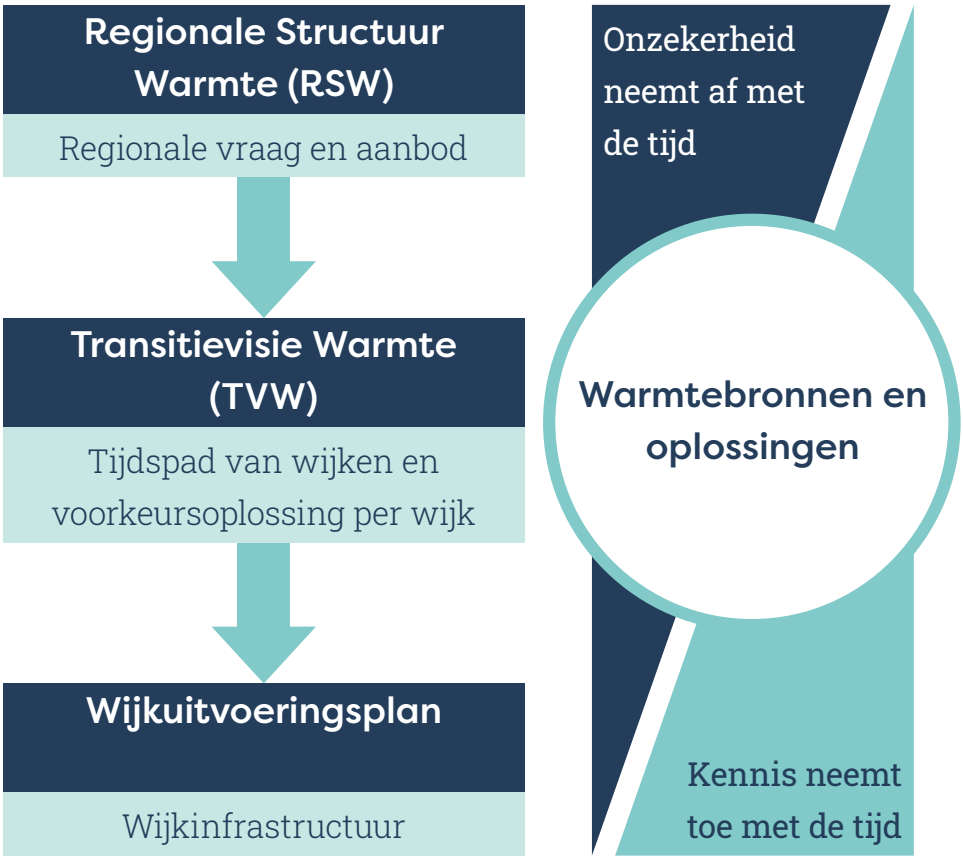
De omschakeling naar duurzame warmte, voor bijvoorbeeld de verwarming van onze huizen, is een lange weg. Gemeenten beschrijven per wijk hoe die op middellange en lange termijn van het aardgas af kan; dat gaat stap voor stap.
Ze maken vanaf eind 2021 daarvoor elke twee jaar een Transitievisie Warmte (TVW) . De RSW, die we als regio maken, levert hier informatie voor.
In de RSW hebben we de warmtevraag in de regio in kaart gebracht. En we hebben onderzocht of er warmtebronnen zijn waar meerdere gemeenten gebruik van kunnen maken. Zo kunnen gemeenten daar nu al over afstemmen. Er wordt gekeken naar welke technieken kansen bieden. Dit wordt nu verder onderzocht. Voor onze regio lijken ondiepe geothermie, Groen Gas en (Hybride) warmtepompen het meeste potentieel te hebben.

Ondiepe geothermie (aardwarmte)
Voor een deel van wijken en gebouwen in onze regio is ondiepe geothermie een mogelijke optie. Ondiepe geothermie is een bron waar meestal meerdere gemeenten gebruik van kunnen maken. Er moet dan een nieuw lokaal (soms intergemeentelijk) ondergronds transportnetwerk worden gerealiseerd om de warmte over wijken en buurten te verdelen. Met deze vorm van geothermie wordt warmte uit de ondiepe aardlagen gehaald. Het is nog onduidelijk of dit ook het risico op trillingen in aardlagen vergroot. Meer informatie over het kunnen benutten van lage temperatuur aardwarmte komt vanaf eind 2021 beschikbaar uit het nationale seismologisch onderzoeksprogramma SCAN.

Groen gas
Groen gas is tot aardgaskwaliteit opgewaardeerd biogas. Duurzaam groen gas kan mogelijk via het bestaande gasnet van Enexis worden gebruikt in bestaande en nieuwe cv-ketels. In 2021 starten we met nader onderzoek naar de potentie, voor- en nadelen. Groen gas in cv-ketels kan mogelijk worden gecombineerd met hybride warmte-pompen.

(Hybride) warmtepompen
Wanneer huizen extra worden geïsoleerd hebben (hybride) warmtepompen de voorkeur.

In Noord- en Midden Limburg staan veel oudere woningen; deze zijn vaak slecht geïsoleerd. In een slecht geïsoleerd huis heb je meer warmte en dus andere warmtebronnen nodig dan in een goed geïsoleerd huis. Hoe we de huizen in onze regio het beste kunnen verwarmen, is dus voor een deel afhankelijk van de mate waarin oude huizen de komende jaren geïsoleerd worden.

Gemeenten brengen in beeld welke mogelijkheden er zijn voor duurzame warmte. Op een beperkt aantal plekken kan op regionale schaal gebruik worden gemaakt van restwarmte. Zoals bij Smurfit Kappa in Roermond en mogelijk uit de Clauscentrale in Maasbracht. Aquathermie (warmte uit water zoals de Maas) biedt kansen in dichtbebouwde gebieden, maar moet nog verder onderzocht worden. Ook zonthermie heeft nog nader onderzoek nodig. Tevens wordt er onderzoek gedaan naar het potentieel van Groen Gas. Ten slotte is de benutting van ondiepe geothermie een uitdaging nu diepe geothermie (nog) niet kan worden toegepast in Noord- en Midden-Limburg.

Uit onze analyses blijkt een individuele warmte-oplossing de beste oplossing voor 90% van de woonwijken en buurten in onze regio. Ieder huis krijgt dan een eigen warmteoplossing. Een (hybride) warmtepomp biedt de grootste kansen in onze regio. De combinatie van een (hybride)warmtepomp en extra isolatie lijkt in de meeste gevallen de beste oplossing. Dit betekent dat huizen en gebouwen geen gebruik maken van een gezamenlijke warmtebron. Gemeenten gaan dit verder onderzoeken in hun TVW.

Deze RES 1.0 geeft een eerste inzicht in welke regionale warmtebronnen technisch, financieel en maatschappelijk verantwoord gebruikt kunnen worden. Op weg naar de RES 2.0 gaan we de beschikbaarheid van de duurzame warmtebronnen verder onderzoeken. Daarnaast ondersteunen we gemeenten, waar nodig, bij het opstellen van hun TVW

Lokaal eigendom

Voordelen voor inwoners vergroten

We streven naar minimaal 50% lokaal eigendom

bij grootschalige zon- en windprojecten.

We streven naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zon- en windprojecten. Ook streven we naar lokaal medezeggenschap bij al deze projecten. Wij zien lokaal eigendom en lokaal medezeggenschap als een belangrijk middel om het draagvlak voor de energietransitie te versnellen. Bewoners en bedrijven wordt de kans geboden om mee te praten en mee te beslissen over opwekprojecten in hun nabije omgeving. Daarnaast vinden we het belangrijk dat eventuele projectbaten landen in de lokale omgeving in plaats van bij grote commerciële ontwikkelaars. De komende periode ondersteunen we gemeenten bij het bereiken van ons streven, onder meer in de vorm van een handreiking met best practices en ondersteuning bij het verankeren van de afspraken in omgevingsbeleid.

Energiebedrijf en duurzaamheidsfonds

De voorbije maanden is onderzoek gedaan naar de behoefte en de mogelijkheden voor een regionaal energiebedrijf en een regionaal revolverend duurzaamheidsfonds. Hieruit is gebleken dat het oprichten van een energiebedrijf complex is en de nodige tijd in de voorbereiding vergt. Voorgesteld is om het energiebedrijf in te richten als een groeimodel, waarbij wordt gestart met een eerste stap: het bundelen van kennis en ervaring binnen de huidige netwerkorganisatie. Wat betreft het fonds, voorlopig is er geen behoefte aan een nieuw fonds. Wel dienen we meer bekendheid te geven aan de bestaande fondsen en onze inwoners en bedrijven ontzorgen bij het gebruik maken van deze fondsen. Daar gaan we de komende periode zo goed als mogelijk invulling aan geven.

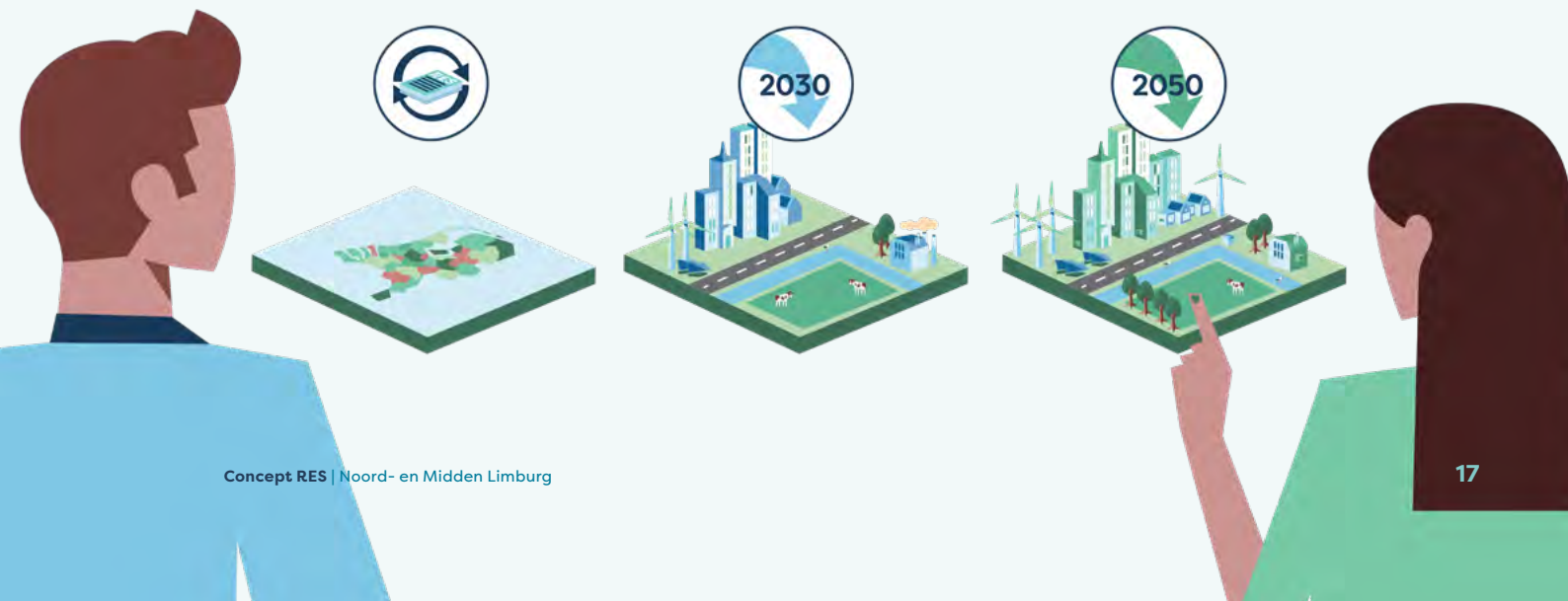

Doorkijk 2030 – 2050

De RES richt zich op 2030 en we gaan dan ook uit van de kennis en bewezen techniek van nu. We maken keuzes op basis van ‘no regret’; keuzes waar we profijt van hebben. Zoals het grootschalig isoleren van woningen. We kijken ook alvast vooruit naar 2050 zodat we kunnen inspelen op ontwikkelingen die we zien aankomen.
De komende jaren gaan we steeds meer elektrisch rijden en komen er veel warmtepompen bij. De vraag naar elektriciteit groeit na 2030 dus door. Daar houden we nu al rekening mee. We kijken ook naar ontwikkelingen als waterstof en de opslag van elektriciteit in batterijen. We willen als regio nu al aan de slag met deze thema’s om er later snel op in te kunnen spelen. We kijken ook naar landelijke keuzes en maatregelen zodat we als regio hier op aan kunnen sluiten.

Aan de slag!

Dankzij de RES hebben we gezien hoe sterk de samenwerking in Noord- en Midden-Limburg is.
Maar de RES is pas het begin. We moeten nu aan de slag! Samen zorgen we voor een schonere regio waarin we prettig leven, wonen en werken en waarin nieuwe economische en sociale kansen ontstaan.
De opgave is groot maar het belang nog veel groter.

Inleiding

Nederland heeft een grote opgave om duurzamer en schoner te worden. Er is al bewezen dat Nederlanders hierin voortvarend en vernieuwend zijn. Een groot aantal overheden, bedrijven en inwoners zijn al goed op weg. In het Klimaatakkoord hebben bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden aan vijf sectortafels afgesproken om de CO_2-uitstoot in Nederland in 2030 ten opzichte van 1990 met 49% te verminderen, en in 2050 met 95%. Er is afgesproken dat dertig regio's in Nederland invulling geven aan de klimaatafspraken die gemaakt zijn aan de sectortafels voor Elektriciteit en Gebouwde omgeving. Noord- en Midden-Limburg is één van deze regio's.

De Regionale Energie Strategie

De vijftien gemeenten van Noord- en Midden Limburg vormen samen met de Provincie Limburg, Enexis en Waterschap Limburg een RES-regio - een nieuwe regionale samenwerking die we verder vorm moeten gaan geven. We staan samen aan de lat om, met input en draagvlak uit onze omgeving, een Regionale Energie Strategie (RES) te maken en zijn samen verantwoordelijk voor de realisatie daarvan. De RES richt zich op de ambities voor 2030, maar geeft waar mogelijk een doorkijk naar 2050. Het doel is dat er breed gedragen regionale afspraken gemaakt worden over hoe wij als regio gaan bijdragen aan de gezamenlijke klimaatopgave. In de RES 1.0 beschrijven we:

- Hoeveel energie we kunnen besparen in de gebouwde omgeving, zodat we minder hoeven op te wekken;
- Hoeveel grootschalige duurzame elektriciteit we gaan opwekken en waar;
- Hoe we de warmtebronnen in de regio afgewogen verdelen, zodat we geleidelijk van het aardgas af kunnen;
- Hoe we als regio samenwerken en hoe we belanghebbenden betrekken bij bovenstaande keuzes;
- Hoe we voldoende energie kunnen opslaan en hoe we het transporteren.

In de RES 1.0 worden de eerste vier thema's meegenomen. Opslag en transport van energie werken we uit in het vervolgdocument, de RES 2.0.

De vier thema's zijn in dit document afzonderlijk uitgewerkt, maar onlosmakelijk met elkaar verbonden. De maatregelen voor **energiebesparing** in de gebouwde omgeving zijn een vereiste om een groot aandeel van de gebouwen geschikt te maken voor alternatieve warmtebronnen. Regionale en lokale **warmtebronnen** gaan gefaseerd het aardgas vervangen. Dit wordt aangevuld met de toepassing van (hybride)warmtepompen en in de toekomst wellicht met andere alternatieven. Deze warmtepompen zullen in de regio een impact hebben op de **elektriciteitsvraag** en hiermee de vraag naar duurzame opwekking van elektriciteit verhogen. Hetzelfde geldt voor de groei van elektrisch vervoer en gebouwgebonden laadinfrastructuur. Deze impact is nu nog niet meegenomen in de huidige ambitie voor 2030, maar zal de komende jaren steeds concreter worden.

Het tijdig en op een juiste manier **betrekken van belanghebbenden** is essentieel bij het krijgen van draagvlak voor de maatregelen om energie te besparen, voor de transitie om van het aardgas af te gaan en voor de komst van grootschalige zon- en windprojecten.

Samen aan zet

Samen aan zet
De RES 1.0 is naast een pakket met afspraken en maatregelen, vooral een samenwerking waarbij we zoveel mogelijk inwoners, bedrijven, belangenorganisaties en andere belanghebbenden uit onze regio betrekken.

De RES-organisatie ondersteunt en stimuleert gemeenten:
- We ontwikkelen, bundelen en delen kennis.
- We bouwen een sterk netwerk op waaruit samenwerkingen voor de toekomst ontstaan.
- We bekijken complexe vraagstukken samen in groter verband.

Met elkaar stellen we haalbare, betaalbare en gedragen doelen voor onze regio. Samen zijn we verantwoordelijk dat we deze doelen halen.
Inwoners, bedrijven, coöperaties, onderwijs, maatschappelijke organisaties en overheden zijn al volop aan de slag. We zien steeds meer mooie duurzame projecten en initiatieven ontstaan. Dit juichen we toe. De RES komt niet in plaats van deze lokale projecten en initiatieven, maar faciliteert en ondersteunt ze juist. Met de RES 1.0 kijken we vervolgens wat er in onze regio nog meer nodig is aan projecten en maatregelen om onze gezamenlijke ambities te behalen. Gemeenten hebben hierin de ruimte eigen keuzes te maken.

Onze ambitie

Met de RES willen we betrokkenheid en draagvlak creëren door samen met overheden, maatschappelijke partners, het bedrijfsleven en inwoners regionaal gedragen en betaalbare keuzes te maken. De langjarige samenwerkingen die hieruit ontstaan, vormen de basis voor de implementatie van de keuzes uit de RES.

Een van de belangrijkste doelstellingen voor de dertig RES-regio's is het realiseren van in totaal 35 terawattuur (TWh) aan opwekkingscapaciteit voor duurzame elektriciteit. Wij willen hier als regio evenredig aan bijdragen. Maar de energietransitie is meer dan een technische oplossing voor ons klimaatvraagstuk. Niet de kortste weg naar ons doel, maar de méns staat centraal. Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier mee kunnen doen. Zo wordt een duurzamere manier van leven onderdeel van de samenleving en ontstaat er meer acceptatie en draagvlak.

Kansen voor de regio

De energietransitie is een opgave maar ook een kans. Het levert winst op voor mens en milieu, maar ook voor het bedrijfsleven. De nieuwe ontwikkelingen leiden tot kansen voor bestaande en nieuwe ondernemingen en samenwerkingsverbanden. De opgave is groot, maar het belang nog groter. Samen gaan we aan de slag!

1 Realisatie RES 1.0

1.1 Het proces

Het RES-proces in Noord- en Midden-Limburg is verdeeld in vijf fases. Na iedere fase wordt er een beslisdocument opgeleverd.

GS = Gedeputeerde Staten Provincie Limburg

PS = Provinciale Staten Provincie Limburg

DB = Dagelijks bestuur Waterschap Limburg

AB = Algemeen bestuur Waterschap Limburg

Fase 1: voorbereiding

Beslisdocument: startnotitie, vastgesteld door de vijftien colleges van B&W, Gedeputeerde Staten en het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg.

Fase 2: inventarisatie en analyse

Beslisdocument: uitgangspuntennotitie, vastgesteld door de vijftien gemeenteraden, Provinciale Staten, het algemeen bestuur van Waterschap Limburg en ter toetsing voorgelegd aan de klankbordgroep.

Fase 3: uitwerken concept RES

Beslisdocument: concept RES, vastgesteld door de vijftien colleges van B&W, Gedeputeerde Staten en het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg, en voor doorrekening aangeboden aan het Planbureau voor de Leefomgeving (via het Nationaal Programma RES). Daarnaast is de concept RES ter toetsing voorgelegd aan de klankbordgroep en een afvaardiging van de volksvertegenwoordigers.

Fase 4: uitwerken RES 1.0

Beslisdocument: de RES 1.0, wordt vastgesteld door de vijftien gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Waterschap Limburg.

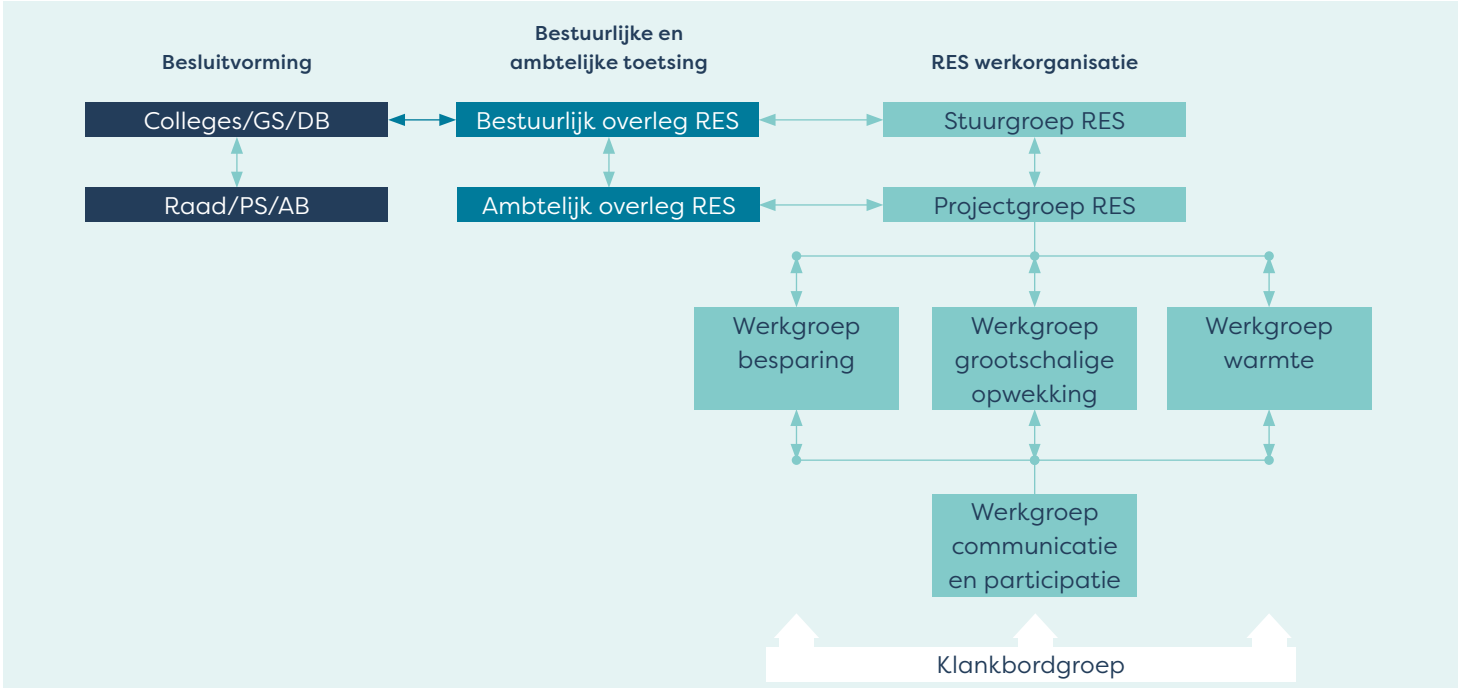
Fase 5: start uitvoering

De RES is een dynamisch 'product' dat éénmaal per twee jaar bijgesteld zal worden op grond van nieuwe inzichten, innovaties en ervaringen.

Een verdere omschrijving van de fases is te vinden in de startnotitie van Noord- en Midden-Limburg in Bijlage 2.

1.2 De organisatie

In de RES is bewust gekozen voor een samenwerking tussen de regio's Noord- en Midden-Limburg. Beide regio's kennen een vergelijkbaar landschap, wat zorgt voor een vergelijkbare opgave. Daarnaast zorgt de schaalgrootte van vijftien gemeenten voor een organisatie met slagkracht richting het Rijk. Het tempo en de ambities in het RES-traject zijn hoog en vragen om een stevige organisatie.

De RES-organisatie kent de volgende onderdelen:

- Stuurgroep RES: bestaat uit de belangrijkste besluitvormende partijen en de programmamanager. De stuurgroep stuurt de projectgroep aan.
- Projectgroep RES: de brug tussen de werkorganisatie en de stuurgroep. Het projectteam ondersteunt de programmamanager in het opstellen van de RES.

Figuur 1: *Organisatiestructuur RES Noord- en Midden-Limburg*

- Werkgroepen: de vier thematische werkgroepen ondersteunen de projectgroep bij het opstellen van de RES.
- Klankbordgroep: bestaat uit regionale belangenorganisaties. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 2.3.
- Bestuurlijk overleg RES: bestaat uit de bestuurders van de betrokken RES-partijen. De bestuurders verlenen opdracht aan de stuurgroep voor het opstellen van de RES.
- Ambtelijk overleg RES: bestaat uit de ambtelijke beleidsmedewerkers energie/duurzaamheid van de RES-partijen. Zij zijn tevens de contactambtenaren van hun organisatie voor de RES.

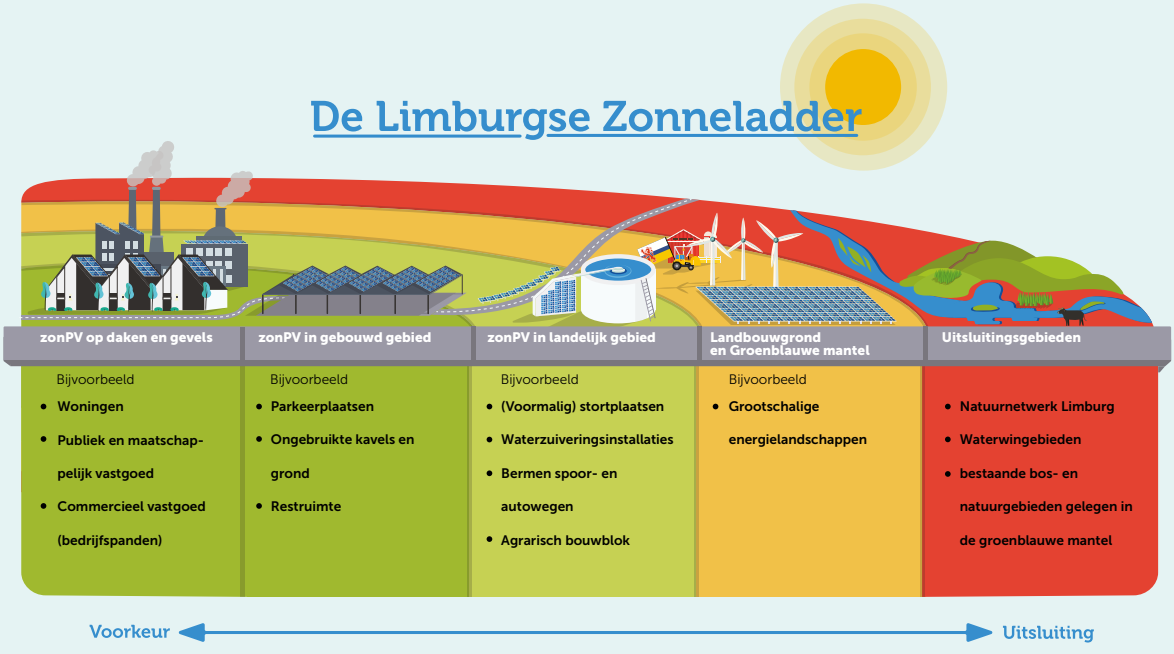
Een verdere omschrijving van de projectorganisatie, waaronder de rol van Provincie en Waterschap, is te vinden in Bijlage 2 van de startnotitie.

1.3 Samenhang met andere opgaven en beleidsterreinen

De RES staat niet op zichzelf. Er spelen allerlei ontwikkelingen die bijdragen aan het terugbrengen van de CO_2-uitstoot en/of die een duurzamere samenleving als doel hebben. In de totstandkoming van deze RES hebben we vanaf het begin dan ook de ontwikkelingen rond energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en andere duurzame initiatieven meegenomen. Deze integrale aanpak staat ook centraal in de omgevingsvisie en Omgevingswet – een beleidsontwikkeling die van invloed zal zijn op de uitwerking van de RES – evenals bij de Provinciale Energie Strategie en de Noord-Limburgse omgevingsvisie.

Omgevingsvisie

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 in werking en maakt het mogelijk dat alle wetten en regels op het gebied van de leefomgeving worden vereenvoudigd en gebundeld. Uitgangspunt in de nieuwe aanpak is dat ingrepen in de leefomgeving niet los van elkaar plaatsvinden, maar in samenhang. Zo kunnen we in gebieden komen tot betere keuzes. De omgevingsvisie wordt gemaakt volgens de uitgangspunten van de Omgevingswet: minder regels, ruimte voor maatwerk en initiatieven, meer samenhang in beleid en meer vertrouwen in elkaar. In paragraaf 7.1 wordt nader toegelicht hoe de ruimtelijke afspraken uit de RES 1.0 verankerd moeten worden in het omgevingsbeleid van gemeenten, Provincie en Waterschap

Achtergrond bij de Limburgse Zonneladder

Voor de ruimtelijke inpassing van zonne-energie hanteren wij de Limburgse zonneladder, welke is opgenomen in de Provinciale

Omgevingsvisie. Met de Limburgse zonneladder volgen wij de lijn van de motie Dik-Faber in de Tweede Kamer, die inmiddels ook in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is uitgewerkt en overgenomen. Essentie van deze lijn is om bij de duurzame opwek van zonne-energie landbouwgronden en natuurgebieden zoveel mogelijk te ontzien (nee, tenzij-principe). Inspanningen richten zich primair op zon op dak en op gevels én het benutten van andere mogelijkheden in bebouwd en onbebouwd gebied (meervoudig ruimtegebruik).

In de ontwerp-Omgevingsverordening geeft provincie aan hoe het zal toezien op een juiste toepassing van de Limburgse zonneladder en op kwalitatief goede onderbouwingen bij initiatieven voor grondgebonden zonneparken.

Het gaat hier dan met name om een goede ruimtelijke afweging, de instandhouding van de landschapsstructuur en bijbehorende kenmerken, het combineren van meerdere functies, aandacht voor lokaal draagvlak en participatie en het doorlopen van zorgvuldige procedures. In de ontwerp-Omgevingsverordening zijn de volgende uitsluitingsgebieden voor grondgebonden zonneparken opgenomen: het Natuurnetwerk Limburg (de voormalige goudgroen aangeduide POL-gebieden met inbegrip van de Natura2000 gebieden) en waterwingebieden en bestaande bos- en natuurgebieden gelegen in de groenblauwe mantel.

Provinciale Energie Strategie (PES)

In de PES formuleert de Provincie Limburg haar ambitie als volgt:

De Provincie Limburg werkt samen met haar inwoners, instellingen en bedrijfsleven aan een innovatieve en structuurversterkende energietransitie en passende energiemix en infrastructuur voor Limburg op weg naar 2030, met daarin oog voor leveringszekerheid, draagvlak en eigenaarschap, in een realistisch tempo met betaalbare en haalbare investeringen.

In de PES werkt de Provincie deze ambitie verder uit in een vijftal perspectieven richting 2030. Perspectieven voor inwoners, instellingen en bedrijven:

1. Een energietransitie vanuit een toekomstbestendige infrastructuur;
2. Een energietransitie met volop ruimte voor innovatie, techniek en vakmanschap;
3. Een energietransitie waarin de Limburgse warmte kansen biedt;
4. Een energietransitie die sociaal en eerlijk is door participatie en lokaal profijt;
5. Een energietransitie waarin de Provincie zelf het goede voorbeeld geeft.

Tegelijkertijd is naast de ambitie, perspectieven en onderliggende doelen een concreet uitvoeringsprogramma voor 2020-2030 opgesteld samen met de partners van de Provincie Limburg. Daarmee zet provincie Limburg stappen in de gezamenlijke zoektocht naar een passende energiemix voor Limburg. Nadrukkelijk is dit een zoektocht. Dé passende energiemix voor Limburg is een proces van de komende 10-20 jaar en ook verder zoals ook in de Limburgse Systeemstudie is gedaan.

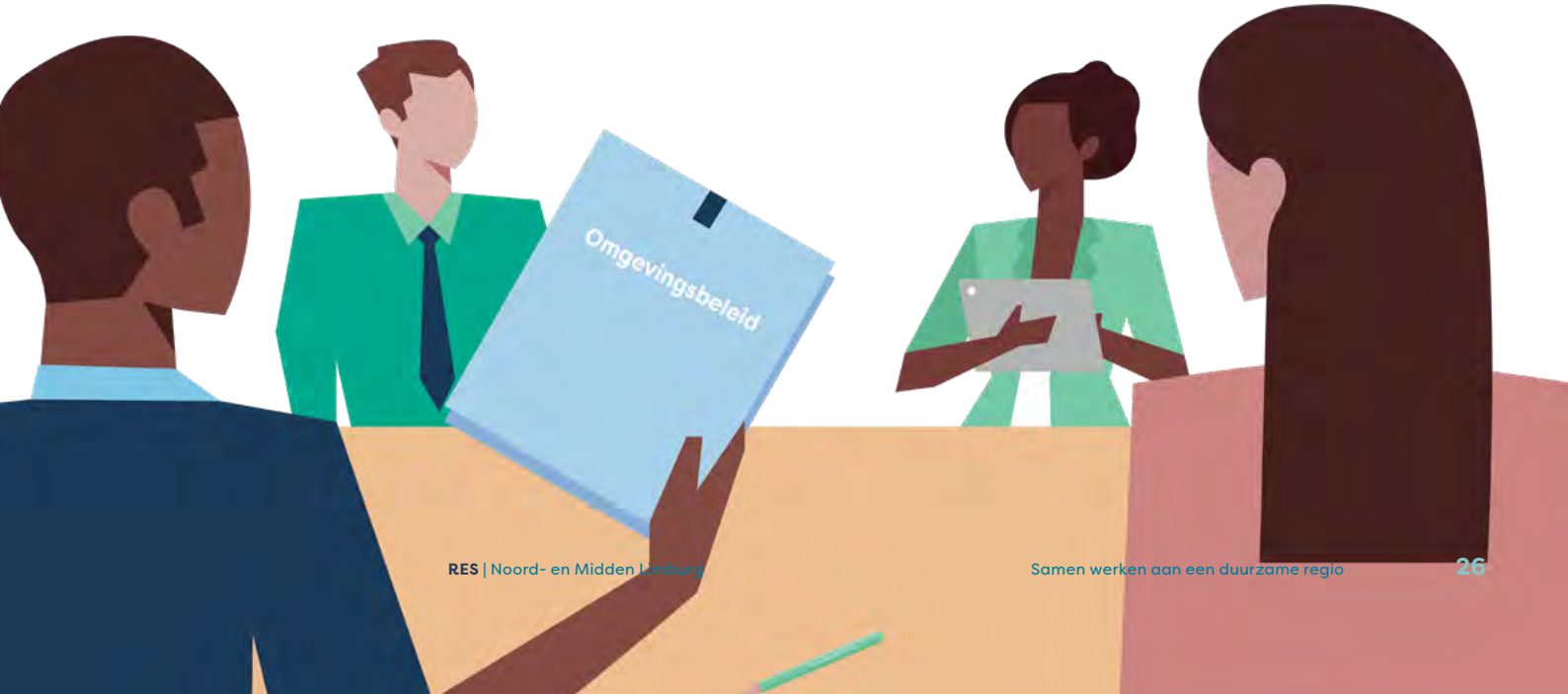
Visie en koppeling met andere thema's in regio's Noord-Limburg en Midden-Limburg

Noord-Limburg

Het thema energie en klimaat is een van de pijlers uit de regiovisie 'Noord-Limburg de gezondste regio'. Gezondheid is de verbindende schakel tussen economische activiteiten in het sociaal maatschappelijk ecosysteem van de regio. Iedereen wil gezond zijn en blijven. Iedere ondernemer wil een gezond bedrijf en ieder bestuur een gezonde vereniging. In de gezondste regio gaat groei van welvaart hand in hand met de ontwikkeling van welzijn, vitaliteit en veerkracht. Energie en klimaat wordt in Noord-Limburg vanuit een breed perspectief benaderd. De focus ligt op drie deelthema's die ieder vanuit een wettelijke opgave opgepakt worden: energietransitie, klimaatadaptatie en hoogwaterveiligheid. De RES geeft de input voor de regionale accenten en voor het uitvoeren van energieprojecten in de regio Noord-Limburg.

Midden-Limburg

Binnen de Samenwerking Midden-Limburg zijn er regelmatig overleggen tussen de verschillende werkvelden zoals economie en energie, landbouw en natuur en mobiliteit, om zaken inhoudelijk met elkaar af te stemmen. Er is geen gezamenlijke visie en koppeling met andere thema's. Er is een bestuursopdracht voor landschap en leefomgeving in voorbereiding. Deze heeft raakvlakken met de energietransitie.

2 Participatie en communicatie

2.1 Ambitie

We willen samen met inwoners, bedrijven, onderwijs en belangenorganisaties komen tot een strategie voor hoe we als regio kunnen verduurzamen. Samen zijn we verantwoordelijk dat deze strategie werkelijkheid wordt. Iedereen moet hier een steentje aan bijdragen.

2.2 Uitgangspunten

Onderstaande uitgangspunten vormen het kader en de randvoorwaarden voor de uitwerking van de RES op het gebied van communicatie en participatie. De uitgangspunten zijn begin 2019 vastgesteld door de vijftien gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Waterschap Limburg.

- De RES is een regionaal proces dat binnen een relatief korte tijd doorlopen moet worden. Dit kunnen we alleen bereiken wanneer alle partijen actief bijdragen en meewerken. De partijen moeten hun rol kennen, hiernaar handelen en beseffen dat niet alle wensen en behoeftes kunnen worden meegenomen om samen tot een bod te komen.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de realisatie van de concrete energieprojecten uit de RES. De gemeente hoeft niet de realiserende partij te zijn, maar borgt de projecten wel in haar lokale omgevingsbeleid.
- Inwoners dienen door financiële participatie maximaal van de energieprojecten te kunnen profiteren. Dat kan door 1) compensatie van omwonenden, 2) afdracht voor gemeenschap en/of omgeving en 3) de mogelijkheid om financieel te investeren. We streven naar tenminste 50% lokaal eigendom van een energieproject. In de uitwerking van de RES 1.0 wordt dit verder uitgewerkt.
- Om vorm te geven aan het streven naar 50% lokaal eigendom onderzoeken we in de RES 1.0 de mogelijkheden van het oprichten van een energiebedrijf.
- Daar waar een onbalans is tussen opwek en vraag gaan we binnen de regio in gesprek met elkaar over hoe de kosten en revenuen verdeeld kunnen worden. Gemeenten waar, door bijvoorbeeld de verhouding tussen stedelijk gebied en buitengebied, verhoudingsgewijs een geringer aantal mogelijkheden voor duurzame opwekking beschikbaar is, worden geacht op basis van solidariteit bij te dragen aan het realiseren van mogelijkheden in andere gemeenten.
- We gaan de mogelijkheden onderzoeken van een revolverend duurzaamheidsfonds.

- In het opstellen en uitvoeren van de RES is het betrekken van inwoners, bedrijven, belangenorganisaties en andere belangrijke belanghebbenden cruciaal om het eigenaarschap van betrokkenen te vergroten. Zowel de RES-organisatie als de gemeenten zijn hiervoor verantwoordelijk:
  - Regionaal niveau: de projectorganisatie RES zorgt ervoor dat er bij regionale belanghebbenden, zoals belangenorganisaties en kennisinstellingen, input wordt opgehaald voor het opstellen van de RES.
  - Lokaal niveau: de projectorganisatie RES zorgt in samenwerking met de gemeenten dat bij lokale belanghebbenden, zoals lokale energiecoöperaties, inwoners en bedrijven, input wordt opgehaald voor het opstellen van de RES. De projectorganisatie geeft de voorzet en biedt gemeenten ondersteuning in de organisatie van de momenten, maar de gemeente is zelf verantwoordelijk voor organiseren en realiseren. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de communicatie over haar lokale energiebeleid.
  - Projectniveau: de gemeente is verantwoordelijk voor de dialoog met de omgeving en de participatie door de omgeving bij de uitvoering van de energieprojecten uit de RES. De projectorganisatie RES faciliteert gemeenten in de lokale uitvoering door de inzet van haar kennis en netwerk.

- De projectorganisatie RES en de gemeenten communiceren eerlijk, duidelijk, transparant en tijdig naar alle betrokkenen over wat onze gezamenlijke opgave is, hoe we die gaan bereiken en het proces daarnaartoe.
- De projectorganisatie RES en de gemeenten luisteren naar de verschillende wensen en behoeften en halen zoveel mogelijk input op. De uiteindelijke beslissing blijft bij de projectorganisatie RES en de gemeentelijke overheid liggen.
- Lokaal eigendom is altijd collectief eigendom. Energiecoöperaties vervullen een cruciale rol hierin. Als RES-regio stimuleren we daarom, daar waar mogelijk, de inzet van energiecoöperaties bij lokale energieprojecten.

2.3 Hoe gaan we onze ambitie bereiken?

Een duurzamer Noord- en Midden-Limburg bereiken we alleen door samen te werken en ieder onze eigen verantwoordelijkheid te nemen. Iedereen moet op zijn eigen manier mee kunnen doen. Mee kunnen doen in het bepalen van onze ambities en mee kunnen doen in de weg daarnaartoe. Zo wordt een duurzamere manier van leven echt onderdeel van onze samenleving.

2.3.1 Participatie en communicatie in de totstandkoming van de RES

De keuzes die we in de RES maken, hebben invloed op ons allemaal. Daarom willen we overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners betrekken bij deze keuzes. Zo kunnen we hun kennis, ideeën, wensen en inzichten meenemen in onze aanpak. De betrokkenheid van deze belanghebbenden is essentieel:

- We vergroten zo de kwaliteit van de besluitvorming. We willen de kennis, ervaringen en denkkracht van bedrijven, inwoners en maatschappelijke organisaties benutten om de RES zo goed mogelijk te maken.
- We bereiken draagvlak voor de gemaakte keuzes. Dit geldt zowel voor de partijen die de RES 1.0 opstellen als bij inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- We creëren eigenaarschap voor de RES 1.0 zodat iedereen de verantwoordelijkheid voelt voor de realisatie van de RES.
- We verbeteren de bewustwording en acceptatie van de energietransitie, en daarmee ook het gevoel van urgentie bij iedereen.
- We intensiveren de interbestuurlijke samenwerking tussen de partijen.

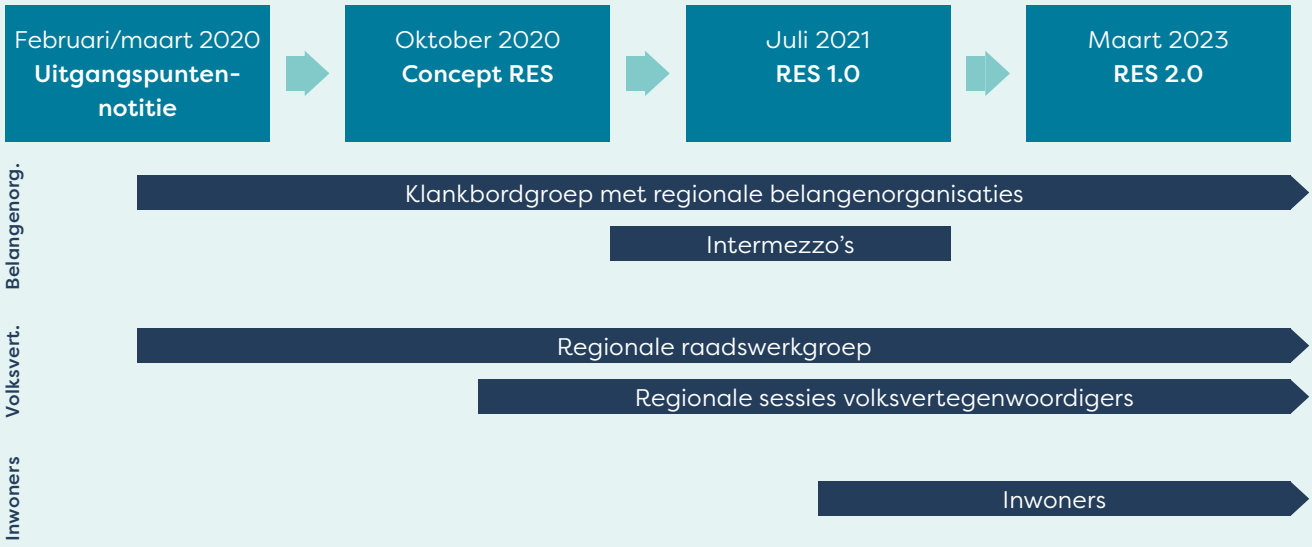
Belanghebbenden

In het begin van het RES-proces hebben we een analyse van de belang-hebbenden gemaakt. We onderscheiden vier belangrijke groepen voor de RES: RES-partners (15 gemeenten, Provincie, Waterschap en Enexis), volksvertegenwoordigers (leden van Provinciale Staten, gemeenteraden en het Algemeen Bestuur van het Waterschap), belangenorganisaties en inwoners. Ieder heeft zijn eigen rol en betrekken we op een eigen manier: van informeren tot meebeslissen.

	RES-partners	Volksvertegen-woordigers	Belangen-organisaties	Inwoners*
Informeren				
Raadplegen				*lokaal
Adviseren				*lokaal
Coproduceren				
Meebeslissen				

Regionaal ten opzichte van lokaal

Gemeenten zijn lokaal al hard aan de slag om te verduurzamen en betrekken hun inwoners hierbij. De inbreng die gemeenten van inwoners ontvangt, nemen wij mee in de RES. Op regionaal niveau gaan we met vertegenwoordigende partijen in gesprek. Volksvertegenwoordigers spelen hierin een belangrijk rol als vertegenwoordigers van de inwoners in de regio, belangenorganisaties als vertegenwoordigers van hun achterban. Wanneer in het vervolg de keuzes uit de RES concreter worden en directer aan de leefwereld van de inwoners raken, betrekken we ook vanuit regionaal niveau inwoners daarbij. Hierbij zijn de gemeenten het aanspreekpunt. Uiteraard krijgen inwoners wel de gelegenheid om iets te vinden van de RES 1.0.

Figuur 2: *Regionale betrokkenheid belanghebbenden*

RES-partners

RES Noord- en Midden-Limburg is een nieuwe samenwerking die we gaandeweg het proces vorm hebben gegeven. We willen samen als RES-organisaties keuzes maken waar we achter staan, want uiteindelijk staan de partners aan de lat om deze keuzes tot uitvoer te brengen. De RES-organisatie sluit aan bij bestaande overleggen, er worden informerende en consulterende sessies georganiseerd en we verzenden regelmatig een nieuwsbrief.

Volksvertegenwoordigers

In de RES worden beleidskeuzes gemaakt die voor veel inwoners vaak abstract en technisch zijn. Om inwoners bij deze ingrijpende besluiten toch goed te vertegenwoordigen, is nauwe betrokkenheid van volksvertegenwoordigers belangrijk. Vanuit de RES hebben we een regionale raadswerkgroep opgericht en verschillende sessies georganiseerd. Zie Bijlage 3 voor een volledig overzicht van hoe volksvertegenwoordigers zijn betrokken.

Belangenorganisaties

We hebben voor de RES een klankbordgroep geformeerd met daarin belangrijke regionale belangenorganisaties. Het betrekken van deze partijen is essentieel voor een gedragen en goed onderbouwde RES. We hebben deze partijen hard nodig. Ze brengen nieuwe kennis mee en geven vanuit de belangen van hun achterban nieuwe inzichten. Elke vijf à zes weken hebben we een intermezzo georganiseerd waarin we samen met deze partijen werkten aan de totstandkoming van de RES 1.0. Zie Bijlage 3 voor een volledig overzicht van hoe regionale belangenorganisaties zijn betrokken.

Inwoners

Op lokaal niveau worden inwoners actief betrokken bij de energietransitie. In Bijlage 4 is een overzicht opgenomen van hoe de vijftien gemeenten in onze regio inwoners hierbij betrekken. Over het algemeen zie je dat inwoners actief worden betrokken bij het opstellen van lokale energievisies en beleidskaders. Gemeenten benaderen inwoners actief. Zo is de gemeente Beesel de markt opgegaan en organiseert Echt-Susteren masterclasses. Voor de communicatie richting inwoners is er vaak een aparte campagne opgericht zoals ‘Morgen in Venlo’ of ‘Venray Vergroent’. Ook hiervoor worden inwoners actief benaderd. Bijvoorbeeld door middel van de pop-up bespaarstore van de gemeente Leudal of de speciale duurzaamheidskrant van de gemeente Nederweert. Er wordt veel gebruik gemaakt van digitale mogelijkheden zoals het organiseren van een webinar en Bergen heeft een online tool ontwikkeld waar inwoners input konden geven op het ontwerp van het Energielandgoed. Er is ook oog voor het betrekken van jongeren. Beesel heeft een kids-challenge opgezet en Horst aan de Maas heeft een speciale jongeren enquête uitgezet.

We hebben bewust gekozen om gemeenten aanspreekpunt te laten zijn richting inwoners. Zij kennen hun inwoners en kunnen de RES laten aansluiten op de lokale situatie. Als RES-organisatie hebben we diverse communicatiemiddelen ontwikkeld die gemeenten helpen in hun communicatie over de RES zoals een factsheet, Q&A en een website met publieksvriendelijke informatie over de RES.

2.3.2 Sociale duurzaamheid

Sociale duurzaamheid is voor de regio een kernwaarde. Het inpassen van sociale duurzaamheid in de RES- uitvoering is voor ons geen keuze maar een gegeven. Zonder het betrekken van de sociale componenten in de aanpak van de energietransitie zal de bereidheid om mee te doen een lastige opgave worden. In onze RES krijgt sociale duurzaamheid invulling middels drie pijlers:

- Iedereen kan meedoen (> mogelijk maken participatie)
- Iedereen kan het betalen (> een betaalbare energietransitie)
- Iedereen kan meeprofiteren (> terugvloeien van revenuen naar de lokale gemeenschap)

Pijler 1: Iedereen kan meedoen

Iedere inwoner en organisatie, in de breedste zin van het woord, moet op zijn eigen manier mee kunnen doen. Een basisvoorwaarde om mee te kunnen doen is het beschikken over de juiste informatie. Het gaat dan onder andere om transparant en laagdrempelig informeren om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

Veder is het van belang te kijken wat 'meedoen' betekent. Wie heeft welke rol in een samenwerking, en hoe gelijkwaardig is die samenwerking? En wie neemt het initiatief, bij wie meld je je aan? Het kan zijn dat een van de RES-partners, of de RES gezamenlijk het initiatief neemt. In dat geval kan zij zelf regie voeren op wat haar rol is en wat voor samenwerking of participatie zij beoogt. Daarnaast moet ook bij initiatieven van externe of marktpartijen voorop staan dat iedereen kan meedoen.

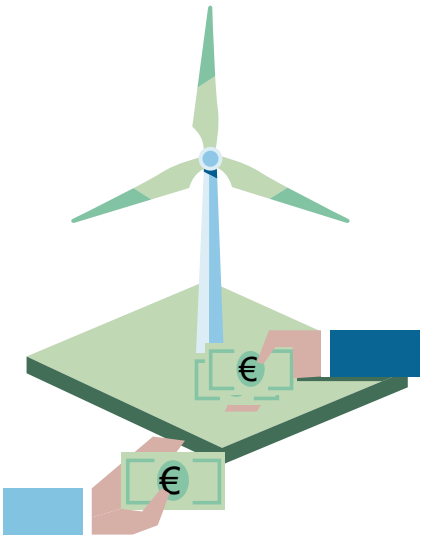
Een andere manier om sociale inclusiviteit te bevorderen is het aansluiten bij bestaande lokale initiatieven in een wijk of buurt: het faciliteren van actieve bewoners, organisaties en betrokkenen. Bij een gezamenlijk doel met de wijkbewoners krijg je meer slagkracht. Als je probeert te kijken naar de energie die er al is, kom je erachter wat er leeft in een wijk, en wat belangrijke opgaven, drijfveren en waarden zijn van bewoners en andere actief betrokkenen. Hoe meer je weet van de (leefwereld) van wijkbewoners, des te meer kun je duurzaamheidsambities koppelen aan lokale sociale opgaven. Door de energietransitie te koppelen aan andere opgaven die bijvoorbeeld op wijkniveau spelen, vergroot je draagvlak voor het realiseren van energie-ambities.

Pijler 2: Iedereen kan het betalen

De betaalbaarheid van de energietransitie is een bijzonder belangrijk aspect van sociale duurzaamheid. Het gaat er hierbij om dat de kosten die gemaakt worden voor de transitie van fossiele naar duurzame energie betaalbaar moeten blijven voor alle huishoudens. We willen een energiesysteem dat betaalbaar is, zowel in ontwikkeling als in onderhoud. Dit betekent een afweging tussen de inzet van bronnen voor elektriciteit (zon en wind) en voor de investeringen in het transport- en opslagsysteem. Hetzelfde geldt voor warmte (aardwarmte, groen gas of restwarmte). Het is dan ook belangrijk om bij het kiezen van (technische) oplossingen ook oog te hebben voor de maatschappelijke kosten.

Naast de meer algemene betaalbaarheid van deze grootschalige of collectieve voorzieningen (zoals een warmtebron), is ook de betaalbaarheid op individueel niveau een belangrijk aandachtspunt. Uit onderzoek van het Nibud (2020) blijkt dat een deel van de bewoners bijvoorbeeld niet in staat is om zijn of haar woning adequaat te isoleren of om een warmtepomp aan te schaffen. Verder heeft een deel van de bewoners zelfs moeite om de energierekening te betalen. Bij die groep spreken we van ‘energiearmoede’. Het is de vraag hoe we goed in beeld krijgen bij wie dit speelt en wat je daar in RES-verband in zou willen betekenen. Het sociale domein bij gemeenten speelt een belangrijke rol in de signalering van energiearmoede. Daarom is een koppeling met dit domein essentieel.

Pijler 3: Iedereen kan meeprofiteren

De energietransitie brengt veranderingen met zich mee in de fysieke leefomgeving, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van windturbines of zonneweides. Lokaal eigendom en lokale winstdeling kunnen belangrijke middelen zijn om het draagvlak voor de energietransitie te versterken. Het zorgt ervoor dat (een deel van) de baten van een lokaal project in de regio blijven en niet wegvloeien naar bijvoorbeeld buitenlandse investeerders. Met de lokale omgeving als mede-eigenaar en dus mede-ontwikkelaar, worden de beste voorwaarden geschapen voor een gelijkwaardige, open en transparante samenwerking met andere partijen. Draagvlak valt of staat met het proces tijdens de ontwikkeling van een project en het vertrouwen dat de lokale omgeving heeft in dit proces. Een voordeel van een lokale partij als (mede)ontwikkelaar is dat deze de omgeving en de mensen rond het project kent, en andersom. Wanneer de omgeving eigenaar is van het resultaat, is ze ook eigenaar van de ontwikkeling ervan. Ook de creatie van lokale of regionale werkgelegenheid is een vorm van meeprofiteren.

2.3.3 Participatie in de uitvoer van de RES: lokaal eigendom

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit op land gestreefd wordt naar 50% eigendom van de lokale omgeving. Dit streven wordt overgenomen in de RES van onze regio. De regio ziet lokaal eigendom als een belangrijk middel om het draagvlak voor de energietransitie te versterken. Daarnaast zien wij lokaal eigendom als een geëigend middel om open, gelijkwaardige en transparante projectsamenwerkingen te organiseren. Het is volgens ons een goed instrument om (project)baten in de lokale omgeving te laten landen.

Lokaal eigendom én lokale medezeggenschap

Als RES volgen wij de nationale lijn om te streven naar het realiseren van minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zon- en windprojecten. Daar voegen wij een aanvullend streven aan toe: het bereiken van lokale medezeggenschap bij alle grootschalige zon- en windprojecten.

Lokale medezeggenschap bij alle grootschalige opwekprojecten

Lokale medezeggenschap vormt voor ons een basisvereiste bij een nieuwe ontwikkeling. Als regio vinden wij dit nog belangrijker dan het bereiken van lokaal eigendom. Onder medezeggenschap verstaan wij: de omgeving is van A tot Z als partner bij de ontwikkeling van een initiatief betrokken. Onder de omgeving verstaan we coöperatie(s), burgers of bedrijven uit de omgeving van de projectlocatie. In onze optiek dient bij ieder initiatief sprake te zijn van een vorm van lokale medezeggenschap.

Lokaal eigendom bij 50% van de grootschalige opwekprojecten

Bij lokaal eigendom is altijd sprake van financiële participatie: de omgeving investeert mee en draagt risico. De omgeving verkrijgt hierbij een substantieel deel van het economische en juridische eigenaarschap van het initiatief. Onder de omgeving verstaan we burgers, bedrijven, coöperatie(s) en/of gemeente(n) uit de omgeving van de projectlocatie. Dit is maatwerk per locatie. Het gaat daarbij om eigendom van een collectief, niet van een enkel bedrijf of individu. Het streven naar 50% lokaal eigendom geldt voor alle grootschalige initiatieven.

Verankeren doelstellingen in concrete afspraken

Het nakomen van deze doelstelling valt of staat bij de borging van de afspraken in beleid. Dit gaan wij realiseren doordat gemeenten de RES-afspraken binnen afzienbare tijd dienen in te passen in hun lokale (omgevings)beleid. Een nog uit te werken handreiking voor gemeenten zal hen hierbij ondersteunen. Daarnaast zal de RES-uitvoeringsorganisatie het bereiken van de doelstellingen monitoren.

2.4 Vervolg

Wat gaan we doen in de RES 1.0?

- Bij de totstandkoming van de RES hebben we op regionaal niveau vooral vertegenwoordigende partijen betrokken, zoals volksvertegenwoordigers en belangenorganisaties. Na de RES 1.0 willen we ook inwoners betrekken, onder andere bij de verdere concretisering van de zoekgebieden voor duurzame grootschalige opwek van elektriciteit.
- In de RES 2.0 worden de regionale afspraken om te voorzien in de warmtebehoefte vastgelegd. Hierbij gaan wij de belanghebbenden betrekken.
- Wij bekijken hoe we inwoners en belangenorganisaties blijvend bij de uitvoering van de RES en invulling van komende RES-en kunnen betrekken en komen met een concreet participatieplan om zo onze participatiedoelen te halen.
- Wij blijven als RES-partners de krachten bundelen en zorgen dat de in onze regio aanwezige kennis en kunde t.a.v. participatie onder de partners gedeeld wordt, om zo tot een zo goed mogelijke uitvoering van de RES 1.0 te komen.
- Wij willen 50% lokaal eigendom een reëel streven maken door dit op te nemen in het lokale (omgevings)beleid. Wij gaan een handreiking uitwerken die gemeenten hierbij gaat ondersteunen.
- We geven aandacht aan sociale duurzaamheid in de uitvoering van de RES 1.0. Het is een methodiek, het is een manier van denken en doen. We nemen dit mee in onze manier van werken, onze strategie en de uitvoering daarvan. We geven inhoud aan begrippen als bewustwording, energiearmoede en collectieve voorzieningen.
- Wij bekijken hoe we inwoners en belangenorganisaties blijvend bij de uitvoering van de RES en invulling van komende RES-en kunnen betrekken en komen met een communicatiestrategie en een concreet participatieplan om zo onze participatiedoelen te halen.

3 Energiebesparing en kleinschalige energieopwekking

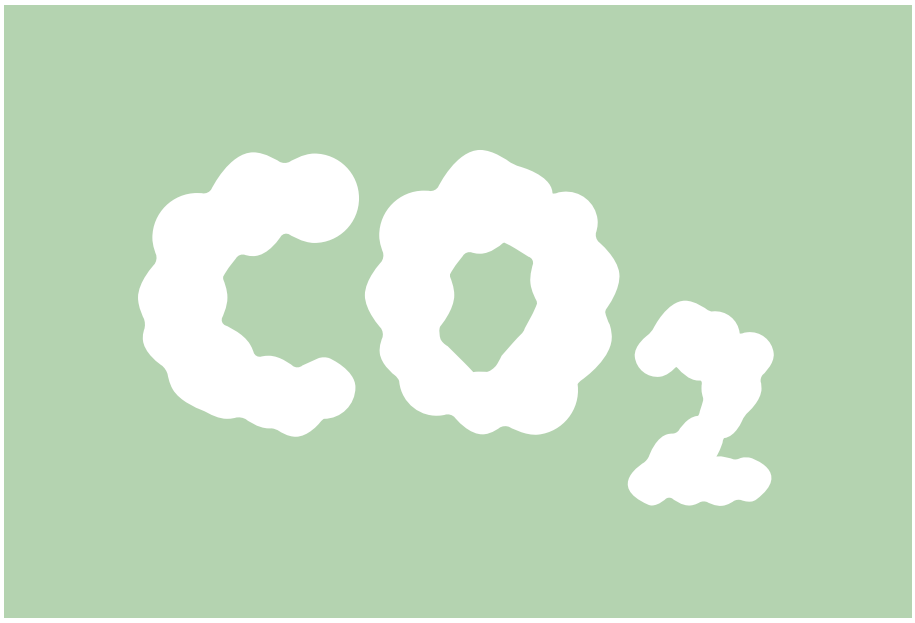
3.1 Ambitie

Energiebesparing is een belangrijk onderdeel van de Trias Energetica (verminderen, vergroenen, verschonen). Wat niet aan energie verbruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden. Omdat energiebesparing veelal kan worden gerealiseerd met isolerende maatregelen, is energiebesparing ook van belang voor de warmtevraag en daarmee voor transitie van aardgas naar een niet-fossiele warmtevoorziening. Daarom krijgt energiebesparing een belangrijke plek in deze RES.

De gebouwde omgeving biedt ook goede kansen voor duurzame energieopwekking met zonnepanelen. Wij zoeken dus de combinatie tussen besparing en opwekking. Op deze wijze wordt ook bijgedragen aan de doelstellingen voor CO_2-emissiereductie uit het Klimaatakkoord (2019).

Behalve in de gebouwde omgeving zien we ook kansen voor meer energiebesparing bij bedrijven en instellingen in de regio die vallen onder de Wet Milieubeheer. Daarom nemen we die ook mee in onderstaande uitwerking.

Onze ambitie is om voor de gebouwde omgeving middels energiebesparing en kleinschalige energieopwekking tenminste 25% CO_2-emissiereductie te realiseren in 2030, ten opzichte van 2015. Waarbij we ernaar streven dat in 2030 op 70% van de geschikte daken gemiddeld tien panelen zijn geplaatst.

3.2 Uitgangspunten

We ontwikkelen een RES voor CO_2-emissiereductie d.m.v. energiebesparing en duurzame energieopwekking (met gebouw-gebonden zonnepanelen). In de aanpak zullen de doelgroepen zoveel mogelijk integraal benaderd worden voor zowel energiebesparing als duurzame energieopwekking.

Financiële, technische en maatschappelijke haalbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde.

We richten ons op energiebesparing en opwekking van duurzame energie bij de volgende doelgroepen: commercieel vastgoed, maatschappelijk en publiek vastgoed alsmede woningen van particuliere eigenaren, woningcorporaties, particuliere verhuurders en VvE's.

Wij richten ons ook op de bedrijven en instellingen waarvoor de informatie- en energiebesparingsplicht conform het Activiteitenbesluit milieubeheer geldt.

Op basis hiervan formuleren we voor de RES-regio één gezamenlijke aanpak. We nodigen alle partijen uit om aan te haken en brengen hiervoor de benodigde capaciteit en middelen bij elkaar.

3.3 Waar staan we nu?

3.3.1 Reikwijdte van de aanpak van energiebesparing en kleinschalige opwek

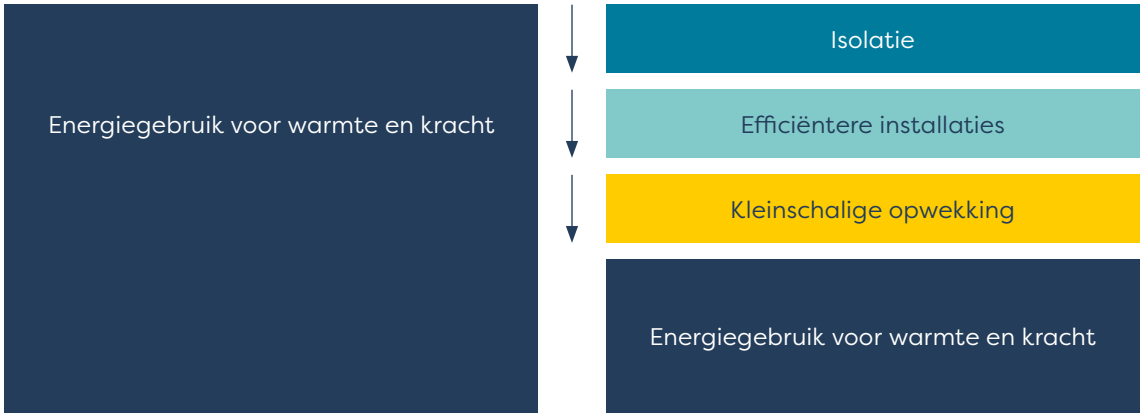
Energiebesparing door:

- Energiebehoefte reduceren (gedrag, gebruik en gebouwkwaliteit).
- Toepassing efficiëntere technieken en installaties voor productieprocessen.

Bij gebouwkwaliteit gaat het met name om de toepassing van isolerende maatregelen (vloer, spouwmuur, dak, ramen) en om energiezuinige verlichting en apparaten (verwarmingsinstallatie, ventilatie). Ook door aanpassing van gedrag (apparaten niet onnodig aan laten staan) en gebruik (bijvoorbeeld goede inregeling apparaten en aanwezigheidsdetectie) kan veel energie bespaard worden. Het gaat bij dit alles om 'no regret'- maatregelen die relatief weinig kosten en snel zijn terugverdiend (4 tot 10 jaar). Deze maatregelen zijn altijd nuttig, ook indien in een latere fase voor een warmtepomp of aansluiting op een warmtenet gekozen wordt.

Kleinschalige duurzame energieopwekking:

- Zonnepanelen op daken: installaties tot maximaal 15 kWp vermogen (circa 50 panelen).

Gebouwen en doelgroepen

Onder de gebouwde omgeving verstaan we de volgende gebouwen met bijbehorende doelgroepen (waarbij commercieel en publiek vastgoed is verdeeld volgens de Standaard Bedrijfsindeling SBI):

- Woningen
  - Particulier
  - Sociale huur
  - Commerciële huur
  - VvE's

- Publiek en maatschappelijk vastgoed
  - Openbaar bestuur (SBI O)
  - Onderwijs (SBI P)
  - Gezondheids- en Welzijnszorg (SBI Q)
  - Kunst, cultuur, sport en recreatie (SBI R)
  - Overige dienstverlening (SBI S)

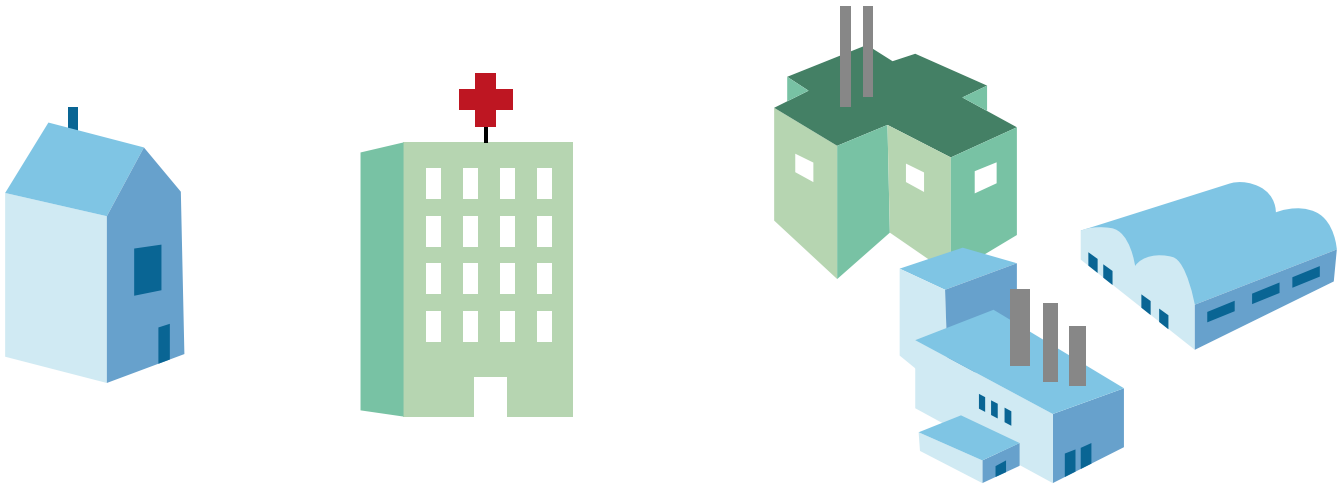
- Commercieel vastgoed
  - Groot- en detailhandel; reparatie van auto's (SBI G)
  - Vervoer en opslag (SBI H)
  - Logies-, maaltijd- en drankverstrekking (SBI I)
  - Informatie en communicatie (SBI J)
  - Financiële instellingen (SBI K)
  - Verhuur van en handel in onroerend goed (SBI L)
  - Advisering, onderzoek, specialistische, zakelijke dienstverlening (SBI M)
  - Verhuur van roerende goederen, overige zakelijke dienstverlening (SBI N)

Voor het bedrijfsleven focussen we op industrie en bedrijfsleven (SBI C) waarvoor de gemeenten bevoegd gezag zijn. Deze bedrijven zijn te verdelen in twee groepen:

- Vergunningplichtige bedrijven (type C en IPPC). Deze bedrijven bestrijken 7% van het totale bedrijvenbestand. Voor deze ruim 900 bedrijven geldt geen informatieplicht, maar gelden de in de vergunning opgenomen voorschriften ten aanzien van energie.
- Bedrijven die onder het Activiteitenbesluit Milieubeheer vallen (Type A en B). Deze kunnen verdeeld worden in twee subgroepen:
  - Bedrijven die meer dan 25.000 m3 gas of 50.000 kilowattuur (kWh) per jaar gebruiken. Voor deze bedrijven geldt de informatie- en realisatieplicht energiebesparing voor besparingsmaatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder. In lijn met het Klimaatakkoord wordt deze verplichting (waarschijnlijk per 2023) verbreed van energiebesparing naar CO_2-reductie.
  - Bedrijven die minder dan 25.000 m3 gas en minder dan 50.000 kWh per jaar verbruiken. Hiervoor geldt geen informatie- en realisatieplicht. Deze bedrijven kunnen wel worden gestimuleerd tot het nemen van energiebesparende maatregelen.

NB 1: Een deel van het commercieel vastgoed valt in de bedrijvencategorie A en B conform het Activiteitenbesluit Milieubeheer, en zal ook als zodanig worden behandeld.

NB 2: De zwaardere, vaak energie-intensieve industrie hoort niet bij de RES-aanpak omdat deze onder het bevoegd gezag van het Rijk en de Provincie Limburg vallen.

3.3.2 Energieverbruik gebouwde omgeving

In 2017 telde de gebouwde omgeving van Noord- en Midden-Limburg in totaal 264.514 objecten. Tabel 1 laat zien dat ruim 87% van deze gebouwen woningen zijn. De verhouding tussen woningen en niet-woningen is voor de regio hetzelfde als de rest van Nederland, circa 7:1.

Tabel 1 Voorraad woningen en niet-woningen, 2017

	Noord- en Midden Limburg	Nederland
Woningen	230.659	7.686.178
Niet-woningen	33.855	1.122.809
Totaal	**264.514**	**8.808.987**

Bron: CBS Statline 2017

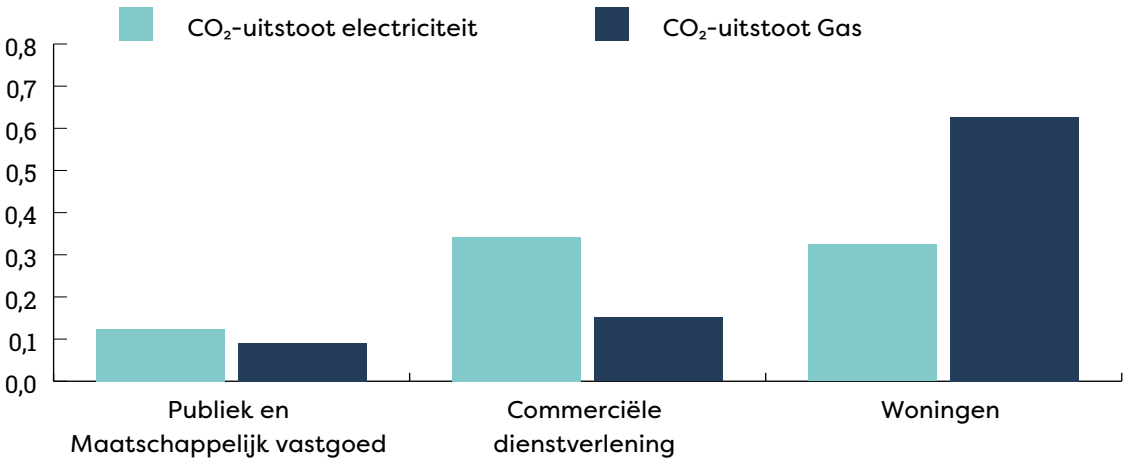
In Tabel 2 zijn de kwantitatieve gegevens van energiegebruik in terajoule (TJ) en CO_2-uitstoot in megaton (Mton) gegeven. De woningen zijn verantwoordelijk voor het grootste deel van het energiegebruik (63%) en de CO_2-uitstoot (57%) in de gebouwde omgeving. Ondanks het relatief beperkte aantal niet-woningen (33.855) zijn het publiek, maatschappelijk en commercieel vastgoed samen goed voor 43% van de CO_2-uitstoot voor de gebouwde omgeving.

Tabel 2 Energieverbruik en CO_2-uitstoot per doelgroep.

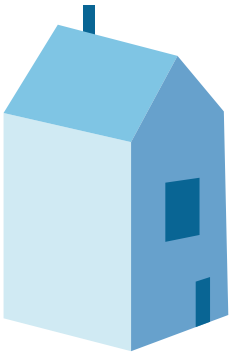
Doelgroep	Energieverbruik		CO_2 -uitstoot	
	TJ	**%**	**Kton**	**%**
Woningen	13.629	63%	951	57%
Publiek en maatschappelijk vastgoed	2.589	12%	215	13%
Commercieel vastgoed	5.394	25%	493	30%
Totaal	**21.612**	**100%**	**1659**	**100%**

Bron: CBS + Klimaatmonitor 2017

In Figuur 3 zien we de CO_2-uitstoot (door gas- en elektriciteitsgebruik) per doelgroep. Voor woningen komt een groot deel van de CO_2-uitstoot door het gasverbruik voor het verwarmen. Bij commercieel vastgoed komt een groot deel door elektriciteitsverbruik. Voor publiek en maatschappelijk vastgoed zijn er zowel objecten met hoog elektriciteitsverbruik als objecten met hoog gasverbruik. Dit laatste is te verklaren door de grote variatie in functies en gebruikersprofielen binnen het publiek en maatschappelijk vastgoed (bijvoorbeeld de categorie gezondheidszorg en scholen en de categorie kunst, cultuur, sport en recreatie).

Figuur 3: *CO_2-uitstoot gebouwde omgeving [Mton]*

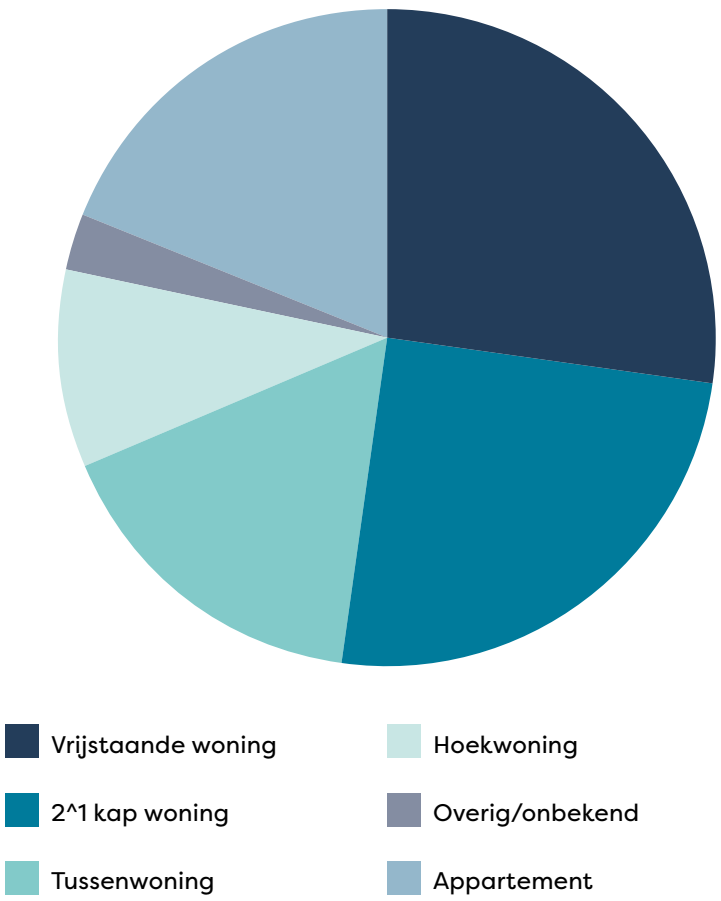
Woningen

Voor de ca. 230.700 woningen in Noord- en Midden-Limburg ligt per woning het energiegebruik en de CO_2-uitstoot gemiddeld hoger dan voor de gemiddelde woning in Nederland (Tabel 3). Dit is voornamelijk te verklaren door een gemiddeld grotere woning (22,1% groter vloeroppervlak) en het type woningen in de regio: meer dan de helft van de woningen is vrijstaand of een 2-onder-1-kap (Figuur 4). Ook het bouwjaar speelt een belangrijke rol in de energiebehoefte van woningen. In de regio heeft ca. 81% van de woningen een bouwjaar van vóór 1985 en ca. 19% een later (Figuur 5). Woningen van vóór 1985 zijn nauwelijks geïsoleerd, zodat er vaak nog veel energie te besparen is.

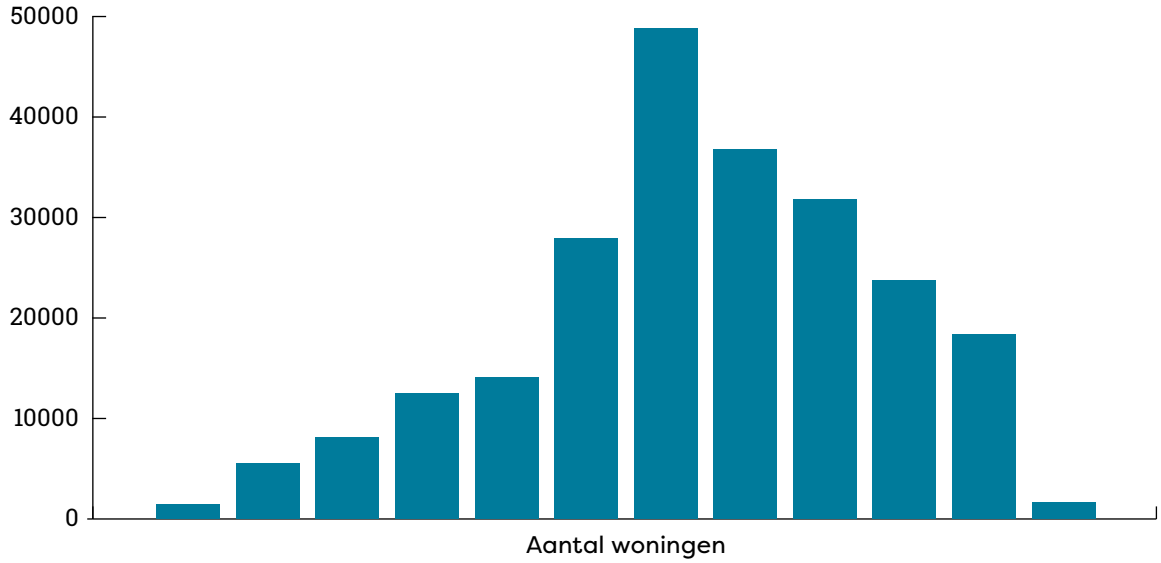
Tabel 3 CO_2-uitstoot woningen.

Gemiddeld per woning	CO_2-uitstoot [ton/jaar]
Nederland	3,486
Noord- en Midden Limburg	4,112
Verschil	+18%

Bron: RWS Klimaatmonitor (peiljaar 2017)

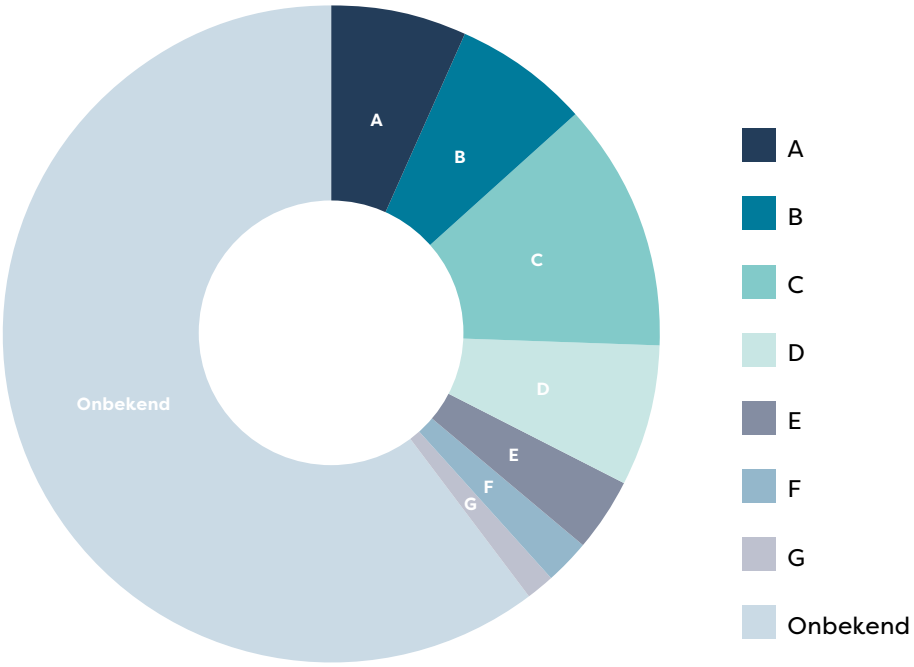

Figuur 4: *Verdeling type woningen Noord- en Midden-Limburg (bron: Woonmonitor 2018)*

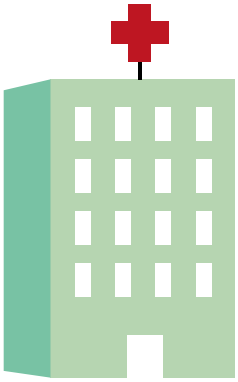

Figuur 5: *Bouwjaar woningen in Noord- en Midden-Limburg (Bron: CBS Statline 2017)*

Wat betreft de energielabels van de woningen valt op dat voor een groot deel van de woningen het energielabel onbekend is (Figuur 6). De hoogste labels A, B en C komen het meeste voor bij gecertificeerde huizen. Dit is te verklaren doordat het voor het verkopen en verhuren van huizen nu verplicht is een energielabel te hebben. Hierdoor zijn het vooral nieuwbouwwoningen die een energielabel hebben. Deze hebben een hoog label vanwege de energie- en isolatie-eisen uit het bouwbesluit.

Figuur 6: *Energielabels woningen Noord- en Midden-Limburg (Bron: Woonmonitor 2018)*

Publiek en maatschappelijk vastgoed

Tabel 4 geeft inzicht in het energieverbruik en de CO_2-uitstoot van de doelgroep publiek en maatschappelijk vastgoed. Dit laat het grootste gebruik zien in de sectoren gezondheidszorg en openbaar bestuur. Het openbaar bestuur heeft een relatief erg hoog elektriciteitsgebruik.

Tabel 4: Jaarlijks energiegebruik en CO_2-uitstoot van publiek en maatschappelijk vastgoed Noord- en Midden-Limburg

	Gasgebruik [m^3]	Elektriciteits-gebruik [kWh]	CO_2 uitstoot [Kton]
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen (SBI O)	9.638.000	80.317.000	54
Onderwijs (SBI P)	6.261.000	26.011.000	23
Gezondheids- en welzijnszorg (SBI Q)	21.386.000	100.838.000	84
Kunst, amusement en recreatie (SBI R)	7.791.000	49.370.000	36
Overige dienstverlening (SBI S)	5.458.000*	18.136.000	18
Totaal:	**50.534.000**	**274.755.000****	**215**

Bron: Klimaatmonitor 2017

* Geëxtrapoleerd van 2018 waarde

** Afwijking in de data: totaal komt 83.000 kWh lager uit dan opgegeven totaal voor de publieke dienstverlening door Klimaatmonitor

Commercieel vastgoed

Tabel 5 geeft inzicht in het energieverbruik en de CO_2-uitstoot van de commerciële sector. De detailhandel is verantwoordelijk voor veruit het grootste elektriciteitsgebruik. Dit komt door de grote hoeveelheid verlichting en bij supermarkten ook door de koeling. Verlichting is vaak verantwoordelijk voor bijna 70% van het primaire energiegebruik in winkels. Ook bij de categorie vervoer en opslag en de categorie informatie en communicatie is in verhouding het grootste deel van de energievraag voor elektriciteit. Bij logiesfunctie is het gasgebruik in verhouding het hoogst. Dit is te verklaren door de hoge vraag aan warm tapwater door bijvoorbeeld hotels.

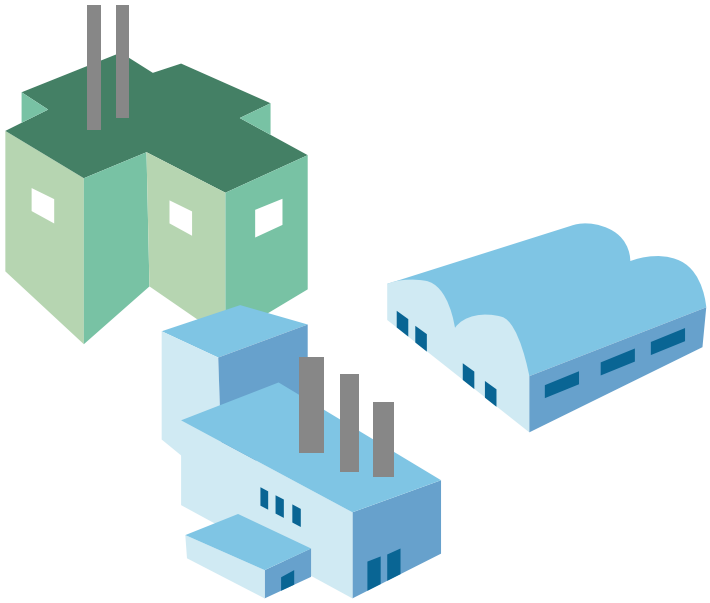
Tabel 5: Jaarlijks energiegebruik en CO_2-uitstoot van commercieel vastgoed Noord- en Midden-Limburg.

	Gasgebruik [m³]	Elektriciteits-gebruik [kWh]	CO_2 uitstoot [Kton]
Groot- en detailhandel, reparatie van auto's (SBI G)	31.012.000	328.606.000	204
Vervoer en opslag incl. railverkeer (SBI H)	8.251.000*	169.843.000	91
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking (Horeca, SBI I)	27.449.000*	119.613.000	103
Informatie en communicatie (SBI J)	1.692.000*	35.129.000	19
Financiële activiteiten en verzekeringen (SBI K)	Onbekend	37.101.000	24
Exploitatie van en handel in onroerend goed (SBI L)	3.889.000	25.411.000	18
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten (SBI M)	3.841.000	20.730.000	16
Administratieve en ondersteunende dienstverlening (SBI N)	4.078.000	22.981.000	18
Totaal:	**83.813.000**	**759.414.000**	**493**

*Bron: klimaatmonitor 2017, *2016*

3.3.3 Energieverbruik industrie/bedrijfsleven

Naast de gebouwde omgeving is het ook belangrijk dat het energiegebruik en daarmee de CO_2-uitstoot door bedrijven wordt verminderd. De energievraag van bedrijven betreft niet alleen gas en elektriciteit voor gebouw-gebonden energie, maar met name ook energie voor bedrijfs- en productieprocessen. Op basis van gegevens van de Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD-LN) is voor de middelgrote en kleine energiegebruikers (meestal behorend tot Activiteitenbesluit categorie B en A bedrijven) in Noord- en Midden-Limburg een CO_2-uitstoot van 1.150 Kton berekend.

3.3.4 Potentie voor energiebesparing en reductie CO_2-uitstoot

Potentie voor CO_2-emissiereductie door energiebesparing

Voor de verschillende doelgroepen hebben we het energiebesparingspotentieel bepaald op basis van ervaringscijfers en expert judgement. Voor de woningen is dit gedaan door de mogelijke besparingen in gasverbruik (met name isoleren, gedragsverandering en gebruikersinstellingen) in te schatten. Bij commercieel vastgoed is gekeken naar de impact van besparing op elektriciteitsgebruik (bijvoorbeeld ledverlichting en gebruikersinstellingen), en bij publiek en maatschappelijk vastgoed naar een mix hiervan. Hiervan afgeleid is de reductiepotentie voor CO_2-emissie.

Tabel 6 hieronder laat een mogelijke besparing zien van 32% voor de gebouwde omgeving en Tabel 7 een potentiële besparing voor het bedrijfsleven van 15%
.

Tabel 6 Overzicht potentie CO_2-reductie per doelgroep gebouwde omgeving Noord- en Midden-Limburg.

Doelgroep	Gerealiseerde CO_2-emissies [Kton]	Potentie % besparing	Potentie % besparing op totaal
Publiek en Maatschappelijk vastgoed	215	23%	**3%**
Commercieel vastgoed	493	23%	**7%**
Woningen	951	26%	**15%**
Kleinschalige opwekking	-	-	**7%**
Totaal	**1,659**		**32%**

Bron: CBS + Klimaatmonitor 2017

Tabel 7 Overzicht potentie CO_2-reductie bedrijfsleven Noord- en Midden-Limburg

Doelgroep	Gerealiseerde CO_2 emissies [Kton]	Potentie % Besparing
Bedrijfsleven	1,15	15%

Bron: gegevens van de RUD

Potentie voor CO_2-emissiereductie door kleinschalige energieopwekking

Kleinschalige opwekking met zonnepanelen richt zich op installaties tot maximaal 15 kWp. Dit zijn circa 50 zonnepanelen. In het algemeen gaat het om zonnepanelen op daken van woningen en andere kleinere gebouwen. De praktijk tot dusver leert dat het gemiddelde aantal panelen per woning ongeveer tien is. Het beschikbare geschikte dakoppervlak wordt daarmee niet volledig benut.

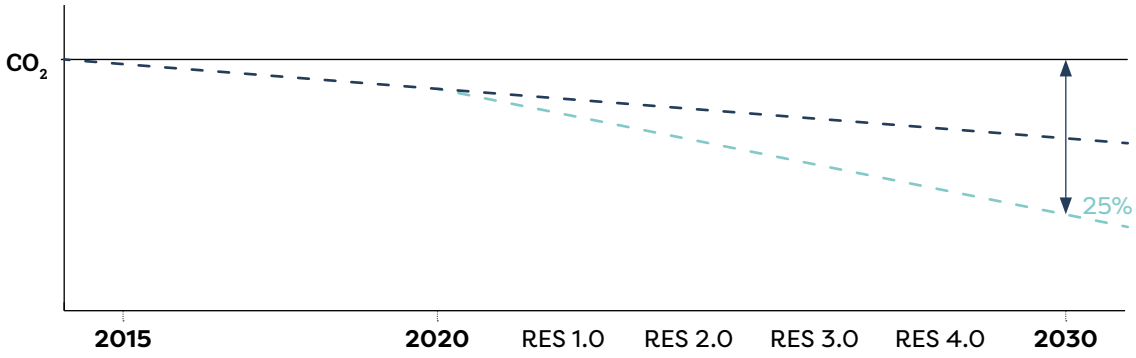
Het Nationaal Programma RES heeft voor de regio Noord- en Midden-Limburg tot 2030 een potentie voor kleinschalige zon-PV (zonnepanelen-projecten) berekend van 0,38 TWh. Dit zou leiden tot 10% besparing in CO_2-uitstoot. Gelet op de praktijk lijkt dit een overschatting te zijn. Daarom wordt een meer realistische doelstelling voor kleinschalige zon-PV voorgesteld: in 2030 zijn op 70% van de geschikte daken gemiddeld tien panelen geplaatst. Deze opwekking van duurzame elektriciteit levert dan in potentie een CO_2-emissiereductie van 7%.

NB: Vanuit het thema Grootschalige Energieopwekking wordt een aanpak voorgesteld voor het grootschalig benutten van daken van maatschappelijk en commercieel vastgoed (incl. bedrijven). Het gaat daarbij om zonnepanelen-projecten groter dan 15 kWp. In de uitvoering daarvan wordt zoveel mogelijk de combinatie gezocht met de hier uitgewerkte energiebesparing.

3.4 Hoe gaan we onze ambitie bereiken?

3.4.1 Versnelling nodig

Onze ambitie is om door middel van energiebesparing en kleinschalige energieopwekking tenminste 25% CO_2-emissiereductie te realiseren voor de gebouwde omgeving in 2030 ten opzichte van 2015. Het huidige verloop in het energiegebruik en de daaraan gerelateerde CO_2-emissie van de gebouwde omgeving laat sinds 2013 een daling zien. Deze daling verloopt echter niet snel genoeg om de ambitie in deze RES te realiseren. Er is een versnelling nodig, zoals indicatief is weergegeven in Figuur 7.

Figuur 7: *Schematische weergave van verloop afname CO_2-emissie en noodzakelijke versnelling*

3.4.2 Drempels slechten

Om deze versnelling bij de verschillende doelgroepen te behalen, kijken we per doelgroep waar het meeste verbruik / de meeste emissie is en hoe de meeste winst te halen is. Hierbij zien we een aantal drempels. De belangrijkste zijn:

- **Urgentie en verantwoordelijkheid:** bij veel doelgroepen bestaat een gebrek aan urgentiegevoel en verantwoordelijkheid voor eigen handelen. Er is bewustwording noodzakelijk voor de energie- en klimaatproblematiek en de mogelijkheid om zelf wat hieraan te doen;
- **Kennis:** bij doelgroepen is er gebrek aan enerzijds informatie en inzicht over aankomende veranderingen en anderzijds over de eigen mogelijkheden (technisch en financieel). Inzetten op duidelijke communicatie is daarom nodig. Dit kan door o.a. voorlichtingscampagnes, websites met energieloket, lokale ambassadeurs en parkmanagement voor bedrijventerreinen;
- **Uitvoerbaarheid:** als men al weet welke maatregelen men wil implementeren, dan zijn er vervolgens nog veel stappen nodig om van 'wat' naar 'hoe' te gaan. Denk aan complexe processen met betrekking tot wetgeving en vergunningen, technische installatie en financiering. Ontzorgen van de diverse doelgroepen in de processtappen is daarom nodig;
- **Eigenaarschap:** vaak is sprake van een splitsing tussen de eigenaar van een gebouw en de gebruiker. Zodoende komt het resultaat van de investering (besparing) bij de gebruiker terecht en niet bij de investeerder (de eigenaar). Andersom heeft de gebruiker vaak beperkte invloed op veranderingen en implementatie van maatregelen, waardoor hij vaak met hoge gebruikskosten blijft zitten;
- **Financiering:** maatregelen voor energiebesparing en zon-op-dak vragen om (vaak) aanzienlijke investeringen. Met name particuliere woningbezitters in de lagere inkomensklassen en kleinere MKB-bedrijven hebben weinig eigen investeringsvermogen voor duurzame maatregelen. Daarnaast is het voor diverse maatregelen niet mogelijk een sluitende businesscase op te stellen, vanwege hoge kosten en/of omdat de prijs die een (groot) gebruiker nu voor energie (per kWh of m3) betaalt relatief laag is.

Om deze drempels weg te nemen is een samenhangende benadering nodig. In de volgende paragrafen zijn per doelgroep instrumenten uitgewerkt die helpen bij het inzetten van de versnelling. Deze instrumenten vragen om extra kennis, capaciteit en investeringen, zowel van gemeenten als van de doelgroepen en overige belanghebbenden.

3.4.3 Samenwerken in RES-verband / cafetaria model / monitoring

De overheden (gemeenten, Provincie, Rijk), alsmede diverse non-gouvernementele organisaties (NGO's), koepel- en brancheorganisaties en andere partijen hebben de afgelopen jaren instrumenten ontwikkeld en capaciteit ingezet om de verduurzaming van de gebouwde omgeving en andere doelgroepen te stimuleren. Daarbij is soms samengewerkt, maar ook zijn veel acties en instrumenten vanuit de individuele organisaties ontwikkeld en uitgevoerd. Hoewel deze wel leiden tot resultaat (er is een afname van energiegebruik en CO_2-uitstoot, zie Figuur 7), is onduidelijk of en in welke mate deze inzet efficiënt en daadwerkelijk effectief is. Monitoring (zeker van effecten) en evaluatie vindt beperkt plaats.

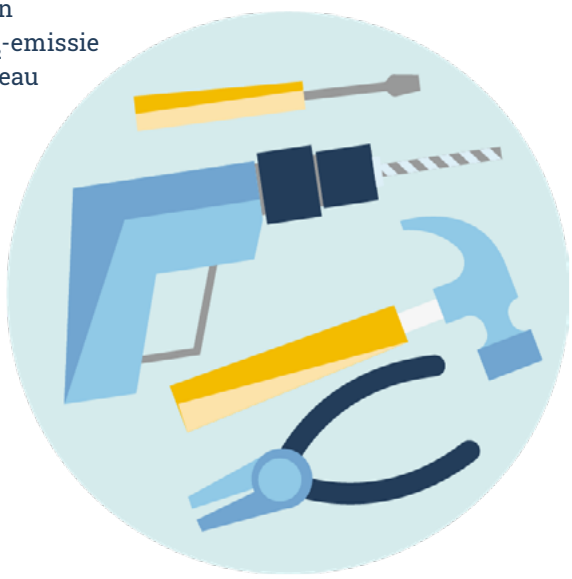
In RES-verband wordt daarom voor de diverse doelgroepen een aanpak (ontzorgingsprogramma) met een palet van acties en instrumenten voorgesteld waaraan gemeenten, Provincie en Waterschap kunnen deelnemen. Zij kunnen de hele aanpak overnemen, maar ook onderdelen daarvan.
Zo ontstaat een soort 'cafetaria-model'.

Deelname aan alle acties is dus geen verplichting; er kan ook voor gekozen worden zelfstandig zaken te blijven organiseren en uitvoeren. De aanname is echter dat door zoveel mogelijk eenzelfde aanpak te volgen, samen te werken en geen eigen lokale instrumenten te ontwikkelen, de beoogde energiebesparing c.q. CO_2-reductie efficiënter en effectiever gerealiseerd kan worden. Efficiënter doordat kennis, capaciteit, ontwikkel- en uitvoeringskosten gedeeld kunnen worden, waarbij ambtelijke organisaties worden ontzorgd. Effectiever omdat op een groter schaalniveau instrumenten gerichter kunnen worden ingezet.

Om de voortgang van de besparingsaanpak te volgen, gaan we in RES-verband monitoren, evalueren en periodiek rapporteren over:

- **Input:** de inzet van instrumenten, capaciteit en financiële middelen op regionaal- en gemeentelijke niveau;
- **Output:** de uitvoering en voortgang van acties, projecten e.d. op regio- en gemeentelijke niveau;
- **Outcome / effect:** de resultaten in termen van (verloop van) energiegebruik en CO_2-emissie op gemeentelijk en regionaal (RES-) niveau

Op basis van de voorgaande punten worden effectiviteit en efficiëntie van de verschillende instrumenten en de vooruitgang per gemeente en op RES-niveau geëvalueerd en gerapporteerd, ten behoeve van de volgende RES (2.0).

3.4.4 Ontzorgingsprogramma energiebesparing (en zonnepanelen op dak) per doelgroep

Figuur 8: *Drie hoofdgroepen binnen het ontzorgingsprogramma*

Woningen

Wat willen we bereiken?	Meer urgentiegevoel en kennis over handelingsperspectief energietransitie bij inwoners. Meer en snellere implementatie van maatregelen voor energiebesparing en kleinschalige opwekking. Focus op woningen die vóór 1985 gebouwd zijn en/of woningen met energielabel C of slechter.

Onze strategie op het gebied van woningen is onderverdeeld in twee groepen: particuliere woningeigenaren (inclusief kleine particuliere verhuurders en VvE's) en woningcorporaties (sociale huur).

Particuliere woningeigenaren

De 'klantreis' (zie Figuur 9 verderop) maakt het ontzorgingsproces voor woningbezitters inzichtelijk. De klantreis is een conceptuele beschrijving van de werkelijkheid en geeft de stappen weer die een woningbezitter doormaakt van begin tot einde. In de praktijk zal niet iedere inwoner precies langs alle fases gaan. Sommige inwoners willen geïnspireerd worden, andere willen hulp bij het kiezen van een leverancier. De klantreis geeft aan op welk moment een instrument inspeelt op de vragen en behoeften van de woningbezitter. Zo zal hij in de beginfase

vooral geïnspireerd worden door een ambassadeur/coach. De ervaring is immers dat de meeste woningbezitters in deze fase niet zelf actief op zoek gaan naar informatie.

Uit een door ons uitgevoerde SWOT-analyse van diverse aanpakken gericht op de burger c.q. particuliere woningbezitter is naar voren gekomen dat de combinatie van een digitaal energieloket met backoffice, lokale ambassadeurs/coaches en professionele energieadviseurs de beste middelen zijn om inwoners te enthousiasmeren, te informeren en te adviseren.

Over nut en noodzaak van fysieke 'voorbeeldwoning energie/duurzaamheid' zijn de meningen verdeeld. Er is of was reeds een aantal van dergelijke voorbeeldwoningen in de regio (o.a. de Woning van Morgen in Venlo). Daarnaast is in Parkstad Limburg de Woonwijzerwinkel en in Maastricht het EnexisHuis. Méér voorbeeldwoningen in de regio bieden daarom nauwelijks meerwaarde. Een mobiele 'winkel', die bijvoorbeeld gemeenten bezoekt tijdens marktdagen, kan wél voldoende meerwaarde bieden. Er zijn diverse partijen die dit reeds aanbieden, o.a. het Duurzaam Bouwloket (zie hierna).

Klantreis

Figuur 9: *Klantreis woningeigenaar*

Digitaal loket

Een digitaal loket is voor de meeste mensen toegankelijk, maar het komt niet vanzelf naar de inwoner toe. Het doel van het loket is:

- Duidelijk, transparant en up to date informatie bieden over nut en noodzaak van de energietransitie en de mogelijkheden van ieders eigen bijdrage (gedrag en technisch).
- Leiderschap en goede voorbeelden een podium geven om anderen te inspireren en laten leren.
- Informeren over wettelijke regelgeving en over bestaande instrumenten, zoals Zonnekaart Limburg, de provinciale lening Duurzaam Thuis, het Nationaal Warmtefonds of andere financiële instrumenten.

Een digitaal loket met backoffice bestaande uit deskundige adviseurs, zoals het Duurzaam Bouwloket, biedt het voordeel dat iedereen er terecht kan met vragen. Het is interactief en geeft de bezoeker deskundig en up-to-date informatie en advies. Voordeel is ook dat gemeenteambtenaren worden ontlast met vragen van burgers, en zelf ook bij de backoffice terecht kunnen met hun eigen vragen.

Om het digitaal loket tot een succes te maken, zijn de volgende aspecten van belang:

- Koppel het digitale loket aan de gemeentelijke website, zodat het goed vindbaar is en er een 'couleur locale' kan ontstaan, zodat het voor de inwoner als 'iets van de gemeente' direct herkenbaar is. Koppel ook goede voorbeelden uit de eigen gemeente aan het loket.
- Maak de backoffice professioneel en goed bereikbaar, zodat het als persoonlijk en deskundig ervaren wordt.
- Zorg ervoor dat de medewerkers van de backoffice altijd op de hoogte zijn van actuele informatie uit de gemeente.
- Zorg dat het loket objectieve informatie en onafhankelijk advies geeft.
- Geef regionale bedrijven een plek op het digitale loket, zodat lokale, duurzame bedrijvigheid gestimuleerd wordt.
- Koppel andere thema's aan het loket, zoals de circulaire economie en klimaatadaptatie, zodat de inwoner de relatie tussen deze thema's begrijpt.
- Verstrek daarnaast vanuit het digitale loket periodiek doelgerichte informatie via gemeentelijke bladen. Ook periodieke themagerichte acties (publiekscampagnes) over mogelijkheden van energiebesparing, kosten en financieringsmogelijkheden verdienen de aandacht.

De kosten van deelname aan een digitaal loket met backoffice zijn per gemeente €5.000 tot €9.500 per jaar, afhankelijk van de grootte van de gemeente. Een digitaal loket (= alleen website) zonder backoffice kost €3.000 tot €5.000 per jaar per gemeente. In dit geval zal meer ambtelijke capaciteit nodig zijn voor het beantwoorden van vragen van burgers, organisaties en bedrijven en het bijhouden van ontwikkelingen (o.a. regelgeving en energiefondsen)

Coaches of ambassadeurs

Ambassadeurs of coaches zijn vaak inwoners met positieve praktijkervaring of leden van een lokale energiecoöperatie. Zij kunnen hun ervaringen delen met andere burgers en bedrijven. Een ambassadeur/coach kan zijn eigen verhaal vertellen en kan daarmee op een laagdrempelige manier enthousiasmeren en inspireren. Een ambassadeur/coach is echter geen professioneel adviseur en zal dus minder inhoudelijk deskundig zijn. Voor meer technisch en of financieel advies moet de inwoner bij het loket of de adviseur zijn.

Ambassadeurs/coaches kunnen per gemeente georganiseerd worden, maar kunnen ook in een netwerk over gemeentegrenzen heen opereren. In alle gevallen is het van belang dat zij contact met elkaar en met de gemeenten houden. Als RES-regio kan dit voor de gemeenten samen worden georganiseerd via een regionaal platform zoals het SELL (Servicepunt Energie Lokaal Limburg). Maar een gemeente kan dat ook individueel regelen, bijvoorbeeld als onderdeel van het digitale loket.

Energieadviseurs

Een adviseur geeft onafhankelijk, professioneel en persoonlijk advies. Dit advies is arbeidsintensief en dus zijn er meer kosten aan verbonden. Adviseurs kunnen dan ook het beste gericht worden ingezet op een specifiek gebied of doelgroep. Mede omdat gekwalificeerde energieadviseurs schaars zijn en om kostenefficiënt te werken, wordt het volgende aanbevolen:

- Maak een pool van regionale professionele adviseurs zodat inwoners weten waar ze betrouwbaar en professioneel advies kunnen krijgen. Stem dit ook af met energiecoöperaties, die als ambassadeur/coach kunnen optreden.
- Adviseurs uit eigen regio zijn een pré voor persoonlijke benadering en herkenbaarheid. Borg wel de klantgerichtheid, deskundigheid en onafhankelijkheid van de adviseurs in de pool.
- Zet adviseurs gericht in. Bij woningen die vóór 1985 gebouwd zijn en veelal energielabel C of slechter hebben, is in verhouding tot de kosten relatief de meeste energiebesparing te realiseren. De inzet van adviseurs moet daarom vooral gericht worden op wijken waar veel oudere woningen staan. Daarnaast kan ook met banken, makelaars en notarissen worden afgesproken dat zij kopers van bestaande woningen wijzen op energiebesparing, de mogelijkheid van zonnepanelen en gebruik maken van een energieadviseur.

De kosten voor een deskundig professioneel energieadvies, waarbij de klant ook geholpen wordt met aanvragen en beoordelen van offertes en evt. een oplevercontrole plaatsvindt, bedragen ca. €500,- per klant. Gemeenten kunnen overwegen om een deel van deze kosten voor de inwoners te vergoeden (mogelijk d.m.v. RRE-subsidie). Daarnaast zal het door gemeenten gezamenlijk inrichten van een adviseurspool capaciteit besparen voor aanbesteding. Dan kan er waarschijnlijk een beter uurtarief worden bedongen. Door samen te werken ontstaat voor de deelnemende gemeenten flexibiliteit in de inzet van de adviseurs.

Woningcorporaties

Woningcorporaties hebben hun eigen doelstellingen en aanpak m.b.t. energie-transitie en verduurzamen van hun sociaal woningbezit. De aanpak is veelal afgestemd op de meerjarige onderhoudsprogramma's, maar er bestaan ook mogelijkheden voor verduurzaming bij wisseling van bewoners en evt. op aanvraag (m.n. voor zonnepanelen).

Omdat woningcorporaties veel ervaring opdoen met verduurzaming, is het aan te bevelen dat zij hun kennis onderling delen. Hiervoor zou het provinciaal netwerk van de woningcorporaties gebruikt kunnen worden of een aparte Community of Practice opgericht kunnen worden. Hieraan kan ook een vertegenwoordiging vanuit de RES en/of gemeenten deelnemen Zo kunnen tijdig eventuele plannen voor de warmtetransitie en aardgasvrije wijken gedeeld worden, zodat corporaties daarop kunnen inspelen met hun verduurzamingsplannen. Om dit te concretiseren bevelen wij aan dat vanuit de RES (evt. gemeenten apart) met de relevantie woningcorporaties:

- prestatie- en resultaatafspraken worden gemaakt over (de mate en omvang van) de verduurzaming van de sociale huurwoningen. Verduurzaming tot minimaal B-label zou daarbij de ondergrens moeten zijn;
- afspraken worden gemaakt over uitwisseling van informatie en kennis m.b.t. verduurzaming en plannen betreffende warmtetransitie (bijv. plannen voor aardgasvrije wooncomplexen).

Publiek en maatschappelijk vastgoed

Wat willen we bereiken?

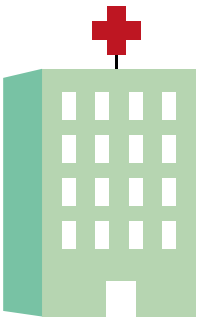
Overheden geven het goede voorbeeld met verduurzamen van publiek / gemeentelijk vastgoed:

Toepassen van de sectorale routekaarten maatschappelijk vastgoed en opstellen vierjaarlijkse portefeuille-routekaarten voor de diverse soorten maatschappelijk vastgoed. (zie voor uitleg volgende pagina)

In 2023 voldoen alle overheidsgebouwen aan de wettelijke verplichtingen: tenminste energielabel C en alle energiemaatregelen treffen met een terugverdientijd ≤ 5 jaar. Verder zijn alle overheidsgebouwen met daarvoor geschikte daken voorzien van zonnepanelen.

Aanvullende ambitie publiek vastgoed: ook energiemaatregelen treffen met een terugverdientijd ≤ 15 jaar.

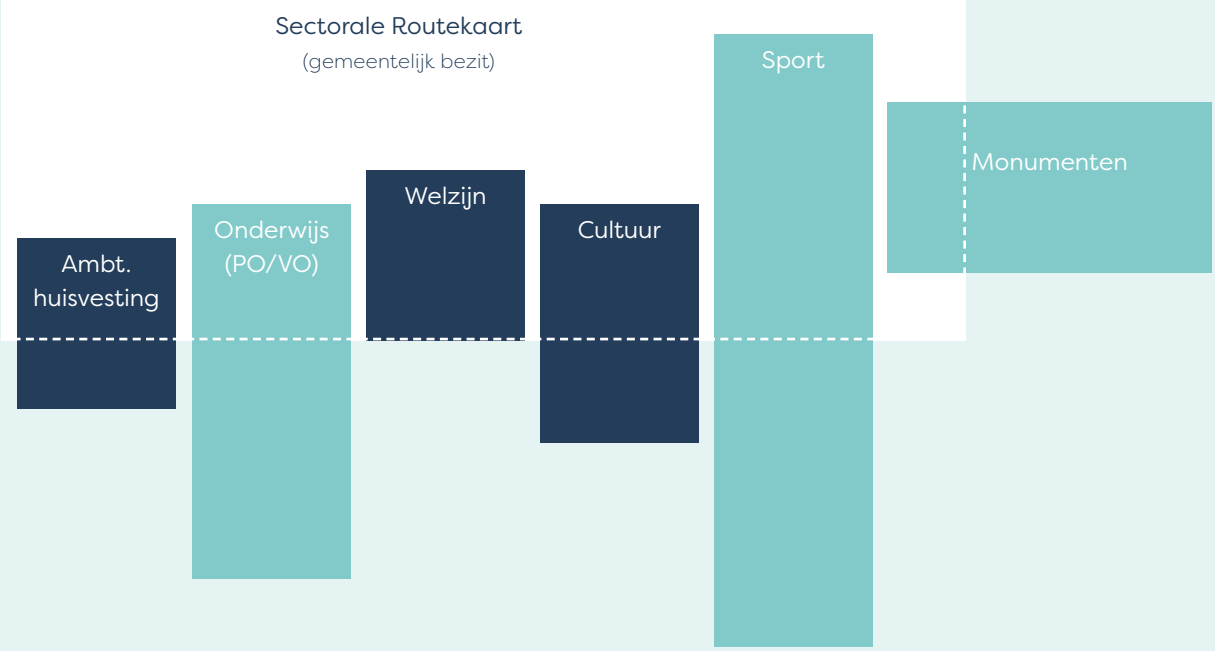
In 2030 zijn alle overige maatschappelijk vastgoedgebouwen met daarvoor geschikte daken voorzien van zonnepanelen.

Voor bestaand maatschappelijk vastgoed is een aantal verplichtingen van toepassing: in 2023 dienen alle overheidsgebouwen tenminste energielabel C te hebben, moeten energiemaatregelen met een terugverdientijd met minder of gelijk dan vijf jaar worden getroffen, en waar mogelijk worden zonnepanelen aangebracht op daken. (NB: zie verderop m.b.t. wijziging regelgeving vanaf 2023)

Mede vanuit de voorbeeld- en aanjaaggedachte is het belangrijk dat voor het gemeentelijk/publiek vastgoed verduurzamingsplannen worden opgesteld en daarvoor financiële middelen worden gereserveerd/vrijgemaakt. Ook voor het maatschappelijk vastgoed, met een breed scala aan doelgroepen en eigenaren, dient de slag van energiebesparing en zonnepanelen gemaakt te worden.

Kenmerkend voor het publieke en maatschappelijke vastgoed is dat in veel gevallen niet duidelijk is wie de eigenaar van het gebouw is: vaak is de gebruiker een andere partij dan de eigenaar. Gemeenten zijn vaak de gebouweigenaar van (basis)scholen, sportaccommodaties, gemeenschapshuizen en monumenten, terwijl andere partijen ze gebruiken (Figuur 10). De verantwoordelijkheid voor investeringen voor verduurzaming ligt bij de eigenaren. Maar de gebruikers genieten vaak het voordeel van de lagere energierekening. Daarom moeten ook goede afspraken gemaakt worden over welke partij investeert, welke partij verantwoordelijk is voor beheer en onderhoud en wie het financieel voordeel verwerft.

Figuur 10: *Maatschappelijk vastgoed binnen de invloedssfeer van gemeenten*

Routekaarten

In het Klimaatakkoord hebben twaalf maatschappelijk vastgoedsectoren (Rijksvastgoedbedrijf, gemeenten, provincies, politie, onderwijs (PO en VO, MBO, HBO en WO), zorg- en sportvastgoed en monumenten) afgesproken ieder een sectorale routekaart op te stellen. Eigenaren van maatschappelijk vastgoed moeten binnen de kaders van 'hun' sectorale routekaart een eigen vierjaarlijkse portefeuilleroutekaart maken. Voor gemeentelijk vastgoed heeft de VNG de Sectorale Routekaart Maatschappelijk Vastgoed gelanceerd, die een opmaat vormt voor het opstellen van portefeuilleroutekaarten door individuele gemeenten. Ook voor scholen, sport, zorg en monumenten zijn de sectorale routekaarten gepubliceerd. In de cultuursector is het landschap divers. Hier bestaat het

vastgoed onder meer uit bibliotheken, musea en theaters. Vanwege deze diversiteit is er voor deze categorie geen algemene sectorale routekaart opgesteld.

Toepassing van de portefeuilleroutekaarten is een grote kans voor vastgoedmedewerkers om de verduurzaming van het vastgoed veel concreter te maken. Er moet een plan op tafel worden gelegd waarin voor de komende vier jaar projecten zijn geselecteerd die tot (bijna) energie-neutrale gebouwen moeten leiden. De 'slimme selectie' van gebouwen die in de portefeuilleroutekaart komen hangt nauw samen met het vastgoedbeleid. Er is namelijk een langetermijnperspectief nodig waarin een brede afweging plaatsvindt op portefeuilleniveau. Afstemming met MJOP's (meerjaren-onderhoud programma's) en het accommodatiebeleid (welke gebouwen blijven voor langere termijn in gebruik) is noodzakelijk.

Publiek/gemeentelijk vastgoed

Het is de bedoeling dat gemeenten op basis van de Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed de eigen opgave in beeld brengen en de wijze waarop zij de verduurzaming gaan realiseren. De eigen portefeuilleroutekaart bevat naast een strategie ook een uitvoeringsplan voor de korte termijn van vier jaar, inclusief de benodigde investering.

De RES biedtj hiervoor aanpakken en instrumenten waarmee de gemeenten, in overleg met de gebruikers, aan de slag kunnen:

- **Toepassen van de Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed.**
  Recent is ook de Leidraad verduurzamen gemeentelijk vastgoed verschenen, die een stappenplan bevat met praktijkvoorbeelden voor verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.
- **Deelnemen van gemeenten tot 25.000 inwoners aan het provinciaal ontzorgingsprogramma voor maatschappelijk vastgoed.**
  Voor de RES-NML betekent dit concreet dat zeven van de vijftien gemeenten hierop aanspraak kunnen maken. Zie de nadere toelichting verderop.
  NB: Een gelijksoortige aanpak kan vanuit de RES-samenwerking ook worden opgezet voor de grotere gemeenten.
- **Inrichten van een Community of Practice voor verduurzaming gemeentelijk vastgoed.**
  Hierin worden, al dan niet ondersteund door professionele partijen, kennis en ervaringen gedeeld over investeringsopgaven en de uitvoering (business cases, financiering + FTE's), efficiënter gebruik van gebouwen (integratie accommodatiebeleid en verduurzamingsopgave), samenwerken binnen de gemeentelijke organisatie en besluitvorming.
- **Toepassen van een (gezamenlijk) energiemonitoringssysteem.**
  Om goed inzicht te hebben in het eigen vastgoed, energieverbruik en vooruitgang van de verduurzamingsopgave, is een energiemonitoringssysteem essentieel. Dit biedt de volgende voordelen: inzicht in 'laaghangend fruit'-maatregelen, sturing op duurzamer gedrag gebruikers, betere gebouw-inregeling en ontzorgen van de facilitaire dienst in facturatie van energiekosten en bijhouden/voorkomen van onnodige aansluitingskosten. Hiermee is snel zowel financiële winst als energiebesparing te realiseren.
- Desgewenst kan een financieel model / regeling ontwikkeld worden voor het verrekenen van het kostenvoordeel voor de gebruiker met de investeringen door de eigenaar.

Wijziging regelgeving

Vanaf 2023 gaat de wet- en regelgeving op basis van de Omgevingswet wijzigen. Dat betekent dat op basis van het dan geldende 'Besluit bouwwerken leefomgeving' de gebouweigenaar verantwoordelijk wordt voor de energie-'performance' van het gebouw (dit geldt m.n. voor maatschappelijk en commercieel vastgoed). De gebruikers die een zgn. milieubelastende activiteit uitvoeren, zullen op basis van het 'Besluit activiteiten leefomgeving' verantwoordelijk zijn voor de energieprestatie van de processen in dat gebouw. Dit kan ook betekenen dat de dienst Bouw- en woningtoezicht extra energietaken krijgt of dat deze taken expliciet bij de RUD-LN moeten worden neergelegd. Overigens krijgen gemeenten dan de bevoegdheid om eigen regels vast te stellen voor de energiebesparingsplicht bij milieubelastende activiteiten (bijv. een andere grens voor de terugverdientijd van verplichte maatregelen), of een andere grens voor de omvang van het energiegebruik (nu bijv. 50.000 kWh/j). Het is aan te bevelen om dit op termijn in RES-verband (liefst provinciaal) uit te werken om voor gemeenten en regio's een gelijk speelveld te behouden.

Overig maatschappelijk vastgoed (onderwijs, zorg, sport, cultuur)

Ook de eigenaren van ander maatschappelijk vastgoed moeten aan de slag met verduurzaming. Bij voorkeur worden hiervoor de sectorale routekaarten toegepast. Die worden uitgewerkt in portefeuille-routekaarten en vierjaarlijkse plannen van aanpak met projecten die tot energiebesparing (en duurzame opwek) leiden. Ook hier moet de verbinding gelegd worden met het accommodatiebeleid.

Evenals de kleinere gemeenten kunnen ook maatschappelijk vastgoedeigenaren met een beperkt aantal gebouwen gebruik maken van het provinciaal ontzorgingsprogramma. Voor de uitvoering van dit ontzorgingsprogramma is samenwerking met de RES-regio's en gemeenten van groot belang.

Provinciaal ontzorgingsprogramma kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren

Door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is de 'Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed' ter beschikking gesteld en via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) aangeboden aan de provincies. Deze regeling voorziet in het verstrekken van specifieke uitkeringen aan provincies van ten hoogste € 2 miljoen per provincie voor het ontzorgen van minimaal 100 kleine maatschappelijke vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van de gebouwen die zij in eigendom hebben. Deze middelen zijn begin 2021 beschikbaar via een specifieke uitkering aan de provincie, zodat begin 2021 gestart kan worden met het ontzorgingsprogramma. De middelen dienen vóór 1 januari 2024 uitgezet te zijn. RVO zal de provincies ondersteunen gedurende de gehele looptijd van het programma.

In totaal zijn er in heel Limburg circa 295 kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren met circa 695 gebouwen. Het streven is om minimaal

100 eigenaren met circa 287 gebouwen te ondersteunen middels het ontzorgingsprogramma. Met ontzorgen wordt bedoeld het begeleiden bij het verduurzamen van hun gebouwen. Dat gaat van bewustwording, enthousiasmeren, energieadvies, businesscase opstellen en financieel advies tot de aanbesteding van de duurzaamheidsmaatregelen (energiebesparing en zonnepanelen op dak). Het provinciaal ontzorgingsprogramma stimuleert ook vraagbundeling en het delen van opgedane kennis en ervaring met het Kennis en Innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Aanvullend op de provinciale ontzorgingsprogramma's zal RVO een landelijk ondersteuningsprogramma inrichten, waarbij het Kennis- en Innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed zal worden betrokken. Hiermee wordt beoogd om het verduurzamingsproces van kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren in beeld te brengen en waar mogelijk te standaardiseren.

Bedrijven en commercieel vastgoed

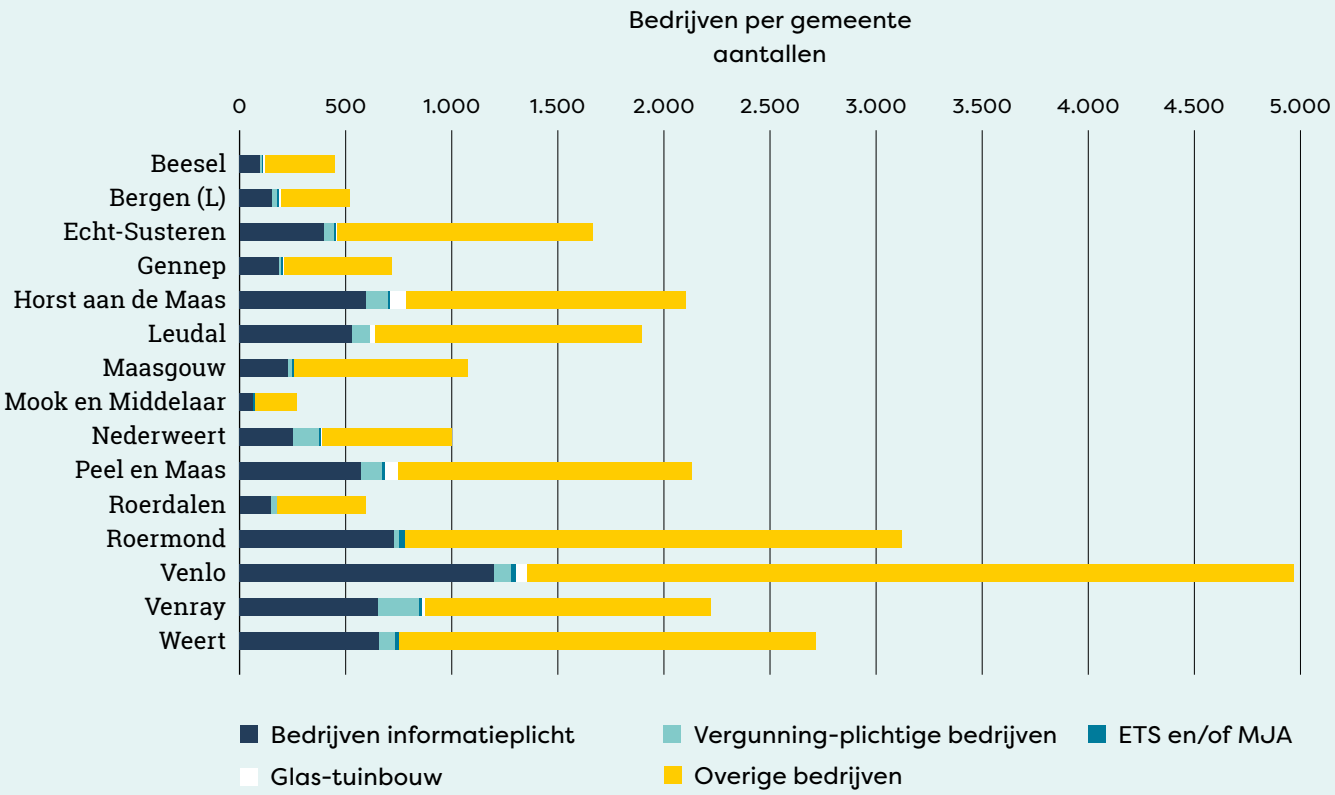
Wat willen we bereiken?	Bedrijven voldoen aan de informatieplicht cf. Activiteitenbesluit Wm (t.z.t. Besluit activiteiten leefomgeving): melden energiegebruik en energiemaatregelen. Bedrijven met elektriciteitsgebruik ≥50.000 kWh/j of gasgebruik ≥25.000 m3/j implementeren maatregelen met een terugverdientijd (TVT) ≤ 5 jaar. Daarbij maken ze gebruik van de erkende maatregelen-lijsten. Bedrijven met een kleiner energiegebruik implementeren zoveel mogelijk maatregelen met een terugverdientijd van ≤ 5 jaar. Bedrijven met geschikte daken benutten deze zoveel mogelijk voor duurzame energieopwekking met zonnepanelen.

Energiebesparing bedrijven via wettelijk VTH-instrumentarium

De RES-regio Noord en Midden-Limburg kent veel bedrijven van diverse omvang en vallend onder diverse wettelijke verplichtingen (Figuur 11).

De overheid heeft voor energiebesparing door bedrijven wetgeving vastgesteld en op basis hiervan voor (19) bedrijfstakken 'erkende maatregelenlijsten' opgesteld. Het gaat o.a. om de implementatie van het Activiteitenbesluit wet milieubeheer en de Energie Efficiency Richtlijn. De gemeenten en de RUD-LN (Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord) zijn als bevoegd gezag aangewezen voor toezicht en handhaving van met name de middelgrote en kleine energiegebruikers. De energievraag van de bedrijven betreft niet alleen gas en elektriciteit voor het verwarmen en verlichten van bedrijfsgebouwen, maar ook energie voor bedrijfsprocessen.

NB: Zie de opmerkingen op pagina 31 onder Wijziging regelgeving.

Figuur 11: *Verdeling van de diverse categorieën bedrijven over de gemeenten in de RES-regio*

Tabel 8: Aantal bedrijven per gemeente en informatieplicht energiebesparing (stand per 5 oktober 2020)

Gemeente	Aantal bedrijven (RvO)	Bedrijven informatieplicht	Informatieplicht ingediend	% ingediend	nog in te dienen	% nog in te dienen	vergunningplichtige bedrijven	ETS en/of MIA	Glas-tuinbouw	overige bedrijven
Beesel	445	100	32	32%	68	68%	9	6	4	326
Bergen (L)	517	150	42	28%	108	72%	29	5	15	318
Echt-Susteren	1.670	297	92	31	205	69%	55	4	0	1.314
Gennep	720	182	54	30%	128	70%	22	5	1	510
Horst aan de Maas	2.105	598	168	28%	430	72%	104	6	75	1.322
Leudal	1.896	530	150	28%	380	72%	87	2	15	1.262
Maasgouw	1.074	159	61	38%	98	62%	23	3	2	887
Mook en Middelaar	271	63	17	27%	46	73%	6	1	0	201
Nederweert	999	258	66	26%	192	74%	117	4	6	614
Peel en Maas	2.129	573	171	30%	402	70%	100	9	63	1.384
Roerdalen	598	99	39	36%	63	64%	29	0	2	468
Roermond	3.119	726	251	35%	475	65%	29	24	2	2.338
Venlo	4.970	1.199	366	31%	833	69%	80	26	53	3.612
Venray	2.224	655	187	29%	468	71%	191	12	14	1.352
Weert	2.721	660	186	28%	474	72%	78	17	3	1.963
Totaal	**25.458**	**6.249**	**1.879**	**30,1%**	**4.370**	**69,9%**	**959**	**124**	**255**	**17.871**

Voor veel bedrijven geldt de informatieplicht en besparingsplicht energie. Het toezicht houden op de uitvoering hiervan, evenals handhaving, behoort tot de basistaken van de RUD. Hieraan is tot enkele jaren geleden beperkte prioriteit en capaciteit gegeven. Ondanks dat vanuit ministerie (EZK), RVO en RUD de afgelopen jaren bedrijven zijn gewezen op hun informatieplicht, heeft per oktober 2020 pas ca. 30 % van de bedrijven voldaan aan de informatieplicht. Landelijk heeft ca. 50% van de bedrijven voldaan. Als vervolgactie is heeft de RUD-LN de bedrijven wederom gewezen op het niet voldoen aan de informatieplicht. Op de niet-melders is tot dusver geen verdere actie ondernomen, omdat dit vooralsnog niet is opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de RUD.

Uit controles door de RUD is bij 90-95% van de bedrijven gebleken dat op het gebied van energie iets niet in orde is. Dit geldt zowel voor vergunningplichtige als informatieplichtige bedrijven. Bijvoorbeeld de melding komt niet overeen met de werkelijke situatie, er is geen plan van aanpak voor nog uit te voeren maatregelen, het bedrijf moet voldoen aan de EED-richtlijn, of het energiebesparingsonderzoek is ouder dan vier jaar. Hieruit blijkt dat bedrijven problemen ervaren bij de informatieplicht en de verplichte energiebesparing. Voorlopige conclusies zijn dat het urgentiegevoel er wel is bij veel bedrijven, maar dat ze door gebrek aan kennis niet weten waar ze moeten beginnen met energiebesparing en dat ze niet op de hoogte zijn van financieringsmogelijkheden.

Gelet op de bijdrage van bedrijven aan het energiegebruik en de CO_2-uitstoot, is er meer aandacht, toezicht en handhaving nodig m.b.t. energiebesparing door bedrijven en organisaties met commercieel vastgoed. Als RES-gemeenten een gezamenlijke prioritering en aanpak ontwikkelen, zal er een duidelijke boodschap richting bedrijven uitgaan, waardoor deze meer initiatief moeten nemen voor energiebesparing.

Hiertoe worden de volgende acties geadviseerd:

- Betere communicatie, inzet van extra menskracht en financiële instrumenten door RVO, gemeenten, RUD-LN, LWV en MKB-Limburg. Hierdoor worden gebrek aan kennis en ontbrekend urgentiegevoel bij bedrijven verminderd.
- Bespreek nut/noodzaak, doelstelling en mogelijkheden van een wettelijke aanpak van energiebesparing door bedrijven in het AB en DB van de RUD-LN. Geef de RUD-LN opdracht voor toezicht en handhaving inzake energiebesparing, voor zover dit niet in reguliere opdracht van basistaken opgenomen is.
- Energiebesparing door de RUD-LN moet meer prioriteit krijgen in de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving door gemeenten. Deze extra inzet kan plaatsvinden via her-prioritering van de bestaande capaciteit of via inzet van extra capaciteit. Hiervoor bedoelde rijksmiddelen zouden daartoe moeten worden ingezet (NB: Sommige gemeenten doen dit nog niet). Het AB/DB RUD-LN dient hierover een besluit te nemen. De gemeenten zullen evenwel de beleidsmatige keuze hiervoor moeten maken.

De medewerkers van RUD-LN dienen voldoende uren beschikbaar te krijgen om ervaring op te doen en te kunnen voldoen aan de kwaliteitscriteria. De RUD dient daartoe een plan van aanpak uit te werken, waarin ook de benodigde capaciteit, kosten en (mogelijkheden voor) de aansturing van energiespecialisten zijn uitgewerkt. In dit plan moet de aanpak van vergunningplichtige en informatieplichtige bedrijven afzonderlijk worden uitgewerkt, met aandacht voor doelmatigheid (te bereiken energiebesparing c.q. CO_2-emissiereductie per ingezette capaciteit of geld). Dit betekent dat de RUD zich vooral moet focussen op bedrijven waar CO_2-winst te behalen valt. Dit zijn vaak bedrijven die nog weinig maatregelen hebben getroffen, of die veel energie gebruiken. Op basis daarvan kan een prioritering in de aanpak worden voorgesteld (bijv. focus op vergunningplichtige bedrijven, focus op de grootste energiegebruikers of focus op bedrijven met slecht naleefgedrag).

- Borg dat Rijksmiddelen uit de mei- en decembercirculaires, bestemd voor RUD-taken, daadwerkelijk beschikbaar komen als energiebudget voor de RUD-LN.

Ondersteuning MKB-bedrijven door koepelorganisaties

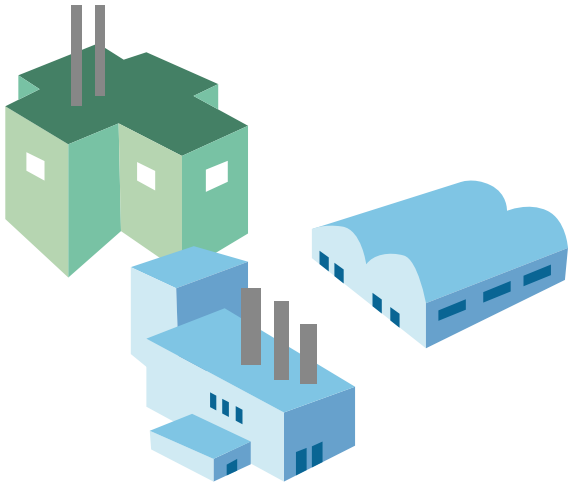
Stimulering en ondersteuning MKB-bedrijven door initiatieven vanuit koepelorganisaties

Wij verkennen met de Limburgse Werkgeversvereniging (LWV), MKB Limburg, bedrijventerrein organisaties welke ‘ontzorgingspakketten’ te ontwikkelen en aan te bieden zijn voor het Limburgse bedrijfsleven en verduurzaming van bedrijventerreinen. Veel MKB’ers zijn bereid om in energie- en duurzaamheidsmaatregelen te investeren. Enerzijds in onderlinge collectieve of coöperatieve afspraken over duurzame inkoop c.q. opwek van energie (bijv. zon-op-dak bij ondernemers op bedrijventerreinen), anderzijds om zelf initiatieven te ontwikkelen in de energietransitie. Wij willen deze bedrijven ondersteuning bieden vanuit toegevoegde waarde en – als dat nodig is - ook knelpunten in de uitvoering als gevolg van in de uitvoering van wet- en regelgeving aankaarten bij de rijksoverheid.

Diverse gemeenten zijn al gestart met projecten gericht op verduurzaming van bedrijventerreinen. Een aansprekend voorbeeld is Venlo, waar de bedrijvenorganisatie Ondernemend Venlo samen met LWV Parkmanagement en de gemeente Venlo het project Duurzame Bedrijventerreinen is gestart. Financiering gebeurt met OP-Zuid-subsidie, met provinciale cofinanciering. Het uiteindelijke doel is om op innovatieve wijze schaalgrootte te organiseren bij het verduurzamen van bedrijventerreinen. Collectiviteit kan voordelen opleveren voor duurzame energieproductie, -efficiëntie en -besparing.

De ervaringen worden gebruikt voor uitrol naar andere bedrijventerreinen in Venlo. Die uitrol moet er toe leiden dat in 2030 op alle bedrijventerreinen van Ondernemend Venlo 20% energie bespaard wordt, op 20% van de daken duurzame energie wordt opgewekt en op 20% van de bedrijventerreinen gevolgen van de klimaatverandering opgevangen kunnen worden.
Bij succes kan een soortgelijke aanpak worden ingezet op andere bedrijventerreinen in de RES-regio. Hiertoe kan vanuit de RES een kennisnetwerk worden opgezet, waarin ook andere initiatieven voor verduurzaming van bedrijventerreinen worden gedeeld.

Tevens bezien wij of op regionale of provinciale schaal ondersteuning geboden kan worden aan het Charter Energietransitie MKB van de Stichting Groene Economie Limburg. Dit initiatief beoogt een regionale aanpak waarin bedrijfsleven, overheid (met name RUD) en onderwijs samenwerken om de energietransitie bij het MKB te stimuleren. Deze aanpak is als een 'wortel'-benadering (stimuleren en helpen) opgezet, in tegenstelling tot de wettelijke aanpak van energiebesparing via uitvoering van toezicht en handhaving (stok). Doel is via een ontzorgingsaanpak (vergelijkbaar met de 'klantreis') energiebesparing en duurzame energieopwekking bij bedrijven te stimuleren door voorlichting en inzet van energieadviseurs.

Stimulering zonnepanelen op daken

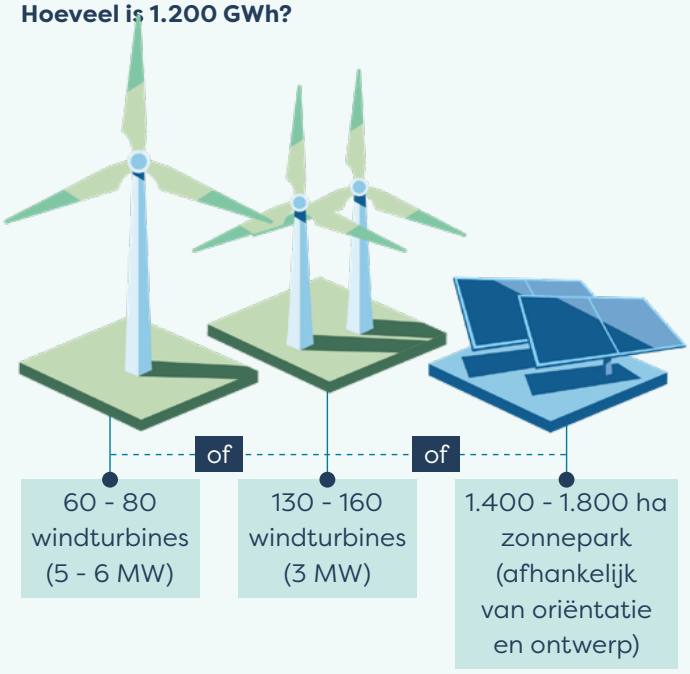
Vanuit het thema Grootschalige Opwek is een plan opgesteld voor een RES-brede aanpak van het stimuleren van de aanleg van zonnepanelen op grote daken. Dit plan richt zich ook op daken van bedrijven (commercieel vastgoed) en zoekt hierover samenwerking met bedrijven, zowel via het wettelijk spoor (agendering en stimulering door de RUD-LN) als via de stimulerende/ondersteunende acties. De bedoeling is dat bedrijven/commercieel vastgoed integraal benaderd worden voor zowel energiebesparing als zonnepanelen.

4 Grootschalige elektriciteitsopwekking

4.1 Ambitie

Voor grootschalige opwekking is voor de RES-regio Noord- en Midden-Limburg een jaarlijkse opbrengst van tussen 1,0 en 1,4 terawattuur (TWh) geformuleerd als ambitie voor 2030 (vergund in 2025). Dit komt bij benadering overeen met de regionale elektriciteitsvraag van de gebouwde omgeving het komend decennium, exclusief de te verwachten stijgende vraag naar elektriciteit voor de warmte- en mobiliteitstransitie. Het kwantitatieve doel van (gemiddeld) 1,2 TWh betreft de grootschalige duurzame elektriciteitsopwekking, waarbij reeds bestaande projecten en geplande projecten uit de subsidieregeling SDE+ worden meegeteld. De uitwerking betreft voornamelijk de realisatie van de resterende ambitie naast de bestaande en geplande projecten, om te komen tot de 1,2 TWh per jaar.
Ons bod van 1,2 TWh richt zich op 2030. Projecten die hiervoor nodig zijn, moeten in 2025 vergund zijn. Ook daarna zal de behoefte aan duurzaam opgewekte energie blijven groeien (zie hoofdstuk 6). Daar houden we nu alvast rekening mee. Het ontwikkelen van energieprojecten en voldoende netwerkcapaciteit kost namelijk veel tijd. We onderzoeken daarom nu al wat nodig is voor deze opgave ná 2025, zodat wij en onze partners in de regio onze verantwoordelijkheid kunnen nemen.
In dit hoofdstuk wordt ons bod onderbouwd op basis van ruimtelijke analyses, scenario's en berekeningen. De basis hiervan ligt in de uitgangspunten die hieronder beschreven staan.

Hoeveel is 1.200 GWh?

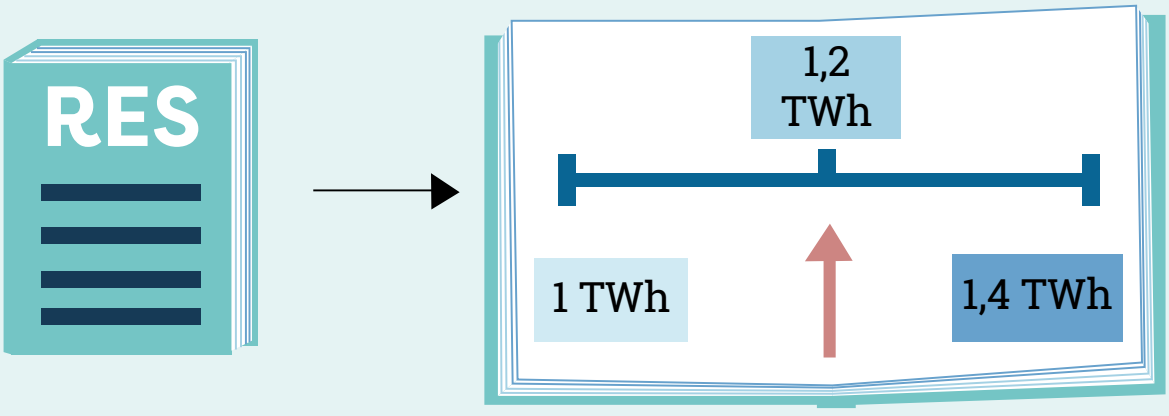
4.2 Uitgangspunten

Hoezeer we ons als regio ook zullen inspannen om energie te besparen, er zal altijd opwekking van duurzame elektriciteit nodig blijven. Een belangrijk deel van deze energie zal door grootschalige windparken- en/of zonneweides worden opgewekt. Onder grootschalige elektriciteitsopwekking wordt verstaan:

- Zon-op-dak: meer dan 50 zonnepanelen (~ meer dan 15 kWp);
- Zon-op-veld: meer dan 10 ha zonnepanelen (~ meer dan 10 MW);
- Wind-op-land: meer dan twee windturbines van (ten minste) 3,5 MW (~ meer dan 7 MW).

Dit zijn de uitgangspunten voor grootschalige opwekking:

- We gaan scenario's onderzoeken waarbij we in ieder geval een evenredig deel (op basis van gebruik en potentie) van ons elektriciteitsverbruik grootschalig duurzaam opwekken (Tabel 9). We committeren onszelf daarom als RES-regio Noord- en Midden-Limburg aan de ambitie van 1,2 TWh, met een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 TWh, aan te realiseren duurzaam opwekkingsvermogen.
- We houden ruimtelijke kwaliteit als geheel in beeld en onderzoeken de mogelijkheden in de regio aan de hand van het landschap en de koppelopgaven. De uitwerking van de mogelijkheden zal scenario's opleveren met potentiegebieden.
- We sluiten op voorhand geen enkele duurzame techniek voor grootschalige opwek uit en kijken per techniek naar de kansen in de regio.
- Meervoudige elektriciteitsopwekking (de combinatie van meerdere vormen van duurzame opwekking op één locatie = energielandschap) heeft de voorkeur. Daarnaast zijn kleine projecten mogelijk door gemeentelijk maatwerk.
- Dubbel ruimtegebruik (de combinatie van doelen of opgaven, zoals bijvoorbeeld het verbeteren van biodiversiteit en energieopwekking op één locatie) heeft de voorkeur bij nieuw te realiseren projecten.
- Voor de realisatie van grootschalige opwekking is per gemeente maatwerk mogelijk, passend binnen de kaders van de RES.
- We houden rekening met uitsluitingsgebieden.

Als bron is de volgende studie gebruikt (zie Tabel 9) waarbij de onderzoeksvraag luidde: Wat is de opgave per regio wanneer de totale nationale RES-opgave wordt verdeeld op basis van potentie of op basis van huidig gebruik?

De opgave voor onze regio zou voor een verdeling op basis van potentie uitkomen op 1,0 TWh (bandbreedte 1,0 – 1,4). Bij de verdeling op basis van huidig gebruik gebouwde omgeving komt dit neer op 1.2 TWh.

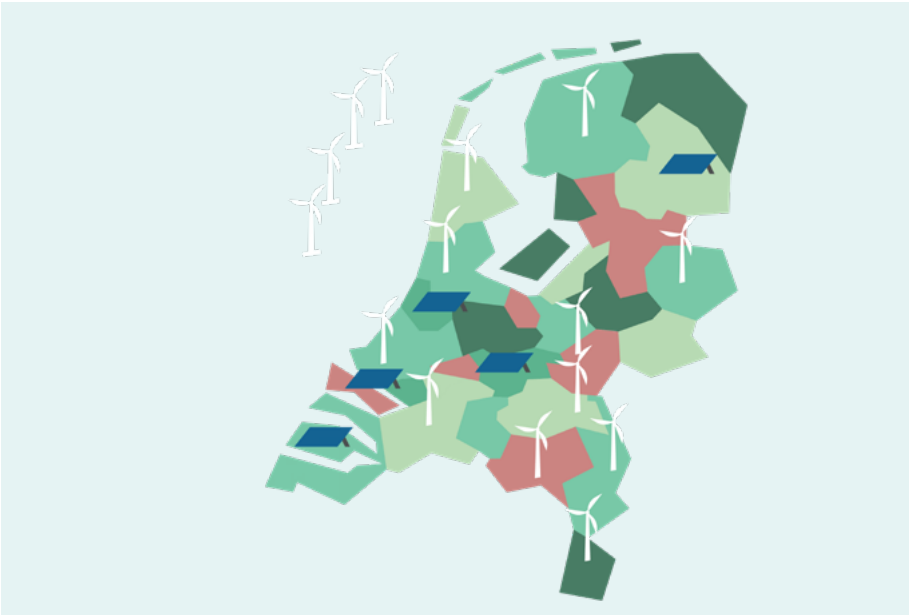
Tabel 9 Opwekken evenredig deel

	Potentie			Verdeling op basis van potentie			Verdeling op basis van gebruik		
	Zon	Wind	Zon en wind	Zon	Wind	Zon en wind	Inwoners	Huidig gebruik	Huidig gebruik gebouwde omgeving
	TWh	TWh	TWh	TWh	TWh	TWh	TWh	TWh	TWh
Noord- en Midden Limburg	2,4	14	16	1,4	1,0	1,0	1,1	0,8	1,2

Bron: Quintel Energietransitiemodel (ETM), d.d.15 augustus 2019

* Op basis van potentie betekent dat een bandbreedte tussen 1,0 TWh en 1,4 TWh.

* Op basis van gebruik betekent dat 1,2 TWh voor de gebouwde omgeving.

4.3 Waar staan we nu?

Inleiding

Hoeveel energie wordt er op dit moment opgewekt? Wat zit er op kortere termijn aan duurzame opwekking in de planning en wat is de potentie? Met de antwoorden op deze vragen kan een overzicht worden gemaakt van de grootschalige opwekking van duurzame elektriciteit.

Dit overzicht heeft een sterk ruimtelijke component: waar wordt en kan elektriciteit worden opgewekt? Om deze vragen te beantwoorden heeft een ruimtelijke analyse plaatsgevonden. Deze analyse bestond uit een aantal stappen waarbij aandacht is besteed aan grondgebonden opwekking en opwekking vanaf daken: de huidige bijdrage van dakopwekking en de bepaling van de resterende potentie van daken voor grootschalige opwekking.

Het ruimtelijk-analytische proces om te komen tot een regionale potentie is onderverdeeld in de volgende opeenvolgende stappen:

- Stap 1: Huidige en geplande opwekking.
- Stap 2: Bepaling opwekpotentie zon-op-dak.
- Stap 3: Het analyseren van de potentie van grondgebonden zon-PV-projecten (zonneweides) en windprojecten.

De stappen worden vanaf paragraaf 4.3.3 toegelicht. Het resultaat is een aantal kaarten waarin de gegevens in een ruimtelijke context zijn weergegeven, onderscheidend naar opwekking van energie via zon en wind.

De cijfers die zijn gebruikt in de analyse voor de opbrengstpotentie van windturbines en zonneweide zijn gebaseerd op de huidige praktijk en stand der techniek. Naar verwachting stijgen de komende jaren de efficiëntie en opbrengsten van windturbines en zonneweides. Daarom is het raadzaam om de analyse steeds bij te stellen. Pas bij het maken van een ontwerp ontstaat inzicht in de werkelijke opbrengstpotentie van een locatie. In Bijlage 5 is verdere uitleg beschikbaar over wat grootschalige opwekking is, welke aannames zijn gemaakt voor de opbrengstpotentie en een toelichting op definities van data en de gebruikte databronnen.

4.3.1 Stap 1: Huidige en geplande opwekking

De resultaten van de analyses 2020 (huidige opwekking) en 2025 (geplande opwekking) zijn weergegeven in kaartmateriaal, opgenomen in Kaart 1 (Bijlage 6) en Kaart 2 (Bijlage7). In de kaart met de huidige opwekking (Kaart 1) zijn zon en wind gecombineerd. Middels cirkelgrootte is de huidige duurzame opwekking in megawatt (MW) weergegeven, waarbij de kleur aangeeft of het zon of wind betreft. Voor zon is in de legenda onderscheid gemaakt tussen grondgebonden zon en zon-op-dak. In de kaart met de geplande opwekking zijn zon en wind ook gecombineerd. Middels cirkelgrootte is de geplande duurzame opwekking in MW weergegeven, waarbij de kleur aangeeft of het zon of wind betreft. Ook hier is voor zon onderscheid gemaakt tussen grondgebonden zon en zon-op-dak.

Gerealiseerde projecten

Bij het opstellen van de concept RES-NML kende de regio een duurzame elektriciteitsopwekking (grootschalig >15KWp) van 128 gigawatt uur (GWh). Per september 2020 is de grootschalige elektriciteitsopwekking in de RES-NML gestegen naar 205 GWh. Van deze gerealiseerde projecten betreft 149,7 GWh grootschalig zon-PV op daken, 8,2 GWh zonneweides en 47,4 GWh elektriciteitsopwekking door windturbines.

Pijplijnprojecten

Dit zijn de projecten waarvoor een SDE+ beschikking is afgegeven maar die nog niet zijn gerealiseerd. Bij zonneweides en windturbines is een omgevingsvergunning een vereiste voor het verkrijgen van een SDE+ beschikking. Uit de praktijk blijkt dat de pijplijnprojecten (zoals opgenomen in de SDE-lijsten) geen realistisch beeld schetsen van het totale vermogen dat gerealiseerd gaat worden. Om een realistisch beeld te geven heeft het Nationaal Programma RES in zijn handreiking aangegeven welk gedeelte van de projecten meegenomen kan worden. Voor zon-PV-projecten wordt een slagingspercentage gehanteerd van 50% en voor windenergieprojecten 95%. De zon-PV-projecten hebben namelijk nog een aantal onzekerheden na het verkrijgen van de SDE+. Dit zit voornamelijk in constructiebeperkingen voor zon-op-dakprojecten en de aansluiting op het net. Voor windenergieprojecten wordt gesteld dat ze een zeer hoge realisatiegraad hebben doordat het vaak al zeer lang lopende trajecten zijn waar veel werk in is gaan zitten, onder andere voor afstemming met de lokale omgeving. Dit maakt dat deze projecten enkel nog wachten op de SDE+ beschikking om gerealiseerd te worden. Als deze wegingspercentages over de pijplijnprojecten uit de SDE+ lijst worden gelegd, dan blijft er nog een gewogen potentie van pijplijnprojecten over van 660 GWh.

Het grootste gedeelte hiervan bestaat uit zon-op-dak met een gewogen potentie van 331 GWh. De gewogen potentie van zonneweides in de pijplijn betreft 38,2 GWh. De gewogen potentie van windturbines in de pijplijn betreft 290,5 GWh. In Bijlage 8 staat een aanpak opgenomen voor het verhogen van de slagingskans van de pijplijnprojecten zon-op-dak.

Tabel 10: Gerealiseerde en pijplijnprojecten RES-NML

	Concept-RES (september 2019)		RES 1.0 (september 2020)	
Gerealiseerde projecten (>15KWp)	Zon-op-dak:	101,1 GWh	Zon-op-dak	149,7 GWh
	Zonneweides	5,1 GWh	Zonneweides	8,2 GWh
	Wind	21,7 GWh	Wind	47,4 GWh
	Totaal	128 GWh	**Totaal gerealiseerd**	205 GWh
Pijplijnprojecten met SDE-subsidiebeschikking (gewogen)		540 GWh	Zon-op-dak:	331 GWh
			Zonneweides:	38,2 GWh
			Wind:	290,5 GWh
			Totaal gewogen pijplijn:	**660 GWh**
Energielandgoed Wells Meer		240 GWh		240 GWh
Totaal		**908 GWh**		**1105 GWh**

Energieprojecten zonder SDE+ beschikking | Energieprojecten in de 'idee- en oriëntatiefase'

De huidige pijplijnprojecten zoals opgenomen in Tabel 10 bevatten enkel de projecten die een SDE+ beschikking hebben (m.u.v. Wells Meer). Deze paragraaf beschrijft de nog niet gerealiseerde energieprojecten zonder SDE+ beschikking en is opgedeeld in:

- Energielandgoed Wells Meer
- Energieprojecten met een offerteaanvraag bij Enexis maar nog zonder SDE+ beschikking en omgevingsvergunning
- Energieprojecten in de 'idee- en oriëntatiefase'

Aankomend project: Energielandgoed Wells Meer

De gemeente Bergen heeft het grote project Energielandgoed Wells Meer op de planning staan. Voor de opwekking van grootschalige elektriciteit is er in het Energielandgoed gekozen voor verschillende zon-PV-projecten, gecombineerd met een aantal windturbines. De ambitie die Bergen heeft voor de opwekking bedraagt 240 GWh. Dit project bevindt zich in de plan- en vergunningenfase en moet nog gerealiseerd worden. Gezien de omvang van dit project en de substantiële bijdrage die het kan leveren aan de opgave voor RES-NML is het Energielandgoed Wells Meer expliciet opgenomen in Tabel 10.

Energieprojecten met offerteaanvraag bij Enexis zonder SDE+ beschikking en omgevingsvergunning

Om een realistischere inschatting te kunnen maken over mogelijke toekomstige projecten in onze regio, is een inventarisatie gedaan van projecten die nog in een vroeg stadium zitten. Deze projecten hebben dus nog geen SDE+ aangevraagd of toegekend gekregen en beschikken nog niet over een omgevingsvergunning. Voor deze inventarisatie is de Duurzaam Op Land (DOL)-lijst van Enexis gebruikt. Op basis van deze DOL-lijst geeft Tabel 11 een overzicht van projecten die een offerte hebben aangevraagd bij Enexis maar nog niet beschikken over een SDE+ beschikking of omgevingsvergunning. Let wel: de cijfers in Tabel 11 geven geen exact beeld beeld. Over de kansen van deze projecten is namelijk nog weinig te zeggen. Bij een aantal van deze zon-op-landprojecten heeft bijvoorbeeld nog geen afstemming tussen initiatiefnemer en gemeente plaatsgevonden. Het is nog onduidelijk of deze projecten passen binnen de kaders van het gemeentelijke en RES-beleid. Ze zijn daarom ook niet meegenomen in de potentie zoals weergegeven in Tabel 10.

Tabel 11: Energieprojecten met een offerteaanvraag bij Enexis zonder SDE+ beschikking

Categorie	
Zon-op-dak	53 MW verdeeld over 50 projecten (omgerekend +/- 50 GWh)
Zon-op-land	335 MW verdeeld over 14 projecten (omgerekend +/- 318 GWh)
Wind	**Geen offerteaanvragen bij Enexis, zonder SDE-beschikking voor wind**

Ambitieprojecten

Naast de gerealiseerde energieprojecten, de pijplijnprojecten (Tabel 10) en projecten met een offerteaanvraag bij Enexis (Tabel 11), kent onze regio tal van energieprojecten in de 'idee- en oriëntatiefase', de zogenaamde ambitieprojecten. Deze projecten hebben nog geen SDE-aanvraag, omgevingsvergunning of een offerte-aanvraag bij Enexis. Ze kennen een grote diversiteit in vorderingen inzake planontwikkeling, de mate van betrokkenheid van de omgeving en betrokkenheid van gemeente. Over de slagingskans van deze projecten en de bijdrage aan het RES-bod kan op dit moment nog geen uitspraak worden gedaan. Wel is de verwachting dat een groot deel van deze projecten in de tijd gezien doorontwikkeld zullen worden en daarmee alsnog veel impact geven op het netwerk van Enexis.

Gesprekken Enexis en gemeenten op basis van de DOL-lijst

Op basis van de DOL-lijst (Duurzaam Op Land) zijn gesprekken gevoerd met gemeenten over de aankomende initiatieven/plannen die bekend zijn. In deze lijst staan initiatieven opgenomen die bij Enexis bekend zijn. Dit gaat over heel concrete initiatieven, waarvoor al een offerte, vergunning en een SDE-beschikking aanwezig is, maar ook over initiatieven die nog een 1e oriëntatiefase zitten en waarvoor de gemeenten, omdat deze plannen vooralsnog niet binnen het beleid passen, geen vergunning zal verlenen. Aan de hand van een geanonimiseerde kaart heeft Enexis deze lijst met gemeenten gesproken om de doorgangskansen van deze energieprojecten (uit Tabel 11) beter in te schatten. Dit heeft geleid tot een waardevolle update en optimalisatie van de DOL-lijst en beter inzicht bij gemeenten van aankomende initiatieven. Deze informatie gebruikt Enexis om samen met de gemeenten met de initiatiefnemers in gesprek te gaan en minder kansrijke projecten van de DOL-lijst te halen. Dit kan bijdragen aan het verminderen van de schaarste op het elektriciteitsnet in Noord- en Midden-Limburg.

Opvallende ontwikkelingen

Enkele opvallende ontwikkelingen t.o.v. de eerdere cijfers uit de concept-RES:

- Ten opzichte van de gebruikte data in de concept-RES (september 2019) is een substantiële stijging waarneembaar in grootschalige elektriciteitsopwekking in RES-NML (>15KWp). In minder dan een jaar tijd is 77 GWh aan grootschalige elektriciteitsopwekking erbij gekomen. Nieuw gerealiseerde grootschalige zon-op-dakprojecten dragen voor het grootste gedeelte bij aan deze stijging (48,6 GWh). De ingebruikname van de twee windturbines van het coöperatieve windpark Heibloem in Leudal draagt ook 25.7 GWh bij.
- Zoals is weergeven in Kaart 1 (2020) is in de RES-regio NML maar liefst 95% van alle zonnepanelen op daken gerealiseerd.
- De SDE+ voorjaarsronde 2020 heeft gezorgd voor een stijging van 120 GWh aan gewogen pijplijnprojecten.
- In de categorie pijplijnprojecten zijn dertien zonneweides opgenomen, verdeeld over acht gemeenten in Noord- en Midden-Limburg. Deze zonneweides zijn dus nog niet gerealiseerd, maar hebben wel al een omgevingsvergunning van de gemeente en een SDE+ beschikking.
- Van de pijplijnprojecten zonne-energie betreft 90% zon-op-dak en 10% zonneweides.

- Van het totaal aan gewogen pijplijnprojecten (660 GWh) betreft een wezenlijk deel (44%) windenergie (290 GWh). Deze windprojecten kennen een hoge slagingskans. Deze pijplijnprojecten windenergie bevinden zich in vijf gemeenten in Noord- en Midden-Limburg.

Systeemefficiëntie

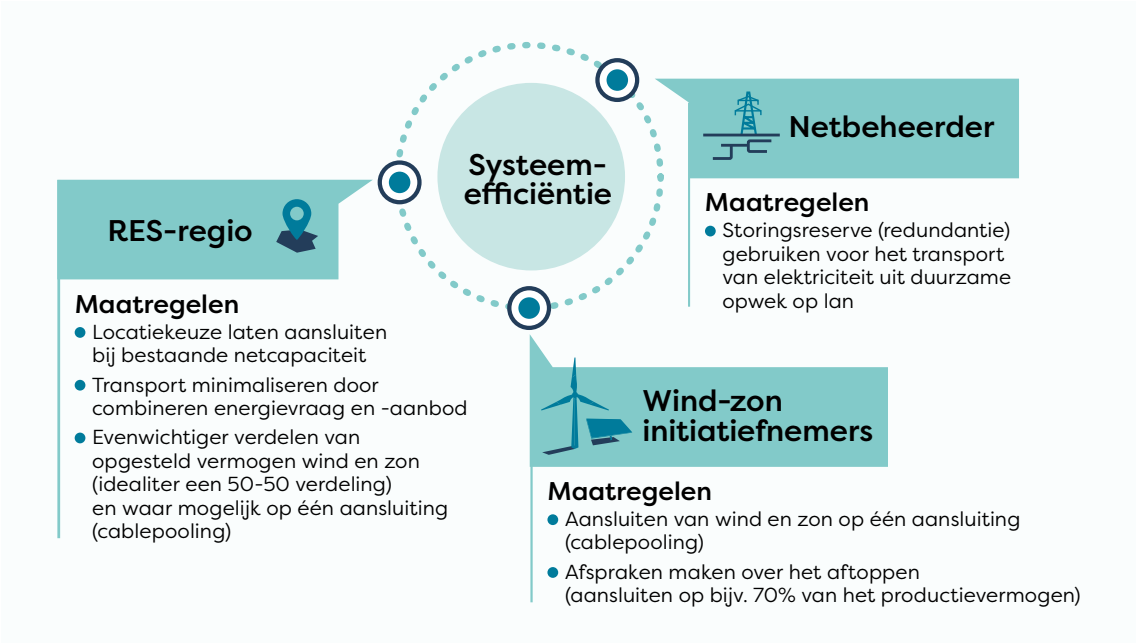
Uit de doorrekening van de Concept RES blijkt dat, niet alleen in de regio Noord- Midden Limburg maar van nagenoeg alle regio's, de impact op de maatschappelijke kosten, het ruimtebeslag en de benodigde doorlooptijd fors is. Om de RES-regio concrete handvatten te geven, heeft Enexis Netbeheer voor de regio inzichtelijk gemaakt welke kwantitatieve besparingen mogelijk zijn als de suggesties inzake de systeemefficiënt maximaal ingepast worden

Wat is systeemefficiëntie?

Bij een efficiënt energiesysteem kunnen duurzame energieprojecten aangesloten worden waarbij de maatschappelijke kosten van de investeringen laag zijn en de aanpassingen tijdig worden gedaan. Bij systeemefficiëntie gaat het om twee basisprincipes:

- Het bestaande energienetwerk zoveel mogelijk benutten om extra investeringen voor uitbereiding en nieuwe energienetwerken te voorkomen.
- De energievraag, aanbod en het benodigde energienetwerk op elkaar afstemmen bij het maken van keuzes voor zoekgebieden.

Om de maximale impact van systeemefficiëntie te benutten, is samenwerking essentieel. Elke partij kan op zijn manier hieraan bijdragen.

Systeemefficiëntie is een belangrijk onderdeel van de integrale afweging. Het leidt tot een betere uitvoerbaarheid van de ambities. We realiseren ons daarbij terdege dat de RES-regio uiteindelijk de afweging maakt tussen draagvlak, ruimte, systeemefficiëntie en de hoogte van de regionale ambitie.

Transport schaarste

De enorme toename van decentraal opgewekte duurzame elektriciteit met name uit zonnepanelen en windmolens is de aanleiding van transport schaarste: lokale elektriciteitsnetten kunnen het aanbod niet meer aan en het landelijke hoogspanningsnet TenneT kan de energie niet meer afvoeren op het transportnet. Oftewel, vrij vertaald, het is druk op de N-wegen, maar het verkeer kan niet doorrijden omdat de autosnelwegen van TenneT ook vol staan.

Het grootschalig uitbreiden van het elektriciteitsnet vergt vele jaren waarbij tot op heden termijnen van 5 tot 10 jaargebruikelijk zijn.

Voor veel onderstations in Noord- en Midden- Limburg hebben de netbeheerders al transport schaarste moeten uitroepen. Dit betekent dat op het hoogspanningsstation nog maar beperkt, of voor een enkel station zelfs geen, transportcapaciteit voor terug levering van elektriciteit beschikbaar is.

Kleine projecten en zon op dak bij particulieren kunnen daarentegen nog gewoon worden aangesloten. Het is ook goed om te weten dat voor afnemers (verbruikers) schaarste geen gevolgen heeft. Het betreft hier enkel schaarste voor INVOEDERS (opwek van elektriciteit die wordt ingevoed op de netten).

4.3.2 Stap 2: Bepaling opwekpotentie zon-op-dak

De extra opwekpotentie van grootschalige zon-PV op daken (naast de reeds geplande projecten uit de vorige stap) is bepaald op basis van het beschikbare dakoppervlak binnen de regio. Hiervoor is een analyse uitgevoerd van het totale dakoppervlak op basis van BAG-data. Omdat dit hoofdstuk zich enkel richt op grootschalige elektriciteitsopwekking worden systemen onder de 15 KWp niet meegenomen. Om deze buiten de potentie te laten, is er in de analyse gerekend met een minimaal dakoppervlak van 200 m^2, omdat blijkt dat onder de 200 m2 er in de praktijk nauwelijks systemen groter dan 15 KWp worden gerealiseerd. Dit komt mede door het benodigd oppervlak van de panelen en bouwkundige beperkingen.

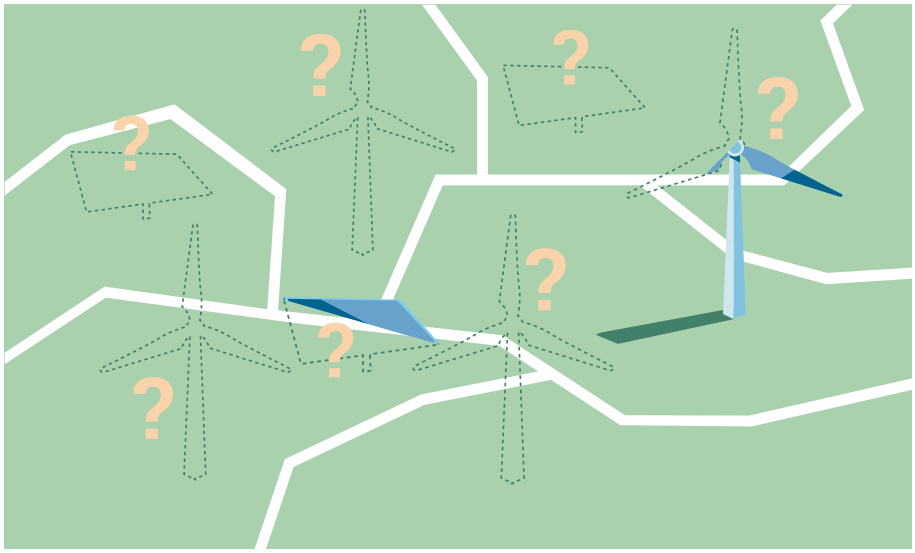
De BAG-analyse met deze ondergrens laat zien dat er binnen de regio een totaal grootschalig dakoppervlak is van 24.570.332 m2. De Handreiking RES houdt er rekening mee dat van het totale dakoppervlak 30% geschikt is voor het bepalen van de dakpotentie voor zonnepanelen. Dit houdt dus in dat er 7.371.100 m^2 aan potentieel interessant dakoppervlak overblijft. Dit is inclusief de projecten die reeds gerealiseerd zijn of gaan worden uit de vorige stap.

Het is niet duidelijk op basis van openbare data hoeveel vierkante meter daken er reeds zijn gebruikt voor zonnepanelen en hoeveel vierkante meter nog in de planning zit. Om de resterende dakpotentie te bepalen moet dus een inschatting gemaakt worden om te berekenen hoeveel vierkante meter daken gerealiseerd is en in de planning zit.

Als uitgangspunten hiervoor gelden:

- Reeds gerealiseerde projecten wekken 275 wattpiek (Wp) per paneel op.
- De geplande projecten wekken 300 Wp per paneel op.
- 50% van het dakoppervlak is ongeschikt voor panelen in verband met schaduw en oriëntatie van de panelen.

Met deze uitgangspunten is berekend dat er reeds op 6.287.544 m^2 aan dakoppervlak zonnepanelen liggen of in de planning zitten. Dit houdt in dat nog 1.083.555 m^2 dakoppervlak potentie heeft voor panelen. Op dit oppervlak kan nog +/-100 GWh opwek gerealiseerd worden op jaarbasis (Dit was 94 GWh in de concept-RES. Deze berekening is met de meest recente kengetallen opnieuw gedaan). Dit zijn naar verwachting niet de meest gemakkelijke projecten, aangezien de gemakkelijke projecten zeer waarschijnlijk reeds gerealiseerd zijn. Er zal door alle belanghebbenden daarom veel werk in gestoken moeten worden om deze nieuwe projecten nog te ontwikkelen.

4.3.3 Stap 3: Bepaling opwekpotentie zonneweides en windturbines: zon en wind op land

Opwekpotentie zonneweides

Het uitgangspunt voor het bepalen van de potentie van zonnepanelen op land is een kwaliteitsbeoordeling van het type landschap. De centrale vraag is: welke landschapstypen zijn geschikt voor grootschalige opwekking met zonnepanelen zodanig dat er minimaal kwaliteitsverlies optreedt? Deze geschikte landschapstypen worden als kansrijk aangeduid.

Bij de grootschalige opwekking van duurzame energie hebben vooral windturbines en zonneweides invloed op het bestaande landschap.

Uitgangspunt voor de grootschalige elektriciteitsopwekking is om zoveel mogelijk te clusteren in grote projecten en te combineren met andere ruimtelijke opgaven.

Binnen de RES wordt gekeken naar de specifieke identiteit van een landschap. Belangrijke aspecten hierbij zijn de ondergrond, reliëf, waterhuishouding, schaalgrootte, inrichting, gebruik, cultuurhistorie en natuur. Op basis van kenmerken zijn binnen de regio enkele landschapstypen als meest geschikt beoordeeld voor grootschalige opwekking van zonne-energie, omdat de grootschalige opzet het beste te verenigen is met dit type landschap.

Zowel voor wind- als zonne-energie vallen grote delen van het grondgebied als ongeschikt af. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met conflicten met andere ruimtelijke opgaven. Vanuit ruimtelijke kwaliteit hebben slechts bepaalde landschappen de voorkeur en zijn andere door hun landschappelijke waarde niet geschikt. Op basis van de analyse voldoen de droge- en natte heideontginningen, (een deel van de) veenontginningen en plateauontginningen het meest aan de kwaliteitskenmerken.

In Bijlage 9 'Landschap als drager van grootschalige opwek' is de landschapsanalyse en de bepaling van de kansrijke landschapstypen in de regio nader toegelicht. Deze Bijlage biedt de gemeenten een handreiking om invulling te geven aan gemeentelijk beleid met landschapskwaliteit als belangrijke voorwaarde voor inpassing van grootschalige opwekking.
Voor het bepalen van de opwekpotentie van zonneweides zijn de volgende twee stappen doorlopen, die uiteindelijk hebben geleid tot een in Bijlage 12 opgenomen kaart met potentiegebieden:

- Het toetsen van de landschapsstudie aan het gemeentelijk beleid.
- Op basis van gebruik en/of bestemming zijn er gebieden uitgesloten (zie onderstaand kader).

Gebieden (generiek) uitgesloten voor zonneweides:

- Bebouwde kom (+ buffer)
- Werelderfgoed (Unesco)
- Beschermd stads- en dorpsgezicht
- Monumenten
- Buisleidingen (+ buffer)
- Natuurnetwerk Limburg (de voormalige goudgroen aangeduide POL-gebieden met inbegrip van de Natura2000 gebieden)
- bestaande bos- en natuurgebieden gelegen in de groenblauwe mantel.
- Buisleidingen (+ buffer)
- Waterwingebieden
- Rivierbed zoals begrensd in de Waterwet.

Opwekpotentie windenergie

Voor het bepalen van de opwekpotentie wind (windturbines) zijn de volgende stappen doorlopen:

- Het bepalen van uitsluitings- en beperkingsgronden.
  De uitsluitings- en beperkingsgronden zijn samengevat in onderstaand kader en ook weergegeven in Bijlage 11.
- In een aantal gevallen is een bufferafstand tot de ruimtelijke eenheid aangehouden als uitsluitingsgebied. In het RVO-handboek Risicozonering Windturbines (RVO, 2015) staat een risico-afstand, gekoppeld aan de ashoogte en de rotordiameter, gekoppeld aan bijvoorbeeld de kwetsbaarheid van de bebouwing. Daarnaast kunnen bufferafstanden worden berekend op basis van de te verwachte geluidsbelasting.
  Het toepassen van de belangrijkste regels voor geluid van windturbines in het Activiteitenbesluit is maatwerk, gekoppeld aan diverse formules.
- Uiteindelijk is de kaart voor wind nog niet voldoende gereed en daarom nog niet aan deze RES toegevoegd, gezien de mogelijke grondspeculatie die hierop kan volgen.

Gebieden met een (generieke) uitsluiting/beperking windturbines:

- Bebouwde kom (+ buffer)
- Bebouwing (+ buffer)
- Kassen
- Werelderfgoed (Unesco)
- Wegen (+ buffer)
- Spoorwegen (+ buffer)
- Waterwegen (+ buffer)
- Risico-inrichtingen
- Buisleidingen (+ buffer)
- Hoogspanningsleidingen (+ buffer)
- Primaire waterkeringen (+ buffer)
- Luchthavens
- Radar, bouwhoogteperkingen, laagvliegzones
- Natura 2000-gebieden
- Stiltegebieden
- Provinciale natuurgebieden (goud, zilver, brons)
- Rivierbed zoals begrensd in de Waterwet
- Waterwinning uitsluiting
- Grondwaterbeschermingsgebieden

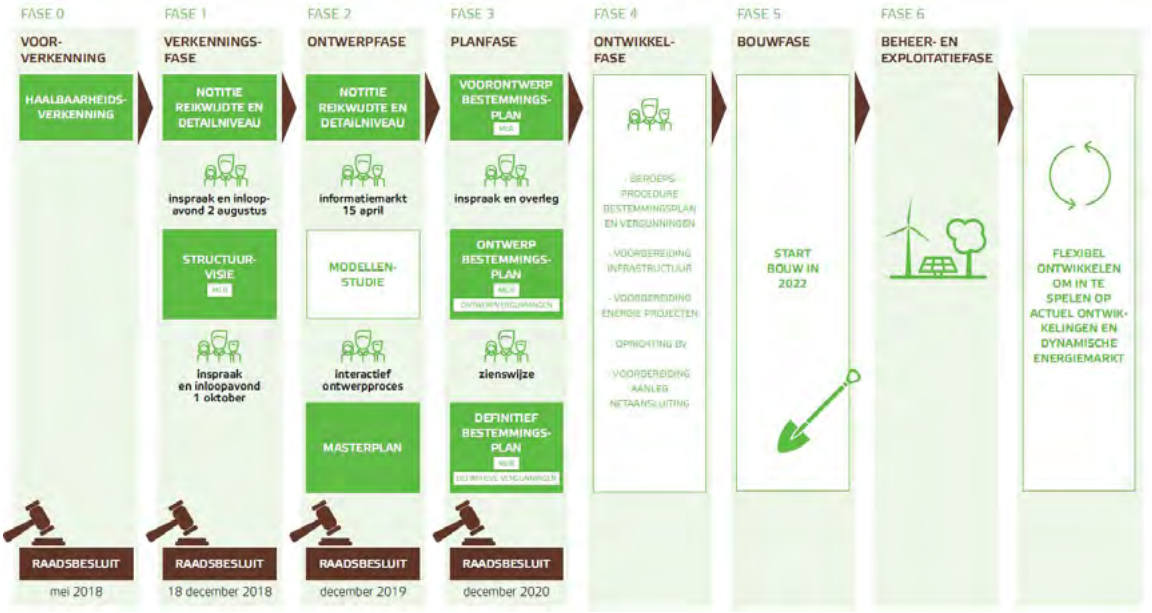
Potentie in kaart gebracht

De resultaten van de analyses 2030 (potentie opwekking) zijn weergegeven in kaartmateriaal, opgenomen in Bijlage 12. Op de kaart voor de opwekpotentie zon is de legenda weergegeven. In de bijschriften op de kaart zijn de gemeentelijke aandachtspunten verwoord. Tevens is op de kaarten het projectgebied Wells Meer weergegeven.

Energielandgoed Wells Meer

In de regio Noord- en Midden-Limburg ligt het gebied Wells Meer, een project van de gemeente Bergen. Hier wil de gemeente 'Energielandgoed Wells Meer' gaan ontwikkelen. Hiervoor zijn de procedures al gestart.

(Bron: Notitie reikwijdte en detailniveau milieueffectrapportage bestemmingsplan Energielandgoed Wells Meer Gemeente Bergen (L) Vastgesteld, Pondera Consult 11-6-2019).

***Figuur 13**: Ontwikkeling en proces Energielandgoed Wells Meer*

Voor de opwekking van grootschalige elektriciteit is er in het Energielandgoed gekozen voor verschillende zon-PV-projecten, gecombineerd met een aantal windturbines. De ambitie die de gemeente Bergen heeft voor de opwekking bedraagt 240 GWh. Dit project bevindt zich nog in de ontwerp- en planfase en moet nog gerealiseerd worden. Verdere informatie over het project is te vinden op: www.energielandgoedwellsmeer.nl/energielandgoed-wells-meer/ambitie.

	GWh
Gerealiseerd	205
Geplande projecten volgens SDE subsidie aanvragen (gewogen)	660
Energielandgoed Wells Meer	240
Restpotentie dak	100
Totaal	**1.205**

4.4 Impact op het energie-infrastructuur

De energie-infrastructuur als multifunctionele verbinder

De energie-infrastructuur van ons land verbindt – letterlijk – alle ambities en plannen in de dertig RES-regio's; het is de ruggengraat van onze gezamenlijke energiestrategie. Deze energie-infrastructuur maakt onder invloed van de Energietransitie een ware revolutie door. Hij werd aangelegd als transportmiddel om te voorzien in de vraag naar energie. Nu verandert het net in een multifunctionele verbinder van aanbod, vraag en opslag van elektriciteit, duurzame warmte en groene alternatieven voor aardgas. Dat biedt kansen maar ook forse uitdagingen. Juist daarom is een gedeeld beeld over vraagstukken en mogelijkheden van deze infrastructuur cruciaal om te komen tot haalbare en betaalbare plannen.

Ook Enexis Netbeheer vindt het belangrijk inzichten met elkaar te delen en samen de benodigde infrastructuur te ontwerpen, zodat we als regio gezamenlijk kunnen anticiperen op ontwikkelingen. Echter, de huidige governance van het (veranderende) energiesysteem is op dit moment nog niet ingericht op het maken van deze integrale afwegingen. Daarom moeten we als regio continu samenwerken en afspraken maken met alle betrokken partijen richting een realiseerbare en kostenefficiënte RES.

Impact op de energie-infrastructuur

De plannen voor duurzame opwek hebben grote impact op de benodigde infrastructuur. In het proces van de totstandkoming van de RES 1.0 gaat Enexis Netbeheer op basis van de door de regio aan te leveren gegevens de impact van de plannen op de energie-infrastructuur bepalen. Er wordt een integrale doorrekening gemaakt, waarbij ook rekening wordt gehouden met de toekomstige ontwikkelingen in andere sectoren (o.a. industrie, mobiliteit). Impact wordt uitgedrukt in tijd (termijn om aanpassingen te realiseren), geld (investeringen) en ruimte (ruimtebeslag van stations en infrastructuur). Deze Netimpact-analyse brengt in beeld waar knelpunten ontstaan en welke investeringen van de netbeheerder nodig zijn om de RES 1.0 ambities te realiseren. Daarmee geeft de RES 1.0 ook richting aan het Investeringsplan van Enexis en TenneT, welke 2-jaarlijks worden herijkt.

Systeemefficiëntie voor een uitvoerbare en betaalbare RES

De totale maatschappelijke kosten, het ruimtebeslag en de benodigde tijd in de uitvoering is fors. Door in te zetten op systeemefficiëntie kan de impact beperkt worden. Daarom is in de netimpact-analyse nadrukkelijk aandacht gegeven aan mogelijkheden om het net zo efficiënt mogelijk in te zetten. Bijvoorbeeld door een evenwichtige balans van zon- en windparken en door energie dáár op te wekken waar er vraag is, zodat minder energie getransporteerd hoeft te worden. Met deze adviezen kan de RES-regio sturen op keuzes die bijdragen aan een uitvoerbare en betaalbare RES.

Bepalen impact op de energie-infrastructuur

Voorafgaand aan de volledige doorrekening, de netimpact-analyse van RES 1.0, is er door de RES-regio Noord- en Midden-Limburg gekozen om eerst een voor-analyse uit te voeren. Deze analyse helpt in deze fase bij

het maken van traject keuzes en prioriteringen, voordat de volledige doorrekening wordt gemaakt.

Wat is een voor-analyse?

Een voor-analyse geeft met behulp van regionale data inzicht in de ruimte voor het aansluiten van duurzame opwek per station. Ook worden aanbevelingen gemaakt die de Systeemefficiëntie zullen bevorderen.

Deze extra stap is nodig om meer duidelijkheid te krijgen over de ambitieprojecten. De resultaten van deze voor-analyse kunnen worden gebruikt in de discussies over o.a. participatie, landschappelijke inpassing en lokaal en regionaal draagvlak van deze ambitieprojecten. Uiteindelijk zal de output van de discussies en bijbehorende data (waar, wordt wanneer, wat opgewekt) meegenomen in de definitieve netimpact-analyse voor de regio.

Resultaten voor-analyse

De voor-analyse geeft m.b.v. kaartbeelden inzicht in de benodigde en beschikbare capaciteit voor het aansluiten van duurzame opwek per station in de peiljaren 2025 en 2030. Waar is nu ruimte en waar zijn werkzaamheden van Enexis en/of TenneT nodig voor het realiseren van de plannen.

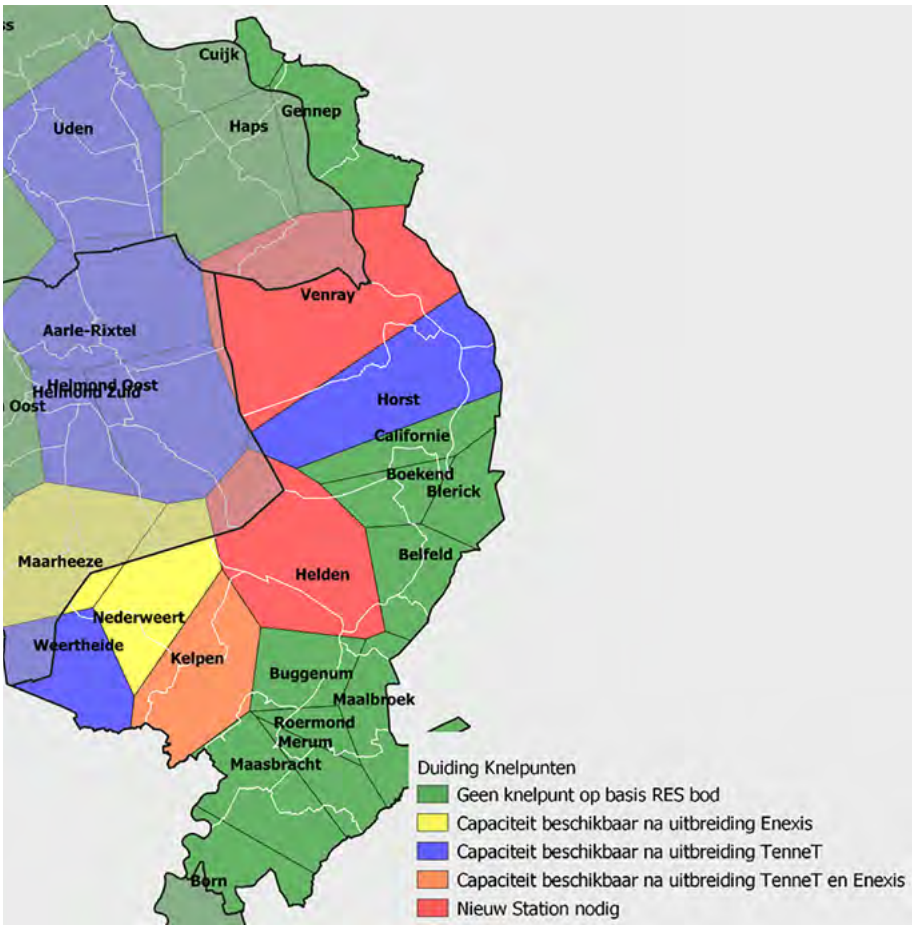
De Energietransitie is iedere dag aan ontwikkelingen onderhevig. Dit geld ook voor de gebruikte data (peildatum 26 januari 2021) en daarmee ook voor de uitkomst van deze voor-analyse. Periodiek zal deze data worden vernieuwd en zullen doorrekeningen opnieuw worden uitgevoerd zodat er voor de sturing van het RES-proces altijd de meest relevante data ter beschikking is.

Toelichting kaartbeelden:

De weergegeven kleuren hebben betrekking op de netuitbreidingen die door Enexis en TenneT kunnen worden uitgevoerd. Groen gekleurd geeft de regio's weer waar na realisatie van het bod nog vrije transportcapaciteit beschikbaar is (geen knelpunten). Hier is dus voor de regio nog (beperkte) ruimte om extra opwek te ontsluiten. In de gele gebieden zal Enexis aan de slag moeten gaan voor het realiseren van extra transportcapaciteit. In de blauwe gebieden zijn uitbreidingen van TenneT noodzakelijk maar als er uitgebreid is, dan is in de oranje gebieden ook na de realisatie van het RES-bod, nog vrije capaciteit beschikbaar. In de rood gekleurde gebieden is er nu een tekort aan capaciteit en zal een robuuste oplossing zoals een nieuw station noodzakelijk zijn. Voor de juiste interpretatie van de kaartbeelden nog aandacht voor de zogenaamde grensgevallen. Enkele stations zitten in het grensgebied van de maximale capaciteit. Dat betekenend dat gebieden nog maar net rood zijn of net groen gekleurd zijn. Een kleine draai aan de dataknop kan dat beeld laten kantelen.

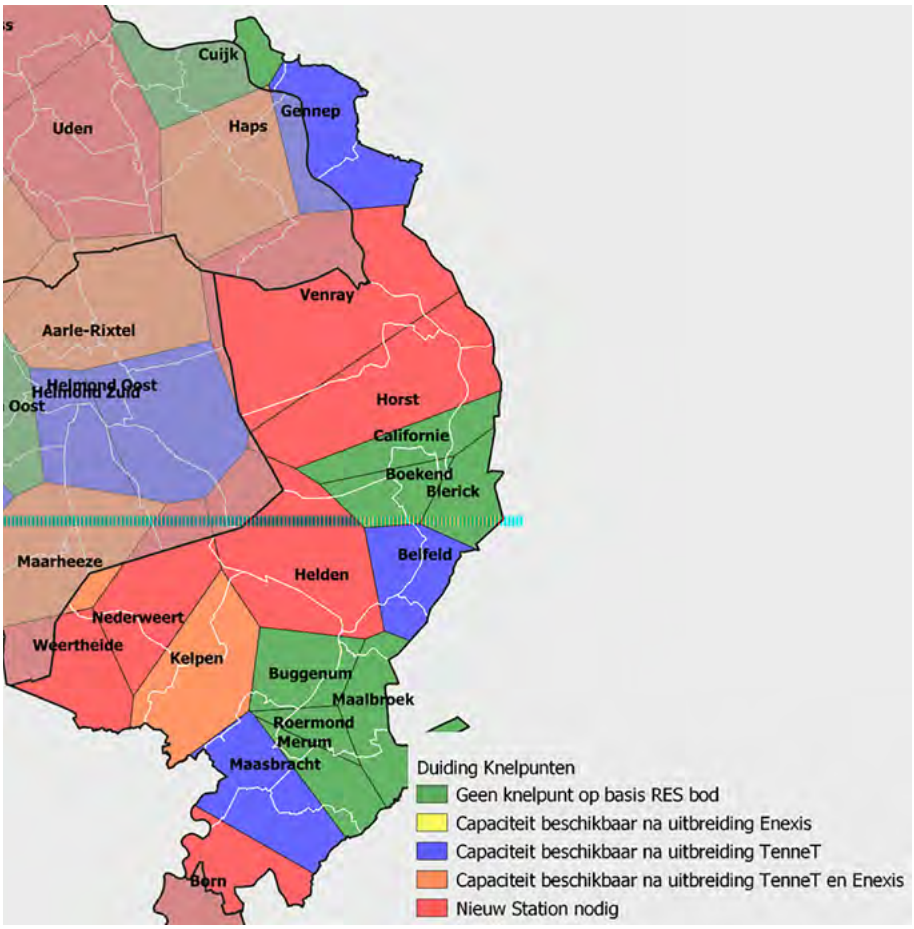
Voor-analyse, peiljaar 2025

Bovenstaand kaartbeeld geeft weer dat o.a. op de onderstations Venray en Helden het RES-bod niet kan worden ontsloten en een nieuw station een mogelijke oplossing is. In Kelpen zijn werkzaamheden van TenneT en Enexis noodzakelijk om het bod te kunnen ontsluiten maar dan is er nog vrije capaciteit beschikbaar. Voor de overige onderstations en regio's die van daaruit worden ontsloten is o.b.v. de aangereikte data, eventueel na werkzaamheden van respectievelijk Enexis of TenneT nu nog ruimte om duurzame opwek te ontsluiten.

In de analyse hebben wij ook gekeken naar de vrije ruimte op stationsniveau en wat de capaciteitsgrenzen zijn van Enexis en TenneT (eventueel na uit te voeren werkzaamheden). Hieruit blijkt dat een deel van de onderstations, ook na uitbreidingen van Enexis door capaciteitsbeperkingen van TenneT niet de gewenste capaciteit van het RES-bod kunnen ontsluiten. Bij het doorrekenen van de vooranalyse zijn eventueel geplande uitbreidingen van TenneT nog niet in meegenomen.

Voor-analyse, peiljaar 2030

De situatie in 2030 wordt nog urgenter. Ook onderstations Horst, Nederweert, Weertheide en Born hebben in 2030 ook een tekort aan capaciteit en zullen zowel Enexis en TenneT aan de slag moeten gaan met een eventuele nieuwe onderstations.

Bij de impactbepaling op stationsniveau in 2030 zien we aantal uitschieters. Een enorme groei op station Venray wordt veroorzaakt door het Energielandgoed Wells Meer. Echter, dit vermogen wordt ook ontsloten op een nog nieuw te bouwen station. **Maar, dan zijn alsnog de hoogspanningslijnen van TenneT een beperkende factor.** Ook bij onderstations Horst, Nederweert, Weertheide en Born zien we een groei. Waarbij de groei van Weertheide en Born voornamelijk door de aangrenzende RES-regio's wordt veroorzaakt en ook hier is een robuuste infrastructurele oplossing noodzakelijk.

Conclusies voor-analyse

- Enkele stations zitten in het grensgebied van de maximale capaciteit (nog net groen of al net rood). Wellicht dat aanpassingen in de terugleverlimiet van TenneT al een oplossingen kan geven.
- Er zijn veel werkzaamheden nodig op de onderstations voor het creëren van de benodigde extra capaciteit, maar dat daarnaast de knelpunten van TenneT de belangrijkste bottleneck vormen.
- In het merendeel van de stations kan Enexis nog beperkt uitbreiden, maar de echte ontsluiting op het hoogspanningsnet moeten door TenneT worden aangepakt.

- Diverse knelpunten kunnen alleen door de bouw van een nieuw onderstation worden opgelost.
- Deze voor-analyse is gebaseerd op een moment opname van de zogenaamde pijplijn projecten en de ambitieprojecten. Detaillering van de ambitieprojecten is noodzakelijk om de maatschappelijke impact (ruimte, tijd en geld) beter in beeld te brengen en om daar waar mogelijk deze impact te beperken.

Vervolgstappen en aanbevelingen

Aanbevelingen naar aanleiding van de voor-analyse:

De vooranalyse geeft een beeld van de impact op de onderstations naar aanleiding van de plannen van de RES Noord- Midden Limburg en daarmee koers en hoe richting kan worden gegeven aan het definitieve bod en de uitvoering. Daarnaast geeft deze voor-analyse een beeld van welke onderstations er nu nog capaciteit beschikbaar is en waar de regio dus nu al aan de slag kan met het ontwikkelen van duurzame opwek en daar waar eerst uitbreidingen noodzakelijk zijn en pas op termijn plannen uitgevoerd kunnen worden.
Het is advies is daarom, start met het ontwikkelen met plannen, daar waar capaciteit beschikbaar is. En plan daar waar nu eerst nog capaciteit moet worden bijgebouwd samen (regio en netbeheerder) de uitrol van de ambitieplannen.

Daarnaast adviseert Enexis om, daar waar mogelijk beter te sturen op de verhouding zon en wind. Immers, opwek van windenergie geeft tot een factor 3x meer energie (kWh) dan een zonneweide van hetzelfde vermogen.

Afstemming op regionaal niveau zal een cruciale rol spelen om de verschillende ambities van de gemeenten in regionaal verband bij elkaar te brengen om samen de integrale afwegingen te maken voor het ontsluiten van energiesysteem.
Veel knelpunten ontstaan nu bij het netwerk van TenneT, onze landelijke netbeheerder. Deze knelpunten zijn inmiddels geadresseerd bij belangrijke stakeholders zoals het NP RES, ministerie van EZK om meer sturing te krijgen op deze problematiek, die regionaal ontstaat, maar om een bovenregionale of zelfs landelijke oplossing vraagt.

Netvisies

Zowel Enexis als TenneT moeten aan de slag zodat de plannen en ambities van de regio ook kunnen worden ontsloten op het regionale- en landelijke netwerk. Om deze plannen gestructureerd invulling te geven worden er nu netvisies opgesteld. Deze netvisies geven o.b.v. de regionaal ontwikkelingen (opwek, industrie, gebouwde omgeving) een beeld van de noodzakelijke capaciteit en een visie hoe deze capaciteit ontsloten kan worden. Deze netvisies zijn hierdoor het fundament voor de investeringsplannen van Enexis en TenneT. Vanzelfsprekend wordt de RES-data als input gebruikt bij het uitwerken van deze netvisies.

De netimpact-analyse

De voor-analyse is voor de RES-regio richtingbepalend. Op basis van de door de RES-regio aangeleverde gedetailleerde gegevens gaat Enexis de impact van

de plannen op de energie-infrastructuur bepalen. *De bevindingen van deze netimpact-analyse zijn het startpunt voor het traject RES 1.0 naar RES 2,0 en worden als bijlage toegevoegd bij het definitieve RES 1.0 document welke ter accordering aan de raden wordt aangeboden.*
Naast het vervolgtraject om te komen van de RES 1.0 naar de RES 2.0, zal uiteindelijk leiden tot het verlenen van de benodigde vergunningen (gereed in 2025) en uiteindelijk het realiseren van de ambities in 2030. Daarnaast zullen de regio, provincie en Enexis afspraken moeten maken over een gewenste volgordelijkheid in het ontsluiten van de plannen, het zogenaamd programmeren van de duurzame opwek.

Programmeren van duurzame opwek

De RES 1.0 geeft richting aan het komende investeringsplan van Enexis en van TenneT – de netbeheerder van het landelijke net. Uitbreiding van de energie-infrastructuur kent veelal langere doorlooptijden dan de ontwikkeling van duurzame opwek. Doorlooptijden die kunnen oplopen van 5 tot 7 jaar en met uitschieters tot 10 jaar. Dit betekent dat wanneer ontwikkelingen uit de markt afwijken van het RES-bod, dit ten koste kan gaan van de haalbaarheid van de RES. Een uitvoerbare RES vraagt daarom om het programmeren van de opwekplannen in de tijd en het starten met de realisatie van duurzame opwek waar netcapaciteit beschikbaar is.

Het advies is dan ook: *start tijdig met benodigde planprocedures voor de energie-infrastructuur en onderzoek hoe planprocedures versneld kunnen worden.* Samenwerken in gebiedsprocessen en het erkennen van wederzijdse belangen, kunnen tot een beter, sneller en gedragen planproces leiden. Start daarnaast ook met een breed gedragen overlegstructuur (regio, gemeenten, netbeheerders) om voortgang te monitoren en daar waar nodig bij te sturen.

Het realiseren van een energie-infrastructuur gaat gepaard met lange doorlooptijden. Kijkend naar het verleden zijn, zeker voor de hoogspanningsinfrastructuur, doorlooptijden van 7 tot 10 jaar niet ongebruikelijk. Echter, 60 tot 80% van deze doorlooptijden zijn nodig voor het verwerven van de gronden (ruimte voor stations en de kabeltracés), aanpassen omgevingsplannen en het verkrijgen van de benodigde vergunningen en liggen daarmee nagenoeg niet in de beïnvloedingssfeer van de netbeheerders maar van de gemeenten en provincies. Willen we versnellen dan ligt hier een belangrijke gemeenschappelijke taak.

4.5 Hoe gaan we onze ambitie bereiken?

Regio is goed op weg

In de regio zijn veel nieuwe lokale initiatieven in ontwikkeling. Daarmee is de regio goed op weg om haar ambitie te bereiken. Hoewel een deel van deze initiatieven uiteindelijk geen doorgang zal vinden (bijv. omdat de businesscase niet rond komt), is de verwachting dat met de initiatieven die in de pijplijn zitten de ambitie van 1,2 TWh gehaald gaat worden. Om te borgen dat een zo groot mogelijk deel van de plannen doorgang vindt en daarvoor de juiste voorwaarden worden geschapen, zijn er wel een aantal acties nodig.

Actielijn zonneweides en windturbines

De gemeente staat aan de lat om de initiatieven (binnen haar grondgebied) van de grond te krijgen. Op regionaal niveau vindt afstemming plaats over de voortgang van de initiatieven.
Een regionale aanpak voor grootschalige zonneweides en windturbines wordt nader uitgewerkt in de eerste helft van 2021. De eerste stap is een gespreksronde met individuele gemeenten, waarin concrete en actuele informatie over hun pijplijn- en ambitieprojecten wordt opgehaald.
In de vervolgstappen worden deze gegevens geanalyseerd en kunnen uitvoeringsafspraken worden gemaakt over de mate en vorm van regionale samenwerking rondom zonneweides en windturbines.
Er is in de regio in beginsel brede steun voor het regionaal prioriteren van energie-opwek-projecten. Voor een gedragen prioritering is het van belang dat deze objectief en uitlegbaar is en er enige flexibiliteit en eigen beleidsruimte blijft. Hiertoe zijn er drie criteria geïdentificeerd die de regio van belang vindt bij de prioritering: 1) de mate van lokaal draagvlak en lokaal eigenaarschap, 2) de systeemkosten en 3) de landschappelijke kwaliteit. De drie genoemde criteria zullen nader worden uitgewerkt en geoperationaliseerd, inclusief de wijze waarop (bijv. middels een programmeringskader) en door wie deze worden bepaald. De regio streeft naar een zo objectief mogelijke en breed gedragen prioriteringswijze.

Actielijn zon-op-dak

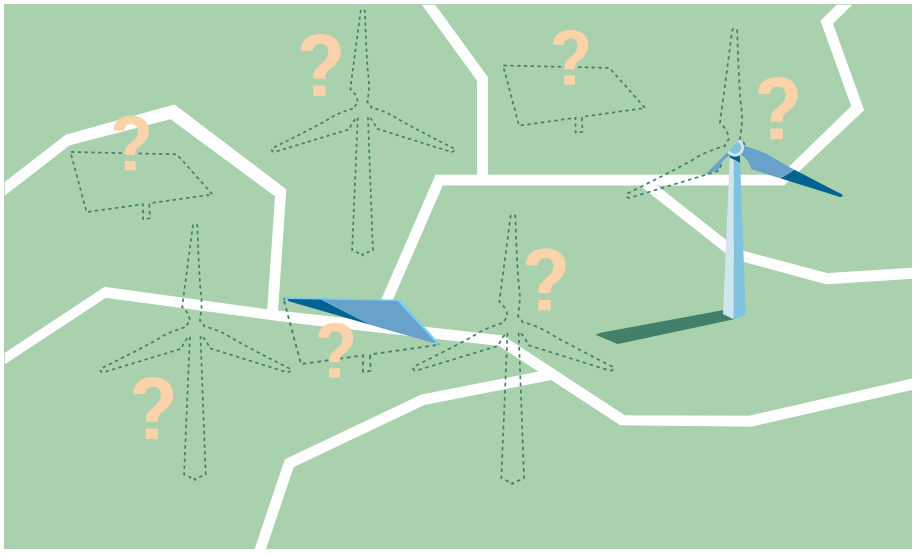
- Een RES-versnellingsteam wordt opgericht om de gemeenten te faciliteren om zon-op-dak initiatieven te stimuleren.
- Het versnellingsteam helpt initiatiefnemers die een SDE-beschikking hebben ontvangen bij het realiseren van hun initiatief.
- Het versnellingsteam stimuleert dakeigenaren om zonnepanelen te plaatsen.
- De aanpak wordt nader uitgewerkt in eerste helft 2021.

Actielijn landschapsinstrumentarium

- Zoals gezegd staat de gemeente aan de lat om de eigen initiatieven van de grond te krijgen. Qua ruimtelijke inpassing kunnen ze daarbij gebruikmaken van de landschapsprincipes en landschapsmatrix die in RES-verband zijn uitgewerkt. Vanuit de RES wordt gebruik van dit landschapsinstrumentarium gestimuleerd.
- In de eerste helft van 2021 dienen de landschapsprincipes en de landschapsmatrix in een handreiking voor gemeenten te worden uitgewerkt.

Actielijn energie-infrastructuur

- Uitvoeren netimpact-analyse en op basis van de bevindingen acties uitstippelen en/of bijsturen.
- De energie-infrastructuur – met name de elektriciteitsinfrastructuur – is een cruciale backbone voor het terug leveren en afnemen van elektriciteit. Op diverse plekken in onze regio is al sprake van schaarste in de netcapaciteit en de verwachting is dat dit – mede gezien de initiatieven die in de pijplijn zitten – alleen nog maar zal toenemen. Nauwe samenwerking tussen gemeenten, RES-regio en netbeheerders is cruciaal om zoveel mogelijk initiatieven tijdig te kunnen aansluiten op het net. Tevens zal samenwerking plaatsvinden met de Provincie, die vanuit haar PES een regierol heeft m.b.t. de capaciteit van de energie-infrastructuur.

5 Regionale Structuur Warmte

5.1 Ambitie

Iedere RES-regio levert een Regionale Structuur Warmte (RSW) op. De RSW is input voor de lokale Transitievisies Warmte (TVW's) die iedere gemeente eind 2021 dient op te leveren. Andersom leveren de TVW's output richting het opvolgende proces van opstellen RES-NML 2.0 (tot medio 2023).

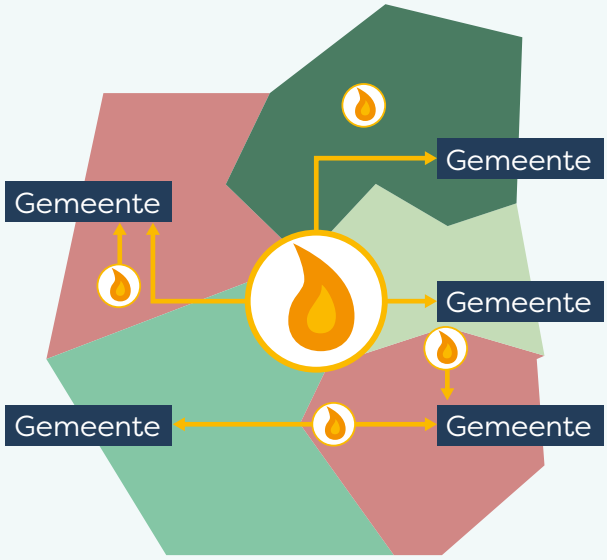
Nederland wil in 2050 geen gebruik meer maken van aardgas in de gebouwde omgeving. De RES-regio Noord- en Midden-Limburg onderschrijft deze ambitie: in 2050 wordt alle warmte voor de gebouwde omgeving in de regio Noord- en Midden-Limburg opgewekt uit duurzame energiebronnen.

Het regionale en lokale gasnet van Enexis blijft in de RES-regio NML op weg naar het jaar 2050 grotendeels in stand en blijft aangesloten op het landelijke hoofdnet voor transport van gassen. Enexis speelt vanaf nu zo goed mogelijk in op allerlei ontwikkelingen en innovaties.

Voor het realiseren van deze ambitie is afstemming met de RES-partijen en hun omgeving nodig over:

- een logische inzet van beschikbare (bovengemeentelijke) warmtebronnen;
- de afweging en afstemming tussen warmte-inzet in verschillende sectoren;
- mogelijkheden tot het eveneens dubbel inzetten van duurzame warmte: eerst als een hoog temperatuur-bron en vervolgens als een laag temperatuur-bron (d.m.v. cascadering);
- het inzichtgeven in de benodigde toekomstige bovengemeentelijke infrastructuur voor het transport van duurzame warmte, een transportsysteem bij voorkeur in publiek eigendom, en in de benodigde seizoensopslag van duurzame warmte.

Belangrijk hierin is de integrale afweging van kwantiteit, ruimtegebruik, maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak en efficiëntie van het beoogde energiesysteem voor duurzame warmte. Alleen een integrale afweging leidt tot efficiënte inzet van duurzame bronnen. De uitdaging zit in het aantal grootschalige warmtebronnen in de regio: dat is beperkt.
De warmtetransitie zal daardoor grotendeels op gemeentelijk en wijkniveau plaatsvinden, in lijn met het Klimaatakkoord 2019.

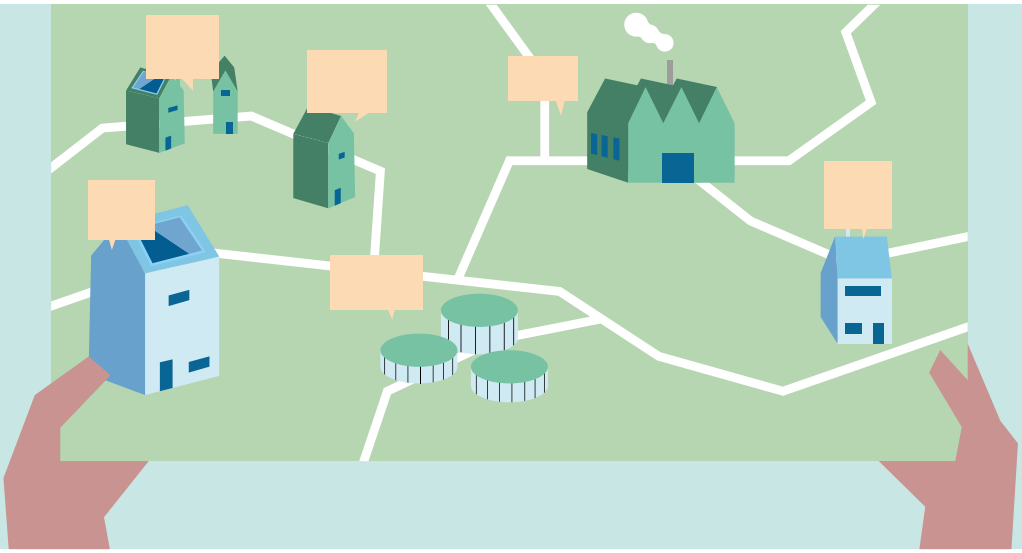

Warmte

5.2 Uitgangspunten

Dit zijn de uitgangspunten voor duurzame warmte zoals opgenomen in de uitgangspuntennotitie:

- We ontwikkelen een Regionale Structuur Warmte (RSW) waarin we op regionaal niveau de huidige (en voor zover bekend, toekomstige) warmtebronnen en de warmtevraag in beeld brengen en waarin we een overzicht geven van de bestaande, geplande en/of benodigde hoofdinfrastructuur voor warmte. Daarbij kijken we naar de volgende technieken die intergemeentelijk en/of regionaal zijn te benutten als bron van duurzame warmte: restwarmte, biogas (en groengas), bodemenergie (warmte-koude-opslag), geothermie (ondiep en diep), en omgevingsenergie (aquathermie en zonthermie). Dit alles bekeken vanuit het perspectief van technische haalbaarheid en beschikbaar, en maatschappelijk verantwoord te benutten.
- We brengen de mogelijkheden voor regionale herverdeling van warmte naar duurzame warmte in beeld. Dit doen we op basis van de vaak gemeentegrens-overschrijdende vraag en aanbod van duurzame warmte. Op onderdelen moeten hierover bovenlokale afspraken worden gemaakt.
- De RSW is input voor de lokale TVW maar treedt hiervoor niet in de plaats. Alle 15 individuele gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van een lokale TVW.
- We gaan voor 100% duurzame warmte in 2050, hetgeen onder andere betekent dat we op termijn geen gebruik meer maken van netto import van biomassa voor vergisting. We bevinden ons echter aan het begin van de transitie van de uitfasering van aardgas naar 100% duurzame warmtebronnen. In deze fase kunnen hybride-oplossingen en import nodig zijn. We onderzoeken dit verder op weg naar RES-NML 2.0.
- Naast de ontwikkeling van de RSW richten we ons ook op kennisvergaring en kennisdeling, bijvoorbeeld over de inzetbaarheid van bronnen van thermische energie, netwerkoplossingen en de ontwikkeling van nieuwe technieken.
- De RSW geeft inzicht in de warmtevraag en het warmte-aanbod in de regio. De warmtevraag bestaat uit alle woningen en maatschappelijke c.q. commerciële utiliteitsgebouwen (vastgoed in de gebouwde omgeving) en die van de industrie en glastuinbouw. Daarnaast is gekeken naar het mogelijke aanbod van warmte: de kansen die glastuinbouw en industrie bieden voor verdere verduurzaming.

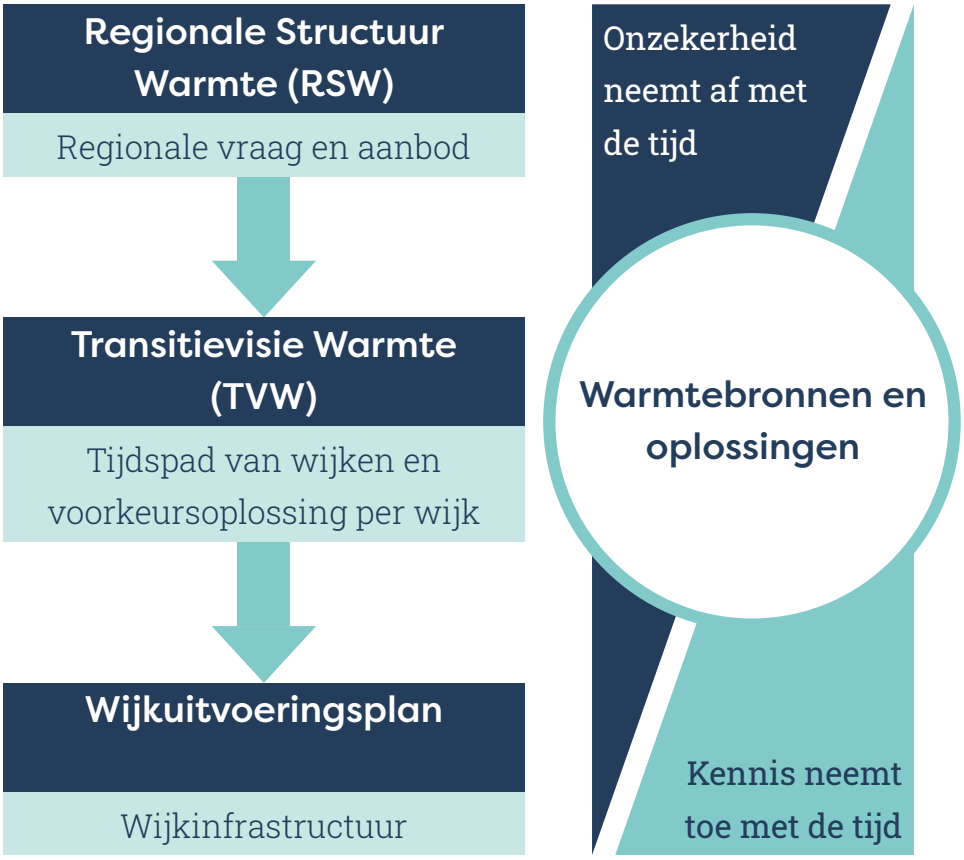

Bovengemeentelijke bronnen duurzame warmte

De RSW geeft een eerste inzicht in de (potentiële) bovengemeentelijke bronnen van duurzame warmte. Een bovengemeentelijke warmtebron heeft een dusdanige potentie dat hij ook omliggende gemeenten van duurzame warmte kan voorzien. Denk daarbij aan mest uit de hele regio die in één gemeente wordt vergist, of warmte uit een rivier die voor enkele gemeenten beschikbaar kan komen.

Als in beeld is welke bovengemeentelijke warmtebronnen er zijn, kan vroegtijdig afstemming plaatsvinden over het gebruik. Hierin zijn ook sectoren in de regio met een grote warmtevraag van belang, zoals glastuinbouw en industrie. Door vroegtijdige afstemming over bovengemeentelijke warmtebronnen wordt dubbel brongebruik voorkomen. Afstemming moet plaatsvinden voordat de gemeenten hun TVW vastgesteld hebben (uiterlijk eind 2021) en de in het Klimaatakkoord beoogde routekaarten van Glastuinbouw en Industrie zijn opgeleverd. Vroegtijdige afstemming op regionaal niveau helpt gemeenten bij het maken van afspraken over warmtebronnen met bovengemeentelijke potentie, evenals bij het opstellen van de TVW en het maken van keuzes in de uitvoeringsplannen. Dit is een tweejaarlijks terugkerend proces van afstemmen, elke twee jaar worden zowel de 15 gemeentelijke Transitievisies Warmte herzien als de Regionale Structuur Warmte voor Noord- en Midden-Limburg, vooralsnog in de periode 2021-2030.

Onderstaande figuur geeft aan hoe de samenhang tussen regio, gemeente en wijk voor de Warmtetransitie georganiseerd is.

Figuur 14: *Hoe de samenhang tussen regio, gemeente en wijk voor de Warmtetransitie georganiseerd is.*

5.3 Waar staan we nu?

5.3.1 Aanbod Duurzame Warmte

De warmtepotentie in de regio is zeer divers. De energetische potentie van verschillende warmtebronnen is onderzocht en hieronder samengevat (Tabel 14). De energetische potentie is de maximale energiehoeveelheid die bij de bron afgegeven kan worden. Dit wil dus niet zeggen dat al deze warmte voor de gebouwde omgeving beschikbaar komt.

Tabel 14: Energetische potentie van duurzame warmtebronnen in Noord- en Midden-Limburg

Bron duurzame warmte	Laag Temperatuur (<50 graden)	Midden/ Hoog Temperatuur (50-70 graden/ >70 graden)
Totale potentie	**1.600.000 TJ/jaar**	**165.000 TJ/jaar**
Warmtebronnen:		
Duurzame Restwarmte	200	4.500
Groengas	0	2.500
WKO – open bronnen (opslag)	850.000	0
WKO – gesloten bronnen	600.000	0
Ondiepe Geothermie	130.000	0
Diepe Geothermie	0	150.000
Aquathermie (TEO, lokaal)	24.000	0
Zonthermie (lokaal)	n.t.b.	n.t.b.

Hierna is elke warmtebron uitgewerkt. Er wordt aangegeven wat de potentie is en wat de kansen en belemmeringen voor deze duurzame warmtebron zijn.

Duurzame restwarmte

Restwarmte is de warmte die overblijft uit (industriële) processen. Deze kan worden gebruikt in andere productieprocessen, dan wel worden ingezet als bron om ruimtes te verwarmen en/of voor warm tapwater. De aanwezigheid van een restwarmtebron wil echter niet zeggen dat deze ook direct gebruikt kan worden. De temperatuur van de restwarmte, de afstand tot de gebouwde omgeving, de zekerheid van levering en de duurzaamheid van de bron zijn aspecten die onderzocht moeten worden.

Potentie duurzame restwarmte

Restwarmte wordt in de regio vooral gevonden op gemeentelijk niveau. Denk daarbij aan supermarkten, productielocaties en kleine datacenters. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen bronnen die op lage temperatuur warmte afgeven en bronnen die op hoge temperatuur warmte afgeven. De totale potentie van de hoog temperatuur-bronnen is circa 4.500 TJ/jr (terajoule per jaar), de potentie van de laag temperatuur-bronnen is circa 200 TJ/jr. Het is vaak economisch niet haalbaar om al deze kleine bronnen direct te benutten voor ruimteverwarming. Op wijkniveau zijn er kansrijke ontwikkelingen om warmte uit allerlei kleine warmtebronnen collectief op te slaan. Het benutten van een seizoens-onafhankelijke warmtevoorziening wordt dan wél mogelijk.

Kansen duurzame restwarmte

Na de heropening van de Clauscentrale is sinds oktober 2020 een grote potentiële hoeveelheid restwarmte in de omgeving van Roermond beschikbaar. Het is een private productiecentrale voor de opwekking van grijze elektriciteit uit aardgas. De potentie is, op basis van onderzoek uit juni 2011 van eigenaar RWE, 73 TJ/jr en voldoende voor ongeveer 1.500 te renoveren woningen/wooneenheden naar energielabel B. Kanttekening hierbij is dat de op aardgas functionerende Clauscentrale (vooralsnog) de functie van back-up in de nationale elektriciteitsvoorziening heeft en niet continu als warmtebron beschikbaar zal zijn. De Clauscentrale kan mogelijk in combinatie met andere warmtebronnen van betekenis worden in haar directe omgeving, zoals de restwarmte van Smurfit Kappa in de gemeente Roermond. Van een regionale potentie van restwarmte is geen sprake.

Bovenregionaal zijn er twee potentiële bronnen aan te wijzen: Nyrstar in Budel ten westen van de gemeente Weert en Chemelot in Sittard-Geleen ten zuiden van de gemeente Echt-Susteren. De gezamenlijke potentie van deze twee (hoog temperatuur-) restwarmtebronnen is 16.100 TJ/jr. Belangrijk is dat deze onderdeel zijn van de gelijktijdige afwegingen in onze aangrenzende RES-regio's (MRE respectievelijk Zuid-Limburg) en dat ze daarom niet zondermeer beschikbaar zullen komen. Verder geldt voor zowel Nyrstar als voor Chemelot dat ze geen bronnen van regionale betekenis zijn.

Een potentieel kansrijk lokaal project is de ontwikkeling van het Ecovat Panningen (gemeente Peel en Maas) waarin de warmte uit enkele duurzame lokale bronnen seizoens-onafhankelijk zal worden opgeslagen en andersom geleverd aan een te realiseren wijknet voor duurzame warmte. De haalbaarheid van dit project wordt momenteel door de coöperatie Peel Energie samen met de gemeente onderzocht. De gemeente overweegt bij een positief resultaat van dat onderzoek in 2021 een subsidieaanvraag in te dienen binnen het nationaal Programma Aardgasvrije Wijken om realisatie van dit nog unieke duurzame warmtesysteem mogelijk te kunnen maken.

Belemmeringen duurzame restwarmte

De haalbaarheid van restwarmte als bron voor warmtenetten is afhankelijk van een aantal factoren. Voor een bij voorkeur publiek en opengesteld warmtenet zal een nieuwe, specifiek op een warmtenet afgestemde infrastructuur moeten worden aangelegd. Voor de investeringskosten van een nieuw aan te leggen warmte-infrastructuur geldt een afschrijvingstermijn van 40-60 jaar. Gedurende deze termijn zal de voeding van het net door meerdere

duurzame warmtebronnen geborgd moeten zijn. Deze borging zal door de gemeente in de op te stellen Transitievisie Warmte ingevuld moeten worden.

De lokaal aanwezige restwarmtebronnen kunnen, voor zolang deze aanwezig zijn, ingezet worden al dan niet in combinatie met andere warmtebronnen zoals groengas, aquathermie en zonthermie. De aanleg van warmtenetten alleen baseren op de beschikbaarheid van lokale restwarmte is meestal niet haalbaar.

Groengas

Biomassa kan op verschillende manieren worden ingezet om warmte te produceren. De term biomassa staat voor al het materiaal dat afkomstig is van levende organismen. Droge biomassastromen, vaak houtige biomassa zoals snoei- en maaiafval en landbouwafval, worden verbrand om warmte te produceren.

Natte biomassastromen, zoals mest en GFT-afval, worden vergist, vergast of gecomposteerd om warmte en/of biogas te produceren. Vergisting is het omzetten van biomassa in biogas door middel van bacteriën en schimmels. Biogas kan vervolgens als variant worden opgewaardeerd naar groengas op aardgaskwaliteit dat lokaal rechtstreeks te benutten is voor de warmtevoorziening van woningen/gebouwen.

In onderstaand figuur staan de verschillende biomassastromen verdeeld over de soorten verwerkingstechnieken voor warmteproductie.

In dit hoofdstuk wordt enkel de potentie/beschikbaarheid van biomassastromen voor vergisting en opgenomen, oftewel groengas. Groengas wordt geproduceerd uit bijvoorbeeld agrarische reststromen (mest), GFT-afval, bermgras, rioolslib uit de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI), maar ook bijvoorbeeld organische afvalstromen uit de levensmiddelenindustrie. Deze organische reststromen hebben meestal geen directe toegevoegde waarde meer aan het ketenproces en worden daarom samengebracht onder de noemer van biogene reststromen.

Vergisten	Verbranden	Composteren	Vergassen
• Huishoudelijk / restafval • Afval uit voedings- en genotsmiddelen industrie (VGI) • GFT-afval • Natte mest • Rioolslib • Bermgras, maaisel, etc. • Akkerbouwafval	• Huishoudelijk afval • Grof tuinafval • Resthout (snoei- en houtafval) • Droge mest	• Afval uit voedings- en genotsmiddelen industrie (VGI) • GFT afval • Akkerbouwafval	• Bermgras, maaisel, etc. • Resthout • Akkerbouwafval

Figuur 15: *De verschillende biomassastromen in relatie tot de verwerkingstechnieken voor warmteproductie.*

De RES richt zich enkel op vergisten (zie gele kader). De werking van een biomassa-vergister, waarmee biogas wordt geproduceerd, is een techniek die zich reeds heeft bewezen. Het geproduceerde biogas kan op verschillende manieren worden ingezet. Biogas kan bijvoorbeeld via een warmtekrachtkoppeling (WKK) omgezet worden in duurzame warmte en duurzame elektriciteit.

Potentie groengas

Tot aardgaskwaliteit opgewaardeerd biogas wordt 'groengas' genoemd. Duurzaam groen gas kan mogelijk via het bestaande gasnet van Enexis worden gebruikt in bestaande en nieuwe cv-ketels. Het bepalen van de potentie van groengas uit natte biomassa is locatie- en periode-afhankelijk. Er zijn meerdere variabelen en scenario's die invloed uitoefenen op het resultaat. Mest heeft veruit het grootste aandeel in de totale potentie, waarbij de regio wel wil waken voor een zogeheten lock-in, waarbij de warmtevoorziening te afhankelijk wordt van mest. In 2021 starten we met nader onderzoek naar de potentie, voor- en nadelen.
Bij de verdere concretisering van de productiecapaciteit van groengas (bij de RSW 2.0) worden de ontwikkelingen in een transitie naar een natuurinclusieve landbouw meegenomen (dat mogelijk gevolgen hebben voorde productie van groengas). De waarde van groengas voor de energietransitie in onze regio wordt verder onderzocht. Hierbij hebben wordt ook bekeken hoe schoon/milieubelastend groensgas is.

Kansen groengas

Onze regio bestaat grotendeels uit plattelandsgebieden. Het landschappelijke karakter leidt er toe dat warmtenetten meestal geen rendabele optie zijn. Tevens kent de regio weinig grootschalige bovengemeentelijke restwarmtebronnen. Met groengas lijkt de regio, tegen lage maatschappelijke kosten, een deel van de vraag naar duurzame warmte in de gebouwde omgeving te kunnen voldoen.

Belemmeringen groengas

Verschillende sectoren (waaronder de zware industrie) maken aanspraak op de op nationale schaal relatief beperkte beschikbare hoeveelheid groengas . De maximale groengasproductie heeft haar grenzen. Er zullen landelijke keuzes gemaakt moeten worden over de inzet van dit totale potentieel, ook in onze regio.
De concurrentie om de bij de productie van groengas beschikbare groencertificaten (Garanties van Oorsprong, GvO's) groeit in de (vrije) nationale energiemarkt. Groengasproductie is een al grotendeels uitontwikkelde techniek, die in Nederland onder strenge milieuregels plaatsvindt.
De inzameling en het transport van biogene reststromen voor verwerking naar groengas dient op een gecontroleerde wijze plaats te vinden. In deze gesloten keten dienen langjarig structureel betrouwbare partners betrokken te zijn. Het systeem van ketencontrole is daarbij een belangrijke component.

Warmte-koudeopslag (WKO)

Een bodemenergiesysteem met een geheel ander doel is warmte-koudeopslag (WKO) in de eerste aardlaag (0-500m diepte). Een WKO-systeem werkt altijd samen met een warmtepomp (of meerdere): een apparaat dat een vloeistof naar de juiste temperatuur voor verwarming kan brengen. Het WKO-systeem bestaat uit twee bodemwater-bronnen. In één bron wordt in Nederland toegestaan warmwater op te slaan tot een maximale temperatuur van 25°C. Een warmtepomp verhoogt vervolgens bij gebruik de temperatuur naar de benodigde temperatuur voor het verwarmen van woningen en gebouwen. In een separate tweede koudere bron, soms zelfs als kleinschalige mono-bron boven de eerste warmere bron, wordt het afgekoelde water teruggepompt in de bodem.

Potentie WKO

De bodemgeschiktheid voor warmte-koudeopslag in de regio NML is zeer goed. De potentie voor het opslaan van duurzame warmte in de eerste bodemlaag van 500 meter bedraagt maximaal 1.400.000 TJ/jr, gebaseerd op de gemiddelde potentie per hectare per gemeente. Deze WKO-potentie is berekend over het totaal van het landoppervlak van alle 15 gemeenten. In de praktijk zal deze opslagpotentie voor de gebouwde omgeving binnen een gemeente uiteindelijk fors lager zijn. De mogelijke bijdrage aan efficiënte warmtepompinstallaties is overigens groot.

Belemmeringen WKO

Het gebruik van de WKO-systemen heeft invloed op de lokale vraag naar duurzame elektriciteit. Deze zal stijgen door het gebruik van veel warmtepompen in de gebouwde omgeving. Optimaal ontwerpen en realiseren van WKO-systemen kan die stijgende vraag met een juiste gemeentelijke regie fors positief beïnvloeden.

De bodem(grondwater-)bronnen die nodig zijn voor deze techniek kunnen beïnvloed worden door activiteiten in de bodem bij de buurgemeenten en aangrenzende RES-regio's.

Kansen WKO

Hoewel een individuele WKO een lokale bron is, is het WKO-systeem in deze analyse ook meegenomen. Deze techniek is immers breed toepasbaar in meerdere gemeenten op wijk- en buurtniveau. De bodem-/grondwaterbronnen zijn verbonden met elkaar via diepere grondwaterstromen en kunnen elkaar daardoor naast negatief ook positief beïnvloeden.

Geothermie

Geothermie of aardwarmte is warmte uit diepere lagen in de ondergrond. In gesteentelagen zit water dat warmer wordt met toenemende diepte. Bij geothermie wordt het water opgepompt, wordt de warmte onttrokken en wordt het afgekoelde water weer in dezelfde gesteentelaag teruggepompt. Geothermie wordt vaak opgedeeld in drie verschillende domeinen: ondiepe geothermie (OGT), diepe geothermie (GT) en ultradiepe geothermie (UDG).

Tabel 15: Bodemwarmte onderverdeeld op laagdiepte onder het aardoppervlak

Technologie:	Indicatieve diepte onder maaiveld:	Gebruikelijke toepassing:	Temperatuur
WKO (seizoensopslag thermische energie)	0 - 500 meter	Alleen voor opslag LT-warmte en HT-koude	Opslagtemperatuur maximaal 25°C
Ondiepe Geothermie (ODG)	**500 - 1.200 meter**	Warmteonttrekking i.c.m. warmtepomp	**40°C - 60°C**
Diepe Geothermie (DGT)	**1.200 - circa 3.500 meter**	Warmteonttrekking voor direct gebruik	**60°C - 90°C**
Ultradiepe Geothermie (UDG)	**> circa 3.500 meter**	Stoomproductie, i.c.m. opwekking duurzame elektriciteit, met duurzame restwarmte	**90°C en hoger**

Potentie geothermie

Geothermie is een stabiele warmtebron die onafhankelijk is van weersomstandigheden en het hele jaar constante warmte kan leveren. Hierdoor is deze geschikt voor gebouwen die een relatief grote en constante warmtevraag hebben, zoals de glastuinbouw. Het merendeel van de gerealiseerde geothermieprojecten in Nederland levert warmte aan kassen, maar de eerste projecten in de gebouwde omgeving worden inmiddels ook gerealiseerd. Hiervoor is wel een warmtenet nodig met voldoende gebouwen om een warmtevraag te creëren die groot genoeg is. Geothermie kan, als duurzaam alternatief voor gas, een onderdeel zijn van de bronnenstrategie.

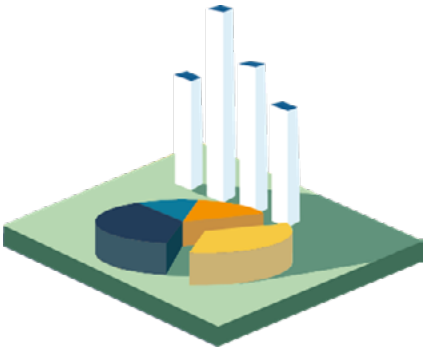
De ondergrondse potentie voor geothermie is afhankelijk van geschikte gesteentelagen in de ondergrond. De belangrijkste eigenschappen voor het bepalen van de potentie zijn dikte, temperatuur en permeabiliteit (doorlaatbaarheid). De dikte van een gesteentelaag heeft invloed op de hoeveelheid water die beschikbaar is voor geothermie. De permeabiliteit geeft aan hoe makkelijk water door een gesteentelaag kan stromen. Hogere temperaturen geven een hogere potentie, er kan immers meer warmte onttrokken worden. De temperatuur is grotendeels afhankelijk van de diepte, want hoe dieper een gesteentelaag, hoe warmer deze wordt. Nationale modellen als ThermoGIS en hiervan afhankelijke studies als WARM geven een eerste indicatie welke lagen interessant kunnen zijn. Om de ondergrondse potentie van geothermie in de RES-regio Noord- en Midden-Limburg nauwkeuriger te bepalen, wordt aangeraden een regionale potentiestudie uit te voeren.

De potentie van duurzame warmte alleen uit ondiepe geothermie voor deze regio wordt volgens nog beperkte inzichten geschat op circa 130.000 TJ/jr.

Belemmeringen geothermie

Om de potentie te kunnen bepalen zijn voldoende data van de ondergrond nodig. In de regio Noord- en Midden-Limburg is er door een gebrek aan die noodzakelijke gegevens nog onzekerheid over de potentie van geothermie. Een ander risico is seismische activiteit door geothermie. De regio Noord- en Midden-Limburg ligt in een actief breuksysteem (de Roerdaalslenk). Voor de realisatie van een geothermisch project is het belangrijk breuken goed in kaart te brengen en een Seismic Risk Assesment (SRA) uit te voeren.

Vanwege de onzekerheid over de potentie en de risico's van seismische activiteit focust de RES zich vooralsnog alleen op ondiepe aardlagen. Aanvullend onderzoek naar aardwarmte in de diepere aardlagen en de gesloten geothermische installaties in het bijzonder brengen mogelijk in de nabije toekomst meer duidelijkheid in deze problematiek.

SCAN-programma

Momenteel wordt landelijk in opdracht van het staatsbedrijf EBN (Energie Beheer Nederland) het zogenoemde nationaal SCAN-programma uitgevoerd, waarbij meer seismische data van de ondergrond worden verzameld. Dit geldt ook voor de RES-regio Noord- en Midden-Limburg. Het verzamelen van de data wordt naar verwachting in 2021 afgerond. Hierna moeten de data nog verwerkt worden, voordat ze geschikt zijn om geïnterpreteerd te worden door specialisten. Wanneer deze data beschikbaar zijn kunnen deze toegevoegd worden om de zekerheid over de potentie van geothermie voor deze regio fors te vergroten.

Thermische energie u r: Aquathermie

Aquathermie is de verzamelnaam voor thermische energie uit water, waaronder oppervlaktewater (TEO), afvalwater (TEA), drinkwater (TED) en rioolwater (Riothermie).

Figuur 16: *Stroomgebied van de Maas in Limburg*

Potentie aquathermie

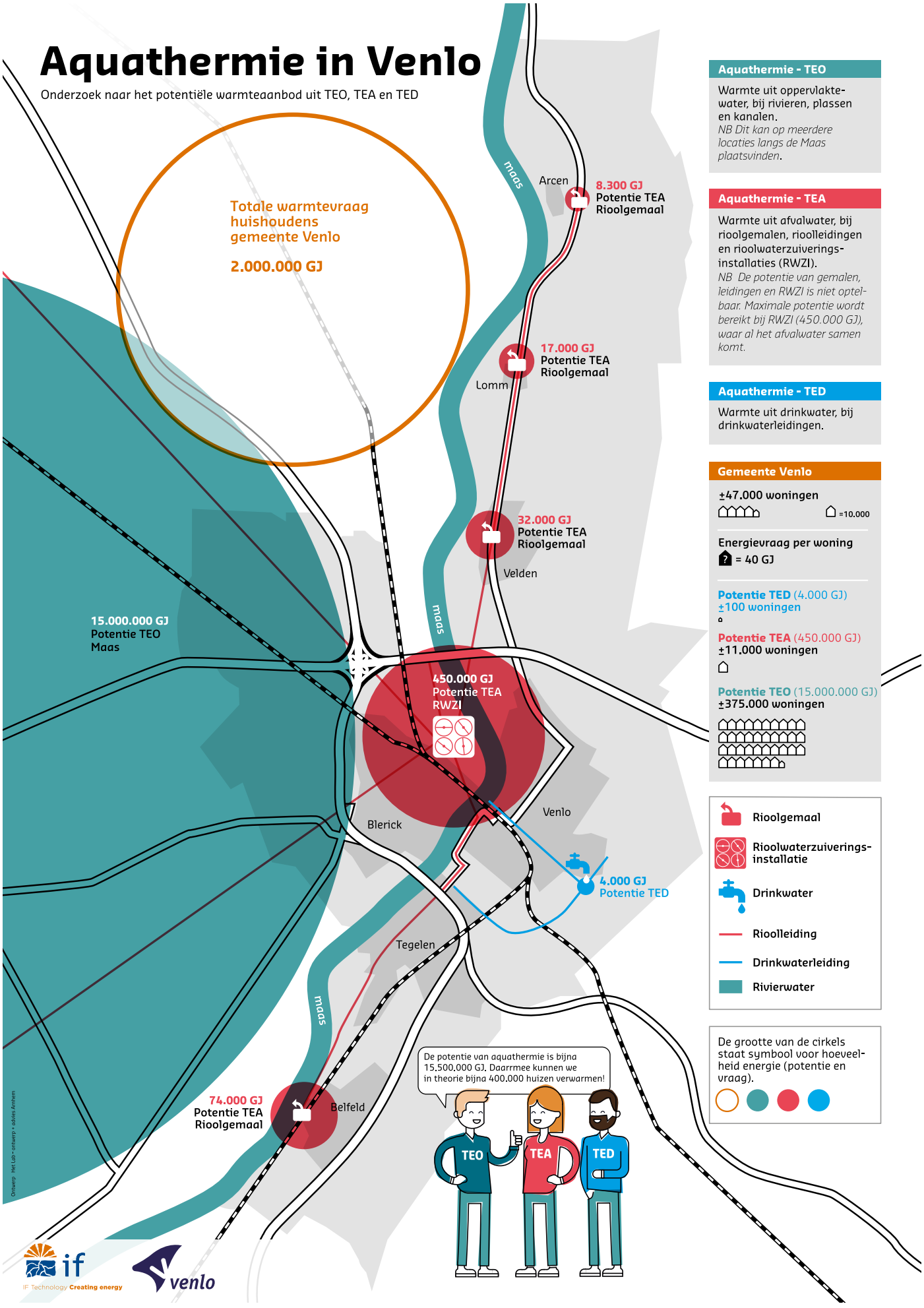
Een van de grootste rivieren van Nederland, de Maas, stroomt door Noord- en Midden-Limburg. Met een gemiddeld debiet van 250 m³/s biedt de Maas veel potentie voor aquathermie. Op dit moment zien we de grootste kansen voor de gebouwde omgeving in TEO (Thermische Energie uit Oppervlaktewater), mogelijk in combinatie met TED (Thermische Energie uit Drinkwater). Zo wordt drinkwater, bijvoorbeeld bij Heel, gewonnen uit de Maas. Voor TEA (Thermische Energie uit Afvalwater) zijn er vooral kansen als een RWZI in de buurt van een woonwijk is gesitueerd, zoals het geval is in de buurt Ubroek in Venlo, zo blijkt uit onderzoek van IF Technology (2020).

De gemeente Venlo heeft de lokale potentie van aquathermie in kaart laten brengen. Dit heeft geresulteerd in een concreet ontwikkelingsproject binnen het nationaal Programma Aardgasvrije Wijken: Hagerhof-Oost. In dit project wordt gebruik gemaakt van thermische energie uit het oppervlaktewater (TEO) van de Maas. In november 2020 heeft de Rijksoverheid aan de gemeente Venlo een forse subsidie toegekend voor dit gemeentelijke startproject. Doel is om uiteindelijk ca. 1.000 woningen in deze wijk op middellange termijn aardgasvrij te maken.

Bij aquathermie wordt thermische energie gewonnen uit water en middels een warmtepomp naar een hoger en bruikbaar temperatuurniveau gebracht. Het water heeft hierbij temperatuurniveaus tussen 7 en 25°C en is daarmee een lage temperatuur(LT)-warmtebron. Landelijke voorbeelden combineren veelal aquathermie en WKO in de bodem. Hiermee wordt de thermische warmte uit oppervlaktewater tijdelijk opgeslagen. In deze combinatiesystemen wordt de warmte primair gewonnen wanneer het water warm is, waardoor dit logischerwijs dus tijdens de zomermaanden (en deels in voor- en naseizoen) gebeurt. In de winter wordt de warmte uit de WKO met een centrale warmtepomp opgewaardeerd naar circa 70°C. Deze warmte wordt met een warmtenet gedistribueerd naar de afnemers. Met deze temperatuur kunnen gebouwen direct (zonder verdere opwaardering) worden verwarmd en van warm tapwater worden voorzien. Wanneer er een relatief groot volume oppervlaktewater voorhanden is, kan ook zonder een WKO gewerkt worden. Hierbij wordt op het gewenste moment warmte onttrokken aan het water via een warmtepomp en wordt het water direct weer teruggegeven, maar dan kouder. Zowel mét als zonder WKO dient natuurlijk wel rekening gehouden te worden met de (ecologische) draagkracht van het watersysteem.

Aquathermie in Venlo

Onderzoek naar het potentiële warmteaanbod uit TEO, TEA en TED

Aquathermie - TEO

Warmte uit oppervlakte-water, bij rivieren, plassen en kanalen.
NB Dit kan op meerdere locaties langs de Maas plaatsvinden.

Aquathermie - TEA

Warmte uit afvalwater, bij rioolgemalen, rioolleidingen en rioolwaterzuiverings-installaties (RWZI).
NB De potentie van gemalen, leidingen en RWZI is niet optelbaar. Maximale potentie wordt bereikt bij RWZI (450.000 GJ), waar al het afvalwater samen komt.

Aquathermie - TED

Warmte uit drinkwater, bij drinkwaterleidingen.

Gemeente Venlo

±47.000 woningen
⌂ =10.000

Energievraag per woning
? = 40 GJ

Potentie TED (4.000 GJ)
±100 woningen

Potentie TEA (450.000 GJ)
±11.000 woningen

Potentie TEO (15.000.000 GJ)
±375.000 woningen

- Rioolgemaal
- Rioolwaterzuiverings-installatie
- Drinkwater
- Rioolleiding
- Drinkwaterleiding
- Rivierwater

De grootte van de cirkels staat symbool voor hoeveelheid energie (potentie en vraag).

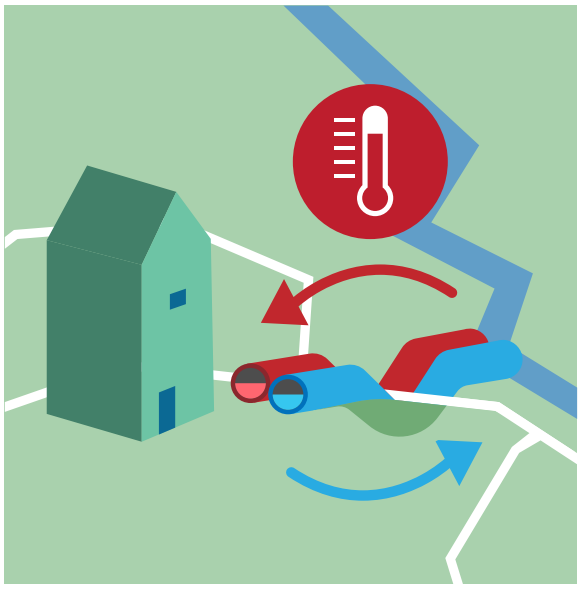
Belemmeringen aquathermie

Met de huidige technologie en wat we nu weten, kunnen we de warmte uit oppervlaktewater nog niet volledig benutten. In Limburg lijken weinig vraaggebieden geschikt voor een warmtenet: de randen van het gebied van warmtevragers moeten nabij de bron (het water) zijn gelegen (richtlijn: maximaal 1 kilometer). Ook moet de ondergrond geschikt zijn als warmtebuffer, zodat warmte in de zomer opgeslagen kan worden voor gebruik in de winter. De bodemcapaciteit rond de Maas is echter erg onzeker en varieert sterk. Daarnaast is er nog meer onderzoek nodig naar de invloed op de waterkwaliteit. Belangrijk aandachtspunt voor de haalbaarheid van TEO is bovendien de mogelijkheid voor het realiseren van een inname- en lozingspunt. Voor het werken rond de Maas is overleg met Rijkswaterstaat en Waterschap Limburg nodig. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de grote rivieren in Nederland, waaronder de Maas. Voor kleine wateren is Waterschap Limburg verantwoordelijk.

Kansen aquathermie

Grote stedelijke gebieden, zoals Roermond en Venlo, liggen aan de Maas, een grote regenrivier met een goede doorstroming en daarom met veel potentie voor aquathermie. Door een andere grotere stad, Weert, loopt de Zuid-Willemsvaart, een groot kanaal met eveneens voldoende doorstroming. De gemeente Weert laat op dit moment onderzoek uitvoeren om de potentie beter inzichtelijk te maken. Naast de grotere steden binnen de RES Noord- en Midden-Limburg zijn er ook kleinere plaatsen, bijvoorbeeld Echt en Maasbracht, in de nabijheid van grote wateren. Er zijn dus goede kansen voor thermische energie uit oppervlaktewater (TEO).

Vanwege de benodigde investeringen en het volume is deze oplossing vooral geschikt voor collectieve warmtenetten en veel minder voor individuele woningen. Voordeel van een aquathermie/WKO-systeem t.o.v. een enkelvoudig WKO-systeem is dat bij een WKO-systeem de warmte-onttrekking jaarlijks gelijk moet zijn aan de koude-onttrekking, waardoor een regulier systeem alleen geschikt is voor afnemers met een grote koudevraag (en dus grote warmteproductie). Bij TEO wordt de WKO in thermische balans gehouden door de toevoeging van warmte uit het oppervlaktewater.

Thermische energie uit de zon: zonthermie

Zonthermie is het direct benutten van warmte uit de zon - een toepassing die al vele jaren gebruikt wordt op kleine huishoudelijke schaal. Een zonnecollector vangt zonlicht op en gebruikt deze warmte voor het verwarmen van een vloeistof. Deze vloeistof kan een temperatuur van meer dan 100°C bereiken.

Deze bron is echter wel seizoensafhankelijk. In de zomerperiode wordt veel warmte geproduceerd en is de vraag laag. In de winterperiode is dit juist andersom. Seizoensopslag is nodig om dit verschil in vraag en aanbod te overbruggen. Er zijn nu naast warmte-koudeopslag (WKO) andere systemen op de markt die ondergronds de warmte kunnen opslaan in grotere opslagsystemen.

Belemmeringen zonthermie

Zonthermie zit nog in de experimentele fase. Op een aantal projectlocaties binnen het Programma Aardgasvrije Wijken wordt momenteel de toepassing van dit soort systemen verder ontwikkeld. Deze systemen zijn nu nog kostbaar en moeten zich nog op grote schaal bewijzen. Daarnaast legt zonthermie een ruimteclaim in de omgeving, en is ze afhankelijk van de hoeveelheid aan te sluiten woningen. Een vuistregel is dat ongeveer 40 ha zonnecollectoren in een naburige veldopstelling benodigd zijn voor het in de basis opwekken van thermische energie ten behoeve van de duurzame warmtevoorziening van 500 woningen/wooneenheden.

Gezien deze fase van ontwikkeling wordt deze warmtetechnologie nu nog niet meegenomen in de RSW NML 1.0. Als de technologie zich bewijst wordt deze opgenomen in de RES 2.0 als een van de technische warmtebronnen.

Kansen zonthermie

De verruiming van de SDE++ regeling maakt het mogelijk om initiatieven en technologieën verder te ontwikkelen. Het toepassen van zonnecollectoren is bij uitstek geschikt in omgevingen waar een midden- of hogetemperatuur warmtevoorziening gevraagd wordt. Matig geïsoleerde woningen, glastuinbouw en lichte industrie zijn bij uitstek geschikt. Zonthermie wordt altijd gebruikt in combinatie met een thermisch opslagsysteem en een warmtetransportnet. Het economisch optimum van dergelijke systemen ligt op dit moment tussen 500 en 800 aan te sluiten bestaande woningen. Dit maakt dat het toepassen van zonnecollectoren altijd een afweging voor een (woon-)wijk is en daarmee ook valt binnen het domein van de gemeentelijke Transitie Visie Warmte.

Kansen en belemmeringen alternatieve duurzame warmtebronnen

Alle warmtealternatieven hebben een aantal kansen en belemmeringen om rekening mee te houden. Hieronder zijn deze weergegeven.

Tabel 16: Kansen en belemmeringen alternatieve duurzame warmtebronnen.

Opties	Kansen	Belemmeringen
Restwarmte	Directe benutting van veelal lokale duurzame restwarmte	Hoge gebouwdichtheid binnen gebouwde omgeving nodig
	Duurzame restwarmte van Nystar (N-B) kan worden benut door de gemeente Weert	Nystar (Budel) resp. Chemelot (Sittard-Geleen) liggen als potentieel grotere bronnen buiten de regio, en vereisen nadere afstemming met de relevante RES-regio's en met eigenaren van de restwarmte
		Voor de grootste regionale bron van (op termijn) beschikbare duurzame warmte, de Clauscentrale in Maasbracht, is nader onderzoek en overleg nodig
		Warmtenet voor distributie van duurzame warmte noodzakelijk
Groengas	Verdienmodel op biogene secundaire grondstoffen van en voor de agrarische sector	Onduidelijkheid over toekomst veehouderij sector in Noord- en Midden-Limburg, voorkom dat regio te afhankelijk wordt van veehouderij als grondstof van warmte
	Transitie naar kringlooplandbouw	Onduidelijkheid over ontwikkeling werkelijke potentie
		Onduidelijkheid nationaal over structurele beschikbaarheid groengas voor de warmtetransitie in de regionale gebouwde omgeving

Opties	Kansen	Belemmeringen
Ondiepe Geothermie	Relatief lage kosten	Hoge gebouwdichtheid nodig
	Geschikt voor verwarming van goed geïsoleerde woningen (energielabel B en beter)	Te lage temperatuur voor directe verwarming oudere woningen
Diepe Geothermie	Glastuinbouw en gebouwde omgeving zijn zeer complementair	Hoge gebouwdichtheid nodig
	Eenvoudige aanpak voor verduurzaming oudere bestaande woningbouw	Winning vooralsnog onzeker vanwege mogelijk trillingsrisico in de ondergrond
		Grote afzet nodig voor rendabele investeringen en exploitatie
		Warmtenet voor distributie van duurzame warmte noodzakelijk
Bodemenergie (WKO)	Stedelijke gebieden met hoge bouwdichtheid.	Waterwingebieden in de regio
	Hoog rendement voor individuele warmtepompen	Interferentie tussen bronnen op korte afstand van elkaar
Aquathermie	Stedelijke gebieden met hoge bouwdichtheid.	Seizoensopslag geoogste duurzame warmte nodig
	Verlagen van oppervlaktewater-temperatuur en daarmee verbetering waterkwaliteit	Om tot juiste temperatuurniveau voor warmtevoorziening woningen/gebouwen te komen zijn elektrisch aangedreven warmtepompen nodig
	Lokaal eigenaarschap mogelijk	Warmtenet voor distributie van duurzame warmte noodzakelijk
Zonthermie	Alternatief voor zonneweides	Relatief grote ruimtelijke impact
	Nagenoeg onafhankelijk van transportcapaciteit van het elektriciteitsnet	Seizoensafhankelijke opslag van geoogste duurzame warmte noodzakelijk
	Lokaal eigenaarschap mogelijk	Warmtenet voor distributie van duurzame warmte noodzakelijk

5.3.2 Warmtevraag

De warmtevraag in woningen, kantoren, winkels, zorgcentra en onderwijsinstellingen loopt fors uiteen. Ook zit er verschil in het temperatuurniveau dat nodig is voor de verwarming. Goed geïsoleerde woningen gebruiken weinig warmte op een lage temperatuur. Ziekenhuizen gebruiken veel warm tapwater op hoge temperatuur. Nagenoeg al deze warmte wordt nu opgewekt met aardgas. Daar waar beschikbaar zijn de verbruiksgegevens van alle gebouwen in de regio opgenomen in onderstaande Tabel 17. Er is een verdeling gemaakt tussen woningen, commerciële dienstverlening (kantoren, winkels etc.) en publieke dienstverlening (onderwijs, gemeentelijk vastgoed, zorginstellingen etc.).

Er worden koppelkansen gezocht met de glastuinbouw en de industrie in de regio. Daarom is ook voor deze sectoren het aardgasgebruik en warmtevraag inzichtelijk gemaakt.

Tabel 17: Aardgasverbruik en warmtevraag

Doelgroep	Aardgasverbruik (Nm^3/jr)	Warmtevraag (TJ/jr)
Woningen	348.000.000	11.000
Commerciële dienstverlening	74.000.000	2.400
Publieke dienstverlening	51.000.000	1.600
Industrie	523.000.000	16.500
Glastuinbouw	196.000.000	6.200
Totaal	**1.190.000.000**	**38.000**

Verdeling warmtevraag

Het grootste deel van de warmtevraag in de gebouwde omgeving komt van woningen; 65% van het warmteverbruik is vanuit particuliere koopwoningen, 35% vanuit sociale en particuliere huurwoningen. De warmtevraag per woning in deze regio is gemiddeld hoger dan in Nederland, voornamelijk door het grotere woonoppervlak van de woningen binnen de regio in combinatie met het woningtype (vrijstaand en twee-onder-een-kap).

Temperatuurverdeling

Het temperatuurniveau waarop de warmte in woningen/gebouwen wordt gebruikt is van grote invloed op de selectie en potentie van duurzame warmtebronnen. De bronnen moeten goed afgestemd worden op warmteafnemers die op hetzelfde temperatuurniveau duurzame warmte nodig hebben. Op basis van bouwjaren en isolatieklasse is een verdeling gemaakt van de warmtevraag. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen laag-temperatuur warmtevraag (LT < 50°C), midden-temperatuur warmtevraag (MT 50°C <> 70°C) en hoog-temperatuur warmtevraag (HT > 70°C). Voor de verdeling van warmtebronnen zijndata op deze temperatuurniveaus beschikbaar. In de regio is een warmtevraag op hoog-temperatuurniveau dominant. Dit komt door de voornamelijk oudere woningvoorraad in de regio en de glastuinbouw.

5.4 Hoe gaan we onze ambitie bereiken

Afstemming tussen vraag en aanbod

Om afstemming te vinden tussen de warmtevraag in de gebouwde omgeving en het warmteaanbod in de regio zoals in de paragraaf hiervoor beschreven, is een analyse gemaakt in Vesta MAIS. Het ruimtelijk energiemodel Vesta is ontwikkeld door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en berekent het energiegebruik en de CO_2-uitstoot van de gebouwde omgeving voor de periode tot 2030. Het model houdt rekening met de specifieke omstandigheden van de regio. Hierbij horen, zoals genoemd in hoofdstuk 5.3, onder meer de geothermiepotentie zoals onderzocht door EBN, en de potentiële hoeveelheid groengas die in 2030 voor de bebouwde omgeving beschikbaar zal zijn. Laatstgenoemde is onderzocht door SWECO met als uitkomst een minimum- en een maximumwaarde voor het voor de bebouwde omgeving beschikbare groengas.

Het hoofdcriterium om tot een techniekkeuze per buurt te komen is ‘laagste nationale kosten’. De laagste nationale kosten is het saldo van directe kosten én baten vanuit maatschappelijk kostenperspectief. Dit omvat kapitaalkosten, bedienings- en onderhoudskosten, baten van vermeden energiegebruik, en kosten en baten van aankoop of verkoop van CO_2-rechten in het Europese emissiehandelssysteem. Dit wil niet zeggen dat dit uiteindelijk ook de laagste kosten zijn voor de eindgebruiker.

De berekende gerichte strategieën zijn verzameld in onderstaande Tabel 18.

Tabel 18: De berekende gerichte strategieën

	Strategienaam	Energiebron/ temperatuur	Collectieve installatie	Afgifte-systeem (radiatoren e/o vloer-verwarming)	Individuele installatie	Benodigd Energielabel (buitenschil)
S1	Individuele elektrische warmtepomp	Buitenlucht of bodem, 15°C	Publiek elektriciteitsnet Enexis Netbeheer	50 °C	Combinatie-warmtepomp i.c.m. LT-radiatoren	Energielabel B of beter
S2	Warmtenet met HT-/MT-bronnen	Restwarmte en/ of geothermie, 70 °C	Warmtecentra-le, restwarmte-bron, MT-warm-tenet, met hulpketels	70 °C	Aansluiting op warmtenet i.c.m. HT-radiatoren	
S3	Warmtenet met LT-bronnen	Restwarmte 30 °C, WKO op 15 °C, of aquathermie 10 °C - 20 °C	MT- of LT-warmtenet i.c.m. collectieve warmtepomp	30 °C - 70 °C	Aansluiting op LT- of MT-warm-tenet i.c.m. combi- of boosterwarm-tepompen LT-/ HT-radiatoren	Bij aanvoer temperatuur <70 °C: Energielabel B of beter
S4	Groengas	Groengas	Publiek gasnet Enexis Netbeheer	70 °C	Hybride lucht-WP of HR-cv-ketel, beide i.c.m. HT-radiatoren	

Elektrische warmtepompen en warmtenetten met laag-temperatuur duurzame bronnen leveren minder warmte dan de andere strategieën. De warmte die hierdoor geleverd wordt dient des te efficiënter benut te worden. Ten behoeve hiervan is een goede isolatie van het gebouw (energielabel B of beter) nodig evenals het in bedrijf hebben van laag-temperatuur radiatoren.

Warmtenetten met midden- of hoog-temperatuur bronnen leveren meer warmte. Ook al is het wenselijk, volgens de Trias Energetica met deze warmte zo efficiënt mogelijk om te gaan, toch is dit in het geval van deze strategieën geen voorwaarde.

In onze Vesta MAIS-analyse zijn bovengenoemde strategieën nog verder onderverdeeld. Zodoende is voor de scenario's die niet per se gelijktijdig naar minimaal energielabel B moeten worden gebracht, ook gekeken naar situaties met woningen op energielabel D, woningen dus meestal minder goede isolatie hebben. Ook dit is gedaan met als hoofdcriterium de laagste maatschappelijke kosten. Aangezien kosten voor isolatie daarin ook telkens zijn meegenomen, ontstaan op deze manier nieuwe inzichten.

Omdat de Vesta MAIS-analyse op wijkniveau rekent, wordt er in de volgende paragrafen veel over wijken of buurten gesproken. Dit wordt uiteindelijk weer naar het regionale niveau gebracht, passend bij de RSW NML 1.0.

Verfijning van de startanalyse PBL

In de algemene startanalyse van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is op basis van openbaar beschikbare data voor heel Nederland een eerste analyse gemaakt van de warmtestrategie buurtniveau. De uitgangspunten hierin zijn vervolgens voor de regio Noord- en Midden-Limburg verfijnd: kansrijke warmtebronnen zijn toegevoegd en minder kansrijke bronnen zijn weggelaten. Ook is de beschikbare hoeveelheid groengas in de regio alleen voor Noord- en Midden-Limburg toegerekend. Aangezien de minimale en maximale potentie van beschikbaar groengas bekend zijn, is gekozen om twee scenario's op te stellen met als verschil de hoeveelheid beschikbaar groengas. Het gaat om de lokale potentie van groengas. Dit wil zeggen dat de maximale hoeveelheid biomassa in de regio wordt gebruikt, er wordt geen biomassa geïmporteerd uit andere regio's of anderszins. Daarnaast is ook de potentie voor geothermie toegevoegd op basis van data van EBN.

Het Klimaatakkoord gaat in al zijn analyses uit van na-isolatie van woningen tot minimaal energielabel B. Dit is vergelijkbaar met de isolatiekwaliteit van woningen die gebouwd zijn in de periode 1990 – 2000. Gezien de overwegend oudere woningvoorraad in de regio wordt dit lokaal een zeer forse ingreep. Daarom is een opsplitsing gemaakt tussen de varianten met minimaal energielabel B en D, en per techniek. Dat is wederom gecombineerd met de twee scenario's met de minimale en maximale potentie groengas-productie. De keuze van de warmtestrategie is daar in grote mate van afhankelijk. Hierna zijn in Tabel 19 de resultaten opgenomen van de rekenkundige Vesta MAIS-analyse, waar op buurtniveau de warmtestrategie met de laagste nationaal maatschappelijke kosten is aangegeven.

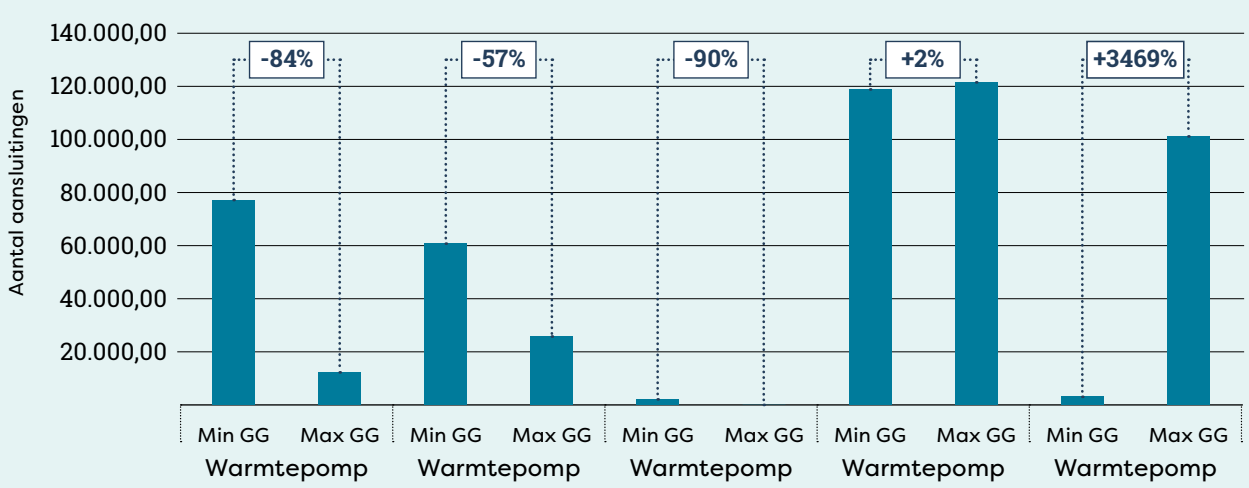
Tabel 19: Resultaten Vesta MAIS-analyse op buurtniveau

Warmtestrategie:	Bij minimaal/maximaal benutten potentie groengas:	Aantal woonbuurten met woningen energielabel B	Aantal woonbuurten met woningen energielabel D
Luchtwarmtepomp (individueel)	minimum potentie	**98**	0
	maximum potentie	**29**	0
Bodemwarmtepomp (individueel)	minimum potentie	**25**	0
	maximum potentie	**22**	0
MT-warmtenet gevoed met restwarmte	minimum potentie	0	**15**
	maximum potentie	0	**13**
MT-warmtenet gevoed met geothermie	minimum potentie	1	**43**
	maximum potentie	1	**11**
HT-warmtenet 70	minimum potentie	2	1
		2	0
LT-warmtenet 50 i.c.m. WKO en WP	minimum potentie	3	0
	maximum potentie	3	0
MT-warmtenet 70 i.c.m. TEO, WKO en WP	minimum potentie	0	**20**
	maximum potentie	0	**10**
HR-cv-ketel op groengas + kleine hybride elektrische WP	minimum potentie	0	**260**
	maximum potentie	0	**263**
HR-cv-ketel op groengas	minimum potentie	3	**14**
	maximum potentie	7	**124**

In bovenstaande Tabel is per techniek te zien voor hoeveel buurten in de regio Noord- en Midden-Limburg welke techniek de laagste nationale kosten heeft. Dit is gedaan voor zowel het scenario met minimale als ook met de maximale groengaspotentie. Daarnaast is de opsplitsing naar energielabel B en D weergegeven.

Het is duidelijk af te lezen dat de gekozen warmtestrategie in de afweging tussen de beide energielabels (op schil-isolatie) bij de maximale productiepotentie groengas sterk verschilt van die met de minimale productiepotentie. Dit komt door de lage prijs van groengas ten opzichte van (de benodigde gebouwschilisolatie en installatie van) de overige technieken/ systemen. Uitgaande van de maximale productiepotentie is het aantal woonbuurten waar de huizen op minimaal label D zitten hoger dan bij de minimale potentie. Dat is met name terug te zien in het aantal buurten op HR-cv-ketels op groengas. In het scenario waarin alle woningen minimaal label B hebben, is het gevraagde temperatuurniveau als gevolg daarvan laag. Zo is ook het grote aandeel warmtepompen te verklaren.

Om nog een beter beeld te krijgen van de invloed van de hoeveelheid beschikbaar groengas, is ook gekeken naar het aantal aansluitingen per techniek en de toe- of afname ten opzichte van het scenario met de maximale groengaspotentie.

Figuur 18: Aantal aansluitingen per techniek en de toe- of afname ten opzichte van het scenario met de maximale groengaspotentie.

Uit deze grafiek kan geconcludeerd worden dat door meer lokale/ regionale beschikbaarheid van groengas het aantal warmtepompen en ook logischerwijs het aantal aansluitingen op MT- en LT-warmtenetten afneemt. Het aantal hybride warmtepompen blijft ongeveer even hoog. Het aantal HR-cv-ketels op groengas neemt duidelijk toe wanneer meer groengas voor huishoudens beschikbaar is.

De combinatie met figuur 18 hierboven laat meer zien over de verschillende varianten van de technieken: bodemwarmtepompen en het gebruik van restwarmte in de aangewezen buurten zijn voor de regio Noord- en Midden-Limburg heel gunstig, aangezien de betreffende aantallen weinig veranderen bij maximale productiepotentie groengas ten opzichte van minimale productiepotentie.

Groengas is mede door de mogelijkheid tot voortdurend gebruik van het huidige regionale/lokale gasnet van Enexis Netbeheer een relatief goedkope oplossing. Dat betekent dat technieken die ook met de maximale productiepotentie (en beschikbaarheid) groengas de voorkeur hebben zeer gunstig zijn voor de betreffende woonbuurten.

Samenvattend: de gekozen technieken voor de regio in het geval van minimale potentie van beschikbaarheid groengas zijn systemen met een hybride warmtepomp i.c.m. HR-cv-ketel op groengas, met een grotere elektrische warmtepomp respectievelijk met individuele aansluiting op een MT-warmtenet. Groengas gaat ook naar economisch lastig te verduurzamen vastgoed.

Bij maximale productiepotentie groengas kan het grootste gedeelte (85%) van de woonbuurten aangesloten worden op warmtesystemen met hybride warmtepompen in combinatie met HR-cv-ketels op groengas.

5.5 Beoogde resultaten te bereiken met diverse technieken

Potentie individuele warmtesystemen

Bij gebruik van warmtepompen

Uit de Vesta MAIS-analyse blijkt dat bodemwarmtepompen een goede warmtebron zijn voor de regio. In tegenstelling tot luchtwarmtepompen blijken bodemwarmtepompen zo gunstig te zijn, dat de nationale kosten bij reeds geïsoleerde woningen lager zijn dan bij groengas. De inzetbaarheid van warmtepompen is wel sterk afhankelijk van de isolatie. Voor het scenario met minimale groengaspotentie zijn warmtepompen bij bijna 30% van de aansluitingen de voorkeursstrategie.
De grote mate van elektrificatie heeft gevolgen voor het elektriciteitsnet. De impact zou verkleind kunnen worden door bijvoorbeeld met collectieve buurtwarmtepompen te werken. Hiermee is de impact op woningniveau aanzienlijk kleiner.

Bij gebruik van groengas in hybride-systemen

Groengas lijkt van grote waarde in de regio. SWECO NL heeft onderzocht wat de minimale en de maximale potentie voor de productie van groengas in de regio is. Gezien de nationale doelstellingen over de verdeling van circulaire biogrondstoffen wordt aanbevolen om meer in te zetten op het scenario met de minimale potentie voor groengas.

Potentie collectieve warmtesystemen

Bij gebruik van ondiepe geothermie

De potentie van ondiepe geothermie in de regio is waarschijnlijk zeer groot. De locatie van het aanbod van de warmte en de hoeveelheid warmtevraag voor geïsoleerde woningen vallen echter niet samen. Dit maakt dat het vanuit kostenperspectief niet aantrekkelijk is om deze potentie te benutten. Dat blijkt ook uit het feit dat het aantal aansluitingen met geothermie als bron afhankelijk is van de hoeveelheid beschikbaar groengas.

In de analyse is geen rekening gehouden met eventuele glastuinders die overschakelen op geothermie. Wanneer dit wel gebeurt, wordt de economische haalbaarheid van warmte uit geothermie voor de gebouwde omgeving sterk verbeterd. Wanneer niet gekozen wordt voor isolatie van de woningen is geothermie wel een belangrijke bron om de regio te voorzien van warmte.
Er is echter veel onzekerheid rond deze warmtestrategie. Het kiezen voor na-isolatie van woningen in geothermiegebieden kan gezien worden als een maatregel om dat risico te beperken.

Bij gebruik van duurzame restwarmte

Een aantal restwarmtebronnen zijn in het rekenmodel lokaal ingezet om warmte te leveren aan de gebouwde omgeving. Het gaat daarbij om een aantal industriepanden en supermarkten in de buurt van Roermond.

Hierbij speelt in de Vesta MAIS-analyse isolatie een minder belangrijke rol. Ongeacht het temperatuurniveau voor verwarming leidt het overschakelen naar deze warmtestrategie tot de laagste nationale kosten voor deze buurten. Dit is ook niet afhankelijk van de hoeveelheid beschikbaar groengas.

Regionale warmte-infrastructuur

Wanneer we uitgaan van minimale groengaspotentie, moet meer worden ingezet op isolatie. Met name hybride warmtepompen, luchtwarmtepompen en geothermie zijn dan de voorkeursstrategieën. In dit geval is een bovengemeentelijke warmte-infrastructuur nodig om warmte uit geothermie (en restwarmte) in de regio te ontsluiten. Ook is er dan een lokale warmte-infrastructuur nodig in de vorm van een warmtenet (o.a. een distributienet en warmteopslag) om de warmte binnen het vraaggebied te kunnen verdelen. Warmteopslag is noodzakelijk om seizoenen te overbruggen. Dit kan gedaan worden met bijvoorbeeld grote ondergrondse warmte-opslagsystemen, maar ook de gesloten steenkoolmijnen zouden hiervoor ingezet kunnen worden. Op een aantal locaties in Limburg is dit laatste al succesvol toegepast. In Noord- en Midden-Limburg is de voormalige Beatrixmijn mogelijk een locatie die hiervoor ingezet kan worden. Lokale warmte-infrastructuur valt overigens onder het regime van de gemeentelijke TVW's.

In het scenario met maximale groengaspotentie spelen warmtenetten een veel minder grote rol. Door veelal in te zetten op groengas als directe vervanging voor aardgas, is het niet nodig om bovenlokale warmte-infrastructuren te realiseren, zoals transportleidingen voor duurzame warmte.

5.6 Hoe we onze ambitie vervolgens concreet bereikbaar maken

In de eerste helft van 2021 beogen we de volgende acties uitgewerkt te hebben:

- Het vertalen van de 2050-ambitie naar een 2030-doelstelling.
- Het opstellen van een uitvoeringsplan rondom de regionale warmtetransitie, met daarin onder meer:
  - Uitwerken acties om de potentie van groengas te benutten, rekening houdend met de 'concurrentie' vanuit andere sectoren die ook denken aan het toepassen van groengas.
  - Uitwerken samenwerking met aangrenzende RES-regio's rondom het toepasbaar maken van de in de zomer van 2021 beschikbare ruwe geothermie-data, die vanuit het nationale SCAN-programma worden aangeleverd.
  - Op basis van SCAN-data aanvullend onderzoek uitvoeren naar de benutbare potentie van ondiepe geothermie in onze regio.
  - Uitwerken samenwerking met de glastuinbouwsector om te (blijven) werken aan het verzilveren van potentiële koppelkansen bij de ontwikkeling van elkaar rakende duurzame warmtevoorzieningen.
  - In samenwerking met andere RES-regio's een onderzoek starten naar de economische benutbaarheid van aquathermie.
  - Op regionaal niveau kennis en kunde delen rondom aquathermie-warmtesystemen, waaronder thermische energie uit oppervlaktewater.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het succesvol opstellen en uitvoeren van de acties is de aanwezigheid van goed opgeleid personeel =met kennis en kunde over de warmtetransitie bij Provincie, gemeenten, Waterschap en overige belanghebbenden.

6 Doorkijk 2030 - 2050

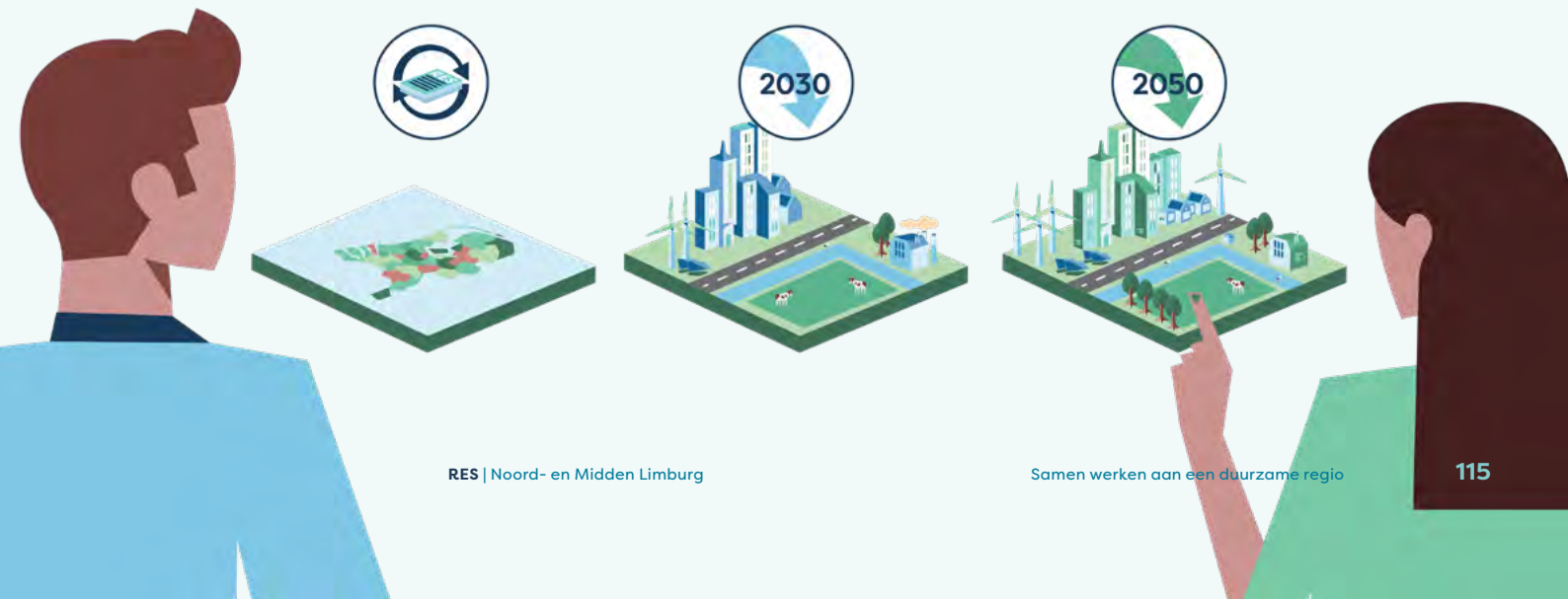
De RES 1.0 gaat over de periode tot 2030, maar de energietransitie houdt daarna niet op. We willen voorkomen dat we nu maatregelen nemen waar we later hinder van ondervinden. We zijn dan ook continu bezig met inventariseren van processen en innovaties die impact hebben op regionaal energiebeleid en uitvoering na 2030. Iedere twee jaar zal de RES worden geactualiseerd in een RES 2.0, RES 3.0 en verder. Bij iedere nieuwe versie zullen de technologische ontwikkelingen en innovaties leiden tot aanpassingen van de strategie.

6.1 Netcapaciteit

De thema's energiebesparing, warmte en grootschalige opwek zijn in dit document afzonderlijk uitgewerkt, maar onlosmakelijk met elkaar verbonden. Energiebesparing zorgt in 2030 voor een lager energiegebruik in de gebouwde omgeving. Maar er is ook een opgave voor een aardgasvrij 2050. Regionale en lokale warmtebronnen vullen dit aardgasgebruik zoveel mogelijk in, aangevuld met (hybride) warmtepompen. Door het gebruik van (hybride) warmtepompen zal de elektriciteitsvraag toenemen na 2030.

Het is nog vroeg om een inschatting te maken van de extra vraag naar duurzame opwek na 2030. Een eerste inschatting van de extra opwek voor de regionale warmtetransitie laat een bandbreedte zien van 0,55 – 1,2 TWh. De onderkant van de bandbreedte gaat uit van maximale benutting van het potentieel aan regionale warmtebronnen. De bovenkant van de bandbreedte gaat uit van minimale benutting van regionale warmtebronnen en dus extra elektriciteitsvraag. Als de Transitievisies Warmte (TVW's) van de gemeenten eind 2021 gereed zijn, kan de berekening met meer zekerheid opnieuw worden uitgevoerd.

Ook elektrificatie, o.a. elektrificatie van mobiliteit, gaat zorgen voor een extra elektriciteitsvraag. Een deel van deze elektrificatie is gebouwgebonden, namelijk het laden van voertuigen thuis of op het werk.

Een eerste inschatting van de laadbehoefte van elektrische voertuigen in de regio laat een bandbreedte zien van 0,2 – 0,3 TWh in 2030. Dit is gebaseerd op een elektrificatie van circa 20% van het wagenpark (conform het groeicijfer in de Nationale Agenda Laadinfrastructuur). Bij volledig elektrificatie van personenwagens in 2050 loopt dit zelfs op tot 0,8 – 1,0 TWh. Het is nog te vroeg om een exacte inschatting te maken en de getallen dienen frequent geactualiseerd te worden.

Hoewel de opwek na 2030 geen onderdeel uitmaakt van het RES-bod van juli 2021, zal hier in de uitwerking van de scenario's voor grootschalige opwek wel rekening mee worden gehouden (extra benodigde ruimte). Ook houden we rekening met netwerkschaarste door de extra duurzame opwek die nodig is na 2030. Enexis is momenteel al bezig met het opstellen van investeringsplannen voor het uitbreiden van het net en neemt hier de behoefte van de regio in mee.

6.2 Trends en ontwikkelingen

We volgen trends en ontwikkelingen die we kansrijk achten en waar we op in willen zetten voor een verdere verduurzaming van de energievoorziening en een efficiënte inzet van de energienetwerken. Binnen de regio kunnen we de kennis en expertise met elkaar delen.

Een aantal innovatieve ontwikkelingen zijn al meegenomen in de uitwerking van de verschillende thema's, zoals aquathermie en groengas. Er zijn ook ontwikkelingen die nog niet rijp zijn voor directe toepassing.

Na een inventarisatie zijn zes belangrijke (deels nieuwe) ontwikkelingen naar voren gekomen, te weten:
- Kernenergie
- Thoriumenergie
- Waterstof
- Energieopslag in batterijen
- Inzet van flexibiliteit
- (Ultra)diepe geothermie.

Deze zijn verder uitgewerkt in een fiche, Bijlage 15. Hierin wordt per onderwerp verder ingezoomd op vijf belangrijk aspecten:
- Kenmerken: wat is het?
- Potentie: welke potentie biedt het in relatie tot de RES-onderwerpen?
- Marktrijpheid: hoe snel kan het van waarde zijn voor de energietransitie?
- Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio, pilots?)
- Invulling RES (wat gaan we doen in RES 1.0?)

6.3 Verwachtingen na RES 1.0

Voor de uitgelichte onderwerpen geldt dat de RES (voorlopig) niet zelf actie op deze onderwerpen onderneemt. We volgende de ontwikkelingen op de voet en waar dat kan worden belanghebbenden gestimuleerd om hierop actie te ondernemen.

Bij een volgende RES wordt bekeken of zich ontwikkelingen hebben voorgedaan die leiden tot een andere aanpak, zoals het initiëren van concrete acties op een specifiek onderwerp.

7 Uitvoering RES 1.0

7.1 Bestuurlijke afspraken (vertaling RES 1.0 in uitvoeringsconvenant)

Na de vaststelling van de RES is het van belang dat gemeenten, Provincie en Waterschap bestuurlijke afspraken maken over de uitvoering. Deze afspraken worden (na vaststelling door gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen bestuur Waterschap) geformaliseerd in de vorm van een uitvoeringsconvenant.

Onderdeel van het uitvoeringsconvenant zijn in ieder geval de afspraken rondom de verankering van de ruimtelijke afspraken RES in het omgevingsbeleid, en de afspraken over de toekomstige regionale samenwerking.

Verankering ruimtelijke afspraken RES in omgevingsbeleid
De ruimtelijke afspraken uit de RES 1.0 dienen verankerd te worden in het omgevingsbeleid van gemeenten, Provincie en Waterschap. Vanaf 1 januari 2022 kunnen deze verankerd worden in de instrumenten van de Omgevingswet. Daartoe zal een handreiking worden uitgewerkt. Om vooruitlopend op de verankering in de Omgevingswet de afspraken uit de RES 1.0 te borgen, wordt een aantal bestuursafspraken opgesteld.

Figuur 19: Verankering ruimtelijke afspraken RES in omgevingsbeleid

De afspraken kunnen gaan over concrete maatregelen, maar kunnen ook gericht zijn op het proces. Zo is het mogelijk om ook afspraken te maken over zaken die we later nog verder gaan uitwerken.

De bestuursafspraken zullen met de tweejaarlijkse herziening van de RES ook herzien worden.

Afspraken toekomstige regionale samenwerking & uitvoeringsorganisatie
Op dit moment onderzoeken we op welke wijze we de regionale samenwerking ook ná 1 juli 2021 voortzetten en welke regionale uitvoeringsorganisatie daarbij nodig is. Zie ook de volgende paragraaf: Regionale samenwerking.
De concrete afspraken over de toekomstige samenwerking die we op basis van dat onderzoek maken, worden geformaliseerd in het uitvoeringsconvenant.

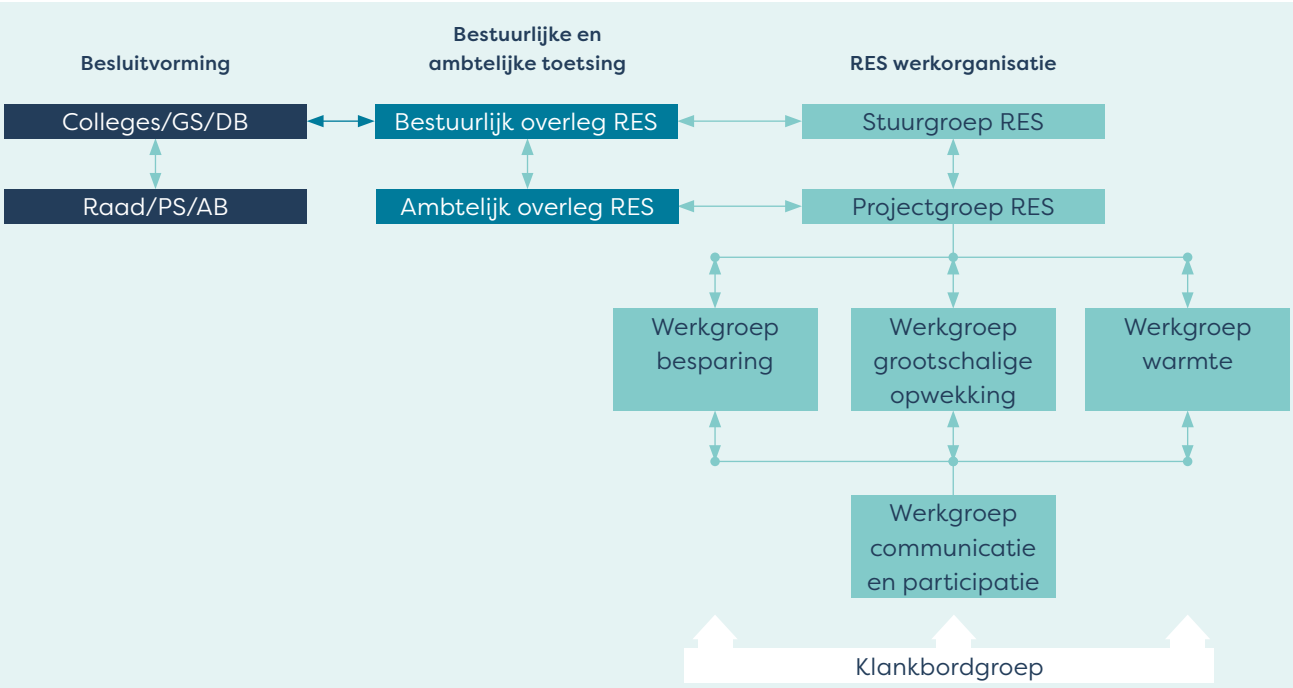
7.2 Regionale samenwerking

Inleiding

Om te komen tot een regionale energiestrategie voor de regio Noord- en Midden-Limburg werken de vijftien gemeenten, de Provincie Limburg, het Waterschap Limburg en Enexis samen in de RES NML.

7.2.1 Projectstructuur RES 1.0

Voor het opstellen van deze eerste regionale energiestrategie voor de regio Noord- en Midden-Limburg (RES NML 1.0) is een regionale overlegstructuur met een tijdelijke regionale projectorganisatie opgezet (tot 1 juli 2021).

Figuur 20: Projectstructuur RES Noord- en Midden-Limburg.

Een nadere omschrijving van de projectstructuur is te vinden in de startnotitie, in Bijlage 2.

7.3 Rol netbeheerder

Enexis is vanaf de start betrokken bij de RES Noord- en Midden-Limburg en neemt deel aan de stuurgroep, het bestuurlijk overleg, de projectgroep en de werkgroepen grootschalige opwekking en warmte. In de werkgroep grootschalige opwekking heeft Enexis een rol bij het in beeld brengen van de actuele capaciteit in de netten en de impactbepaling op de netten. In de werkgroep warmte heeft Enexis een rol bij het in beeld brengen van de impact van mogelijke warmtenetten op de bestaande aardgasnetten. En daar waar geen duurzame warmte beschikbaar is, heeft Enexis een rol bij het in beeld brengen van de impact op de elektriciteitsnetten wanneer elektrificatie een oplossing is.

7.4 Regionaal revolverend fonds

De mogelijkheden van een regionaal revolverend duurzaamheidsfonds zijn onderzocht. Het doel van een regionaal revolverend fonds is het versnellen van de energietransitie door middel van het regionaal stimuleren en (financieel) ondersteunen van lokale initiatieven. Uit onderzoek blijkt dat er al talloze landelijke en provinciale fondsen beschikbaar zijn. Een regionaal fonds zou een aanvulling moeten zijn op bestaande fondsen om te voorzien in een behoefte waaraan tot nu toe niet in is voorzien.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de bestaande fondsen onvoldoende bij de doelgroepen bekend zijn en dat ze maar beperkt gebruikt worden. De conclusie is dat er geen behoefte is aan een (nieuw) regionaal revolverend fonds. Wel moeten we meer bekendheid geven aan de bestaande fondsen en onze inwoners en bedrijven ontzorgen bij het gebruik maken van deze fondsen. Hier is een rol weggelegd voor het instrumentarium zoals dat ontwikkeld is door de werkgroep besparing, zoals het inzetten van energieloketten en energiecoaches en adviseurs.

7.5 Regionaal energiebedrijf

Ook de behoefte aan en mogelijkheden van een regionaal energiebedrijf zijn onderzocht. Een energiebedrijf kan een instrument zijn waarmee we als overheden (evt. samen met andere partijen) zelf energieprojecten ontwikkelen en exploiteren, om daarmee enige regie te behouden in de energietransitie en zeggenschap te hebben over de inzet van de revenuen.

Waarom een regionaal energiebedrijf?

- Het ontwikkelen van grootschalige energieprojecten kost veel capaciteit en er is veel expertise voor nodig. In een regionaal energiebedrijf kan de kennis van gemeenten gebundeld worden en gebruik gemaakt worden van de ervaringen die elders in de regio zijn opgedaan, zoals bij de ontwikkeling van het Energielandgoed Wells Meer.
- Een duurzaam energiebedrijf kan meerwaarde bieden voor gemeenten, vooral door samen te werken en samen te investeren met lokale partijen

(inwoners, lokale energie-initiatiefnemers, bedrijven en woningcorporaties).
- De gemeente kan een belangrijke rol spelen door investeringen te doen die de markt niet op zich wil nemen. Marktpartijen verwachten een te laag financieel rendement op korte of middellange termijn of te hoge risico's (dit kan ook met een investeringsfonds). Dit zien we vaak bij warmtenetten en andere warmteprojecten. Dergelijke investeringen voor overheden overigens niet zonder risico, zien we bij voorbeelden elders in het land.

Ook zonder oprichting van een energiebedrijf kunnen gemeenten sturen op de energietransitie. Dit door samen te werken met partijen en het inzetten van financiële instrumenten.

Energiebedrijf als groeimodel

Met uitzondering van de Achterhoekse Energie Maatschappij (AGEM) zijn er nog geen landelijk voorbeelden van een succesvol gemeentelijk of regionaal energiebedrijf. Het oprichten van een energiebedrijf is complex en vergt de nodige tijd in de voorbereiding. Voorgesteld wordt daarom het energiebedrijf in te richten als een groeimodel aan de hand van onderstaande stappen. Een 'coalition of the willing' kan daarin een voortrekkersrol op zich nemen.

Stap 1: Bundelen van kennis en ervaring (RES 1.0)

De RES-organisatie houdt op te bestaan na de oplevering en vaststelling van de RES 1.0. De financiële middelen zijn ook slechts toereikend voor die periode. Daarna moet er verder gewerkt worden aan de RES 2.0 maar vooral ook aan de uitvoering van de RES. Dat kunnen gemeenten individueel doen, maar de meeste gemeenten hebben daar niet de capaciteit, kennis en ervaring voor. Stap 1 vormt de basis voor het eventueel oprichten van een energiebedrijf. De kennis en ervaring die we nu opdoen blijven gebundeld binnen een netwerkorganisatie zoals wij die nu ook kennen. Deze samenwerkingsvorm heeft geen juridische basis en richt zich vooral op de ondersteuning van de deelnemende gemeenten voor grootschalige opwek, warmtetransitie en energiebesparing en de verdere uitwerkingen in de RES 2.0.

Stap 2: Regionaal Ontwikkelbedrijf (optie RES 2.0)

Het ontwikkelbedrijf richt zich met name op het ontwikkelen van grootschalige energieprojecten. Dat kost veel tijd en capaciteit en er zijn investeringen nodig voor het uitvoeren van de benodigde onderzoeken en studies zoals de MER en landschapsstudies. Hierbij gaan de kosten voor de baten uit. Gemeenten die investeren en ontwikkelen kunnen straks ook meedelen in de opbrengsten. Door als regio meerdere projecten te ontwikkelen worden de risico's meer verspreid dan als de gemeente alléén het risico loopt voor een project.

Stap 3a: Regionaal Energiebedrijf - exploitatie grootschalige opwek (optie RES 2.0)

Op het moment dat er energielandschappen zijn ontwikkeld, moeten deze gerealiseerd worden en vervolgens ook geëxploiteerd. Dit zijn bedrijfsmatige activiteiten die in de regel ondergebracht worden in een BV. Ook moet er dan risicovol geïnvesteerd worden in projecten. Indien de projecten slagen zijn er ook opbrengsten die ten goede komen aan de aandeelhouders (gemeenten/inwoners/bedrijven) van de BV. De opbrengsten zijn aanzienlijk hoger als de projecten zelf zijn ontwikkeld. Dit in tegenstelling tot projecten waar je later in gaat participeren.

Stap 3b: Verkopen zelf opgewekte elektriciteit (optie RES 2.0 of later)

De in de regio opgewekte duurzame elektriciteit kan verhandeld worden op de energiemarkt. Je hebt daar verder geen zeggenschap over. Een energiebedrijf kan deze ook zelf leveren aan (regionale) klanten of aan de deelnemende gemeenten. Deze optie moet nader onderzocht worden. Voor het leveren van energie is een vergunning nodig van de Autoriteit Consument en Markt (ACM).

Stap 4: Regionaal warmtebedrijf (optie RES 2.0 of later)

Het is nu al duidelijk dat het realiseren en exploiteren van collectieve warmtesystemen vooralsnog weinig financieel rendement oplevert. Marktpartijen zijn daardoor nog niet erg welwillend om ermee aan de slag te gaan. Zelfs met een forse Rijkssubsidie moet er nog geld bij. Mogelijk dat er in de toekomst behoefte is aan een (semi-) overheidsorganisatie om deze rol op zich te nemen. Het is nog afwachten hoe zich dat gaat ontwikkelen.
Het opzetten van een regionaal energiebedrijf (stap 1) wordt meegenomen in het onderzoek door een extern bureau naar de regionale uitvoeringsorganisatie (RES).

Bijlages

Bijlage 1	Betrokkenen RES-partijen	126
Bijlage 2	Startnotitie RES Noord- en Midden Limburg	130
Bijlage 3	Regionale betrokkenheid belanghebbenden	161
Bijlage 4	Lokale betrokkenheid inwoners	163
Bijlage 5	Wat is grootschalige opwekking?	166
Bijlage 6	Overzicht opwek zon en wind - kaart 2020	169
Bijlage 7	Pipeline opwek zon en wind - kaart 2025	170
Bijlage 8	Aanpak stimuleren slagingskans grootschalig zon-op-dak	171
Bijlage 9	Landschap als drager van grootschalige opwek	176
Bijlage 10	Uitsluitingsgronden zon	186
Bijlage 11	Uitsluitingsgronden wind	187
Bijlage 12	Potentiegebieden zon - kaart 2030	188
Bijlage 13	Koppelkansen grootschalige opwek	189
Bijlage 14	Groengas productie per gemeente	210
Bijlage 15	Innovaties na RES 1.0	211

Bijlage 1

Betrokkenen RES-partijen

Stuurgroep RES Noord- en Midden Limburg

Thijs Kuipers	Voorzitter (Gemeente Horst aan de Maas)
Marij Pollux	Bestuurlijk voorzitter werkgroep communicatie & participatie (Gemeente Venlo)
Marcel Roelofs	Bestuurlijk voorzitter werkgroep besparing (Gemeente Beesel)
Johan Lalieu	Bestuurlijk voorzitter werkgroep grootschalige opwekking (Gemeente Maasgouw)
Rens Evers	Bestuurlijk voorzitter werkgroep warmte (Gemeente Roermond)
Carla Brugman	Provincie Limburg
Arnold Jansen	Waterschap Limburg
Ton Schuurmans	Enexis
Thieme Bosman	Jong RES
Michèle Bartels	Programmamanager

Bestuurlijk overleg RES Noord- en Midden Limburg

Thijs Kuipers	Gemeente Horst aan de Maas
Marij Pollux	Gemeente Venlo
Marcel Roelofs	Gemeente Beesel
Johan Lalieu	Gemeente Maasgouw
Rens Evers	Gemeente Roermond
Pepijn Baneke	Gemeente Mook en Middelaar
Rob Peperzak	Gemeente Gennep
Antoon Splinter	Gemeente Bergen
Cor Vervoort	Gemeente Venray
Paul Sanders	Gemeente Peel en Maas
Piet Verlinden	Gemeente Leudal
Jan Smits	Gemeente Roerdalen
Geert Gabriels	Gemeente Weert
Hub Meuwissen	Gemeente Echt-Susteren
Frank Voss	Gemeente Nederweert
Carla Brugman	Provincie Limburg
Arnold Jansen	Waterschap Limburg
Ton Schuurmans	Enexis
Thieme Bosman	Jong RES
Michèle Bartels	Programmamanager

Ambtelijk overleg RES Noord- en Midden Limburg

Cyriel Prinssen	Gemeente Mook en Middelaar
Cecile Derks (interim)	Gemeente Gennep
Will Bemelmans	Gemeente Bergen
Hanny van Dinther	Gemeente Venray
Irene Peeters	Gemeente Horst aan de Maas
Lieke Potten	Gemeente Venlo
Gerard Boonekamp	Gemeente Peel en Maas
Frank Wijnen	Gemeente Peel en Maas
Esther Swinkels	Gemeente Beesel
Crit Smeets	Gemeente Roermond
Hans van de Kerkhof	Gemeente Nederweert
Sandra Kuipers	Gemeente Echt- Susteren
Sven Maas	Gemeente Roerdalen
Tjalle Fijlstra	Gemeente Weert
Robert Wilms	Gemeente Leudal
Roger Huntjens	Gemeente Maasgouw
Bas Wetzelaer	Provincie Limburg
Thijs van Dael	Enexis
Marco de Redelijkheid	Waterschap

Projectgroep RES Noord- en Midden Limburg

Michèle Bartels	Programmamanager
Lieke Potten	Regiocoördinator Noord-Limburg
Robert Wilms	Regiocoördinator Midden-Limburg
Denise Kuipers	Projectsecretaris
Bregje van den Biggelaar	Projectondersteuner
Marc van der Kubbe	Trainee Provincie Limburg
Hans van der Zwan	Technisch projectleider (adviesbureau Twijnstra Gudde)
Luc Bremen	Voorzitter werkgroep communicatie & participatie (Provincie Limburg)
Paul Levels	Voorzitter werkgroep besparing (Provincie Limburg)
Arjen van Wijngaarden	Bestuurlijk voorzitter werkgroep grootschalige opwekking (Gemeente Venray)
Henk Monshouwer	Bestuurlijk voorzitter werkgroep warmte (adviesbureau ToMM Advies)
Mirjam Roorda-Knape	Participatiestrateeg, adviesbureau Knape Advies
Bas Wetzelaer	Provincie Limburg
Thijs van Dael	Enexis Netbeheer
Marco de Redelijkheid	Waterschap Limburg

Werkgroep communicatie & participatie RES Noord- en Midden Limburg

Luc Bremen	Voorzitter, Provincie Limburg
Nienke Wellen	Adviesbureau Viduro
Lieke Potten	Gemeente Venlo
Mirjam Roorda-Knape	Adviesbureau Knape Advies
Bregje van den Biggelaar	Gemeente Venlo

Werkgroep besparing RES Noord- en Midden Limburg

Paul Levels	Voorzitter, Provincie Limburg
Sandra Schoonderbeek	Gemeente Mook en Middelaar
Will Bemelmans	Gemeente Bergen
Tonny Smeets	Servicecentrum MER
Robert Wilms	Gemeente Leudal
Pieter Wackers	Adviesbureau TwynstraGudde
Anita Stox	Gemeente Roermond
Selly Smeets	Gemeente Beesel
Marjo Hendriks	Gemeente Venlo

Werkgroep grootschalige opwekking RES Noord- en Midden Limburg

Arjen van Wijngaarden	Voorzitter, Gemeente Venray
Hans van der Zwan	Adviesbureau TwynstraGudde
Hans van de Kerkhof	Gemeente Nederweert
Karl Langeveld	Enexis
Jeroen van de Ven	Gemeente Venlo
Francois Hesen	Gemeente Horst aan de Maas
Ab Brokking	Provincie Limburg
Crit Smeets	Gemeente Roermond
Frank Wijnen	Gemeente Peel en Maas
Christine Jansen	Gemeente Venlo
Marianne Arts	Gemeente Weert
Sandra Kuipers	Gemeente Echt-Susteren
Christine Jansen	Gemeente Venlo
Luuk Smets	Gemeente Maasgouw
Ronald Pluijmakers	Provincie Limburg
Stef Vorstermans	Adviesbureau Sweco
Jan Erik Kikkert	Gemeente Venray
Leon Kuipers	Adviesbureau KPImanagement

Werkgroep warmte RES Noord- en Midden Limburg

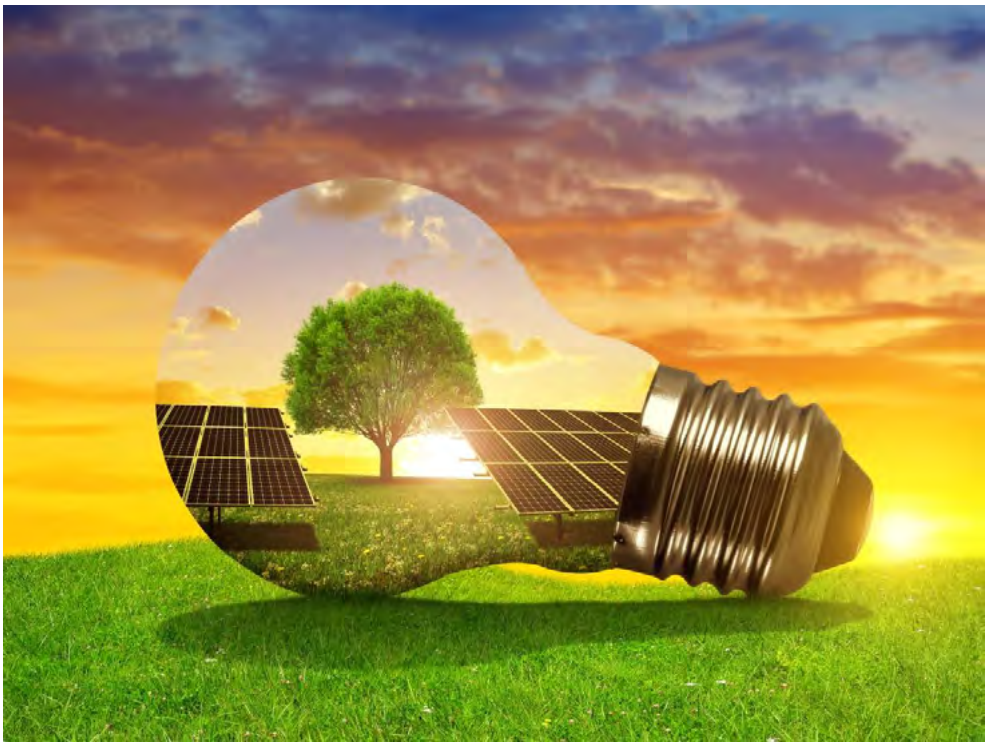
Henk Monshouwer	Voorzitter, Adviesbuereau ToMMadvies
Hans van der Zwan	Adviesbureau TwynstraGudde
Peter Smulders	Gemeente Horst aan de Maas
Esther Swinkels	Gemeente Beesel
Tjalle Fijlstra	Gemeente Weert
Gerard Boonenkamp	Gemeente Peel en Maas
Pierre Joosten	Gemeente Maasgouw
Wilco de Rijck	Gemeente Mook en Middelaar
Sven Maas	Gemeente Roerdalen
Maarten Venselaar	Enexis
Tiffany Pergens	Provincie Limburg
Frank Kusters	Gemeente Venlo
Felix Lacroix	RVO
Rob Goes	Adviesbureau Ekwadraat

Bijlage 2

Startnotitie RES Noord- en Midden Limburg

Duurzame energie brengt Limburg in beweging!

Startnotitie Regionale Energiestrategie Noord- en Midden-Limburg

Mei 2019

Deze startnotitie is vastgesteld door de Colleges van B&W van de 15 gemeenten in Noord- en Midden-Limburg, het DB van Waterschap Limburg en College GS van de Provincie Limburg naar aanleiding van het positief advies van het Bestuurlijk Overleg RES in mei 2019.

Dit rapport is tot stand gekomen door een samenwerking tussen de volgende partijen:

Regio Venlo: gemeente Mook en Middelaar, gemeente Gennep, gemeente Bergen, gemeente Venray, gemeente Horst aan de Maas, gemeente Venlo, gemeente Peel en maas en gemeente Beesel.

Samenwerking Midden- Limburg: gemeente Leudal, gemeente Weert, gemeente Nederweert, gemeente Maasgouw, gemeente Roerdalen, gemeente Roermond en gemeente Echt- Susteren.

Inhoudsopgave

Preambule 4

1. Inleiding 5

1.1 Aanleiding: Ontwikkelen van een Regionale Energiestrategie (RES) 2030 5

1.2 Wat is een RES? 6

2. Product 9

2.1 Opgave en inhoudelijke scope RES 1.0 9

2.2 Deelproducten 10

3. Proces 14

3.1 Programma fase RES 1.0 14

3.2 Ondersteuning & kaders Nationaal Programma 16

4. Governance 18

4.1 Inrichting organisatie structuur & besluitvorming 18

5. Financiering 23

6. Risico paragraaf 24

7. Wat hebben we nodig voor fase 2 25

Preambule

Energietransitie is een opgave en een kans. In meerdere opzichten. De opmars van duurzame energie en warmte levert, samen met energiebesparing, winst voor mens en milieu, maar ook voor het bedrijfsleven. Het ontwikkelen en toepassen van nieuwe technologieën leidt tot kansen voor bestaande en nieuwe ondernemingen en samenwerkingsverbanden. Tegelijkertijd dient de energietransitie voor alle partijen haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar te zijn. Bij het vinden van een balans tussen ambitie en realiteitszin moeten er ook in de regio's Noord- en Midden-Limburg concrete keuzes worden gemaakt. Voor winst- en verlies-denken is geen plek, de keuzes dienen op basis van gelijkwaardigheid binnen de regio tot stand te komen.

De rijkoverheid heeft immers door de oprichting van het Nationaal Programma RES de bal voor een belangrijk deel bij de dertig RES-regio's gelegd, waarvan Noord- en Midden-Limburg er één is. Elke regio wordt geacht te komen tot een bod vanuit technische, ruimtelijke en sociale potentie. Het Rijk legt hierbij vooraf geen specifieke opgave op. De regio – bestaande uit de Noord- en Midden-Limburgse gemeenten, de Provincie Limburg, Enexis en het Waterschap Limburg – zet in op de meerwaarde van de samenwerking. De (ruimtelijke) invulling van de energietransitie gaat immers over bestuurlijke grenzen heen. Juist voor kennisdeling, bundeling van capaciteit en afstemming vraag en aanbod biedt het regionale speelveld voordelen. .

Het doel is om een ambitieus bod uit te brengen dat helpt om onze opgaves in de energietransitie te realiseren; haalbaar, betaalbaar, en eendrachtig en in gezamenlijkheid tot stand gekomen. Deze startnotitie is gericht op het verkrijgen van commitment voor het proces dat gaat leiden tot het gezamenlijk formuleren en waarmaken van dit bod. [1]

Het tempo van het RES-traject is hoog. Zes maanden na ondertekening van het Klimaatakkoord dient de regio een concept-bod in te dienen. Gevolgd door een definitief bod weer zes maanden later. Hoewel de ondertekening van het Klimaatakkoord nog op zich laat wachten, is deze regio voornemens om nu al te gaan beginnen. Dit vergt inzet van alle betrokken overheden en maatschappelijke partners. Via het beschreven governance-model in deze startnotitie committeert elke partner zich tot deze inzet en het leveren van de benodigde (personele) capaciteit. Hiermee geven de overheden en maatschappelijke partners een signaal af voor de toekomst: we gaan samen aan de slag om de energietransitie in deze regio vorm te geven. Als opgave en als kans.

Namens,

De wethouders Duurzaamheid Noord- en Midden Limburg, Gedeputeerde Duurzaamheid, Waterschap Limburg en Enexis.

[1] Deze notitie is voorbereid vanuit het aanjaagteam RES Noord- en Midden-Limburg: Wethouder Lalieu (gemeente Maasgouw), Wethouder Evers (gemeente Roermond), Wethouder Roelofs (gemeente Beesel), Wethouder Kuipers (gemeente Horst aan de maas), Dhr. Dupont (DB Waterschap Limburg), Dhr. Jongkind (Waterschapsbedrijf Limburg), Dhr. van Melick, Dhr. Langeveld en Dhr. Van Dael (Enpuls/Enexis), Dhr. Wetzelaer (Provincie Limburg), Dhr. Wilms (gemeente Leudal), Dhr. Joosten (gemeente Maasgouw) en Mevr. Potten (gemeente Venlo).

1. Inleiding

1.1 Aanleiding: Ontwikkelen van een Regionale Energiestrategie (RES) 2030

De effecten van klimaatverandering raken ons allemaal. Daarom hebben de Europese lidstaten afspraken gemaakt over het terugdringen van CO_2-uitstoot. Voor Nederland ligt er een enorme maatschappelijke opgave op het gebied van de energietransitie. In het nationale Klimaatakkoord[2] is besloten dat Nederland in 2030 49% CO_2-reductie gerealiseerd moet hebben ten opzichte van 1990. Met deze aanpak wordt er gewerkt aan het terugdringen van de klimaatverandering.

De regio ziet voor zichzelf een belangrijke rol in het terugdringen van de CO_2-uitstoot. De ruimtelijke weging van oplossingen gaat over gemeentegrenzen heen en de schaalgrootte van de regio past bij het vraagstuk. De ambities van de regio sluiten aan bij de landelijke ambities, zoals opgenomen in het nationale Klimaatakkoord, dat naar verwachting in oktober 2019 zal worden ondertekend. Over dit akkoord is onderhandeld aan de 5 sectortafels: elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik en mobiliteit. Voor deze sectoren zijn ambities en strategieën geformuleerd die gezamenlijk op landelijk niveau leiden tot een vermindering van de CO_2-uitstoot met 49% in 2030 en met een doorkijk naar 2050 (95% CO_2-reductie).

Deze startnotitie vormt de bestuursopdracht waarmee we als regio aan de slag kunnen. Het zorgt voor een afbakening van het product en proces op hoofdlijnen en geeft inzicht in de organisatiestructuur. Zodat we in 2019 daadkrachtig aan de slag kunnen om te komen tot een RES 1.0.

De regio Noord- en Midden-Limburg wil haar eigen ambitie leidend laten zijn in de RES 1.0. Dit betekent dat, als het Klimaatakkoord later dan de verwachte oktober 2019 (zie figuur 1) wordt ondertekend, de regio desalniettemin voortvarend aan de slag zal gaan om een passend aandeel in de landelijke reductie van 49% CO_2 per 2030 te realiseren.

Figuur 1. Tijdspad Klimaatakkoord

[2] Wanner we in dit document spreken over het Klimaatakkoord bedoelen we het concept Klimaatakkoord van 21 december 2018.

1.2 Wat is een RES?

De RES is een **instrument** om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Zo wordt samen met maatschappelijke partners, bedrijfsleven en bewoners gekomen tot regionaal gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. Daarmee kan in de regio invulling worden gegeven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord zoals deze zijn gemaakt aan de sectortafels voor Elektriciteit en Gebouwde omgeving. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES is tevens een manier om langjarige **samenwerking** tussen alle regionale partijen te organiseren, onder andere bij de voorbereiding en de implementatie van projecten. Door samenwerking van de provincie, waterschappen, gemeenten, de netbeheerders, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven te bevorderen, kunnen gezamenlijk gedragen keuzes worden bevorderd. De RES biedt daarbij eveneens een bouwsteen voor het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk, waarin integrale besluitvorming over de fysieke leefomgeving plaatsvindt. Daarmee krijgen bedrijven en burgers meer zekerheid voor het doen van investeringen.

Tenslotte is de RES een **product** waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn. In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energie doelstellingen te bepalen en te behalen. Dit betekent dat er inzicht wordt geboden in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, keuzes die gemaakt worden op basis van de verkenningen, verdeling van bronnen (voor warmte), de consequenties voor de energie-infrastructuur én dat er een overzicht is van lopende projecten, plannen en strategische keuzes.

De RES is vooral een proces dat bedoeld is om draagvlak te realiseren voor de energietransitie en daarmee uiteindelijk de doelstellingen die onder de producten zijn genoemd, te realiseren. Dat lukt alleen in samenwerking met alle relevante stakeholders en dat maakt het een complex proces. Het organiseren van de maatschappelijke betrokkenheid is een essentiële opgave van de RES.

Om invulling te geven aan de nationale doelen en afspraken is regionaal maatwerk nodig. Dit geldt in het bijzonder voor de ruimtelijke inpassing van hernieuwbare opwek, opslag en de infrastructuur voor warmte en elektriciteit. Ruimte (zowel boven- als ondergronds) is immers een schaars goed. Dit vraagt om een nieuwe vorm van samenwerken tussen overheden en maatschappelijke partners. Om de landelijke afspraken in de praktijk te brengen zijn door het Rijk in afstemming met lokale overheden dertig regio's aangewezen die ieder een Regionale Energiestrategie(RES) opstellen. Noord- en Midden Limburg is één van deze regio's.

De RES'en zijn landelijk dekkend, hetgeen betekent dat elke gemeente, provincie of waterschap meedoet in minimaal één RES, samen met regionale stakeholders. De nationale klimaatdoelstellingen voor gebouwde omgeving en elektriciteit zijn in iedere regio het uitganspunt van de RES. Het is andersom geredeneerd dan ook de bedoeling dat alle RES'en in het land, wanneer opgeteld, samen (minimaal) voldoen aan de landelijke taakstelling op het gebied van hernieuwbare opwek (35 TWh) en een overzicht bieden van de omgang met duurzame warmtebronnen voor de gehele gebouwde omgeving (zie bijlage 1 voor meer informatie).

De RES focust op de afspraken in het Klimaatakkoord voor de gebouwde omgeving (warmtevoorziening) en elektriciteit (opwekking en infrastructuur). Daarbij is een aantal zaken van belang:

- Het behalen van de doelen in het Klimaatakkoord wordt gedaan met zoveel mogelijk ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke acceptatie.
- Besparing dient een belangrijke doelstelling van de regio te zijn en als zodanig te worden meegenomen in de RES. De besparing aan CO_2-uitstoot die daarmee samenhangt, mag niet in de plaats worden gesteld van CO_2-besparing door duurzame opwek of gebruik van duurzame warmte aangezien in de landelijke doelstellingen voor hernieuwbare, grootschalige elektriciteit op land (tenminste 35 TWh) en duurzame warmte al is gerekend met een besparingsdoelstelling.
- Er dient inzicht gegeven te worden in de benodigde infrastructuur (transport en opslag) en de financieringsbehoefte voor elektriciteit en warmte.
- Het Nationaal Programma RES[3] wil de regio's uitdagen om een RES te ontwikkelen met een hogere ambitie dan hetgeen dat optelt tot de nationale doelstelling van 49% CO_2 emissiereductie (gericht op hogere doelstellingen na 2030). De reden daartoe is dat, bij het afwegen van de RES met andere maatschappelijke opgaven, het daadwerkelijk ruimtelijk inpassen en in de uitvoering, naar verwachting nog de nodige plannen zullen afvallen of inkrimpen.
- Opgaven van andere tafels van het Klimaatakkoord kunnen, waar mogelijk, worden meegenomen in de RES. Indien bijvoorbeeld aan de Klimaattafel Mobiliteit wordt afgesproken dat er regionale mobiliteitsstrategieën worden opgesteld, is het verstandig en nuttig om deze strategieën af te stemmen met de RES. Het is echter de verantwoordelijkheid van de regionale RES-stuurgroep om deze specifieke sectordoelstellingen in te brengen in het RES traject.
- Om de 2 à 3 jaar dient de RES herzien te worden.
- De kern van de RES is het bepalen van de gezamenlijke opgave (het bod) en bieden van inzicht in de mogelijkheden hoe deze opgave te realiseren. Gemeentes kunnen zich niet op voorhand committeren aan de daadwerkelijke realisatie van de opgave, omdat zij in de meeste gevallen niet de realiserende partij zijn. Dat zijn particulieren, bedrijven en instellingen in- en buiten de gemeenten. De gemeenten zullen uiteindelijk in het omgevingsbeleid de kaders moeten scheppen die de realisatie mogelijk maken.
- De RES vraagt nadrukkelijk om op regionaal niveau te komen tot gezamenlijke uitgangspunten voor grootschalige energieopwekking, de warmtetransitie en energiebesparing. Dat kan betekenen dat bestaand lokaal beleid geactualiseerd moet worden.

De RES vormt mede de basis voor het opstellen van omgevingsplannen, gemeentelijke transitievisie warmte en is een bouwsteen voor de omgevingsvisie (zie bijlage 2). De RES dient als een inventarisatie en voorbereiding voor het plaatsen van hernieuwbare energie, zoals zonnevelden en windturbines. De RES geeft hier invulling aan door op basis van afwegingskaders zoekgebieden vast te stellen en door ambities tussen gemeenten af te spreken.

[3] Het Nationaal Programma RES bestaat uit een vertegenwoordiging van het Rijk, de Unie van Waterschappen, Vereniging Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg.

Wanneer er in de regio gesproken wordt over de RES worden er al snel verbindingen gelegd met duurzaamheid in de breedste zin van het woord. De regio heeft namelijk ook ambities op het gebied van klimaatadaptatie en circulariteit. Op termijn zien we zeker meer koppelkansen tussen de diverse thema's binnen duurzaamheid. In de RES 1.0 blijven we met elkaar scherp op deze kansen, maar doen we nog geen expliciete uitspraken over de verbindingen tussen de thema's. Deels zal dit wel al opgepakt worden buiten de scoop van de RES.

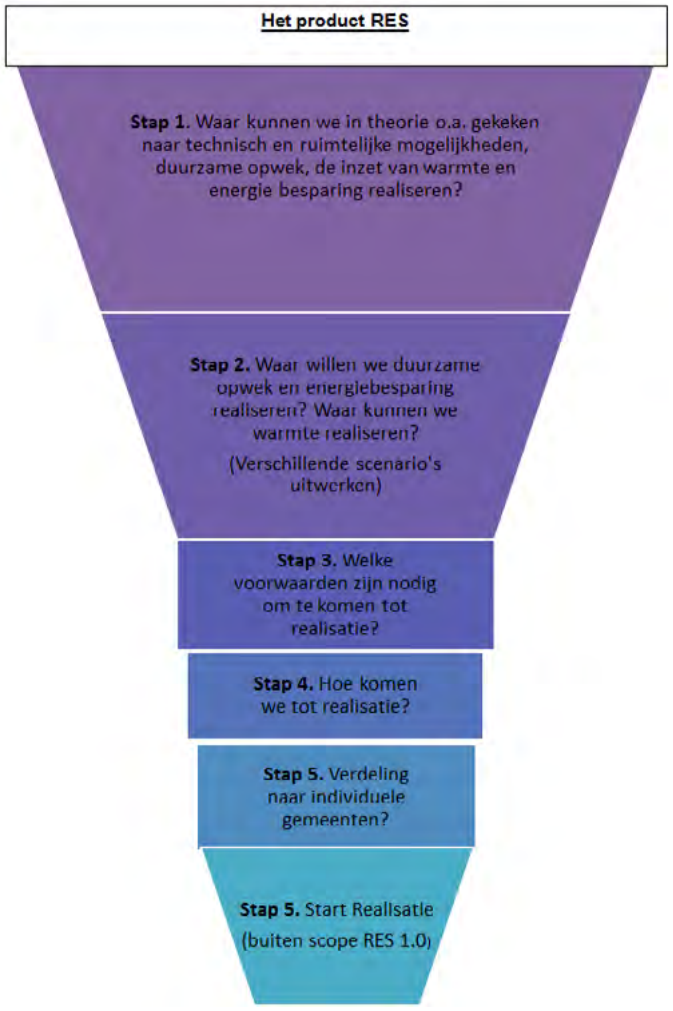
2. Product

Dit hoofdstuk gaat eerst in op het product RES, waar met name aandacht is voor de technische opgave. Dit is slechts een klein deel van de totale opgave. In de fase die volgt na deze startnotitie zal samen met de stakeholders en de raden worden gewerkt aan een uitgangspuntennotitie en een communicatiestrategie, met als doel het werken aan maatschappelijke acceptatie van de opgave. Onderdeel hiervan is ook het verdiepen van onderstaande producten en het opstellen van duidelijke uitgangspunten ten aanzien van het eindproduct.

2.1 Opgave en inhoudelijke scope RES 1.0

De kern van de RES 1.0 is een bod van vijftien gemeenten aan het Rijk, waarin de gemeenteraden van Noord- en Midden-Limburg zich committeren om in 2030 gezamenlijk een bepaalde hoeveelheid duurzame energie op hun gezamenlijke grondgebied te produceren en het energiegebruik van de gebouwde omgeving op hun gezamenlijke grondgebied met een bepaalde hoeveelheid te beperken. Onder dit gezamenlijke bod liggen onderlinge afspraken tussen de vijftien gemeenten over de verdeling van die opgave en afspraken over wederkerigheid en compensatie.

Onderstaande afbeelding geeft aan hoe de regio wil komen tot het product RES 1.0. In fase 2 zal het product RES nog verder worden uitgewerkt. Dit door in kaart te brengen wat een concreet bod van de regio Noord- en Midden-Limburg bevat.

Figuur 2. Trechter product RES 1.0

2.2 Deelproducten

De RES 1.0 is concreet wat betreft het bod dat we doen voor 2030 en geeft een doorkijk naar de mogelijkheden voor 2050. Dit zorgt ervoor dat de inhoudelijke focus van de RES 1.0 leidt tot vier kernproducten:

- Elektriciteitsplan
- Warmteplan (Regionale Structuur Warmte)
- Infrastructureel plan
- Energiebesparingsplan

Onderstaand treft u de vraagstukken/ opgave per deelproduct. Voor de volledige omschrijving en de spelregels RES zoals opgenomen in het concept Klimaatakkoord verwijzen wij u naar bijlage 1.

Daarnaast bestaat de RES 1.0 uit een procesmatige aanpak om de maatschappelijke betrokkenheid te organiseren samen met alle betrokken partijen. De RES is een dynamisch product dat periodiek met een frequentie van 2 jaar bijgesteld zal worden. Dit met het oog op de dynamiek van het vraagstuk, denk daarbij aan technologische ontwikkelingen, maatschappelijk draagvlak en andere factoren die mogelijk van invloed zijn op het proces.

2.2.1 Elektriciteitsplan: opwekking van duurzame elektriciteit

Wat betreft elektriciteit ligt de focus van dit aanbod op ruimtelijke inpassing gerelateerd aan de kwantitatieve landelijke doelstelling van tenminste 35 TWh hernieuwbaar op land in 2030. Als regio moet een deel van deze opgave vertaald worden in zoekgebieden.

Concreet resulteert dat in de volgende opgave en vraagstukken:

- Wat is de regionale ambitie voor Noord- en Midden-Limburg in TWh voor 2030 (welk aandeel van de landelijke 35 TWh)? Hoe staat het met de beschikbaarheid van geschikte gebieden en welke condities ten aanzien van wederkerigheid gelden daarbij?[4] Om deze uiteindelijk te vertalen naar de regionale opgaven.
- Welk aandeel hiervan is zon op land, zon op dak en wind?[5] [6]
- Welke projectlocaties zijn reeds gerealiseerd of concreet geprojecteerd?
- Welke uitgangspunten gelden bij de bepaling en invulling van zoekgebieden?[7]
- Welke zoekgebieden c.q. concrete locaties zijn ter invulling van de openstaande regionale ambitie overeengekomen (per zoekgebied een minimum omvang zon-op-land resp. wind)

[4] Deze ambities van de gezamenlijke RES'sen dienen op te tellen tot 35 TWh. Het Rijk wil regio's aanmoedigen te sturen op over programmering vanuit de gedachte dat sommige plannen niet door zullen gaan. Er is echter geen objectieve grondslag om te bepalen welk aandeel van de 35 TWh door de RES Noord- en Midden-Limburg ingevuld zou moeten worden.

[5] Naast de afspraak om tenminste 35 TWh grootschalig hernieuwbaar op land in 2030 gerealiseerd te hebben, worden regio's ook aangemoedigd om kleinschalig zon-op-dak te betrekken in hun RES. Hierin wordt een autonome groei verwacht van 7 TWh in 2030. Het extra vermogen wat boven deze 7 TWh gerealiseerd kan worden, mag meegerekend worden als extra ambitie op de 35 TWh.

[6] Het Klimaatakkoord predikt 'techniekneutraliteit' en heeft geen voorkeur voor enige specifieke technologie voor de opwekking van duurzame elektriciteit. Praktisch zijn zon-op-daken, zon-op-land en windturbines de enige technologieën die in de regio Noord- en Midden-Limburg tot 2050 in beeld zijn.

[7] Te denk valt aan o.a. afwegingen tussen concentratie (grootschalige verdichte energielandschappen) versus spreiding/versnippering (kleinschalige, solitaire/ecologische invulling), kansen dubbel ruimtegebruik, participatievereisten, etc.

- Netwerkanalyse van de elektriciteitsinfrastructuur (bestaand en toekomstig netwerk) op basis waarvan locaties en zoekgebieden kunnen worden aangesloten. Consequenties inzichtelijk maken voor ruimtelijke inrichting, bekostiging en planning. Om zo knelpunten tijdig te signaleren.

Om bovenstaande vraagstukken te kunnen beantwoorden voorziet de regio de volgende aanpak:

- Teneinde de juiste afwegingen te kunnen maken dienen we als regio (met stakeholders) samen te werken aan de juiste uitgangspunten, om vervolgens de dialoog aan te gaan op basis van specifiek data met daarop de technische potentie van wind en zon. Zo dienen we met elkaar te komen tot een gedragen bod richting het Nationaal Programma RES. Als regio dienen we in fase 2 een gezamenlijke keuze te maken hoe we ons bod vorm gaan geven (bijvoorbeeld beredeneerd aan de hand van het verbruik van de regio of vanuit de theoretische potentie van de regio). Dat vormt dan ons vertrekpunt voor het verdere RES- proces.
- Daarnaast moeten de gemeenten in 2021 de nieuwe omgevingswet implementeren. Het is wenselijk/noodzakelijk om deze twee producten en processen helder neer te zetten zodat beide elkaar kunnen versterken (zie bijlage 2).

2.2.2 Warmteplan – Regionale Structuur Warmte (RSW)

Naast het opstellen van de RES hebben de individuele gemeenten de opgave om in 2021 een Transitievisie Warmte vast te stellen. De transitievisie omschrijft een wijkgerichte aanpak om wijken van het aardgas af te halen. Het warmteplan (Regionale Structuur Warmte) als onderdeel van de RES heeft dan ook tot doel om vroegtijdig op regionaal niveau inzicht te geven in de (ruimtelijke) beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen, de totale warmtevraag en de bestaande en geplande infrastructuur voor warmte. Door op regionaal niveau afspraken over een afwegingskader voor de verdeling van warmte te maken, kan ondanks de schaarse bronnen, optimaal worden omgegaan met de warmtepotentie in een gebied.

Concreet resulteert dat in de volgende opgave en vraagstukken:

- Het warmteplan bevat een geografisch inzicht in a) alle bestaande en toekomstige warmtebronnen (restwarmte, biomassa, geothermie en aquathermie), b) de potentiële warmtevraag in de regio, c) de bestaande en geprojecteerde warmte-infrastructuur. Het warmteplan wordt in samenwerking met de netbeheerder(s) ontwikkeld waarin temperatuur, capaciteit en vervangingsdata zijn opgenomen.
- Een beschrijving van de wijze waarop de beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag naar verwachting op een logische, efficiënte en betaalbare wijze kan worden gekoppeld. Met aandacht voor het juridische vraagstuk rondom continuïteit voor levering.
- In beeld brengen van een toewijzing van het gebruik van het huidige warmteaanbod in de regio.
- Kijken naar de kansen voor het benutten van de huidige gasinfrastructuur.
- Met het warmteplan wordt beoogd inzicht te verschaffen in de regionaal beschikbare bronnen. Daarnaast moeten de gemeenten in 2021 een Transitievisie Warmte gereed hebben, met daarin een uitwerking per wijk voor afbouwen van het aardgas. Het is wenselijk om deze twee producten en processen helder neer te zetten. Zodat beide

elkaar kunnen versterken. Voorzien wordt dat vanuit de RES- samenwerking gefaciliteerd wordt bij het opstellen van de Transitievisie Warmte.

Om bovenstaande vraagstukken te kunnen beantwoorden voorziet de regio de volgende aanpak:

- Ontwikkelen van een procesvoorstel hoe de beschikbare bronnen, warmtevraag en infrastructuur logisch efficiënt en betaalbaar te gaan koppelen; inclusief afwegingskader voor het bepalen van de bruikbaarheid van een bron en afwegingskader de omgang met warmtebronnen binnen de regio, waarmee een verdeling van warmte mogelijk gemaakt gaat worden.

2.2.3 Infrastructureel plan

Om daadwerkelijk over te gaan tot uitvoering is het essentieel om te kijken naar de omvang van de voorziene ontwikkeling in grootheden in de tijd en naar locatie (zoekgebieden). Op basis hiervan kan er een tussentijdse berekening plaatsvinden voor de consequenties op het net. Het infrastructureel plan wordt uitgewerkt onder het elektriciteits- en het warmtevraagstuk.

Concreet resulteert dat in de volgende opgave en vraagstukken:

- Het uitvoeren van een netwerkanalyse van de energie-infrastructuur samen met de netbeheerder.
- Om de consequenties voor de elektriciteitsinfrastructuur inzichtelijk te kunnen maken zal in ieder geval het volgende duidelijk moeten zijn:
  - Vraag van de gebouwde omgeving, industrie en overige bedrijfsleven.
  - Opwekking via WKK, zon, wind, waterkracht en overige bronnen.
  - Mobiliteit (elektrisch vervoer).
- De netbeheerder zal inzicht vragen in de voorziene ontwikkeling van de omvang van deze grootheden in de tijd en naar locatie (zoekgebied). In sommige gevallen kan het zijn, dat de netbeheerder pas zinvolle berekeningen kan maken als de gegevens van de verschillende, naburige RES'en beschikbaar zijn.
- Het doel van het infrastructureel plan is het ontwikkelen van een visie op het benodigde netwerk. Zodat er tijdig inzicht komt in de benodigde infrastructuur. Op deze wijze kan ook rekening worden gehouden met beperkingen op het net, die mogelijk zorgen voor vertraging van projecten.
- In beeld brengen van mogelijke kansen voor opslag.

2.2.4 Energiebesparingsplan

Op welke wijze kunnen de in het Klimaatakkoord geprognosticeerde energiebesparingen in de gebouwde omgeving (o.a. ten gevolge van woningisolatie, nieuwbouw, kleinschalige energieopwekking/terugwinning) worden gerealiseerd? Globaal zijn er twee doelroepen voor het energiebesparingsplan: woningen en bedrijfsleven. De (zware) industrie valt buiten de RES (tafel industrie).

Om bovenstaande vraagstukken te kunnen beantwoorden voorziet de regio de volgende aanpak:

- Aansluiting op ervaring en netwerk van Regionale Energie Alliantie.
- Inventarisatie naar de aard, omvang en "kwaliteit" van de gebouwde omgeving.
- Uitwerken van gezamenlijke strategie verduurzaming sociale woningbouw in samenwerking met woningbouwcorporaties.
- Gezamenlijke strategie stimulering verduurzaming particuliere woningen.

- Stimuleren van pilots wijk- dorpscollectieven c.q. energiecoöperaties gericht op verduurzaming woningen in een specifiek gebied met eventuele boven individuele technologieën.
- Stimuleren van energiebesparing en kleinschalige tot middelgrote opwekking (o.a. zon-op-daken) door bedrijfsleven in samenwerking met MKB-ondernemers (niet industrie), agrarische ondernemers, RUD.

2.2.5 Relatie met andere tafels (industrie, mobiliteit en landbouw/landgebruik)

Gebouwde omgeving (warmte) en opwekking van duurzame elektriciteit vormen de verplichte focus van de RES. Het is optioneel om in de RES ook een relatie te leggen naar de andere tafels/thema's (industrie, Landbouw en landgebruik, en mobiliteit). In fase 2 van de uitwerking RES zal gekeken worden hoe deze relaties vorm te geven. Waarbij de nadruk zal liggen op het actief inspelen op verbindingen tussen de verschillende sectoren.

Tot slot is het voor de regio van belang ook overige relevante vraagstukken gerelateerd aan de RES verder uit te werken in fase 2:

- Op welke wijze kan de kennisontwikkeling, -deling en -borging ten aanzien van de energietransitie bij de lokale overheden in Noord- en Midden-Limburg optimaal worden gestimuleerd op de lange termijn? Zo dient het opzetten van een duurzame samenwerking voor de toekomst de RES-partners minder afhankelijk te maken van externe inhuur.
- Op welke wijze kan lokale participatie door burgers, bedrijven en inwonercoöperaties in de opwekking van duurzame energieproductie worden gestimuleerd?
- Welke rol nemen we als lokale overheid? En welke mogelijkheden zijn er voor ons als overheden?
- Nulmeting en monitoring CO_2-footprint van de onderscheiden tafels op Limburgse en gemeentelijke schaal. Onder andere in aanhaking op landelijke meet- en monitoringsinstrumenten.

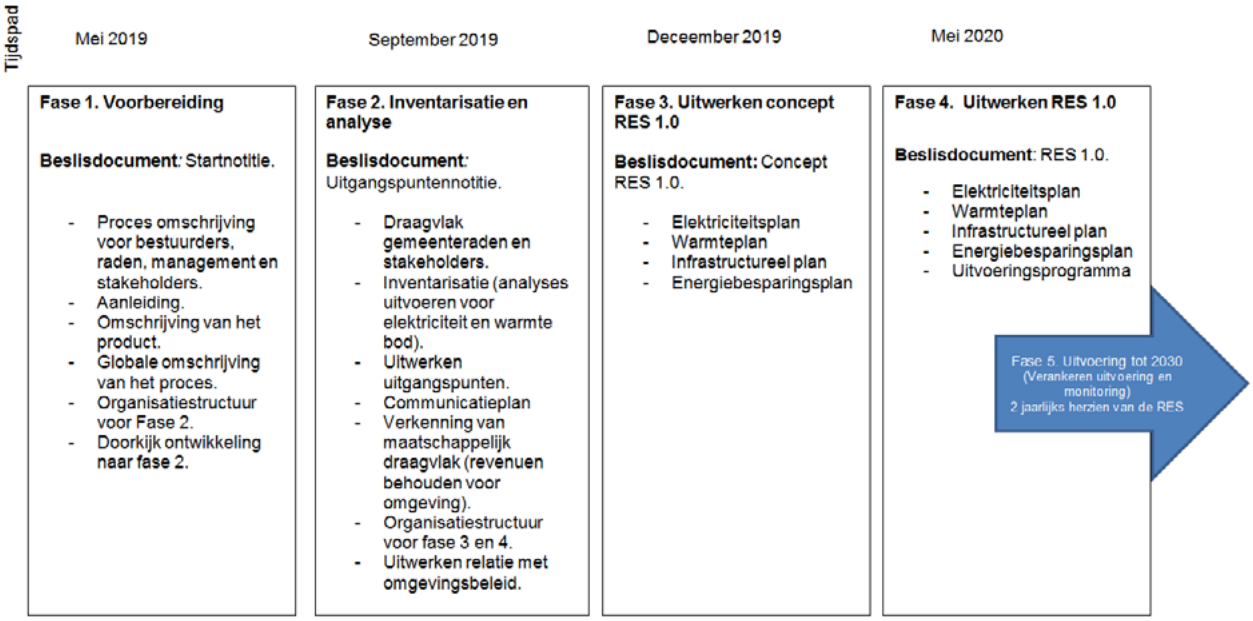
2.2.6 Maatschappelijke betrokkenheid

De RES vormt naast een product ook een proces waarbij samenwerking centraal staat. Draagvlak en communicatie vormen dan ook de sleutel tot succes. De gemeenten hebben enerzijds slechts beperkte invloed op de transitie, maar worden anderzijds wel geacht de regie te voeren. De uiteindelijke realisatie van eventuele plannen ligt voor een deel bij de stakeholders. Het op de juiste wijze betrekken van stakeholders is essentieel. Gewenning en acceptatie bij stakeholders en inwoners moet de rode draad zijn van het RES-proces. Daarom is het van essentieel belang dat in fase 2 van het proces een communicatiestrategie wordt opgesteld. Er dient een duidelijk plan te komen ten aanzien van communicatie en het creëren van draagvlak. Daarbij zijn de volgende elementen van belang:

- Het in positie brengen van de stakeholders. Vooral met de stakeholders die ook belangrijke uitvoeringspartners zijn, dienen duidelijke afspraken gemaakt te worden. Zij moeten zich ervan bewust zijn dat zij ook moeten gaan leveren en uitvoeren.
- Het organiseren van maatschappelijke acceptatie. Daarbij kijken we onder andere hoe de winst uit de energietransitie zoveel mogelijk kan terugvloeien naar de gemeenschap.
- Het bevorderen van ondernemerschap en burgerinitiatief om het draagvlak te vergroten voor de energietransitie.
- Het opzetten van ondersteunende netwerken.

3. Proces

3.1 Programma fase RES 1.0

Figuur 3. Fase van het proces om te komen tot RES 1.0

Fase 1: Voorbereiding

Het aanjaagteam RES (afvaardiging namens de belangrijkste partners) heeft namens de regio het initiatief genomen om deze startnotitie op te stellen. Deze startnotitie vormt de opdracht van de bestuurders van de vijftien gemeenten om te starten met het opstellen van de RES. Doel van deze startnotitie is met name een stevige organisatiestructuur neerzetten om te starten met fase 2. En te borgen dat de betrokken gemeenten capaciteit inzetten om te komen tot een uitgangspuntennotitie in fase 2. Daarnaast moet de startnotitie een beeld geven van wat nodig is om stappen te zetten tot einde fase 2. Denk hierbij aan de uitvraag voor een programmamanager, de inzet van ambtelijke capaciteit van de individuele gemeenten en het uitzetten van aanvullende onderzoeken.

Beslisdocument: De startnotitie wordt in een aantal slagen ontwikkeld (groeidocument) en tussentijds teruggekoppeld met het BO RES. De definitieve versie wordt, na accordering door het BO RES, formeel ter vaststelling aangeboden aan de afzonderlijke partners (niveau College B&W, GS, DB). Het wordt ter kennisname gedeeld met de vijftien gemeenteraden, PS en AB WL. Naar verwachting zal er half mei een concept startnotitie zijn die reeds wordt vastgesteld door het BO RES. Formele vaststelling in B&W, PS en AB WL vindt dan naar verwachting plaats in mei. De regio wacht niet op vaststelling van het Klimaatakkoord. Mochten er naar aanleiding van het Klimaatakkoord nog wijzigingen volgen dan zullen wij daarover met u in contact treden.

Fase 2: Inventarisatie en analyse

Zoals al in het begin van de startnotitie aangeven is de RES een manier van samenwerken. Omdat de regio het belangrijk vindt om raden en de belangrijkste stakeholders aan de voorkant van het gesprek te betrekken, willen we gezamenlijke uitgangspunten opstellen. In de tweede fase worden de

uitgangspunten om over te gaan tot het opstellen van de RES 1.0 vastgesteld. In fase 2 komen de volgende thema's aan de orde:

- Het vaststellen van de reikwijdte van alle kernproducten, met daarin een duidelijk beeld over het eindproduct in de RES 1.0.
- Inventarisatie van reeds gerealiseerde en lopende projecten binnen individuele gemeenten.
- Het in beeld brengen van de nul-situatie en de energiepotentie van de regio. Kortom: welke data zijn noodzakelijk om aan de slag te gaan met de uitwerking van de RES 1.0?
- Het opstellen van een communicatieplan en een strategie voor het creëren van draagvlak.
- Uitgangspunten ten aanzien van het bod voor elektriciteit en de gebouwde omgeving en een doorkijk naar de organisatie en opdrachten in fase 3 en 4.
- Het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met de belangrijkste stakeholders. Zodat wederzijds commitment aan de voorkant van het proces wordt vastgelegd.
- Uitspraken over hoe de RES opgenomen wordt in het omgevingsbeleid.

Beslisdocument: De uitgangspuntennotitie wordt vastgelegd in de Colleges van B&W, Gedeputeerde Staten en het dagelijks bestuur van het Waterschap. Daarnaast worden de uitgangspunten ten aanzien van het product RES 1.0 vastgesteld door de vijftien gemeenteraden, Provinciale Staten en de algemene vergadering van het Waterschap.

Fase 3: Uitwerken concept RES 1.0

In deze derde fase wordt gestart met het daadwerkelijk uitwerken van de RES. In deze fase worden de afzonderlijke producten ontwikkeld (zie hoofdstuk 2). Hierbij zetten we nadrukkelijk in op de RES als instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Samen met maatschappelijke partners, bedrijfsleven en bewoners gaan we aan de slag om te komen tot regionaal gedragen keuzes.

Beslisdocument: Het eindresultaat is een concept-RES. Deze wordt ter vaststelling als concept-RES voorgelegd aan de afzonderlijke partners (niveau College B&W, GS, DB) en voor doorrekening aangeboden aan het Planbureau voor de Leefomgeving (via het Nationaal Programma RES). Het wordt ter kennisname gedeeld met de vijftien gemeenteraden, PS en AB WL.

Fase 4: Uitwerken RES 1.0

In de vierde fase wordt het definitieve bod opgesteld. In deze fase gaat de regio de vier kernproducten van de RES 1.0 concreet uitwerken en definitief maken. Dit op basis van een tegenbod dat zij op dat moment ontvangen heeft van het Nationaal Programma RES. Daarnaast start de regio met het maken van een uitvoeringsprogramma. Het doel van fase 4 is om het product RES op te leveren waarin we de energiedoelstellingen beschrijven. Dit betekent dat er inzicht geboden wordt in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing en keuzes die gemaakt worden voor de warmtevraag.

Beslisdocument: De RES 1.0 wordt vastgesteld door de vijftien gemeenteraden, Provinciale Staten en de algemene vergadering van het Waterschap Limburg.

3.2 Ondersteuning & kaders Nationaal Programma

De proces-fases van de RES 1.0 sluiten goed aan bij de planning vanuit het Nationaal Programma RES. Na ondertekening van het Klimaatakkoord (naar verwachting oktober2019) hebben de regio's een jaar om te komen tot een definitieve RES 1.0.

Begin 2019 werden er door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in samenwerking met de koepels en het Rijk landelijk dekkende uniforme uitganspunten (datasets, uniforme rekenmethodieken en regionale energieanalyses) uitgewerkt. Dit gebeurt parallel aan de daarvoor benodigde afspraken in het Klimaatakkoord zodat de RES'en meetbaar, onderling vergelijkbaar en landelijk optelbaar zijn. Deze datasets zullen tijdens het RES-proces steeds aangevuld worden met nieuwe informatie. Voor de periode na afronding van de RES 1.0 zal gekeken moeten worden hoe we als regio uitvoering van projecten gaan monitoren.

Voor alle regio's zijn er informatie- en analysekaarten die gebruikt kunnen worden bij het bouwen van de strategie voor elektriciteit. Voor elektriciteit gaat het om het volgende:

- Inzicht in huidig en toekomstig (2030-2050) verbruik per sector.
- Analyse kaarten met ruimtelijke potentie voor wind.
- Analyse kaarten met ruimtelijke potentie voor zon.
- Informatie over/inzicht in de huidige energie- infrastructuur van de netbeheerders.

Voor warmte:

- Inzicht in huidig en toekomstig (2030-2050) verbruik per sector.
- Analyse kaarten met ruimtelijke potentie voor geothermie (voor zover beschikbaar).
- Analysekaarten met ruimtelijke potentie voor aquathermie (voor zover beschikbaar).
- Analysekaarten met ruimtelijke potentie voor biomassa (reststromen).
- Informatie over/inzicht in de huidige energie-infrastructuur van de netbeheerders.
- Daarnaast komt voor de gebouwde omgeving medio 2019 een leidraad beschikbaar.

Timing Nationaal Programma RES

In het Klimaatakkoord zijn de volgende kaders qua timing bepaald:

- De concept RES wordt zes maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord aangeboden. Deze is vastgesteld door Colleges van B&W, GS en DB Waterschap.
- De RES 1.0 wordt twaalf maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord aangeboden.
- De RES wordt hierna tweejaarlijks herzien.

Figuur 4 verwijst naar het tijdspad van het Nationaal Programma RES. Inmiddels is duidelijk dat het klimaatakkoord naar verwachting niet eerder ondertekend zal worden dan oktober 2019, daarmee verschuift ook het onderstaande tijdspad. De regio Noord- en Midden Limburg gaat benut deze extra tijd om te komen tot een concept RES 1.0. Ondertekening daarvan vindt uiteraard pas plaats na ondertekening van het Klimaatakkoord.

Figuur 4. Timing Nationaal Programma RES.

4. Governance

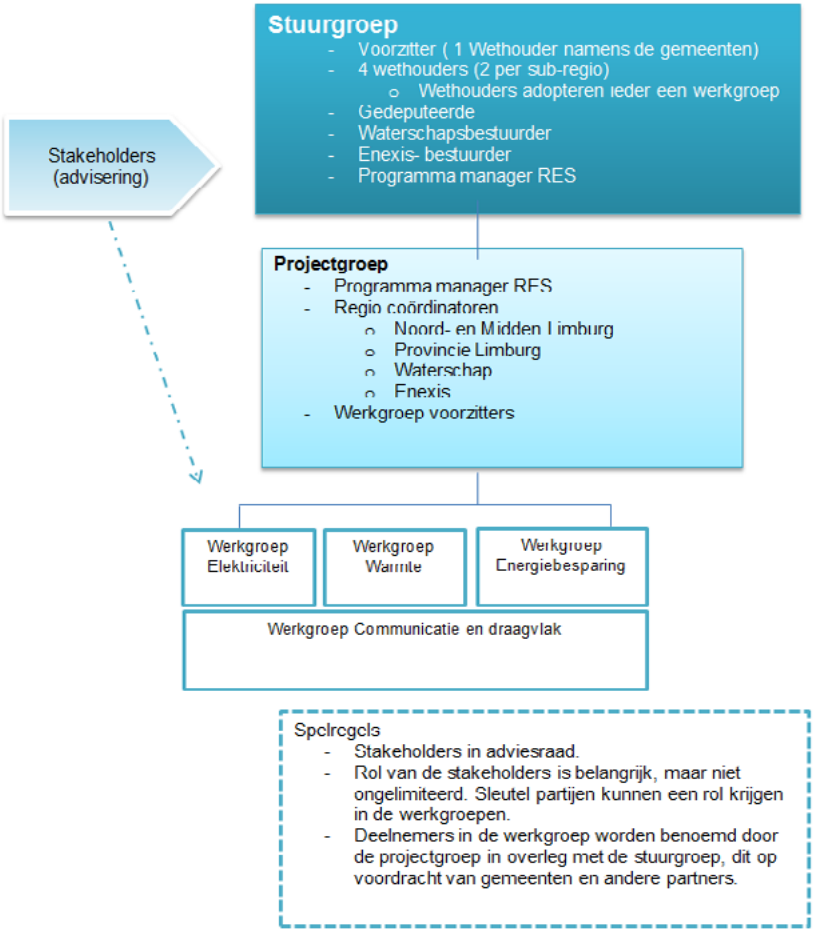
4.1 Inrichting organisatie structuur & besluitvorming

De tekst in het Klimaatakkoord over de organisatie van de RES luidt kortweg 'In een stevige werkstructuur wordt op regionaal niveau samen met maatschappelijke partners gestuurd op het proces en de resultaten.'

In het Klimaatakkoord zijn de regionale overheden (provincie, gemeenten en waterschappen) formeel verantwoordelijk voor het opstellen van de RES. De gemeenten zijn de primaire trekkers. In de werkstructuur en de besluitvormingsprocessen dient deze verantwoordelijkheid geborgd te worden. De gemeenten krijgen vanuit het Nationaal Programma RES een inspanningsverplichting om te komen tot de RES 1.0.

De opgave voor de RES in de energietransitie kan alleen worden gerealiseerd met een stevige betrokkenheid op basis van een gezamenlijke strategie van overheden met bedrijfsleven, maatschappelijke partners en kennisinstellingen. Decentrale overheden zorgen voor de randvoorwaarden. De transitie staat of valt met burgers en marktpartijen die op basis van een helder perspectief en met hulp van consequent overheidsbeleid willen en kunnen investeren. Ook netbeheerders, woningbouwcoöperaties en andere partijen zijn noodzakelijk in een effectieve transitie tegen de laagste publieke kosten.

In deze paragraaf concretiseren we de organisatie zoals we deze in de RES 1.0 willen benutten:

Figuur 5. Organisatiemodel

Stuurgroep

- De stuurgroep RES ontvangt de opdracht voor het opstellen van de RES 1.0 vanuit de vijftien portefeuillehouders duurzaamheid van de Regio Noord- en Midden-Limburg (BO RES). In de stuurgroep zijn de belangrijke besluitvormende partijen vertegenwoordigd. Daarbij worden zij geadviseerd door de programmamanager RES. Deze programmamanager RES is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en oplevering van de regionale energiestrategie, conform de spelregels die op provinciaal en landelijk niveau worden afgesproken, inclusief ondersteuning van de communicatie naar colleges en raden in samenspel met de regionale coördinatoren. De stuurgroep stemt regelmatig met het BO RES af.

De stuurgroep werkt binnen het mandaat van de startnotitie.

Projectgroep

De stuurgroep wordt ondersteund door een projectgroep. De voorzitter van de projectgroep is de programmamanager RES. Het projectteam ondersteunt de programmamanager in het opstellen van de RES. De volgende deelnemers doen mee binnen de projectgroep:

- Regio coördinatoren, zij zorgen voor de verbinding met beleidsmedewerkers duurzaamheid/energie in de regio, faciliteren het bestuurlijke proces, verzorgen de communicatie naar colleges en raden en adviseren indien nodig de stuurgroep. Deze functie is essentieel omdat we als gemeenten onze verantwoordelijkheid moeten nemen. Daarnaast nemen ook de coördinatoren van de Provincie, het Waterschap en Enexis deel aan de projectgroep.
- Voorzitters van de werkgroepen: om de input van de werkgroepen af te stemmen en de diverse vraagstukken te bundelen nemen de voorzitters van de werkgroep deel in de projectgroep.

Werkgroep(en) structuur

Het Nationaal programma RES adviseert de inrichting van werkgroepen. De werkgroepen halen input op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau. Hier wordt gerekend en getekend aan wat mogelijk is. Op basis van de procesfase waarin we ons bevinden worden thematische werkgroepen opgesteld. Voorzitters van de werkgroepen nemen zitting in de projectgroep. De werkgroepen worden samengesteld door medewerkers van de verantwoordelijke organisaties eventueel aangevuld met kennis van beeldbepalende stakeholders. Deelnemers in de werkgroep worden benoemd door de projectgroep in overleg met de stuurgroep. De werkgroepen gaan zelf aan de slag met het formuleren van concrete opdrachten in fase 2. De werkgroepen worden hierbij ondersteund door de inhuur van inhoudelijk en technische expertise. Bij het formuleren van deze opdracht, krijgt men ondersteuning van de programmamanager. Voor nu voorzien wij een viertal werkgroepen (1) energiebesparing, (2) elektriciteit, (3) warmte en (4) communicatie en draagvlak. Infrastructuur wordt onder werkgroep 2 en 3 opgepakt. Vanuit de werkgroep communicatie zal ook zitting worden genomen in de andere drie werkgroepen.

Stakeholders - adviesraad

Stakeholders vormen een belangrijke partner in de RES. De regio kiest er dan ook voor om stakeholders een adviserende functie te geven. Dit door enkele van de stakeholders inhoudelijk deel te laten nemen in de werkgroepen. Maar ook door stakeholders te verenigingen in een adviesraad. Door het inzetten van een adviesraad zijn stakeholders direct betrokken bij de RES 1.0. De adviesraad vormt de afspiegeling van de regio. De adviesraad voedt de stuurgroep en reflecteert op voorgelegde onderwerpen. De samenstelling en precieze rol van de adviesraad wordt nader bepaald. Op basis van

een stakeholderanalyse en informatie vanuit gemeenten wordt de adviesraad samengesteld. En wordt er gekeken naar een geschikte werkvorm, voor participatie op diverse niveaus. Eind april wordt gestart met een stakeholdersanalyse, zodat er op de korte termijn inzicht is in wie onze stakeholders zijn en welke rol zij hebben in het proces.

Indeling regio Noord- en Midden-Limburg

In de RES is bewust gekozen voor een samenwerking tussen de regio's Noord- en Midden-Limburg. Beide regio's kennen een vergelijkbaar landschap, wat zorgt voor vergelijkbare opgave. Daarnaast zorgt de schaalgrootte van vijftien gemeenten voor een organisatie met slagkracht richting het Rijk.

Tijdens het proces om te komen tot een RES 1.0 wordt gebruik gemaakt van de bestaande structuren van beide regio's (SML en Regio Noord-Limburg). Aanvullend op de bestaande structuur zal er periodiek een overleg plaatsvinden met de vijftien bestuurders duurzaamheid (BO RES).

Rol gemeenten

Om te komen tot de RES 1.0 is het noodzakelijk dat individuele gemeenten input leveren. Het is de ambitie om de uiteindelijke RES door alle gemeenten te laten vaststellen. Teneinde dit niet te laten ontaarden in 'het tempo van de traagste' kunnen sommige zaken als optioneel worden opgenomen of kant de provincie een wat stevigere sturende rol krijgen. Uiteraard is er ruimte voor lokale invulling en zien wij ook kansen voor grensgemeenten om samen te werken met andere RES-regio's. Uiteraard zal de RES Noord- en Midden Limburg optimaal moeten aansluiten op de kansen en ontwikkelingen in omliggende gebieden.

Voor de gemeenten is het van belang hun raden goed te informeren. Dit kan onder andere via één regionale raadswerkgroep[8]. Verdere uitwerking van het informeren van de raden zal worden meegenomen in fase 2: het uitwerken van een communicatiestrategie. In fase 2 bieden we de raden ook de mogelijkheid om input te geven voor de uitgangspunten.. Door deze stap goed uit te werken is er een basis om projectmatig aan de slag te gaan met de verschillende onderdelen in de RES.

Rol van de provincie

De rollen en bijdragen van de provincie bij de RES zijn als volgt:

1. Faciliteren door het leveren van kennis en capaciteit en indien nodig door het (voor)financieren van middelen.
2. Bijdrage in uitvoering van de RES, door het inzetten van instrumenten en middelen:
    a. Bewaken provinciale kaders zoals (grond) waterkwaliteit, natuur en landschap;
    b. Relatie met andere opgaven zoals circulaire economie, klimaatadaptatie, wonen, de relatie onderwijs en arbeidsmarkt;
3. Verbinding tussen RES-regio's NML en ZL vanuit een ondersteunende rol:
    c. Legt verbindingen tussen RES-regio's indien noodzakelijk;
    d. Vanuit de provincie zal ook gekeken worden naar een hoger schaalniveau: hoe ligt de verbinding met buurprovincies en aansluitende regio's (en mogelijk België en Duitsland) als het gaat om de uitwisseling van warmte of de aanpak van duurzame energie (incl. infrastructuur) in een gebied dat over de provinciegrenzen gaat.
4. Afstemmen met het Rijk en/of NP-RES;
5. Over de bijdrage van het Rijk in de RES, zoals de beschikbaarheid van Rijksgronden voor grootschalige opwek en het benutten van expertise en inzichten vanuit het Rijk en

bijvoorbeeld het wegnemen van belemmeringen. Daarnaast ook het inbrengen van kennis vanuit het Rijk en afstemming met het Rijk;

6. Ondersteuning van sub-regio's en gemeenten bij het oppakken van hun verantwoordelijkheid/ primaire trekkerschap vanuit een faciliterende rol. Denk hierbij aan bijdrage in de proceskosten die nodig zijn voor de werkzaamheden in de sub-regio's. Zoals het aanstellen van een programmamanager of de inhuur van vakinhoudelijke expertise.

Rol van het Waterschap Limburg (WL) en Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Het Waterschap Limburg en het Waterschapsbedrijf Limburg hebben in 2008 de "MeerJarenAfspraken 3" (MJA3) onderschreven en in 2010 het Klimaatakkoord en stellen zich ten doel om tot en met 2020 jaarlijks 2% energie te besparen en in 2020 40% van het energieverbruik zelf duurzaam op te wekken. Deze korte termijndoelstellingen worden binnenkort gehaald. In 2018 zijn de doestellingen voor WL en WBL voor de lange termijn vastgesteld:

- Energieneutraal in 2025.
- Klimaatneutraal water zuiveren in 2030.

Samenwerking in de RES biedt mogelijk kansen om bij te dragen aan het behalen van deze ambitieuze doelstellingen.

Waterschap Limburg werkt op dit moment samen met het Waterschapsbedrijf Limburg aan een kansenkaart. Daarin worden de volgende thema's meegenomen:

- Waterkracht
- Thermische energie uit oppervlakte- en afvalwater
- Zon PV
- Beperkte biomassa (vergisten, verbranden en drogen)

Het doel van de kansenkaart is deelnemers in de RES en projectontwikkelaars inzicht te geven in de potentiële energiebronnen bij WL en WBL.

WL en WBL houden marktontwikkelingen rondom nieuwe energiebronnen in de gaten en werken vanuit de doelstelling om volledig klimaatneutraal te werken via studies en innovatieve onderzoeken aan het inzetten van o.a. nieuwe energiebronnen.

Rol Enexis

Enexis Netbeheer is onderdeel van Enexis Groep en is in handen van vijf provincies en circa negentig gemeenten in haar verzorgingsgebied van in totaal ca. honderdvijftig gemeenten. Enexis beheert in haar verzorgingsgebied circa 180 duizend kilometer elektriciteitskabels (midden- en laagspanning) en circa 42 duizend kilometer gasleidingen en investeert jaarlijks fors in onderhoud, uitbreiding en modernisering van het energienet.

De maatschappelijke kerntaak van Enexis is om klanten tijdig aan te sluiten op het energienet, zorgen voor een betrouwbare energievoorziening en een kosteneffectieve bedrijfsvoering. De verduurzamingsopgave om te komen tot een CO_2-arme energievoorziening heeft een belangrijke uitwerking op de huidige en toekomstige energie infrastructuur in de RES-regio Noord- en Midden-Limburg.

Bij de opgave van Enexis om het energienet tijdig gereed te hebben voor de oplossing van de verduurzamingsopgave, wordt gestreefd naar het hoogste maatschappelijke doel tegen de laagste maatschappelijke kosten. Deze balans is nodig om de energievoorziening voor alle netgebruikers betrouwbaar en betaalbaar te houden. Vanuit deze maatschappelijke verantwoordelijkheid levert Enexis met kennis en data een proactieve bijdrage aan de RES.

Tijdens de voorbereidings- en inventarisatiefase biedt Enexis de partijen in de RES-regio zo adequaat mogelijk inzicht in de bestaande en geplande infrastructuur. Enexis zal daarvoor een standaard datasheet opstellen, zodat duidelijk is voor betrokken partijen welke informatie nodig is om de RES vorm te geven. Met deze standaardisatie wordt ook beoogd om de doorlooptijd van de benodigde berekeningen te beperken en om plannen van verschillende RES'en op bovenregionaal niveau, geïntegreerd te kunnen beschouwen. Dit draagt bij aan de optelbaarheid van de dertig RES'en.

In de fasen van uitwerken en opleveren van de concept RES en de RES 1.0 zal Enexis - na aanlevering van de benodigde basisgegevens - de consequenties in beeld brengen van voorziene veranderingen in het energiesysteem van de regio. Voor de regio is het van belang dat het energienet tijdig gereed is voor de verduurzamingsopgave.

5. Financiering

Ter ondersteuning van het opstellen van de RES 1.0 is op dit moment een werkbudget geraamd van €620.000[9]. Hierbij gaat het om een toezegging van de Provincie Limburg voor een bijdrage van €200.000 aan procesgelden. En een bijdrage vanuit het Nationaal Programma RES voor 2019 van €420.000. Vanuit het Nationaal Programma RES is er voor de komende drie jaar een jaarlijks bedrag van €420.000 voor de Regio Noord- en Midden-Limburg gereserveerd. De gemeenten committeren zich, conform de insteek van het ontwerp Klimaatakkoord, om deze middelen gezamenlijk op regioniveau doelgericht in te zetten voor de RES. De middelen worden door het Rijk rechtstreeks aan de regio's beschikbaar gesteld.

Daarnaast zetten de deelnemende organisaties naar vermogen en rato uren in om te komen tot de regionale energiestrategie (gemiddeld 2 fte per gemeente). Vooralsnog verwachten we op de korte termijn (2019) geen beroep te doen op een extra gemeentelijke bijdragen. Voor de iets langere termijn is dat niet uitgesloten.

<u>Eerste indicatieve begroting (tot eind 2020)</u>		
Fase 3 + 4 :		
Inhuur programmamanager	€	180.000
Inhuur expertise	€	200.000
Deelonderzoeken	€	140.000
Kosten bijeenkomsten	€	50.000
Onvoorziene kosten	€	50.000
Inbreng uren gemeenten		p.m
Inbreng uren provincie		p.m
Inbreng uren waterschap		p.m
Inbreng uren Enexis		p.m
Subtotaal	**€**	**620.000**

De VNG is op dit moment in onderhandeling met het Rijk voor aanvullende middelen (€150 miljoen) voor de energietransitie voor gemeenten. Deze middelen kunnen door de regio worden ingezet voor de RES en de Transitievisie Warmte. We vragen u om deze middelen nog niet gericht in te zetten. De stuurgroep gaat een doorrekening maken over de kosten en ureninzet voor het vervolgproces. Met een uitwerking van hoe we een meer structurele samenwerking voor de lange termijn kunnen borgen in de regionale organisatie. Deze zal later nog aan u worden voorgelegd.

Naast de middelen voor de regio's heeft het Rijk ook een beperkt budget voor de ondersteuning door Natuur en Milieu Federatie (NMF) en door Rescoop (de vereniging van energie coöperaties in Noord- en Midden-Limburg).

Tot slot komt er op Nationaal niveau een expertpool. Voor specifieke vraagstukken kan de regio gebruikmaken van deze expertpool.

[9] De gemeente Venlo is de budgethouder voor het RES proces.

6. Risico paragraaf

Een proces van deze omvang brengt uiteraard risico's mee die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling, uitvoering en uitkomsten van het proces. Op basis van de bestaande situatie wordt getracht deze zo goed als mogelijk te (h)erkennen en waar mogelijk te ondervangen. De risico's van dit project worden in grote mate beïnvloed door factoren die niet, of niet direct, binnen onze invloedssfeer liggen, zoals:

- De lange doorlooptijd, dit vraagt om een langdurig commitment van deelnemers.
- Het grote aantal betrokken sectoren en partijen, iets wat veel afstemming in een brede betrokkenheid vereist
- Het ontbreken van een blauwdruk, ondanks aanwezige pilotprojecten in het land.
- De geografische spreiding van het projectgebied, deze omvat namelijk de gehele regio.
- Onduidelijkheid omtrent politieke, maatschappelijke, technologische, financiële en milieutechnische ontwikkelingen.

Er is een aantal factoren dat de slagingskans in belangrijke mate kan beïnvloeden, zoals:

- Urgentie op het communicatievraagstuk is essentieel om het proces goed te kunnen doorlopen.
- De beschikbaarheid van voldoende capaciteit en middelen.
- Grote financiële risico's vermijden.
- De aanwezigheid van een programmamanager.
- Een betrokken en proactieve aansturing vanuit het bestuurlijk en ambtelijk kernteam.
- Scherpe en afgebakende doelstellingen.
- Een duidelijke en herkenbare organisatievorm en eenduidige communicatie.

Als regio willen we in gezamenlijkheid naar de volledige opgave van de energietransitie. Het is van belang dat we als regio blanco kijken naar de kansen en mogelijkheden van de regio Noord- en Midden Limburg.

7. Wat hebben we nodig voor fase 2

Het opstellen van de RES is een complex traject. Om overzicht te behouden is het noodzakelijk per fase en product een afbakening te maken. Vooraf dient duidelijk te zijn wat opgeleverd moet worden, verwoord in een heldere opdracht. Het doel van fase twee is om de uitgangspunten scherp te krijgen en de opgave die we hebben met elkaar te bepalen . Om te starten met deze uitwerking is er een drietal organisatorische zaken dat geregeld moet worden:
- Het verbreden van de projectorganisatie door inzet van de capaciteit van individuele gemeenten.
- Het verlenen van een opdracht aan een Programmamanager RES. Met ingang van 6 mei is de programmanager RES reeds gestart.
- Het benutten van de subsidie van de Provincie Limburg, met als doel de inzet van de programma-manager en middelen voor inhuur van externe expertise en het organiseren van bijeenkomsten.

Programmamanager RES

Om te komen tot een uitgangspuntennotitie RES is het noodzakelijk om de huidige organisatiestructuur te versterken. Een onafhankelijk programmamanager kan hierbij sturing geven om de eerste concrete stappen te zetten richting de RES 1.0.

De programmamanager RES is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en oplevering van de RES op basis van de door de gemeenten, waterschap, Enexis en provincie Limburg geformuleerde inhoud, en conform de spelregels die op landelijk niveau zijn afgesproken. Aangevuld met de nog op te halen input vanuit de gemeenten voor de gezamenlijk op te stellen uitgangspunten van de regio.

Versterken organisatie

Naast het opschalen van de organisatiekracht met een programmamanager is het ook noodzakelijk de capaciteit van individuele gemeenten in te gaan zetten. Om te komen tot een gedragen uitgangspuntennotitie en vervolgens een gedragen RES 1.0. is het voornemen om de werkgroepen in tweewekelijkse werksessies bijeen te brengen. Tijdens deze werksessies wordt met de werkgroepenstructuur onder coördinatie van de programmamanager, regiocoördinatoren en de werkgroepvoorzitters gewerkt aan de lopende vraagstukken. Aan het einde van de werksessie volgt een terugkoppeling, waarmee de ambtelijke afvaardiging teruggaat naar de eigen organisatie om waar nodig af te stemmen, zodat in de volgende werksessie opnieuw stappen kunnen worden gezet. Het streven is om vanaf begin mei met deze structuur aan de slag te gaan.

Door op deze manier gezamenlijk aan de slag te gaan, kunnen we snel stappen zetten en bevorderen we de uitwisseling van kennis tussen gemeenten. Hoewel het in eerste instantie wellicht wat extra tijdsinspanning vergt, besparen we op termijn juist tijd door efficiëntere afstemming en benutting van elkaars capaciteit. Uiteraard is het noodzakelijk de werkgroepen te ondersteunen met expertise. Dit kan met de inzet van de provincie Limburg of door de inzet van externe experts.

Bijlage 1. Opgave RES uit Klimaatakkoord (Bron: handreiking RES , versie 20 december 2018)

Wat is de inhoudelijke opgave
In een RES- regio werken overheden met maatschappelijke partners, netbeheerders, het bedrijfsleven en waar mogelijk bewoners, regionaal gedragen keuzes uit. Dit doen zij voor de opwekking van duurzame elektriciteit (tenminste 35 TWh), de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag- en energie infrastructuur. De keuzes worden vertaald naar gebieden, projecten en naar implementatie en uitvoering van die projecten.

Wanneer een regio dit wenst kunnen ook (ruimtelijke) opgave van andere tafels worden meegenomen in de RES.

Bij het vormen van een strategie is een aantal zaken van belang:

- Het behalen van de doelen in het Klimaatakkoord wordt gedaan met zoveel mogelijk ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk acceptatie.
- Opgave van andere tafels van het Klimaatakkoord kunnen, waar mogelijk, worden meegenomen in de RES.
- Besparing dient een belangrijke doelstelling van de regio te zijn en als zodanig te worden meegenomen in de RES. De besparing aan CO2- uitstoot die daarmee samenhangt, mag niet in plaats worden gesteld van CO2 besparing door duurzame opwek of gebruik van duurzame warmte aangezien in de landelijke doelstellingen voor hernieuwbare, grootschalige elektriciteit op land en duurzame warmte al is gerekend met een besparingsdoelstelling.
- Er dient inzicht gegeven te worden in de benodigde infrastructuur (transport en opslag) en de financieringsbehoefte voor elektriciteit en warmte.
- We willen regio's uitdagen om een RES te ontwikkelen met een hogere ambitie dan hetgeen dat optelt tot de nationale doelstelling van 49% CO2 emissiereductie. Bij het afwegen van de RES met andere maatschappelijke opgave, het daadwerkelijk ruimtelijk inpassen en in de uitvoering, zullen naar verwachting nog de nodige plannen afvallen of inkrimpen.

Opgave elektriciteit
Wat betreft elektriciteit ligt de focus van dit aanbod op ruimtelijke inpassing (techniek neutraal) gerelateerd aan de kwantitatieve doelstelling van tenminste 35 TWh hernieuwbaar op land in 2030.

Wat levert u als regio voor product op met betrekking tot elektriciteit
Een strategie voor een onderbouwd en afgewogen aanbod van de regio wat betreft mogelijk op te stellen duurzaam opwekvermogen minimaal onderverdeeld in zon en wind. Concreet betekent dit:

- Een regionale invulling van het op te stellen vermogen MW (en verwachte MWh) voor hernieuwbare energie op land en de betekenis hiervan voor de elektriciteits-infrastructuur. Hierbij wordt rekening gehouden met ruimtelijke kwaliteit, regiospecifieke kansen, maatschappelijk draagvlak en de afweging met andere (ruimtelijke) belangen. Bij het bepalen van het op te stellen vermogen kunt u gebruik van de aangeleverde analysekaarten).
- Hierin worden regio's gevraagd om in eerste instantie te sturen op over programmering om de nationale doelstellingen te kunnen halen. Het is de verwachting dat de nodige

zoekgebieden af zullen vallen of kleiner zullen worden naarmate er wordt toegewerkt naar de uitvoeringsfase.

- Naast de afspraak om tenminste 35 TWh grootschalig hernieuwbaar op land in 2030 gerealiseerd te hebben, worden regio's ook aangemoedigd om kleinschalige zon-op-dak te betrekken in hun RES. Hierin wordt een autonome groei verwacht van 7 TWh in 2030. Het extra vermogen wat boven deze 7 TWh gerealiseerd kan worden, mag meegerekend worden als extra ambitie bovenop de 35 TWh.
- Een helder een herleidbare onderbouwing van het aanbod en de keuzes voor potentiele zoekgebieden die benut kunnen worden. Indien mogelijk worden deze zoekgebieden ook op kaart getoond.
- Daarnaast wordt er een beschrijving van het doorlopen proces opgeleverd met daarin uitgewerkt welke relevante stakeholder zijn gesproken en betrokken in het proces en een beschrijving van hoe die betrokkenheid er in de toekomst uit zal zien.
- Regio's zorgen ervoor dat de concept-RES die wordt ingebracht door de voorzitter van de stuurgroep minimaal is geaccordeerd door de Gedeputeerde Staten, de colleges van B&W, Waterschapsbesturen en ter kennisgeving is voorgelegd aan gemeenteraden, Provinciale Staten en de Algemene Vergadering van de Waterschappen.
- De concept-RES wordt via het Nationale Programma RES ter doorrekening voorgelegd aan het PBL. Mocht naar oplevering van de concept RES'en onverhoopt blijken dat de som niet optelt tot de landelijke doelstelling van tenminste 35 TWh, dan zal getracht worden opgave alsnog, op een rechtvaardige wijze, over de regio's te verdelen.

Opgave gebouwde omgeving

Daarnaast ligt er een grote opgave voor de gebouwde omgeving. Voor 2050 moeten er zeven miljoen huizen en één miljoen gebouwen goed geïsoleerd worden en van duurzame warmte en schone elektriciteit worden voorzien. Dit heeft onder andere op het gebied van hernieuwbare opwek en infrastructuur voor warmte en elektriciteit grote ruimtelijke consequenties.

De gemeenteraden stellen een Transitievisie Warmte vast met een tijdpad voor het ontwikkelen van alternatieve energievoorzieningen en het geleidelijk afschaffen van het aardgas. Deze transitievisie moet eind 2021 klaar zijn. De RES is belangrijk voor deze wijkgerichte aanpak, omdat de Regionale Structuur Warmte, als onderdeel van de RES, vroegtijdig op regionaal niveau zicht geeft in de (ruimtelijke) beschikbaarheid voor duurzame warmtebronnen, de totale warmtevraag en de bestaande en geplande infrastructuur voor warmte.

Wat levert u als regio voor product op met betrekking tot Gebouwd Omgeving

Een Regionale Structuur Warmte (RSW): dat is een voorstel voor de regionale verdeling van warmte met daarin opgenomen hoe het warmteaanbod, de warmtevraag, en de infrastructuur op regionaal niveau, met elkaar kunnen worden verbonden en wat hierin de ambitie is.

Een RSW bestaat daarmee uit:

- Gevalideerd (door stuurgroep RES) overzicht van alle beschikbare warmtebronnen binnen de regio.
- Gevalideerd (door Stuurgroep RES) overzicht van de totale warmtevraag binnen de regio.

- Gevalideerd (door Stuurgroep RES) overzicht van de bestaande en geprojecteerde infrastructuur voor warmte.
- Beschrijving van wat realistisch gezien (wanneer en voor hoelang), de in te zetten warmtebronnen zijn in relatie tot de warmtevraag. Hierbij gaat het niet alleen om tijd maar ook om kosten.

Naast bovenstaande meer kwantitatieve beschrijving bevat de Regionale Structuur Warmte ook een kwalitatieve beschrijving van:

- De relevante stakeholders die zijn gesproken en betrokken in het proces en een beschrijving van hoe de betrokkenheid er in de toekomst uit zal zien.
- Procesvoorstel hoe men verwacht beschikbare bronnen, warmtevraag en infrastructuur logisch efficiënt en betaalbaar te gaan koppelen.
- Afwegingskader voor het bepalen van bruikbaarheid van een bron.
- Afwegingskader voor de omgang met warmtebronnen binnen de regio, waarmee een verdeling van warmte mogelijk gemaakt gaat worden.

Spelregel Programma RES

Het is van belang dat er door de regio's wordt gewerkt met dezelfde aannames en vertrekpunten. Daarvoor zijn de volgende minimale vereisten voor een RES:

- Samenwerking, met maatschappelijke partners, bedrijfsleven en burgers.
- De Stuurgroep RES in de regio bestaat minimaal uit bestuurlijke vertegenwoordiging van de netbeheerder, maatschappelijke partijen en bedrijfsleven. Het Rijk kan indien dit gewenst is vanuit de regio, als agenda- lid plaatsnemen in de stuurgroep.
- Verantwoordelijkheid, 12 maanden na de ondertekening van het Klimaatakkoord dienen de RES'en op te tellen tot de nationale opgave elektriciteit.
- Wind op zee is een separate opgave.
- De afspraken in het Klimaatakkoord zijn techniekneutraal. Daarmee bedoelen we dat in het Klimaatakkoord niet op voorhand een verdeling tussen verschillende technieken is afgesproken, maar zeker ook niet dat men voor maar een techniek kan kiezen.
- Vergelijkbaarheid van de regionale bijdragen voor hernieuwbare opwek en de mogelijkheid om deze te kunnen optellen, zijn belangrijk om zicht te houden op het behalen van de overkoepelende nationale doelstelling.
- Parallel aan het Klimaatakkoord wordt ook gewerkt aan de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). NOVI gaat straks randvoorwaarden opleveren voor de RES voor wat betreft het beleid voor de fysieke leefomgeving.
- In de RES worden de volgend ruimtelijke principes benut voor een zorgvuldige ruimtelijke afweging:
    - Zuinig en meervoudig ruimtegebruik;
    - Vraag en aanbod zo veel mogelijk dicht bij elkaar: dit bespaart ruimte voor infrastructuur;
    - Combineren van opgaven en investeringen met ander opgaven;
    - Aansluiten bij specifieke kenmerken van gebieden.
- Binnen de RES moet een redelijk afweging gemaakt worden tussen kosten en ruimtelijke kwaliteit.

- De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. Herijking van de RES vindt iedere twee jaar plaats.
- Participatie is een belangrijk thema bij de totstandkoming van de RES. We streven naar zoveel mogelijk draagvlak, eigenaarschap en betrokkenheid van inwoners, bedrijven en andere relevante partijen.

Deze handreiking vormt de basis waarop regio's voort kunnen bouwen aan de RES. Als regio is het mogelijk om een aanvullende uitwerking toe te passen. Zo omschrijft de huidige startnotitie reeds aanvullende producten voor de RES Noord- en Midden-Limburg.

Bijlage 2. Borging RES in het omgevingsbeleid

De opgaven die voortvloeien uit de Regionale Energiestrategie(RES) hebben grote impact op de fysieke leefomgeving. Vanuit het oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik en het voorkomen van afwenteling is het de kunst de energietransitie-opgave zoveel mogelijk te koppelen aan verstedelijkingsvraagstukken, klimaatadaptatie, mobiliteit, de transitie van landbouw, de ontwikkeling van natuur en het belang van cultureel erfgoed en in beeld te brengen waar mogelijke conflictsituaties kunnen ontstaan met bestaande activiteiten. Daarom is het van belang tijdens het opstellen van een RES rekening te houden met dergelijke maatschappelijke opgaven en bestaande activiteiten en een daarop toegesneden afstemmingsproces te organiseren.

Om de RES op een goede wijze door te laten werken in het beleid voor de fysieke leefomgeving is een aantal stappen aan te bevelen:

- Startdocument RES: het bestuurlijk startdocument RES heeft tot doel om bestuurlijk commitment te krijgen op het proces, inhoud, planning, organisatie en doel. Met het opstellen hiervan worden de mogelijke aanpassingen in het beleid voor de fysieke leefomgeving voorbereid.
- Participatie: Om ervoor te zorgen dat onderdelen van de RES na de totstandkoming daarvan zo goed als één- op- één inpasbaar zijn in omgevingsvisies, is het goed als de RES voldoet aan de eisen die het Omgevingsbesluit stelt aan participatie van belanghebbenden bij de totstandkoming van een omgevingsvisie.
- Omgevingsvisies: Bij het opstellen van een RES zijn de projectleiders omgevingsvisie en andere inhoudelijke medewerkers van de gemeenten, waterschap en provincie betrokken. We proberen hierbij kennis en ervaring van beide processen uit te wisselen en te benutten.
- Zoekgebieden: Zoekgebieden die in het RES-proces worden geduid moeten worden afgewogen tegen andere ruimtelijke claims en belangen in de fysieke leefomgeving. Er wordt inzichtelijke gemaakt welke uitkomsten in de RES conflicteren met bestaande bestemmingen in de fysieke leefomgeving en toekomstige claims en waar deze afspraken afwijken van bestaand beleid.
- Besluitvorming: De RES 1.0 wordt formeel vastgesteld door gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemene Vergadering van het Waterschap. Daarbij wordt aangegeven welke beleidswijzigingen worden doorgevoerd in het beleid en regels voor de fysieke leefomgeving (omgevingsvisies, omgevingsverordeningen, omgevingsplannen, waterbeheerprogramma's).

In de omgevingsvisie wordt de lange termijnvisie over de ontwikkelingen van het eigen grondgebied op hoofdlijnen omschreven. De Energietransitie maakt daar zeker deel van uit. Voor de uitvoering van een Omgevingsvisie kan eventueel een programma worden vastgesteld. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld samenwerkingsovereenkomsten tussen provincie en gemeenten worden gesloten.

Het omgevingsplan bevat regels voor activiteiten om te komen tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties waaraan instructieregels van het Rijk en/of provincie mede richting geven. Tevens kan het plan voor locaties binnenplanse beoordelingsregels bevatten met het oog op vergunningplichtige omgevingsplanactiviteiten voor energie-installaties of- infrastructuur. Gemeenten kunnen in een beleidsnotitie de ruimtelijke randvoorwaarden verduidelijken als in het bestaande omgevingsplannen geen afwijkingen zijn opgenomen ten gunste van opwekking van duurzame energie en regels en procedures niet geoptimaliseerd zijn.

Met de omgevingsvergunning wordt de energieinstallatie vergund. De omgevingsvergunning wordt in beginsel door het college van B&W verleend. De provincie en het Rijk kunnen voor grotere windparken voorzien in een projectbesluit, waarmee ook de omgevingsvergunning wordt verleend.

Als de RES eenmaal staat, kan eventueel besloten worden er een thematische structuurvisie van te maken.

Ruimtelijke afweging

Zowel in het kader van de RES als in de planvorming rond de provinciale en lokale omgevingsvisies speelt het vraagstuk van (nieuwe) ruimtelijke criteria voor inpassing van de opwek van duurzame energie in het landschap (locatie, inpassing). Op initiatief van de Provincie Limburg zal in samenwerking met gemeenten en met betrokkenheid van belanghebbenden een ontwerpend onderzoek naar de mogelijke scenario's voor ruimtelijke vertaling van de opgave duurzame energie in Limburg worden uitgevoerd en afgerond voor 1 oktober 2019. Daarbij zullen ook de kennis en ervaringen rond reeds bestaande afwegingskaders worden benut. Zo wordt een basis gelegd voor het formuleren van een afwegingskader, dat voldoende ruimte biedt om een verantwoord (energie)bod aan het rijk te kunnen doen binnen de randvoorwaarden van een goede ruimtelijke ordening. Door te werken met geïntegreerde werkgroepen zal het eindproduct eenvoudig ingebed kunnen worden in het RES-proces en de omgevingsvisie. Het resultaat van de werkgroepen kent geen eigenstandig besluitvormingsproces maar is een hulpmiddel om invulling te geven aan de RES en een bouwsteen voor de omgevingsvisie.

Bijlage 3

Regionale betrokkenheid belanghebbenden

Op regionaal niveau zijn belanghebbenden op onderstaande momenten betrokken bij de totstandkoming van de RES.

Activiteit	Doelgroep	Doel	Datum
Website RESNML	Iedereen	Informeren en inspreken	Continu
LinkedIn RESNML	Iedereen	Informeren	Continu
Klankbordgroep	Regionale belangenorganisaties	Consulteren	9 december 2019
Klankbordgroep	Regionale belangenorganisaties	Consulteren	18 februari 2020
Raadswerkgroep RESNML	Afvaardiging van raadsleden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.	Consulteren	5 maart 2020
Klankbordgroep	Regionale belangenorganisaties	Consulteren	23 juni 2020
Intermezzo	Regionale belangenorganisaties	Samenwerken	3 september 2020
Regionale informatiebijeenkomst concept RES	Volksvertegenwoordigers	Informeren	3 september 2020
Raadswerkgroep RESNML: aanpak besparing	Afvaardiging van raadsleden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.	Consulteren	29 oktober 2020
Regionale themasessie net impact	Volksvertegenwoordigers	Informeren	3 november 2020
Intermezzo	Regionale belanghebbenden	Samenwerken	3 november 2020
Intermezzo	Regionale belangenorganisaties	Samenwerken	5 november 2020
Regionale themasessie lokaal eigendom	Volksvertegenwoordigers	Infomeren	26 november 2020
RESNML-test	Iedereen	Informeren	Ntb
Online reactieformulier concept versie RES 1.0	Iedereen	Inspreken	Ntb
Klankbordgroep	Regionale belangenorganisaties	Consulteren	?
Regionale informatie-bijeenkomst RES 1.0	Volksvertegenwoordigers	Informeren	?

Volksvertegenwoordigers

Op lokaal niveau organiseren we:

- Informerende sessies zodat volksvertegenwoordigers gerichter input kunnen geven in de consulterende sessies.
- Consulterende sessies waarin volksvertegenwoordigers inhoudelijk kunnen reageren.
- Besluitvormende vergaderingen voor de uitgangspuntennotitie en de RES 1.0.

Op regionaal niveau hebben we:

- Een regionale raadwerkgroep opgericht. Deze raadswerkgroep bestaat uit afgevaardigden van de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap. De raadswerkgroep is diverse keren bij elkaar gekomen als zijnde klankbord.
- Een webinar georganiseerd voor alle volksvertegenwoordigers om ze bij te praten over de concept RES.
- Online regionale themasessies georganiseerd om volksvertegenwoordigers over specifieke onderwerpen te informeren zoals 50% lokaal eigendom en de impact op de energienetten

Belangenorganisaties

Naast de individuele contacten met de belangenorganisaties, hebben we verschillende gezamenlijke bijeenkomsten voor de klankbordgroep georganiseerd om ze te informeren en hun wensen en ideeën mee te nemen in de uitgangspuntennotitie, concept RES en RES 1.0.
De klankbordgroep bestaat uit de volgende partijen:

- Rijkswaterstaat
- WML (Waterleiding Maatschappij Limburg)
- Staatsbosbeheer
- Jong RES
- REScoop
- Buurkracht
- Natuur en Milieufederatie
- LLTB (Limburgse Land- en Tuinbouwbond)
- Glastuinbouw Nederland
- MKB-Limburg
- Limburgse Werkgeversvereniging
- Techniek Nederland
- Stichting Limburgs Landschap
- Woningcoöperaties in Noord- en Midden Limburg
- Aedes
- Holland Solar
- Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA)
- Participatiecoalitie
- Ketensamenwerking Zuid
- Bouwend Nederland

Voor de totstandkoming van de RES 1.0 hebben we elke 5 á 6 weken een intermezzo sessie georganiseerd. In deze sessies werkten de werkgroepen samen met de leden van de klankbordgroep aan de RES 1.0. De intermezzo's werden afgesloten met een plenaire terugkoppeling waarbij iedereen kon aansluiten. Zo ook raadsleden waardoor de raadsleden geïnformeerd werden over de voortgang en advies konden geven.

Bijlage 4

Lokale betrokkenheid inwoners

1. **Gemeente Beesel**
   Gemeente Beesel heeft inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betrokken bij het opstellen van de duurzaamheidsvisie en het Kader voor Opwekking van Duurzame Energie (KODE). Ze zijn de markt opgegaan, hebben pop-up standjes ingericht, een kidschallenge georganiseerd en workshops georganiseerd en masterclasses voor zon en wind. Met kaarten konden inwoners aangeven waar zon en wind kan komen. Op het gebied van energiebesparing is er een duurzaamheidstrefpunt in de bibliotheek, een eigen website ingericht en is de gemeente in gesprek met woningcorporaties.

2. **Gemeente Bergen**
   Gemeente Bergen heeft het programma VerduurSAMEN2030 opgericht. Vanuit dit programma communiceert de gemeente naar haar inwoners over duurzaamheid. Het doel is om het bewustzijn en de kennis onder inwoners te vergroten. VerduurSAMEN2030 communiceert actief naar inwoners via eigen communicatiekanalen en –middelen zoals de website en organiseert bijeenkomsten zoals een duurzaamheidsmarkt. Inwoners en bedrijven kunnen participeren in projecten zoals Zon op Bedrijfsdaken en postcoderoosprojecten. Het grootste project van VerduurSAMEN2030 is Energielandgoed Wells Meer. Een grootschalig energielandschap waar met zon en wind duurzame energie wordt opgewekt. Inwoners worden via diverse kanalen regelmatig over het project geïnformeerd. Gemeente Bergen organiseert speciale informatiemarkten, er is een meedenkgroep van inwoners opgericht en er is een speciale tool ontwikkeld waarmee inwoners input konden geven voor het ontwerp van het Energielandgoed.

3. **Gemeente Echt-Susteren**
   Inwoners van Echt-Susteren zijn geïnformeerd en betrokken bij de het opstellen van de Energievisie en het beleid voor zon en wind. Er zijn masterclasses en een webinar georganiseerd en de gemeente heeft een ronde langs alle wijken gemaakt. Participatie, zowel in het proces als financieel, is een belangrijk uitgangspunt in het beleidskader. Er is een proces opgesteld om participatie met de omgeving te borgen. De initiatiefnemers voor de vijf mogelijke zonneparken in de gemeente stellen een participatie- en communicatieplan op. Op het gebied van energie-besparing kunnen inwoners gebruik maken van energiecoaches en een energieloket. Op het gebied van warmte is er een webinar georganiseerd om inwoners bij te praten over de status.

4. **Gemeente Gennep**
   Gemeente Gennep merkt dat er vraag is naar advies op het gebied van duurzaamheid. Ze hebben daarom het Gemeentelijk Energieloket Gennep (GELG) opgericht. Dit is zowel telefonisch, digitaal als fysiek in de KennisKeuken van de bibliotheek bereikbaar. Daarnaast heeft de gemeente een duurzaamheidsmarkt georganiseerd en worden inwoners via de gemeentelijke website en social media geïnformeerd. Bedrijven kunnen meedoen aan het project ‘Zon op bedrijfsdaken’.

5. **Gemeente Horst aan de Maas**
   Onder de noemer ‘Wij Gaan Groen’ communiceert Gemeente Horst aan de Maas over alles wat met duurzaamheid te maken heeft. Zij zetten diverse kanalen en middelen in om inwoners te bereiken. Ze hebben een grote duurzaamheidsmarkt georganiseerd en zijn bezig met het opzetten van een energieloket. Er is een energiepanel samengesteld met diverse inwoners die fungeert als klankborgroep. In december 2020 beslist de gemeenteraad over het Kader voor Opwek van Duurzame Elektriciteit (KODE). Voor de totstandkoming van dit kader heeft de gemeente verschillende bijeenkomsten voor agrariërs, recreatieve ondernemers en natuurorganisaties georganiseerd, een enquête onder inwoners uitgezet en een speciale

enquête voor jongeren opgesteld. Na de vaststelling van KODE start Horst aan de Maas met gebiedsverkenningen waarbij op gebiedsniveau een verkenner in dialoog gaat met de omgeving.

6. **Gemeente Leudal**
   Gemeente Leudal heeft een campagne voor energiebesparing opgezet. Onderdeel van deze campagne is een website, een duurzaamheidskrant die huis aan huis is verspreid, een pop-up bespaarstore en inwoners worden via social media en verschillende webinars geïnformeerd. De gemeente heeft een energiekanskaart opgesteld voor de grootschalige opwek van duurzame energie. Hiervoor zijn bijeenkomsten voor inwoners, bedrijven en coöperaties georganiseerd waarbij ze aan de hand van een kaart van Leudal input konden leveren. Voor een aantal nieuwe zon op land projecten hebben initiatiefnemers en de gemeente bewonersavonden en keukentafelgespreken georganiseerd.

7. **Gemeente Maasgouw**
   Gemeente Maasgouw is aangesloten bij duurzaambouwloket.nl waar inwoners en ondernemers terecht kunnen voor gratis informatie en advies. Via eigen middelen en kanalen communiceert de gemeenten over duurzame maatregelen en subsidie mogelijkheden. In Maasgouw zijn nog geen initiatieven voor de grootschalige opwek van duurzame energie. In 2021 wordt er een beleid hiervoor opgesteld en worden inwoners hierbij betrokken.

8. **Gemeente Mook en Middelaar**
   In de gemeente Mook en Middelaar zijn nog geen initiatieven voor de grootschalige opwek van duurzame energie. De gemeente gaat wel een locatiestudie opzetten naar middelgrootschalige opwek. Op het gebied van energiebesparing kunnen inwoners gebruik maken van een voucher voor energiebesparende producten. Hier is een projectwebsite voor ingericht, een webinar georganiseerd en worden inwoners geïnformeerd via de gemeentelijke kanalen.

9. **Gemeente Nederweert**
   Voor de ontwikkeling van windenergieprojecten heeft Gemeente Nederweert uitgangspunten opgesteld. Participatie vormt een belangrijk onderdeel van deze uitgangspunten. In de gemeente is een windpark gerealiseerd waar inwoners nauw bij zijn betrokken en zowel de gemeente als de initiatiefnemer communiceert hierover. Via de gemeentelijke kanalen communiceert Nederweert over mogelijkheden voor energiebesparing en er is een speciale duurzaamheidskrant uitgegeven.

10. **Gemeente Peel en Maas**
    Gemeente Peel en Maas vindt dat iniatieven vooral van onderop moeten komen en probeert hierin te faciliteren. Er stond een Climate Change Game op de planning alleen door de corona maatregelen kon dit niet door gaan. Op het gebied van warmte zijn de eerste stappen gezet en wil de gemeente advies inwinnen voor hoe participatie hierin te organiseren. Via de gemeentelijke website communiceert de gemeente over duurzaamheid in zijn algemeenheid.

11. **Gemeente Roerdalen**
    Onder de noemer ‘Samen doen, Samen duurzaam’ communiceert Roerdalen over alles wat met duurzaamheid heeft te maken. Er is een speciale website ingericht, een campagne op social media uitgezet en een informatie avond georganiseerd. Voor de grootschalige opwek van duurzame energie is een enquête uitgezet, zijn er diverse sessies georganiseerd en zijn mogelijke gebieden in kaart gebracht door middel van de Climate Change Game.

12. **Gemeente Roermond**
    Gemeente Roermond heeft op hoofdlijnen aangegeven waar de grootschalige opwek van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen kan plaatsvinden. Het is aan de initiatiefnemers om bij een concreet voorstel de communicatie richting de inwoners op te pakken. Op het gebied van warmte is de gemeente al een aantal jaren bezig met het aanleggen van een warmtenet. Inwoners worden op de hoogte gehouden via een speciale projectwebsite.

13. **Gemeente Venlo**
    Gemeente Venlo heeft de campagne 'Morgen in Venlo' opgestart over nieuwe energie, nieuwe natuur en nieuwe opwek. In 2021 starten ze met 80 belanghebbenden, van inwoner tot energiecoöperatie, om een Kader voor Opwek van Duurzame Energie (KODE) op te stellen. Hier worden digitale sessies voor georganiseerd. Op het gebied van energiebesparing is Venlo aangesloten bij het Duurzaam Bouwloket en communiceren ze via hun eigen gemeentelijke kanalen hierover. Voor de warmtetransitie is een pilot gestart in de wijk Hagenhorst. Daar is een woning van morgen ingericht en een beleidsambtenaar aanwezig die vragen van inwoners kan beantwoorden.

14. **Gemeente Venray**
    Onder de overkoepelende naam Venray Vergroent communiceert Gemeente Venray richting haar inwoners over duurzaamheid. De gemeente wil vooral aansluiten bij wat inwoners en bedrijven nodig hebben en dit samen met hen oppakken. Zo stond de gemeente met een duurzaamheidskraam in de bouwmarkt, zijn ze met dorps- en wijkraden in gesprek om samen een aanpak te formuleren en hebben ze samen met een bedrijvenvereniging een project voor energiescans opgepakt. Op het gebied van grootschalige duurzame opwek zijn er initiatieven voor zonneparken waarbij de omgevingsdialoog en participatie van de omgeving belangrijke pijlers vormen. Verder loopt er een verkenning naar een windpark. Een onafhankelijk omgevingsverkenner is met de omgeving van de potentiele gebieden hiervoor in gesprek. Er is een speciale werkgroep met inwoners, bedrijven en de energiecoöperatie geformeerd. De werkgroep kijkt onder andere naar de invulling van lokaal eigenaarschap. Daarnaast worden er verschillende informatieavonden georganiseerd. Op het gebied van de warmtetransitie heeft Gemeente Venray samen met de belangrijkste stakeholders zoals Enexis, woningcorporatie en het waterschap de technische verkenning afgerond. Op basis hiervan gaan ze in gesprek met inwoners.

15. **Gemeente Weert**
    Gemeente Weert heeft een beleidsdocument voor de opwek van duurzame energie vastgesteld. Hierin vormen draagvlak en het terugvloeien van de opbrengsten naar de gemeenschap belangrijke pijlers. De gemeente communiceert samen met Weert Energie en Wonen Limburger onder de noemer Warm Wonen Weert over energiebesparing. Het doel is om bewustwording te creëren en inwoners te verleiden maatregelen te nemen. Er zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd om de diverse maatregelen en subsidiemogelijkheden toe te lichten en Gemeente Weert is aangesloten bij het Duurzaam Bouwloket.

Bijlage 5

Wat is grootschalige opwekking?

De ambitie voor de RES-regio Noord- en Midden Limburg is het grootschalig opwekken van 1,2 terawattuur (TWh) (naast kleinschalige nieuwe opwekking en al gerealiseerde voorzieningen). Dit is het uitgangspunt om de verkenning te starten naar zoekgebieden voor grootschalige opwekking.

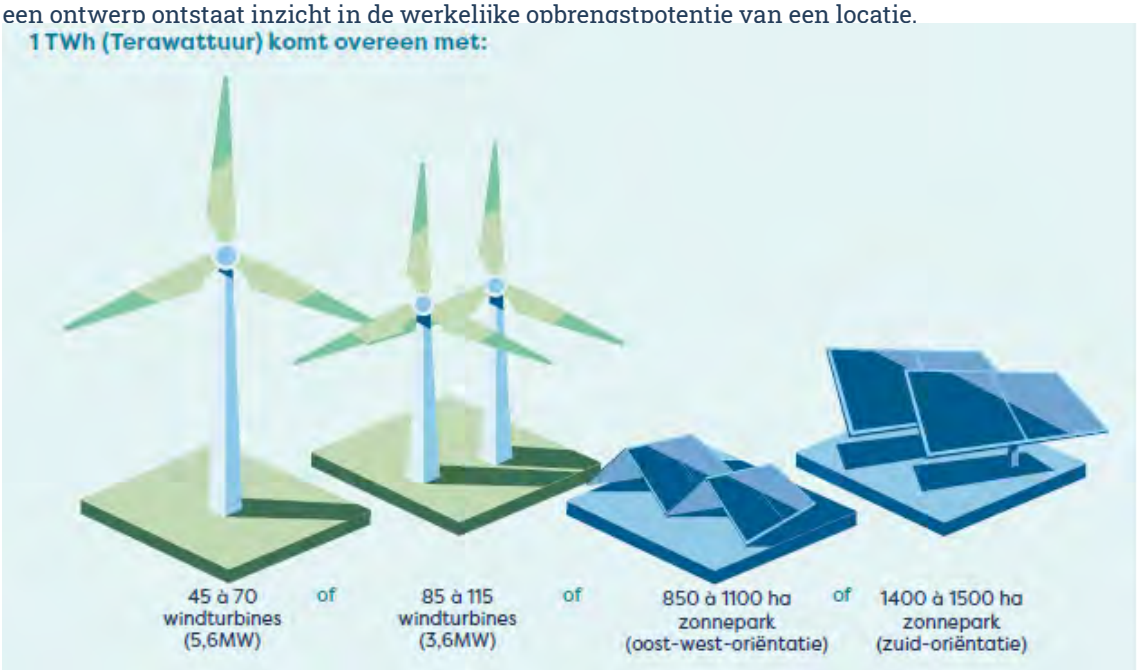
De opwekking van 1,2 TWh betekent (grofweg): 84 windturbines van 5-6 MW óf ruim 1800hectarezonnevelden (zuid-opstelling). [1 TWh staat gelijk aan 1000 GWh en aan 1.000.000 MWh]
Voor windturbines geldt dat het opgewekte vermogen erg afhankelijk is van zowel de hoogte als het vermogen. Om tot een hoeveelheid te komen zijn we ervan uitgegaan dat een turbine met een ashoogte van 120 meter en een vermogen van 3.5-4 MW het meest reëel is in deze regio.

Verschil in opbrengst

Over de opbrengst van zonnevelden en windturbines circuleren uiteenlopende cijfers. Uit verschillende stukken blijkt een groot verschil in opbrengstberekeningen, afhankelijk van locatie, vermogens, etc. De hier gebruikte cijfers zijn een realistisch en haalbaar gemiddelde op basis van de RES Handreiking. Ook zijn deze getallen gecheckt met ervaringscijfers en kengetallen van adviesbureau Sweco. Voor wind is de uitkomst in dezelfde orde van grootte als de RES-handreiking. Voor zon wordt een hogere hectareopbrengst mogelijk geacht.

In de bijlage is deze indicatie nader onderbouwd. Zoals gezegd wijkt voor zon het ervaringscijfer af van de RES Handreiking, waar 1 TWh wordt geproduceerd door 850 ha, oplopend tot zelfs 1500hectarezonneveld. We komen tot circa 800hectarezonneveld, uitgaande van een in de praktijk haalbare samenstelling van oost-west en zuid-opstelling (1.250 MWh p/ha p/jr) en rekening houdend met enige ruimte tussen/rondom de panelen. In de uitwerking kan onderzocht worden of deze hogere opbrengst per hectare realiseerbaar is.

De cijfers zijn gebaseerd op de huidige praktijk en stand der techniek. Naar verwachting stijgen de komende jaren de efficiëntie en opbrengsten van windturbines en zonneparken. Daarom is het raadzaam om de uitgangspunten van deze redeneerlijn steeds te updaten. Pas bij het maken van een ontwerp ontstaat inzicht in de werkelijke opbrengstpotentie van een locatie.

Bron: Handreiking RES

Bij grootschalige concentratie wordt de opgave over zo min mogelijk gebieden verdeeld. De tabel hieronder geeft een inzicht in de verdeelopties bij een gelijke verdeling tussen opwekking met zon en wind. Om de als hypothese gestelde 1 TWh te halen in één gebied zijn derhalve 50 turbines én 600hectarezonneveld nodig (voor spreiding over twee gebieden 25 turbines én 300hectarezonneveld etc.).

	1 gebied	2 gebieden	4 gebieden	6 gebieden	8 gebieden
Aantal turbines	48	24	12	8	6
Aantal ha. zon	400	200	100	67	50

Wanneer is sprake van concentratie en wanneer van versnippering? De zoektocht naar locaties wordt gestart met de aanname dat van grootschalige concentratie pas sprake is als in Limburg niet meer dan vier tot zes gebieden voor grootschalige opwekking worden benut. Het gaat dan om gebieden met ieder acht tot twaalf turbines én 100 tot 150hectarezonneveld (of een andere verhouding van zon en wind). Als deze omvang niet wordt gehaald, dreigt versnippering over Noord- en Midden Limburg. In Limburg zijn er geen gebieden waar acht tot twaalf windturbines kunnen worden geplaatst. Dat is vanuit landschappelijk perspectief ook niet wenselijk.

Anders gezegd: De zoektocht begint met te kijken naar gebieden waar ongeveer 0,2 TWh kan worden geplaatst met zon, wind of in de combinatie van zon en wind. In zo'n gebied komen de turbines en panelen in een -later te ontwerpen- logisch verband samen. Het kunnen diverse kleinere clusters zijn, binnen het grotere gebied. Altijd is daarbij sprake van een samenhangend ontwerp.

Als kanttekening bij dit startpunt wordt opgemerkt dat ook in een gebied met 0,1 TWh met alleen zon of wind, sprake is van grootschalige opwekking. Dergelijke gebieden moeten niet bij voorbaat worden uitgesloten. Ook moet overwogen worden om een gebied in de toekomst uit te breiden en de maatregelen na 2030 op te schalen. Dat geeft een doorkijk naar de verdere toekomst, waarin aanvullende maatregelen tot stand moeten komen.

Datadefinitie en relevante databronnen

Voor de bepaling van de huidige opwekking en de toekomstige projecten is de meest recente SDE-lijst gebruikt met een selectie van de projecten in de betrokken gemeenten. De ruimtelijke potentie in de regio is in eerste instantie bepaald vanuit een landschapsanalyse, getoetst aan het gemeentelijk beleid voor zover voorhanden. Enkele gemeenten hebben aangegeven het resultaat van het RES-traject af te wachten alvorens ruimtelijk beleid te definiëren, terwijl andere parallel aan het RES-traject nieuw beleid aan het formuleren zijn. Het resultaat van deze analyse is verder aangevuld middels een GIS-analyse, waarbij technische en wettelijke uitsluitings- en beperkingsgebieden zijn toegevoegd.

Voor de bespreking van de resultaten is gebruik gemaakt van de jaartallen 2020 (huidige opwekking), 2025 (geplande opwekking volgens SDE-lijst) en 2030 (potentie opwekking). Deze fasering houdt verband met de fasering voor de netimpactanalyse voor Enexis.

2020:

Huidige opwekking duurzame energie. De relevante data om de huidige opwekking te bepalen zijn afkomstig van de SDE-lijst (status gerealiseerd), waarbij onderscheid is gemaakt tussen

grondgebonden zon en grootschalige opwekking van zon-op-daken.

2025:

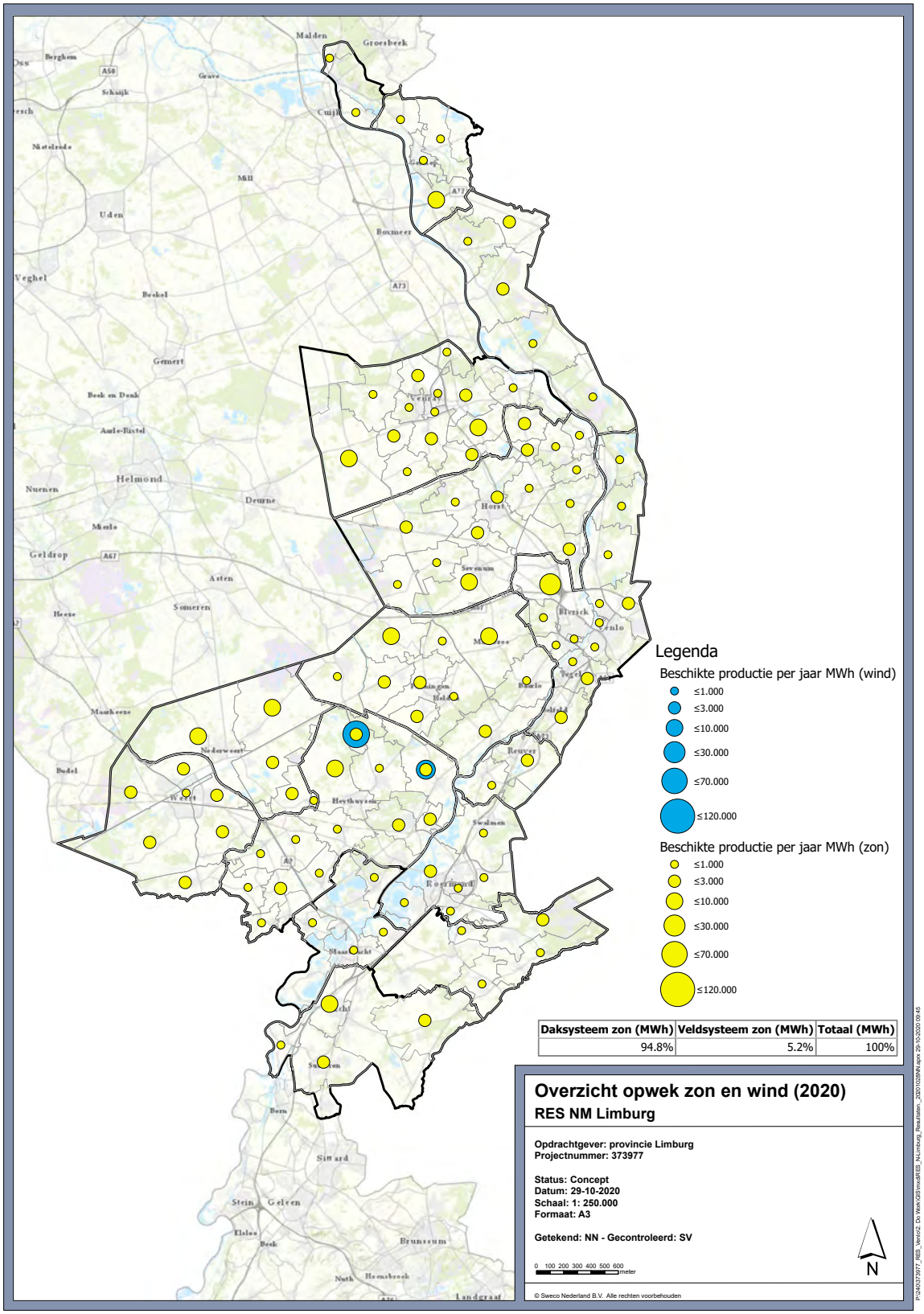
De projecten die in de planning staan. De basisdata komen van de SDE-lijst (status vergund), waarbij onderscheid is gemaakt tussen grondgebonden zon en zon-op-3dak.

2030:

Voor de bepaling van de potentie zon en wind is gebruik gemaakt van een groot aantal data, afkomstig van het Nationaal Programma RES (NPRES), Provincie Limburg en openbare databronnen. De basis voor de data is NPRES. In overleg met en via de Provincie Limburg zijn de data vergaard, aangevuld met data afkomstig van het Nationale Georegister, zoals BAG- en BGT-data.

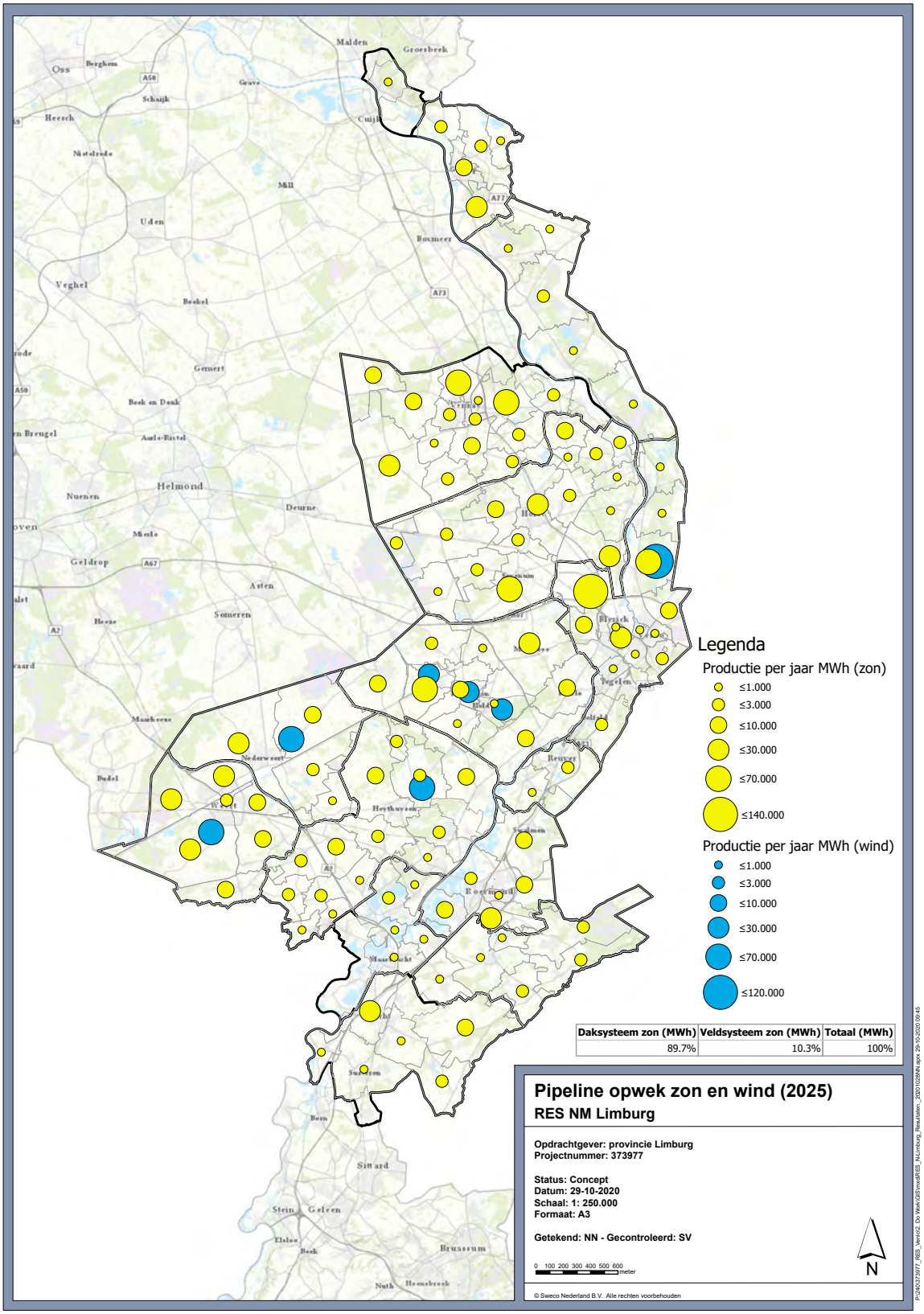
Bijlage 6

Gerealiseerde projecten - Kaart 2020

Bijlage 7

Pipeline projecten - kaart 2025

Bijlage 8

Aanpak stimuleren slagingskans grootschalig zon-op-dak

In de concept-RES-NML is de afspraak gemaakt om 'als RES-regio in te zetten op het verhogen van de slagingskans van geplande zon-PV projecten. Dit in verband met de slagingskans van 50% waar we vanuit NPRES mee rekenen. Dit betekent dat veel projecten om een bepaalde reden niet doorgaan en dit is letterlijk verspilde energie. Hiervoor zal een plan uitgewerkt worden hoe de regio deze projecten gaat aanjagen of ondersteunen zodat de realisatiegraad omhoog gaat'.

Deze bijlage is als volgt ingedeeld:

- 2.1. Aanpak voor het stimuleren van grootschalig (> 15 KWp) zon-op-daken.
  - 2.1.1 Stimuleren van SDE+ beschikte projecten zon-op-dak.
  - 2.1.2 Stimuleren onbenut dak-potentieel zonder SDE-beschikking.

2.1 Aanpak stimuleren grootschalig zon-op-daken (>15KWp)

Zonnepanelen op daken spelen een belangrijke rol in de energietransitie en in het behalen van de landelijke doelstelling van 35 TWh hernieuwbare elektriciteit in 2030. Ook in de Regionale Energiestrategie Noord- & Midden-Limburg is het realiseren van grootschalig zon-op-dak van essentieel belang om de gestelde ambitie van 1,2 TWh grootschalige opwek voor 2030 te behalen. Daarbij wordt in de Ontwerp-NOVI en de Limburgse zonneladder een voorkeur uitgesproken voor het realiseren van zonnepanelen op daken en gevels.

Analyse geeft aan dat in de RES-NML veel pijplijnprojecten met een SDE+ beschikking zon-op-dak nog onbenut zijn. In totaal gaat het om **885** pijplijnprojecten zon-op-dak met een totale verwachte elektriciteitsproductie van 662 GWh. Het is echter niet realistisch om ervanuit te gaan dat al deze projecten gerealiseerd worden. Om een realistisch beeld te geven hanteert het Nationaal Programma RES een slagingspercentage van 50% bij zon-PV projecten. Dit maakt de gewogen pijplijn zon-op-dak **331** GWh. Deze cijfers laten zien dat een hoog slagingspercentage van pijplijnprojecten zon-op-dak substantieel kan bijdragen aan het RES-bod van 1,2TWh (=1200 GWh). Er zit dus een grote winst in het stimuleren van deze projecten tot realisatie.
Naast deze pijplijnprojecten kent de RES-NML een gewogen restpotentie van 100 GWh voor grootschalig zon-op-daken. Dit zijn de onbenutte daken zonder SDE+ beschikking.

Uit een inventarisatie (bij gemeenten, provincies en andere RES-regio's) blijkt dat verschillende (ontzorgings)methoden bestaan voor het stimuleren van grootschalig zon-op-dak. Ook in de RES-regio Noord- & Midden-Limburg kennen gemeenten een gerichte aanpak (voorbeeld gemeente Bergen Zon-op-Bedrijfsdaken) of wensen hier een actievere rol in te vervullen. Op basis van de goede voorbeelden en de behoefte tot meer regionale samenwerking, beschrijft deze bijlage een **een regionale aanpak** voor het stimuleren van grootschalig zon-op-daken. Opgedeeld in (2.1.1) onbenutte SDE-beschikkingen en (2.1.2) onbenut dak-potentieel zonder SDE-beschikking.

2.1.1. Stimuleren van SDE+ beschikte projecten zon-op-dak

Deadlines SDE+ beschikking
De SDE+ beschikking brengt verplichtingen met zich mee in de vorm van deadlines. Vanaf de najaarsronde van 2017 geldt voor projecten met een piekvermogen kleiner dan 1 MWp dat deze binnen 1,5 jaar na beschikkingsdatum gerealiseerd moeten worden. Voor dak-projecten vanaf 1 MWp geldt dat de opdrachten voor de realisatie van de zonnepanelen binnen 1,5 jaar verstrekt

moeten zijn en dat de panelen binnen 3 jaar na beschikking elektriciteit moeten leveren. Voor projecten met een beschikking van de voorjaarsronde van 2017 of eerder geldt dat voor alle projecten zon-op-dak de opdrachten binnen 1,5 jaar verstrekt moeten zijn en binnen 3 jaar gerealiseerd moeten zijn. Projecten met een uiterlijke realisatietermijn in 2020 kunnen vanwege COVID-19 onder voorwaarden worden verlengd met één jaar.

Indien de deadlines voor het verstrekken van de opdrachten of de realisatie van het project niet gehaald worden, dan kan de beschikking worden ingetrokken door RVO. Als dat gebeurt mag er op dezelfde locatie 3 jaar lang geen nieuwe aanvraag worden ingediend. Aangezien er een tijdsdruk zit op projecten met een beschikking, is hiervoor een andere aanpak benodigd dan voor het stimuleren van dakeigenaren zonder een subsidiebeschikking.

SDE+ beschikking: en dan?
De ondernemer heeft SDE+ aangevraagd en toegekend gekregen en staat nu voor een heel aantal stappen en besluiten. Het proces dat hij moet doorlopen kan beschreven worden vanuit het perspectief van de klant, de zogenoemde **klantreis**. Deze bestaat uit 10 stappen en kent daarin meerdere momenten die potentieel leiden tot het stilvallen van het project:

1. Ontvangst SDE+ beschikking, en wat nu?
2. Oriëntatie, wat moet er allemaal geregeld worden?
3. Technisch, kan het qua dak of de aansluiting wel?
4. Financiering, hoe betaal ik het?
5. Verzekering, lukt dat?
6. Selectie en inkoop, wie is de beste partij?
7. Realisatie zonnedak
8. Administratieve afhandeling
9. Stroomproductie en start inkomsten
10. Beheer en onderhoud van de installatie.

Uit de inventarisatie blijkt dat tijdelijk of volledig stilvallen van het project met name plaatsvindt in de bovengenoemde stappen 2 t/m 6. Genoemde redenen voor het niet-realiseren van de SDE+ beschikking:

- Onvoldoende inzicht in de businesscase, de economische en energetische waarde van de SDE+ beschikking;
- Geen tijd en/of kennis voor de marktuitvraag;
- Geen geld beschikbaar of niet zelf willen investeren;
- Onbekendheid draagkracht dak; Het dak moet gerenoveerd worden en/of bevat asbest;
- Onvoldoende teruglevercapaciteit op het net beschikbaar (transportindicatie wordt slecht voor bepaalde periode door netbeheerder verstrekt);
- Onduidelijkheid over afspraken **split incentive** tussen eigenaar en huurder gebouw;
- Onduidelijkheid over het verzekeren van de zonnepanelen;

Voorstel voor aanpak: Regionaal Versnellingsteam zon-op-dak
Wij stellen voor om een Regionaal Versnellingsteam zon-op-dak op te zetten. Een team dat bedrijven en instellingen met nog niet-gerealiseerde SDE+ beschikkingen ondersteunt naar versnelde realisatie. Het versnellingsteam heeft de focus op ondersteuning van de eerdergenoemde klantreis stap 2 t/m 6. Het versnellingsteam bestaat uit professionele adviseurs i.c.m. vertegenwoordiger(s) vanuit de RES-NML en/of gemeente. Primaire focus van het versnellingsteam is gericht op het opwekken van zonne-energie. Op hoofdlijnen doorloopt het Regionaal Versnellingsteam zon-op-dak de volgende vier essentiële stappen:

à Stap 1: Prioriteren van kansrijke daken met SDE+ beschikking
Het is niet zinvol om alle projecten met onbenutte SDE-beschikkingen na te jagen. Het gaat hierbij in de regio Noord- en Midden-Limburg in totaal om 885 projecten, waardoor een keuze

gemaakt moet worden. Dit kan aan de hand van een aantal criteria. In eerste instantie zal er gekeken worden naar (1) de SDE-deadlines. Tevens zal onderzocht moeten worden of er (2) transportcapaciteit op het elektriciteitsnet beschikbaar is. Als er geen transportcapaciteit beschikbaar is, dan is het niet zinvol om projecten na te jagen die een deel van de opgewekte elektriciteit terugleveren op het net. Een derde selectiecriterium geschiedt op basis van (3) grootte van de aan te brengen installatie (in MW), waarbij de grootste installaties in MW prioriteit kennen (snel impact maken).
Uit de bovenstaande criteria (SDE-deadlines; beschikbaarheid netcapaciteit; omvang installatie) kan een lijst met potentiële projecten worden samengesteld. Afhankelijk van de capaciteit en financiële middelen van het versnellingsteam worden tussen de 50 en 200 projecten uitgekozen.

à Stap 2: Uitwerken oplossingen per obstakel
Om de potentiële projecten zon-op-dak effectief te stimuleren tot realisatie, zal ervoor gezorgd moeten worden dat voor de belangrijkste en vaak voorkomende obstakels een oplossing wordt aangedragen. De 'adviseurs' dienen parate kennis en professionele ervaring te hebben op het gebied van zonne-energie, dakconstructies, SDE+ subsidies, aanvullende financieringsmogelijkheden, besparingsmaatregelen, ESCo en verzekeringsmogelijkheden van zonnepanelen.

à Stap 3: Benaderen kansrijke dakeigenaren
Na het opstellen van de lijst met kansrijke projecten neemt het versnellingsteam zon-op-dak contact op met de betreffende dakeigenaren en/of aanvrager van de SDE-subsidie. Deze aanpak vergt maatwerk:

- De locaties met het hoogste potentieel kunnen fysiek bezocht worden, om de oplossingen en plannen persoonlijk toe te lichten. Door de grote locaties extra aandacht te geven, wordt de totaalimpact vergroot. Met behulp van deze stap worden dakeigenaren die ondersteuning wensen geholpen. Waar nodig worden oplossingen locatie-specifiek gemaakt.
- Vanuit parate kennis en ervaring van de adviseur, kunnen de dakeigenaren op maat voorzien worden van antwoorden en oplossingen. Het credo van deze aanpak is 'regionaal organiseren, lokaal implementeren'. Lokale partijen worden betrokken / geraadpleegd in het adviestraject.
- Uit de inventarisatie blijkt dat een informatiebijeenkomst niet geschikt is voor deze doelgroep. Dit vanwege de diversiteit van de obstakels die zij ervaren. Persoonlijk contact levert vertrouwen op.

à Stap 4: Monitoring en bijstellen aanpak
Het versnellingsteam richt een monitoringssysteem op waarin de realisatiegraad van SDE+ beschikte zon-op-dak projecten wordt bijgehouden. Dit monitoringssysteem kent een indeling per sector, omvang van het project, locatie en specifieke inspanningen vanuit het versnellingsteam. Op basis van deze monitoring kunnen in de RES2.0 gerichte acties worden opgezet om zon-op-dak in de regio NML te realiseren.

2.1.2. Stimuleren onbenut dak-potentieel zonder SDE-beschikking

Voor het stimuleren van zonne-energie bij dak eigenaren zonder SDE-beschikking is een andere aanpak benodigd. Deze onbenutte daken hebben niet te maken met deadlines vanuit de SDE-beschikkingen. Deze dak eigenaren dienen goed geïnformeerd te worden over de mogelijkheden/ kansen van zonnepanelen op daken en de bestaande (financiële) regelingen.

In onze regio RES-NML bedraagt de gewogen restpotentie van grootschalig zon-op-dak (>15KWp) zonder SDE+ beschikking 100 GWh. De wens is om voor invulling van dit onbenut dak-potentieel aan te sluiten bij bestaande regionale netwerken / structuren en aankomende

ontzorgingsmethoden in onze regio. Tabel 4 geeft een aanpak weer voor de doelgroepen maatschappelijk vastgoed en bedrijven en commercieel vastgoed. Het stimuleren van grootschalig zon-op-daken zal hierbij samengaan met advisering over energiebesparende maatregelen.

Bij deze aanpak is het wenselijk een digitaal hulpmiddel in te zetten waarmee gebiedsgericht gezocht kan worden naar de onbenutte grote daken in onze regio. De Provincie is voornemens om de Duurzaamheidskaart PRO aan te schaffen en beschikbaar te stellen voor gemeenten en genoemde partijen in tabel 4. Naast het in kaart brengen van de potentie zon-op-dak is deze tool ook geschikt voor gebiedsgerichte monitoring.

Tabel 4 Stimuleringsaanpak zon-PV op onbenut dak-potentieel per doelgroep

Doelgroep	Toelichting en voorgestelde aanpak
maatschappelijk vastgoed	De 'Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed' is door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) ter beschikking gesteld. Deze regeling voorziet in het verstrekken van specifieke uitkeringen aan provincies van ten hoogste € 2 mln. per provincie (incl. BTW) voor het ontzorgen van kleine maatschappelijke vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van de gebouwen die zij in eigendom hebben. Het gaat hierbij om **onderwijsinstellingen, zorginstellingen, gemeenschapshuizen, sportaccommodaties en culturele instellingen**. In dit ontzorgingsprogramma is naast besparingsmaatregelen specifiek aandacht voor het realiseren van zonnepanelen op daken. Per specifieke doelgroep worden duurzaamheidscoaches en projectfacilitators ingezet om de maatschappelijk vastgoedeigenaren te ontzorgen. ▪ De Provincie Limburg dient in november 2020 een aanvraag in bij RVO om dit ontzorgingsprogramma ook in Limburg uit te rollen. Bij toekenning beoogde start traject Q3 2021; ▪ Gecombineerde aanpak besparen en opwekken: 1x adviseur / duurzaamheidscoach aan tafel; ▪ Zo mogelijk betrekken e-coöperaties en regionaal bedrijfsleven; ▪ Gemeenten faciliteren en dragen aanpak uit richting doelgroepen; ▪ Voorafgaand aan start traject noodzakelijk om doorlopend af te stemmen met gemeenten en RES;

Verduurzaming bedrijven en commercieel vastgoed

Aansluiten en afstemmen met initiatieven en ontwikkelingen in onze regio.

Stichting Groene Economie Limburg heeft het project 'Charter Energietransitie MKB' ontwikkeld. Het doel is om Limburgse ondernemers van zowel individuele ondernemingen als bedrijventerreinen te helpen bij het oppakken van energiebesparende maatregelen en duurzame energieopwekking. Met diverse activiteiten, variërend van informatievoorziening, kennisontwikkeling en advisering vanuit energiescans tot het helpen met financiering van maatregelen, ontzorgen zij ondernemers in het MKB.

- **Voorstel** om aanpak Stichting Groene Economie Limburg te ondersteunen: cofinanciering regelen en afstemmen met RUDLN. Bij cofinanciering vanuit de regio expliciet aandacht voor zon-op-dak bij benaderen MKB. Nadere uitwerking verloopt via het spoor 'energiebesparing'. Duurzaamheidskaart PRO beschikbaar stellen aan 'Charter Energietransitie MKB'.

OP Zuid verduurzaming bedrijventerreinen: In samenwerking met LWV, Ondernemend Venlo de gemeente Venlo en Rabobank Venlo is er toegewerkt naar een subsidieaanvraag in het kader van OP Zuid programma voor de verduurzaming van de bedrijventerreinen. In april 2020 is daarvoor een vanuit OP Zuid 1,8 mln. euro subsidie binnengehaald. Daarmee kunnen ondernemers op Limburgse bedrijventerreinen verder 'ontzorgd' worden als het gaat om verdere verduurzaming. De aanpak is gericht op de omslag van fossiele brandstoffen naar energiebesparing en collectieve duurzame energie opwekking op bedrijventerreinen. Begonnen wordt in Venlo, maar ook voor Roermondse en Maastrichtse bedrijventerreinen worden acties ontwikkeld.

- **Voorstel** om ontzorgingsaanpak LWV op bedrijventerrein-niveau te ondersteunen en waar mogelijk uit te breiden: afstemmen met bedrijventerrein organisaties en RUDLN. Duurzaamheidskaart PRO beschikbaar stellen aan LWV zodat zij relevantie daken kunnen bepalen.

Optioneel: Regionaal Versnellingsteam zon-op-dak inzetten voor het benaderen van dakeigenaren zonder SDE+ beschikking. Dit Versnellingsteam zon-op-dak heeft de kennis, expertise en lokale ervaring in huis om ook deze doelgroep te enthousiasmeren on zonnepanelen te realiseren.

Wettelijk spoor: De RUD Limburg-Noord voert in opdracht van de 15 NML gemeenten en de Provincie de milieutaken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Op grond van de landelijke wet- en regelgeving gelden voor veel bedrijven al sinds 1993 energiebesparingsverplichtingen. Voor het realiseren van de nationale en regionale klimaatdoelstellingen is het essentieel dat bedrijven in de regio werk maken van energiebesparing en duurzame opwekking. Voorstel is om bij het toezicht op bedrijven door RUDLN ook actief de mogelijkheden van zonnepanelen op daken aan te kaarten. Hierbij doorverwijzen naar partijen die hierbij kunnen ondersteunen (LWV, Stichting Groene Economie, ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed). De Duurzaamheidskaart-pro wordt beschikbaar gesteld aan de RUDLN zodat zij de potentie van het dak kunnen bepalen.

Bijlage 9

Landschap als drager van grootschalige opwek

1.1 Inleiding

In de concept RES zijn de zoekgebieden voor grootschalige energie opwek op land in beeld gebracht. Omdat het om globale gebieden ging, zijn deze verbeeld in de zogenaamde veegkaart. Ten behoeve van de ruimtelijke kwaliteit zijn er uitgangspunten geformuleerd en onderbouwd. De belangrijkste uitgangspunten met betrekking tot het aspect landschap uit de concept RES zijn;

1. Voorkeur voor grootschalige clustering
2. Aansluiten bij gebiedskenmerken
3. Kenmerken en identiteit van het gebied staan centraal

Voor de RES 1.0 heeft een nadere detaillering van de zoekgebieden plaatsgevonden, gebaseerd op de karakteristieken en kernkwaliteiten van de landschapstypen. Deze zijn opgesomd in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 is het ontwikkelperspectief van grootschalige zon op land methodologisch verwoord in een ontwikkelkader. Deze is verder uitgewerkt in leidende principes in hoofdstuk 4.

In een volgende fase (RES 2.0) gaan we scenario's van grootschalige ontwikkelingen in de regio spiegelen aan de methodologie en leidende principes. Het doel is daarmee dat we een uitspraak kunnen doen over de mogelijkheden voor grootschalige ontwikkelingen in de regio. In een matrix zullen de mogelijkheden vertaald worden naar ontwerpprincipes, gekoppeld aan enerzijds de landschapstype en anderzijds rekening houdend met de schaal van de beoogde ontwikkeling. Deze matrix beschouwen wij als een belangrijke handreiking voor gemeenten om in de toekomst ontwikkelingen te kunnen beoordelen en onderling te kunnen afstemmen.

Onderstaand is de context van kenmerken, typen en waardering van het landschap, zoals beschouwd in het concept RES, samengevat.

1.2 Geschikte landschapskenmerken

Het ene landschap leent zich meer voor grootschalige inpassing van zonneweides dan het andere. In de concept RES is onderzocht welke landschapskenmerken bijdrage aan de geschiktheid voor grootschalige toepassing van zon op land. Het gaat vaak om de aanwezigheid en combinatie van de volgende kenmerken:

- Grootschalige landschappen
- Gebieden met een vlakke bodem (reliëf)
- Open of halfopen landschappen
- Rationele verkaveling met rechthoekige of blokvormige perceelvormen
- Gebieden met weinig cultuurhistorische tijdlagen
- Gebieden met weinig natuurwaarden/ biodiversiteit
- Gebieden met beperkte bebouwingsdichtheid en afstand tot bebouwingskernen
- Kavelgrenzen met noord-zuid en oostwest-strekking
- Grootschalige omkadering van perceelcomplexen

1.3 Geschikte landschapstypen

Het Landschapskader Noord- en Midden- Limburg geeft voor de regio een eenduidige indeling van landschapstypen, met een beschrijving van hun kenmerken. Dit kader is gebruikt om op hoofdlijnen aan te geven welke landschapstypen in beginsel geschikt zijn voor grootschalige opwek zonne-energie. Dit zijn de droge- en natte heideontginningen en een deel van de veen-en

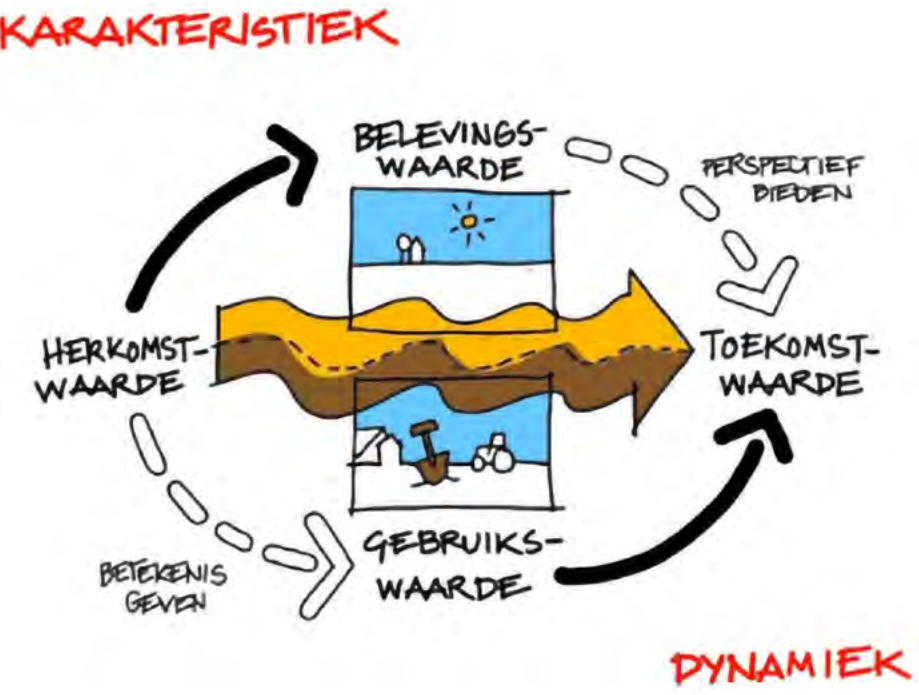
plateauontginningen. Binnen deze landschapstypen zijn gebieden aanwezig met de bovenstaande geschikte gebiedskenmerken. Het betreft in ieder geval op de meeste plateau-ontginningen na, allen jonge ontginningslandschappen. Over het algemeen hebben deze landschappen voldoende “draagvermogen” in zich om grootschalige energieprojecten op te vangen. De specifieke landschapskenmerken kunnen echter plaatselijk verschillen, daarom is het van het belang om telkens de geschikte landschapskenmerken in relatie tot ‘het project in ogenschouw te nemen.

1.4 Ruimtelijke kwaliteit, nu en later

In het Landschapskader Noord- en Midden Limburg is de ruimtelijke kwaliteit (de karakteristiek) benaderd vanuit de natuurlijke en cultuurhistorische gegevens en de visueel-ruimtelijke beleving van het landschap. De bijbehorende ontwikkelvisies geven ook richting aan het meest passende landgebruik.
De ruimtelijke karakteristiek is geen vast gegeven en staat niet op zichzelf, het wordt beïnvloed door veranderingen die dynamiek brengen. Het Regionaal ruimtelijk kwaliteitskader Noord- en Midden Limburg gaat uit van de landschappelijke karakteristieken die beschreven zijn in het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg en brengt dit in verband met vier typen waarden die verleden, heden en toekomst met elkaar in verbinden. Met dit model kan de ruimtelijke kwaliteit met de tijd en de thematiek mee ontwikkelen.

- Herkomstwaarde = ontstaansgeschiedenis
- Belevingswaarde = diversiteit + identiteit + schoonheid
- Gebruikswaarde = doelmatigheid + functionele samenhang
- Toekomstwaarde = duurzaamheid + aanpasbaarheid + beheerbaarheid

Zowel het landschapskader als het Regionaal ruimtelijk kwaliteitskader geeft handvatten om de opgave voor het realiseren van grootschalige opwek van energie op landvorm te geven met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit dient dan ook in beeld gebracht worden om de ontwikkeling (dynamiek) een kans te bieden met behoud of versterking van de karakteristieken en de toekomstwaarden.

Landschappelijke context voor de RES 1.0

2.1 Inleiding

In onderstaand kader worden de karakteristieken en kernkwaliteiten van de ontginningslandschappen weergegeven (Zoals in de concept RES genoemde heide, veen- en plateau ontginningen). Deze karakteristieken en kernkwaliteiten vormen de basis van de beoordeling of en op welke wijze de ontginningslandschappen geschikt zijn voor een grootschalige ontwikkeling zon op land. Het uitgangspunt daarbij is het behouden en versterken van de waarde van het landschap nu en in de toekomst.

ONTGINNINGSLANDSCHAPPEN

De karakteristieken en kwaliteiten van de ontginningslandschappen verschillen onderling. Maar binnen de grootschalige delen van de ontginningslandschappen zien we veel overeenkomsten.

Karakteristieken en kernkwaliteiten van grootschalige ontginningslandschappen

- open tot halfopen groene landschappen met vergezichten
- lange zichtlijnen van rechte wegen en sloten
- regelmatige blokverkaveling en soms strokenverkaveling
- heldere en goed leesbare structuren met regelmaat en ritme.
- bebouwingsarm, boerderijen met erven op regelmatige afstand of in linten
- soms aanwezigheid van karakteristieke boerderijen zoals ontginningshoeves
- goed herkenbare ontginningsstructuren
- beeldbepalende laanstructuren
- ingericht en geschikt voor grootschalige landbouw
- ruimte en relatieve rust
- ruimte voor soorten van open landschappen

De waarde van het landschap kan vanuit verschillende invalshoeken worden benaderd.

Herkomstwaarde

Ontginningslandschappen zijn planmatig, rationele en bedachte landschappen. In het ene geval zijn ze in een keer bedacht en gemaakt, in het andere geval is de ontginning in verschillende tijdfasen tot stand gekomen. Ze weerspiegelen daardoor allen op hun eigen manier de mogelijkheden van die tijd en het heersende gedachtengoed met betrekking tot de optimale inrichting en benutting van het landschap. Daarmee zijn de ontginningsstructuren van historische betekenis en dragen ze bij aan de identiteit van de plek.

Belevingswaarde

Noord- en Midden Limburg kent een grote afwisseling van landschapstypen. De randen van de meeste grootschalige agrarische ontginningslandschappen worden op diverse plekken gevormd door boskernen, beboste zones of oude cultuurlandschappen. Door de ligging van ontginningslandschappen, binnen deze halfopen of besloten landschappen, brengen ze een verassende afwisseling in karakter, schaal en openheid. Vooral tussen de Maas en de Staatsgrens is deze contrastwerking aanwezig. Een contrast dat sterk bijdraagt aan de identiteit en de toeristische aantrekkelijkheid van de regio.

Gebruikswaarde

De grootschalige ontginningslandschappen worden vooral gebruikt als intensieve agrarische productielandschappen. Ze zijn ingericht en vaak aangepast voor een efficiënt landgebruik en zijn geschikt gemaakt voor met maximale opbrengst. Grote kavelmaten en waterbeheer dat in de meeste gevallen vooral gericht is op een vroege start van de teelten in het voorjaar, dragen daar toe bij.

Door intensieve landgebruik en het ontbreken van overhoekjes en de schaarste aan groenelementen zijn de grootschalige landbouwgebieden tegenwoordig voor veel plant-, en diersoorten ongeschikt. Maar op sommige plekken, zoals in wegbermen, langs greppels en sloten groeien nog typische planten van het landschap van voor de ontginning. In de regel hebben deze landschappen echter een lage biodiversiteit. Daar tegenover zijn ze voor bepaalde soorten juist van belang. Soorten van open agrarische landschappen, zoals haas en akker- en weidevogels kunnen profiteren van de openheid, rust en het landgebruik. In het bijzonder zijn deze landschappen van belang voor pleisterende en foeragerende trekvogels (zoals kraanvogel) en hier overwinterende soorten, zoals diverse soorten ganzen.

Toekomstwaarde
Door de grootschalige opwek zon-op-land, zoals beoogd in deze RES 1.0 zal de belevingswaarde en gebruikswaarde van de projectgebieden veranderen. Om te zorgen voor een nieuwe en meervoudige gebruikswaarden van het landschap is het van belang om andere ruimtelijke opgaven te verbinden aan de ontwikkeling (zie koppelkansen). Voor de ruimtelijke kwaliteit is het van belang deze nieuwe gebruikswaarden vorm te geven vanuit de herkomstwaarde en gericht op nieuwe belevingswaarden.
Om dit concreet te maken voor de geschikte gebieden in de ontginningslandschappen zijn leidende principes opgesteld.

2.2 Specifieke karakteristieken van ontginningslandschappen

Ontwikkelperspectief

3.1 Effecten van zonneparken

De aanleg van zonnevelden brengt altijd grote veranderingen in verschijningsvorm, gebruik en aard van het landschap met zich mee. Niet alleen de totale planopzet maar ook de constructie, tussenruimte, richting en hoogte van de opstellingen spelen een grote rol op de kwaliteit en het functioneren van het landschap. Doel is om verlies aan functies en kwaliteiten te minimaliseren en kansen voor verbetering of andere ruimtelijke opgaven te benutten.

Uitgangspunt voor een grootschalige ontwikkeling is minimaal het behoud van de waarde van het landschap, zoals beschouwd vanuit de verschillende invalshoeken in het voorgaande hoofdstuk. Het ene landschap kan eenvoudiger een grootschalige ontwikkeling herbergen dan een ander landschap (draagvermogen). Het Daarmee is het ene landschap geschikter dan het andere landschap. Analoog aan de zonneladder geven we in de Ontwikkelingsladder gradatie aan de geschiktheid van het landschap voor een grootschalige ontwikkeling.

De aanleg van zonneparken brengt dus altijd veranderingen in verschijningsvorm en het functioneren van het landschap met zich mee. De effecten worden sterk bepaald door de schaalgrootte van het landschap en van de oppervlakte van de ontwikkeling zelf. De verhouding tussen beide bepaald in sterke mate wat dit betekent voor beide en is een belangrijk uitgangspunt voor de invulling van de ontwikkelingsladder.
Ontwerpend onderzoek biedt mogelijkheden in de zoektocht naar het draagvermogen van een ontwikkellocatie en kan de omgeving en bestuurders meenemen in het proces.

3.2 Ontwikkelingsladder voor grootschalige ontwikkelingen

In onderstaande tabel is de ontwikkelingsladder weergegeven. De ontwikkelingsladder kan worden gebruikt in het afwegingsproces rondom de ontwikkeling, gepland in een van de eerder genoemde ontginningslandschappen (zie onder paragraaf 2.1 en 2.2). Indien de geschiktheid van het landschap (zie 1.2) afdaalt richting niet geschikt, dient strikter overwogen te worden om het initiatief aan te passen of niet op die plek toe te laten.

Geschiktheid landschap voor grootschalige opwek zon-op-land	Omschrijving
Zeer geschikt	De ruimtelijke maatvoering is groot genoeg om de grootschalige ontwikkeling op te vangen, opschaling van kavelmaten is niet nodig. Het gebied heeft de geschikte landschapskenmerken (volgens 1.2)
Grotendeels geschikt	Landschappelijk ruimtelijke maatvoering is bijna groot genoeg om de grootschalig ontwikkeling op te vangen. Opschaling van kavelmaten is nauwelijks aan de orde. De karakteristieke structuren en patronen blijven behouden. Het gebied heeft de geschikte gebiedskenmerken, maar de grootschaligheid is plaatselijk te beperkt.
Nauwelijks geschikt	Aanpassing van landschappelijke structuren zijn noodzakelijk voor de grootschalige ontwikkeling. Het gebied is te kleinschalig en heeft in beperkte mate de geschikte gebiedskenmerken.
Niet geschikt	De gebiedskenmerken zijn niet of nauwelijks aanwezig. Een grootschalige ontwikkeling vergt een dermate grote aanpassing van het landschap dat de identiteit (herkomstwaarde) en de karakteristiek landschapsstructuren verdwijnen of te sterk aangetast worden.

3.3 Uitwerking ontwikkelingsladder

In onderstaande paragraaf zijn de categorieën uit de ontwikkelingsladder nader toegelicht.

Zeer geschikt

Deze Initiatieven zijn mogelijk binnen de potentiegebieden. Het gaat hierbij om doorgaans grote tot middelgrote Initiatieven die binnen de kavelmaat passen en in aantal dermate zijn, dat ze zich schikken in het landschap waarbij het beeld van het landschap wel veranderd maar de patronen en karakteristiek behouden blijven. De maat en schaal van het betreffende landschapstype is bepalend voor de maximale omvang van de ontwikkeling.

Koppelkansen, zoals versterken van de groen - blauwe dooradering, zijn in de regel ook binnen de bestaande patronen te realiseren. Initiatieven dragen bij aan de versterking van het landschap met het oog op de toekomstwaarde.

Handvat voor gemeenten bij beoordeling en ter toetsing:

- De ruimtelijke maatvoering is groot genoeg om de grootschalige ontwikkeling op te vangen
- Opschaling van kavelmaten is niet nodig. Het gebied heeft de geschikte landschapskenmerken (zie par. 1.2) waardoor de karakteristiek behouden blijft.

- De kernkwaliteiten van het landschap (zie ook paragraaf 2.2) worden niet aangepast (denk hierbij aan bv. aan laanstructuren en watergangen.) maar op een goede manier ruimtelijk ingepast en versterkt.
- De Leidende ontwerpprincipes voor grootschalig opwek zon op land zijn van toepassing (hfdst. 4).
- Een SWOT analyse geënt op het betreffende landschapstype vormt het vertrekpunt van het ruimtelijke proces.
- Inzet van koppelkansen is een vereiste om invulling te geven aan meervoudig doelbereik (basis uitgangspunt van de RES)

Grotendeels geschikt

Deze Initiatieven zijn mogelijk binnen de potentiegebieden. De schaal van het initiatief vergt op plekken aanpassingen van landschappelijke structuren, maar de huidige opzet van het landschap blijft goed herkenbaar.
De geschiktheid is beperkt omdat de ontwikkeling leidt tot een aanpassing van het landschap. Derhalve dient de aanpassing te worden vergezeld van een onderbouwing waarin is weergegeven op welke wijze de kwaliteiten van het landschap minimaal behouden blijft.
.

Handvat voor gemeenten bij beoordeling en ter toetsing:

- Landschappelijk/ ruimtelijke maatvoering is bijna groot genoeg om de grootschalig ontwikkeling op te vangen.
- Opschaling van kavelmaten is mogelijk aan de orde en vraagt om een onderbouwing.
- De karakteristieke structuren en patronen blijven ten allen tijden behouden.
- De kernkwaliteiten1 van het landschap (zie paragraaf 2.2) worden beperkt aangepast (denk hierbij aan bv. aan laanstructuren en watergangen bv.)
- Leidende ontwerpprincipes voor grootschalig opwek zon op land zijn van toepassing (hadt. 4).
- Een SWOT analyse2 geënt op het betreffende landschapstype vormt het vertrekpunt van het ruimtelijke proces.
- Inzet van koppelkansen is een vereiste om invulling te geven aan meervoudig doelbereik (basis uitgangspunt van de RES).

Nauwelijks geschikt

Deze initiatieven passen niet binnen de huidige landschapsstructuur. Aanpassingen van landschappelijke structuren zijn noodzakelijk voor de grootschalige ontwikkeling. Het gebied is bijvoorbeeld te kleinschalig voor de ontwikkeling en heeft in beperkte mate de geschikte gebiedskenmerken. Door de maat en schaal van het initiatief worden verkavelingspatronen en bestaande landschapsstructuren dermate aangetast dat er geen sprake meer is van behoud van de kernkwaliteiten. Het landschap wordt als het ware voor een deel “uitgegumd” en de karakteristiek van het landschap wordt sterk aangetast.

De geschiktheid is zeer beperkt omdat de ontwikkeling leidt tot een sterke aanpassing van het landschap. Derhalve dient de aanpassing te worden vergezeld van een onderbouwing waarin is weergegeven op welke wijze de kwaliteiten van het landschap minimaal behouden blijft. Leidende ontwerpprincipes voor grootschalig opwek zon op land wegen zwaar om het verlies van landschapskwaliteit zoveel mogelijk te beperken.

Handvat voor gemeenten bij beoordeling en ter toetsing:

- Het gebied is in de meeste gevallen te kleinschalig voor de ontwikkeling en heeft in beperkte mate de geschikte gebiedskenmerken.
- De kernkwaliteit1 van het landschap wordt aangetast.
- Een SWOT2 analyse geënt op het betreffende landschapstype vormt het vertrekpunt van het ruimtelijke proces.

- Leidende ontwerpprincipes voor grootschalig opwek zon op land wegen zwaar om het verlies van landschapskwaliteit zoveel mogelijk te beperken (hoofdstuk 4)
- Stevige inzet van koppelkansen is een vereiste om invulling te geven aan meervoudig doelbereik,

Niet geschikt
Geschikte landschapskenmerken onder 1.2 genoemd, zijn niet of nauwelijks aanwezig. Een grootschalige ontwikkeling vergt een dermate grote aanpassing van het landschap dat de identiteit (herkomstwaarde) en de karakteristiek landschapsstructuren verdwijnen of te sterk aangetast worden.

Leidende ontwerpprincipes / adviezen voor grootschalig opwek zon op land

De genoemde geschiktheidsindeling in de ontwikkelingsladder zijn in dit hoofdstuk verder uitgewerkt in leidende principes. In de nader toelichting bij de principes wordt onderbouwd en richting gegeven aan de ontwerpen. De principes dragen bij aan behoud en / of waarde versterking van het landschap, maar bieden ook ruimte voor koppelkansen. Deze leidende principes zullen in de vervolgfase worden uitgewerkt in ontwerpprincipes.

Zet alleen in op de geschikte gebieden(1.2) binnen de potentiekaart grootschalige opwek.
De kaart potentiegebieden grootschalige opwek, is gebaseerd op een meervoudige analyse van de landschappen. Gebieden die door grootschalige ontwikkelingen belangrijke waarden en functie zouden verliezen, zijn uitgesloten. In de geschiktheidsladder (3.2) vallen deze gebieden in de lage trede 3 en 4.

Voorkom dat kleinschalige initiatieven, toekomstige grootschalige kansrijke projecten belemmeren.
Indien binnen de geschikte gebieden zich kleine initiatieven aanmelden, wordt aangeraden om te bezien of dergelijke initiatieven tot grootschalige ontwikkelen omgezet kunnen worden. In ieder geval zouden ze grootschalige initiatieven op termijn niet mogen belemmeren. Binnen de regio zijn geschikte landschappen voor grootschalige opwek namelijk schaars.

Voorkom stapeling van kleinere initiatieven, waardoor het draagvermogen van het landschap overschreden wordt
Houd rekening met stapeling van initiatieven die de kernkwaliteiten van een gebied op termijn kunnen verminderen. Stel en hanteer een norm of regel het op een andere wijze. Omdat landschappen niet ophouden bij gemeentegrenzen is een regionale afstemming aanbevolen. Durf hierbij duidelijke keuzes te maken.

Onderzoek herkomstwaarde en gebruik deze als basis voor de toekomstwaarde
Met dit onderzoek kan de herkomstwaarde en de identiteit behouden, versterkt of hersteld worden. Betrek bewoners en lokale heemkunde verenigingen en doe zo nodig archiefonderzoek. Probeer vat te krijgen op de context van een gebied en probeer met het project het verhaal van de plek te vertellen (narratief ontwerp).

Respecteer en maak gebruik van de oriëntatie van percelen en lijnen in het landschap.
Respecteer en maak gebruik van de ruimtelijke structuur in het landschap en versterk het raamwerk van ontginning structuren.

Gebruik de natuurlijke gesteldheid voor blauw - groene koppelkansen
Historische situatie van het reliëf, waterhuishouding en begroeiing van voor de ontginning is op oude kaarten en met veldonderzoek in de regel te herleiden. Voor koppelkansen zoals areaal uitbreiding bebossing, herstel waterhuishouding, aanleg van natuur- en recreatie zones is het van belang dat dit op plekke gebeurt waar de natuurlijke gesteldheid hier het meest geschikt voor is.

Houd of maak het landschap aantrekkelijk voor recreatief medegebruik.
Zorg voor voldoende aantrekkelijke wandel- en fietspaden. Door de grofmazigheid van de infrastructuur, zijn de grootschalige ontginningslandschappen minder aantrekkelijk voor wandelaars. In de grootschalige landschappen zijn extra doorsteekjes voor de wandelaar van toegevoegde waarde. Ze kunnen gecombineerd worden langs aan te leggen doorzichten, houtwallen of ecologische (bos-) verbindingen.

Langs wegen en paden ligt de nadruk op de visuele ruimtelijke kwaliteit.
Landschappelijke beleving vindt voor een belangrijk deel plaats langs lijnen waar mensen zich over verplaatsen. Door de massa-ruimte verhouding, hoogte en de aard van de omgevingsobjecten hebben zonnepanelen van vrijeveldopstellingen grote invloed op die beleving. Met open groene flanken langs wegen en paden, waarbij de hekwerken en constructies op afstand staan, kunnen de aantrekkelijkheid behouden. Die zones kunnen benut worden voor (duurzame) landbouw, recreatie en natuurverbindingszones eventueel gekoppeld aan waterretentie.

Houd bestaande markante groene randen of lijnen vrij van nieuwe groene massa.
Bosranden, bijvoorbeeld van stuifzandgebieden of steil randen, vormen markante begrenzingen van open landschappen. Juist deze scherpe grenzen brengen contrast en de afwisseling. Door open zones te behouden langs deze groene grenzen, blijft die kwaliteit behouden.

Ontwerp de aanhakende tracés ondergrondse infra (kabelstroken) mee in het plan.
Kabeltracés maken onderdeel uit van de ruimtelijke structuur/ontwerp. Laanstructuren mogen bijvoorbeeld niet aangetast worden.

Herstel of verbeter zoveel mogelijk de waterhuishouding
Veel intensieve landbouwgebieden zijn in de loop der tijd sterk ontwaterd. De aanleg van een zonnepark kan peilopzet, of herstel oude watersystemen mogelijk maken

Ontwerp natuur inclusief en versterk natuurverbindingen
Zorg dat het energielandschap tevens leefgebied kan zijn voor wilde planten en dieren.
Naast inrichting is de wijze waarop het beheer uitgevoerd van grote invloed op de natuurwaarde die ontstaat.

De landschappelijke inpassing sluit aan bij de landschapskarakteristiek
Groene aankleding door houtige winter kale gewassen hebben vooral seizoensmatig effect. In de winter zijn deze beplantingen transparant, zeker als ze smal zijn. Wintergroene struiken en bomen kunnen die verminderen. Grondlichamen met grasland of struik- en boombeplantingen zijn daar ook voor geschikt.

Verdere uitwerking – de P.M. posten

5.1 Matrix

Middels de matrix grootschalige opwek wordt duidelijk waar en op welke wijze een initiatief voor grootschalige energie opwekking middels Zon-PV kan plaatsvinden. De matrix vormt de eerste 'zeef' om te komen tot initiatieven die te verantwoorden zijn vanuit het oogpunt van landschap en ruimtelijke kwaliteit.
De uitwerking van de matrix wordt in een later stadium toegevoegd aan de RES 1.0 of wordt opgenomen in de RES 2.0.

5.1.1 Ontwerpprincipes

In de hierboven genoemde matrix wordt een grootschalig initiatief gestuurd in de richting van een positie in het landschap. De kennis over de landschappelijke kenmerken van de diverse landschapstype worden ontsloten en middels leidende beginselen en koppelkansen verfijning in het sturen naar de juiste plek en de juiste wijze van invulling.
Een verdere verfijning van dit sturingsmechanisme gebeurd aan de hand van ontwerpprincipes. Met de ontwerpprincipes krijgt het initiatief een handreiking voor de wijzen waarop een zonneweide ingericht kan.
De ontwerpprincipes maken dus onderdeel uit van de Matrix zoals onder 5.1 beschreven.

5.2 Ontwerpproces

In het ontwerpproces wordt een handreiking gedaan in de richting van een te doorlopen proces van een initiatief in samenspraak met omgeving, ambtenarij en openbaar bestuur. In een ontwerpproces zal een compleet, integraal proces doorlopen moeten worden om te komen tot een gedragen en vergunbaar initiatief.

Onderstaande onderdelen zullen deel gaan uitmaken van dit proces:

- Hanteren van de RES
- Beleidsverkenningen
- Bepaling van positie in het landschap
- Regionale afstemming
- Gesprek met gemeentelijke specialisten
- Ontwerpproces naar het draagvermogen van het landschap, Bruto-/ Netto verhoudingen van blauw en groen; tekenen en rekenen
- Afstemming met infra bedrijven
- Bestuurlijke afstemming en beslismomenten
- Betrekken van coöperaties
- Uitrekenen van revenuen
- Vervolgontwerpen
- Ruimtelijke onderbouwing
- Verguningstraject
- Etc.

In de uitwerking van het ontwerpproces zal een beeld gegeven worden van het cyclische proces om te komen tot de realisatie van een initiatief.

5.5 Planologisch instrumentarium

Uitwerken van het instrumentarium om de afweging te kunnen maken.

5.6 Energieopwekking met windturbines

Naast zonneweides biedt windenergie mogelijkheden voor grootschalige energieopwekking. Door allerlei regelgeving zijn de geschikte locaties voor windturbines beperkt. Vanuit het effect op de locaties zou plaatsing windturbines in grootschalige zonneparken passend kunnen zijn. Maar windturbines hebben niet alleen effecten op de plek waar ze staan, maar vooral ook op de omringende landschappen, waar ze op de horizon verschijnen. Ook de effecten voor mens en natuur nabij de locatie zijn van belang om in beeld te hebben.

Bijlage 10

Uitsluitingsgronden zon

Zon					
Categorie	Sub-categorie	Effect	Conditie	Bron	Opmerking
Bebouwing	Kassen	Uitsluiten	geen	TOP10	Warenhuizen vallen in deze categorie als kassen
Bebouwing	Woonkernen (stedelijk gebied)	Uitsluiten	buffer 475 m	TOP10	
Cultuur	Werelderfgoed (Unesco)	Uitsluiten	geen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed	
Cultuur	Beschermd stad en dorpsgezicht	Uitsluiten	geen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed	
Cultuur	Monument	Uitsluiten		Rijksdienst Cultureel Erfgoed	Punt geometriën, hier moet indien nodig een buffer om heen
Infra-structuur	Buisleidingen	Uitsluiten	buffer 10 m	Risicokaart (INSPIRE)	
Natuur	Natura2000	Uitsluiten	geen	Beschermde gebieden (INSPIRE)	
Natuur	Provinciale landschappen (goud, zilver, brons)	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	
Natuur	NNN (Natuur Netwerk Nederland)	Uitsluiten	geen	Beschermde gebieden (INSPIRE)	
Lan-dgebruik	Bodemgebruik	Uitsluiten	glas-tuinbouw	Bestand-bodemgebruik 2015	
Beleid	Tuinbouw plangebieden	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	
Water	Wateren in beheer Rijkswaterstaat	Uitsluiten	geen	Rijkswater-staat	
Water	Uiterwaarden in beheer Rijkswaterstaat	Uitsluiten	geen	Rijkswater-staat	
Water	Waterwin-gebieden	Uitsluiten			

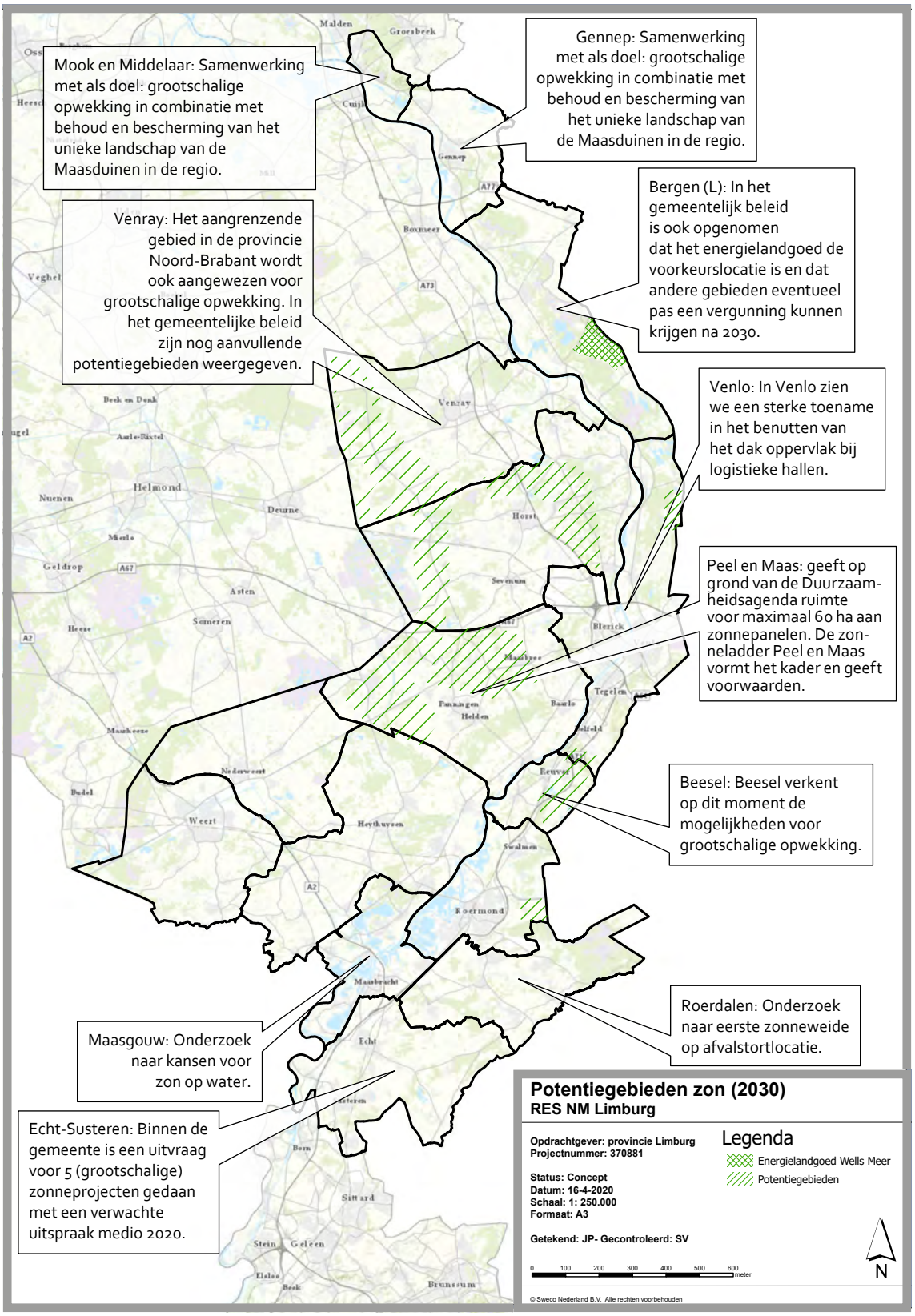
Bijlage 11

Uitsluitingsgronden wind

Wind					
Categorie	Sub-categorie	Effect	Conditie	Bron	Opmerking
Bebouwing	Kwetsbare bebouwing	Uitsluiten	buffer 400 m	Risicokaart	
Bebouwing	Woonkernen (stedelijk gebied)	Uitsluiten	buffer 400 m	TOP10	
Bebouwing		Uitsluiten	buffer 400 m	TOP10	
Bebouwing		Uitsluiten	geen	TOP10	
Cultuur	Werelderfgoed (Unesco)	Beperkt	geen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed	
Infra-structuur	Wegen	Uitsluiten	buffer 45 m	TOP10	
Infra-structuur	Spoorwegen	Uitsluiten	buffer 53 m	BGT	
Infra-structuur	Waterwegen	Uitsluiten	buffer 50 m	TOP10	
Infra-structuur	Risico-inrichting	Uitsluiten	geen	Risicokaart (INSPIRE)	
Infra-structuur	Buisleidingen	Uitsluiten	buffer 198 m	Risicokaart (INSPIRE)	
Infra-structuur	Hoogspannings-leidingen (spanningsniveau)	Uitsluiten	buffer 198 m	NetbeheerNL	
Infra-structuur	Primaire water-keringen	Uitsluiten	buffer 50 m	Waterschappen en Informatiehuis Water	
Luchtvaart	Luchthaven	Uitsluiten	geen	Risicokaart (INSPIRE)	
Luchtvaart	Radar, Bouwhoogte-beperkingen, Laag-vliegzones			Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	Moet nog worden verwerkt
Natuur	Natura 2000	Uitsluiten	geen	Beschermde gebieden (INSPIRE)	
Natuur	Stiltegebieden		geen	Beschermde gebieden (INSPIRE)	
Natuur	Provinciale landschappen (goud, zilver, brons)	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	
Water	Stroomgebied Maas	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	
Beleid	Uitsluitings-gebieden Wind-turbines	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (AGOL)	
Beleid	Waterwinning uitsluiting	Uitsluiten	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	
Beleid	Grondwater beschermings-gebieden	Beperkt	geen	Provincie Limburg (WFS POL)	

Bijlage 12

Potentiegebieden zon - kaart 2030

De kaart is opgesteld op basis van bepaalde landschapstypen. Deze kunnen mogelijk niet geheel overeenstemmen met het huidige gemeentelijke beleid en zijn ook nog niet gecommuniceerd met omwonenden.

Bijlage 13

Koppelkansen grootschalige opwek

In de concept-RES is meervoudig ruimtegebruik als voorwaarde genoemd voor nieuwe ontwikkelingen voor duurzame energieopwek. Enkelvoudig ruimtegebruik is aangemerkt als ongewenst. Meervoudig ruimtegebruik is efficient en lost meerdere opgaven in een gebied op. Om de spelende opgaven te identificeren zijn verschillende bouwstenen beschreven die de afzonderlijke koppelkansen beschrijven.

Ook in de publicatie *De energietransitie, een nieuwe dimensie in ons landschap (WUR en ECN)* wordt geconstateerd dat het de moeite loont naar manieren te zoeken om functies te koppelen. Onder meer valt te denken aan waterberging met drijvende zonnepanelen, nieuwe energiefuncties in vrijkomende boerderijen en natuurontwikkeling in samenhang met de aanleg van kunstmatige zoneilanden.

Deze bouwsteen beschrijft de koppelkans droge landbouwgronden.

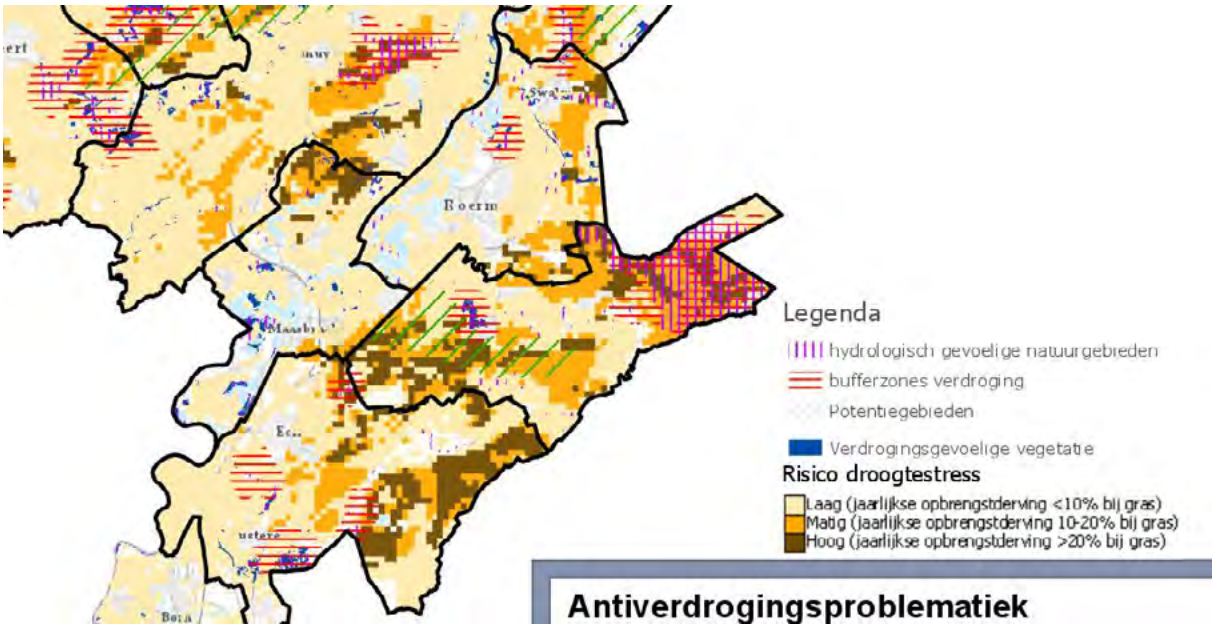

Koppelkans - Droogte door klimaatverandering
De laatste jaren hebben we al te maken met steeds drogere zomers. De voorspelling is dat deze trend de komende jaren ook door zal zetten. De droogte door minder neerslag leidt tot dalende (grond)waterstanden. Hierdoor worden de van nature al droge zandgronden steeds droger. Boeren krijgen steeds vaker te maken met beregeningsverboden. Tel daarbij op de steeds strenger wordende stikstofeisen en het grote aantal stoppende boeren is al voor een deel verklaard. De landbouw maakt een doorgaande ommekeer door en dit maakt de droge gronden steeds moeilijker bruikbaar.

De koppelkans droge landbouwgronden beoogt een alternatief te bieden voor deze gronden. Het inzetten van droge landbouwgronden voor de opwek van duurzame energie kan deze gronden een nieuw perspectief bieden. Zo wordt voorkomen dat ze op termijn nutteloos en onbruikbaar worden. Met alle negatieve economische en maatschappelijke consequenties van dien.

Op grotere schaal kan een energielandschap gerealiseerd worden op deze gronden. Daarbij kan ook wisselwerking worden gezocht met de bouwstenen stoppende agrariërs en natuurontwikkeling.
Ook op kleinere schaal kan deze bouwsteen worden ingezet om perspectief te bieden aan een of enkele ondernemers. Deze bouwsteen is niet onderscheidend voor de keuze groot of kleinschalig.

Werkwijze
Voor duurzame energieopwek zal de komende decennia veel grond nodig zijn. Grond is Nederland altijd schaars, gelet op de vele andere ruimteclaims die er al liggen. Al snel wordt dan naar landbouwgrond gekeken, daar is immers ruimte, nog niets anders gebouwd. Echter, deze gronden zijn bestemd voor de voedselproductie en hebben dus wel degelijk een eigen functie. “Zomaar” landbouwgrond opofferen is dus geen goed idee. Gelet op bovengeschetste ontwikkelingen is het zaak goed te onderzoeken welke landbouwgronden nog perspectief hebben voor de landbouw in de toekomst en welke niet. Door deze verfijning te maken hoeft niet kostbare vruchtbare grond aan het landbouwareaal onttrokken te worden en tegelijkertijd kunnen gronden zonder toekomstperspectief een perspectief krijgen.
Bij de uitwerking van de bouwstenen, op zoek naar voorkeurslocaties, is de inzet van een GIS-systeem met daarin de diverse kaartlagen (droge gronden, natuurontwikkelpotentie, stoppende boeren, nertsenfarms etc) essentieel en kansrijk om snel inzicht te krijgen.

Uitsnede uit de droogtekaart

Slimme combinaties
De problematiek van de droge landbouwgronden staat dus niet op zichzelf. In vrijwel alle gevallen zal er een link gelegd kunnen worden naar andere maatschappelijke problemen, lees: koppelkansen.

De meest voor de hand liggende combinatie is de bouwsteen stoppende agrarische bedrijven. Als de gronden geen betekenis meer hebben voor het agrarisch bedrijf, betekent dit in de meeste gevallen dat ook het agrarisch bedrijf stopt. Het betrekken van de bedrijfskavel/VAB bij de transformatie naar energielandschap (in welke omvang dan ook) geeft de ondernemer een nieuw perspectief. Verwezen wordt naar de bouwsteen stoppende agrariërs.

Een andere link die denkbaar is, is die met natuurontwikkeling. Zeker voor de grootschalige energielandschappen zou een link gelegd moeten worden met de bouwsteen natuurontwikkeling. Uiteraard zal niet elke locatie hiervoor geschikt zijn of geschikt te maken zijn. Toch loont het de moeite om te onderzoeken waar dwarsverbanden gelegd kunnen worden. Door de verschillende kaartlagen over elkaar te leggen is snel inzichtelijk te krijgen waar natuurontwikkeling kansrijk is in de buurt van verdrogende gronden.

Wellicht biedt de koppeling met zon op water ook perspectief. Het is een extra uitdaging deze vorm aan de droge gronden te verbinden. Hier zal een gedegen en grootschalig plan aan ten grondslag moeten liggen. Dit biedt kansen tevens een oplossing te bieden voor het watertekort in de grond en de directe omgeving.

Samenwerken
Het moge duidelijk zijn dat niet alle aangestipte oplossingsrichtingen eenvoudig te realiseren zijn. Veel partijen en belanghebbenden spelen een rol en moeten samenwerken om de doelen te bereiken. Uiteindelijk is de energieopgave van ons allemaal, dus er ligt voor een ieder een belangrijke uitdaging om een steentje bij te dragen. Partijen die bij bouwsteen zeker een rol spelen zijn: bewoners, ondernemers in het gebied/agrariërs, Waterschap Limburg, provincie, natuur beherende instanties en de lokale overheid.

Hoe verder na en met de bouwstenen?
De bouwstenen van de benoemde koppelkansen hangen samen. Een kansrijk eindplan verenigt alle koppelkansen in zich. We kunnen er dan ook niet omheen dat de RES en het daadwerkelijk realiseren van de opgave een enorme impact op het landschap en dus de maatschappij gaat hebben. Het is daarom van belang niet te lang te wachten met participatie. Laat bewoners kennismaken met de opgave en meedenken in de oplossingsrichting. Misschien kan ontwerpend onderzoek ingezet worden als instrument om de mogelijkheden beter te verkennen.

NIEUWE NATUUR

Het Nederlandse landschap verandert continu en zal ook de komende decennia verder veranderen. Zo vragen niet alleen de noodzakelijke energietransitie en klimaatadaptatie ruimte, maar ook de voortgaande verstedelijking en de beoogde natuurontwikkeling. Daarnaast staat de landbouw, de traditionele drager van het Nederlandse landschap, voor een omvangrijke transitie: naar een duurzame, circulaire en 'natuurinclusieve' bedrijfsvoering en daarmee naar een aangepast ruimtegebruik. Er is sprake van een combinatie van grote transitieopgaven.

Koppelkans

In twee van de drie scenario's voor grootschalige opwek van duurzame energie in de concept-RES is het uitgangspunt om één of meerdere clusters ter creëren van 100-250 ha. Een omvang die met recht getypeerd kan worden als nieuwe energielandschappen. In het gebied is vooralsnog een combinatie van zonnevelden en windturbines voorzien, maar wordt ook rekening gehouden met een scenario zonder windturbines. De mogelijkheden zijn in Noord- en Midden-Limburg zeer beperkt door diverse wettelijke restricties en om het aantrekkelijke beeld van het landschap over grotere afstanden zo min mogelijk te verstoren.

In het advies Verbindend Landschap beveelt de Raad voor leefomgeving en infrastructuur (Rli 2016) aan om het landschap centraal te stellen bij de ruimtelijke vormgeving van duurzaamheidstransities en die transities te benutten om waardevol landschap en daarmee meer omgevingskwaliteit te creëren. Ook de ECN en WUR stellen in een verkenning in 2017 dat het voor een succesvolle energietransitie nodig is om nu al na te denken over de vormgeving van nieuwe energielandschappen naast en in het bestaande landschap.[1]

Het creëren van één of meerdere nieuwe energielandschappen vraagt om een goede inpassing en verweving met het omringende landschap. Door het energielandschap slim te positioneren kan deze inpassing en verweving tegelijkertijd meerdere doelen dienen. De zone kan een ecologische verbindingszone vormen tussen twee of meerdere bestaande natuurgebieden. Maar kan tegelijkertijd ook zelf nieuwe natuur vormen en daarmee CO_2 vastleggen. Een driedubbele winst: verbinding voor flora en fauna, nieuwe natuur en vastleggen CO_2.

Afhankelijk van het landschapstype en de ondergrond waar het betreffende cluster wordt ontwikkeld, kan deze inpassingszone de vorm aannemen van een stuifduinen- en heidelandschap tot een meer bosrijk- of coulisselandschap. Uitgangspunt is dat de kern van het gebied een functionele en effectieve energieproductiefunctie krijgt met respect voor het behoud van gezond bodemleven. Indien op de bepaalde locaties alleen zou worden ingezet op windturbines, dan is ook daar met nieuwe natuur een goede koppeling te maken in de vorm van een windbossen. Alleen al Staatsbosbeheer heeft zich ten doel gesteld om tot 2030 tenminste 5.000 ha bos aan te leggen.[2]

De koppelkans is ook op kleinere schaal toepasbaar voor de inpassing van een zonneveld of enkele windturbines. Al zal de investeringsruimte hiervoor, gezien de omvang veel beperkter zijn. Het is uitdrukkelijk niet bedoeld als het bekende 'schaamgroen', zoals vaak rond nieuwe

[1] Bron: Transities, ruimteclaims en landschap, PBL, 15 februari 2019
[2] Bron: Veerkracht en verbinding, Ondernemingsplan Staatsbosbeheer 2020-2025

gebouwde ontwikkelingen in het buitengebied wordt aangelegd onder de noemer ‘landschappelijke inpassing’. In deze bouwsteen ligt de focus op de grootschalige clusters, oftewel de energielandschappen.

Werkwijze

De initiële locatiekeuze voor één of meerdere nieuwe energielandschappen zal worden gebaseerd op een analyse van de locatie specifieke identiteit van de omgeving in een regionale context. Belangrijke aspecten hierbij zijn de ondergrond, reliëf, waterhuishouding, schaalgrootte, inrichting, gebruik, cultuurhistorie en natuur. De beleving en waardering van deze aspecten duiden de landschappelijke kwaliteit.

Zowel voor wind als zonne-energie vallen grote delen van het grondgebied als ongeschikte ruimte af. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met conflicten met andere ruimtelijke opgaven, te behouden landschappelijke waarden of beperkingen vanuit wet- en regelgeving. Op basis van deze analyse zijn binnen de regio Noord- en Midden-Limburg enkele landschapstypen als meest geschikt beoordeeld voor nieuwe energielandschappen, omdat de grootschalige opzet het beste te verenigen is met de karakteristiek van dit type landschap. De droge- en natte heideontginningen, (een deel van de) veenontginningen en plateauontginningen voldoen het meest aan de vereiste kwaliteitskenmerken om een energielandschap goed in te passen. Dit kan nog aangevuld worden met gebieden die oorspronkelijk tot een ander landschapstype behoren. Echter door de ruimtelijke ontwikkelingen in de laatste decennia niet meer als zodanig herkenbaar zijn en niet meer de oorspronkelijke waarde vertegenwoordigen.

In en om deze landschapstypen zijn diverse grote en kleine natuurgebieden gelegen, bestaande gebieden en voorziene uitbreidingen. Zie bijgevoegde provinciale Ambitiekaart Natuur 2020 met in donkergroen de bestaande natuurgebieden. Om natuurontwikkeling als koppelkans in te zetten dienen als vertrekpunt de volgende twee nadere analyse te worden gemaakt.

Het identificeren van de gewenste en/of noodzakelijke ecologische verbindingen te op basis van specifieke kennis van flora en fauna in de betreffende gebieden en de bijbehorende doelstellingen op het gebied van natuurbeheer.

Het identificeren van de kansen en bedreigingen voor natuurontwikkeling op de betreffende gronden. Voor welk type natuur is de bodem en waterhuishouding geschikt en draagt dit bij aan de doelstellingen op het gebied van natuurbeheer.

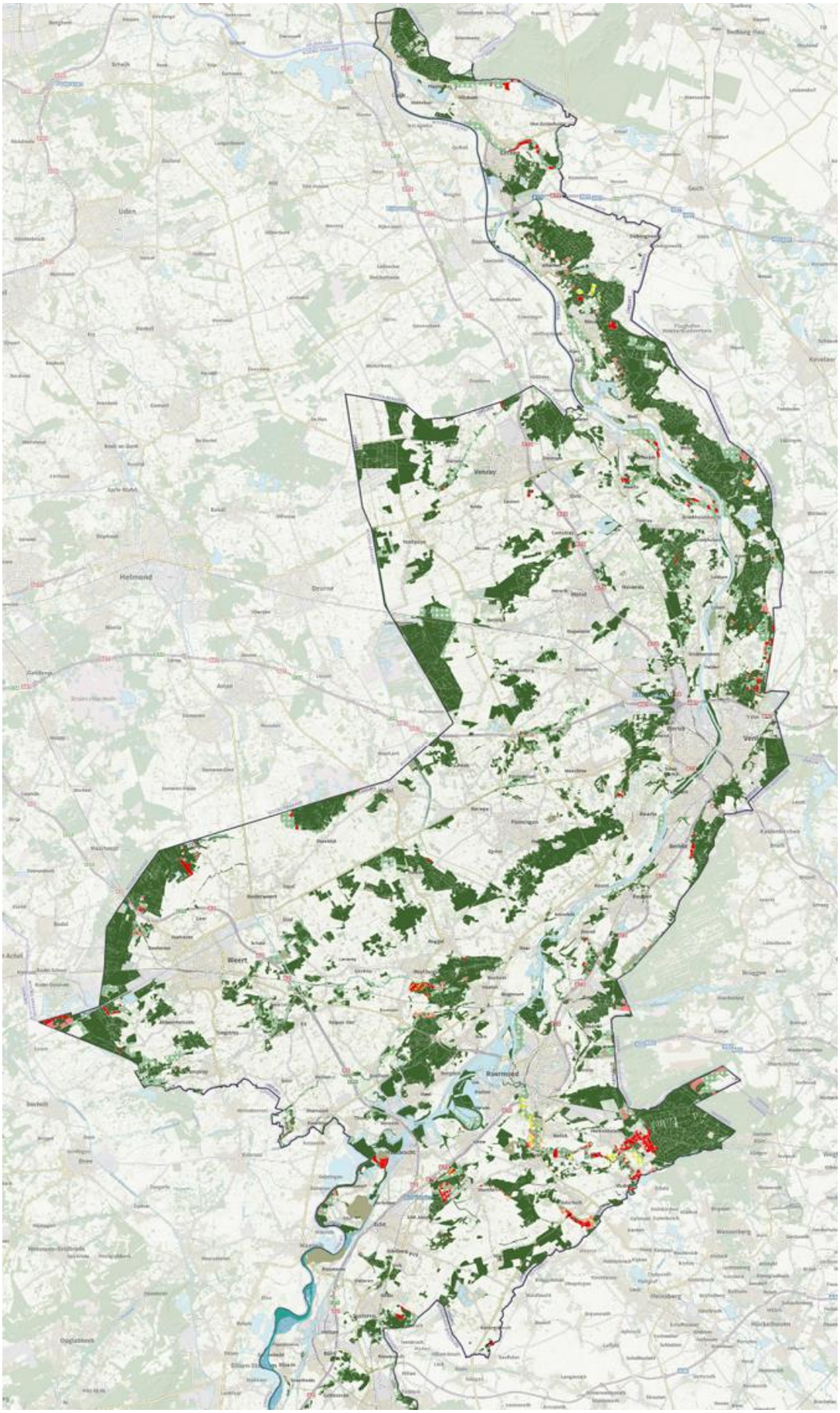
In deze stap ligt een directe verband met de Werkgroep Landschap. De nadere afbakening van in potentie geschikte gebieden binnen de benoemde landschapstypen en eventuele aanvullingen richt de nadere analyse voor het identificeren van de koppelkans natuurontwikkeling.

Open eindjes

Het koppelen van een andere opgave of kans kent natuurlijk ook valkuilen en leidt tot aanvullende vragen. Het identificeren van deze open eindjes aan de voorzijde van het proces kan stagnatie in een latere fase voorkomen en geeft tijd en ruimte om deze waar mogelijk te neutraliseren.

Niet limitatief en in willekeurige volgorde betreffen het de volgende open eindjes:

- Een landschappelijke inpassing middels nieuwe natuur leidt mogelijk tot extra ruimtebeslag in vergelijk met traditionele landschappelijke inpassing met ‘schaamgroen’.

Helmond
Weert
Roermond

- De ontwikkeling van nieuwe natuur op de grens tussen het energielandschap en agrarische gronden leidt tot beperkingen voor de agrarische productiefunctie.
- Het exacte effect van een intensief energielandschap op de bodem en waterhuishouding is nog relatief onbekend, zo ook de mogelijke effecten op het aangrenzend gebied en gebruik als nieuwe natuur.
- Het omzomen van het energielandschap met nieuwe natuur leidt mogelijk tot beperkingen om de gronden in het energielandschap multifunctioneel te gebruiken. Tegelijkertijd biedt het ook kansen voor meer extensieve vormen van agrarisch gebruik.

Bij de uitwerking van een integraal concept voor een energielandschap dienen tenminste de bovenstaande open eindjes nader onderzocht te worden en slimme combinatie te worden verkend. Het extra ruimtebeslag kan bijvoorbeeld worden verevend door op een andere locatie een minder waardevolle nieuwe natuurontwikkeling te schrappen, zodat per saldo geen extra ruimte nodig is.

Koppelkans[2]

De ontwikkeling van nieuwe natuur biedt vanzelfsprekend weer nieuwe koppelkansen, die tegelijkertijd tot extra (financieel) draagvlak kunnen leiden en/of andere maatschappelijke opgaven kunnen dienen. Het een en ander natuurlijk passend bij de primaire doelen en waarden vanuit ecologisch perspectief.

In de nieuwe natuur kunnen diverse vormen van passieve recreatie een plek krijgen. Onder andere door de aanleg van wandel-, fiets- en paardenroutes, maar ook meer moderne vormen van sport en buitenactiviteit. Natuur- en (nieuwe) landschapsbeleving staat centraal en kan gecombineerd worden met bijpassende horeca.

Een natuurrijke omgeving heeft logischerwijs ook potentie voor verblijfsrecreatie. Gezien de natuurdoelstellingen in het gebied staan kleinschaligheid, rust en natuurbeleving centraal. Een aanbod dat goed aansluit bij de ontwikkeling in de sector, waarin korte vakanties, dichtbij bij huis en weg van de hectiek van alle dag steeds meer aan populariteit winnen.

De realisatie van nieuwe natuur biedt ook kansen om natuurlijke retentiebekkens voor regenwater te creëren voor droge periodes. De klimaatverandering leidt tot langere en intensievere droge periodes. Zowel voor de agrariërs als de natuur is het vasthouden van regenwater in de toekomst van toenemend belang.

Een nieuw landschap biedt vele mogelijkheden. Niet alleen voor het primaire doel van energieproductie maar ook andere gebruiksvormen en beleving. Bovenstaand perspectief is een eerste globale verkenning en zal in de verdere uitwerking nader vorm moeten krijgen en worden aangevuld.

Samenwerken

Een nieuw landschap creëren doet niemand alleen. Het vraagt om een brede samenwerking met het vizier op de lange termijn. Ieders belang groot of klein dient een plek te krijgen en niet alleen het doel van duurzame energie en natuurontwikkeling. Dit betekent niet dat alle belangen en wensen inpasbaar zijn, maar wel dat ze allemaal op tafel komen. Gezamenlijk en in een open proces worden de belangen geanalyseerd en gewogen, en waar mogelijk ingepast. Zo

niet, dan moet er wel alternatieven in beeld komen. De stip op de horizon is duidelijk en onvermijdbaar, de koers er naar toe staat nog open en kan samen worden bepaald.

In de planvorming dienen tenminste de volgende belanghebbenden te worden betrokken: bewoners, grondeigenaren, agrariërs, natuurorganisaties -waaronder Staatsbosbeheer, Limburgs Landschap en Natuurmonumenten-, de recreatieve sector, Enexis, het Waterschap Limburg en de lokale overheid.

STOPPENDE AGRARIËRS

Het Nederlandse landschap verandert continu en zal ook de komende decennia verder veranderen. Zo vragen niet alleen de noodzakelijke energietransitie en klimaatadaptatie ruimte, maar ook de voortgaande verstedelijking en de beoogde natuurontwikkeling. Daarnaast staat de landbouw, de traditionele drager van het Nederlandse landschap, voor een omvangrijke transitie: naar een duurzame, circulaire en 'natuurinclusieve' bedrijfsvoering en daarmee naar een aangepast ruimtegebruik. Er is sprake van een combinatie van grote transitieopgaven.

Koppelkans

In twee van de drie scenario's voor grootschalige opwek van duurzame energie in de concept-RES is het uitgangspunt om één of meerdere clusters ter creëren van 100-250 ha. Een omvang die met recht getypeerd kan worden als een nieuw energielandschap en tegelijkertijd slechts 0,11 - 0,27% van de agrarische grond in Noord- en Midden-Limburg[1]. In het gebied is vooralsnog een combinatie van zonnevelden en windturbines voorzien, maar wordt ook rekening gehouden met een scenario zonder windturbines. De mogelijkheden voor windenergie zijn in Noord- en Midden-Limburg zeer beperkt door diverse wettelijke restricties en de wens om het aantrekkelijke beeld van het landschap over grotere afstanden zo min mogelijk te verstoren.

In het advies Verbindend Landschap beveelt de Raad voor leefomgeving en infrastructuur (Rli 2016) aan om het landschap centraal te stellen bij de ruimtelijke vormgeving van duurzaamheidstransities en die transities te benutten om waardevol landschap en daarmee meer omgevingskwaliteit te creëren. Ook de ECN en WUR stellen in een verkenning in 2017 dat het voor een succesvolle energietransitie nodig is om nu al na te denken over de vormgeving van nieuwe energielandschappen naast en in het bestaande landschap.[2] De transities zullen een grote impact hebben op de bestaande gebruikers van het landelijke gebied. In het bijzonder voor de agrariërs in de akkerbouw en melkveeteelt, maar hier zit ook een kans en perspectief..

Het opwekken van duurzame energie via zonnepanelen in het landelijk gebied zal anders dan in het stedelijk gebied grotendeels in de plaats moeten komen van het huidige gebruik. Om de impact op gezonde agrarische bedrijven te minimaliseren moeten we maximaal inzetten op de landbouwgronden van stoppende agrariërs. Uit onderzoek van het CBS in 2016 blijkt immers dat nog geen 30% van de akkerbouwers van 55+ in Limburg een opvolger heeft en ook ruim éénderde van de melkveehouders geen opvolger heeft[3].

De landbouwgronden van stoppende agrariërs worden nu veelal ingezet ten behoeve van een 'duurzaam ontwikkelperspectief' voor bestaande agrarische bedrijven middels schaalvergroting. In Nederland zijn we steeds beter in staat gebleken en zelfs wereldwijd koploper geworden om zelfs onder (de meest) ongunstige omstandigheden toch de agrarische productie te verhogen en de teelten te optimaliseren. Dit kost veel energie, bewerkingen en hulpmiddelen van de bodem -zoals water, meststoffen en diesel- met diverse neveneffecten op andere gebruik, flora en fauna. Echter met de sterk oplopende kort- en langtermijn schuldenlast van agrarische bedrijven en de sterk stijgende grondprijs[4] is dat geen houdbaar bedrijfsmodel naar

[1] Bron: CBS 2019
[2] Bron: Transities, ruimteclaims en landschap, PBL, 15 februari 2019
[3] Bron: Op meeste boerderijen geen bedrijfsopvolger, CBS, 21 november 2016
[4] Bron: Wageningen Economic Research Agrimatie uit 'Naar een wenkend perspectief in de landbouw', PBL, 2018

de toekomst. Het ‘oogsten van energie’ is daarmee een welkome aanvulling als ontwikkelperspectief (en aanvullend verdienmode)l voor stoppende agrariërs. Ook kan met deze opbrengsten de vrijkomende agrarische bebouwing verder worden gesaneerd zonder publieke middelen. Waarmee tevens de voedingsbodem voor ondermijnende drugscriminaliteit in leegstaande schuren en loodsen wordt gereduceerd.

Werkwijze
De locatie van een stoppende agrariër heeft geen geografisch determinatie en kan dus overal in Noord- en Midden-Limburg aan de orde zijn. Het is niet vanzelfsprekend -ondanks het grote aantal stoppers- dat omvangrijke en aaneensluitende gebieden ontstaan, zoals beoogd in twee van de drie scenario’s in de concept-RES. Het ontwikkelen van zonnevelden op deze landbouwgronden zal dan snel leiden tot een willekeurige spreiding van zonnevelden -en eventueel windmolens- in het landschap. De ontwikkeling zal een grote impact hebben op het aanzien en de beleving van het landschap en een ongunstige uitwerking op het maatschappelijk draagvlak voor duurzame opwek. Een zeer grote spreiding is daarnaast op infrastructureel vlak inefficiënt en kostenverhogend.

Een oplossingsrichting ligt niet zozeer in een innovatieve aanpak, maar de doorontwikkeling van eerdere regionale en provinciale regelingen. Naar voorbeeld van de Glasbankregeling voor de geclusterde ontwikkeling van glastuinbouw kan het instellen van een Zonneveldenregeling de clustering van landbouwgronden van stoppende agrariërs bewerkstelligen. De landbouwgronden van stoppende agrariërs worden aangeboden als ruilgrond voor voortgaande agrariers met landbouwgrond in een beoogd energielandschap. De stoppende agrariër kan dan deelnemen aan een collectief in het energielandschap ter grootte van de hem/haar ingebrachte gronden en een voortgaande agrariër neemt de gronden van de stoppende agrariër over. Hier kan voor de voortgaande agrariër een belangrijke meerwaarde inzitten als de gronden van de stoppende agrariër een hogere landbouwkundige waarde vertegenwoordigen. Hetgeen met name van toepassing zal zijn als de nieuwe energielandschappen kunnen worden gerealiseerd op de sterk verdroogde en voedselarme delen van de zandgronden, zie de betreffende koppelkansen en landschapsanalyse.

De beperking van deze werkwijze is natuurlijk de fysieke afstand. De ruilgrond moet binnen een acceptabele afstand liggen van het voortgaande agrarisch bedrijf. Voor iedere agrariër zal deze afweging anders kunnen uitpakken, maar het betekent wel dat de Zonneveldregeling met name in de directe nabijheid van de energielandschappen kansrijk is. En voor de kleinschaligere zonnevelden op lokaal of intergemeentelijk niveau.

Om stoppende agrariërs als koppelkans in te zetten dienen als vertrekpunt de volgende twee nadere analyse te worden gemaakt.

Het onderzoeken op welke wijze de Zonneveldregeling nader vorm kan krijgen in procedurele, organisatorische, juridisch en financiële zin. Waarbij een regeling op regionaal niveau voor een grootschalig energielandschap het vertrekpunt vormt, maar rekening houdend met mogelijkheden voor afschalen naar het lokale niveau.

Een eerste analyse van gebieden met (in potentie) een groot aandeel stoppende agrariërs. Deels bekend op basis van aanmeldingen voor bestaande regelingen en lokale kennis van individuele gemeenten. De potentie kan worden bepaald door het combineren van demografische met bedrijfseconomische data om een beeld te krijgen van de geografische positionering van agrariërs met een bedrijfshoofd van 55+ zonder kinderen.

In deze stap ligt een directe verband met de Werkgroep Landschap. De nadere afbakening van in potentie geschikte gebieden binnen de benoemde landschapstypen en eventuele aanvullingen bepaalt de kansrijkheid van de koppelkans stoppende agrariërs gezien de fysieke afstand als inperkende factor.

Open eindjes
Het koppelen van een andere opgave of kans kent natuurlijk ook valkuilen en leidt tot aanvullende vragen. Het identificeren van deze open eindjes aan de voorzijde van het proces kan stagnatie in een latere fase voorkomen en geeft tijd en ruimte om deze waar mogelijk te neutraliseren.

Niet limitatief en in willekeurige volgorde betreffen het de volgende open eindjes:

- Een Zonneveldregeling komt niet vanzelf tot stand. Wie is bereidt om welke rol te spelen en het initiatief van een startkapitaal en bedrijfsvoeringsmodellen te voorzien.
- Eventuele notariële, juridische en financiële belemmeringen en wellicht ook kansen van een Zonneveldenregeling in de uitvoering. De ontwikkeling van nieuwe natuur op de grens tussen het energielandschap en agrarische gronden leidt tot beperkingen voor de agrarische productiefunctie.
- De uitwisselbaarheid van landbouwgronden zal niet altijd en voor iedere bedrijfsvoering haalbaar zijn. Een nadere analyse van kansen en valkuilen met de agrariërs is noodzakelijk en voorwaardelijk.

Bij de uitwerking van een integraal concept voor een energielandschap dienen tenminste de bovenstaande open eindjes nader onderzocht te worden en slimme combinatie te worden verkend.

Samenwerken
Een nieuw landschap creëren doet niemand alleen. Het vraagt om een brede samenwerking met het vizier op de lange termijn. Ieders belang groot of klein dient een plek te krijgen en niet alleen het doel van duurzame energie en de stoppende agrariër. Dit betekent niet dat alle belangen en wensen inpasbaar zijn, maar wel dat ze allemaal op tafel komen. Gezamenlijk en in een open proces worden de belangen geanalyseerd en gewogen, en waar mogelijk ingepast. Zo niet, dan moeten er wel alternatieven in beeld komen. De stip op de horizon is duidelijk en onvermijdbaar, de koers er naar toe staat nog open en kan samen worden bepaald.

In de planvorming dienen tenminste de volgende belanghebbenden te worden betrokken: bewoners, grondeigenaren, agrariërs, agrarische belangenorganisaties en de provinciale en lokale overheid.

Zon op water

Om te komen tot een definitieve RES voor Noord- en Midden Limburg analyseert de werkgroep ‘grootschalige opwekking’ de mogelijkheden om 1,2 TWh grootschalige elektriciteitopwekking te realiseren. Bij het uitwerken van deze ambitie is de ruimtelijke kwaliteit een belangrijk onderdeel, waarbij het landschap, koppelkansen en innovaties een belangrijke plek hebben binnen potentiegebieden.

Het onderdeel koppelkansen kan een grote bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit, omdat meerdere ruimtelijke opgaves zo optimaal mogelijk worden geïntegreerd en zo de ruimteclaim beperkt kan blijven.

In het kader van de Concept RES is een brainstormsessie reeds uitgevoerd waarbij verschillende koppelkansen zijn benoemd en zijn verdeeld in verschillende tijdsvakken. Verschillende van deze koppelkansen moeten nog nader uitgewerkt worden. In deze projectopdracht wordt de koppelkans ‘Zon-PV op water’ nader beschouwd. Hierbij wordt gekeken naar de mogelijkheden en de haalbaarheid van zon op water. Diverse initiatieven spelen al regiobreed.

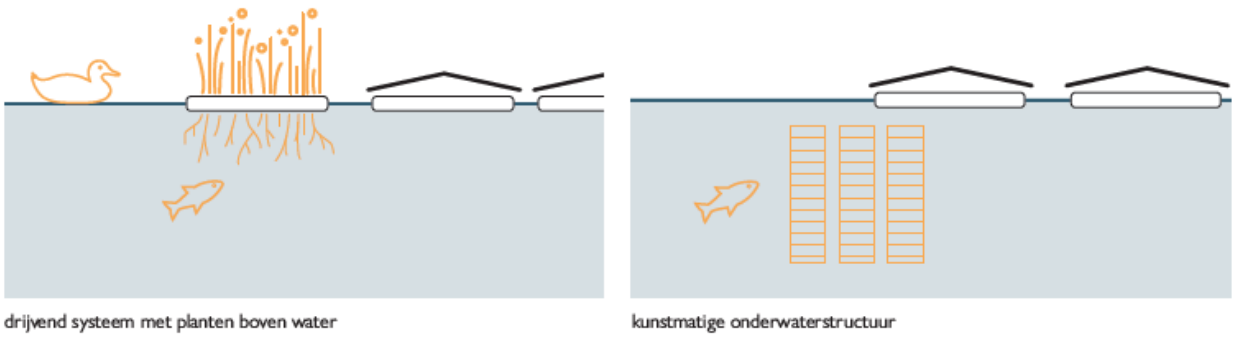
Aan de hand van ruimtelijke criteria wordt in deze bouwsteen inzicht verkregen in hoeverre het wenselijkheid en mogelijk is om zon-pv opweklocaties te realiseren op water en welke koppelkansen hieraan verbonden kunnen worden.

<u>Koppelkansen Zon op water</u>

De ruimte in Nederland is schaars, maar kent daarentegen veel ruimteclaims. Ook duurzame opwek in de vorm van zonnepanelen is een van deze ruimteclaims. Bij zonneprojecten kan onderscheid gemaakt worden tussen zon op land en zon op water. Zon op land is de meest voorkomende en bekende vorm. Zon op water is minder bekend. Vanuit de ruimtevraag dient derhalve ook gekeken te worden naar zon op (oppervlakte)water.

Bij zon op water kan naast duurzame opwek invulling worden gegeven aan meerdere kansen. Er kan bijvoorbeeld een koppeling gemaakt worden met waterbeheerdoelen of de ecologische kwaliteit van water. Zon op water kan dus invulling geven aan meerdere opgaven dan slechts duurzame opwek. Vanuit dit perspectief kan zon op water gekwalificeerd worden als koppelkans.

Om inzicht te krijgen of zon op water mogelijk is, zal in eerste instantie onderzocht moeten worden welke wateren geschikt zijn voor het plaatsen van drijvende zonnepanelen. Vervolgens zal aan de hand van ruimtelijke criteria de wenselijkheid van een bepaald water beoordeeld moeten worden. Bij ruimtelijke criteria kan gedacht worden aan: grootte van het water, kwaliteit van het water, functies of doelen van het water, landschap en stakeholders.

Figuur 1: kansen voor ecologie

Werkwijze

Onderstaand worden de hierboven beschreven criteria op hoofdlijnen beschreven. Het doorlopen van deze stappen dient als handvat of processchema om de wenselijkheid en mogelijkheid te onderzoeken van een project. Iedere stap behoeft in het verdere traject nog een nadere inventarisatie en onderbouwing.

1. Type water

Naast gebieden waar al water aanwezig is zoals bijvoorbeeld plassen of vennen, dient ook rekening gehouden te worden met potentieel te ontwikkelen wateren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan grindgaten als gevolg van ontgrondingen. Een watergebied met veel stroming lijkt in eerste opzicht minder geschikt dan een watergebied met weinig tot geen stroming. Bij een nader onderzoek van zon op water wordt daarom onderscheid gemaakt in verschillende type wateren in Noord- en Midden-Limburg:

1. Water zonder of beperkte stroming.
    a. Plassen en meren
    b. Vennen
    c. Wadi's
    d. Beken (langzaam stromend)

2. Mogelijk te ontwikkelen wateren zonder of beperkte stroming
    a. Grindgaten
    b. Retentiebekken

3. Water met stroming.
    a. Rivieren
    b. Kanalen
    c. Beken (snel stromend)

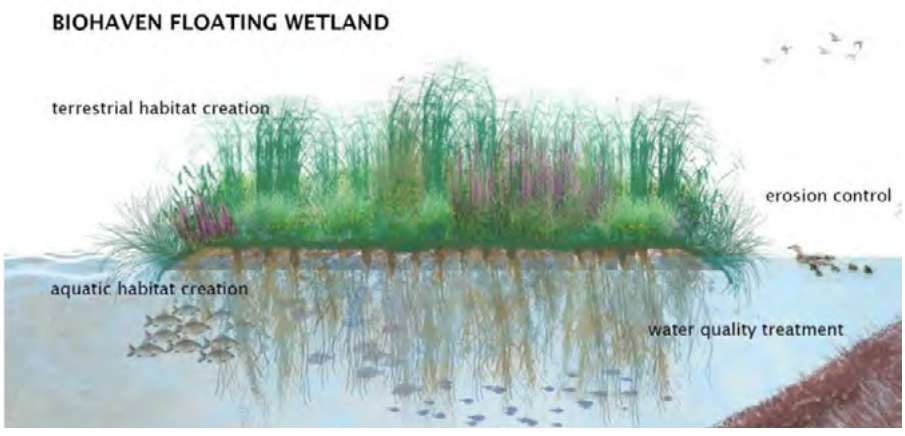
In de Concept-RES is een fasering aangebracht voor wat betreft de koppelkansen tot 2025, 2025 tot 2030 en 2030 tot 2050. Voor de verdere uitwerking van dit projectvoorstel zal in eerste instantie de focus moeten liggen op wateren zonder stroming. Hiervan wordt aangenomen dat realisatie eenvoudiger is en daarom minder tijd vraagt om te onderzoeken en te ontwikkelen. Zon-pv op stromend water is nu niet mogelijk of zeer complex. Als technieken zich ontwikkelen en bijvoorbeeld scheepvaart niet wordt gehinderd, kunnen deze wateren als potentiegebied worden gezien.

2. Grootte water

In het kader van de RES is een significante omvang van water van belang om een rendabel zonneveld te creëren. Voor zon op land is een ondergrens van 7 hectare gesteld. Een inventarisatie dient uitgevoerd te worden welke wateren hiervoor geschikt zijn.

3. Kwaliteit van het water

Met de realisatie van een zonneweide op water kan een bijdrage geleverd worden aan de kwaliteit van het water. Hierbij moet gedacht worden aan het verrijken van de biodiversiteit die vervolgens de kwaliteit van het water kan verbeteren. Een uitgangspunt voor onderzoek is daarom om vooraf vast te stellen wat de kwaliteit van het water is. Vervolgens kan worden bepaald in hoeverre het verbeteren van de biodiversiteit als koppelkans kan worden gezien bij realisatie van een zonneweide.

4. *Functies en doelen van watergebied*

Bij het bepalen of een zonneweide gekoppeld kan worden aan water is het van belang om te bepalen welke functies en doelen nog meer voor een water gelden. Een zonneweide kan bijdragen of conflicteren met deze doelen. Recreatiedoelen en een zonneweide zijn in eerste opzicht bijvoorbeeld moeilijk te verenigen. Natuurwaarden en een zonneweide kunnen elkaar bijvoorbeeld versterken, zoals beschreven onder 3 (hierbij kan ook een koppeling gemaakt worden met de bouwsteen nieuwe natuur). Of functies en doelen verenigbaar zijn met een zonneweide, zal per water onderzocht moeten worden.

5. *Landschap- en natuurwaarden*

De waarde van het landschap en natuur dient in het kader van de RES als uitgangspunt. Ieder landschapstype heeft haar eigen kwaliteiten en mogelijkheden. Bepaalde landschapstypen zijn meer geschikt voor zonneweides dan andere. Dit geldt ook voor de wateren die binnen deze landschapstypen liggen. Voor wat betreft dit onderdeel kan aangesloten worden bij de landschapsanalyse die reeds in uitvoering is. Uit deze analyse komt naar voren welk type landschap meer geschikt is en welk minder.

6. Stakeholders

Bij het bepalen van de wenselijkheid of een water geschikt is, zijn de belangen van aanwezige stakeholders in een gebied relevant. Op het moment dat de belangen inzichtelijk zijn, kan een project wellicht bijdragen aan betreffende belangen. Dit versterkt ook het draagvlak van een project in een gebied.

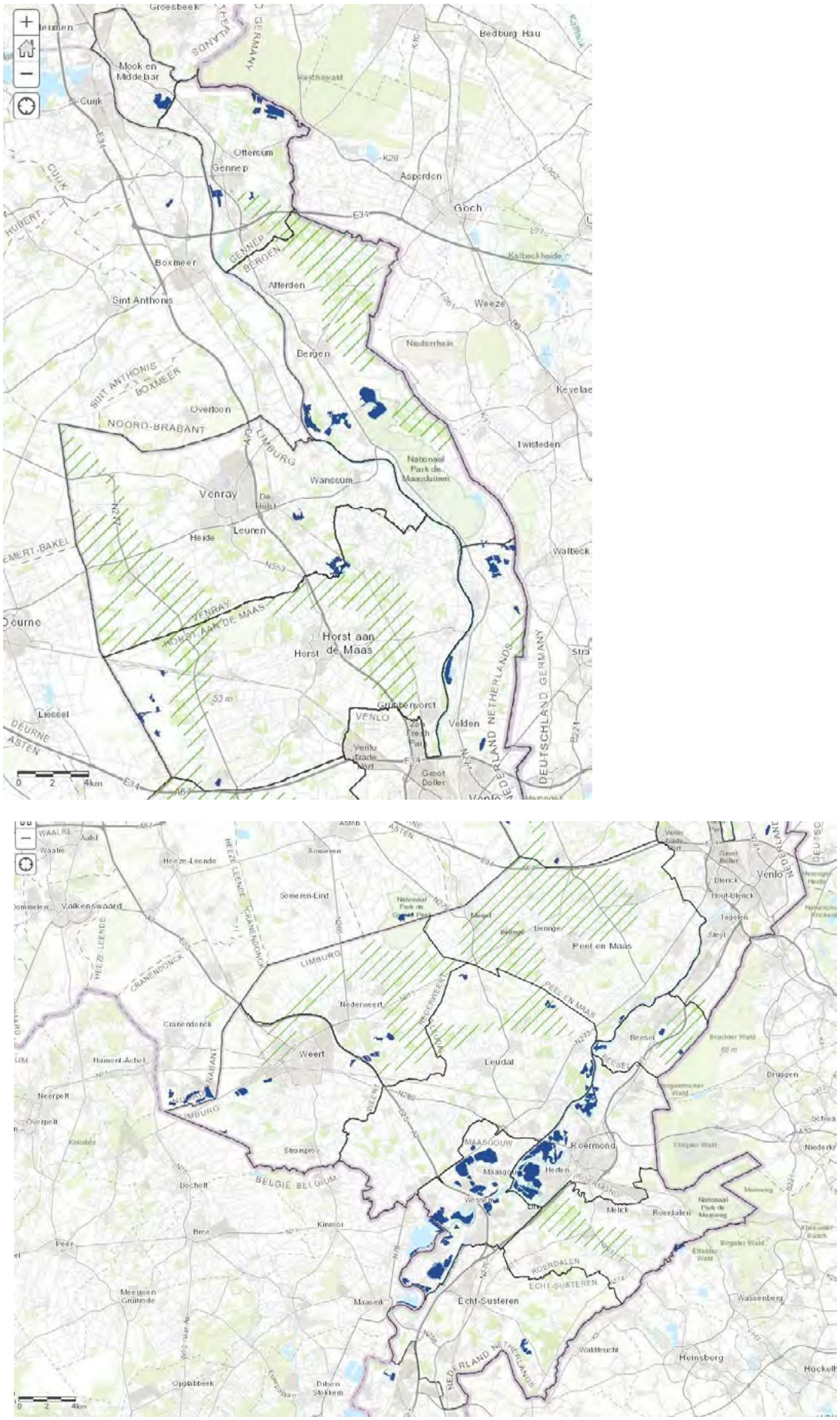
<u>Geschikt water</u>

Het beoordelen of een water geschikt is voor zon op water kan door het beoordelen van bovenstaande criteria. Per stap dient onderbouwd te worden in hoeverre een project of water geschikt is voor zon op water. Bij de locatiekeuze dient ook te worden bezien of het water in een aangewezen zoekgebied ligt. In eerste instantie dient namelijk gekeken te worden naar de wateren binnen de zoekgebieden voor grootschalige opwek. In onderstaande tabel is per beoordelingscriterium aangegeven wat een water geschikt of minder geschikt maakt voor zon op water. Vooralsnog is deze beoordelingstabel met drempelwaarden grofmazig en overwegend kwalitatief van opzet. Met behulp van nadere analyses kan ieder criterium meer in detail en kwantitatief worden uitgewerkt.

Beoordelingscriteria	Minder geschikt water	Zeer geschikt water
Type water	Water met stroming	Water zonder stroming
Grootte water	≤ 7 ha.	≥ 7 ha.
Kwaliteit water	Rijke biodiversiteit	Arme biodiversiteit
Functies en doelen	Geen aansluiting bij aanwezige doelen en functies	Goede aansluiting bij aanwezige doelen en functies
Landschap en natuur	Water ligt binnen ongeschikt landschapstype	Water ligt binnen geschikt landschapstype
Stakholders	Conflicterende belangen aanwezig	Verenigbare belangen aanwezig

Risico's

Zon op water is nog niet volledig uitontwikkeld. Meer onderzoek dient bijvoorbeeld uitgevoerd te worden naar de gevolgen van uitloging van zonnepanelen op water. Onderzoekstrajecten kunnen bijvoorbeeld gekoppeld worden aan projecten. Hoe dit in de praktijk vormgegeven moet worden, behoeft nog uitwerking.

Figuur 2: Aanwezige wateren in Noord- en Midden Limburg van 7 hectare of groter.

SNEL TE REALISEREN KOPPELKANSEN

Voor het opstellen van de Concept RES is een brainstormsessie uitgevoerd waarbij verschillende koppelkansen zijn benoemd. Deze koppelkansen zijn verdeeld in drie tijdsvakken. Deze tijdsvakken zijn tot 2025, van 2025 tot 2030 en een doorkijk na 2030. Binnen de bouwsteen koppelkansen en innovatie zijn enkele koppelkansen nader uitgewerkt welke snel en eenvoudig zijn te realiseren. Ze worden ook het wel aangeduid als het 'laaghangend fruit'. De focus voor dit laaghangend fruit ligt vooral op tot het jaar 2025. Nog niet benutte daken van bedrijven benutten voor zonne-energie, grondstukken en andere mogelijke onbenutte (rest)stroken inzetten voor zonne-energie zijn enkele voorbeelden van snel te realiseren koppelkansen.

Koppelkansen kunnen een grote bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit, omdat meerdere ruimtelijke opgaves zo optimaal mogelijk worden geïntegreerd. Daarnaast kan ruimteclaim mogelijk ook daardoor beperkter blijven.

Nader uitgewerkte koppelkansen welke snel opgepakt kunnen worden:

- Brief sturen naar eigenaren van panden die een bepaalde leeftijd en oppervlakte hebben om zo de nog niet benutte daken de activeren (koppelkans 1).
- Asbest vervangen door zon-PV, verwachting is wel dat er al veel ingevuld is (koppelkans 2).
- Combinatie van zon-PV met landbouw (koppelkans 3).
- Inzetten van oude stortplaatsen voor zon op land en/of energielandschap (koppelkans 4).

Koppelkans 1 : zon op bestaande bedrijfsdaken

De afwegingsprincipes van de NOVI leiden tot een voorkeur voor zonnepanelen op daken en gevels van gebouwen. Het inpassen op daken en gevels draagt niet alleen bij aan het combineren van functies. Omdat hier al sprake is van bebouwing zal het introduceren van zonnepanelen op deze plekken doorgaans minder invloed hebben op de kenmerken of identiteit van een gebied. De Provincie Limburg heeft op 22 oktober 2019 de provinciale zonneladder vastgesteld. Met de Limburgse zonneladder is de lijn in het ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) uitgewerkt en overgenomen.

Daken van bedrijfsgebouwen zijn dus uitermate geschikt om zonnepanelen op te leggen. Toch liggen deze daken nog niet vol. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat potentieel geschikte daken van bedrijfsgebouwen toch benut worden? Ondernemers, eigenaren van bedrijfsgebouwen met potentieel geschikt dakoppervlak voor toepassing van zonne-energie, kunnen met een brief geïnformeerd worden over de mogelijkheden voor zonne-energie en de voordelen die dat biedt. Een dergelijke brief zal enkele ondernemers mogelijk over de streep trekken. De verwachting is echter dat alleen een brief niet genoeg is.

Als we als RESNML willen bereiken dat er meer zonnepanelen op bedrijfsgebouwen komen te liggen dan zullen we het initiatief moeten nemen om ondernemers met potentieel geschikt dakoppervlak, ondernemers die willen verduurzamen, bedrijven, investeerders en banken bij elkaar te brengen. Voordelen van een dergelijke aanpak kunnen onder meer zijn gezamenlijke inkoop en aantrekkelijkere financiering. Door als RESNML gemeenten hierin het initiatief te nemen worden ondernemers ontzorgd en worden ondernemers meer gestimuleerd om gezamenlijk te investeren in duurzame energie.

Hoe kunnen we dit doen? Een aantal gemeenten in Limburg hebben een dergelijk project al uitgevoerd. Eén van de voorbeelden is het initiatief in de gemeente Bergen met het project 'Zon op bedrijfsdaken'[1].

Ondernemers binnen de gemeente Bergen werden in persoonlijke gesprekken en ontbijtsessies enthousiast gemaakt om zonne-energie op te wekken, daardoor te besparen op hun energierekening én te profiteren van een duurzaam bedrijfspand met zonnepanelen. Verschillende bedrijfsdaken werden hiervoor gebundeld tot een grootschalig gezamenlijk project; hierdoor gingen inkoopkosten omlaag, kwam het project in aanmerking voor goedkope projectfinanciering en werden ondernemers volledig ontzorgd. Ondernemers kregen binnen dit project de mogelijkheid zelf te investeren in zonne-energie of er werden externe investeerders aangetrokken.

Aandachtspunten:

- Een vergelijkbare aanpak als Bergen vraagt van gemeenten die de regie nemen een financiële investering om het project uit te kunnen voeren.
- Niet alle daken zijn geschikt om zonnepanelen te kunnen dragen.

Koppelkans 2 : asbestdaken

Asbest eraf en zonnepanelen erop. In het verleden kende de Provincie Limburg voor de agrarische sector een subsidieregeling asbest eraf en zonnepanelen erop. Vanuit de agrarische sector is hier veel gebruik van gemaakt. Deze subsidieregeling is beëindigd. We zien binnen de agrarische sector wel al veel zonnepanelen op daken van bedrijfsgebouwen liggen. Of er binnen deze sector nog veel winst is te behalen is de vraag? Voorgesteld wordt om deze sector mee te nemen met de nog niet benutte daken bedrijven benutten voor zonne-energie, zie koppelkans 1.

[1] Bron: projectplan Gemeente Bergen en folder 'Zon op bedrijfsdaken'.

Koppelkans 3 : structurele leegstand agrarische bebouwing

In het buitengebied staat veel agrarische bebouwing leeg en/of komt vrij doordat agrariërs/ ondernemers om moverende redenen (deels) stoppen met hun bedrijf. Vaak zoeken zij dan andere verdienmodellen zoals aanleg van zonneweides. De vrijkomende bedrijfsgebouwen hebben dan veelal geen functie meer en raken in verval. Dit is een grote omvang die tot verloedering, leegstand en ondermijning kan leiden. Toestaan van nieuwe bouw terwijl er veel leegstaat is geen zuinig ruimtegebruik en in een dichtbevolkt land als Nederland onwenselijk. Om ontwikkelingen niet op slot te zetten kan gekozen worden voor een sloopvoorwaarde. Sloopbeleid is voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in een aantal RES gemeenten momenteel in voorbereiding. Dat wil zeggen dat het de bedoeling is om voor alle ontwikkelingen in het buitengebied een sloopbijdrage te vragen. Er ligt hierbij ook een koppelkans met zonneweides. Dit door de aanleg van zonneweides alleen dan toen te staan als deze gecompenseerd wordt door sloop van bebouwing in het buitengebied. Deze sloopbijdrage geldt dan voor iedere ontwikkeling in het buitengebied. De sloopbijdrage dient aan de daarvoor geldende voorwaarden te voldoen. Zo mag de gesloopte bebouwing niet herbouwbaar zijn. Minimaal een derde van de te bouwen paneeloppervlakte in het buitengebied wordt gesloopt in het buitengebied. De hoogte van deze bijdrage moet uiteraard financieel en ruimtelijk onderbouwd zijn. Naast de financiële draagkracht van de sloopopgave is ook nodig dat er voldoende sloopmeters beschikbaar zijn[2].

Sloop is een van de oplossingen voor leegstand. Sloop draagt door een sloopopgave bij aan nieuwe economische dragers in het buitengebied. Maar ook bestaande leegstaande gebouwen kunnen vaak dienst doen als huisvesting voor nieuwe economische dragers. Het is dan ook niet wenselijk om sloopopgaves vast te stellen die alle leegstand doen verdwijnen. Daarnaast is het ook niet zo dat zonneparken alle sloop in de gemeente op zich zouden moeten nemen. Het is eerlijker om dit te verdelen over alle ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. De hoogte van de sloopopgave wordt naar rato verdeeld naar wat eenieder kan dragen.

Deze koppelkans moet in samenhang met de koppelkans ‘Stoppende agrariërs’ nader worden vormgegeven.

Koppelkans 4 : inzetten oude stortplaatsen

Oude vuilstortplaatsen bedekken met zonnepanelen is een prima dubbelfunctie. Vuilstortplaatsen, vaak ook wel gezien als vervuild terrein, krijgen door het bedekken met zonnepanelen een nieuwe duurzame bestemming. Zo wek je duurzaam groene energie op met een afgeschreven locatie. En geef je de vuilstort een belangrijke functie in overgang naar duurzame energie.

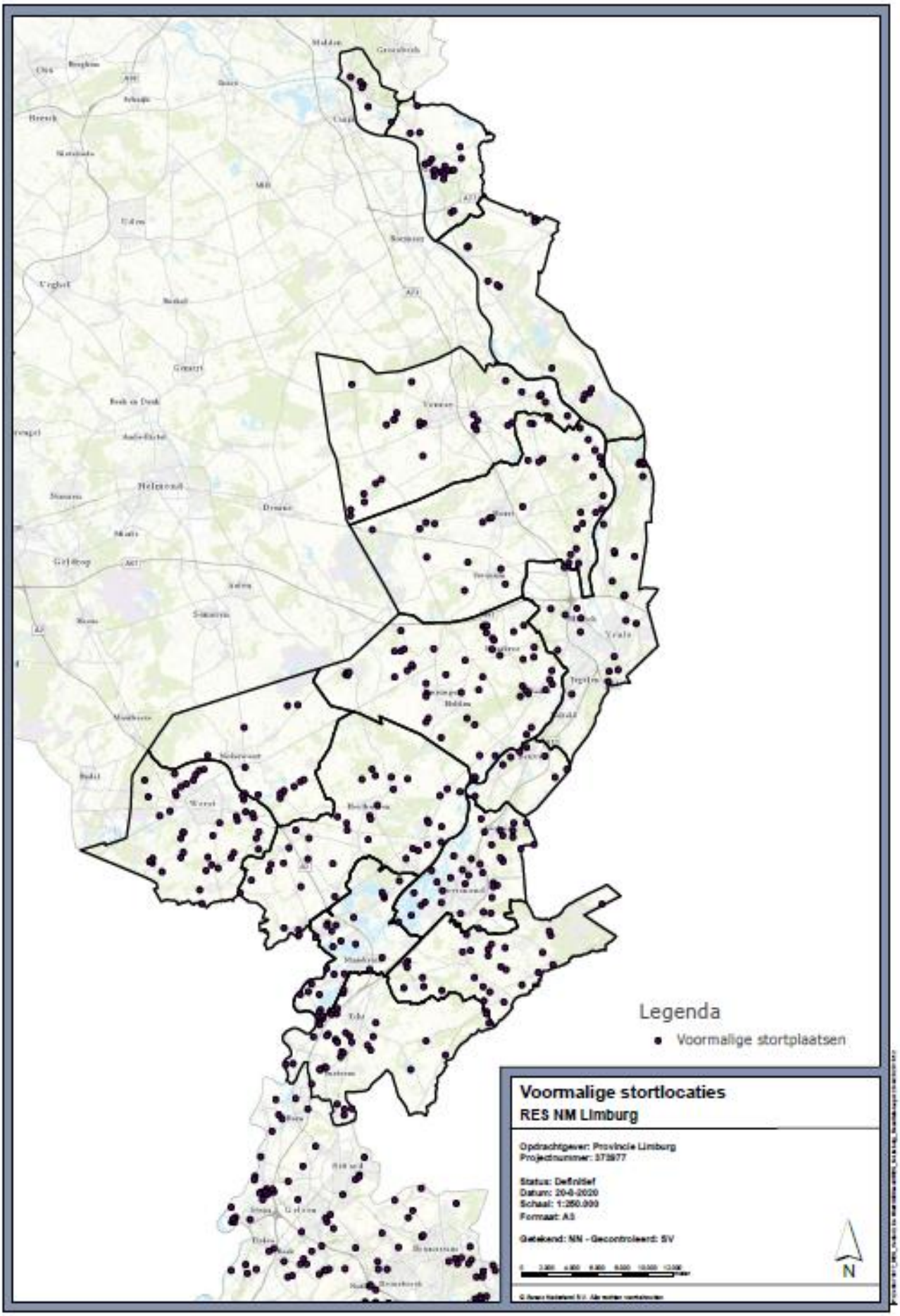
Bodemzorg Limburg heeft in 2019 een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om zonneparken aan te leggen op een aantal voormalige stortplaatsen. Het betrof de locaties Belvédère te Maastricht, Het Kreupelbusch te Landgraaf en Bocholtz te Simpelveld.

[2] Bron: concept uitnodigingskader zon op land (met sloopregeling) gemeente Nederweert.

Voorbeeld: In 2020 is, in opdracht van Bodemzorg Limburg, door Volta Solar gestart met de aanleg van een zonnepark op het bovenvlak van de locatie Belvédère. De installatie omvat 30.000 panelen met een capaciteit van ca. 12 MWp. De planning is dat het zonnepark in september 2020 in gebruik kan worden genomen.

Aandachtspunt:

- Belangrijk aandachtspunt bij de aanleg van zonneparken op een gesloten stortplaats is dat deze activiteit niet strijdig mag zijn met de werkzaamheden die nodig zijn in het kader van de nazorg. Voor de nazorg is het van belang dat er geen schade ontstaat aan de bovenafdichting en dat het drainagesysteem in stand wordt gehouden.
- De landschappelijke inpassing van de zonnepanelen. Stortplaatsen zijn in het overwegend vlakke Noord- en Midden-Limburg van grotere afstand duidelijk aan de horizon waarneembaar. Zorgvuldige positionering en landschappelijke inpassing zijn dan ook vereist om de kwaliteit van het landschap te borgen.

Legenda
Voormalige stortplaatsen
Voormalige stortlocaties
RES NM Limburg
Opdrachtgever: Provincie Limburg
Projectnummer: 373977
Status: Definitief
Datum: 20-8-2020
Schaal: 1:250.000
Formaat: A3
Getekend: NN - Gecontroleerd: SV
N

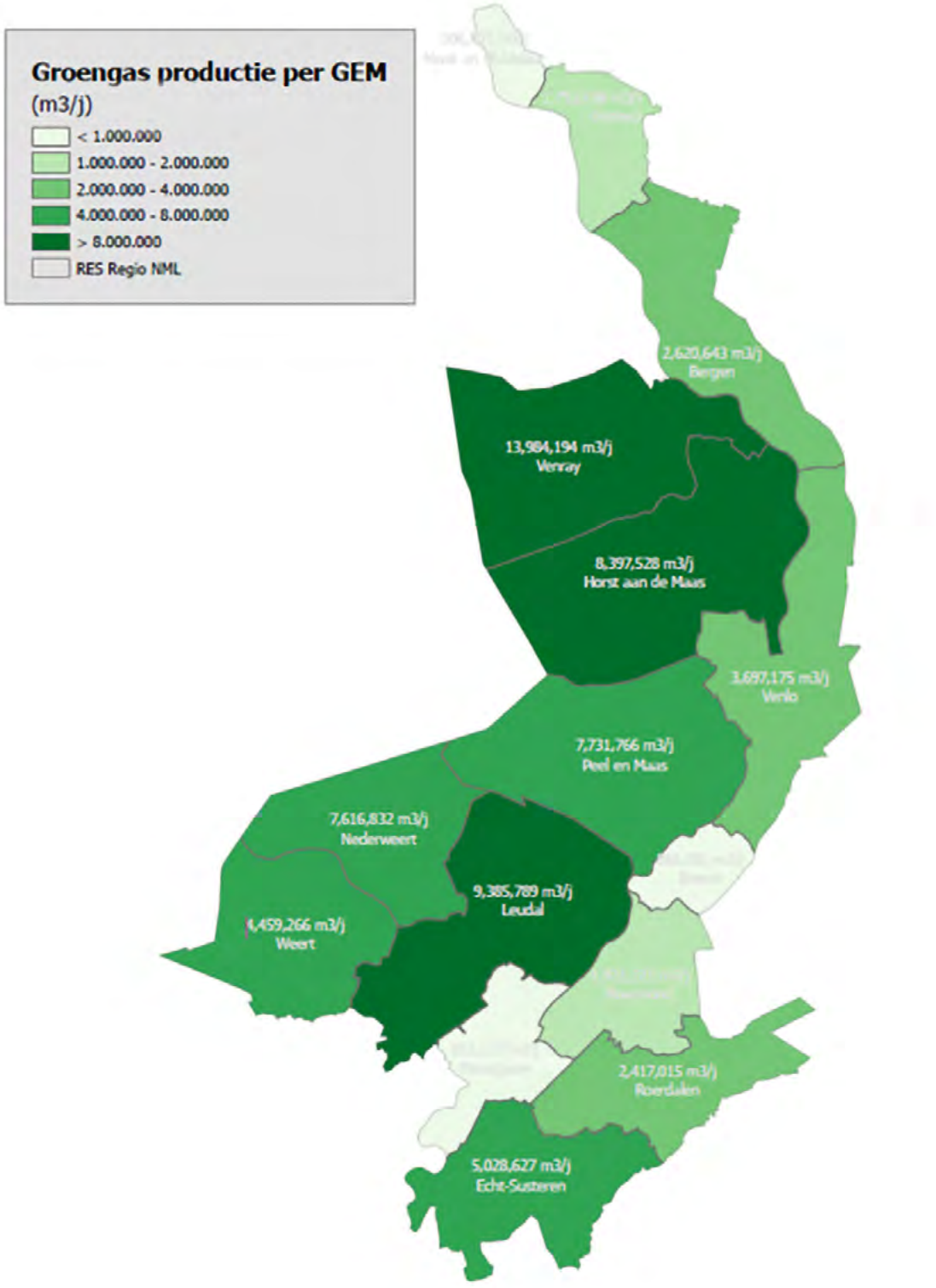
Niet nader uitgewerkte koppelkansen maar waar wel kansen welke zijn genoemd:

- Inzet militaire terreinen.
- inzet stroken langs snelwegen.
- …

Bijlage 14

Indicatieve potentie Groengas per gemeente

Bron: Sweco

Bijlage 15

Innovaties na RES 1.0

1 Kernenergie

Onderwerp (naam onderwerp)	Kernenergie
Kenmerken (wat is het?)	• In Nederland hebben we twee kerncentrales, sinds de jaren 70 zijn er geen nieuwe kerncentrales meer in gebruik genomen. • Afgelopen jaren neemt de roep om de bouw van nieuwe kerncentrales te overwegen steeds meer toe in Nederland, zo ook in onze regio. • Kerncentrales zouden een belangrijke rol kunnen spelen in het bereiken van de Klimaatakkoord-ambities en zodoende dient haalbaar onderzocht te worden. • Een ontwikkeling die contrasteert met de ontwikkelingen in onze buurlanden (België en Duitsland), waar wordt gekozen om de rol van kernenergie in de energiemix fors terug te dringen.
Potentie (welke voordeel/potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• Kernenergie is CO2-neutraal. • Kerncentrales kennen een kleiner ruimtebeslag dan veel andere vormen van grootschalige duurzame opwek. • Een nadeel van kernenergie is de afhankelijkheid van uranium, dit is een grondstof die steeds schaarser wordt.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Kernenergie is een technologie die al lang bestaat en die continue wordt doorontwikkeld. • Het Franse EDF werkt momenteel aan vierde generatie kerncentrales. • Hoewel de technieken beschikbaar zijn vergt een ontwikkeling van een kernenergie (vaak) veel tijd. • Een kerncentrale realiseren voor 2030 is vrijwel onmogelijk.
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio? pilots?)	• Vooralsnog geen concrete ontwikkelingen. Wel hebben enkele politieke partijen de wens om haalbaarheid van kernenergie te onderzoeken. • Zoals ook in de PES naar voren komt kan Limburg zich niet veroorloven slechts te kiezen uit enkele energiebronnen noch uit te gaan van de huidige energiemix. De Limburgse energiemix bestaat richting 2030 en verder uit steeds meer verschillende bronnen en energiedragers. De PES gaat verder in op kernenergie als mogelijke lange termijn oplossing.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• Vanuit de RES volgen we de ontwikkelingen op de voet, maar wordt geen concrete actie op kernenergie ondernomen. Zo informeert provincie Limburg de RES over de marktconsulatie die in het voorjaar van 2021 zal starten en waarbij de vragen centraal staan onder welke voorwaarden energiebedrijven bereid zijn te investeren in kerncentrales in Nederland, welke publieke ondersteuning daarbij nodig is en om eventueel draagvlak voor de realisatie van een kerncentrale te verkennen in verschillende provincies. De resultaten van de marktconsultatie zullen naar verwachting in de zomer van 2021 bekend zijn. Eventuele vervolgstappen naar aanleiding van deze marktconsultatie vinden hun weg in de RES 2.0. • Het Planbureau voor de Leefomgeving gaat ervan uit dat het bouwen een nieuwe kerncentrale meer dan tien jaar in beslag neemt. Hierdoor is het niet mogelijk om een kerncentrale als bron mee te nemen in onze plannen voor 2030.

2 Thoriumenergie

Onderwerp (naam onderwerp)	Thoriumenergie
Kenmerken (wat is het?)	• Thorium is een vorm van kernenergie waarbij thorium (gesmolten zout) als vervanger van uranium wordt gebruikt. • Een thorium centrale produceert veel minder afval dan een kerncentrale, ook blijft het afval honderden jaren radioactief in plaats van duizenden jaren. • Thorium komt in de aardkorst drie keer vaker voor als uranium.
Potentie (welke voordeel/potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• Thoriumenergie is CO2-neutraal.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Thoriumcentrales vergen nog veel onderzoek en ontwikkeling. Het duurt nog enkele decennia voordat er daadwerkelijke thoriumcentrales zullen zijn • De meest optimistische verwachting is een centrale in 2050. • Daarnaast zijn er nog veel zaken onbekend, zoals de kosten van veiligheid en de opslag van het afval.
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio? pilots?)	• Er zijn momenteel nog geen concrete ontwikkeling aangaande thoriumenergie in onze regie.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• Vanuit de RES volgen we de ontwikkelingen op de voet, maar wordt geen concrete actie op thoriumenergie ondernomen. • Commerciële toepassing wordt pas op z'n vroegst verwacht in 2050, daardoor is het niet mogelijk om thorium als hernieuwbare bron op te nemen voor de plannen in 2030.

3 Waterstof

Onderwerp (naam onderwerp)	Waterstof (voor opslag en transport energie)
Kenmerken (wat is het?)	• Waterstof ontstaat door zuurstof en waterstof van elkaar te scheiden. Als waterstof vervolgens weer in contact komt met zuurstof, komt er energie vrij. • Waterstof is makkelijk in grote hoeveelheden op te slaan. • Er is een onderscheid in grijze (komt CO2 vrij bij productie), blauwe (vrijgekomen CO2 wordt opgeslagen) en groene waterstof (geproduceerd met duurzame energie). • De bekendste vorm om "groene" waterstof te produceren is elektrolyse, waarbij water (H2O) via groene elektriciteit wordt gesplitst in waterstof (H2) en zuurstof (O2). • Elektrolyse heeft een rendement van 70%, er gaat een aanzienlijke hoeveelheid energie verloren bij omzetting.

Potentie (welke voordeel/ potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• Op termijn (2030-2050) zal groene waterstof cruciale functies in het energie- en grondstoffensysteem vervullen: • CO2-vrije grondstof voor de industrie. Momenteel wordt er nog veel grijze waterstof gebruikt. • CO2-vrije energiedragers voor hoge temperatuur warmte voor de procesindustrie. Waterstof is hier het meeste voor geschikt. • Regelbaar CO2-vrij vermogen, energieopslag voor langere perioden, en energietransport over langere afstanden. Deze zijn nodig in een energievoorziening waarin het aandeel niet regelbare weersafhankelijke duurzame energiebronnen sterk toeneemt en waar bronnen zich op grote afstand van de gebruiker bevinden. • Mobiliteit, met name personenvervoer voor grotere afstanden en wegtransport als focus richting 2025. • Gebouwde omgeving, mogelijk voor gebouwen en wijken die om verschillende redenen moeilijk op andere wijze te verduurzamen zijn.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Netbeheerders geloven dat waterstof ooit een belangrijke plek krijgt in de energievoorziening, maar niet significant in de komende tien jaar. • De mate waarin en het tempo waarmee een vraag naar waterstof zal ontstaan hangt onder meer af van beschikbaarheid en kosteneffectiviteit. De daadwerkelijke vraag in 2030 is mede afhankelijk van prikkels voor de industrie om te verduurzamen en van prikkels voor CO2-vrije productie van 'groene' waterstof. • Groene waterstof is vooralsnog schaars. Om een afweging te maken over hoe en waar groene waterstof gebruikt kan worden de waterstof-ladder van de Natuur en Milieufederatie worden benut. • Waterstof gebruiken als regelbaar CO2-vrij vermogen, energieopslag voor langere perioden, en energietransport over langere afstanden zullen vooral pas vanaf 2030 aan toenemen.
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio? pilots?)	• Provincie Limburg heeft een waterstofagenda opgesteld, waarin de samenwerking met stakeholders en partners wordt vormgegeven. De provincie wil onder andere onderzoek stimuleren bij industrieterrein Chemelot, proeven in de industrie ondersteunen en pijpleidingen voor waterstof aanleggen. • Er is een Limburgse waterstofcoalitie opgericht.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• We volgende ontwikkelingen op de voet. Voor de RES 1.0 is waterstof nog niet relevant. Aspecten als mobiliteit, landbouw en industrie worden separaat opgepakt vanuit landelijk en sectoraal perspectief. Vanuit de RES is uiteraard oog voor mogelijke synergiën. • Bovendien, moet 'groene' waterstof eerst verder ontwikkeld worden. De snelheid waarmee deze ontwikkeling plaatsvindt is van veel factoren afhankelijk, o.a. van prikkels voor de industrie om te verduurzamen en ontwikkeling van technieken om 'groene' waterstof te produceren.

4 Energieopslag in batterijen

Onderwerp (naam onderwerp)	Energieopslag in batterijen
Kenmerken (wat is het?)	• (Tijdelijke) opslag van energie. • Verschil tussen thuisbatterij, buurtbatterij en grootschalige batterij. • Verschil tussen batterijen voor lange termijn opslag (seizoensopslag) en korte termijn (dagelijks/wekelijks)
Potentie (welke voordeel/potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• Elektrische opslag in batterijen wordt steeds belangrijker om pieken van hernieuwbare energie tijdelijk te kunnen opslaan. De opgewekte energie kan dan op een later moment worden gebruikt als de vraag groter is dan het aanbod. • Batterij kan netwerkschaarste verminderen door elektriciteitsnet te ontlasten en bij te dragen aan stabiliteit.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Momenteel zijn er geen technische en economische geschikte oplossingen voor lange termijn opslag. • De thuisbatterij wordt rendabel en zal verder ontwikkelen nadat de salderingsregeling per 1 januari 2023 wordt afgebouwd. In combinatie met elektrisch vervoer en kleinschalige zon PV op dak heeft het veel potentieel. • De (economische) haalbaarheid van buurtbatterijen en grootschalige batterijen bij opweklocaties is momenteel afhankelijk van het project. Echter, in de meeste gevallen nu nog niet rendabel. • Buurtbatterijen en batterijen voor grootschalige opwek mogen alleen in het bezit zijn van onafhankelijke partijen, niet van netbeheerders. Dit vermoeilijkt de realisatie van de batterijen.
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio?)	• In Weert is er het Peakshaving Pilot Altweerterheide, waarbij een coöperatieve buurtbatterij wordt gecombineerd met grootschalige lokale opwekking van duurzame energie door WeertEnergie, Scholt Energy Services, SEAC en Soltronergy. De resultaten worden eind 2020 gepubliceerd door Enpuls. • Ook volgen we de onderzoeken naar omslag en opslag van de regio Noord-Limburg en de kansen daarvoor bij projecten in Noord-Limburg.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• Het stimuleren van het gebruik van thuisbatterijen is op lokaal niveau van belang en wordt niet direct meegenomen in de RES. Zodra een thuisbatterij rendabel is voor bewoners kan er op regionaal niveau wel kennis worden gedeeld. Momenteel in de werkgroep besparing bezig met het ontwikkelen van tools om kennis te delen. • Buurt batterijen en grootschalige batterijen mogen alleen in het bezit zijn van onafhankelijke partijen. Buurtbatterijen zijn nog niet rendabel genoeg om al mee te nemen in de RES 1.0. Voor nu volgen we de ontwikkelingen in Weert om te zien wat de mogelijkheden zijn in de toekomst.

5 Inzet van flexibiliteit

Onderwerp (naam onderwerp)	Inzet van flexibiliteit
Kenmerken (wat is het?)	• In onze regio zal in 2030 een groot deel van de opgewekte stroom afkomstig zijn van hernieuwbare bronnen. • Daarbij kan de productie van elektriciteit uit zon en wind op bepaalde momenten zo groot zijn dat het aanbod, zonder nadere aanpassingen, substantieel groter is dan de vraag naar energie. • Oplossingen zijn nodig om ook in de toekomst vraag en aanbod van elektriciteit altijd en overal met elkaar in evenwicht te brengen, ook wanneer vraag én aanbod sterk fluctueren. • Flexibiliteit staat voor vermogen om zo snel als nodig in te spelen op fluctuaties in aanbod en/of vraag naar elektriciteit.
Potentie (welke voordeel/ potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• Inzet van flexibiliteit kan helpen om de elektriciteitsvoorziening stabiel te houden en overbelasting van elektriciteitsnetten te matigen. • Flexibiliteit toepassingen kunnen de congestie op het elektriciteitsnet tegengaan. Congestie houdt in dat op • bepaalde momenten er onvoldoende capaciteit in het netwerk is om de gevraagde of aangeboden hoeveelheid elektriciteit te transporteren. Door de vraag-aanbod stromen te veranderen, bijv. met behulp van aanbieders van flexibele capaciteit, kan de congestie voorkomen worden. • De inzet van flexibiliteit kan daarmee netverzwaring voorkomen. Dit kan op termijn een besparing in de netwerkkosten van meer dan € 100 per jaar per huishouden opleveren. • Tevens kan door inzet van flexibiliteit het (verplicht) afschakelen van hernieuwbare energiebronnen, waarmee duurzame energie verloren gaat, worden voorkomen.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Flexibiliteit is een grote uitdaging in de energietransitie en zodoende wordt er druk geëxperimenteerd met toepassingen. Toepassingen die variëren qua volwassenheid. Sommige innovaties zijn nog verre van marktrijp, terwijl anderen al in de praktijk worden toegepast. • Voorbeelden van toepassingen in de praktijk: Powermatcher (smart grid software), smart charging (gebruiken accu elektrische auto als buffer), warmtepomp vroeger dan nodig te laten verwarmen, congestiemanagement (flexibiliteitopties netbeheerder) • Voorbeelden van toepassingen die worden onderzocht en/of nog in ideefase zitten: Ecovat (warmteopslagsysteem), hanteren van variabele energietarieven, OPAC (ondergrondse energieopslag)
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio? pilots?)	• Er lopen momenteel diverse ontwikkelingen in de regio, die door de RES nauwgezet worden gevolgd. In Peel en Maas zijn plannen voor het toepassen van Ecovat bij het aardgasvrij maken van een wijk en in Noord Limburg worden middelen vrijgemaakt voor pilots op het gebied van energieopslag en -omslag.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• De RES blijft de ontwikkelingen op het gebied van flexibiliteit op de voet volgen. Waar mogelijk wordt kennis over bruikbare toepassingen gedeeld en wordt de regio gestimuleerd om inzet van flexibiliteit mee te nemen bij de ontwikkelingen van (pilot) projecten. Samen met de Provincie Limburg en Enexis wordt bekeken welke toepassingen in het elektriciteitsnet mogelijk zijn.

6 Diepe en ultradiepe geothermie

Onderwerp (naam onderwerp)	Diepe en ultradiepe geothermie
Kenmerken (wat is het?)	• Geothermie is lokale duurzame warmte uit de ondergrond voor de verwarming van huizen, kassen en industrie. De temperatuur loopt op met de diepte: hoe dieper hoe warmer. Het van nature aanwezige warme water wordt uit de ondergrond opgepompt waarna de warmte eruit wordt gehaald. Een pomp zorgt ervoor dat het afgekoelde water terugstroomt in dezelfde aardlaag waarna het weer opwarmt. • Als regio onderscheiden we drie typen geothermie: Ondiepe geothermie (ca. 500-1.200 meter diepte), Diepe geothermie (ca. 1.200-4.000 meter diepte) en Ultradiepe geothermie (> 4.000 meter diep).
Potentie (welke voordeel/potentie biedt onderwerp in relatie tot RES-onderwerpen)	• De met geothermie opgehaalde warmte kan worden gebruikt voor de verwarming van huizen, kassen en industrie. • (Ultra)diepe geothermie is de belangrijkste potentiële warmtebron van hoge temperatuur warmte (HT) in onze regio. In de Concept RES wordt de potentie geschat op 154.000 TJ per jaar. • De potentie van ondiepe geothermie wordt geschat op 129.000 TJ per jaar.
Marktrijpheid (hoe snel kan onderwerp van waarde zijn voor energietransitie?)	• Geothermie technieken zijn marktrijp. Elders in Nederland zijn (ultra)diepe geothermie initiatieven reeds in gebruik. • Dit was ook in onze regio het geval. Echter, alle bestaande (ultra) diepe geothermiebronnen in onze regio zijn stilgelegd vanwege het risico van seismische activiteit. De regio wacht op duidelijkheid vanuit het Rijk en SodM (Staatstoezicht op de Mijnen) of (ultra) diepe) geothermie in onze regio al dan niet mag worden toegepast. • Het ziet er voorlopig nog niet naar uit dat ontwikkelingen kunnen worden herstart. TNO en SodM stellen (bij een specifieke casus) dat onvoldoende bekend is over de breuken in de relevante aardlagen en hoe deze met elkaar in verbinding staan, waardoor het niet mogelijk is om de gevolgen en risico's te voorspellen.
Ontwikkelingen in regio (wat speelt er op dit onderwerp in regio? pilots?)	• De onzekerheid over het verkrijgen van een vergunning en de complexe geologische situatie zorgen ervoor dat initiatiefnemers in de regio te maken krijgen met hogere onderzoekslasten en met investeringsrisico's. De kans dat de markt op de korte termijn ontwikkelingen initieert is daarom klein. • RVO heeft zich wel gemeld met een (ultra)diepe geothermie-initiatief, waarover in 2021 meer duidelijkheid wordt verwacht. Echter, dit betreft een onderzoeksproject met grote onzekerheden, waardoor op voorhand de kans klein lijkt dat dit op de korte termijn (< 2025) leidt tot bruikbare geothermiebron.
Invulling RES (wat gaan we doen in RES1.0?)	• Omdat (ultra)diepe geothermie momenteel niet is toegestaan in onze regio, is het op dit moment nog een te onzekere bron om mee te nemen in onze plannen. Bij de volgende RES – RES 2.0 – zal andermaal worden gekeken wat de 'stand der techniek' is en beoordeeld worden of (ultra)diepe geothermie kansrijk is voor de regio. • Het spoor ondiepe geothermie wordt voor de RES al wel grondig verkend en uitgewerkt.

Noord- en Midden Limburg

RES Regionale Energie Strategie

Noord- en Midden Limburg
RES Regionale Energie Strategie

Aan de slag!

In het proces om te komen tot de RES hebben we gezien hoe sterk de samenwerking in Noord- en Midden-Limburg is. Maar de RES is pas het begin. We moeten nu aan de slag! Samen zorgen we voor een schonere regio waarin we prettig leven, wonen en werken en waarin nieuwe economische en sociale kansen ontstaan. De opgave is groot maar het belang nog veel groter.

Netimpactrapportage RES 1.0

Noord- en Midden Limburg

Enexis Netbeheer
TenneT
Netbeheer Nederland

Maart 2021

Samenvatting

Samenvatting
Realisatie RES, systeemefficiëntie en gezamenlijk uitvoeringsprogramma

RES als input voor het Investeringsplan Enexis

De RES-regio zet de stap van concept-RES naar RES 1.0. Op basis van de aangeleverde gegevens heeft Enexis Netbeheer (hierna: Enexis) de impact van de plannen op de energie-infrastructuur bepaald. Om een juiste inschatting van de netimpact te maken hebben we gebruik gemaakt van een integrale doorrekening, waarbij ook rekening is gehouden met de toekomstige ontwikkelingen in andere sectoren. Er is in beeld gebracht waar knelpunten ontstaan en welke netinvesteringen nodig zijn om de RES 1.0 ambities te realiseren.

De RES 1.0 geeft richting aan het Investeringsplan van Enexis, dat 2-jaarlijks wordt herijkt. Tussentijdse aanpassingen, zoals ontwikkelingen uit de markt of regio, kunnen impact hebben op de haalbaarheid van de RES. Ontwikkelingen uit de markt betreft ook de aanvragen die niet vergunningplichtig zijn en toch door Enexis in behandeling moeten worden genomen.

Systeemefficiëntie voor een uitvoerbare en betaalbare RES

De totale maatschappelijke kosten, het ruimtebeslag en de benodigde tijd in de uitvoering is fors. Door in te zetten op systeemefficiëntie zijn besparingen mogelijk. Daarom geven we, naast de analyseresultaten, ook adviezen over het verhogen van de systeemefficiëntie.

Met de adviezen ten aanzien van de systeemefficiëntie kan een RES-regio sturen op keuzes die bijdragen aan een uitvoerbare en betaalbare RES.

Een gezamenlijk uitvoeringsprogramma voor de realisatie van de RES

Een uitvoerbare RES vraagt ook om het programmeren van plannen in de tijd. Uitbreiding van de energie-infrastructuur kent langere doorlooptijden dan de ontwikkeling van duurzame opwek. Starten met de realisatie van duurzame opwek waar netcapaciteit beschikbaar is, is sterk aan te bevelen.

Start daarom tijdig met benodigde planprocedures voor de energie-infrastructuur en onderzoek hoe planprocedures versneld kunnen worden. Samenwerken in gebiedsprocessen en het erkennen van wederzijdse belangen, kunnen tot een beter, sneller en gedragen planproces leiden.

Omgevingsgerelateerde zaken (inclusief vergunnings- en inspraakprocessen) beslaan 60%-80% van de doorlooptijd voor de ontwikkeling van HS-infrastructuur (gemiddeld 1 tot 5 jaar).

Samenvatting
Netimpact

Netimpact van de RES 1.0

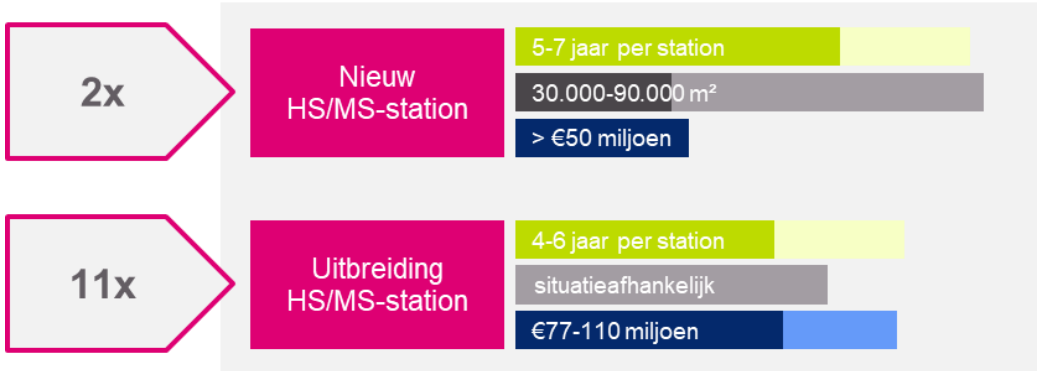
- Op 4 stations worden geen knelpunten verwacht tot 2030. Op 1 station wordt er voor 2025 een knelpunt verwacht. Op 4 stations wordt na 2025 een knelpunt verwacht. Op 8 stations is nu al een knelpunt.
- De knelpunten zijn een gevolg van beperkte capaciteit op de HS/MS-stations van Enexis en/of op het hoogspanningsnet van TenneT.

Netimpact voor Enexis

Om de knelpunten, die ontstaan door het RES-bod, op te lossen, zijn investeringen nodig van Enexis:

- 11 HS/MS-stations moeten worden uitgebreid door Enexis. Voor alle stations geldt dat de volledige beschikbare capaciteit op het net van Enexis pas benut kan worden na uitbreiding van het hoogspanningsnet van TenneT.
- Minimaal 1 en maximaal 2 nieuwe HS/MS-stations moet worden gerealiseerd, als er geen alternatieve oplossing kan worden gevonden. Het gaat hier over een nieuw station in de omgeving van Venray en/of Horst.

De totale impact op tijd, ruimte en kosten op basis van benodigde uitbreidingen en nieuwe stations voor Enexis is hieronder weergegeven.

◆	Geen knelpunt verwacht	4 stations
◆	Knelpunt verwacht na 2025	4 stations
◆	Knelpunt verwacht in 2025 of eerder	1 station
◆	Er is nu geen transportcapaciteit beschikbaar	8 stations

Samenvatting
Conclusies en aanbevelingen netimpact Enexis en TenneT

Conclusies op netimpact Enexis

- **11 HS/MS-stations moeten worden uitgebreid op basis van het RES-bod:**
  - De uitbreiding op Nederweert is al in uitvoering en zal binnenkort gereed zijn. Er zal dan geen knelpunt meer optreden op Nederweert op basis van het RES-bod aan de kant van Enexis. Buggenum wordt al uitgebreid vanwege de ontwikkelingen in de markt en niet op basis van het RES bod.
- **Voor 2 stations dient er alternatieve oplossing te worden uitgewerkt:**
  - Er ontstaat een knelpunt op de stations Horst en Venray. Deze stations kunnen niet voldoende worden uitgebreid om in het RES bod te voorzien.

Aanbevelingen op netimpact Enexis

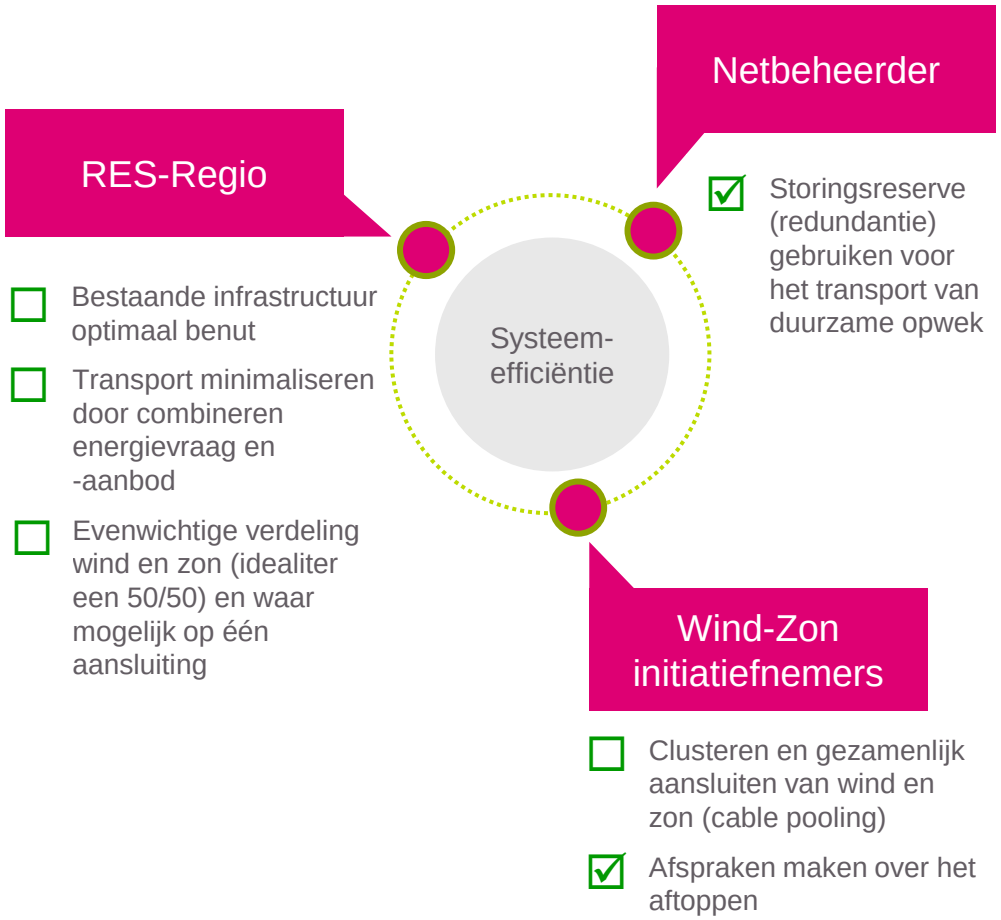
- **Uitbreidingen en tijd Enexis.** Op de stations Born, Buggenum, Gennep, Kelpen, Maasbracht en Nederweert zijn de uitbreidingen voor 2025 gerealiseerd. Voor de stations Belfeld, Californië, Helden, Horst en Weertheide zullen de uitbreidingen pas na 2025 worden gerealiseerd. Op station Horst past het RES-bod niet en kan het station ook na een eerste uitbreiding niet verder worden uitgebreid. Op Venray past het RES bod helemaal niet. Voor deze twee stations dient er naar een alternatieve oplossing te worden gezocht. Voor alle stations geldt dat de volledige beschikbare capaciteit op het net van Enexis pas benut kan worden na uitbreiding van het hoogspanningsnet van TenneT.
- **Venray en Horst**. Voor het zoeken naar een oplossing die het knelpunt op beide stations kan verhelpen dient er meer informatie beschikbaar gesteld te worden omtrent de zoekgebieden ten westen van Venray en Horst. Het is van belang om te weten waar de duurzame opwerk terecht komt en hoeveel MWpiek er op een bepaalde plek land. Er kan dan gekeken worden naar de mogelijkheid om maar één station te stichten om beide knelpunten op Horst en Venray te verhelpen.
- **Evenwichtigere verdeling zon/wind.** De zon/wind verhouding van de RES 1.0 is 87/13. Een verschuiving van zon naar wind zorgt ervoor dat er minder aansluitvermogen nodig is voor dezelfde hoeveelheid energie waardoor het verkorten van de realisatietermijn mogelijk is.
- **Ruimte vrijhouden voor netuitbreidingen.** Het is in de meeste gevallen niet verstandig om de ruimte direct aangrenzend aan stations te gebruiken voor het plaatsen van zonnepanelen. Bij uitbreidingen van stations is deze ruimte mogelijkerwijs nodig, bijvoorbeeld om extra kabeltracés te kunnen realiseren. Het vergeven van deze ruimte kan daarom een beperkend effect hebben op de uitbreidingsmogelijkheden van een station.

Conclusies en aanbevelingen op netimpact TenneT

- **Uitbreiding hoogspanningsnet noodzakelijk voor RES-realisatie.**
  Voor 11 stations geldt dat er onvoldoende teruglevercapaciteit beschikbaar is om het RES-bod te faciliteren. Voor 5 stations (Helden, Horst, Maasbracht, Venray en Weertheide) ontstaat er een knelpunt voor 2025. Voor 6 stations (Belfeld, Born, Californië, Gennep, Kelpen en Nederweert) ontstaat dit knelpunt na 2025. Voor meer inzicht in de geplande uitbreidingen wordt verwezen naar de Bijlagen ‘Netimpact TenneT’.

  Netvisie TenneT en Enexis als input voor programmering RES.
  Welke stations op welk moment meer teruglevercapaciteit beschikbaar krijgen moet nog verder uitgewerkt worden in de toekomstige netvisie van TenneT en Enexis voor Limburg. De RES is input voor deze netvisie, en de netvisie wordt vervolgens opgenomen in het Investeringsplan van TenneT. Doordat de netvisie nog niet uitgewerkt is, is het nog onzeker of het RES-bod vóór 2030 door TenneT kan worden gefaciliteerd. De tijdslijn en planning die volgt uit de netvisie zijn daarom essentieel voor de programmering van de RES.

Samenvatting
Systeemefficiëntie aanbevelingen

Door in te zetten op systeemefficiëntie zijn besparingen en het verkorten van de realisatietermijn mogelijk. De belangrijkste aanbevelingen voor de RES-regio zijn:

Bestaande infrastructuur optimaal benut
- De bestaande infrastructuur wordt door de RES opgave in 2030 niet overal even goed benut. Door de opgave blijft er op sommige stations relatief veel capaciteit over na 2030.

Transport minimaliseren door combineren energievraag en -aanbod
- Op meerdere stations stijgt ook de vraag naar elektriciteit. Vraag en aanbod bij elkaar brengen zorgt voor een evenwichtigere verdeling.

Evenwichtige verdeling wind en zon
- Wind heeft meer vollasturen, en daardoor een lager aansluitvermogen voor dezelfde hoeveelheid energie. In de regio Noord- en Midden Limburg zien we op de meeste stations overwegend zon, hier is nog winst te behalen. De totale verhouding zon/wind in de regio is 87/13 (op basis van opgesteld vermogen), een optimale verhouding van wind en zon ligt rond de 50/50.

Clusteren en gezamenlijk aansluiten van wind en zon (voor initiatiefnemers)
- Een klein aantal grootschalige projecten in plaats van meerdere kleine projecten kan veel besparen op ruimte, maatschappelijke kosten en uitvoeringscapaciteit voor het realiseren van de aansluitingen.
- Daarbij kan nog meer winst behaald worden met het gezamenlijk aansluiten en aftoppen van clusters. Met cable pooling kan zon en wind op één aansluiting gecombineerd worden, en kan gericht gekeken worden naar het afregelen van de gezamenlijke piek. De regio kan hierin helpen door voorwaarden en mogelijkheden te scheppen.
- Met 30% individuele curtailment (aftoppen) van zonne-opwek is rekening gehouden in de RES analyse (zie ook convenant Stroom Betaalbaar op het Net).

Storingsreserve benutten (voor de netbeheerder)
- Het gebruik van de reservecapaciteit van HS/MS-stations is meegenomen in de RES analyse.

Samenvatting
Vervolgstappen

Proces-gerelateerde aanbevelingen voor het vervolg

- Het is noodzakelijk om afspraken te maken met betrekking tot het vergeven van vergunningen voor zowel projecten als de bijbehorende infrastructuur.
- Aanbevolen enkel projecten te vergunnen die ook vastgelegd zijn in de RES.
- Geef enkel vergunningen voor projecten uit wanneer er ook vergunningen voor de daarvoor benodigde infrastructuur uitgegeven worden.
- Enexis opteert ervoor om het bestemmen en vergunnen van de initiatieven voor duurzame energieproductie gelijk op te laten lopen met de realisatie van de daarvoor benodigde infrastructuur. Daarom is NU afstemmen al noodzakelijk.
- Onderling overleg en afstemming is essentieel om het RES-bod te behalen. Stem initiatieven voor opwek af met Enexis, TenneT, tussen de partijen betrokken bij de formulering van het RES-bod, met buur-RES-regio's en binnen gemeenten, waarbij er samen gezocht wordt naar mogelijkheden en oplossingen. Ga samen op zoek naar de juiste vorm van samenwerking. Samen maken we de plannen concreet, gaan we op zoek naar passende locaties en programmeren we de plannen in de tijd.

Het oplopende werkpakket van de netbeheerder

- De opgave om de RES-ambities te realiseren is enorm. Om alle beoogde opwek te kunnen aansluiten, moeten er jaarlijks tenminste 12 nieuwe onderstations worden gebouwd.
- Het werkpakket van de netbeheerders loopt op door de Energietransitie. Het uitvoeren van het toenemende werkpakket in combinatie met een tekort aan technisch personeel, vormt daarbij een uitdaging. We zullen slim en efficiënt moeten werken, om zo ook het uitvoeren van ons werkpakket haalbaar te maken.
- Om tijdig de RES-ambities te kunnen halen, is het van belang de zoektocht naar geschikte locaties voor nieuwe stations samen te organiseren. Ook is het van belang te werken aan voldoende zekerheid, zodat wij als netbeheerder proactief kunnen investeren en de RES kunnen betrekken in onze investeringsplannen.

Wat gaan we samen doen richting RES 2.0?

- We gaan samen aan de slag om de locaties voor grootschalige opwek te concretiseren en realisaties te plannen in de tijd.
- We gaan werken richting een integrale doorrekening:
  - Meer aandacht voor gas, waterstof, warmte
  - ®Meer aandacht voor andere sectoren (landbouw, industrie, mobiliteit, datacenters en gebouwde omgeving)

Inhoud

1. Introductie
2. Regio in beeld
3. Aangeleverde gegevens
4. Impact op elektriciteitsnet
5. Conclusies en aanbevelingen
6. Bijlagen

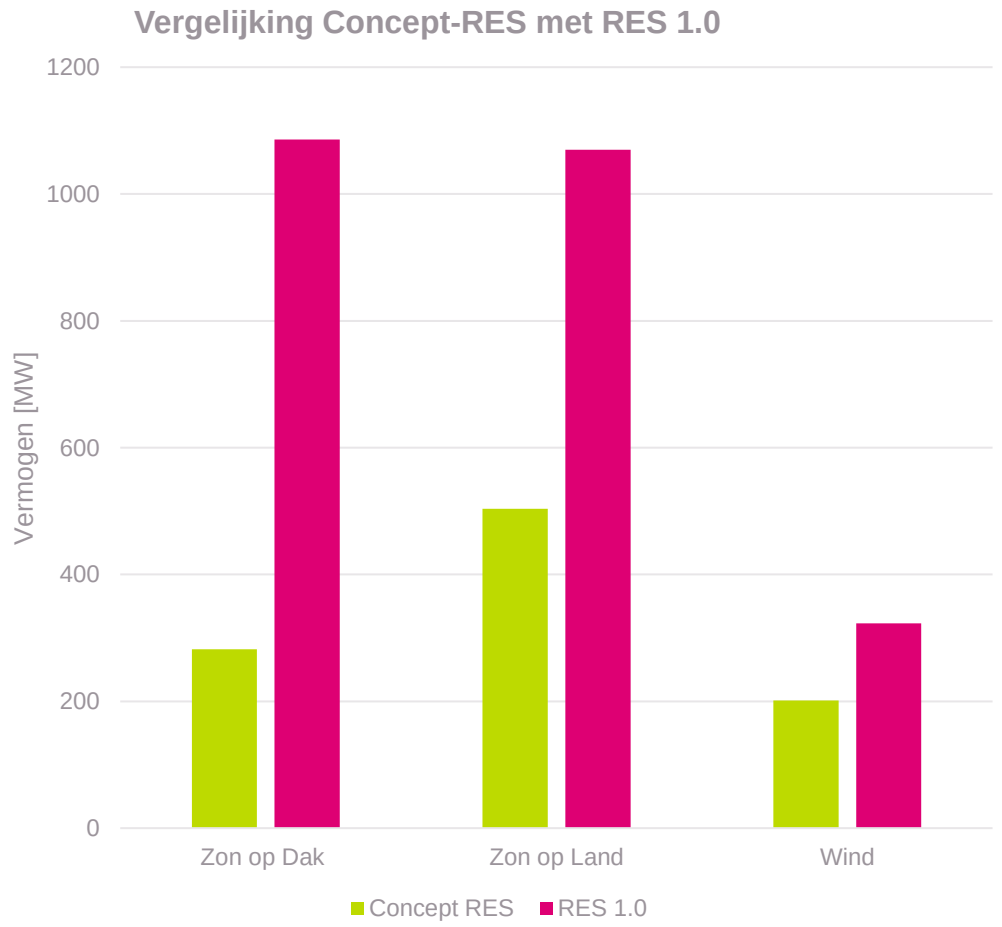
1. Introductie

Introductie
Van concept-RES naar RES 1.0

Verschil in aangeleverde gegevens concept-RES en RES 1.0

In het voorjaar van 2020 is de netimpact van de concept-RES bepaald door Enexis. Hierbij is impact van de regionale plannen op de energie-infrastructuur geduid. Met behulp van deze inzichten en adviezen is de concept-RES verder uitgewerkt richting een RES 1.0. De verschillen tussen de aangeleverde gegevens (voor Wind op land, Grootschalige zonnevelden, Grootschalig gebouw-gebonden zon) van de concept-RES (Scenario 1) en die van de RES 1.0 zijn inzichtelijk in de figuur rechts.

Het grootste verschil is een toename van ongeveer 550 MW aan grootschalige zonnevelden. Daarnaast is er een toename van 800 MW Grootschalig gebouw-gebonden zon en een toename van 123 MW aan Wind op land. De totale verhouding zon/wind in de regio Noord- en Midden Limburg is meer naar zon verschoven ten opzichte van de concept RES. De verhouding zon/wind is in de RES 1.0 van Noord- en Midden Limburg 87/13.

Verschil in netimpactanalyse concept-RES en RES 1.0

De netbeheerders hebben een aantal wijzigingen in de analyse doorgevoerd, zodat de netimpact nog beter kan worden ingeschat. Het volgende is gewijzigd in de netimpactanalyse:

- Waar bij de concept-RES de focus lag op het bepalen van de impact van grootschalige opwek, is in deze doorrekening ook aandacht geweest voor de vraagzijde van het elektriciteitsnet.
- Er wordt (op onderdelen) gebruik gemaakt van gegevens van de netbeheerders in plaats van landelijke back-up gegevens. In sectie 3 ‘Aangeleverde gegevens’ is toegelicht voor welke gegevens dit het geval is.
- In deze doorrekening wordt meer inzicht gegeven in de impact van het RES-bod op het middenspanningsnet en het laagspanningsnet.
- De impact van de RES’en op het elektriciteitsnet van TenneT is uitgewerkt. De analyse van TenneT is onderdeel van deze netimpactrapportage, de volledige uitwerking is te vinden in de Bijlagen.

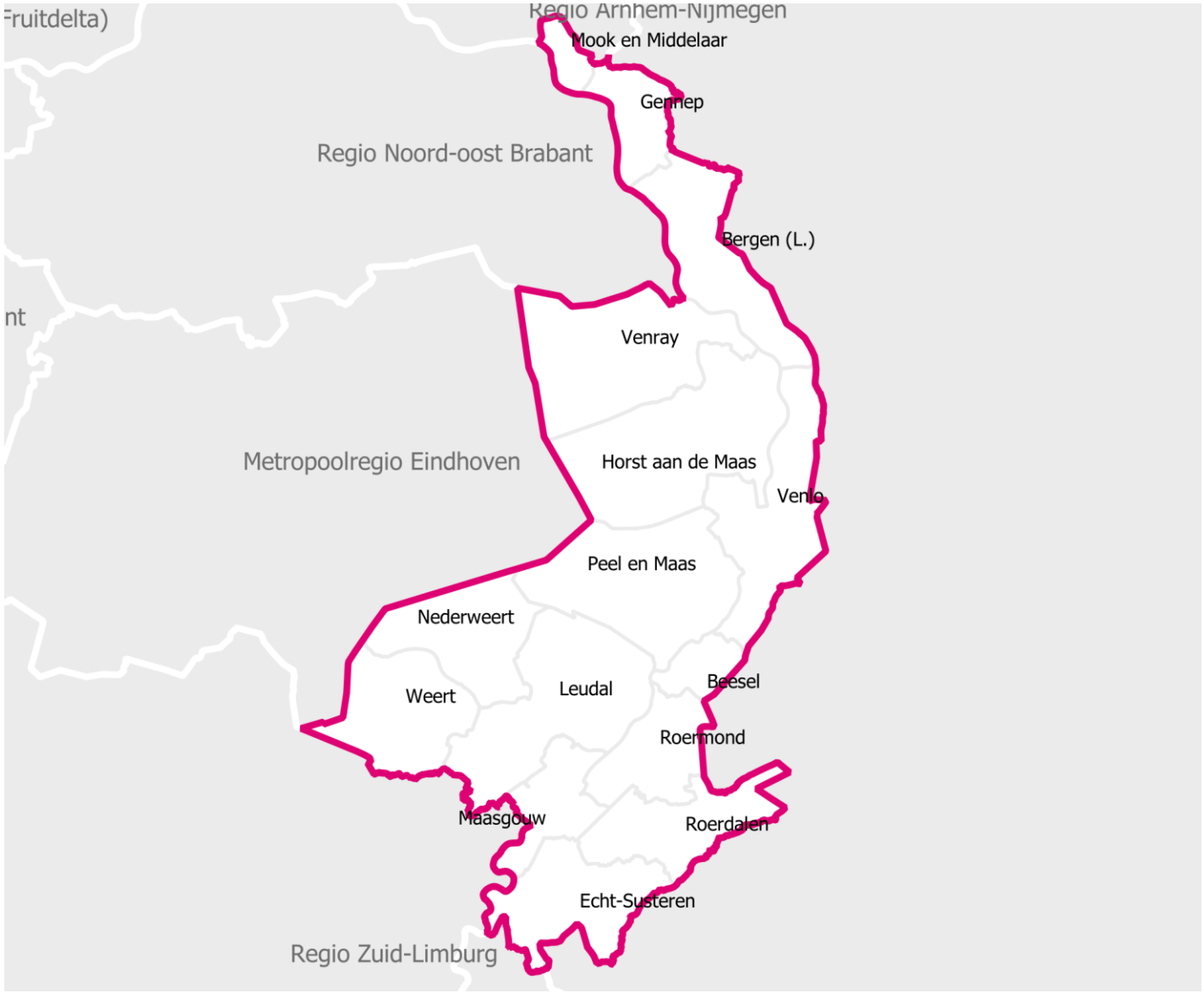

2. Regio in beeld

Regio in beeld
Noord- en Midden Limburg

De RES-regio Noord- en Midden Limburg bestaat op dit moment uit 15 gemeenten:

- Beesel
- Bergen
- Echt-Susteren
- Gennep
- Horst aan de Maas
- Leudal
- Maasgouw
- Mook en Middelaar
- Nederweert
- Peel en Maas
- Roerdalen
- Roermond
- Venlo
- Venray
- Weert

Regio in beeld
Energie-infrastructuur

Elektriciteit

17 HS/MS-stations binnen de RES-regio in eigendom van Enexis.

Deze 17 stations zijn in de afbeelding hieronder weergegeven, net zoals de hoogspanningskabels tussen deze stations.

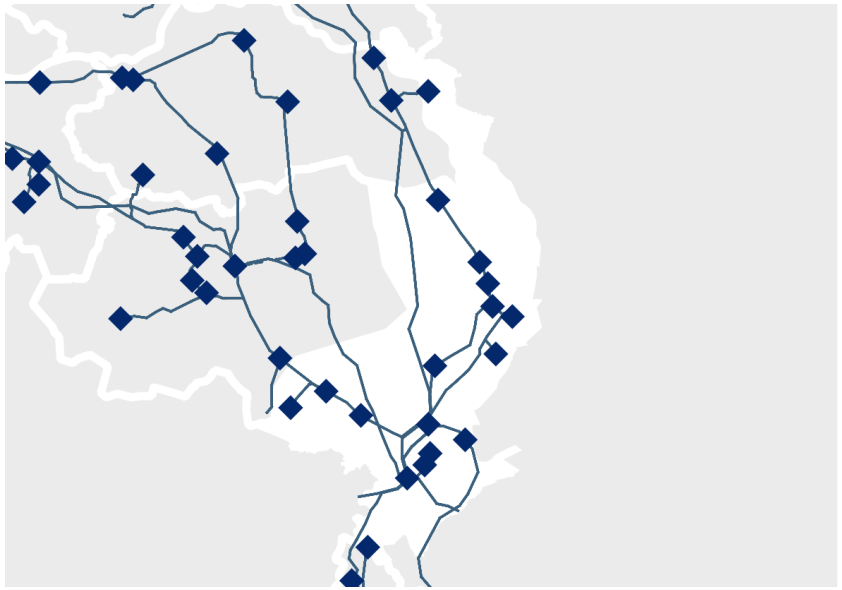
Gas

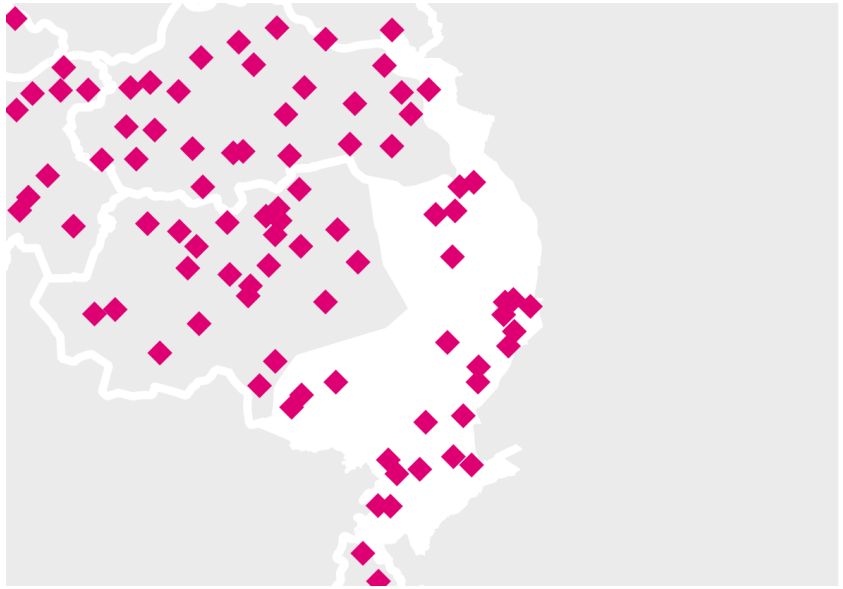
28 gasontvangststations binnen de RES-regio.

In de doorrekening van dit RES-bod is de impact op het gasnet niet bepaald. Bij een volgende doorrekening kan dit ook meegenomen worden.

Warmte(netten)

In de doorrekening van dit RES-bod, is er nog niet gekeken naar de impact van eventuele toekomstige warmtenetten in de regio Noord- en Midden Limburg op de elektriciteits- en gasnetten.

Regio in beeld
Transportschaarste

Transportschaarste als gevolg van markt ontwikkelingen

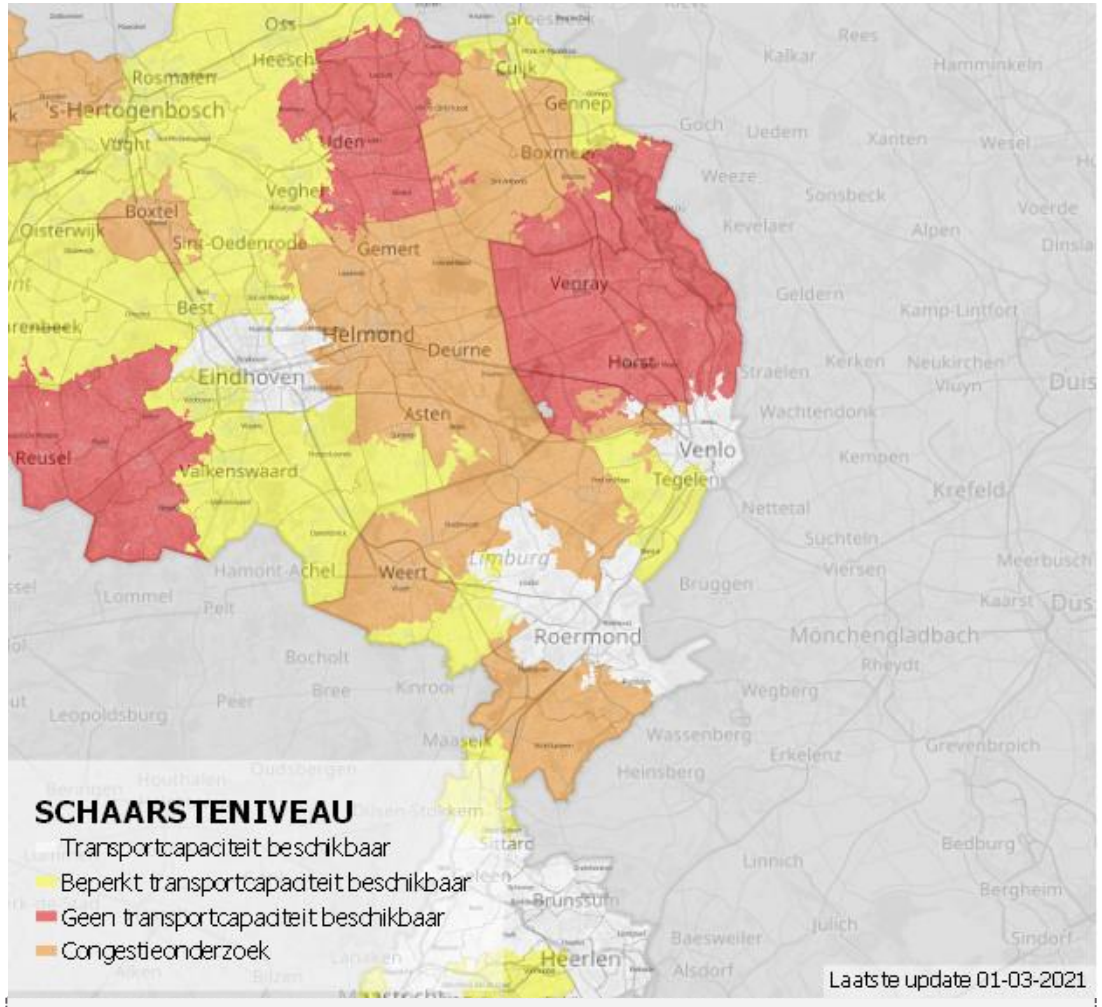
Enexis heeft in de laatste jaren veel grootschalige duurzame energieprojecten aangesloten. Hierdoor neemt de druk op het elektriciteitsnet snel toe. Een zonnepark bouwen kost veel minder tijd dan het uitbreiden van het elektriciteitsnet. Als gevolg hiervan heeft Enexis in een aantal gebieden transportschaarste moeten afkondigen. In deze gebieden geldt dat er beperkte of geen capaciteit beschikbaar is voor de grootschalige teruglevering van duurzaam opgewekte elektriciteit.

Op de kaart is te zien waar in het Enexis-gebied momenteel schaarste is op ons energienet. Er zijn op dit moment drie HS/MS-stations in regio Noord- en Midden Limburg waar beperkt transportcapaciteit voor teruglevering beschikbaar is. Van beperkte transportcapaciteit is sprake als het teveel aan geprognotiseerde aanvragen de beschikbare vrije capaciteit van een station overschrijdt, er geldt op dat moment dan aangepaste offerteprocedure (voor aansluitingen >1.75 MVA). Er zijn ook 5 stations waar congestieonderzoek op loopt. En er zijn 3 stations waar er nu geen transportcapaciteit beschikbaar is. Dit betekent dat er voorlopig géén aanvragen voor een grootverbruikaansluiting (>3 x 80 A) met transportcapaciteit voor teruglevering worden gehonoreerd.

Breng het RES-bod en markt ontwikkelingen in lijn met elkaar

In deze netimpactrapportage is de impact van het RES-bod bepaald. Voor het realiseren van de RES-doelstellingen is het belangrijk om het RES-bod en markt-initiatieven in lijn met elkaar te brengen. Het is daarom ook aanbevolen enkel projecten te vergunnen die ook vastgelegd zijn in de RES.

In overleg met Enexis kan gekeken worden welke initiatieven uit de markt, die bij ons bekend zijn, wel of niet zijn meegenomen in het RES-bod. Daarnaast kan, om inzicht te krijgen in de markt-initiatieven, ook gebruik worden gemaakt van de SDE-viewer en projectenlijst.

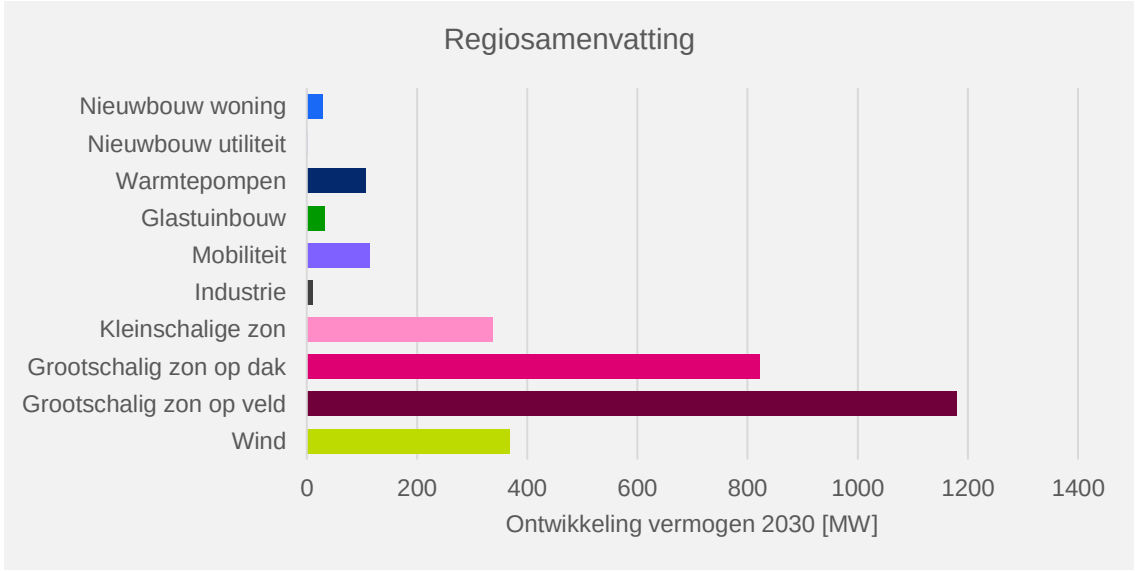
De informatie op deze kaart is een indicatie; hier kunnen geen rechten aan worden ontleend. De kaarten worden regelmatig geactualiseerd, maar specifieke situaties in ons net kunnen afwijken van wat op deze kaart te zien is. Voor de actuele situatie en meer informatie over transportschaarste wordt verwezen naar: https://www.enexis.nl/zakelijk/duurzaam/beperkte-capaciteit/gebieden-met-schaarste

3. Aangeleverde gegevens

Aangeleverde gegevens 2030
Regionale sectorale ontwikkelingen

Hiernaast zien we een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen voor de vraaggroei (bovenste zes balkjes) en voor de aanbodgroei (onderste vier balkjes) in de regio. De ontwikkelingen voor de onderste drie aanbodcategorieën (Grootschalig zon op dak, Grootschalig zon op veld en Wind) zijn gebaseerd op gegevens die zijn aangeleverd door de regio en de grensregio's Zuid-Limburg, Noordoost Brabant en de Metropoolregio Eindhoven. Het valt op dat ontwikkeling in duurzame opwek relatief groot is. Meestal is het dan ook zo dat in het jaar 2030 de aanbodzijde een grotere impact heeft op ons elektriciteitsnet dan de vraagzijde. Hoewel het voorkomt dat de vraagzijde op sommige stations een probleem oplevert. Aangezien het doel is de impact van het RES-bod te bepalen, ligt de focus in de doorrekening op duurzame opwek.

4. Impact op elektriciteitsnet

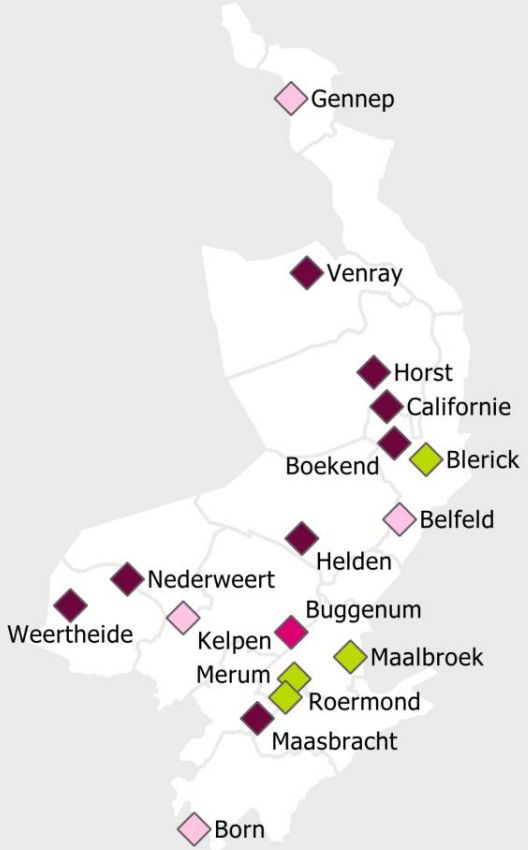
Impact op elektriciteitsnet
Impact op HS/MS-stations

In de afbeelding hiernaast is weergegeven of en wanneer er knelpunten ontstaan op HS/MS-stations, gebaseerd op het RES-bod en de huidige beschikbare vermogens op deze stations. Voor de grensstations in de regio is rekening gehouden met de 1.0 biedingen van Zuid-Limburg, Noordoost Brabant en de Metropoolregio Eindhoven.

- Er zijn 5 stations waar geen knelpunt ontstaat. Blerick, Buggenum, Maalbroek, Roermond en Merum
- Op 1 station, Buggenum, wordt er een knelpunt verwacht voor 2025.
- Op 4 stations is op korte termijn nog ruimte aanwezig voor duurzame opwek. Er wordt een knelpunt verwacht na 2025 op stations Gennep, Belfeld, Kelpen en Born.
- Op 8 stations is nu al een knelpunt. Venray, Horst, Californië, Boekend, Helden. Nederweert, Weertheide en Maasbracht.

De knelpunten zijn een gevolg van beperkte capaciteit op het hoogspanningsnet (HS-net) van TenneT en/of op het HS/MS-station van Enexis. Om congestie op het HS-net te voorkomen wordt per station een zogenoemd ‘terugleverlimiet’ van TenneT gehanteerd. Deze limiet is een eerste indicatie voor mogelijke congestie, het daadwerkelijk optreden van congestie hangt af van de belasting in het HS-net, en is daardoor afhankelijk van de verdeling van vraag en aanbod over meerdere stations.

Op de volgende slide wordt dieper ingegaan op de beschikbare capaciteit op de HS/MS-stations en de impact van de benodigde uitbreidingen voor Enexis. Voor inzicht in de toekomstige uitbreidingen op het HS-net wordt verwezen naar de Bijlagen ‘Netimpact TenneT’.

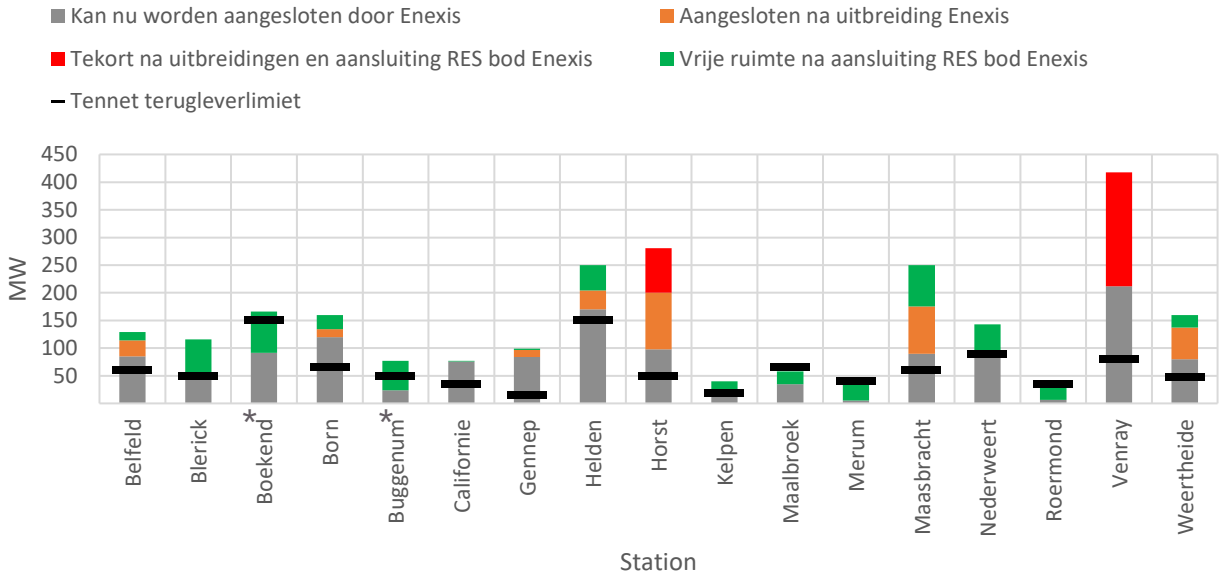
◇	Geen knelpunt verwacht	4 stations
◇	Knelpunt verwacht na 2025	4 stations
◆	Knelpunt verwacht in 2025 of eerder	1 station
◆	Er is nu geen transportcapaciteit beschikbaar	8 stations

Impact op elektriciteitsnet
Duiding van de knelpunten (1)

Netimpact Enexis

In de grafiek is per station in grijs weergegeven welk deel van het RES-bod op dit moment kan worden aangesloten door Enexis zonder netuitbreiding. In oranje is zichtbaar welk deel na uitbreiding door Enexis extra aangesloten kan worden. Het bovenste blok is groen of rood, het toont ofwel de vrije ruimte die overblijft (groen), ofwel het tekort aan capaciteit om het RES-bod aan te sluiten (rood).

- **Op 8 stations is geen uitbreiding nodig:** Blerick, Boekend*, Buggenum*, Kelpen, Maalbroek, Merum, Nederweert, Roermond. Station Nederweert wordt al uitgebreid en de werkzaamheden zullen binnenkort al klaar zijn. Op station Nederweert zal dan geen knelpunt meer ontstaan op basis van het RES bod.
- **Op 2 stations zijn uitbreidingen benodigd en blijft er ruimte over:** Helden en Maasbracht.
- **Op 3 stations is de resterende ruimte (na uitbreidingen) minimaal:** Belfeld, Born, Weertheide. Als hier meer initiatieven doorgang op vinden dan nu in het RES-bod opgenomen zal het RES-bod niet passen en dient het station nogmaals uitgebreid te worden. Dit is dan afhankelijk of er nog ruimte is op het betreffende station voor die uitbreiding.
- **Op 2 stations ontstaat een tekort na uitbreiding:** Horst en Venray. Voor deze stations dient er, in samenwerking met TenneT en de regio, een alternatieve oplossing te worden gezocht. In samenspraak met TenneT wordt er gekeken naar het stichten van een nieuw HS/MS station in de omgeving van Ysselsteyn, en wordt er bekeken wat de mogelijkheden zijn op het TenneT koppelstation in Boxmeer. Deze oplossingen zullen verder worden uitgewerkt in de netvisies van TenneT. Daarbij dient er meer informatie beschikbaar gesteld te worden omtrent de zoekgebieden ten westen van Horst en Venray. Het is van belang om te weten waar de duurzame opwek, naast die van Wells Meer, terecht komt en hoeveel MWpiek er op een bepaalde plek land. Er kan dan gekeken worden naar de mogelijkheid om maar één station te stichten om beide knelpunten op Horst en Venray te verhelpen.

**De stations Boekend en Buggenum kommen hier niet naar voren als een knelpunt op basis van de gegevens in het RES bod. Op deze stations loopt de markt veel harder dan het RES bod aangeeft. Waardoor er op basis van het RES bod geen knelpunt is. Maar in realiteit is dit wel zo, en zal er pas uitgebreid worden na 2025 op Boekend en voor 2025 op station Buggenum.*

Netimpact TenneT

Naast de huidige en toekomstige beschikbare capaciteit van Enexis, is in de grafiek ook de huidige teruglevercapaciteit voor het hoogspanningsnet inzichtelijk gemaakt, met behulp van de zwarte lijn.

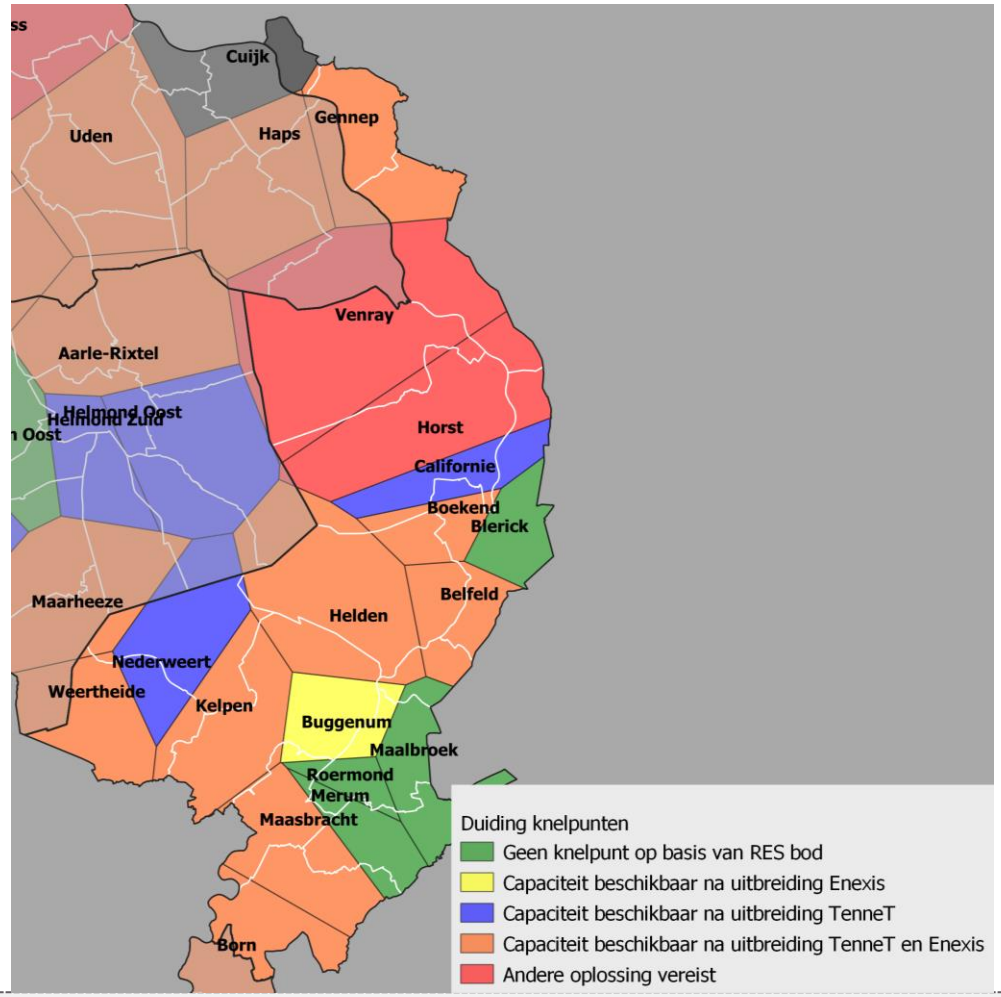
- **Op 11 stations is onvoldoende teruglevercapaciteit beschikbaar voor het RES-bod:** Belfeld, Born, Californië, Gennep, Helden, Horst, Kelpen, Maasbracht, Nederweert, Venray, Weertheide. Voor inzicht in de toekomstige uitbreidingen en capaciteit op het hoogspanningsnet wordt verwezen naar de Bijlagen ‘Netimpact TenneT’.

Impact op elektriciteitsnet
Duiding van de knelpunten (2)

Netimpact Enexis en TenneT

In de afbeelding hiernaast is de grafiek van de vorige pagina geografisch weergegeven. De groene gebieden geven aan waar er geen knelpunten ontstaan op basis van het RES bod. De rode gebieden geven aan waar er, ook na uitbreidingen, te weinig capaciteit is om het RES-bod aan te sluiten. De gele, blauwe en oranje gebieden in de afbeelding tonen aan dat er uitbreidingen nodig zijn door TenneT en/of Enexis alvorens er capaciteit beschikbaar is. Het realiseren van capaciteit in de oranje gebieden op de kaart is afhankelijk van de realisatie van nieuwe koppelstations, zie voor meer informatie de sectie Bijlagen: ‘Netimpact TenneT’.

- **Geen knelpunten op 4 stations:** Blerick, Maalbroek, Roermond en Merum
- **Op 1 station is er capaciteit beschikbaar na uitbreiding door Enexis:** Buggenum. Op basis van ontwikkelingen uit de markt moet Enexis hier uitbreiden.
- **Op 2 stations is capaciteit beschikbaar na uitbreiding door TenneT:** Californië en Nederweert. Het terugleverlimiet is op dit station te laag om te kunnen voorzien in het RES-bod.
- **Op 8 stations is capaciteit beschikbaar na uitbreiding door TenneT en Enexis:** Gennep, Boekend, Belfeld, Helden, Kelpen, Weertheide, Maasbracht en Born. Op deze 8 stations dienen zowel Enexis als TenneT aan de slag te moeten om het RES-bod te faciliteren. Op Boekend wordt geen knelpunt verwacht vanuit de RES, maar wel vanuit de markt. De verwachting is dat zowel Enexis al TenneT op dit station aan de slag moeten om alle duurzame opwek te faciliteren.
- **Voor 2 stations zijn de uitbreidingsmogelijkheden beperkt:** Venray en Horst.Op deze stations dient er naar een alternatieve oplossing gezocht te worden om het RES-bod aan te kunnen sluiten.

Initiatieven die wel aangevraagd zijn bij de netbeheerder maar niet in het RES-bod zijn opgenomen zijn in deze kaart niet meegenomen.

Impact op elektriciteitsnet
Duiding van de knelpunten (3)

Als oplossing voor de 12 knelpunten, moet Enexis 11 stations uitbreiden (Gennep, Horst, Californië, Belfeld, Helden, Buggenum, Nederweert, Weertheide, Kelpen, Maasbracht, Born) en minimaal 1 en maximaal 2 HS/MS stations bouwen.

De uitbreidingen van het station Nederweert aan Enexis-zijde is al in uitvoering. En zal er geen verder knelpunt optreden op dit station aan de Enexis zijde op basis van het RES bod.

Op de stations Born, Buggenum, Gennep, Kelpen en Maasbracht zijn de uitbreidingen voor 2025 gerealiseerd en zal het RES-bod aangesloten kunnen worden.

Op de stations Venray en Horst past het RES-bod niet en kan station Horst ook na een eerste uitbreiding niet verder worden uitgebreid. Venray kan niet verder worden uitgebreid. Hier dient er naar een oplossing te worden gezocht dat beide knelpunten zou kunnen verhelpen. In samenspraak met TenneT wordt er gekeken naar het stichten van één nieuw HS/MS station in de omgeving van Ysselsteyn, en wordt er bekeken wat de mogelijkheden zijn op het TenneT koppelstation in Boxmeer. Deze oplossingen zullen samenspraak met TenneT verder worden uitgewerkt in de netvisies.

Voor de hier genoemde uitbreidingen zijn ook aanpassingen aan het net van TenneT benodigd, zie hiervoor de sectie Bijlagen: ‘Netimpact TenneT’.

	Uitbreiding van bestaande HS/MS-station (*waarvan 1 in uitvoering)	**11**
	Alternatieve oplossing of nieuw te bouwen HS/MS-stations (maximaal, locatie nog niet bekend)	**2**

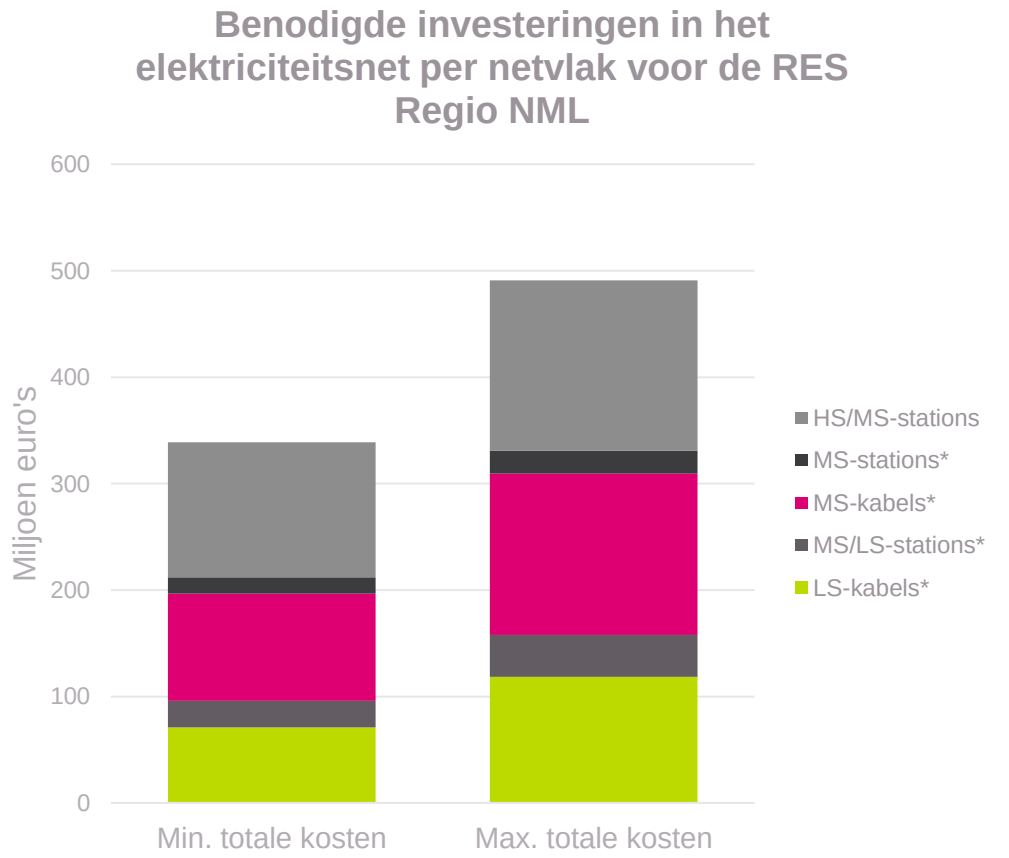

	Geen knelpunt verwacht	4 stations
	Knelpunt verwacht na 2025	4 stations
	Knelpunt verwacht in 2025 of eerder	1 station
	Er is nu geen transportcapaciteit beschikbaar	8 stations

Impact op elektriciteitsnet
Impact op onderliggende netten en kosten

De indicatieve kosten voor Enexis, ten behoeve van netinvesteringen voor de realisatie van het RES-bod, zijn in de figuur rechts geïllustreerd. Kosten voor TenneT zijn hierin niet meegenomen. Vanzelfsprekend gaan hogere ambitieniveaus gepaard met hogere maatschappelijke kosten.

- **Grotere projecten hebben vaak alleen impact op de HS/MS-stations.** Deze projecten worden direct aangesloten op de stations, denk aan meerdere windmolens of een groot zonnepark (>6 MW). Uitbreidingen van HS/MS-stations gaan gepaard met hoge kosten, lange doorlooptijden en voor nieuwe stations ook een groot ruimtebeslag.
- **De kleinere projecten hebben naast impact op de HS/MS-stations ook impact op de onderliggende netten.** Deze projecten worden aangesloten op het midden- en laagspanningsnet, denk aan kleinere zonneparken en zon op dak. Dit heeft als voordeel dat opwek en (lokaal) verbruik dicht bij elkaar ligt. Als dit echter op grote schaal plaatsvindt, zullen ‘overschotten’ ontstaan die worden teruggevoerd naar het bovenliggende net.
- **Een groot deel van het totale vermogen van de RES 1.0 Noord- en Midden Limburg bestaat uit zon.** Voor de kleinere projecten (<6MW) zijn uitbreidingen in de onderliggende netten daarom noodzakelijk voor de realisatie van de RES, en vormen daarmee ook een groot onderdeel van het totale werkpakket van Enexis.
- **Clustering van projecten.** Om onderliggende netten te ontlasten wordt aanbevolen om projecten te clusteren, zodat deze van voldoende omvang zijn om direct aangesloten te kunnen worden op een HS/MS-station.
- **Integrale informatie over verschillende sectoren is nodig voor een volledig beeld van de impact op de onderliggende netten.** Ontwikkelingen in de gebouwde omgeving (Transitievisie Warmte) en in de mobiliteitssector (elektrisch vervoer) zijn van grote impact op deze netvlakken.

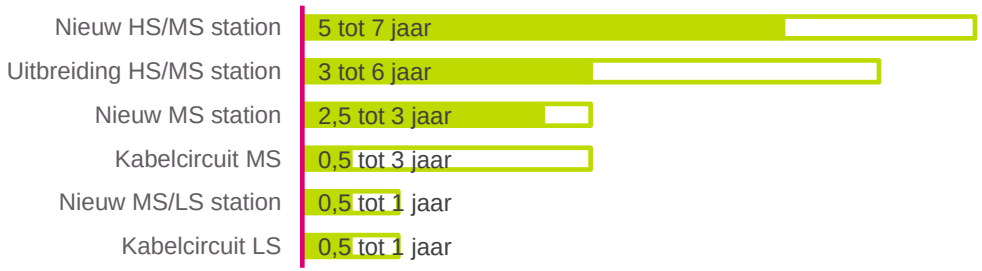
*De inschatting van MS- en LS-kosten is indicatief, en niet gebaseerd op de gegevens die zijn aangeleverd door de RES-regio. Deze inschatting is gemaakt op basis van een scenariostudie waarbij is gerekend met vergelijkbare duurzame zon-vermogens als in het RES-bod.

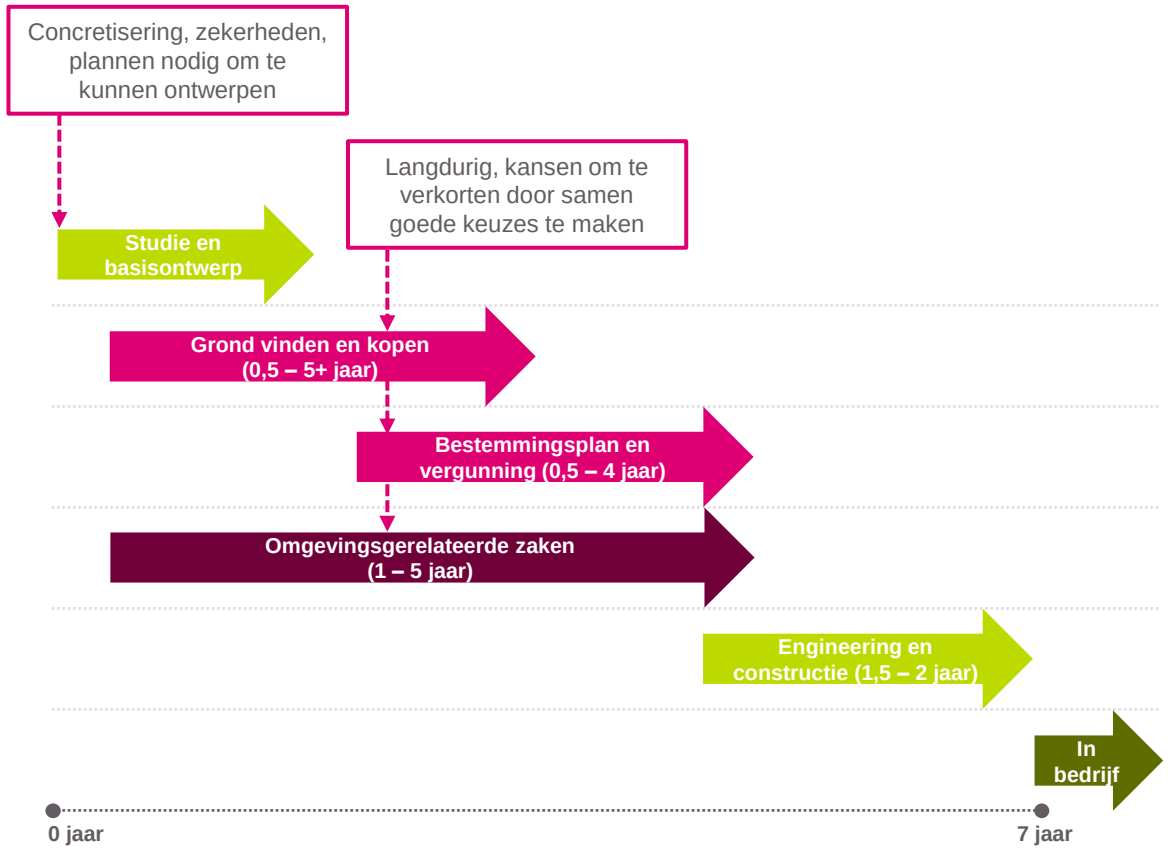
Impact op elektriciteitsnet
Impact op tijd

Hieronder is weergeven welke individuele doorlooptijden verwacht kunnen worden bij investeringen in de verschillende netvlakken.

- Belangrijk is dat ‘individuele’ doorlooptijden zijn weergegeven. Deze indicatie van doorlooptijden voor individuele projecten moet gezien worden als de doorlooptijd, als ware dit het enige project dat door de netbeheerder uitgevoerd wordt. Natuurlijk zal er in werkelijkheid grote onderlinge afhankelijkheid zijn tussen projecten en is de doorlooptijd onder andere afhankelijk van de beschikbaarheid van technisch personeel en materieel.
- Omgevingsgerelateerde zaken (inclusief vergunnings- en inspraakprocessen) beslaan 60%-80% van de doorlooptijd voor de ontwikkeling van HS-infrastructuur. Voor MS-infrastructuur geldt dat omgeveringsgerelateerde zaken tot 70% beslaan van de doorlooptijd. Hiernaast zijn de procedurele stappen voor de realisatie van een nieuw HS/MS-station weergegeven.

Individuele doorlooptijden netuitbreidingen

Impact op elektriciteitsnet

Aanbevelingen voor meer systeemefficiëntie

Bestaande infrastructuur optimaal benut

- Maak zoveel mogelijk gebruik van bestaande capaciteit door zon en wind aan te sluiten waar ruimte beschikbaar is.
- Benut de extra capaciteit die met uitbreidingen gerealiseerd wordt volledig.

Transport minimaliseren door combineren energievraag en –aanbod

- Plaats opwek en verbruik zo dicht mogelijk bij elkaar. Als vraag en aanbod in balans zijn, hoeft minder energie te worden getransporteerd.
- Op meerdere stations stijgt ook de vraag naar elektriciteit. Vraag en aanbod bij elkaar brengen zorgt voor een evenwichtigere verdeling.

Evenwichtige verdeling wind en zon

- Door zon en wind te mixen kan de beschikbare capaciteit efficiënter benut worden. Dit komt mede doordat opwekpieken niet altijd gelijktijdig zijn.
- Zoek naar mogelijkheden voor gecombineerde zoekgebieden of het aansluiten van zonprojecten bij bestaande windparken.
- Een optimale verhouding van wind en zon ligt rond de 50/50. In de regio Noord- en Midden Limburg zien we op de meeste stations een overwegend aandeel zon, hier is nog winst te behalen. De totale verhouding zon/wind in de regio is 87/13 (op basis van opgesteld vermogen).

Clustering duurzame opwekprojecten

- Een klein aantal grootschalige projecten in plaats van meerdere kleine projecten kan veel besparen op ruimte, maatschappelijke kosten, en uitvoeringscapaciteit voor het realiseren van de aansluitingen.
- Naast het clusteren van kleinere projecten in regio Noord- en Midden Limburg, kan daarbij ook worden gekeken naar het gezamenlijk aansluiten van clusters. Door middel van cable pooling kan zon en wind op één aansluiting gecombineerd worden.

Overige oplossingen

- *Voor netbeheerders:* Het toestaan van inzetten van de reservecapaciteit van het elektriciteitsnet. Het gebruik van de reservecapaciteit op de transformatoren (N-0 capaciteit Enexis) is ook meegenomen in de RES analyse, hierdoor ontstaat extra ruimte voor duurzame opwek.
- *Voor initiatiefnemers*: aftoppen van productie levert veel efficiëntie op voor de netinfrastructuur omdat de pieken niet meer opgevangen hoeven te worden. Door het combineren van gezamenlijk aansluiten en aftoppen is nog meer winst te behalen, hierbij wordt gericht gekeken naar het afregelen van de gezamenlijke piek. De regio kan hierin helpen door voorwaarden en mogelijkheden te scheppen.

Meer informatie en aanbevelingen m.b.t. systeemefficiëntie is te vinden in de factsheet van NBNL 'Systeemefficiëntie voor een betaalbare en uitvoerbare energietransitie' en de regio-specifieke factsheet die aanvullend is opgesteld door Enexis.

6. Bijlagen

Disclaimer

Dit document is met zorg samengesteld ten behoeve van de ontwikkeling van de RES. Het is van belang een aantal zaken in acht te nemen bij het lezen van dit document:

- Bij de impactbepaling is voornamelijk gefocust op de impact op de HS/MS-stations. Uitbreidingen van deze stations gaan gepaard met hoge kosten, lange doorlooptijden en voor nieuwe stations ook een groot ruimtebeslag. Er is hierbij rekening gehouden met de huidige situatie op deze stations. De doorrekening is dus een momentopname in een energiemarkt die volop in beweging is. Bij de impactbepaling zijn de plannen van de omliggende RES-regio mee genomen, deze kunnen namelijk ook impact hebben op de HS/MS-stations in en rondom de regio Noord- en Midden Limburg. Hiervoor is gebruik gemaakt van het concept RES bod van Noord- en Midden Limburg.
- Dit document bevat een globale indicatie van de effecten van het RES-bod op drie aspecten: tijd, ruimte en kosten. Door dit globale karakter worden diverse onderwerpen niet meegenomen, bijvoorbeeld de belasting op individuele kabels of de lokale spanningskwaliteit op delen van het net. Het kan dus blijken dat er aanvullende netinvesteringen nodig zijn en dat de impact op de ruimte groter is. Bij de terugkoppeling op het aspect tijd is alleen rekening gehouden met de individuele projectdoorlooptijden, terwijl hierbij veel onderlinge afhankelijkheden bestaan.
- Voor de impactbepaling is gebruik gemaakt van alle gegevens zoals weergegeven in de sectie ‘Aangeleverde gegevens’. Daarbij is 2019 gebruikt als het zogenoemde basisjaar, waarvoor de gegevens zijn aangeleverd door CE Delft en Generation.Energy in opdracht van NP RES. Voor meer informatie zie: Back-up Data Doorrekening RES Netbeheerders, Verantwoording Bronnen en Methoden, Versie 1.0 – 29 Oktober 2019. Enexis draagt geen verantwoordelijkheid voor de back-up gegevens of de aangeleverde gegevens door de regio.
- De impact is beoordeeld vanuit de huidige wet- en regelgeving. Er is bij de impactbepaling wel rekening gehouden met het toekomstig gebruik van de reservecapaciteit (N-0 situatie). Deze maatregel kan helpen om de realisatie van de ambities mogelijk te maken of te versnellen, meer informatie hierover is te vinden in het NBNL ‘Position Paper voor het Rondetafelgesprek over Netcapaciteit’.
- Bij de impactbepaling is rekening gehouden met het toepassen van curtailment (‘aftoppen’ van pieken) van zonne-opwek. Dit wordt in de praktijk vaak toegepast omdat dit resulteert in kostenbesparing voor de klant. Voor zowel zon op land als grootschalige gebouw-gebonden zon is rekening gehouden met 30% curtailment. Het aftoppen van zonneprojecten wordt ondersteund door zowel netbeheerders als de zonenergiesector in het convenant Stroom Betaalbaar op het Net.
- Het bestaand opgesteld vermogen wordt meegenomen om het totaal opgesteld vermogen vast te stellen. Hiermee wordt door PBL berekend of het nationale doel om tenminste 35 TWh grootschalig hernieuwbaar op land in 2030 gerealiseerd te hebben, wordt gehaald. Recentelijk zijn de concept-RES’en ook geapprecieerd door PBL, zie: ‘Regionale Energie Strategieën. Een tussentijdse analyse, PBL, juni 2020.’
- Enexis geeft met het delen van deze informatie inzicht en advies t.b.v. de ontwikkeling van de RES, niets in dit document worden gezien als het geven van een positieve transportindicatie. Enexis aanvaart geen aansprakelijkheid voor enige schade die direct of indirect ontstaat als gevolg van (het oneigenlijk) gebruik van de kaarten en informatie. Aan de informatie in dit document kunnen dan ook geen rechten worden ontleend. Neem voor specifieke ontwikkelingen, ambities en projecten altijd contact op met Enexis voor de meest actuele informatie.

Aangeleverde gegevens
Door RES-regio en NP RES

Om een inschatting te kunnen maken van de impact van het regionale bod zijn data nodig over energie-aanbod en -vraag. In onderstaande tabel ziet u welke gegevens door u aangeleverd zijn (donkergroen). Waar geen informatie is aangeleverd, maken we voor een aantal onderdelen gebruik van de back-up gegevenssets van NP RES (oranje). Drie van deze back-up gegevenssets zijn aangepast op basis van Enexis prognoses (lichtgroen). Hierbij is gebruik gemaakt van recentere informatie uit verschillende andere studies, waaronder II3050 (zie ook 'Het belang van een integraal beeld' in de Bijlagen).

Aanbod

		Concept	1.0
Elektriciteit	Wind op land	☑	☑
	Grootschalige zonnevelden	☑	☑
	Grootschalig gebouw-gebonden zon	☑	☑
	Kleinschalige zon (<15 kWp)	☑	☑
	Overige duurzame opwek	☐	☐
Gas	Groengas	☐	☐
Waterstof	Waterstof	☐	☐

Vraag

		Concept	1.0
Elektriciteit	Nieuwbouw woningen	☐	☑
	Nieuwbouw utiliteit	☐	☑
	Bestaande utiliteit	☐	☐
	Elektrisch vervoer	☐	☑
	Landbouw/glastuinbouw	☐	☑
	Datacenters	☐	☐
	Industrie	☐	☑
	Warmtepompen	☐	☑
Gas	Utiliteit	☐	☐
	Industrie	☐	☐
	Landbouw/glastuinbouw	☐	☐
	Vervoer	☐	☐
Waterstof	Totale vraag	☐	☐

☑ Aangeleverd door RES-regio ☑ Back-upgegevens NP RES ☑ Back-upgegevens Enexis ☐ Niet gebruikt in de doorrekening

Netimpactanalyse concept-RES'en Limburg

TenneT TSO

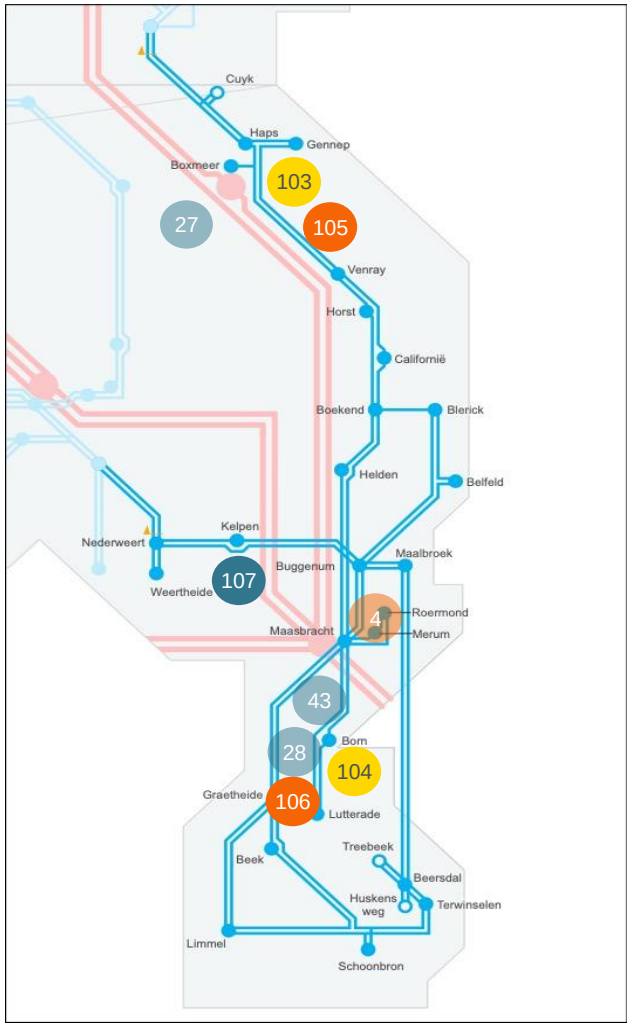
Oktober 2020

Netimpactanalyse door TenneT

- In de zomer van 2020 heeft TenneT de netimpact bepaald van alle concept-RES-sen, waarvan de regionale netbeheerders tot die tijd één of meer doorrekeningen hadden gedaan. De impactbepaling is uitgevoerd per hoogspannings*deelnet*. Dit is een deel van de 110/150kV-netten, dat qua bedrijfsvoering als een aparte entiteit kan worden beschouwd en dat geografisch meestal één of twee provincies omvat.
- De regionale netbeheerders hebben aan TenneT de gegevens ter beschikking gesteld, die zij hebben ontvangen van de betreffende RES-regio's.
- Als de RES-regio aan de regionale netbeheerder had gevraagd om meer dan één scenario door te rekenen, heeft de regionale netbeheerder de gegevens aan TenneT overlegd, die conform het uiteindelijke concept-RES-scenario waren of daar zo dicht mogelijk bij in de buurt lagen.
- TenneT heeft de ontvangen gegevens vergeleken met de uitgangspunten voor het Investeringsplan Net op land 2020-2029 (hierna: IP2020), dat TenneT op 1 oktober 2020 heeft gepubliceerd. In dit IP is niet uitsluitend rekening gehouden met de ontwikkeling van duurzame opwek op land, maar óók met verwachte ontwikkelingen op het gebied van wind op zee, industrie en mobiliteit. Daar waar de concept-RES-gegevens daar aanleiding toe gaven zijn aanvullende berekeningen gedaan.
- De uitkomsten van de analyses van de regionale netbeheerders en TenneT sluiten soms niet naadloos op elkaar aan. Hierover is nog nadere afstemming nodig tussen de netbeheerders.
- In deze rapportage wordt eerst ingegaan op de projecten, die in het IP2020 zijn opgenomen. Dit zijn projecten, die in de realisatiefase zijn, dan wel in de basisontwerpfase, dan wel in de studiefase. Daarna wordt de netimpact van de concept-RES besproken in relatie tot de projecten – en de daaraan ten grondslag liggende voorziene knelpunten in het net – uit het IP2020.
- TenneT heeft in het najaar van 2020 nieuwe gegevens ontvangen van de regionale netbeheerders. Dit zijn gegevens van de RES 1.0 scenario's van de RES'regio's. TenneT heeft deze cijfers vergeleken met de gegevens uit de concept-RES scenario's en heeft voor de onderhavige RES-regio geconstateerd, dat de veranderingen in de data niet tot wezenlijke verandering leiden van de voorziene impact op het hoogspanningsnet. **De voorliggende rapportage geeft daarom óók een goed beeld van de impact van het RES 1.0 scenario op het hoogspanningsnet.**

Belangrijkste capaciteitsprojecten IP2020
150 kV-deelnet Limburg

- 4 Beoogde vernieuwing 380 kV-station Maasbracht naar hogere kortsluitvastheid.
- 27 Studie naar uitbreiding 380 kV-station Boxmeer om groei duurzame opwekking in Noord-Oost Brabant en Limburg te faciliteren.
- 28 Studie naar realisatie nieuw 380 kV-station Graetheide om groei duurzame opwekking en elektrificatie industrie in Limburg te faciliteren.
- 43 Studie naar nieuw 380 kV-circuit Maasbracht-Graetheide om transportcapaciteit tijdens onderhoud te voorzien.
- 103 Realisatie van nieuw 150 kV-station Boxmeer, aanleg nieuwe kabelverbinding tussen Haps en nieuwe 150 kV-station Boxmeer en (her-) aansluiten van 150 kV-verbindingen vanuit Gennep en Venray op nieuwe 150 kV-station Boxmeer.
- 104 Aanleg van een nieuwe 150 kV-kabelverbinding tussen Graetheide en Lutterade en aansluiten 150 kV-verbinding vanuit Maasbracht op Born.
- 105 Aanleg nieuw 150 kV-kabelcircuit tussen Boxmeer en Venray.
- 106 Aanleg van een nieuw 150 kV-kabelcircuit inclusief seriespoel tussen Born en Graetheide.
- 107 Uitvoeren van een studie naar een nieuw 150 kV-kabelcircuit tussen Buggenum en Nederweert.

Studie
Basisontwerp
Realisatie

Netimpact RES 1.0 150 kV-deelnet Limburg

Het 150 kV-net in Limburg wordt - met name door aanpassingen op stations – volgens de huidige inzichten opgesplitst in drie zogenoemde pockets. Dit zijn relatief kleine deelnetten met ieder een aansluiting op het 380 kV-net, zodat opgewekte stroom die niet in dezelfde regio wordt gebruikt snel kan worden afgevoerd naar en via het 380 kV-net. In Limburg gaat het om één pocket achter het uit te breiden 380/150 kV-station Boxmeer, één achter het uit te breiden 380/150 kV-station Maasbracht en één achter het nieuw te realiseren 380/150 kV-station Graetheide.

De RES 1.0 opgave voor Noord/Midden-Limburg is in totaal significant groter dan waar rekening mee is gehouden in de Concept RES. Hierdoor is een nieuwe doorrekening voor de impact op het 150kV-net noodzakelijk. De RES 1.0 opgave voor Zuid-Limburg is in totaal significant lager dan waar rekening mee is gehouden in de Concept RES. De opgaves van Beide RES'sen bevestigen nogmaals de nut en noodzaak voor de opsplitsing in pockets. Naast de pockets zijn naar verwachting extra netinvesteringen in de pocket Boxmeer, Maasbracht en Graetheide noodzakelijk. Dit wordt in een netvisie met Enexis verder uit gewerkt en dat kan leiden tot de behoefte aan extra investeringen in het 150 kV-net (stations en/of verbindingen).

De meeste knelpunten in Limburg worden nu veroorzaakt door de ontwikkeling van duurzame opwek (zon-PV en wind). Voor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in de industrie is het nieuw te realiseren 380/150 kV-station Graetheide noodzakelijk.

De projecten die reeds zijn geïnitieerd in Limburg zijn in ieder geval noodzakelijk om de RES-opgave te kunnen faciliteren. Mede doordat de uitkomsten van de netvisies, die samen met Enexis worden opgesteld, nog niet bekend zijn, is het nog onzeker of de hele RES 1.0 opgave vóór 2030 door TenneT kan worden gefaciliteerd.

Tot het moment dat de benodigde netuitbreidingen gereed zijn bestaat de mogelijkheid dat er niet in alle gevallen voldoende transportcapaciteit beschikbaar is om het duurzaam opgewekte vermogen te kunnen transporteren naar de eindgebruikers. Op dit moment wordt onderzoek gedaan of het toepassen van congestiemanagement een (tijdelijke) oplossing kan bieden. Beperking van de netimpact is mogelijk door grootschalige opwek te concentreren, bij voorkeur in nabijheid van de koppelstations. In algemene zin wordt aanbevolen om toename en locatie van duurzame opwek enerzijds en het beschikbaar zijn en komen van netcapaciteit anderzijds goed op elkaar af te stemmen.

Disclaimer

Deze powerpoint wordt u aangeboden door TenneT TSO B.V. (“TenneT”). De inhoud ervan - alle teksten, beelden en geluiden - is beschermd op grond van de auteurswet. Van de inhoud van deze powerpoint mag niets worden gekopieerd, tenzij daartoe expliciet door TenneT mogelijkheden worden geboden en aan de inhoud mag niets worden veranderd. TenneT zet zich in voor een juiste en actuele informatieverstrekking, maar geeft ter zake geen garanties voor juistheid, nauwkeurigheid en volledigheid.

TenneT aanvaardt geen aansprakelijkheid voor (vermeende) schade, voortvloeiend uit deze powerpoint, noch voor de gevolgen van activiteiten die worden ondernomen op basis van gegevens en informatie op deze powerpoint.

ENEXIS
NETBEHEER